ALEXANDRE DUMAS

VICONTELE DE BRAGELONNE

sau

ZECE ANI MAI TÂRZIU

I
SCRISOAREA

Către mijlocul lunii lui mai, în anul 1660, într-o dimineață pe la ceasurile nouă, când razele soarelui, destul de fierbinți, sorbeau rouă de pe micsandrele din parcul castelului de la Blois, un mic grup de călăreți, format din trei bărbați şi doi paji, trecea peste podul de la intrarea în oraş, fără să producă altă tulburare în rândurile celor ce se plimbau pe chei, decât, în primul rând, o mişcare a mâinii spre pălărie, în semn de salut, apoi o mişcare o limbii pentru a rosti aceste cuvinte în cea mai curată franțuzească ce se poate vorbi în Franța:

— Iată-l pe DOMNUL, care se reîntoarce de la vânătoare. Atâta tot.

Dar în timp ce caii urcau gâfâind panta care ducea de la râu către poarta castelului, o ceată de băieți de prăvălie se luă după cel din urmă cal, care ducea, atârnate la oblâncul şeii, câteva păsări legate cioc lângă cioc.

Văzând aceasta, privitorii îşi dădură coate, exprimându-şi, cu ghiduşia lor țărănească, disprețul față de o pradă atât de neînsemnată, şi, după ce-şi împărtăşiră părerile asupra neajunsurilor vânatului cu şoimi domesticiți, se reîntoarseră la îndeletnicirile lor. Numai unul dintre ei, un flăcău bucălat şi totdeauna pus pe şagă, întrebă de ce oare DOMNUL, care ar putea să-şi petreacă vremea într-un chip mult mai plăcut, datorita averii lui, se mulțumea cu o distracție atât de măruntă şi de sărăcăcioasă.

— Eh, tu nu ştii – îi răspunse unul de-ai lui – că DOMNUL atunci petrece mai bine, când i se urăşte?

Flăcăul cel şăgalnic dădu din umeri, cu un gest care voia să spună cât se poate de limpede: "Dacă-i

aşa, atunci mai bine să rămân țăran, decât să ajung prinț".

Şi fiecare îşi văzu de treburile lui.

În acest timp, DOMNUL îşi continua drumul cu un aer atât de abătut şi de marțial totodată, încât ar fi stârnit fără îndoială admirația spectatorilor, dacă ar fi fost cineva care să-l privească; însă burghezii din Blois nu-i puteau ierta DOMNULUI că şi-a ales tocmai acest orăşel atât de vesel în care să se plictisească după voia lui şi, de fiecare dată când îl zăreau pe augustul plictisit, întorceau fețele căscând lung, sau îşi trăgeau repede capetele pe ferestre, spre a scăpa de toropeala molipsitoare a acestui chip prelung şi gălbejit, cu ochi obosiți şi cu o privire veşnic întristată. În aşa fel că vrednicul Prinț putea fi aproape sigur că va găsi totdeauna străzile pustii ori de câte ori s-ar fi abătut prin mijlocul lor.

Aceasta era, însă, din partea locuitorilor din Blois, o condamnabilă lipsă de respect, dat fiind că DOMNUL trecea, după rege, şi poate chiar înaintea regelui, drept cel mai mare senior al regatului. Într-adevăr, Dumnezeu, care îi hărăzise lui Ludovic al XIV-lea, acum pe tron, fericirea de a fi urmaşul lui Ludovic al XIII-lea, îi hărăzise DOMNULUI onoarea de a fi urmaşul lui Henric al IV-lea. Nu era, aşadar, sau în tot cazul nu putea fi un motiv prea mărunt de mândrie pentru oraşul Blois faptul că aici îşi alesese reşedința Gaston de Orléans, care îşi avea curtea în vechiul castel al Statelor. Dar îi fusese scris acestui mare Prinț să nu atragă niciodată atenția poporului sau admirația lui, oriunde s-ar fi întâlnit cu el. DOMNUL se obişnuise însă cu asta şi se resemnase.

De aici pornea pesemne acea netulburată plictiseală ce se citea totdeauna pe chipul său. DOMNUL fusese un om foarte ocupat în viața lui. Nu poți privi cum li se taie capetele la mai bine de zece dintre cei mai buni prieteni ai tăi fără ca asta să nu-ți

stârnească o anumită indignare. Dar cum după instalarea domnului de Mazarin în fruntea treburilor țării nu s-a mai tăiat capul nimănui, DOMNUL nu mai avea nici o preocupare, şi lucrul acesta se răsfrângea adânc asupra moralului său.

Viața sărmanului Prinț era, aşadar, cât se poate de tristă. După scurta vânătoare de dimineață pe malul râului Beuvron sau în pădurile de la Cheverny, DOMNUL trecea Loara, se ducea să ia prânzul la Chambord, fie că avea sau nu poftă de mâncare, apoi oraşul Blois nu mai auzea vorbindu-se, până la următoarea vânătoare, despre stăpânul şi seniorul său.

Aceasta în ceea ce priveşte plictiseala lui *extra muros;* cât despre plictiseala din interiorul zidurilor, asupra ei îl vom lămuri pe cititor, dacă va avea bunăvoința să urmeze împreună cu noi grupul de călăreți şi să urce până la impunătoarea poartă a mărețului castel al Statelor.

DOMNUL călărea pe un cal mărunțel, împodobit cu o şa lată, de catifea roşie de Flandra, cu scări în formă de conduri; calul era roib; tunica DOMNULUI, de catifea cărămizie, avea aproape aceeaşi culoare ca şi pelerina sa şi ca şi echipamentul calului, şi numai după această revărsare de stacojiu îl puteai recunoaşte pe Prinț între cei doi însoțitori ai săi, unul înveşmântat în violet, celălalt în verde. Cel din stânga, îmbrăcat în violet, era scutierul; cel din dreapta, îmbrăcat în verde, era maestrul de vânătoare.

Unul dintre paji ducea doi şoimi cocoțați pe o prăjină, celălalt avea un corn de vânătoare, din care începu să sune alene când se apropiară la vreo douăzeci de paşi de castel. Toți cei ce-l slujeau pe acest Prinț nepăsător îşi îndeplineau îndatoririle lor cu aceeaşi suverană nepăsare.

La sunetul cornului, opt paznici, care se plimbau în soare prin curtea pătrată, alergară să-şi ia

halebardele, şi DOMNUL îşi făcu astfel intrarea solemnă în castel. După ce pătrunse sub bolta adâncă a porticului, vreo trei-patru pierde-vară, strecurați pe aleea castelului în urma călăreților, îşi arătară unul altuia păsările agățate de oblânc, apoi se împrăştiară, făcând comentarii cu privire la cele văzute; pe urmă, după ce plecară şi aceştia, aleea, terasa de la intrare şi curtea rămaseră pustii.

DOMNUL coborî din şa fără să scoată o vorbă şi trecu în apartamentul său, unde valetul de cameră îi schimbă îmbrăcămintea; apoi, fiindcă DOAMNA nu trimisese încă să întrebe ce dispoziții avea să dea pentru micul dejun, DOMNUL se întinse într-un jilț alungit şi adormi numaidecât, ca şi cum ar fi fost ceasurile unsprezece seara.

Cei opt paznici, care ştiau că nu mai aveau nimic de făcut în ziua aceea, se tolăniră şi ei pe băncile de piatră, la soare; rândaşii dispărură cu caii în grajduri şi, dacă n-ar fi fost cele câteva păsărele sprințare ce se fugăreau unele pe altele, cu ciripituri ascuțite, prin tufele de micsandre, ai fi zis că totul în castel dormea, întocmai ca şi DOMNUL.

Deodată însă, în mijlocul acestei tăceri atât de îmbietoare, răsună un hohot de râs puternic şi cristalin, care-i făcu pe halebardierii adânciți în somnul lor să deschidă repede câte un ochi. Hohotul pornise de la o fereastră a castelului, însorită în clipa aceea şi care se afla deasupra colțului pe care-l forma în curte, în preajma amiezii, umbra hornurilor de pe acoperiş. În micul balcon de fier cizelat, din fața acelei ferestre, surâdea o glastră cu micşunele roşii, o alta cu zambile şi una cu un trandafir timpuriu, ale cărui frunze, de un verde încântător, învăluiau mai mulți boboci purpurii ce vesteau ivirea rozelor.

În odaia pe care o lumina această fereastră se vedea o masă pătrată, acoperită cu o veche țesătură de Harlem, împodobită cu flori mari; în mijlocul

acestei mese se afla un vas de smalț cu gâtul lung, în care tânjeau mai multe firişoare de stânjenei şi de lăcrămioare; la două din capetele mesei şedea câte o tânără fată.

Felul cum şedeau aceste două copile era cu totul ciudat: ai fi zis că sunt două şcolărițe abia scăpate din mănăstire. Una, cu amândouă coatele sprijinite pe masă, cu o pană în mână, aşternea slove pe o elegantă foaie de hârtie de Olanda; cealaltă, stând în genunchi pe scaun, cu pieptul şi capul aplecate peste spătar şi întinse până spre mijlocul mesei, se uita la prietena ei cum scrie. Prilej de chicoteli, de glume şi hohote de râs, dintre care unul, mai puternic decât celelalte, speriase păsărelele din tufele de micsandre şi tulburase somnul paznicilor din curtea castelului.

Şi pentru ca prezentarea să fie completă, ni se va ierta, sperăm, descrierea mai pe larg a acestor două personaje.

Aceea care stătea aplecată peste spătarul scaunului, adică cea mai veselă şi mai gălăgioasă, era o frumoasă fată de nouăsprezece sau douăzeci de ani, oacheşă, cu părul negru, fermecătoare, cu ochi scânteietori sub sprâncenele puternic arcuite şi, mai ales, cu dinți care străluceau ca nişte perle între buzele roşii ca mărgeanul însângerat. Fiecare gest al ei părea o frântură dintr-un joc bine studiat; părea nu că trăieşte, ci că freamătă la fiecare mişcare.

Cealaltă, aceea care scria, o privea pe zburdalnica ei prietenă cu nişte ochi albaştri, limpezi şi senini cum era cerul din ziua aceea. Părul ei, de un blond cenuşiu, răsucit cu un gust ales, îi cădea în bucle mătăsoase pe obrajii ca sideful; îşi plimba pe deasupra hârtiei o mână gingaşă, a cărei subțirime trăda frageda ei tinerețe. La fiecare chicot al prietenei sale, îşi înălța, necăjită parcă, umerii albi, de o formă poetică şi suavă, dar cărora le lipsea acel adaos de vigoare şi împlinire pe care ai fi dorit să-l aibă şi

brațele şi mâinile ei.

— Montalais, Montalais – zise în cele din urmă, cu o voce dulce şi mângâietoare ca un cântec – râzi prea tare, ca un bărbat; şi nu numai că atragi atenția domnilor paznici, dar n-ai să auzi nici clopoțelul DOAMNEI, atunci când DOAMNA va suna.

Tânăra care răspundea la numele de Montalais, fără a-şi potoli râsul şi zburdălnicia, în ciuda acestei mustrări, răspunse:

— Louise, tu nu dai glas gândurilor tale, draga mea. Ştii foarte bine ca domnii paznici, cum le spui tu, abia au pus capul jos şi nu i-ai mai trezi nici cu tunul; ştii de asemenea că clopoțelul DOAMNEI se aude tocmai de pe podul din Blois şi, prin urmare, am să-l aud şi eu atunci când DOAMNA mă va chema la dânsa. Ceea ce te supără însă este că râd în timp ce tu scrii, iar ceea ce te sperie este ca nu cumva doamna de Saint-Rémy, mama ta, să vină aici, aşa cum face uneori când ne aude râzând prea tare; ți-e teamă să nu dea peste noi şi să nu vadă această enormă foaie de hârtie, pe care, de un sfert de ceas, n-ai scris decât două cuvinte: *Domnule Raoul.* Şi ai dreptate, draga mea Louise, deoarece după aceste două vorbe, *Domnule Raoul,* pot să urmeze şi altele, mai grăitoare şi mai primejdioase, pe care doamna de Saint-Rémy, scumpa ta mamă, ar fi îndreptățită să le arunce în flăcări. Nu-i aşa? Spune!

Montalais îşi înteți râsetele şi glumele ironice.

Blonda fecioară se încruntă deodată; rupse foaia albă pe care, într-adevăr, erau aşternute, cu un scris foarte frumos, cuvintele *Domnule Raoul* şi, mototolind hârtia între degetele-i tremurânde, o aruncă pe fereastră.

— Oh – făcu domnişoara Montalais – iată că mica noastră mieluşea, îngeraşul nostru, porumbița noastră s-a supărat!... Dar nu-ți fie teamă, Louise, doamna de Saint-Rémy n-are să vină, şi chiar dacă ar

veni, tu ştii că am auzul bun. De altfel, ce poate fi mai nevinovat decât să-i scrii unui vechi prieten, pe care-l cunoşti de doisprezece ani, mai cu seamă când scrisoarea începe prin cuvintele: *Domnule Raoul?*

— Foarte bine, n-o să-i mai scriu de loc! se supără tânăra fată.

— Ah, na, iat-o pe Montalais pedepsită! strigă zburdalnica brunetă, râzând şi mai tare. Haide, haide, ia altă foaie de hârtie şi să încheiem mai repede corespondenţa noastră... Poftim, tocmai acum sună şi clopoţelul! Cu atât mai rău! DOAMNA va trebui să aştepte, sau poate că în dimineaţa asta sa va lipsi de prima ei domnişoară de onoare!

Într-adevăr, clopoţelul suna; asta însemna că DOAMNA terminase cu îmbrăcatul şi îl aştepta pe DOMNUL, spre a-i da braţul şi a trece împreună în sala de mese. După această formalitate, îndeplinită cu mare ceremonie, cei doi soţi luau micul dejun, apoi se despărţeau până la masa de prânz, invariabil fixată la ceasurile două precis.

La sunetul clopoţelului, uşa dinspre bucătărie, ce se afla în partea stângă a curţii, se deschise, şi numaidecât apărură doi meşteri bucătari, urmaţi de opt ajutoare care purtau o targă încărcată cu mâncăruri acoperite cu clopote de argint. Unul din cei doi bucătari, acela care părea să fie cel mai mare în grad, atinse uşor cu bastonul pe unul din paznici, ce sforăia pe-o bancă; merse chiar cu bunătatea până acolo, că puse în mâinile acestuia halebarda rezemată de zid, alături de el, după care soldatul, buimăcit de somn, fără să scoată o vorbă, escortă *hrana* DOMNULUI până în pragul sălii de mese, precedat de un paj şi de meşterii bucătari.

Pe oriunde trecea *hrana,* străjile prezentau armele.

Domnişoara de Montalais şi prietena ei urmăreau de la fereastra lor fiecare amănunt al acestui

ceremonial, cu care ar fi trebuit totuşi să fie obişnuite. De altminteri, ele priveau toate acestea ca multă luare-aminte numai pentru a se încredința şi mai bine că n-aveau să fie stingherite de cineva. Ca atare, după ce ajutoarele, paznicii, pajii şi meşterii bucătari trecură, ele se întoarseră la masa lor, şi soarele, care luminase o clipă în cadrul ferestrei aceste două fermecătoare chipuri, nu mai încălzea acum decât micşunelele, zambilele şi trandafirul timpuriu.

— Aşa! zise Montalais, reluându-şi locul. DOAMNA va dejuna foarte bine şi fără prezența mea.

— Ah, Montalais, ai să fii pedepsită – răspunse cealaltă fată, aşezându-se uşor pe scaunul ei.

— Pedepsită? Ah, da, adică nu mi se va mai îngădui să merg la plimbare; dar chiar asta şi vreau, să fiu pedepsită! Să ieşi în caleaşca aceea uriaşă, cocoțată pe o banchetă; s-o iei la stânga, să coteşti la dreapta pe drumuri pline de hârtoape şi să nu poți înainta decât o leghe în două ceasuri; apoi să te reîntorci la castel pe lângă aripa unde se găseşte fereastra Mariei de Medicis, astfel ca DOAMNA să poată spune iarăşi, ca de fiecare dată: "Când te gândeşti că regina Maria a putut să fugă pe aici!... De la o înălțime de patruzeci şi şapte de picioare!... Mama, cu cei doi prințişori şi cu cele trei prințese!" Dacă asta mai este o plăcere, Louise, atunci aş vrea sa fiu pedepsită în fiecare zi, mai ales când pedeapsa aceasta mă obligă să rămân alături de tine şi să aşternem pe hârtie răvaşe atât de frumoase, ca acelea pe care le scriem noi.

— Montalais! Montalais! Mai sunt şi îndatoriri de împlinit.

— Îți vine uşor să vorbeşti, draga mea, căci pe tine te lasă toți în pace în mijlocul acestui castel. Eşti singura ființă de aici care te bucuri de toate foloasele, fără să tragi niciodată ponoasele, care eşti mai mult decât mine domnişoară de onoare a DOAMNEI,

deoarece DOAMNA face ca dragostea ei pentru tatăl tău vitreg să se răsfrângă şi asupră-ți; astfel că tu pătrunzi în acest trist lăcaş ca păsările în turnul de sus, sorbind aerul din zbor, ciugulind florile, pigulind grăunțele, fără să ai nici cea mai mică treabă de făcut şi fără să înduri nici cea mai mică plictiseală. Şi tocmai tu vorbeşti de îndatoriri ce trebuie împlinite? În definitiv, frumoasa mea visătoare, care sunt îndatoririle tale, dacă nu aceea de a-i scrie acestui chipeş Raoul? Dar uite că nu i-ai scris încă nimic, şi asta înseamnă, dacă nu mă înşel, că îți neglijezi îndatoririle.

Louise luă un aer serios, îşi sprijini bărbia în palmă şi zise pe un ton plin de candoare:

— Aşadar, mă dojeneşti că o duc prea bine! Dar cum poți să faci una ca asta? Tu ai un viitor; eşti de la curte; regele, dacă se însoară, îl va chema pe DOMNUL lângă sine; atunci vei lua parte la serbări minunate, îl vei vedea de aproape pe rege, despre care se spune că e atât de frumos şi de fermecător.

— Şi, pe deasupra, îl voi vedea pe Raoul, care stă mereu în preajma domnului de Condé – adăugă răutăcioasă Montalais.

— Bietul Raoul! suspină Louise.

— E vremea să-i scriem, frumoasa mea. Hai s-o luăm de la capăt, cu acel faimos *Domnule Raoul* care strălucea în fruntea hârtiei pe care ai rupt-o adineauri.

Îi întinse pana, apoi, cu un surâs încântător, îi îndemnă mâna, care aşternu repede pe hârtie cele două cuvinte mai sus amintite.

— Şi acum? întrebă cea mai tânără dintre domnişoare.

— Acum scrie ceea ce gândeşti, Louise – răspunse Montalais.

— Eşti sigură că mă gândesc la ceva?

— Te gândeşti la *cineva,* ceea ce este acelaşi

lucru, ba, mai bine zis, ceva mai mult.

— Crezi, Montalais?

— Louise, Louise, ochii tăi albaştri sunt adânci ca marea pe care am văzut-o anul trecut la Boulogne. Nu, greşesc, marea e înşelătoare; ochii tăi sunt adânci ca azurul acesta de deasupra capetelor noastre.

— Ei bine, dacă citeşti atât de uşor în ochii mei, spune-mi atunci ce gândesc, Montalais.

— Mai întâi, nu gândeşti *Domnule Raoul;* gândeşti *Scumpul meu Raoul.*

— Oh!

— Nu roşi pentru atâta lucru. *Scumpul meu Raoul,* să zicem, mă rogi să-ți scriu la Paris, unde te reține serviciul pe lângă domnul prinț de Condé. Cât de mult trebuie să te plictiseşti acolo, într-adevăr, de vreme ce cauți să-ți alungi urâtul amintindu-ți de o provinciala...

Louise sări repede în picioare.

— Nu, Montalais – zise ca surâzând – nimic din cele ce spui nu mi-a trecut prin minte. Altceva gândesc eu. Iată!

Şi, apucând pana cu îndrăzneală, aşternu pe hârtie, cu o mână hotărâtă, cuvintele care urmează:

M-aş fi simțit tare nenorocită dacă stăruințele dumitale de a-mi cere ceva care să-ți amintească de mine ar fi fost mai puțin înflăcărate. Totul aici îmi vorbeşte despre anii copilăriei noastre, care au trecut atât de repede, care s-au scurs atât de iute, încât nimic nu va putea înlocui farmecul lor în inima mea.

Montalais, care privea cum aleargă pana pe hârtie şi care citea de-a-ndoaselea pe măsură ce prietena ei scria, o întrerupse printr-o bătaie vie din palme.

— Dă-i înainte! zise ea. Admirabilă sinceritate, admirabilă inimă, admirabil stil! Arată-le acestor parizieni, draga mea, că Blois este oraşul vorbirii frumoase.

— El ştie – răspunse tânăra fată – că Blois a fost pentru mine paradisul.

— Asta voiam să spun şi eu, vorbeşti ca un înger.

— Acum voi încheia, Montalais.

Şi tânăra fată continuă să scrie:

Spui că te gândeşti la mine, domnule Raoul. Îți mulțumesc, şi asta nu poate să mă surprindă, căci ştiu de câte ori inimile noastre au bătut una lângă alta!

— Ei, ei! făcu Montalais. Fii cu băgare de seamă, mieluşică dragă, îți împrăştii lâna pe drum, şi acolo sunt lupi!

Louise tocmai voia să răspundă, când sub porticul castelului răsună tropotul unui cal.

— Ce să fie asta? zise Montalais, apropiindu-se de fereastră. Frumos călăreț, zău aşa!

— Oh! Raoul! exclamă Louise, care făcuse aceeaşi mişcare ca şi prietena ei şi care, îngălbenindu-se la față, căzu tremurând alături de scrisoarea sa neterminată.

— Iată un îndrăgostit norocos, n-am ce zice – rosti Montalais – şi care soseşte tocmai la timp!

— Fugi, fugi de la fereastră, te rog! murmură Louise.

— Dar nici nu mă cunoaşte. Lasă-mă să văd măcar pentru ce a venit aici.

II
MESAGERUL

Domnişoara de Montalais avea dreptate: cavalerul merita să fie văzut.

Era un tânăr de douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani, voinic, zvelt, purtând cu grație pe umerii săi minunatul veşmânt militar al epocii. Cizmele-i înalte, în formă de pâlnie, înfăşurau un picior de care

domnişoara de Montalais nu s-ar fi ruşinat câtuşi de puțin dacă s-ar fi travestit în bărbat. Cu o mână fină şi nervoasă, îşi struni calul în mijlocul curții, iar cu cealaltă îşi scoase pălăria cu pene lungi, care-i umbrea chipul totodată grav şi naiv.

Străjile, auzind tropotul calului, se treziră din somn şi săriră numaidecât în picioare. Tânărul lăsă pe unul dintre ei să se apropie de cal şi, înclinându-se în şa, îi spuse cu o voce limpede şi gravă, care fu auzită destul de bine de la fereastra unde se ascundeau cele două domnişoare:

— Un mesager pentru alteța sa regală.

— A, a! exclamă straja. Domnule ofițer, un mesager!

Dar bravul soldat ştia foarte bine că nu se va ivi nici un ofițer, dat fiind că singurul care ar fi putut să vină se afla tocmai în fundul castelului, într-un mic apartament a cărui fereastră da spre grădină. De aceea se grăbi să adauge:

— Domnule gentilom, ofițerul e de rond, dar în lipsa lui va fi anunțat domnul de Saint-Rémy, majordomul castelului.

— Domnul de Saint-Rémy? rosti cavalerul, roşindu-se la față.

— Îl cunoaşteți?

— Da... Anunță-l, te rog, că vreau să fiu prezentat cât mai repede cu putință alteței sale.

— Pare-se că-i ceva urgent! zise straja ca pentru sine, dar cu dorința vădită de a i se răspunde.

Mesagerul dădu din cap, afirmativ.

— Dacă-i aşa – urmă straja – mă duc să-l caut eu însumi pe majordom.

Tânărul descălecă, şi în timp ce toți ceilalți soldați priveau cu mult interes fiecare mişcare a frumosului armăsar ce-l adusese pe acest mesager, soldatul se întoarse din drum, zicând:

— Vă rog să mă iertați, domnule, dar fiți bun şi

spuneți-mi numele dumneavoastră.

— Vicontele de Bragelonne, din partea alteței sale domnul prinț de Condé!

Soldatul făcu o plecăciune adâncă, apoi, ca şi cum numele învingătorului de la Rocroi şi Lens i-ar fi dat aripi, urcă în goană treptele de la intrare şi dispăru în anticameră.

Nici n-apucă domnul de Bragelonne să lege calul de grilajul de fier din capul treptelor, că domnul de Saint-Rémy apăru într-un suflet, susținându-şi cu o mână pântecul uriaş, în timp ce cu cealaltă mână spinteca aerul, întocmai ca un pescar care taie valurile cu vâsla.

— Ah, domnule viconte, dumneavoastră la Blois! strigă el. Dar asta e o adevărată încântare! Bună ziua, domnule Raoul, bună ziua!

— Respectele mele, domnule de Saint-Rémy.

— Cât de fericită se va simți doamna de La Vall... vreau să zic doamna de Saint-Rémy, să vă vadă! Dar poftiți. Alteța sa regală dejunează; s-o întrerup oare? Pricina e atât de gravă?

— Da şi nu, domnule de Saint-Rémy. Totuşi, orice clipă de zăbavă poate să aducă neplăceri alteței sale regale.

— Dacă aşa stau lucrurile, să trecem peste consemn, domnule viconte. Veniți cu mine. De altminteri, DOMNUL e într-o stare de spirit foarte bună astăzi. Şi apoi, ne aduceți veşti, nu-i aşa?

— Mari, domnule de Saint-Rémy.

— Şi bune, presupun!

— Excelente.

— Atunci veniți, veniți repede! strigă bonomul personaj, potrivindu-şi ținuta în timp ce străbătea cu paşi mari anticamera.

Raoul îl urma cu pălăria în mână, puțin speriat de zornăitul solemn pe care-l făceau pintenii săi pe pardoseala sălilor imense.

De îndată ce el pătrunse în interiorul palatului, fereastra din curte se însufleți din nou şi un şuşotit vioi trădă emoția celor două tinere fete; dar curând după aceea se pare că ele luară o hotărâre bruscă, deoarece unul dintre chipuri dispăru de la fereastră – era cel al brunetei; cealaltă rămase mai departe în dosul balconului, pitită printre flori şi cercetând cu ochi mari, prin încrengătura ramurilor, scările pe care domnul de Bragelonne îşi făcuse intrarea în palat.

În acest timp, ținta curiozității celor două fete îşi continua drumul, mergând semeț în urma majordomului. Un zgomot de paşi grăbiți, un miros de vin şi de fripturi, un clinchet de pahare şi de farfurii îi dădură de veste că se apropie de locul unde trebuia să ajungă.

Pajii, valeții şi ofițerii, strânşi în încăperea ce preceda sala de mese, îl întâmpinară pe noul venit cu o bunăvoință obişnuită prin partea locului; unii dintre ei îl cunoşteau personal şi aproape toți ştiau că vine de la Paris. S-ar putea spune că sosirea lui întrerupse pentru o clipă desfăşurarea serviciului. Fapt e că un paj care turna de băut alteței sale, auzind zornăitul de pinteni în încăperea alăturată, întoarse cu nevinovăție capul, ca un copil, fără să bage de seamă că vinul pe care-l turna curgea nu în paharul Prințului, ci pe fața de masă.

DOAMNA, care era mai puțin roaba mâncării decât ilustrul ei soț, observă neatenția pajului şi zise:

— Ce este?!

— Ce este – repetă DOMNUL – ce s-a întâmplat?

Domnul de Saint-Rémy profită de acest moment şi îşi vârî capul pe uşă.

— Pentru ce sunt deranjat? zise Gaston, trăgând spre el o bucată groasă din cel mai straşnic somn ce a suit vreodată apele Loarei spre a fi pescuit între Paimboeuf şi Saint-Nazaire.

— A sosit un mesager de la Paris. O, dar după ce

monseniorul va termina masa; avem destul timp.

— De la Paris?! exclamă Prințul, scăpând furculița din mână. Un mesager de la Paris ai spus? Şi din partea cui vine acest mesager?

— Din partea domnului prinț – se grăbi să răspundă majordomul.

Se ştie că aşa era numit domnul de Condé.

— Un mesager din partea domnului prinț de Condé? rosti Gaston cu o tulburare ce nu scăpă nici unuia dintre cei de față şi care, prin urmare, spori şi mai mult curiozitatea tuturor.

Poate că DOMNUL se crezu o clipă reîntors în vremea acelor fericite conspirații când zgomotul uşilor îi producea emoții, când orice scrisoare putea să conțină un secret de stat, când orice mesaj slujea o intrigă pe cît de obscură, pe atât de încâlcită. Poate tocmai din această pricină numele domnului de Condé căpătă acum, sub bolțile castelului de la Blois, proporțiile unei fantome.

DOMNUL împinse cu mâna farfuria din fața lui.

— Să-i spun trimisului să aştepte? întrebă domnul de Saint-Rémy.

O privire a DOAMNEI îl încurajă pe Gaston, care hotărî:

— Nu, dimpotrivă, spune-i să intre numaidecât. Dar cine este?

— Un gentilom de prin părțile noastre, domnul viconte de Bragelonne.

— A, da, foarte bine!... Pofteşte-l, Saint-Rémy, pofteşte-l!

Şi în timp ce lăsă să-i scape aceste cuvinte, rostite cu gravitatea sa obişnuită, DOMNUL aruncă o privire ascuțită către oamenii din serviciul său, şi aceştia toți – paji, ofițeri, scutieri – lăsând fiecare de o parte un şervet, un cuțit, un pocal, se retraseră spre odaia alăturată, cu o grabă pe cât de pripită, pe atât de zgomotoasă.

Această mică armată se îndepărta pe două rânduri în acelaşi timp în care Raoul de Bragelonne, condus de domnul de Saint-Rémy, intra în sala de mese.

Scurtul moment de singurătate în care această retragere îl lăsase îi îngădui monseniorului să ia o atitudine diplomatică. Nu întoarse capul, ci aşteptă până când majordomul îl aduse în faţa lui pe mesager.

Raoul se opri la capătul mesei, aşa fel ca să se afle între DOMNUL şi DOAMNA. Din acel loc făcu o plecăciune adâncă în faţa DOMNULUI, pe urmă o alta foarte smerită în faţa DOAMNEI, apoi rămase neclintit şi aşteptă ca DOMNUL să-i adreseze primul cuvântul.

Prinţul, la rândul său, aşteptă până când toate uşile fură închise bine; nu voia să întoarcă faţa spre a se încredinţa de aceasta, căci n-ar fi fost demn din partea lui, dar asculta cu auzul încordat zgomotul zăvoarelor şi asta îi făcea să creadă că va avea, cel puţin în aparenţă, posibilitatea să discute în taină. Ultima uşă închisă, DOMNUL îşi ridică ochii spre vicontele de Bragelonne şi-l întrebă:

— Se pare că vii de la Paris, domnule!

— Chiar acum am sosit, monseniore.

— Ce face regele?

— Maiestatea sa e în deplină sănătate, monseniore.

— Dar cumnata mea?

— Maiestatea sa regina-mamă suferă necontenit de piept. Dar de o luna se simte mai bine.

— Am fost înştiinţat că ai venit din partea domnului prinţ. E o greşeală, de bună seamă.

— Nu, monseniore. Domnul prinţ de Condé m-a însărcinat să înmânez alteţei voastre regale această scrisoare, la care aştept răspunsul.

Raoul fusese puţin tulburat de primirea rece şi bănuitoare ce i se făcuse; glasul lui coborâse pe

nesimțite la diapazonul vocii joase a interlocutorului său.

Prințul uita că el însuşi era pricina acestui mister şi fu cuprins din nou de teamă. Luă cu o căutătură iscoditoare scrisoarea prințului de Condé, o desfăcu aşa cum ar fi desfăcut un pachet primejdios şi, pentru ca nimeni să nu observe tulburarea de pe fața lui în timp ce o citea, se răsuci într-o parte.

DOAMNA urmărea cu o nelinişte aproape egală cu aceea a Prințului fiecare mişcare a augustului ei soț.

Raoul, liniştit, scăpând oarecum de sub privirile cercetătoare ale gazdelor, se uita, fără să se mişte de la locul său, pe fereastra deschisă din fața lui, admirând straturile de flori din grădină şi statuile din mijlocul lor.

— Ah! strigă deodată DOMNUL, cu un zâmbet voios şi înseninat. Este o veste cât se poate de plăcută şi o minunată scrisoare din partea domnului prinț de Condé. Citeşte, doamnă.

Masa era prea largă pentru ca brațul Prințului să poată ajunge până la cel al Prințesei; Raoul se grăbi să le vină în ajutor, şi o făcu într-un chip atât de grațios, încât Prințesa fu încântată şi îl răsplăti pe viconte cu un zâmbet măgulitor.

— Dumneata cunoşti, fără îndoială, conținutul acestei scrisori! i se adresă Gaston lui Raoul.

— Da, monseniore. Domnul prinț de Condé îmi încredințase mesajul mai întâi verbal; apoi altața sa a chibzuit şi s-a hotărât să folosească pana.

— E un scris foarte frumos – zise DOAMNA – dar nu pot să citesc.

— Fii bun şi citeşte DOAMNEI, domnule de Bragelonne – zise ducele.

— Da, citeşte te rog, domnule.

Raoul începu să citească; DOMNUL asculta încordat, cu toată luarea-aminte. Scrisoarea avea

următorul cuprins:

Monseniore,

Regele se pregăteşte să plece spre graniță; vei fi aflat poate că maiestatea sa e pe cale de a se căsători. Regele mi-a făcut cinstea să mă numească maestru de ceremonii pe timpul acestei călătorii, şi fiindcă ştiu câtă bucurie i-ar face maiestății sale să petreacă o zi la Blois, îmi iau îndrăzneala să cer alteței voastre regale îngăduința de a însemna pe tăblița mea şi castelul pe care-l locuiți. Dacă însă neprevăzutul acestei cereri ar putea să pricinuiască alteței voastre regale o cât de mică neplăcere, o rog să-mi comunice acest lucru prin trimisul meu, un gentilom de încredere, domnul viconte de Bragelonne. Itinerarul pe care-l voi întocmi atârnă de hotărârea alteței voastre regale, şi dacă nu vom porni spre Blois, atunci voi alege Vendôme sau Romorantin. Îndrăznesc să sper că altețа voastră regală va primi cu bunăvoință cererea mea, ea fiind expresia devotamentului meu fără margini şi a dorinței mele de a vă fi cu adevărat plăcut,

— Nimic nu-i mai măgulitor pentru noi – zise DOAMNA, care se consultase de mai multe ori, în timpul acestei lecturi, din priviri, cu soțul ei. Regele aici! exclamă ea poate puțin mai tare decât s-ar fi cuvenit pentru ca taina să nu se dea în vileag.

— Domnule – zise la rându-i altețа sa, luând cuvântul – te rog să-i mulțumeşti domnului prinț de Condé şi să-i exprimi toată recunoştința mea pentru plăcerea pe care mi-o face.

Raoul se înclină.

— În ce zi soseşte maiestatea sa? mai întrebă Prințul.

— Regele, monseniore, va sosi chiar astă-seară, după toate probabilitățile.

— Atunci cum s-ar fi cunoscut răspunsul meu,

în cazul că el ar fi fost negativ?

— Am însărcinarea, monseniore, ca, în cazul când răspunsul e negativ, să mă întorc în cea mai mare grabă la Beaugency şi să dau acest răspuns curierului, care-l va duce apoi cu aceeaşi grabă domnului prinț de Condé.

— Aşadar, maiestatea sa e la Orléans?

— Mai aproape încă, monseniore: în acest moment, maiestatea sa trebuie să fi ajuns la Meung.

— Curtea îl însoțeşte?

— Da, monseniore.

— Ah, uitasem să-ți cer veşti despre domnul cardinal.

— Eminența sa pare să se bucure de cea mai deplină sănătate, monseniore.

— Nepoatele sale vin împreună cu dânsul, nu-i aşa?

— Nu, monseniore. Eminența sa a dat dispoziții ca domnişoarele de Mancini să se îndrepte spre Brouage. Dumnealor vor porni pe malul stâng al Loarei, în timp ce curtea vine pe malul drept.

— Cum aşa? Domnişoara Maria de Mancini nu însoțeşte curtea? întrebă DOMNUL, al cărui aer de gravitate începea să cedeze.

— Domnişoara Maria de Mancini mai ales – răspunse Raoul, încet.

Un zâmbet fugar, rămăşiță abia simțită a vechiului său spirit de intrigi țesute cândva, lumină obrajii palizi ai Prințului.

— Mulțumesc, domnule de Bragelonne – zise atunci DOMNUL. Poate că dumneata nu ai vrea să duci domnului prinț de Condé însărcinarea pe care aş dori să ți-o încredințez, şi anume aceea de a-i arăta că mesagerul său mi-a făcut multă plăcere, dar am să i-o spun eu însumi. Raoul se înclină spre a mulțumi DOMNULUI pentru cinstea ce i-o arăta. DOMNUL făcu un semn DOAMNEI, care lovi într-un talger aşezat ia

dreapta sa. Domnul de Saint-Rémy intră îndată şi numaidecât încăperea se umplu iarăşi de slujitori.

— Domnilor – glăsui Prinţul – maiestatea sa îmi face onoarea de a veni să petreacă o zi la Blois; vreau să cred că regelui, nepotul meu, nu-i va părea rău pentru cinstea arătată casei mele.

— Trăiască regele! strigară cu un entuziasm plin de însufleţire ofiţerii de serviciu, în frunte cu domnul de Saint-Rémy.

Gaston îşi lăsă faţa în jos, umbrită de o undă de tristeţe; toată viaţa lui fusese nevoit să audă, sau mai degrabă să îndure acest strigăt: "Trăiască regele!" ce răsuna mereu în jurul lui. Fiindcă nu-l mai auzise de multă vreme, îşi liniştise urechea, dar iată că acum o regalitate mai tânără, mai energică, mai strălucitoare încă se înălţa în faţa lui ca o nouă şi parcă mai dureroasă înfruntare.

DOAMNA înţelese amărăciunile acestei inimi sfioase şi împovărate; ea se ridică de la masă, urmată imediat, cu un gest maşinal, de către DOMNUL, şi toţi slujitorii, cu un zumzet asemănător bâzâitului unui stup, îl înconjurară pe Raoul, cerându-i lămuriri. DOAMNA, observând acest freamăt, îl chemă pe domnul de Saint-Rémy.

— Nu-i momentul acum de trăncănit, ci de muncit – zise ea cu tonul unei gospodine îmbufnate.

Domnul de Saint-Rémy se grăbi să rupă cercul format de ofiţeri în jurul lui Raoul, astfel că acesta putu să treacă în anticameră.

— Veţi avea, sper, grijă de acest gentilom – adăugă DOAMNA, adresându-se domnului de Saint-Rémy.

Majordomul alergă numaidecât după Raoul.

— DOAMNA a dispus să vă găzduim aici – zise el. Vă aşteaptă un apartament în castel.

— Mulţumesc, domnule de Saint-Rémy – răspunse Bragelonne – dar ştii cât de nerăbdător sunt

să-mi pot exprima îndatoririle față de domnul conte, tatăl meu.

— Adevărat, adevărat, domnule Raoul; prezentați-i, vă rog, cu acest prilej încredințarea respectului meu profund.

Raoul scăpă astfel şi de bătrânul gentilom şi se îndreptă spre ieşire. Dar, în timp ce trecea pe sub portic, ținând calul de frâu, auzi o voce subțire strigându-l de pe un coridor întunecos:

— Domnule Raoul!

Tânărul întoarse mirat capul şi văzu o fetişcană brunetă, care, cu un deget la buze, îi întindea mâna.

Această tânără fată îi era necunoscută.

III
ÎNTÂLNIREA

Raoul făcu un pas către fata care-l strigase din umbră.

— Dar calul meu, doamnă? zise el.

— Iată-vă în încurcătură! Ieşiți; în prima curte se află un şopron; legați acolo calul şi întoarceți-vă repede.

— Mă supun, doamnă.

Lui Raoul nu-i trebuiră decât patru minute ca să facă ceea ce i se spusese; când se întoarse la capătul coridorului întunecos, o revăzu, în umbră, pe misterioasa necunoscută care-l aştepta pe prima treaptă a unei scări în spirală.

— Sunteți atât de curajos ca să mă urmați, domnule cavaler rătăcitor? întrebă tânăra fata, râzând în momentul când îl văzu pe Raoul şovăind.

Drept răspuns, acesta porni după ea pe scara cufundată în întuneric. Urcară astfel trei caturi, el în urma ei, atingând cu mâinile, de câte ori dibuia

balustrada, o rochie de mătase ce foşnea pe lângă cei doi pereți. La fiecare mişcare greşită făcută de Raoul, însoțitoarea lui îi şoptea un *ssst!* autoritar şi-i întindea o mână catifelată şi parfumată.

— Am putea urca aşa până în vârful turnului, fără să ne dăm seama de oboseală – zise Raoul într-un târziu.

— Asta înseamnă, domnule, că sunteți foarte nedumerit, foarte obosit şi foarte îngrijorat; dar liniştiți-vă, am ajuns.

Tânăra fată împinse o uşă prin care năvăli dintr-o dată un şuvoi de lumină ce învălui capătul scării unde Raoul, în picioare, stătea rezemat de rampă. Fata porni mai departe, iar el o urmă; pătrunse într-o odaie, şi Raoul intră după ea.

Tocmai când îşi spunea că a căzut în vreo capcană, auzi un strigăt ascuțit, se întoarse şi zări la doi paşi de el, cu mâinile împreunate, cu genele lăsate, pe frumoasa blondă cu ochi albaştri, cu umeri albi, care-l recunoscuse mai înainte şi-l strigase pe nume. Când o văzu, citi atâta dragoste, atâta fericire în strălucirea ochilor ei, încât se lăsă să cadă în genunchi în mijlocul odăii, murmurând la rândul său numele Louisei.

— Ah, Montalais, Montalais – suspină aceasta – faci mare păcat înşelându-mă astfel!

— Eu, să te înşel?!

— Da, mi-ai spus că te duci jos să vezi ce este, şi te-ai întors aici cu domnul.

— Trebuia s-o fac. Altfel cum ar fi primit scrisoarea pe care i-ai scris-o?

Şi arătă cu degetul scrisoarea ce se afla încă pe masă. Raoul făcu un pas ca s-o ia, dar Louise, mai iute, cu toate că în gestul ei se observa o şovăială bine prefăcută, întinse brațul să-l oprească. Raoul întâlni astfel mâna ei, caldă şi tremurătoare; o apucă într-ale sale şi o duse atât de respectuos la buze, încât depuse

pe ea mai mult o suflare, decât un sărut. Între timp; domnişoara de Montalais luase scrisoarea. o împăturise cu grijă în trei, aşa cum fac toate femeile, şi o vârâse în sân.

— Nu-ți fie teamă, Louise – zise apoi – domnul nu va încerca să o ia de aici, aşa după cum nici răposatul rege Ludovic al XIII-lea nu smulgea răvaşele din corsajul domnişoarei de Hautefort.

Raoul se înroşi tot, văzând surâsurile celor două fete, şi uită că mâna Louisei rămăsese într-ale lui.

— Aşa! zise Montalais. M-ai iertat, deci, Louise, că l-am adus aici pe domnul; iar dumneata, domnule, n-o să mai fii supărat pe mine că te-am făcut să mă urmezi pentru a o vedea pe domnişoara. Aşadar, acum, că am încheiat pacea, să vorbim ca vechi prieteni. Prezintă-mă, Louise, domnului de Bragelonne.

— Domnule viconte – zise Louise cu o seriozitate plină de grație şi cu cel mai candid zâmbet – am plăcerea să-ți prezint pe domnişoara Aure de Montalais, domnişoară de onoare a alteței sale regale DOAMNA şi, pe deasupra, cea mai bună prietenă a mea.

Raoul se înclină foarte ceremonios.

— Dar pe mine, Louise – zise el – nu mă prezinți domnişoarei?

— O, ea te cunoaşte! Ştie totul!

Aceste două cuvinte din urmă o făcură să râdă pe Montalais, iar lui Raoul îi smulseră un suspin de fericire, căci el le dădu următorul înțeles: ştie totul *despre dragostea noastră.*

— Acum ne cunoaştem, domnule viconte – zise Montalais. Poftim un fotoliu şi spune-ne repede ce veste ne-ai adus cu atâta grabă?

— Domnişoară, nu mai este o taină. Regele, în drum spre Poitiers, se va opri la Blois pentru a vizita pe altața sa regală.

— Regele aici! exclamă Montalais bătând cu bucurie din palme. Vom avea prilejul să vedem curtea! Îți imaginezi, Louise? Adevărata curte de la Paris! O, Doamne! Şi când asta, domnule?

— Poate chiar astă-seară, domnişoară; în mod mai sigur, mâine.

Montalais făcu un gest de mare mâhnire.

— Nu mai e timp să ne pregătim! Nu mai e timp să ne facem rochii! Suntem în întârziere ca nişte poloneze! Vom semăna cu portretele de pe vremea lui Henric al IV-lea... Ah, domnule, rea veste ne mai aduci!

— Domnişoarelor, dumneavoastră veți fi întotdeauna frumoase.

— Ce folos!... Vom fi întotdeauna frumoase, fiindcă natura ne-a făcut drăguțe; dar vom fi caraghioase, fiindcă nu vom fi în pas cu moda... Caraghioase, da!... N-o să se uite oare la mine ca la o caraghioasă?

— Cine anume? o întrebă cu naivitate Louise.

— Cum cine? Dar eşti ciudată, draga mea... Ce întrebare e asta? E vorba de toată lumea, de curteni, de seniori, de rege.

— Iartă-mă, buna mea prietenă, dar cum aici toată lumea s-a obişnuit să ne vadă aşa cum suntem...

— De acord; numai că de data asta va fi altfel, iar noi vom fi caraghioase chiar şi pentru Blois, căci în jurul nostru va fi admirată moda Parisului, şi se va vedea cât de colo că noi am rămas la moda de la Blois! E îngrozitor!

— Nu vă faceți inimă rea, domnişoară.

— Ah, da! În fond, cu atât mai rău pentru cei ce nu mă vor găsi pe gustul lor! zise cu un aer filozofic Montalais.

— Asta ar însemna că asemenea oameni n-au gust! zise Raoul, credincios obiceiului său de a fi

totdeauna galant.

— Mulțumesc, domnule viconte. Aşadar, spuneai că regele vine la Blois?

— Împreună cu întreaga curte.

— Domnişoarele de Mancini vor veni şi ele?

— Tocmai că nu.

— Dar, după cum se vorbeşte, s-ar părea că regele nu se poate lipsi de domnişoara Maria?

— Regele va fi nevoit să se lipsească, deoarece domnul cardinal vrea aceasta. Îşi surghiuneşte nepoatele la Brouage.

— El?! Fățarnicul!

— Taci! făcu speriată Louise, ducând un deget la buzele sale trandafirii.

— Pff! Nimeni nu mă poate auzi aici. Vă spun că bătrânul Mazarino Mazarini e un fățarnic, care arde de dorința de a o face pe nepoata sa regină a Franței.

— Nu, domnişoară, dimpotrivă, domnul cardinal îl însoară pe maiestatea sa cu infanta Maria-Teresa.

Montalais se uită în ochii lui Raoul şi-i spuse:

— Dumneavoastră, parizienii, credeți în asemenea poveşti? Atunci înseamnă că noi, aici la Blois, ştim mai multe.

— Domnişoară, de vreme ce regele trece de Poitiers şi se îndreaptă spre Spania, de vreme ce actele de căsătorie au fost încheiate între don Luis de Haro şi eminența sa, înțelegeți prea bine că nu mai e vorba de nişte jocuri capricioase.

— Aşa, va să zică! Dar presupun că regele e totuşi rege!

— Fără îndoială, domnişoară; însă cardinalul e cardinal.

— Cu alte cuvinte, regele nu este şi el om? N-o iubeşte pe Maria de Mancini?

— O adoră.

— Atunci se va însura eu ea. Asta înseamnă că vom avea război cu Spania; domnul Mazarin va

cheltui câteva din milioanele pe care le are puse deoparte; gentilomii noştri îşi vor arăta vitejia în faţa mândrilor castilieni, şi mulţi se vor întoarce încununaţi cu lauri, iar noi îi vom încununa cu mirt. Iată cum înţeleg eu politica.

— Montalais, eşti o zănatică – zise Louise – şi orice exagerare te atrage, aşa cum lumina atrage fluturii.

— Louise, tu eşti atât de înţeleaptă, încât nu vei iubi niciodată.

— Oh – făcu Louise, cu o blândă dojană – dar nu înţelegi, Montalais? Regina-mamă doreşte să-şi însoare fiul cu infanta; vrei ca regele să n-o asculte pe mamă? Tocmai un suflet regesc, ca al său, să dea o pildă rea? Când părinţii iau apărarea iubirii, s-a terminat cu dragostea!

Aici Louise oftă adânc; Raoul îşi lăsă ochii în jos, cu un aer stânjenit. Montalais începu să râdă.

— Bine că n-am părinţi – murmură ea.

— Ai, desigur, veşti despre sănătatea domnului de La Fère – întrebă Louise, înăbuşindu-şi suspinul care dezvăluise atâtea amărăciuni cu adâncimea lui plină de înţelesuri.

— Nu, domnişoară – răspunse Raoul – nu l-am văzut încă pe tatăl meu; mă îndreptam chiar spre locuinţa lui, când domnişoara de Montalais a binevoit să mă oprească; sper însă că domnul conte e sănătos. N-aţi auzit nimic rău în legătură cu el, nu-i aşa?

— Nimic, domnule Raoul; slavă Domnului, nimic!

Se făcu o tăcere în cursul căreia două inimi care urmau firul aceluiaşi gând se înţelegeau de minune între ele, fără să aibă nevoie nici măcar de sprijinul unei singure priviri.

— Ah, Doamne! strigă deodată Montalais. Urcă cineva!...

— Cine poate să fie? tresări Louise, ridicându-se în picioare.

— Stimate domnişoare, v-am stingherit prea mult; am comis o indiscreție, fără îndoială, venind aici – se bâlbâi Raoul, cu totul fâstâcit.

— E un pas greu – zise Louise.

— De va fi cumva domnul Malicorne – adăugă Montalais – n-avem de ce să ne temem.

Louise şi Raoul schimbară câte o privire, întrebându-se cine putea să fie acest domn Malicorne.

— Fiți liniştiți – continuă Montalais – nu e gelos,

— Dar, domnişoară... – murmură Raoul.

— Ştiu ce vrei să spui... Ei bine, e tot atât de discret ca şi mine.

— Dumnezeule – şuieră Louise, care-şi lipise urechea de uşa întredeschisă – recunosc pasul mamei!

— Madame de Saint-Rémy! Unde să mă ascund? zise Raoul, apucând-o nerăbdător de rochie pe Montalais, care şi ea părea că-şi pierduse puțin capul.

— Da – întări aceasta – da, recunosc şi eu pantofii care lipăie. E buna noastră mamă!... Domnule viconte, regret că fereastra care dă în curte e la cincizeci de picioare înălțime...

Raoul privi spre balcon cu un aer rătăcit, dar Louise îl apucă de braț şi-l opri să sară pe fereastră.

— Ah, ce proastă sunt! zise Montalais. Parcă n-aş avea dulapul cu rochiile de ceremonie! Pare a fi făcut anume pentru aşa ceva!

Se grăbiră, căci doamna de Saint-Rémy urca mai repede ca de obicei; ea ajunse în capul scării chiar în clipa când Montalais, ca în scenele de mare încurcătură, închidea dulapul, împingând uşa cu spatele.

— Ah – strigă doamna de Saint-Rémy – eşti aici, Louise?

— Da, doamnă – răspunse fata, mai palidă decât dacă s-ar fi ştiut autoarea unei mari nelegiuiri.

— Bine, bine!

— Şedeți, doamnă – zise Montalais, oferind un fotoliu doamnei de Saint-Rémy şi aşezând-o în aşa fel, încât să fie cu spatele către dulap.

— Mulțumesc, domnişoara Aure, mulțumesc! Haide repede, copila mea, să mergem!

— Unde să mergem, doamnă?

— Acasă. Trebuie să-ți pregătim toaleta.

— Cum? făcu Montalais, grăbindu-se să joace rolul surprinsei, de teamă ca nu cumva Louise să comită vreo greşeală.

— N-ați auzit vestea cea mare? zise doamna de Saint-Rémy.

— Ce veste vreți să audă, doamnă, două fete închise în acest porumbar?

— Cum?... N-ați văzut pe nimeni?

— Doamnă, vorbiți în enigme *şi* ne faceți să murim de curiozitate! strigă Montalais, care, îngrozită că o vedea pe Louise din ce în ce mai palidă, nu mai ştia cărui sfânt să i se roage.

În cele din urmă, surprinse la prietena ei o privire grăitoare, una din acele priviri care ar face şi un zid să înțeleagă. Louise îi arăta pălăria, pârdalnica de pălărie a lui Raoul, care stătea mândră pe masă. Montalais se repezi înainte, o înşfăcă iute cu mâna stângă, o duse la spate, trecând-o în dreapta, şi o ascunse astfel, în timp ce continua să vorbească fără întrerupere.

— Ei bine – zise doamna de Saint-Rémy – a venit un curier aducând vestea despre apropiata sosire aici a regelui. Asta înseamnă, domnişoarelor, că trebuie să fiți frumoase!

— Repede! Repede! strigă Montalais. Urmează pe doamna, mama dumitale, Louise, şi lasă-mă să-mi pregătesc rochia de ceremonie.

Louise se ridică, iar mama ei o luă de mână şi o trase spre scară.

— Haide – zise ea. Apoi îi şopti: Când ți-am

interzis să vii la Montalais, de ce-ai venit?

— Doamnă, e prietena mea. De altminteri, abia am venit.

— N-a ascuns pe nimeni aici, înaintea ta?

— Doamnă!

— Am văzut o pălărie de bărbat; trebuie să fie a caraghiosului, a ticălosului acela!

— Doamnă! strigă iar Louise.

— A neisprăvitului de Malicorne! O domnişoară de onoare făcând asemenea lucruri... Hm!

Şi cele două glasuri se pierdură în adâncimea scării înguste.

Montalais auzise toate aceste cuvinte, al căror ecou ajungea până la ea ca printr-o pâlnie. Înălță din umeri, dar tocmai atunci îl văzu pe Raoul care ieşea din ascunzătoarea lui, unde auzise şi el totul.

— Sărmană Montalais – oftă ea – victimă a prieteniei!... Şi tu, biet Malicorne, victimă a dragostei!

Se întrerupse, observând expresia tragi-comică a lui Raoul, care nu-şi putea ierta că într-o singură zi descoperise atât de multe taine.

— Oh, domnişoară – grăi el – cum să-ți mulțumesc pentru atâta bunătate?

— O să ne socotim altă dată – răspunse ea. Acum fugi cât mai repede, domnule de Bragelonne, deoarece doamna de Saint-Rémy nu e îngăduitoare şi o singură vorbă din partea ei ar putea provoca aici o vizită domiciliară cu urmări neplăcute pentru toți. Adio...

— Dar Louise... cum am putea să aflăm?...

— Du-te, du-te! Regele Ludovic al X-lea ştia el bine ce făcea atunci când a născocit poşta.

— Vai! suspină Raoul.

— Şi apoi, mai sunt aici şi eu, care prețuiesc cât toate poştele regatului! Repede, pe cal! Dacă doamna de Saint-Rémy se va întoarce să-mi facă morală, cel puțin să nu te mai găsească aici!

— Are să-i spună tatălui meu, aşa-i? murmura

Raoul.

— Şi o să fii certat! Vai, viconte, se vede că vii de la curte: eşti fricos ca regele. Eh! Aici, la Blois, noi nu prea ne sinchisim de consimțământul lui papa. Întreabă-l pe Malicorne.

Cu acestea, nebunatica fată îl scoase pe Raoul pe uşa de la intrare, împingându-l de umeri. Tânărul se strecură de-a lungul porticului, îşi luă calul, sări în şa şi porni la vale în galop, ca şi cum cei opt paznici ai DOMNULUI s-ar fi repezit cu toții pe urmele lui.

IV
TATĂL ŞI FIUL

Raoul apucă pe drumul atât de cunoscut, atât de drag inimii lui, care ducea de la Blois la reşedința contelui de La Fère.

Cititorul ne va scuti de o nouă descriere a acestei locuințe; el a pătruns acolo, împreună cu noi, în alte vremuri, aşa că o cunoaşte destul de bine. Atât doar că, de la ultima călătorie pe care am făcut-o aici, zidurile au căpătat o culoare mai cenuşie, iar olanele, tonuri arămii ceva mai armonioase; copacii s-au înălțat, şi aceiaşi care odinioară îşi alungeau brațele subțiri pe deasupra tufişurilor, acum, împliniți, stufoşi, încărcați de verdeață, îşi aruncau până departe umbra deasă a ramurilor lor pline de sevă, de flori şi de roade, spre desfătarea călătorului.

Raoul zări de departe acoperişul ascuțit, cele doua turnulețe, porumbarul ascuns între ulmi şi stolurile de porumbei ce se roteau necontenit în jurul conului cărămiziu, fără să se depărteze de el niciodată, asemenea dulcilor amintiri ce flutură în jurul unui suflet senin. Când se apropie şi mai mult, auzi scrâşnetul scripeților care scârțâiau sub

greutatea găleților mari, şi i se păru că aude plânsul melancolic al apei care cade iarăşi în fântână cu un susur trist, funebru, solemn, încântând urechea copilului şi a poetului, amândoi visători; susur căruia englezul îi spune *splash,* poeții arabi *gasgaşau,* şi pe care noi, francezii, în dorința noastră de a fi poeți, nu-l putem traduce decât printr-o perifrază: *Susurul apei picurând în apă.*

Trecuse mai bine de an an de când Raoul nu mai venise să-l vadă pe tatăl său. În toată această vreme, stătuse pe lângă domnul prinț de Condé.

Într-adevăr, după toate tulburările Frondei, a cărei primă perioadă noi am încercat să o zugrăvim în altă parte, Louis de Condé încheiase cu curtea o împăcare publică, solemnă şi sinceră. În răstimpul cât a dăinuit ruptura dintre el şi rege, domnul de Condé, care prinsese mai de mult simpatie pentru Bragelonne, îi oferise în zadar toate avantajele ce-ar fi putut să uluiască pe oricare tânăr. Contele de La Fère, rămas credincios principiilor sale de lealitate şi regalitate, împărtăşite cândva fiului său în beciurile din Saint-Denis, contele de La Fère deci, în numele fiului său, refuzase orice momeală. Ceva mai mult încă: în loc să-l urmeze pe domnul de Condé în răzvrătirea sa, vicontele îl urmase pe domnul de Turenne, luptând pentru rege. Apoi, atunci când domnul de Turenne părea să părăsească, la rândul său, cauza regală, se despărți şi de domnul de Turenne, aşa cum făcuse şi cu domnul de Condé. Din această linie dreaptă de conduită rezultă că, dacă Turenne şi Condé nu triumfaseră unul față de celălalt decât sub drapelele regelui, Raoul, oricât de tânăr ar fi fost, avea zece victorii înscrise pe statele sale de serviciu şi nici o înfrângere de care vitejia şi conştiința lui să se poată mustra.

Aşadar, Raoul, urmând îndemnul tatălui său, slujise, fără abatere şi cu credință, steaua regelui

Ludovic al XIV-lea, în pofida tuturor schimbărilor de opinii care erau molipsitoare şi, s-ar putea spune, de neînlăturat în vremurile acelea.

Domnul de Condé, reintrat în grații, folosise totul, şi în primul rând privilegiul amnistiei, pentru a cere din nou multe din ceea ce-i fuseseră acordate şi, între altele, pe Raoul. Cu bunul lui simț de totdeauna, contele de La Fère îl şi trimisese fără zăbavă pe Raoul prințului de Condé.

Se scursese prin urmare un an de la ultima despărțire dintre tată şi fiu; cele câteva scrisori schimbate între ei îndulciseră, dar nu vindecaseră durerile acestei despărțiri. Am văzut că Raoul avea acum la Blois şi o altă iubire, în afară de iubirea filială. Să fim însă drepți şi să recunoaştem că, fără intervenția hazardului, precum şi a domnişoarei de Montalais, după predarea mesajului ar fi pornit îndată spre reşedința tatălui său, întorcând de bună seamă capul, dar fără a se opri o singură clipă din drum, chiar dacă ar fi văzut-o pe Louise că-i face semn cu mâna.

Astfel, în prima parte a drumului, Raoul se gândea cu mâhnire la ceea ce lăsase atât de repede în urmă, adică la iubită; în cealaltă jumătate, se gândea la prietenul către care i se părea că se îndreaptă prea încet, în comparație cu nerăbdarea de a-l vedea.

Raoul găsi poarta grădinii deschisă şi dădu pinteni calului pe alee, fără să ia în seamă gesturile pline de mânie pe care i le făcea un bătrân îmbrăcat într-o flanea albăstruie de lână şi cu o tichie roasă, de catifea, pe cap. Acest bătrân, care plivea un strat de trandafiri pitici şi de margarete, era tare furios văzând un cal ce alerga pe aleile sale aşternute cu nisip şi abia netezite. Aruncă chiar un *bei!* repezit, care-l făcu pe Raoul să întoarcă fața. Şi numaidecât scena luă altă înfățişare; căci îndată ce văzu chipul lui Raoul, bătrânul se ridică şi începu să alerge înspre casă,

scoțând nişte strigăte bolborosite ce păreau să fie la el semnul unei fericiri nemaipomenite. Raoul se opri la grajd, dădu calul în grija unui mic lacheu şi urcă scările, sărind câte trei trepte deodată, cu o însufleţire ce l-ar fi bucurat adânc pe tatăl său. Străbătu anticamera, sala de mese şi salonul, fără să întâlnească pe nimeni în cale; ajunse apoi în faţa uşii contelui de La Fère, bătu în ea cu nerăbdare şi păşi înăuntru aproape fără să audă cuvântul: *Intră!* rostit de o voce gravă, dar totodată blândă.

Contele stătea la o masă încărcată de cărţi şi hârtii; rămăsese acelaşi nobil şi chipeş gentilom de altădată, numai că anii dăduseră nobleţei şi frumuseţii lui o înfăţişare mai solemnă şi mai distinsă. O frunte albă şi netedă, încununată de un păr lung, mai mult nins decât negru, o privire caldă şi pătrunzătoare între genele încă tinereşti, mustaţa subţire şi abia încărunţită, umbrind buzele cu un contur plăcut şi frumos arcuite, ca şi cum n-ar fi fost niciodată bântuite de patimi mistuitoare, o statură dreaptă şi mlădioasă, o mână sigură, dar mai slăbită, iată cum arăta încă ilustrul gentilom căruia atâtea glasuri ilustre îi făcuseră elogiul sub numele de Athos. În clipa aceea se îndeletnicea cu însemnarea unor îndreptări pe filele unui caiet, umplut în întregime cu un scris aşternut cu migală de propria sa mână.

Raoul îl cuprinse pe tatăl său de umeri, de gât, la repezeală, şi îl sărută cu atâta dragoste, cu atâta înflăcărare, încât contele nu avu nici puterea, nici timpul să facă vreo mişcare, sau să-şi stăpânească emoţia.

— Tu aici! Tu aici, Raoul! exclamă el. E oare cu putinţă?

— Ah, domnule, domnule, cât de fericit sunt că te revăd!

— Dar nu mi-ai răspuns, viconte. Ai un concediu, că te afli la Blois, ori s-a întâmplat vreo nenorocire la

Paris?

— Slavă Domnului – răspunse Raoul, potolindu-se încetul cu încetul – nu s-au întâmplat decât lucruri îmbucurătoare: regele se însoară, aşa cum am avut cinstea să-ți fac cunoscut în ultima mea scrisoare, şi pleacă în Spania. În drum, maiestatea sa va trece prin Blois.

— Ca să-i facă o vizită DOMNULUI?

— Da, domnule conte. De aceea, temându-se să nu-l găsească neprevenit, sau poate dorind să-i facă o plăcere deosebită, domnul prinț de Condé m-a trimis înainte, ca să dau de veste spre a se pregăti găzduirea.

— Şi l-ai văzut pe DOMNUL? întrebă contele cu vioiciune.

— Am avut această onoare.

— La castel?

— Da, domnule – răspunse Raoul, coborându-şi ochii, deoarece, în întrebările contelui, simțise ceva ce părea să treacă dincolo de marginile unei simple curiozități.

— Ah, adevărat, viconte?... Atunci te felicit.

Raoul înclină uşor din cap.

— Şi ai mai văzut pe cineva la Blois, spune?

— Am văzut-o pe altața sa regală DOAMNA.

— Prea bine. Dar nu despre DOAMNA vorbesc eu.

Raoul se înroşi până în vârful urechilor şi nu răspunse.

— După câte se pare, nu mă înțelegi, domnule viconte! stărui domnul de La Fère, fără să accentueze prea tare întrebarea, însă ascuțindu-şi în mod vădit privirea pătrunzătoare.

— Te înțeleg foarte bine, domnule – i-o întoarse Raoul – şi dacă îmi pregătesc răspunsul, asta nu înseamnă ca voi rosti o minciună, o ştii, de buna seamă.

— Ştiu că nu obişnuieşti să minți. Tocmai de

aceea mă miră că îți trebuie atât de mult timp ca să-mi răspunzi da sau nu.

— Nu-ți pot răspunde decât înțelegându-te bine, şi dacă am priceput cum trebuie, mi se pare ca n-o să te bucure răspunsul meu. Nu-ți tace plăcere, desigur, că am văzut-o pe...

— Domnişoara de La Vallière, nu mă îndoiesc.

— Despre ea vrei să-mi vorbeşti, ştiu foarte bine, domnule conte – zise Raoul cu o neaşteptată blândețe în glas,

— Şi te întreb dacă ai văzut-o.

— Domnule, nu ştiam câtuşi de puțin, când am intrat la castel, că domnişoara de La Vallière se găsea acolo; abia când am ieşit ca să plec, după ce mi-am îndeplinit însărcinarea ce-o avusesem, întâmplarea a făcut să ne trezim față în față. Am avut cinstea, să-i prezint omagiile mele.

— Cum se numeşte întâmplarea care te-a dus la domnişoara de La Vallière?

— Domnişoara de Montalais, domnule.

— Cine-i această domnişoară de Montalais?

— O tânără persoană pe care n-o cunoşteam, pe care n-o mai văzusem niciodată. E domnişoară de onoare a DOAMNEI.

— Domnule viconte, nu voi merge mai departe cu interogatoriul meu, pe care îmi parc rău că l-am lungit şi atâta. Te povățuisem însă s-o ocoleşti pe domnişoara de La Vallière şi să n-o vezi decât cu încuviințarea mea. O, ştiu că mi-ai spus adevărul şi că n-ai căutat cu tot dinadinsul sa te apropii de dânsa. Întâmplarea mi-a fost împotrivă; n-am de ce să te condamn. Mă voi mulțumi deci să-ți repet ceea ce ți-am mai spus şi altă dată cu privire la această domnişoară. N-o învinuiesc cu nimic, martor mi-e Dumnezeu, dar nu intră în vederile mele să o vizitezi. Te rog încă o dată, scumpul meu Raoul, să rămânem înțeleşi asupra acestei chestiuni.

Se vedea cât se poate de bine că privirea atât de limpede şi de curată a lui Raoul se tulbură la aceste cuvinte.

— Şi acum, prietene dragă – urmă contele, cu zâmbetul lui cald şi cu vocea sa obişnuită – să vorbim de altceva. Te reîntorci cumva la datoriile dumitale?

— Nu, domnule. Astăzi voi rămâne aici, alături de domnia ta, toată ziua. Domnul de Condé nu mi-a dat, din fericire, altă însărcinare în afară de aceea pe care am îndeplinit-o şi care se potrivea atât de bine cu dorinţele mele.

— Regele e sănătos?

— Tun.

— Şi domnul de Condé ce face?

— Ca întotdeauna, domnule.

Contele uitase să întrebe şi de Mazarin: era un vechi năravul lui.

— Ei bine, Raoul, fiindcă acum eşti numai al meu, îţi voi consacra şi eu, la rându-mi, toată ziua de azi. Îmbrăţişează-mă... Încă... Încă... Eşti la tine acasă, viconte... Ah, iată pe bătrânul nostru Grimaud!... Vino, Grimaud, domnul viconte vrea să te îmbrăţişeze.

Vajnicul bătrân nu aşteptă să fie rugat a doua oară, ci alergă cu braţele deschise spre Raoul, care-i ieşi în cale spre a-l cruţa de prea multe eforturi.

— Acum vrei să mergem în grădină, Raoul? Am să-ţi arăt noul pavilion pe care ţi l-am pregătit pentru vacanţele pe care ţi le vei petrece aici şi, în timp ce vei privi răsadurile din iarna asta şi cei doi cai pe care i-am adus de curând, îmi vei da veşti despre bunii noştri prieteni de la Paris.

Contele închise manuscrisul, îl luă pe tânăr de braţ şi ieşiră împreună în grădină.

Grimaud se uită cu duioşie în urma lui Raoul, care era să atingă cu creştetul capului pragul de sus al uşii, şi, mângâindu-şi barba împărătească, lăsă să-i

scape aceste cuvinte pline de un înțeles adânc:

— Tare a mai crescut!

V
UNDE VA II VORBA DE CROPOLI, DE CROPOLE ŞI DE UN MARE PICTOR NECUNOSCUT

În vreme ce contele de La Fère îi va arăta lui Raoul micile clădiri pe care le-a ridicat şi caii pe care i-a mai. cumpărat, cititorii ne vor îngădui să ne întoarcem împreună cu ei la Blois şi să luăm parte la agitația neobişnuită ce vânzolea tot orașul.

Vestea cea nouă adusă de Raoul se făcu simțită mai ales în casele şi locuințele de vază. Căci, într-adevăr, regele şi curtea la Blois – adică o sută de cavaleri, zece trăsuri, două sute de cai şi tot atâția valeți câți stăpâni – unde se va îngrămădi toată această omenire, unde vor fi găzduiți toți acei gentilomi de prin apropiere, care vor începe să sosească aici nu mai târziu decât peste două sau trei ceasuri, de îndată ce vestea se va răspândi pas cu pas de jur împrejur, aidoma cercurilor crescânde pe care le face căderea unei pietre în apa liniştită a unui lac?

Blois, precum am văzut, potolit în cursul dimineții ca lacul cel mai paşnic din lume, la vestea despre vizita regală se umplu deodată de freamăt şi de vuiet. Toți slujitorii de la castel umblau forfota prin oraş, sub supravegherea ofițerilor, să strângă provizii, iar zece călăreți goneau în galop spre crângurile de la Chambord să caute vânat, la pescăriile din Beuvron pentru peşte, la serele din Cheverny pentru flori şi pentru fructe. Erau scoase din dulapuri țesăturile cele mai prețioase şi lămpile cu lungi brațe aurite; o armată de săraci măturau curțile şi spălau fațadele de

piatră ale clădirilor, în timp ce nevestele lor băteau pajiştile de dincolo de Loara, ca să strângă ramuri înverzite şi să culeagă flori de câmp. Întregul oraş, spre a nu rămâne mai prejos de curăţenia de la castel, îşi făcea toaleta cu mari zvâcniri de bidinele, de mături şi de apă. Pârâiaşele din partea de sus a oraşului, umflate de aceste spălături grabnice, se transformau în adevărate fluvii în partea de jos, iar caldarâmul, adesea năpădit de noroi, trebuie s-o spunem, era curăţat acum şi strălucea ca oglinda în bătaia razelor prietenoase ale soarelui. În fine, se pregăteau muzici, iar rafturile se goleau în toate prăvăliile: lumânările, panglicile şi şnururile pentru săbii erau smulse din mâinile negustorilor, în timp ce gospodinele se îngrijeau de pâine, de carne şi de mirodenii. Un mare număr de burghezi, ale căror case erau încărcate de provizii ca şi cum ar fi fost ameninţaţi de un asediu, nemaiavând grijă de nimic, îşi şi îmbrăcaseră hainele de sărbătoare şi se îndreptau spre poarta oraşului, pentru a fi cei dintâi care să vestească sau să vadă cortegiul. Ei ştiau prea bine că regele n-avea să vină decât la noapte, sau poate chiar mâine dimineaţă. Dar ce altceva este aşteptarea decât un fel de nebunie, şi ce altceva este nebunia, dacă nu un exces de speranţă?

În oraşul de jos, la nu mai mult de o sută de paşi de castelul Statelor, între aleea înconjurătoare şi castel, pe o stradă destul de frumoasă, care se numea pe atunci Strada Veche şi care trebuie să fi fost într-adevăr destul de veche, se ridica o venerabilă clădire scundă şi largă, cu acoperişul ţuguiat, înzestrată cu trei ferestre spre stradă la catul de jos, cu alte două la cel de deasupra, iar la catul al treilea – cu o singură fereastră rotundă. Lipit de faţada triunghiulară, se construise de curând un adaus în formă de paralelogram, destul de larg, care se întindea mult în stradă, conform planurilor edilitare obişnuite pe

atunci. Strada se îngustase astfel cu mai bine de un sfert, în schimb casa se lărgise cu aproape jumătate din cât era mai înainte, aşa că, la drept vorbind, nimic nu se irosise fără folos.

Tradiția spunea că în această casă cu acoperişul ţuguiat a locuit, pe vremea lui Henric al III-lea, un consilier de stat, la care a venit odată regina Caterina, după unii, să-l viziteze, după alții, să-l sugrume. Oricum ar fi fost, este de presupus că nobila doamnă a trebuit să păşească cu mare băgare de seamă peste pragul acestei vechi locuințe. După ce consilierul a răposat prin strangulare sau de moarte bună, cine mai ştie, casa a fost vândută, pe urmă părăsită, şi în fine izolată de celelalte clădiri de pe stradă. Abia către mijlocul domniei lui Ludovic al XIII-lea, un italian, pe nume Cropoli, scăpat din bucătăriile mareşalului d'Ancre, a venit şi s-a stabilit aici. El a deschis în această casă o mică ospătărie unde se preparau nişte macaroane atât de gustoase, că lumea dădea năvală de la câteva leghe să cumpere sau să le mănânce chiar acolo. Faima casei se datora faptului că regina Maria de Medicis, pe când era captivă, după cum se ştie, în castelul Statelor, trimisese o dată să i se aducă asemenea macaroane. Asta se întâmplase exact în ziua când ca a evadat prin fereastra rămasă celebră. Tava cu macaroane a fost găsită pe masă, aproape neatinsă de gura regală.

Datorită acestui dublu renume de care se bucura casa cu fațada triunghiulară, al unei sugrumări şi al macaroanelor, numitului Cropoli îi dădu în cap să pună la hanul său o firmă cât mai pompoasă. Dar calitatea lui de italian nu era pe atunci un titlu cu care puteai să te lauzi, iar, pe de altă parte, puțina lui avere, chivernisită cu grijă, îl împiedica să se ridice în ochii lumii.

Când se văzu pe patul morții, lucru ce se întâmplă în anul 1643, după săvârşirea din viață a

regelui Ludovic al XIII-lea, Cropoli îl chemă pe fiul său, tânăr bucătar în care îşi punea cele mai mari speranţe, şi, cu lacrimi în ochi, îl povăţui să păstreze secretul preparării macaroanelor, să-şi franţuzească numele, să se însoare cu o franceză şi, în sfârşit, când orizontul politic va fi curăţat de norii care îl acopereau – se folosea încă de pe atunci această figură de stil foarte des auzită în zilele noastre în cercurile înalte ale Parisului şi la Cameră – să-şi facă la făurarul de alături o firmă frumoasă, pe care un pictor cunoscut, al cărui nume i-l şi spuse, să zugrăvească două portrete ale reginei, cu aceste cuvinte drept legendă: "LA MEDICIS". La aceste recomandări, jupânul Cropoli abia mai avu putere să arate tânărului său urmaş căminul sub vatra căruia îngropase o mie de ludovici de câte zece franci, şi îşi dădu duhul.

Cropoli fiul, ca om cu inima tare, îndură pierderea cu resemnare şi primi fără înfumurare moştenirea. El începu să-şi obişnuiască muşteriii cu pronunţarea tot mai ştearsă a lui *i* din coada numelui său, aşa fel că de la o vreme lumea nu-i mai spunea decât domnul Cropole, un nume curat franţuzesc. După aceea se însură cu o franţuzoaică mărunţică ce lucra la dânsul şi pe care pusese ochii mai demult, iar părinţilor fetei le smulse o zestre frumuşică, arătându-le comoara scoasă de sub vatra căminului. Aceste două prime porunci împlinite, porni în căutarea pictorului ce trebuia să-i facă firma; şi el fu găsit foarte curând.

Acesta era un bătrân italian, care se considera emulul lui Rafael şi al lui Carraccio, dar un emul nenorocos. Îi plăcea să spună că aparţinea şcolii veneţiene, de bună seamă fiindcă iubea foarte mult culoarea. Pânzele lui, din care nu vânduse nici măcar una singură, băteau la ochi de la o sută de paşi, dar nu erau de loc pe placul burghezilor, aşa că până la urmă sfârşi prin a se lăsa de artă. Se lăuda însă că

pictase o sală de baie pentru doamna mareşal d'Ancre şi se plângea în acelaşi timp că această sală ar fi ars o dată cu dezastrul mareşalului.

Cropoli, în calitatea sa de compatriot, fu îngăduitor cu Pittrino – aşa se numea artistul; pesemne că el văzuse faimoasele zugrăveli din sala de baie. Fapt este că-i purtă atâta stimă, ba chiar se simţi atât de măgulit cu prietenia lui Pittrino, încât îl luă să locuiască la dânsul.

Pittrino, fire recunoscătoare şi hrănit cu macaroane, începu să răspândească faima acestei mâncări naţionale şi, încă de pe timpul fondatorului ei, aduse, cu limbuţia lui neobosită, mari foloase casei Cropoli. La bătrâneţe, el se arătă tot atât de devotat fiului, precum fusese faţă de tată, şi încet-încet ajunse un fel de supraveghetor al unei întreprinderi unde cinstea lui nepătată, cumpătarea sa recunoscută, neprihănirea sa pilduitoare şi o mie de alte virtuţi, pe care socotim de prisos să le mai înşirăm aici, îi asigurară un loc de vază în familie, având dreptul de a supraveghea şi controla toate slugile din casă. Pe deasupra, el era acela care gusta macaroanele, pentru a le păstra calitatea bună a tradiţiei casei; şi trebuie spus că nu îngăduia nici un bob de piper mai mult decât era necesar şi nici o fărâmă de parmezan mai puţin. Bucuria lui fu cu adevărat mare în ziua când, chemat să împărtăşească taina lui Cropole fiul, i se dădu însărcinarea să picteze firma cu pricina.

Se porni să scotocească plin de nerăbdare într-o lădiţă veche, unde regăsi pensulele puţin roase de şoareci, dar încă destul de bune, culorile în tuburile aproape uscate, uleiul de in dintr-o sticluţă şi o paletă care aparţinuse cândva lui Bronzino, acel "diou de la pittoure" -, cum spunea, în entuziasmul lui veşnic tineresc, artistul de dincolo de munţi. Pittrino îşi recăpătă astfel dintr-o dată întregul avânt de pe

vremuri.

Făcu aşa cum făcuse Rafael: îşi schimbă maniera şi pictă în genul lui Albani, mai degrabă două zeițe, în loc de două regine. Aceste ilustre doamne erau atât de grațioase pe firmă, ofereau privirilor uimite o asemenea îmbinare de crini şi trandafiri – rezultat încântător al schimbării de manieră la Pittrino – şi dezvăluiau atitudini de sirene atât de anacreontice, încât primul magistrat municipal, când fu chemat să vadă această importantă lucrare în casa lui Cropole, declară numaidecât că doamnele zugrăvite acolo erau prea frumoase şi de un farmec prea însufleţit ca să poată figura pe o firmă, în văzul lumii.

— Alteța sa regală DOMNUL, care trece adesea prin oraşul nostru – i-a spus el pictorului – n-ar fi prea mulțumii s-o vadă pe doamna ilustra lui mamă atât de despuiată şi te-ar trimite fără îndoială în temnița statului, căci inima acestui glorios Prinț nu este prea îngăduitoare. Şterge deci cele două sirene, sau legenda aceea, altfel nu voi permite să atârni firma afară. Asta spre binele dumitale, jupân Cropole, şi al dumitale, meştere Pittrino.

Ce i se putea răspunde la toate acestea? Trebuia să i se mulțumească magistratului pentru bunăvoința lui – lucru pe care Cropole îl şi făcu.

Pittrino rămase însă abătut şi posomorât; pasămite, ştia el ce avea să urmeze după asta.

Într-adevăr, nici nu plecă bine edilul, că jupân Cropole îşi încrucişă brațele la piept şi-i spuse:

— Ei bine, meştere, ce facem?

— Să ştergem legenda – răspunse cu amărăciune Pittrino. Am aici un lac negru foarte bun; dintr-o trăsătură, acoperim firma, şi punem, în loc de "La Medicis", un nume nou, "La două Nimfe" sau "La două Sirene", după cum îți va fi plăcerea.

— Nu – zise Cropole – ar însemna ca voința tatălui meu să nu fie împlinită. Tatăl meu ținea ca...

— Ținea la figuri – se grăbi să rostească Pittrino.

— Ținea la legendă – zise Cropole.

— Dovada că ținea mai mult la figuri e că, atunci când le-a comandat, voia ca ele să fie asemănătoare, aşa precum şi sunt – replică Pittrino.

— Dar, chiar aşa fiind, cine le-ar mai cunoaşte fără legendă? Astăzi chiar, când în mintea locuitorilor din Blois amintirea acestor persoane celebre e destul de înnegurată, cine le-ar mai recunoaşte pe Caterina şi Maria, dacă n-ar fi dedesubt cuvintele "La Medicis"?

— Şi atunci ce facem cu portretele mele? zise Pittrino deznădăjduit, simțind că tânărul Cropole avea dreptate. Nu vreau să pierd acest rod al străduniilor mele.

— Nici eu nu vreau ca dumneata să ajungi la închisoare, iar eu la ocnă.

— Să ştergem cuvântul Medicis – zise rugător Pittrino.

— Nu – răspunse cu hotărâre Cropole. Mi-a venit o idee, o idee grozavă... Firma va fi tot pictată de dumneata, cu aceeaşi legendă... *Medici* nu înseamnă în italiană, medic?

— Da, la plural.

— Vei comanda, prin urmare, o altă tablă la făurarul de alături, vei zugrăvi pe ea şase medici şi vei scrie dedesubt "La Medicis"... Va fi un joc de cuvinte minunat!

— Şase medici? Cu neputință! Dar compoziția? strigă Pittrino.

— Asta te priveşte. Dar trebuie să fie aşa, vreau eu, altfel se termină cu macaroanele mele.

Acest argument fu hotărâtor; Pittrino a trebuit să se supună. Zugrăvi pe pânză cei şase medici, dimpreună cu legenda respectivă; magistratul se declară mulțumit şi încuviință acum lucrarea.

Firma avu în oraş un succes nebun. Ceea ce dovedea încă o dată că poezia nu era făcută pentru

burghezi, cum spunea Pittrino.

Cropole, ca să-l despăgubească pe zugrav, atârnă în odaia sa de culcare nimfele de pe vechea firmă, ceea ce o făcea pe doamna Cropole să roşească de câte ori le privea, seara, în timp ce se dezbrăca.

Iată dar cum a ajuns să aibă o firmă clădirea cu acoperiş ţuguiat; iată dar cum, afacerile mergându-i bine, hanul "Medicis" a trebuit să se întindă în faţă, aşa după cum am arătat; şi iată dar cum se face că la Blois exista un han cu numele acesta, având ca proprietar pe jupânul Cropole, iar ca pictor de casă pe meşterul Pittrino.

VI
NECUNOSCUTUL

Înjghebat în felul acesta şi devenit cunoscut prin firma sa, hanul jupânului Cropole se îndrepta cu paşi repezi către o propăşire temeinică. Stăpânul lui nu se gândea numai să facă o mare avere, dar el trăgea nădejde să-şi dubleze cei o mie de ludovici de aur moşteniţi de la tatăl său, să mai câştige încă o mie de ludovici din vânzarea casei şi a materialelor, pentru ca apoi, în sfârşit despovărat de orice griji, să trăiască fericit şi fără nici o bătaie de cap, ca orice burghez din Blois.

Cropole fiind lacom la câştig, primi cu o nespusă bucurie vestea sosirii regelui Ludovic al XIV-lea în oraş. El, nevasta lui, Pittrino şi doi bucătari dădură numaidecât iama prin toate orătăniile din ogradă, din pătule şi din cotețe, astfel că în curtea hanului "Medicis" se stârni o asemenea larmă de cârâituri şi de ţipete, cum nu se mai auzise nicicând acolo.

În han nu se afla în momentul acela decât un singur călător. Era un bărbat de vreo treizeci de ani,

chipeş, înalt, ursuz, sau mai degrabă cu gesturi şi priviri melancolice. Era îmbrăcat într-un surtuc de catifea neagră cu găitane de mărgele; un guler alb, simplu, ca al celor mai convinşi puritani, îi scotea la iveală pielea curată şi fină a gâtului tineresc; o mustăcioară subțire, blondă, abia dacă-i umbrea buza plină de freamăt şi puțin disprețuitoare. Când vorbea cu oamenii, îi privea în față, fără prefăcătorie, e drept, dar şi fără şovăială, în aşa fel că lucirea ochilor săi albaştri silea adesea privirea celor asupra cărora se îndrepta să se plece în jos, ca o spadă prea slabă în vălmăşagul unei lupte aprige.

Pe vremea aceea, când oamenii, croiți cu toții egali în fața lui Dumnezeu, se împărțeau, din pricina prejudecăților, în două caste distincte, gentilomii şi muritorii de rând, pe vremea aceea, spuneam, bărbatul al cărui portret l-am evocat mai sus nu se putea să nu fie luat drept un gentilom, şi încă de cea mai bună rasă. Ca să-ți dai seama de asta, era destul să-i priveşti mâinile, lungi, fine şi albe, ai căror muşchi şi vinişoare se conturau, sub pielea subțire, la cea mai mică mişcare şi ale căror degete se înroşeau la cea mai uşoară strângere a pumnului.

Acest gentilom venise singur la hanul lui Cropole. Se instalase, fără a mai sta pe gânduri, şi chiar fără a întreba de preț, în apartamentul cel mai arătos, în care îl condusese Cropole, mânat de lăcomia sa de bani foarte condamnabilă, după unii, foarte lăudabilă, după alții, dacă se are în vedere că hangiul era un bun fizionomist şi ştia să cântărească oamenii de la cea dintâi privire. Acest apartament era compus din toată partea care se adăugase mai târziu la vechea casă cu fațada în formă de triunghi: un mare salon luminat de două ferestre la catul întâi, o mică odăiță într-o parte şi încă una deasupra.

Dar, de când sosise aici, gentilomul acesta abia dacă se atinsese de mâncarea ce i se aducea în

camera lui. Proprietarului nu-i adresase decât vreo două vorbe, şi acelea numai pentru a-l preveni că-l va căuta un călător cu numele de Parry, pe care va trebui să-l lase să urce în apartamentul său. După aceea căzuse într-o muţenie atât de adâncă, încât Cropole se simţi aproape jignit, el căruia îi plăceau cu deosebire oamenii vorbăreţi şi amabili.

În sfârşit, gentilomul se sculase foarte de dimineaţă în ziua când începe această povestire şi se aşezase la fereastra salonului, aplecat în afară, cu coatele rezemate de balustrada balconului, privind cu tristeţe şi cu luare-aminte în susul şi în josul străzii, fără îndoială spre a pândi sosirea călătorului despre care-i vorbise hangiului. În felul acesta, el avusese prilejul să vadă micul cortegiu al DOMNULUI ce se întorcea de la vânătoare, ca apoi să se lase din nou în voia liniştii netulburate a oraşului, adâncit în aşteptarea sa. Deodată, hărmălaia săracilor ce alergau în goană spre livezi şi ogoare, a călăreţilor care porneau în toate părţile, a spălătorilor străzii, a îngrijitorilor casei regale, a băieţilor de prăvălie zăpăciţi şi guralivi, a căruţelor ce treceau cu zgomot, a bărbierilor chemaţi în grabă şi a pajilor trimişi cu treburi, tot acest tărăboi şi toată această vânzoleală îl surprinse şi-l uimi, fără să-i ştirbească însă cu nimic măreţia neclintită şi supremă, asemenea vulturului şi leului care privesc cu seninătate şi dispreţ în jurul lor, fără să se sinchisească de strigătele şi tropăiturile vânătorilor şi gonacilor. Puţin după aceea, ţipetele orătăniilor sacrificate în ogradă, paşii pripiţi ai doamnei Cropole pe mica scară de lemn, atât de îngustă şi atât de sonoră, ţopăitul neobişnuit al lui Pittrino, care, nu mai demult decât azi-dimineaţă, stătea în prag şi trăgea din pipă cu nepăsarea unui olandez, toate acestea stârniră în călătorul nostru un început de nedumerire şi de tulburare. Pe când tocmai se ridica pentru a se duce să ceară lămuriri,

uşa odăii sale se deschise încet. Crezând că a sosit şi a urcat la el musafirul aşteptat cu o nerăbdare atât de mare, făcu, cu un fel de grabă nestăpânită, trei paşi spre uşa ce se deschise larg dinaintea lui. Dar, în loc de înfăţişarea pe care spera să o vadă, în faţa lui se trezi cu mutra jupânului Cropole, iar la spatele acestuia, în penumbra scării, zări chipul destul de drăguţ, însă acum urâţit din pricina curiozităţii, al doamnei Cropole, care aruncă o privire fugară chipeşului gentilom, apoi dispăru repede pe coridor.

Cropole înainta cu un aer zâmbitor, cu tichia în mână, mai mult îndoit decât înclinat. Străinul îl interogă cu un gest scurt, fără să rostească nici un cuvânt.

— Domnule – începu Cropole – tocmai veneam să vă întreb dacă... nu ştiu cum să vă spun: înălţimea voastră, domnule conte, sau domnule marchiz?...

— Zi *domnule* şi spune repede ce vrei – răspunse străinul cu un accent tăios, ce nu îngăduia nici vorbă lungă, nici replică.

— Tocmai veneam să întreb cum aţi petrecut noaptea şi dacă domnul are de gând să mai rămână în acest apartament.

— Voi mai rămâne.

— Dar, domnule, a intervenit o întâmplare la care noi nu ne-am aşteptat.

— Ce întâmplare?

— Maiestatea sa Ludovic al XIV-lea soseşte astăzi în oraşul nostru şi se va odihni aici o zi, poate două.

O adâncă uimire se zugrăvi pe chipul necunoscutului.

— Regele Franţei vine la Blois?

— E pe drum, domnule.

— Atunci, un motiv în plus ca să rămân – zise necunoscutul.

— Foarte bine, domnule, veţi păstra însă întregul apartament?

— Nu te înțeleg. Pentru ce astăzi aş avea nevoie de mai puțin decât ieri?

— Fiindcă, domnule, înălțimea voastră îmi va îngădui să i-o spun, ieri, când v-ați ales apartamentul, n-am socotit de cuviință să fixez un preț care ar fi făcut pe înălțimea voastră să creadă că cer mai mult decât v-ar îngădui punga... pe cătă vreme astăzi...

Necunoscutul se înroşi brusc. Îşi spuse în sinea lui că omul acesta îl consideră sărac şi că-l jigneşte.

— Pe cătă vreme azi ceri mai mult? adăugă el cu răceală în glas.

— Domnule, eu sunt un om înțelegător, slavă Domnului. Şi, cu toate că nu par decât un biet hangiu, am în mine sânge de gentilom: tatăl meu a fost slujitor şi ofițer al domnului d'Ancre, Dumnezeu să-i aibă în pază sufletul!...

— Nu neg că este aşa, domnul meu; dar vreau să ştiu, şi dacă se poate cât mai repede, unde vrei să ajungi cu întrebările astea ale dumitale.

— Domnule, dumneavoastră sunteți prea înțelept pentru a nu vă da seama ca oraşul nostru este mic, iar curtea îl va năpădi; casele vor fi ticsite de oaspeți şi, prin urmare, chiriile vor creşte foarte mult.

Necunoscutul roşi încă o dată.

— Spune ce pretenție ai, domnule – zise el.

— Am sa vă spun fără înconjur, domnule, fiindcă vreau să câştig un bau pe cale cinstită şi să fac o afacere fără să fiu nepoliticos sau grosolan... Dar apartamentul pe care-l ocupați este mare, şi dumneavoastră sunteți singur...

— Asta mă priveşte.

— Oh, bineînțeles; de aceea nici nu-l alung pe domnul.

Necunoscutul se aprinse din nou la față; el aruncă asupra bietului Cropole, scoborâtor dintr-un ofițer al domnului mareşal d'Ancre, o privire care l-ar

fi făcut să intre sub lespedea de pe faimoasa vatră a căminului, dacă n-ar fi fost țintuit locului de marea problemă a intereselor sale.

— Vrei să plec? zise el. Vorbeşte limpede şi mai repede.

— Domnule, domnule, nu m-ați înțeles. E foarte delicat ceea ce fac, dar m-am exprimat rău, sau poate, fiindcă domnul este străin, căci se vede asta după accent...

Într-adevăr, necunoscutul vorbea puțin cam hârâit, din gâtlej, cu acea accentuare caracteristică englezilor, chiar şi atunci când vorbesc foarte corect franțuzeşte.

— Fiindcă domnul e străin, după cum spun, este posibil să nu fi înțeles toate întorsăturile vorbirii mele. Vreau sa spun că domnul ar putea să renunțe la una sau două din cele trei încăperi pe care le ocupă, ceea ce ar face ca chiria sa să scadă mult, iar eu să mă simt cu conştiința împăcată; căci nu e uşor lucru să ridici fără noimă prețul camerelor, atunci când ai onoarea să le închiriezi la un preț omenesc.

— Care este chiria de ieri?

— Domnule, un ludovic, cu hrana şi îngrijirea calului.

— Bine. Şi cea de astăzi?

— Ah, tocmai aici e greutatea. Astăzi e ziua când soseşte regele; dacă vine curtea şi petrece aici o noapte, atunci prețul chiriei sporeşte. Asta înseamnă că trei camere a câte doi ludovici fac şase ludovici. Doi ludovici, domnule, nu e mare lucru, dar şase ludovici e o sumă.

Necunoscutul, din roşu ca ardeiul, se făcu deodată alb ca varul. El scoase din buzunar, cu o hotărâre eroică, o pungă pe care era brodat un blazon şi pe care o ținea ascunsă cu grijă în podul palmei. Această pungă era de o subțirime, de o moliciune şi de o puținătate ce nu scăpară ochiului ager al lui

Cropole. Necunoscutul răsturnă conținutul pungii în mână. Din ea apărură trei ludovici mari, care valorau cât şase ludovici obişnuiți, adică atâta cât ceruse hangiul. Dar Cropole pretinsese să i se plătească şapte ludovici. Se uită deci la necunoscut, ca şi cum i-ar fi spus: Şi restul?

— Mai rămâne un ludovic, nu-i aşa, jupâne hangiu?

— Da, domnule, însă...

Necunoscutul se mai scotoci în buzunarul de la pantaloni şi scoase tot ce găsi acolo: un portofel mic, o cheie de aur şi câteva monede de argint. Din aceste monede încropi încă un ludovic.

— Mulțumesc, domnule – zise Cropole. Acum aş vrea să mai ştiu dacă domnul are de gând să rămână şi mâine în apartament, şi în acest caz îl voi păstra; pe când, dacă domnul nu va mai rămâne aici, îl voi închiria oamenilor maiestății sale care vor veni să-l ceară.

— Ai dreptate – făcu necunoscutul după un răstimp de gândire – dar întrucât nu mai am bani, aşa precum singur ai putut să vezi, şi cum, cu toate acestea, vreau să păstrez apartamentul, va fi nevoie să vinzi dumneata în oraş acest diamant, sau să-l păstrezi ca amanet.

Cropole cercetă îndelung diamantul, ceea ce-l făcu pe necunoscut să adauge:

— Aş fi mai bucuros să-l vinzi, domnule; prețuieşte trei sute de pistoli. Un zaraf – se găseşte vreunul în Blois – îți va da pe el două sute, fie şi o sută cincizeci; ia oricât îți va da, chiar de ți-ar oferi numai atât cât face prețul locuinței.

— Oh, domnule! exclamă Cropole, ruşinat de inferioritatea în care-l punea dintr-o dată necunoscutul prin această renunțare atât de nobilă şi de dezinteresată, ca şi prin răbdarea lui netulburată în fața atâtor pretenții şi bănuieli. Oh, domnule, sper

să nu fim jecmăniți la Blois, aşa cum păreți a crede, şi dacă diamantul prețuieşte atât cât spuneți...

Necunoscutul îl fulgeră încă o dată pe Cropole cu privirea lui cenuşie.

— Nu mă pricep, domnule, credeți-mă – bâigui hangiul.

— Dar argintarii se pricep, întreabă-i pe ei – zise necunoscutul. Şi acum vreau să cred că socotelile noastre sunt încheiate, nu-i aşa, domnule hangiu?

— Da, domnule, şi spre adânca mea mâhnire, căci mi-e teamă să nu-l fi jignit cumva pe domnul...

— Fii pe pace – răspunse necunoscutul cu acea maiestate pe care o dă atotputernicia.

— Sau să fi lăsat a se crede că am vrut să-l storc pe un nobil călător... Gândiți-vă, domnule, la împrejurări...

— Să nu mai vorbim despre asta, rogu-te. Şi acum binevoieşte de mă lasă singur.

Cropole se ploconi până la pământ şi ieşi cu un aer fâstâcit ce dovedea totuşi că avea o inimă bună şi că era frământat de adevărate remuşcări.

Necunoscutul închise uşa în urma lui şi, după ce rămase singur, se uită în fundul pungii, de unde scosese săculeţul de mătase în care era înfăşurat diamantul, unica lui avere. Îşi cercetă de asemeni buzunarele goale, privi hârtiile din portofel şi se încredință pe deplin de marea strâmtoare în care se găsea. Atunci îşi ridică ochii spre cer cu un gest sublim de implorare şi deznădejde, îşi şterse cu mâna tremurândă cele câteva broboane de sudoare ce-i brăzdau nobila frunte, apoi îşi îndreptă spre pământ privirea încununată altădată de o blândeţe divină. Furtuna trecuse acum departe de el, de parcă cerul i-ar fi ascultat rugile izvorâte din adâncul sufletului său. Se îndreptă spre fereastră, îşi reluă locul pe pervaz şi rămase acolo, nemişcat, surd, mut, până în clipa când văzduhul începu să se întunece, iar

primele făclii prinseră a luci pe strada înmiresmată, dând de veste că e timpul să se aprindă luminile la toate ferestrele oraşului.

VII
PARRY

În timp ce necunoscutul privea cu multă atenție spre aceste lumini şi îşi ațintea urechea la orice zgomot din jur, jupânul Cropole intră în odaie, urmat de două slugi care aşezară masa. Dar necunoscutul aproape că nici nu-i băgă în seamă. Atunci Cropole, apropiindu-se de oaspetele său, îi şopti la ureche, cu adânc respect:

— Domnule, diamantul a fost prețuit.

— A! tresări călătorul. Cât anume?

— Argintarul alteței sale regale dă pe el doua sute optzeci de pistoli.

— Îi ai?

— Am crezut de datoria mea să-i iau, domnule; totuşi, în condițiile vânzării am pus-o şi pe aceea că, dacă domnul doreşte să păstreze diamantul, atunci când va primi fonduri... diamantul îi va fi restituit.

— Nici nu mă gândesc. Ți-am spus să-l vinzi.

— În cazul acesta m-am supus, sau aproape, întrucât, fără să-l fi vândut cu adevărat, am şi luat banii pe el.

— Opreşte ce ți se cuvine – adăugă necunoscutul.

— Domnule, o voi face pentru că o cereți.

Un zâmbet trist flutură pe buzele gentilomului.

— Pune banii pe dulapul acela – zise el, întorcând numaidecât spatele, după ce arătă cu un gest scurt mobila.

Cropole lăsă pe dulap o pungă destul de mare,

din care îşi oprise suma cuvenită pentru chirie.

— Acum – rosti el după aceea – domnul îmi va face plăcerea de a binevoi să ia masa... Ştiu că ați refuzat prânzul, ceea ce este o jignire pentru casa "Medicis". Poftim, domnule, cina e gata şi îndrăznesc chiar să adaug că nu e de disprețuit.

Necunoscutul ceru un pahar de vin, rupse un coltuc de pâine şi începu să mănânce şi să bea fără să se depărteze de la fereastră.

Deodată se auzi un mare zvon de fanfare şi de trâmbițe; în depărtare țâşniră strigăte ascuțite, un zumzet nedesluşit umplu partea de jos a oraşului şi cel dintâi zgomot limpede ce lovi urechea străinului fu tropotul cailor ce se apropiau.

— Regele! Regele! striga mulțimea care dăduse buzna pe stradă.

— Regele! repetă Cropole, părăsindu-şi oaspetele şi uitând de bucatele sale, pentru a se duce să-şi astâmpere curiozitatea.

O dată cu el se repeziră pe scară, val-vârtej, doamna Cropole, Pittrino, ajutoarele şi slugile de la bucătărie.

Cortegiul înainta încet, sub lumina miilor de făclii, aprinse fie pe stradă, fie la ferestrele caselor.

După o companie de muşchetari şi un corp de gentilomi, în rânduri înțesate, venea litiera domnului cardinal de Mazarin, trasă, ca o trăsură, de patru cai negri. Pajii şi oamenii din serviciul cardinalului păşeau în urma ei. Venea apoi trăsura reginei-mame, cu domnişoarele de onoare la portiere şi cu gentilomii săi călări, de o parte şi de alta. Pe urmă se ivi regele, călare pe un frumos armăsar de rasă saxonă, cu o coamă bogată. Tânărul Prinț îşi arăta, salutând ferestrele de unde porneau aclamațiile cele mai însuflețite, chipul său nobil şi fermecător, luminat de faclele pajilor. De o parte şi de alta a regelui, dar la doi paşi mai înapoi, prințul de Condé, domnul

Dangeau şi douăzeci de alți curteni, dimpreună cu oamenii şi cu lucrurile lor, încheiau acest cortegiu cu adevărat măreț. Alaiul înainta într-o ordine militărească.

Numai o parte dintre curteni, îndeosebi cei bătrâni, purtau veşmântul de călătorie; aproape toți erau îmbrăcați în ținută do război. Mulți aveau la gît platoşa de metal şi pieptarul de piele, ca pe vremea lui Henric al IV-lea sau a lui Ludovic al XIII-lea.

Când regele trecu prin dreptul lui, necunoscutul, care se aplecase peste balcon ca să vadă mai bine şi care îşi ascunsese fața acoperind-o cu brațul, îşi simți pieptul năpădit de un mare şi amar năduf. Sunetul trâmbițelor îl zăpăcea cu totul, aclamațiile poporului îl asurzeau; o clipă, se lăsă amețit de valul acesta de lumini, de freamătul şi de imaginile strălucitoare de acolo.

— El e rege! murmură cu un accent atât de adânc de deznădejde şi durere, încât geamătul glasului său trebuie să se fi ridicat până la picioarele tronului ceresc.

Apoi, înainte de a se fi trezit din mohorâta lui visare, toată larma şi toată strălucirea de jos se risipiră. La colțul străzii, sub balconul unde stătea străinul, nu se mai auzeau decât câteva glasuri răzlețe şi răguşite ce strigau din timp în timp: "Trăiască regele!" Nu se mai vedeau, de asemeni, decât şase lumânări, pe care le țineau în mână cei de la hanul "Medicis", adică: două Cropole, două Pittrino şi câte una fiecare din cei doi slujitori de la bucătărie. Cropole nu se mai putea opri să nu repete:

— Cât e de chipeş regele, şi cât de bine seamănă ca răposatul, ilustrul său părinte!

— Ba chiar mai frumos – zicea Pittrino.

— Şi ce înfățişare mândră are! adăuga doamna Cropole, care-şi începuse sporovăială cu vecinii şi vecinele sale.

Cropole întărea această vorbărie cu observațiile lui personale, fără să bage de seamă că un bătrân, care mergea pe jos, trăgând de căpăstru un căluț irlandez, încerca să răzbată printre bărbații şi femeile ce se opriseră în drum, în fața hanului "Medicis". Tocmai în acel moment, glasul străinului răsună la fereastră:

— Fă-i loc, domnule hangiu, ca să poată ajunge până la poarta dumitale.

Cropole întoarse capul şi, văzându-l abia acum pe bătrân, îi făcu loc să treacă. Fereastra se închise. Pittrino îi arătă calea noului venit, care intră în curte fără să fi scos o vorbă.

Străinul îl aştepta sus, în capul scării; întinse brațul spre bătrân şi-i arătă un scaun, dar acesta se împotrivi să stea:

— Oh, nu, nu, milord – zise e!. Să m-aşez în fața dumneavoastră? Niciodată!

— Parry – exclamă gentilomul – te rog... Dumneata care vii din Anglia, de la o depărtare atât de mare! Ah, la vârsta dumitale s-ar cuveni să fii cruțat de oboseli ca acelea la care eşti supus slujindumă pe mine. Odihneşte-te...

— Înainte de toate, v-am adus un răspuns, milord.

— Parry, te implor, nu-mi spune nimic... căci, dacă vestea ar fi bună, n-ai începe în felul acesta. Vorbeşti pe ocolite, ceea ce înseamnă că vestea e proastă.

— Milord – zise bătrânul – nu vă tulburați înainte de vreme. Totul nu este pierdut, nădăjduiesc. E nevoie de voință, de stăruință şi mai cu seamă de resemnare.

— Parry – răspunse tânărul – am venit aici, singur, înfruntând mii de curse şi mii de primejdii: asta nu înseamnă voință? M-am gândit la această călătorie timp de zece ani, fără să țiu seamă de nici un sfat şi de nici o piedică: asta nu înseamnă

stăruință? Astă-seară am vândut cel din urmă diamant al tatălui meu, fiindcă nu mai aveam cu ce plăti adăpostul, şi hangiul voia să mă alunge.

Parry făcu un gest de indignare, la care tânărul răspunse printr-o apăsare a mâinii şi printr-un surâs.

— Mai am încă două sute şaptezeci şi patru de pistoli, şi mă socotesc bogat. Nu deznădăjduiesc, Parry; asta nu. Înseamnă resemnare?

Bătrânul îşi ridică spre cer brațele sale tremurătoare.

— Haide – zise tânărul – nu-mi ascunde nimic: ce s-a întâmplat?

— Povestea mea va fi scurtă, milord; dar, în numele cerului, nu tremurați aşa.

— Tremur de nerăbdare, Parry. S-auzim, ce ți-a spus generalul?

— Mai întâi, generalul n-a voit să mă primească.

— Te lua drept o iscoadă.

— Da, milord, însă i-am trimis o scrisoare.

— Şi?

— A primit-o şi a citit-o, milord.

— Scrisoarea aceea lămurea totul, starea mea, năzuințele mele?

— Oh, da – zise Parry, cu un zâmbet trist... – ea exprima întocmai gândurile dumneavoastră.

— Atunci, Parry?...

— Atunci generalul mi-a trimis înapoi scrisoarea printr-un aghiotant, făcându-mi cunoscut că dacă a doua zi mă voi mai afla încă în raza comandamentului său, va pune să fiu arestat.

— Arestat! murmură tânărul. Arestat, tu cel mai credincios slujitor al meu!

— Da, milord.

— Şi semnaseşi cu numele întreg, *Parry,* desigur!

— Foarte desluşit, milord; iar aghiotantul mă cunoştea de la Saint-James şi de la White-Hall – adăugă bătrânul cu un suspin.

Tânărul lăsă capul în jos, îngândurat şi posomorât.

— Asta a făcut-o de faţă cu oamenii lui – zise el, încercând să dea alt înţeles lucrurilor... Dar pe ascuns... Între voi doi... ce s-a întâmplat? Spune!

— Ah, milord! A trimis patru călăreţi care mi-au dat calul pe care m-aţi văzut întorcându-mă. Aceşti călăreţi m-au condus în mare grabă până în micul port Tenby, m-au aruncat, mai mult decât m-au îmbarcat, într-un vas pescăresc ce tocmai pornea spre Bretania, şi iată-mă aici.

— Oh! oftă tânărul, strângându-şi cu mâna încordată bărbia, spre a-şi înăbuşi un hohot de plâns... Parry, asta-i tot? Asta-i tot?

— Da, milord, asta e tot!

După acel scurt răspuns al lui Parry, urmă un lung răstimp de tăcere; nu se auzea decât călcâiul nervos al tânărului, ce bătea duşumeaua cu furie.

Bătrânul încercă să schimbe vorba, deoarece convorbirea aceasta răscolea gânduri prea negre.

— Milord – zise el – ce era cu toată hărmălaia aceea dinaintea sosirii mele? Cine sunt oamenii aceştia care strigă: "Trăiască regele?" De care rege e vorba şi pentru ce sunt atâtea lumini aprinse?

— Ah, Parry, tu nu ştii încă! răspunse cu ironie tânărul. E regele Franţei, care vizitează bunul lui oraş Blois; toate aceste trâmbiţe sunt ale lui, toate aceste podoabe scoase la ferestre sunt pentru el, toţi aceşti gentilomi poartă spade care-i aparţin lui. Mama lui a trecut înainte, într-o trăsură încrustată cu aur şi argint! Fericită mamă! Ministrul său îi agoniseşte milioanele şi-l conduce la o logodnică bogată. De aceea, poporul se bucură, îşi iubeşte regele şi-l mângâie cu aclamaţii, strigând: "Trăiască regele! Trăiască regele!"

— Bine, bine, milord! zise Parry, pe care această nouă convorbire îl îndureră şi mai mult decât cea de

mai înainte.

— Tu ştii – reluă necunoscutul – că în timp ce toate acestea se petrec în cinstea regelui Ludovic al XIV-lea, mama mea şi sora mea nu mai au nici un ban şi nu au ce mânca; tu ştii că eu însumi voi fi un nenorocit şi un izgonit, peste cincisprezece zile, când toată Europa va afla cele ce mi-ai povestit acum!... Parry... sunt cazuri când un om în situația mea...

— Milord, în numele cerului!

— Ai dreptate, Parry, sunt un laş, şi dacă eu însumi nu fac nimic pentru mine, atunci ce-ar putea face Dumnezeu? Nu, nu, am două brațe, Parry, am o spadă...

Şi îşi lovi cu putere brațul cu palma, apoi îşi smulse spada agățată în cui.

— Ce vreți să faceți, milord?

— Ce vreau să fac, Parry? Ceea ce fac toți în familia mea: mama trăieşte din mila altora, sora mea cerşeşte pentru mama; am pe undeva frați care cerşesc şi ei. Eu, cel mai mare dintre toți, voi face la fel ca ei: mă duc să cer de pomană!

Şi, după aceste cuvinte, curmate brusc de un râs nervos ce dădea fiori, tânărul îşi încinse spada, îşi luă pălăria de pe dulap, îşi aruncă pe umeri o mantie neagră, pe care o purtase tot timpul drumului, şi, strângând mâinile bătrânului care-l privea cu neliniște, zise:

— Bunul meu Parry, pune să-ți facă focul, bea, mănâncă, dormi, fii liniştit! Să fim amândoi fericiți, prietenul meu credincios, singurul meu prieten, căci suntem bogați ca nişte regi!

Izbi cu pumnul în sacul cu pistoli, care căzu greu pe podea, şi începu să râdă iar cu rânjetul acela îngrozitor care-l speriase pe Parry. Apoi, în timp ce toată casa țipa, cânta şi se pregătea să primească şi să găzduiască noii călători ce-şi trimiteau valeții înainte, el străbătu sala cea mare şi ieşi în stradă,

unde bătrânul, care se dusese la fereastră, îl pierdu din ochi după câteva clipe.

VIII
CUM ARĂTA MAIESTATEA SA LUDOVIC AL XIV-LEA LA VÂRSTA DE DOUĂZECI ŞI DOI DE ANI

S-a văzut, în descrierea pe care am încercat să o facem, că intrarea regelui Ludovic al XIV-lea în oraşul Blois a fost pe cât de zgomotoasă, pe atât de strălucitoare, astfel încât tânărul monarh părea să fi fost întru totul mulțumit.

Ajungând sub porticul castelului, regele găsi acolo, înconjurat de gărzile şi de gentilomii săi, pe altețа sa regală ducele Gaston de Orléans, a cărui înfățişare, şi aşa plină de măreție, împrumutase pentru împrejurarea solemnă la care lua parte o nouă strălucire şi o nouă demnitate.

La rândul ei, DOAMNA, gătită în cele mai frumoase veşminte de ceremonie, aştepta într-un balcon dinăuntru intrarea nepotului său. Toate ferestrele vechiului castel, atât de pustiu şi de mohorât în zilele obişnuite, scânteiau acum de mulțimea femeilor şi a făcliilor.

Aşadar, în sunetul tobelor, al trâmbițelor şi al uralelor, tânărul rege păşi pragul acestui castel, în care Henric al III-lea, cu şaptezeci de ani în urmă, chemase în sprijinul său asasinatul şi trădarea, spre a-şi păstra pe cap şi în casă o coroană ce începuse să-i alunece de pe frunte pentru a cădea în mâinile altei familii.

Toate privirile, după ce-l admiraseră pe tânărul rege, atât de frumos, atât de fermecător, atât de nobil, se întoarseră către celălalt rege al Franței – rege, se

înțelege, în alt fel decât cel dintâi – atât de bătrân, atât de palid, atât de încovoiat, care se numea cardinalul Mazarin.

Ludovic era înzestrat atunci cu toate acele daruri ale firii care îl pot face desăvârşit pe un gentilom: avea o privire blândă şi scânteietoare, de un albastru senin, sclipitor; dar cei mai pricepuți fizionomişti, aceşti exploratori ai sufletelor, aţintindu-şi ochii asupra lui, dacă i-ar fi fost îngăduit unui supus să înfrunte privirea regelui, cei mai pricepuți fizionomişti, spunem, n-ar fi putut să pătrundă niciodată în străfundurile acestei genuni de blândețe, deoarece ochii regelui aveau ceva ce se asemăna cu adâncimea nesfârşită a văzduhului albastru, sau cu aceea, mai îngrozitoare, dar aproape tot atât de sublimă, pe care Mediterana o dezvăluie în fața corăbiilor într-o frumoasă zi de vară, ca o uriaşă oglindă în care cerul îşi răsfrânge când stelele, când furtunile lui.

Regele era scurt de statură, abia dacă avea cinci picioare şi două şchioape; dar tinerețea lui făcea să se treacă peste acest cusur, răsplătit de altminteri printr-o mare noblețe a mişcărilor şi printr-o anumită iscusință ce se observa în toate gesturile sale.

Era, fără îndoială, încă de pe acum un rege, şi era mare lucru să fii rege într-o vreme când respectul şi supunerea intraseră în tradiție; dar, cum până atunci fusese rareori şi numai în fugă arătat poporului, iar cum cei care aveau prilejul să-l admire o vedeau alături de el pe mama sa, o femeie înaltă, şi pe domnul cardinal, un bărbat foarte impunător, mulți îl găseau prea puțin rege şi puteau să spună: "Regele e mai mic decât domnul cardinal".

În pofida acestor observații ce se făceau pe seama înfățişării sale, mai ales în capitală, tânărul Prinț fu primit ca un zeu de către locuitorii din Blois, şi aproape ca un rege de către unchiul şi mătuşa lui, DOMNUL şi DOAMNA, locuitorii castelului. Totuşi, se

cuvine să o spunem, când ajunse în sala de primire şi văzu jilțuri de aceeaşi mărime pentru el, pentru mama lui, pentru cardinal, pentru mătuşa şi unchiul său, amănunt bine ascuns datorită aşezării lor într-o formă pe jumătate circulară, Ludovic al XIV se făcu stacojiu de mânie şi îşi roti ochii în jurul său spre a se încredința, după fețele celor prezenți, dacă această umilire îi fusese pregătită dinadins; dar cum nu văzu nimic pe chipul nepăsător al cardinalului, nimic pe acela al mamei sale şi nici pe ale celorlalte persoane prezente, se resemnă şi se aşeză, având însă grijă să se aşeze în jilț înaintea tuturor.

Gentilomii şi doamnele de onoare fură prezentați maiestăților lor şi domnului cardinal. Regele observă că atât el, cât şi mama lui, cunoşteau mai rar numele celor ce le erau prezentați, pe câtă vreme cardinalul, dimpotrivă, nu pierdea nici un prilej de a vorbi fiecăruia – cu o ținere de minte şi o prezență de spirit uimitoare – despre pământurile, despre strămoşii sau despre copiii respectivului, ale căror nume le şi pomenea adesea, lucru ce-i încânta pe aceşti nobili de provincie şi-i întărea în credința lor că numai acela este cu adevărat rege care îşi cunoaşte bine supuşii, aşa cum nici soarele nu are pereche, fiindcă numai el poate să încălzească şi să lumineze.

Studiul tânărului rege, început încă din primele clipe, fără ca cineva să prindă de veste, continua deci, şi acum el privea cu luare-aminte acele chipuri care mai întâi i se păruseră lipsite de însemnătate şi prea puțin demne de a fi cercetate, încercând să desluşească ceva în trăsăturile lor.

Se servi o gustare. Regele, fără a îndrăzni să ceară aceasta de la ospitalitatea unchiului său, o aştepta însă cu multă nerăbdare. Acum cel puțin se vor da toate onorurile cuvenite, dacă nu rangului său, măcar poftei sale de mâncare.

Cât despre cardinal, el se mulțumi să atingă cu

buzele-i veştejite o supă servită într-o ceaşcă de aur. Ministrul atotputernic, care răpise mamei regența, regelui regalitatea, nu putuse să smulgă naturii un stomac mai teafăr. Ana de Austria, suferindă de un cancer care şase sau opt ani mai târziu avea să-i aducă moartea, nu mânca nici ea mai mult decât cardinalul.

În ceea ce-l priveşte pe DOMNUL, buimăcit încă din pricina marelui eveniment ce se petrecea în viața lui provincială, nu mânca nici atât. Singură DOAMNA, ca o adevărată lorenă, îi ținea piept maiestății sale, în aşa fel că Ludovic al XIV-lea, care, fără partener, ar fi mâncat aproape singur, îi fu recunoscător mătuşii lui, mai întâi, pe urmă domnului de Saint-Rémy, majordomul ei, care se remarcase în toată puterea cuvântului.

Gustarea odată sfârşită, la un semn de încuviințare al domnului de Mazarin, regele se ridică şi, la invitația mătuşii sale, trecu prin fața rândurilor de oaspeți. Doamnele observară atunci – sunt anumite lucruri care nu le scapă niciodată femeilor, la Blois ca şi la Paris – doamnele observară atunci că Ludovic al XIV-lea avea privirea sigură şi îndrăzneață, ceea ce însemna pentru frumusețile de soi că aveau de-a face cu un cunoscător distins. Bărbații, la rândul lor, băgară de seamă că Prințul era mândru şi semeț şi că-i plăcea să vadă cum cei care-l priveau prea lung sau prea direct îşi lasă ochii în jos în fața lui, lucru ce părea să prevestească un adevărat stăpân.

Ludovic al XIV-lea făcuse cam o treime din această trecere în revistă, când în urechi îi răsună un cuvânt rostit de eminența sa, care se întreținea cu DOMNUL. Acest cuvânt era un nume de femeie.

Cum auzi acest cuvânt, Ludovic al XIV-lea nu mai pricepu, sau mai degrabă nu mai ascultă nimic altceva, şi, neglijând arcul cercului care aştepta vizita sa, n-avu altă grijă decât să ajungă mai repede la

capătul şirului de invitaţi.

DOMNUL, ca un adevărat curtean, îl întreba pe eminenţa sa despre sănătatea nepoatelor lui. Într-adevăr, cu cinci sau şase ani în urmă, cardinalului îi sosiseră din Italia trei nepoate: Hortensia, Olimpia şi Maria de Mancini. DOMNUL se interesa deci de sănătatea nepoatelor cardinalului; îi părea rău, spunea el, că nu are fericirea de a le primi în casa lui, o dată cu unchiul lor; se făcuseră desigur mai frumoase şi mai graţioase, aşa cum şi făgăduiau de altfel să fie atunci când DOMNUL le văzuse întâia oară.

Ceea ce-l surprinse la început pe rege era un anumit contrast în glasurile celor doi vorbitori. Vocea DOMNULUI era potolită şi firească atunci când punea aceste întrebări, pe câtă vreme aceea a domnului de Mazarin sărea cu un ton şi jumătate mai sus, ca să-i răspundă, deasupra sunetului obişnuit al vorbirii sale. S-ar fi zis cp prin această voce cardinalul voia să atingă cu tot dinadinsul, la capătul celălalt al sălii, o ureche ce se depărtase prea mult de el.

— Monseniore – răspunse el – domnişoarele de Mancini mai au încă să-şi desăvârşească educaţia, să-şi împlinească îndatoririle, să-şi facă un rost în viaţă. Şederea la o curte tânără şi strălucitoare le poate dăuna întrucâtva.

La cea de a doua frază, Ludovic zâmbi cu tristeţe. Curtea era tânără, nimic de zis, dar zgârcenia cardinalului avusese grijă ca ea să nu fie şi strălucitoare.

— Dar n-aveţi desigur intenţia – zise DOMNUL – să le închideţi în mănăstire sau să le faceţi burgheze.

— Câtuşi de puţin – răspunse cardinalul, accentuând pronunţia sa italiană în aşa fel că, din dulce şi catifelată cum era, deveni aspră şi tremurătoare. Câtuşi de puţin. M-am gândit şi sunt hotărât să le mărit, şi cât mai bine cu putinţă.

— Partidele bune nu vor lipsi, domnule cardinal – adăugă DOMNUL cu bunăvoința unui negustător care-şi felicită confratele.

— Aşa nădăjduiesc şi eu, monseniore, cu atât mai mult cu cât Dumnezeu le-a înzestrat deopotrivă cu grație, înțelepciune şi frumusețe.

În timpul acestei convorbiri, Ludovic al XIV-lea, însoțit de DOAMNA, încheia, după cum am spus, cercul prezentărilor.

— Domnişoara Arnoux – spunea Prințesa, prezentând maiestății sale o blondă grasă, de douăzeci şi doi de ani, care la o serbare câmpenească ar fi fost luată drept o țărancă gătită ca de duminică – domnişoara Arnoux, fiica profesoarei mele de muzică.

Regele zâmbi: DOAMNA nu izbutise niciodată să scoată patru note cumsecade din lăută sau din clavecin.

— Domnişoara Aure de Montalais – continuă DOAMNA – fată foarte bună şi foarte îndatoritoare.

De astă dată nu mai era regele acela care surâdea, ci tânăra fată prezentată, deoarece, pentru prima oară în viața ei, o auzea pe DOAMNA, care de obicei n-o răsfăța de loc, atribuindu-i însuşiri atât de lăudabile. Şi Montalais, vechea noastră cunoştință, făcu o plecăciune adâncă în fața maiestății sale, dar asta nu numai din respect, ci şi de nevoie, căci trebuia să-şi ascundă o anumită strângere a buzelor gata sa înceapă a râde, lucru căruia regele ar fi putut să-i dea alt înțeles decât cel adevărat.

Şi exact în această clipă regele auzi cuvântul care-l făcu să tresară.

— Iar cea de a treia se numeşte? întreba DOMNUL.

— Maria, monseniore – răspunse cardinalul.

Era, fără îndoială, în acest cuvânt un fel de putere magică, deoarece, după cum am spus, regele tresări auzindu-l şi, trăgând-o pe DOAMNA spre

mijlocul cercului, ca şi cum - ar fi vrut s-o întrebe ceva în şoaptă, dar în realitate ca să se apropie de cardinal:

— Doamnă – zise el râzând şi cu jumătate de glas – preceptorul meu de geografie nu mi-a arătat niciodată că Blois se află la o depărtare atât de mare de Paris.

— Ce vrei să spui, nepoate? întrebă DOAMNA.

— Că, pe cât se pare, modei i-ar trebui, într-adevăr, câțiva ani ca să străbată această depărtare. Priveşte aceste domnişoare!

— Ei bine, le cunosc.

— Unele sunt frumoase de tot.

— Nu spune asta prea tare, domnule, sa nu le tulburi cumva mințile.

— Aşteaptă, aşteaptă, scumpă mătuşă – zise regele zâmbind – partea a doua a frazei mele e menită să o îndrepte pe cea dintâi. Ei bine, scumpă mătuşă, unele par bătrâne, iar altele urâte, din pricina modei lor rămase în urmă cu zece ani.

— Dar, sire, Blois e cu toate acestea numai la cinci zile de Paris.

— Întocmai – zise regele – doi ani de întârziere pentru fiecare zi.

— Ah, găseşti, într-adevăr? E ciudat, eu n-am băgat de seamă.

— Uite, mătuşă – urmă Ludovic al XIV-lea, apropiindu-se tot mai mult de Mazarin, sub motiv că încearcă să privească mai bine – uite, alături de aceste zorzoane învechite şi de aceste pieptănături pretențioase, priveşte rochia aceea albă, atât de simplă. E una din domnişoarele de onoare ale mamei, bănuiesc, deşi n-o cunosc. Iată ce ținută modestă, ce înfățişare grațioasă! Minunat! Asta e o femeie, pe câtă vreme toate celelalte nu-s decât îmbrăcăminte.

— Dragul meu nepot – replică DOAMNA râzând – îngăduie-mi să-ți spun că, de data asta, ştiința

dumitale de ghicitor a dat greş. Persoana pe care o lauzi nu e pariziană, ci e de aici, din Blois.

— Ah, mătuşă! făcu regele cu un aer de îndoială.

— Apropie-te, Louise – zise DOAMNA.

Şi tânăra fată, pe care noi am cunoscut-o mai înainte sub acest nume, se apropie sfioasă, îmbujorată şi aproape încovoiată sub privirea regală.

— Domnişoara Louise-Françoise de la Baume Le Blanc, fiica marchizului de La Vallière – rosti DOAMNA ceremonios, către rege.

Tânăra fată se înclină cu atâta farmec sub povara sfiiciunii fără margini pe care i-o pricinuia prezența regelui, încât acestuia, privind-o, îi scăpară câteva cuvinte din convorbirea dintre cardinal şi DOMNUL.

— Fiica vitregă – urmă DOAMNA – a domnului de Saint-Rémy, majordomul meu, care a supravegheat pregătirea acelei gustoase fripturi împănate ce i-a plăcut atât de mult maiestății voastre.

Nu există farmec, frumusețe sau tinerețe care să fi putut rămâne nepăsătoare la astfel de cuvinte. Regele surise. Fie că DOAMNA făcuse o glumă sau spusese numai o naivitate, vorbele ei distruseră deodată în chip nemilos tot ceea ce Ludovic găsea încântător şi poetic la tânăra fată. Domnişoara de La Vallière nu mai era acum, pentru DOAMNA şi, vai!, şi pentru rege, decât o fată vitregă a unui om înzestrat cu marea pricepere de a pregăti o friptură de curcan.

Dar aşa sunt făcuți prinții. Tot aşa erau şi zeii în Olimp. Diana şi Venera le înjoseau probabil la fel pe frumoasa Alcmena şi pe biata Io, atunci când, între ambrozie şi nectar, aduceau vorba despre frumusețile muritoare la masa lui Iupiter.

Noroc că Louise era înclinată atât de adânc, încât nu auzi cuvintele DOAMNEI şi nu văzu nici zâmbetul regelui. Într-adevăr, dacă nevinovata copilă, care avea atâta gust, încât ea singură, dintre toate prietenele ci, se gândise să se îmbrace în alb, dacă această

porumbiță, gata să simtă adierea celei mai mici dureri, ar fi fost atinsă de crudele cuvinte ale DOAMNEI sau de zâmbetul egoist şi rece al regelui, ar fi murit pe loc. Şi nici însăşi Montalais, fata cu cele mai năstruşnice idei, n-ar fi încercat s-o mai readucă la viață, întrucât ridicolul ucide totul, chiar şi frumusețea.

Din fericire însă, după cum am spus, Louise, în ale cărei urechi vuia un zumzet neînțeles şi a cărei privire era înceţoşată ca într-un văl, Louise nu văzu nimic, iar regele, care stătea tot timpul cu urechea ațintită la convorbirea dintre cardinal şi unchiul său, se grăbi să se întoarcă din nou alături de ei. Ajunse tocmai în clipa când Mazarin încheia, zicând:

— Maria, dimpreună cu surorile ei, pleacă în acest moment la Brouage. Am hotărât să urmeze țărmul celălalt al Loarei, spre deosebire de acela pe care am venit noi, şi dacă fac bine socoteala, după ordinele pe care le-am dat, mâine ele trebuie să fie cam în dreptul oraşului Blois.

Aceste cuvinte fură rostite cu acel tact, cu acea măsură şi cu acea stăpânire în ton, în intenții şi dorințe, care făcea din signor Giulio Mazarini cel mai mare comedian al lumii. Drept rezultat, ele se îndreptară direct către inima lui Ludovic al XIV-lea, în aşa fel încât cardinalul, întorcând capul la auzul paşilor maiestății sale, care se apropia, citi numaidecât efectul pe fața elevului său, efect pe care o uşoară îmbujorare îl trădă în ochii eminenței sale. De altminteri, cum putea să nu observe această mică taină cel a cărui şiretenie se jucase timp de douăzeci de ani cu toți diplomații Europei?

De aceea, îndată ce aceste cuvinte din urmă fură rostite, s-ar fi zis că tânărul rege a fost străpuns de o săgeată înveninată drept în inimă. Nu-şi mai găsea liniştea, îşi plimba mereu privirea rătăcită, ursuză, stinsă, asupra întregii adunări. O întrebă din ochi, de

douăzeci de ori, pe regina-mamă, dar aceasta, bucuroasă că putea să stea de vorbă cu cumnata sa, şi reținută mai mult de căutătura poruncitoare a lui Mazarin, nu părea să înțeleagă rugămințile înăbuşite din privirile fiului ei.

Din clipa aceea, muzică, flori, lumini, frumusețe, totul deveni nesuferit şi searbăd pentru Ludovic al XIV-lea. După ce îşi muşcă de o sută de ori buzele, frământându-şi brațele şi picioarele ca un copil binecrescut care, neîndrăznind să caşte, foloseşte toate mijloacele spre a-şi mărturisi plictiseala, nu fără a-şi implora încă o dată, în zadar, mama şi ministrul, îşi îndreptă o privire deznădăjduită către uşă, adică spre libertate.

În acea uşă, încadrat de pervazul de care stătea rezemat, el văzu o figură bărbătească, mândră şi puternică, un chip oacheş, cu un nas coroiat, cu privirea aspră, dar scânteietoare, cu părul lung şi uşor încărunțit, cu mustața neagră, adevărată pildă de frumusețe ostăşească, în al cărui pieptar, mai strălucitor ca oglinda, se frângeau toate razele de lumină ce se loveau în el, pentru a se risipi apoi în mii de sclipiri. Acest ofițer purta pe cap o pălărie cenuşie, cu pană roşie, dovadă că fusese adus acolo de serviciul său, iar nicidecum de propria lui plăcere. Dacă ar fi fost adus de plăcerea sa, dacă ar fi fost curtean în loc să fie soldat, cum plăcerea se plăteşte totdeauna cu un preț oarecare, el şi-ar fi ținut acum pălăria în mână. Ceea ce dovedea însă şi mai mult că acest ofițer era de serviciu şi îşi îndeplinea o sarcina care îi era obişnuită e că supraveghea, cu brațele încrucişate, cu o nepăsare bătătoare la ochi şi cu o mare plictiseală, bucuriile şi mâhnirile acestei serbări. Se părea totuşi că, asemenea unui filozof – şi toți soldații bătrâni sunt nişte filozofi în felul lor – se părea totuşi că el înțelege mult mai bine mâhnirile decât bucuriile; din unele ştia să culeagă însă foloase,

ferindu-se pe cât putea de celelalte.

Stătea, aşadar, acolo, rezemat, după cum am spus, de pervazul sculptat al uşii, când privirea tristă şi obosită a regelui o întâlni din întâmplare pe a sa. Nu era întâia oară, pe cât se pare, când ochii ofițerului îi întâlneau pe ai regelui, înțelegând bine şi lumina şi îngândurarea lor; căci, de îndată ce-şi opri privirea asupra feței lui Ludovic al XIV-lea, ca şi cum ar fi citit în trăsăturile acestui chip tot ce se petrecea în sufletul său, adică toată mâhnirea care-l apăsa, precum şi dorința şovăitoare de a pleca, dorință ce clocotea în adâncul inimii lui, ofițerul îşi dădu seama că avea datoria să vină în sprijinul regelui, chiar dacă el nu i-ar fi cerut acest lucru, să-l slujească aproape fără voia lui, şi, plin de cutezanță, ca şi cum ar fi comandat cavaleria într-o zi de bătălie, strigi cu o voce răsunătoare:

— Muşchetari ai maiestății sale, la rege!

La aceste cuvinte, care avură efectul unei rostogoliri de tunete, acoperind orchestra, cântecele, zumzetele şi forfota de acolo, cardinalul şi regina-mamă îşi ațintiră deodată ochii către maiestatea sa.

Ludovic al XIV-lea, palid dar hotărât, susținut de intenția propriului său gând, pe care îl regăsise în privirea ofițerului de muşchetari şi care se manifestase prin ordinul dat, se ridică din jilțul său şi făcu un pas spre uşă.

— Pleci, fiul meu? zise regina, în timp ce Mazarin se mulțumea să pună aceeaşi întrebare numai cu privirea sa, care ar fi putut să pară blândă, dacă n-ar fi fost atât de pătrunzătoare.

— Da, doamnă – răspunse regele – mă simt obosit şi, afară de asta, am de scris în astă-seară.

Un zâmbet flutură pe buzele ministrului, care, cu un semn din cap, părea a-l încuviința pe rege să plece.

DOMNUL şi DOAMNA se grăbiră atunci să dea

ordinul de rigoare ofițerilor ce se prezentaseră. Regele salută, străbătu sala şi ajunse la uşă. Aici, un şir de douăzeci de muşchetari aştepta pe maiestatea sa. La capătul acestui şir se afla ofițerul, nemişcat şi cu spada trasă din teacă. Regele trecu pragul şi întreaga mulțime se ridică în vârful picioarelor, ca să-l mai vadă o dată înainte de a se îndepărta.

Zece muşchetari, dând lumea la o parte, în anticamere şi pe trepte, făceau loc de trecere. Ceilalți zece încercuiau pe rege şi pe DOMNUL, care ținuse să-l însoțească pe maiestatea sa. Oamenii de serviciu veneau în urmă.

Acest mic cortegiu îl escortă pe rege până la apartamentul ce-i fusese rezervat. Apartamentul era acelaşi pe care-l ocupase regele Henric al III-lea când asistase la adunarea Statelor de la Blois.

DOMNUL dădu câteva ordine scurte. Muşchetarii, în frunte cu ofițerul lor, porniră de-a lungul îngustului coridor ce făcea legătura între o aripă şi alta a castelului. Acest coridor începea mai întâi cu o mică anticameră pătrată şi mereu întunecoasă, chiar în zilele cu soare.

DOMNUL îl opri pe Ludovic al XIV-lea.

— Treceți, sire – îi spuse el – chiar prin locul unde ducele de Guise a primit cea dintâi împunsătură de pumnal.

Regele, foarte neştiutor în ale istoriei, auzise de această întâmplare, dar nu cunoştea nici locurile unde se petrecuse, nici alte amănunte.

— Ah! făcu el, tresărind.

Şi se opri. Toată lumea, înaintea şi în urma lui, se opri.

— Ducele, sire – continuă Gaston – se afla cam în locul unde sunt eu acum; mergea în direcția în care merge maiestatea voastră. Domnul de Loignes se afla în colțul unde se găseşte în acest moment locotenentul de muşchetari; domnul de Sainte-Maline

şi oamenii de serviciu ai maiestății sale erau în spatele şi în jurul lui. Aici a fost lovit.

Regele privi către ofițerul său şi i se păru că un nor subțire umbrea chipul marțial şi cutezător al acestuia.

— Da, pe la spate – murmură locotenentul cu un gest de suprem dispreț.

Şi încercă să-şi urmeze drumul, ca şi cum nu s-ar fi simțit în apele lui între aceste ziduri unde sălăşluise cândva trădarea. Dar regele, care părea dornic să afle şi alte amănunte, ar li vrut parcă să-şi mai arunce o clipă privirea asupra acestui colț funebru. Gaston înțelese dorința nepotului său.

— Iată, sire – zise el, luând o făclie din mâna domnului de Saint-Rémy – locul unde a căzut. Se afla aici un pat, a cărui draperie a rupt-o, încercând să se țină de ea.

— Dar pentru ce podeaua pare crestată în acest loc? întrebă Ludovic.

— Fiindcă chiar în acest loc a curs sângele – răspunse Gaston – iar sângele pătrunzând în scândura de stejar, numai răzuind-o adânc a putut fi ştearsă orice urmă. Dar chiar şi aşa – adăugă Gaston, apropiind făclia de locul cu pricina – chiar şi aşa pata aceea roşcată s-a păstrat încă, în pofida tuturor încercărilor ce s-au făcut pentru a fi înlăturată.

Ludovic al XIV-lea îşi încreți fruntea. Poate că se gândea la pata de sânge care-i fusese arătată într-o zi la Luvru şi care, întocmai ca şi aceea de la Blois, se datora tatălui său, regele, ce vărsase sângele lui Concini.

— Să mergem! zise el.

Toată lumea se puse din nou în mişcare, întrucât tulburarea făcuse de bună seamă ca glasul tânărului Prinț să sune ca o comandă, deşi, în ceea ce-l privea, acest lucru nu-i stătea de loc în fire.

Când ajunseră la apartamentul rezervat regelui,

care avea legătură nu numai cu îngustul coridor prin care trecuseră, ci şi cu o scară largă ce dădea în curte, Gaston zise:

— Maiestatea voastră să îngăduie a primi acest apartament, fără îndoială mai prejos de cinstea ce i se acordă.

— Unchiule – răspunse tânărul Prinț – îți mulțumesc mult pentru binevoitoarea domniei tale găzduire.

Gaston făcu o plecăciune în fața nepotului, care-l îmbrățișa, apoi ieşi.

Dintre cei douăzeci de muşchetari care-l însoțiseră pe rege, zece îl urmară pe DOMNUL înapoi, până la sala de primire, care nu se golise de loc, cu toate că maiestatea sa plecase. Ceilalți zece fură înşirați să facă de pază, de către ofițer, care, în cinci minute, cercetă el însuşi cu de-amănuntul toate împrejurimile, furişându-şi în fiecare colțişor acea privire sigură şi rece care nu se datoreşte totdeauna obişnuinței, dat fiind că o asemenea privire constituie adesea o însuşire genială. Apoi, după ce îşi aşeză toți oamenii la locul lor, îşi alese pentru cartierul lui general anticamera, unde găsi un jilț adânc, o lampă cu feştilă, vin, apă şi pâine. Mări flacăra lămpii, sorbi o jumătate de cană cu vin, îşi supse buzele cu un zâmbet plin de înțeles, se tolăni în jilțul lui adânc şi luă toate măsurile ca să poată dormi în linişte.

IX
UNDE SE VEDE CINE ESTE NECUNOSCUTUL DE LA HANUL "MEDICIS"

Acest ofițer, care dormea sau se pregătea să adoarmă, avea pe umerii lui, cu toate că voia să pară nepăsător, o mare răspundere. Locotenent al

muşchetarilor regelui, el comanda întreaga companie care venise de la Paris, şi această companie era formată din o sută douăzeci de oameni; dar, în afară de cei douăzeci de care am vorbit, ceilalți o sută erau însărcinați să facă de gardă pe lângă regina-mamă şi mai ales pe lângă domnul cardinal.

Domnul Giulio Mazarini căuta să reducă cheltuielile de călătorie, neluându-şi paznicii săi; ca atare, el se folosea de aceia ai regelui, şi încă din plin, căci îşi oprise cincizeci numai pentru dânsul, amănunt ce-ar fi putut să pară neobişnuit oricărui om care nu cunoştea regulile de la această curte. Ceea ce i s-ar fi părut, de asemenea, dacă nu neobişnuit, dar cel puțin nemaipomenit unui astfel de străin era faptul că partea castelului rezervată domnului cardinal strălucea de lumini, de viață şi de mişcare. Muşchetarii făceau de strajă în fața fiecărei uşi şi nu lăsau pe nimeni să intre, în afară de curieri, care, chiar şi în călătorie, îl urmau pe cardinal, pentru a-l ține în legătură cu treburile politice.

Douăzeci de oameni erau de serviciu pe lângă regină, iar treizeci se odihneau pentru a-i înlocui pe tovarăşii lor a doua zi.

În partea unde era găzduit regele, dimpotrivă, domnea liniştea, întunericul şi singurătatea. Odată uşile închise, nu se mai simțea acolo nici un semn de regalitate. Toți oamenii de serviciu se retrăseseră unul câte unul. Domnul Prinț trimisese să întrebe pe maiestatea sa dacă îi mai putea fi de folos cu ceva, şi la simplul *nu* al locotenentului de muşchetari, deprins cu asemenea întrebări şi care avea totdeauna răspunsul pregătit, totul începu să se cufunde în somn, întocmai ca în casa unui burghez oarecare.

Şi totuşi, din aripa locuită de tânărul rege se puteau auzi încă destul de bine muzicile serbării şi se vedeau ferestrele luminate din belşug ale sălii celei mari.

La zece minute după retragerea în apartamentul său, Ludovic al XIV-lea putu recunoaşte, după un anumit freamăt mult mai pronunțat decât acela de la plecarea sa, plecarea cardinalului, care, la rândul lui, se ducea spre patul său condus de o mare suită de gentilomi şi doamne. De altminteri, pentru a urmări toată vâlva asta, regele nu avu decât să se uite pe fereastră, ale cărei obloane nu fuseseră încă închise.

Eminența sa străbătu curtea, însoțit de DOMNUL în persoană, care-i lumina calea cu o făclie în mână; după ei venea regina-mamă, pe care DOAMNA o ținea familiar de braț; amândouă mergeau încet şi şuşotind ca două vechi prietene. În urma acestor două perechi defilau ceilalți curteni, marile doamne, pajii, ofițerii; lumina făcliilor se răspândea de-a lungul zidurilor ca nişte flăcări jucăuşe de incendiu; apoi zgomotul paşilor şi al glasurilor se pierdu pe scările ce duceau la caturile de sus.

În momentele acelea, nimeni nu se mai gândea la rege, care stătea sprijinit în coate la fereastra sa, de unde urmărise cu tristețe toată această risipă de lumini şi ascultase cum se îndepărtau încet zgomotele de jos; nimeni, în afară de necunoscutul de la hanul "Medicis", pe care l-am văzut pornind pe stradă înfăşurat în mantia lui neagră. Urcase panta de-a dreptul la castel şi iscodise, cu înfățişarea lui posomorâtă, prin împrejurimile palatului, înconjurat încă de mulțime, apoi, văzând că nimeni nu păzea nici poarta cea mare, nici porticul, întrucât soldații DOMNULUI fraternizau cu soldații regelui, adică dădeau de duşcă cupe cu vin de Beaugency, pe care-l aveau la discreție sau, mai bine zis, la indiscreție, necunoscutul se furişă printre oameni, intră în curte şi se îndreptă spre uşa unde se afla scara ce urca la cardinal. Ceea ce-l determinase să pornească într-acolo era, după toate probabilitățile, lumina făcliilor şi forfota pajilor şi a oamenilor de serviciu. Dar fu oprit

scurt printr-o rotire a muschetei, însoțită de strigătul santinelei:

— Încotro, prietene? îl întrebă straja.

— La rege – răspunse netulburat şi cu semeție necunoscutul.

Soldatul chemă pe unul din ofițerii eminenței sale, iar acesta, cu tonul unui aprod care îndrumează un cetățean pe culoarele unei instituții, lăsă să-i cadă aceste cuvinte:

— Pe scara cealaltă, din față.

Şi, fără să se mai sinchisească de necunoscut, ofițerul reluă convorbirea întreruptă. Necunoscutul, la rândul lui, fără să mai întrebe nimic, se îndreptă spre scara arătată.

În partea aceasta, nici un zgomot, nici o lumină. Nimic, decât întunericul prin care se zărea o santinelă mişcându-se încet ca o umbră. În tăcerea de acolo putea să audă bine paşii soldatului, însoțiți de zornăitul pintenilor pe lespezile de marmură.

Această strajă era unul din cei douăzeci de muşchetari însărcinați cu paza regelui şi care îşi făcea datoria cu neclintirea unei statui.

— Cine-i acolo? strigă paznicul.

— Prieten – răspunse necunoscutul.

— Ce vrei?

— Să-i vorbesc regelui.

— O, o, iubite domn, aşa ceva nu se prea poate.

— Şi de ce, mă rog?

— Fiindcă regele doarme.

— S-a şi culcat?

— Da.

— N-are a face, trebuie să-i vorbesc neapărat.

— Iar eu îți spun că e cu neputință.

— Totuşi...

— Afară!

— Ăsta e consemnul?

— N-am să-ți dau socoteală dumitale. Afară!

Şi straja îşi însoți de astă dată vorba cu o mişcare amenințătoare; dar necunoscutul nu se urni din loc, ca şi cum picioarele lui ar fi prins rădăcini.

— Domnule muşchetar – zise el – eşti gentilom?

— Am această cinste.

— Ei bine, şi eu sunt, şi între gentilomi trebuie să existe o anumită considerație reciprocă.

Straja coborî muscheta, învins de demnitatea cu care fuseseră rostite aceste cuvinte.

— Vorbeşte, domnul meu – zise el – şi dacă îmi vei cere ceva care îmi stă în putință...

— Mulțumesc. Dumneata ai aici un ofițer, nu-i aşa?

— Da, domnule. Locotenentul nostru.

— Ei bine, vreau să vorbesc cu locotenentul.

— A, asta e altceva. Urcă, domnule.

Necunoscutul salută straja cu multă demnitate şi porni pe scară, în timp ce strigătul: "Locotenent, o vizită!", transmis din santinelă în santinelă, alerga înaintea lui, menit să tulbure primul somn al ofițerului.

Trăgându-şi cizmele, frecându-se la ochi şi încheindu-şi tunica, ofițerul făcu trei paşi spre necunoscut.

— Cu ce vă putem fi de folos, domnule? întrebă el.

— Dumneata eşti ofițerul de gardă, locotenentul de muşchetari?

— Am această cinste – răspunse ofițerul.

— Domnule, este absolut necesar să-i vorbesc regelui.

Locotenentul îl privi cu luare-aminte pe necunoscut, şi cu această privire, oricât de fugară ar fi fost ea, văzu tot ceea ce voia să vadă, adică o mare distincție sub o îmbrăcăminte de rând.

— Nu vreau să cred că eşti un nebun – răspunse el – totuşi îmi pari un om care ar trebui să ştie,

domnule, că nu se intră aşa uşor la un rege, fără consimțământul lui.

— Îşi va da consimțământul, domnule.

— Dă-mi voie să mă îndoiesc, domnul meu. Regele s-a retras acum un sfert de ceas, şi în clipa de față cred că a început să se dezbrace. De altfel, consemnul a fost dat.

— Când va afla cine sunt – răspunse necunoscutul, ridicând fruntea – va înlătura consemnul.

Ofițerul era din ce în ce mai surprins, din ce în ce mai şovăitor.

— Dacă aş consimți să vă anunț, pot măcar să ştiu pe cine trebuie să anunț, domnule?

— Pe maiestatea sa Carol al II-lea, regele Angliei, Scoției şi Irlandei!

Ofițerul scăpă un strigăt de uimire, se retrase un pas, şi pe fața lui palidă se putu citi una dintre cele mai puternice tulburări pe care un bărbat energic a încercat vreodată să şi-o înăbuşe în adâncul inimii sale.

— Oh, da, sire; într-adevăr, ar fi trebuit să vă recunosc.

— Mi-ai văzut portretul undeva?

— Nu, sire.

— Sau poate m-ai văzut cândva la curte, înainte de a fi fost izgonit din Franța?

— Nu, sire, nici asta.

— Atunci, cum m-ai fi putut recunoaşte, dacă nu mi-ai zărit portretul şi nu m-ai văzut nici pe mine, niciodată?

— Sire, l-am văzut pe maiestatea sa regele, părintele vostru, într-o împrejurare cumplită.

— În ziua când...

— Da.

O umbră întunecată se abătu pe fruntea prințului; apoi, îndepărtând-o cu mâna, spuse:

— Acum te mai opreşte vreo piedică spre a mă anunța?

— Sire, iertați-mă – răspunse ofițerul – dar nu puteam bănui un rege, într-o îmbrăcăminte atât de simplă; şi totuşi, după cum am avut onoarea să spun adineauri maiestății voastre, l-am văzut pe regele Carol I... Dar, o clipă, alerg să-l vestesc pe rege. Apoi, întorcându-se din drum, întrebă: Maiestatea voastră doreşte cumva să păstreze taina cu privire la această întrevedere?

— Nu o cer neapărat, dar dacă se poate păstra...

— Se poate, sire, deoarece eu nu sunt obligat să-l mai previn pe întâiul gentilom de serviciu; pentru asta însă este nevoie ca maiestatea voastră să binevoiască a-mi da spada.

— Ai dreptate. Uitasem că nimeni nu poate intra înarmat la regele Franței.

— Maiestatea voastră poate face excepție, dacă doreşte, dar atunci eu mă voi pune la adăpost de orice răspundere, vestind serviciul regelui.

— Iată spada mea, domnule. Eşti bun, acum, să mă anunți maiestății sale?

— Îndată, sire.

Şi ofițerul se duse numaidecât şi bătu în uşa de legătură, pe care valetul de cameră i-o deschise.

— Maiestatea sa regele Angliei! zise ofițerul.

— Maiestatea sa regele Angliei! repetă valetul de cameră.

La aceste cuvinte, un gentilom deschise larg uşa ce dădea la rege, şi Ludovic al XIV-lea putu fi văzut cu capul gol şi fără spadă, cu tunica descheiată, înaintând sub povara unei mari surprinderi.

— Dumneata, frate! Dumneata, la Blois! exclamă Ludovic al XIV-lea, făcând semn cu mâna către gentilom şi către valetul de cameră să treacă într-o odaie învecinată.

— Sire – răspunse Carol al II-lea – mă îndreptam

spre Paris, cu speranța de a vedea acolo pe maiestatea ta, când vâlva de aici mi-a dat de veste despre apropiata ta sosire în acest oraş. Atunci mi-am prelungit popasul, având să-ți comunic ceva deosebit de important.

— Cabinetul acesta îți convine, frate?

— Minunat, sire, întrucât cred că aici nu ne poate auzi nimeni.

— Am spus gentilomului şi paznicului meu să plece; ei sunt în camera alăturată. În partea cealaltă, dincolo de acest perete, e o încăpere în care nu stă nimeni, ce dă în anticameră, iar în anticameră n-ai văzut decât un ofițer, nu-i aşa?

— Da, sire.

— Ei bine, atunci vorbeşte, frate, te ascult.

— Sire, încep prin a o ruga pe maiestatea ta să-şi plece urechea la nenorocirile care s-au abătut asupra casei noastre.

Regele Franței roşi, apoi îşi apropie fotoliul de acela al regelui Angliei.

— Sire – continuă Carol al II-lea – nu mai e nevoie să întreb pe maiestatea ta dacă a aflat în amănunțime despre dureroasa mea poveste.

Ludovic al XIV-lea roşi mai tare ca întâia oară, apoi, întinzând mâna peste aceea a regelui Angliei, zise:

— Frate, e ruşinos s-o spun, dar cardinalul vorbeşte rareori despre politică în fața mea. Mai mult încă: altădată îl puneam pe Laporte, valetul meu de cameră, să-mi facă lecturi din cărțile de istorie, dar a cerut să curm aceste lecturi şi mi l-a luat pe Laporte, astfel că îl rog pe fratele meu Carol să-mi povestească totul, ca unui om care nu ştie nimic.

— Ei bine, sire, povestind lucrurile de la începutul lor, voi avea mai mult noroc să ating şi mai adânc inima maiestății talc.

— Spune, frate, spune!

— Ştii, sire, că fiind chemat în 1650 la Edinburgh, în timpul expediției lui Cromwell în Irlanda, am fost încoronat la Stone. Un an după aceea, rănit într-una din provinciile pe care le uzurpase, Cromwell s-a întors la noi. Scopul meu era să-l întâlnesc, dorința mea era să părăsesc Scoția.

— Cu toate astea – îl întrerupse tânărul rege – Scoția e oarecum țara dumitale de baştină.

— E adevărat; dar scoțienii erau pentru mine nişte compatrioți prea cruzi! Sire, m-au silit să reneg credința părinților mei; apoi l-au spânzurat pe lordul Montrose, slujitorul meu cel mai credincios, pentru motivul că nu era covenantar, şi când bietul martir, căruia i se îngăduise să-şi exprime o ultimă dorință înainte de a muri, a cerut ca trupul lui să fie tăiat în atâtea bucăți câte oraşe sunt în Scoția, pentru ca pretutindeni să se găsească o mărturie a credinței sale, eu nu mai puteam să ies dintr-un oraş sau să pătrund într-altul, fără să calc pe fâşii din acest trup care trăise, luptase şi se jertfise pentru mine.

Am trecut deci, într-un marş cutezător, printre rândurile armatei lui Cromwell şi am intrat în Anglia. Protectorul porni pe urmele ciudatei fugi care avea drept țintă o coroană. Dacă aş fi putut să ajung la Londra înaintea lui, răsplata acestei goane ar fi fost, fără îndoială, de partea mea, dar el m-a ajuns din urmă la Worcester.

Puterea Angliei nu ne mai aparține nouă, ci lui, sire. La 3 septembrie 1651, ziua aniversării celeilalte bătălii, de la Dunbar, atât de nefericită pentru scoțieni, am fost înfrânt. Două mii de oameni au căzut în preajma mea, fără a mă gândi o singură clipă să dau înapoi. În cele din urmă a trebuit să fug.

Din momentul acela, povestea mea a devenit un roman. Urmărit cu înverşunare, mi-am tăiat părul, m-am prefăcut în pădurar. O zi petrecută între ramurile unui stejar a dat acestui arbore numele de tufan

regal, pe care-l poartă încă. Peripețiile mele din comitatul Stafford, de unde am scăpat ducând-o, la spate, pe cal, pe fiica gazdei mele, sunt povestite la toate şezătorile şi vor face cândva subiectul unei balade. Într-o zi voi aşterne toate astea pe hârtie, sire, ca să le afle toți frații mei regi.

Voi spune cum, ajungând la domnul Norton, am întâlnit un capelan de la curte care privea un joc de popice şi un bătrân slujitor care îmi rosti numele cu lacrimi în ochi şi care era gata să-mi răpună viața cu devotamentul lui, aşa cum altul ar fi făcut-o prin trădare. În sfârşit, voi spune prin câte spaime am trecut; da, sire, spaime, mai ales atunci când, la colonelul Windham, un intendent, care se îngrijea de caii noştri, avea să ne anunțe că au fost mânați spre nord.

— Ciudat – murmură Ludovic al XIV-lea – nu ştiam nimic despre toate acestea. Nu fusesem înştiințat decât despre îmbarcarea dumitale la Brighelmsted şi debarcarea în Normandia.

— Vai, Doamne – exclamă Carol al II-lea – dacă îngădui ca regii să nu-şi cunoască viețile între ei, atunci cum poți cere să se mai ajute unii pe alții!

— Dar, spune-mi, frate – reluă Ludovic al XIV-lea – cum se face că, după ce ai fost primit atât de aspru în Anglia, îți mai pui încă nădejde în această nenorocită țară şi în poporul acela răsculat?

— O, sire, fiindcă, după bătălia de la Worcester, multe s-au schimbat acolo! Cromwell a murit, după ce a încheiat cu Franța un tratat pe care şi-a pus semnătura deasupra numelui maiestății tale. A murit în ziua de 3 septembrie 1658, altă aniversare a bătăliilor de la Worcester şi Dunbar.

— Şi-a lăsat urmaş pe fiul său.

— Numai că unii oameni, sire, au o familie, dar nu şi moştenitori. Moştenirea lui Oliver era o povară prea grea pentru Richard. Pentru Richard, care nu era

nici republican, nici regalist, pentru Richard, care îşi lăsa paznicii să-i mănânce prânzul şi pe generali să guverneze republica; Richard a abdicat de la protectorat în ziua de 22 aprilie 1659; acum mai bine de un an, sire. De atunci, Anglia nu mai e decât un local de joc, unde fiecare dă cu zarurile pentru a câştiga coroana tatălui meu. Jucătorii cei mai înverşunaţi sunt Lambert şi Monck. Ei bine, sire, la rându-mi, vreau să mă amestec în această partidă, în care e pusă la mezat hlamida mea regală. Sire, un milion pentru a cumpăra pe unul din aceşti jucători şi a-mi face din el un aliat, sau două sute de gentilomi ai maiestăţii tale spre a-i izgoni din palatul meu de la White-Hall, aşa cum Isus i-a alungat pe zarafi din templu.

— Prin urmare – adăugă Ludovic al XIV-lea – ai venit să-mi ceri...

— Sprijinul; adică nu numai ceea ce regii îşi datorează între ei, dar ceea ce simplii creştini îşi datorează unii altora; sprijinul tău, sire, fie în bani, fie în oameni; sprijinul tău, sire, şi într-o lună, fie că-l voi ridica pe Lambert împotriva lui Monck, sau pe Monck împotriva lui Lambert, voi redobândi moştenirea părintească, fără să fi cerut o singura guinee ţării mele, o singură picătură de sânge supuşilor mei; sprijinul tău, sire, şi voi datora mai mult maiestăţii tale decât tatălui meu. Sărman părinte, care a plătit atât de scump prăbuşirea casei noastre! Vezi, sire, cât sunt de nenorocit, cât sunt de deznădăjduit, de vreme ce-am ajuns să-mi învinovăţesc până şi părintele!

Şi sângele năvăli în obrazul livid al lui Carol al II-lea, care rămase o clipă cu fruntea în palme, ca orbit de propriul său sânge, ce părea că se răzvrăteşte la blestemul acesta filial.

Tânărul rege nu era mai puţin nenorocit decât fratele său mai vârstnic; se frământa în jilţ şi nu găsea nici un cuvânt ca să răspundă. În cele din

urmă, Carol al II-lea, căruia cei zece ani pe care-i avea mai mult îi dădeau tăria de a-şi stăpâni tulburările, rupse din nou tăcerea.

— Sire – zise el – aştept răspunsul tău, aşa cum un osândit îşi aşteaptă sentința. Trebuie oare să mor?

— Iubitul meu frate – răspunse Prințul francez – îmi ceri un milion mie! Dar eu n-am avut niciodată nici măcar un sfert din această sumă! Nu dispun de nimic! Sunt tot atât de puțin rege al Franței, precum eşti tu al Angliei. Nu sunt decât un nume, o cifră înveşmântată în catifea brodată cu flori de crin, iată totul. Mă aflu pe un tron care se vede, iată singura deosebire față de maiestatea ta. Dar n-am nimic, nu pot nimic.

— Să fie adevărat?! exclamă Carol al II-lea.

— Dragă frate – zise Ludovic al XIV-lea, coborându-şi vocea – am îndurat necazuri pe care nu le-au îndurat nici cei mai umili gentilomi ai mei. Dacă sărmanul Laporte ar fi aici, ți-ar spune că am dormit în aşternuturi rupte, prin ale căror găuri îmi ieşeau picioarele afară; ți-ar spune apoi că, mai târziu, când am cerut trăsura mea, mi s-a adus o caleaşcă pe jumătate roasă de şoarecii din hambare; ți-ar mai spune că, atunci când ceream să mi se pregătească masa, se duceau să întrebe la bucătăriile cardinalului dacă se găseşte ceva de mâncare şi pentru rege. Şi uite, astăzi chiar, astăzi când am douăzeci şi doi de ani, astăzi când am ajuns la vârsta majoratului regal, astăzi când ar trebui să țin în mâinile mele cheia vistieriei, conducerea politică, supremația păcii şi a războiului, aruncă-ți ochii în jurul meu şi vezi ce mi s-a lăsat: priveşte câtă părăsire, cât dispreț, câtă tăcere, în timp ce acolo jos, uite, priveşte ce însuflețire, ce lumini, ce osanale! Acolo, vezi, acolo este adevăratul rege al Franței, iubite frate.

— La cardinal?

— La cardinal, da.

— Atunci sunt pierdut, sire.

Ludovic al XIV-lea nu răspunse nimic.

— Pierdut, acesta este cuvântul, deoarece nu voi face niciodată apel la acela care le-ar fi lăsat să moară de foame şi frig pe mama şi pe sora mea, adică fiica şi nepoata lui Henric al IV-lea, dacă domnul de Retz şi parlamentul nu le-ar fi trimis pâine şi lemne.

— Să moară! murmură Ludovic al XIV-lea.

— Ei bine – continuă regele Angliei – sărmanul Carol al II-lea, nepotul lui Henric al IV-lea ca şi tine, sire, neavând nici parlament şi nici un cardinal de Retz, va muri de foame, aşa cum erau să moară sora şi mama lui.

Ludovic îşi încruntă sprâncenele şi strânse cu nervozitate dantelele de la mâneci. Această tăcere, această încremenire, sub care se ascundea o tulburare atât de vădită, îl uimiră pe regele Carol, care întinse braţul şi luă mâna tânărului într-a sa.

— Îţi mulţumesc, iubite frate – zise el. Mă plângi, şi asta e tot ceea te aş putea cere de la tine, în starea în care te găseşti.

— Sire – rosti deodată Ludovic al XIV-lea, înălţând capul – zici că ai nevoie de un milion, sau de două sute de gentilomi?

— Sire, un milion mi-ar fi de ajuns.

— E puţin.

— Oferit unui singur om, e mult. Uneori convingerile s-au cumpărat cu sume şi mai mici; eu voi avea de-a face doar cu corupţia.

— Două sute de gentilomi, gândeşte-te, abia e ceva mai mult decât o companie.

— Sire, în familia noastră e o tradiţie, aceea că patru oameni, patru gentilomi francezi, devotaţi tatălui meu, au fost cât pe-aci să-l salveze pe părintele meu, judecat de un parlament, păzit de-o armată.

— Aşadar, dacă ţi-aş putea da un milion, sau doua sute de gentilomi, ai fi mulţumit şi m-ai socoti

un frate bun?

— Te voi socoti salvatorul meu şi, dacă mă voi urca din nou pe tronul tatălui meu, Anglia va fi, cel puțin atât timp cât voi domni eu, o soră a Franței, aşa cum maiestatea ta va fi fost un frate pentru mine.

— Ei bine, frate drag – zise Ludovic, ridicându-se în picioare – ceea ce tu şovăi să ceri, voi cere eu însumi! Ceea ce n-am vrut să fac niciodată pentru mine, o voi face pentru tine. Am să mă duc la regele Franței, la celalalt, la bogatul, la puternicul, şi-i voi spune, eu, să-mi dea un milion, sau două sute de gentilomi, şi vom vedea!

— Oh – exclamă Carol – eşti cu adevărat un prieten nobil, sire, o inimă largă şi bună! Mă salvezi de la pieire, frate, şi dacă se va întâmpla vreodată să ai nevoie de viața pe care mi-o dai acum, cere-mi-o!

— Tăcere, dragă frate, tăcere! zise încet de tot Ludovic. Ia seama să nu fim auziți! N-am ajuns încă la capăt. A-i cere bani lui Mazarin e mai mult decât a trece printr-o pădure vrăjită, unde în fiecare copac se ascunde un diavol; e mai mult decât a porni să cucereşti o lume!

— Totuşi, sire, când ceri...

— Ți-am spus că n-am cerut niciodată nimic – răspunse Ludovic cu o mândrie care-l făcu să pălească pe regele Angliei. Şi fiindcă acesta, asemenea unui om rănit, dădea a înțelege că vrea să bată în retragere, adăugă: Iartă-mă, scumpe frate, dar eu nu am o mamă şi o soră care trec prin nenorociri; tronul meu e tare şi gol, dar mă aflu pe el. Iartă-mă, frate, nu mă mustra pentru această frază: e a unui egoist; de aceea o voi răscumpăra printr-un sacrificiu. Mă duc la cardinal. Aşteaptă-mă, te rog. Mă întorc îndată.

X

SOCOTELILE DOMNULUI DE MAZARIN

În timp ce regele se îndrepta cu paşi zoriți spre aripa castelului ocupată de cardinal, însoțit numai de valetul său de cameră, ofițerul de muşchetari, respirând ca un om care a fost silit să-şi oprească mult timp răsuflarea, ieşea din mica încăpere de care a fost vorba şi pe care regele o credea goală. Această încăpere făcuse parte cândva din camera de dormit; nu era despărțită de ea decât de un perete subțire. Asta însemna că despărțitura, făcută doar de ochii lumii, îngăduia urechii celei mai puțin indiscrete să audă tot ceea ce se petrecea în camera cea mare. Nu putea fi deci îndoială că locotenentul de muşchetari auzise tot ce se vorbise în apartamentul maiestății sale.

La auzul ultimelor cuvinte ale tânărului rege, el ieşi deci în grabă, pentru a-i da salutul când trecu şi a-l însoți din ochi până ce dispăru pe culoar. Apoi, după ce monarhul nu se mai văzu, clătină din cap într-un chip cum numai el o făcea şi, cu o voce căreia patruzeci de ani petrecuți departe de Gasconia nu-i putuseră schimba accentul gascon, zise:

— Tristă slujbă, trist stăpân!

Şi, rostind aceste cuvinte, locotenentul se lăsă din nou în jilțul său, întinse picioarele şi închise ochii ca un om care doarme sau care stă îndelung pe gânduri.

In timpul acestui scurt monolog, urmat de scena de mai sus, pe când regele, străbătând lungile coridoare ale vechiului castel, se îndrepta spre domnul de Mazarin, o scenă cu totul deosebită se petrecea la cardinal.

Mazarin se urcase în pat, puțin chinuit de gută, dar cum era un om ordonat, şi nu renunța la aceasta nici măcar în momentele de durere, căuta să facă din starea sa de veghe un tot atât de bun prilej de a-şi

continua lucrul. Ca atare îi spusese lui Bernouin, valetul său de cameră, să-i aducă un mic pupitru de voiaj, ca să poată scrie şezând în pat.

Dar guta nu este un vrăjmaş ce se lasă învins atât de uşor, şi cum, la fiecare mişcare pe care o făcea, din surdă, durerea devenea ascuțită, cardinalul îl întrebă pe Bernouin:

— Brienne nu-i aici?

— Nu, monseniore – răspunse valetul de cameră. Domnul de Brienne, cu îngăduința voastră, s-a dus să se culce, dar dacă eminența voastră o doreşte, poate fi sculat şi chemat să vină aici.

— Nu, nu face să-l trezim. Ia să vedem, totuşi. Blestemate cifre!

Şi cardinalul se cufundă în gânduri, începând să numere pe degete.

— Oh! Cifrele! zise Bernouin. Dacă eminența voastră se apucă de socoteli, îi prevăd pentru mâine cea mai straşnică migrenă! Şi unde mai pui că domnul Guénaud nici nu-i aici!

— Ai dreptate, Bernouin. Ei bine, în cazul acesta ai să-l înlocuieşti pe Brienne, prietene. Într-adevăr, ar fi trebuit să-l iau cu mine pe domnul de Colbert. Acest tânăr lucrează bine, Bernouin, foarte bine. Un băiat de treabă!

— Eu nu ştiu cum este – zise valetul de cameră – dar mie, unuia, nu-mi prea place mutra acestui băiat de treabă.

— Bine, bine, Bernouin. Nu e nevoie de părerea dumitale. Aşază-te aici, ia pana şi scrie.

— Sunt gata, monseniore. Ce trebuie să scriu?

— Aici, fii atent, sub cele două rânduri scrise.

— Sunt gata.

— Scrie: şapte sute şaizeci de mii de livre.

— Am scris.

— De la Lyon…

Cardinalul părea că şovăie.

— De la Lyon – repetă Bernouin.

— Trei milioane nouă sute de mii de livre.

— Gata, monseniore.

— De la Bordeaux, şapte milioane.

— Şapte – repetă Bernouin.

— Ei da, şapte – rosti cardinalul cu năduf. Apoi, reculegându-se: Îți dai seama, Bernouin – adăugă el – ca ăştia sunt bani ce vor fi cheltuiți?

— De, monseniore, ori că vor fi cheltuiți, ori că vor fi încasați, asta nu mă priveşte, întrucât toate aceste milioane nu sunt ale mele.

— Aceste milioane sunt ale regelui; fac socoteala banilor regelui. Dar să mergem mai departe; unde eram?... Tu mă întrerupi mereu.

— Şapte milioane de la Bordeaux.

— Aşa-i, ai dreptate. De la Madrid, patru. Ți-am spus ai cui sunt banii ăştia, Bernouin, fiindcă toată lumea face prostia să mă socotească milionar. Iar eu resping asemenea prostie. De altminteri, un ministru n-are nimic al lui. Haide, scrie mai repede. Încasări generale, şapte milioane. Proprietăți, nouă. Ai scris, Bernouin?

— Da, monseniore.

— Bursă, şase sute de mii de livre; valori diverse, două milioane. Ah, uitam: mobilierul diferitelor castele...

— Să fac semnul coroanei? întrebă Bernouin.

— Nu, nu, e de prisos; se înțelege de la sine. Ai scris, Bernouin?

— Da, monseniore.

— Şi cifrele?

— Sunt înşirate unele sub altele.

— Adună, Bernouin.

— Treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de livre, monseniore.

— Ah – oftă cardinalul cu o expresie de regret – nu sunt nici măcar patruzeci de milioane!

Bernouin mai făcu o dată adunarea.

— Nu, monseniore, mai lipsesc şapte sute patruzeci de mii de livre.

Mazarin ceru socoteala şi o cercetă el însuşi cu multă atenție.

— Oricum – zise Bernouin – treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de livre sunt o avere!

— Ah, Bernouin, iată ce-aş vrea să-l fac pe rege să vadă!

— Păi eminența voastră spunea că aceşti bani sunt ai maiestății sale.

— Fără îndoială. Însă ce folos! Aceste treizeci şi nouă de milioane sunt ca şi cheltuite, dacă nu şi mai mult!

Bernouin zâmbi în felul său, adică asemenea cuiva care nu crede decât ceea ce vrea el să creadă, în timp ce pregătea băutura de noapte a cardinalului şi-i aşeza perna la cap.

— Vai – murmură Mazarin după ce valetul de cameră ieşi – nu sunt nici patruzeci de milioane. Trebuie totuşi să ating cifra de patruzeci şi cinci de milioane, la care m-am hotărât. Dar cine ştie dacă voi avea timp! Îmbătrânesc, mă duc, nu voi mai ajunge până acolo. Dar poate că voi găsi încă două-trei milioane în buzunarele bunilor noştri prieteni spanioli. Oamenii ăştia au descoperit Peru, şi, ce naiba! trebuie să le mai fi rămas ceva.

În vreme ce vorbea astfel, adâncit în cifrele lui şi uitând de gută, învinsă momentan de o preocupare care, pentru cardinal, era cea mai importantă dintre toate, Bernouin dădu buzna deodată în cameră, cu un aer îngrozit.

— Ei bine – se miră cardinalul – ce s-a întâmplat?

— Regele, monseniore, regele!

— Cum regele! făcu Mazarin, ascunzând repede hârtia cu socotelile. Regele aici? La ora asta? Îl

credeam culcat de mult. Ce să se fi întâmplat oare?

Ludovic al XIV-lea, care tocmai în acel moment intră în odaie, auzi cuvintele din urmă şi văzu mişcarea buimacă a cardinalului, care dădea să se ridice în capul oaselor.

— Nu e nimic, sau cel puțin nimic care să te poată îngrijora, domnule cardinal. E o comunicare de mare însemnătate pe care trebuie să o fac chiar în astă-seară eminenței voastre, iată totul.

Mazarin se gândi numaidecât la atenția deosebită pe care regele o dăduse cuvintelor lui în legătură cu domnişoara de Mancini şi îşi spuse că această comunicare nu putea să pornească decât de aici. Se înseninã deci din nou la față şi îşi luă aerul cel mai binevoitor cu putință, schimbându-şi dintr-o dată înfățişarea, spre marea bucurie a regelui. Apoi, după ce Ludovic se aşeză, cardinalul zise:

— Sire, s-ar cuveni de bună seamă să ascult pe maiestatea voastră în picioare, dar furia durerilor mele...

— Nu poate fi vorba de etichetă între noi, scumpe domnule cardinal – îl întrerupse Ludovic cu multă afecțiune în glas. Eu sunt elevul domniei tale şi nu regele, o ştii prea bine, mai ales în astă-seară, când vin la domnia ta ca un om care vrea să te roage ceva şi încă chiar ca unul foarte umil şi foarte doritor să fie bine primit.

Mazarin, văzând roşeața din obrajii regelui, se întări în credința lui de la început, anume că sub toate aceste vorbe măgulitoare se ascundea o pornire de dragoste. De data asta însă, vicleanul politician, oricât era el de şiret, se înşela: roşeața nu era pricinuită de nevinovatele îndemnuri ale unei pasiuni tinereşti, ci numai de dureroasa constrângere la care era supus orgoliul regal.

În calitatea sa de unchi, Mazarin căută să uşureze mărturisirea.

— Vorbiți, sire – zise el – şi fiindcă maiestatea voastră vrea să uite pentru o clipă că eu îi sunt supus şi să mă considere îndrumătorul şi preceptorul său, exprim încă o dată maiestății voastre toate sentimentele mele de devotament şi afecțiune.

— Mulțumesc, domnule cardinal – răspunse regele. Ceea ce vreau să cer eminenței voastre are de altfel puțină însemnătate pentru domnia ta.

— Cu atât mai rău – spuse cardinalul – cu atât mai rău, sire. Aş vrea ca maiestatea voastră să-mi ceară un lucru important şi chiar un sacrificiu... Dar, orice mi-ați cere, sunt gata să vă împac sufletul şi să vă îndeplinesc dorința, scumpul meu sire.

— Ei bine, iată despre ce este vorba – zise regele, a cărui inimă zvâcnea aşa de tare, încât bătăile ei nu se puteau asemui decât cu bătăile inimii cardinalului – am primit vizita fratelui meu, regele Angliei.

Mazarin sări ca ars în patul său, de parc-ar fi fost pus în contact cu o butelie de Leyda sau cu pila lui Volta, în timp ce surprinderea, sau mai bine zis dezamăgirea, îi lumină chipul cu o asemenea lucire de mânie, încât Ludovic al XIV-lea, oricât de puțin diplomat ar fi fost, putu să vadă că ministrul nădăjduise să audă cu totul altceva din gura sa.

— Carol al II-lea! strigă Mazarin cu o voce aspră şi cu o disprețuitoare strâmbătură a buzelor. Ați primit vizita lui Carol al II-lea?

— A regelui Carol al II-lea – adăugă Ludovic, acordând pe un ton apăsat nepotului lui Henric al IV-lea titlul pe care Mazarin uita să i-l dea. Da, domnule cardinal, acest nefericit prinț mi-a mişcat inima povestindu-mi nenorocirile sale. Trece printr-o mare încercare, domnule cardinal, şi mi se pare de neîngăduit, mie, care am văzut cum alții se certau pentru tronul meu şi care am fost nevoit, în zilele de tulburări, să-mi părăsesc capitala, mie, în sfârşit, care cunosc nenorocirea, să las fără sprijin un frate gonit

din drepturile lui şi pus pe fugă.

— Eh – rosti cu dispreț cardinalul – de ce nu are şi el, ca maiestatea voastră, sire, un Jules Mazarin în preajma sa! Coroana i-ar fi rămas neatinsă.

— Ştiu tot ceea ce casa mea datorează eminenței voastre – reluă regele cu mândrie – şi crede-mă că, în ce mă priveşte, n-am să uit niciodată acest lucru. Dar tocmai pentru că fratele meu, regele Angliei, nu are în preajma lui geniul puternic care pe mine m-a salvat, tocmai de aceea, spun, aş vrea să-i acord sprijinul aceluiaşi geniu, şi rog brațul domniei tale să se întindă deasupra capului său, fiind încredințat, domnule cardinal, că mâna domniei tale, numai atingându-l, va şti să pună din nou pe fruntea lui coroana căzută la picioarele eşafodului tatălui său.

— Sire – replică Mazarin – vă mulțumesc pentru buna părere ce-o aveți despre mine, dar noi nu putem face nimic acolo: e o țară de nebuni, care se leapădă de Dumnezeu şi taie capetele regilor lor. Sunt primejdioşi, sire, şi ți-e şi silă să te uiți la ei, de când s-au tăvălit în sânge regesc şi în cloaca covenantară. O astfel de politică nu mi-a plăcut niciodată şi mă feresc de ea.

— Atunci ne poți ajuta s-o înlocuim cu alta.

— Care?

— Cea a lui Carol al II-lea, bunăoară, restaurându-l.

— Eh, Doamne! exclamă Mazarin. Nu cumva sărmanul rege se mângâie cu această himeră?

— Ba da – răspunse Ludovic numaidecât, îngrozit de greutățile pe care ochiul atât de priceput al ministrului său părea că le întrezăreşte în acest plan. Nu ne cere pentru asta decât un milion.

— Atâta tot! Un biet milion, nu-i aşa? făcu în bătaie de joc cardinalul, îngroşând accentul său italian. Un biet milion, dacă te lasă inima, scumpe frate... Familie de cerşetori, ce vrei!

— Cardinale – rosti Ludovic al XIV-lea, înălțând fruntea – această familie de cerşetori e o ramură a

familiei mele!

— Sunteți atât de bogat ca să dați milioane altora, sire? Aveți milioane de dat?

— O – replică Ludovic al XIV-lea cu o nespusă durere, pe care se străduia totuşi, din răsputeri, să nu şi-o trădeze pe chip – o, da, domnule cardinal, ştiu că sunt sărac, dar, la nevoie, coroana Franței prețuieşte cât un milion şi, pentru a săvârşi o faptă bună, îmi voi pune chezăşie, dacă trebuie, coroana. Voi găsi eu câțiva bancheri care să-mi împrumute un milion.

— Aşadar, sire, spuneți că aveți nevoie de un milion? întrebă Mazarin.

— Da, domnule, asta am spus.

— Vă înşelați mult, sire, întrucât aveți nevoie de o sumă mult mai mare. Bernouin! Veți vedea îndată, sire, de cât anume aveți nevoie în realitate... Bernouin!

— Cum, cardinale – făcu regele – ai de gând să ceri sfatul unui lacheu, în legătură cu treburile mele?

— Bernouin – strigă încă o dată cardinalul, prefăcându-se că nu observă jignirea tânărului Prinț. Vino aici şi spune-mi cifra, despre care vorbeam adineauri, prietene.

— Cardinale, n-ai auzit ce-am spus? rosti din nou Ludovic, pălind de indignare,

— Sire, nu vă supărați; eu fac socoteala avutului maiestății voastre pe față. Toată lumea în Franța ştie asta, registrele mele sunt deschise. Ce te-am pus eu să faci adineauri, Bernouin?

— Eminența voastră m-a pus să fac o adunare.

— Şi ai făcut-o, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Pentru a vedea suma de care maiestatea sa are nevoie în momentul de față. Ți-am spus eu asta sau nu? Fii sincer, prietene.

— Eminența voastră mi-a spus-o.

— Ei bine, despre ce sumă era vorba?

— Patruzeci şi cinci de milioane, cred.

— Şi la ce sumă ajunsesem, adunând laolaltă toate veniturile?

— Treizeci şi nouă de milioane două sute şaizeci de mii de franci.

— Prea bine, Bernouin, asta e tot ce voiam să ştiu; acum lasă-ne – zise cardinalul, ațintindu-şi privirea strălucitoare asupra tânărului rege, încremenit de uimire,

— Şi totuşi... – îngăimă regele.

— Vă îndoiți încă, sire? zise cardinalul. Ei bine, priviți atunci dovada celor ce v-am spus.

Şi Mazarin trase de sub pernă hârtia acoperită cu cifre şi o arătă regelui; acesta îşi întoarse privirea ca să n-o vadă, într-atât de mare îi era durerea.

— Aşadar, întrucât maiestatea voastră doreşte un milion, şi cum acest milion nu e trecut aici, înseamnă că suma de care aveți nevoie se ridică la patruzeci şi şase de milioane, sire. Ei bine, nu cred să existe bancher pe lume care să împrumute o asemenea sumă, chiar primind ca chezăşie coroana Franței.

Regele, strângând pumnii sub dantelele de la mâneci, împinse fotoliul la o parte.

— Bine – zise el – fratele meu, regele Angliei, va muri atunci de foame.

— Sire – răspunse pe aceiaşi ton Mazarin – amintiți-vă o vorbă pe care v-o spun aci drept cel mai sănătos precept politic: "Bucură-te că eşti sărac, când aproapele tău e şi el sărac".

Ludovic stătu câteva momente pe gânduri, aruncând o privire nu lipsită de curiozitate spre hârtia vârâtă pe jumătate la loc, sub pernă.

— Prin urmare – zise el – e cu neputință să mi se împlinească cererea aceasta de bani, domnule cardinal?

— Absolut, sire.

— Gândeşte-te că asta îmi va crea un duşman

mai târziu, dacă el se va urca din nou pe tron fără sprijinul meu.

— Dacă maiestatea voastră nu se teme decât de asta, poate să fie liniştit – rosti cu vioiciune cardinalul.

— Foarte bine, nu mai stărui – zise Ludovic al XIV-lea.

— V-am convins cel puțin, sire? întrebă cardinalul, punându-şi palma pe mâna regelui.

— Întru totul.

— Cereți-mi orice altceva, sire, şi voi fi fericit să vă ajut, după ce v-am refuzat lucrul acesta.

— Orice altceva?

— Ei bine, da, căci nu sunt eu cu trup şi suflet în slujba maiestății voastre? Hei, Bernouin, făclii şi paznici pentru maiestatea sa! Maiestatea sa se reîntoarce în apartamentele sale.

— Nu încă, domnule, şi fiindcă te arăți atât de binevoitor cu mine, voi căuta să trag foloase.

— Pentru maiestatea voastră, sire? întrebă cardinalul, sperând că măcar de data aceasta va fi vorba de nepoata sa.

— Nu, domnule, nu pentru mine – răspunse Ludovic – ci tot pentru fratele meu Carol.

Chipul lui Mazarin se întunecă deodată şi cardinalul bolborosi câteva cuvinte pe care regele nu le putu auzi.

XI
POLITICA DOMNULUI DE MAZARIN

În locul şovăielii ce-l stăpânea cu un sfert de ceas mai înainte, când pornise spre cardinal, acum în ochii tânărului rege se putea citi acea voință împotriva căreia poți lupta, pe care o poți chiar răpune prin

propria ei neputință, dar care va păstra, ca o rană în adâncul inimii, măcar amintirea înfrângerii sale.

— De data asta, domnule cardinal, e vorba de un lucru mult mai uşor de găsit decât un milion.

— Credeți oare, sire? zise Mazarin, privindu-l pe rege cu ochiul acela şiret care ştia să pătrundă până în străfundul inimilor.

— Da, aşa cred, şi atunci când vei cunoaşte obiectul cererii mele...

— Şi vă închipuiți că nu-l cunosc, sire?

— Atunci ştii ce-mi mai rămâne să-ți mai spun?

— Ascultați-mă, sire, vă voi reproduce propriile cuvinte ale regelui Carol...

— O, s-auzim!

— Ascultați: Dacă acest zgârcit, dacă acest ticălos de italian, a spus el...

— Domnule cardinal!

— Acesta e înțelesul, dacă nu chiar şi cuvintele. Dar, Doamne, nu sunt supărat pe dânsul pentru atâta lucru, sire; fiecare vede lumea prin prisma patimilor lui. Prin urmare, a zis: Dacă acest ticălos de italian nu-ți dă milionul pe care i-l cerem, dacă suntem siliți, din lipsă de bani, să renunțăm la diplomație, ei bine, atunci îi vom cere cinci sute de gentilomi.

Regele tresări, întrucât cardinalul nu se înşelase decât asupra numărului.

— Nu-i aşa, sire, că asta a spus? strigă ministrul cu un accent triumfător. Apoi a trecut la vorbe frumoase, a zis: Am prieteni dincolo de strâmtoare; acestor prieteni le lipseşte doar un conducător şi un steag. De îndată ce mă vor vedea, de îndată ce vor vedea steagul Franței, mă vor urma, căci vor înțelege că am sprijinul vostru. Culorile uniformelor franceze vor face în jurul meu cât milionul pe care domnul de Mazarin n-a vrut să mi-l dea. (Deoarece ştia prea bine că nu-i voi da acest milion.) Voi învinge cu aceşti cinci

sute de gentilomi, sire, şi întreaga glorie va fi a voastră. Aşa a vorbit, sau aproape aşa, nu, sire? înfăşurându-şi cuvintele în metafore strălucitoare, în imagini pompoase, căci toţi din familia lor sunt buni de gură. Tatăl său a vorbit până pe eşafod!

Sudoarea ruşinii se scurgea pe fruntea lui Ludovic. Simţea că nu era de demnitatea lui să audă asemenea ocări la adresa fratelui său, dar încă nu ştia cum să-şi arate supărarea, mai ales faţă de cel înaintea căruia văzuse cum se pleacă totul, chiar şi mama lui. Făcu, în sfârşit, o sforţare şi zise:

— Dar, domnule cardinal, nu e vorba de cinci sute de oameni, ci de două sute.

— Vedeţi deci că am ghicit ceea ce ne cere?

— N-am tăgăduit niciodată, domnule, că ai un ochi pătrunzător, şi tocmai de aceea m-am gândit că nu vei refuza fratelui meu Carol un lucru atât de simplu şi atât de uşor de îndeplinit, cum e cel pe care-l cer în numele lui, domnule cardinal, sau, mai bine zis, în numele meu.

— Sire – răspunse Mazarin – sunt treizeci de ani de când fac întruna politică. Am făcut-o mai întâi cu domnul cardinal de Richelieu, pe urmă singur. Poate că n-a fost întotdeauna prea cinstită această politică, trebuie s-o recunosc; dar ea n-a fost niciodată nechibzuită. Or, aceea care i se propune în momentul de faţă maiestăţii voastre e şi necinstită şi nechibzuită.

— Necinstită, domnule?

— Sire, aţi încheiat un tratat cu domnul Cromwell.

— Da, şi în acest tratat domnul Cromwell şi-a pus semnătura deasupra numelui meu.

— Pentru ce aţi semnat atât de jos, sire? Domnul Cromwell a găsit un loc mai bun şi l-a ocupat; aşa era obiceiul lui. Dar să mă întorc la domnul Cromwell. Aţi încheiat un tratat cu el, adică cu Anglia, pentru că,

atunci când ați semnat acel tratat, domnul Cromwell era Anglia.

— Domnul Cromwell e mort.

— Credeți asta, sire?

— Fără nici o îndoială, deoarece fiul său Richard i-a urmat la guvernare şi chiar a abdicat.

— Ei da, chiar aşa! Richard a rămas moştenitor după moartea lui Cromwell, iar Anglia, după abdicarea lui Richard. Tratatul face şi el parte din moştenire, fie că s-ar afla în mâinile lui Richard, fie într-ale Angliei. Tratatul a rămas deci acelaşi, mai valabil ca oricând. Pentru ce l-ați călca, oare, sire? S-a schimbat, oare, ceva? Carol al II-lea vrea astăzi ceea ce noi n-am vrut acum zece ani; dar asta era de prevăzut. Maiestatea voastră e aliatul Angliei, sire, nu al lui Carol al II-lea. E necinstit, fără îndoială, din punctul de vedere al familiei, de a semna un tratat cu un om care a pus să i se taie capul cumnatului tatălui vostru, regele, şi de a fi încheiat o alianță cu un parlament căruia acolo i se spune "Coadă"; e necinstit, recunosc, dar n-a fost o greşeală din punct de vedere politic, întrucât, datorită acestui tratat, am cruțat pe maiestatea voastră, pe atunci minor încă, de neajunsurile unui război în afară, pe care Fronda... – vă mai aduceți aminte de Frondă, sire (tânărul rege înclină capul) – pe care Fronda l-ar fi complicat şi mai mult. Aşa că iată de ce vreau să-i explic maiestății voastre că a schimba drumul astăzi, fără a-i înştiința pe aliații noştri, ar fi în acelaşi timp şi necinstit şi nechibzuit. Am porni un război, după care am trage toate ponoasele; l-am porni, mândri că l-am început, dar cu aerul că ne temem de el, deşi noi înşine l-am pus la cale, deoarece o intervenție de cinci sute de oameni, de două sute, de cincizeci, chiar numai de zece oameni, e totuşi o intervenție. Un francez înseamnă națiunea; o uniformă înseamnă armata. Să presupunem, bunăoară, sire, că ați fi în război cu

Olanda, ceea ce mai curând sau mai târziu se va întâmpla neîndoios, sau cu Spania, lucru ce s-ar putea întâmpla dacă însurătoarea voastră nu se face (Mazarin se uită adânc în ochii regelui) – şi sunt mii de motive care pot pune bețe în roate acestei căsătorii – ei bine, ați încuviința oare atunci ca Anglia să trimită în Provinciile Unite sau în sprijinul Infantei un regiment, o companie, o escadră chiar de gentilomi englezi? Şi ați mai găsi, în acest caz, că s-a ținut, în mod cinstit, de litera tratatului ei de alianță?

Ludovic asculta; i se părea ciudat ca Mazarin făcea paradă de bună credința, tocmai el, autorul atâtor şiretlicuri politice cărora toată lumea le spunea mazarinade.

— Oricum – zise regele, fără prea multă convingere – eu nu-i voi împiedica pe gentilomii statului meu să treacă în Anglia, dacă aceasta este dorința lor.

— Va trebui să-i constrângeți să se întoarcă, sire, sau cel puțin să protestați împotriva prezenței lor ca duşmani într-o țară aliată.

— Atunci, să vedem, domnule cardinal, dumneata, un geniu atât de pătrunzător, n-ai putea găsi, sau n-am putea găsi împreună un mijloc de a-l ajuta pe acest biet rege năpăstuit, fără ca noi să ne pătăm cu nimic?

— Iată tocmai ceea ce nu vreau eu, scumpul meu sire – răspunse Mazarin. Anglia se va călăuzi după dorințele mele şi va juca aşa cum îi cânt eu; voi îndruma de aici politica Angliei, pe care n-o voi îndruma în alt scop. Cârmuită aşa cum este cârmuită, Anglia e pentru Europa un veşnic cuib de zâzanii. Olanda îl ocroteşte pe Carol ai II-lea; să lăsăm Olanda să facă acest lucru; cele două țări se vor învrăjbi, se vor bate; sunt singurele două puteri maritime; să le lăsăm să-şi distrugă una alteia flotele; iar noi o vom construi pe-a noastră din sfărâmăturile vaselor lor,

mai ales când vom avea destui bani ca să cumpărăm cuie.

— O, cât de lipsit de fantezie şi cât de josnic este tot ceea ce-mi spui, domnule cardinal.

— Da, dar cât de adevărat, sire, mărturisiți-o. Mai mult încă: admit un moment că maiestatea voastră ar avea putința să-şi calce cuvântul şi să nesocotească tratatul – aşa ceva se întâmplă adesea, ca un cuvânt să fie călcat şi un tratat nesocotit, dar numai atunci când cineva are un mare interes să facă aceasta, sau numai atunci când se vede stingherit de contractul încheiat; ei bine, să zicem că veți încuviința sprijinul care vi se cere; Franța, drapelul ei, ceea ce-i totuna, va trece strâmtoarea şi se va bate; dar Franța va fi învinsă.

— Cum asta?

— Pentru că, pe legea mea, frumoasă garanție: un general dibaci, ca maiestatea sa Carol al II-lea, şi Worcesterul!

— Dar nu va mai avea a face cu un Cromwell, domnule cardinal.

— Da, însă va avea a face cu Monck, care e primejdios în alt chip. Acel iscusit neguțător de bare de care ați pomenit era un iluminat, avea clipe de exaltare, de împăunare, de umflare, în timpul cărora se spărgea ca un butoi prea plin; şi atunci, prin acele spărturi, se prelingeau câteva picături din gândirea sa, iar după aceste câteva picături putea fi recunoscută întreaga lui gândire. În felul acesta, Cromwell ne-a lăsat, de mai mult de zece ori, să pătrundem în sufletul său, despre care se credea că e ferecat în trei platoşe de aramă – cum zice Horațiu. Pe când Monck! Ah, sire, să vă ferească Dumnezeu să faceți politică vreodată cu domnul Monck! Numai lui îi datorez perii albi ce mi-au ieşit de un an de zile încoace. Monck nu e un iluminat, e, din nefericire, un om politic; el nu se sparge, ci se strânge. De zece ani

şi-a îndreptat ochii către o țintă, dar nimeni n-a putut încă să ghicească în ce constă ea. În fiecare dimineață face așa cum sfătuia Ludovic al XI-lea: își arde boneta ținută pe cap în timpul nopții. Astfel, în ziua când planul lui, copt în ascuns şi cu răbdare, va răbufni, va răbufni cu toți sorții de izbândă ce însoțesc îndeobște neprevăzutul. Acesta este Monck, sire, despre care n-ați auzit poate niciodată vorbindu-se, al cărui nume poate că nici nu-l cunoşteați înainte de a fi fost rostit în fața voastră de fratele vostru, Carol al II-lea, care ştie cine este el, adică o împletire de adâncime şi îndărătnicie, singurele două însuşiri înaintea cărora înțelepciunea şi înflăcărarea n-au nici o putere. Sire, am avut şi eu înflăcărare pe când eram tânăr, iar înțelept am fost întotdeauna. Pot chiar să mă laud cu asta, fiindcă e ceea ce nu mi se iartă. Mi-am croit un drum frumos în viață cu aceste două însuşiri, deoarece, din fiul unui biet pescar din Piscina, am devenit primul ministru al regelui Franței şi, în această calitate, maiestatea voastră binevoieşte s-o recunoască, am adus unele servicii tronului maiestății voastre. Ei bine, sire, dacă în drumul meu l-aş fi întâlnit pe Monck, în locul domnului de Beaufort, al domnului de Retz sau al domnului de Condé, ei bine, sire, am fi fost pierduți. Feriți-vă de a întreprinde ceva cu uşurință, sire, căci altfel veți cădea în ghearele acestui soldat politic. Casca lui Monck, sire, este o ladă de fier în fundul căreia sunt lăcătuite gândurile lui şi a cărei cheie n-o are nimeni. De aceea, în preajma lui, sau mai bine zis în fața lui, îmi înclin capul, sire, eu care nu port pe creştet decât o tichie de catifea.

— Şi ce crezi că urmăreşte acest Monck?

— Ah, dacă aş şti, sire, nu v-aş mai spune să vă feriți de el, căci atunci aş fi mai tare ca el; dar cu unul ca dânsul mi-e şi teamă să ghicesc. Să ghicesc! Înțelegeți cuvântul acesta? Căci, în clipa când aş

crede că am ghicit, m-aş opri la o idee şi, fără să vreau, aş urma acea idee. De când acest om stăpâneşte acolo, eu mă simt ca unul din acei osândiți ai lui Dante cărora Satan le-a răsucit gâtul, astfel că merg înainte, dar se uită înapoi: mă îndrept spre Madrid, dar nu scap din ochi Londra. Cu acest drac de om, a spune că ai ghicit ce vrea înseamnă a te înşela, iar a te înşela înseamnă a te pierde. Să mă ferească Dumnezeu de a încerca să ghicesc vreodată ce râvneşte el; mă mărginesc, şi e destul atât, să iscodesc ce face. Şi cred – înțelegeți oare însemnătatea cuvântului cred? *Cred,* când e vorba de Monck, nu te leagă cu nimic – cred că nu are altă dorință decât să-i urmeze lui Cromwell. Carol al II-lea i-a şi făcut propuneri prin zece persoane; iar el s-a mulțumit să-i alunge pe cei zece mijlocitori, fără a le spune altceva decât: "Plecați, sau pun să vă spânzure!" E un mormânt acest om! În momentul de față, Monck face declarații de credință Parlamentului "Coadă"; dar aceste declarații de credință pe mine nu mă înşeală: Monck nu vrea să fie asasinat. Un asasinat l-ar opri la mijlocul drumului, şi el vrea ca opera lui să fie înfăptuită. De aceea, eu cred – dar să nu credeți ceea ce cred eu, sire; spun cred din obişnuință – eu cred că Monck se poartă cu mănuşi față de parlament, până în ziua când îl va zdrobi. Vi se cer spade, dar ca să lupte împotriva lui Monck! Ferească-ne sfântul să ne luptăm cu Monck, sire, căci Monck ne va înfrânge, şi, înfrânt de Monck, asta nu mi-aş ierta-o toată viața! Mi-aş spune că această biruință o pregătea Monck de zece ani. Pentru Dumnezeu, sire, din prietenie pentru maiestatea voastră, dacă nu din bunăvoință, Carol al II-lea să stea liniştit. Maiestatea voastră îi va face aici un mic venit, îi va da unul din castelele sale. Eh, dar stai! Eram să uit tratatul, acel faimos tratat despre care vorbeam adineauri. În virtutea lui, maiestatea voastră nu are nici măcar dreptul să-i dea un castel!

— Cum asta?

— Da, da, maiestatea sa şi-a luat obligația să nu dea găzduire regelui Carol, şi chiar să-l trimită în afara granițelor. Tocmai pentru asta l-am şi trimis peste graniță, dar iată că el s-a întors iarăşi aici. Sire, vreau să sper că-i veți da a înțelege fratelui vostru că nu poate rămâne la noi, că asta e cu neputință, că prezența lui ne dăunează, sau eu însumi...

— Destul, Domnule! zise regele, ridicându-se în picioare. Că îmi refuzi un milion, e dreptul dumitale: milioanele îți aparțin; că îmi refuzi două sute de gentilomi, ai de asemenea acest drept: eşti prim-ministru şi răspunzi, în ochii Franței, de soarta păcii şi a războiului; dar a pretinde să mă împiedici, pe mine, regele, de a-i acorda ospitalitate nepotului lui Henric al IV-lea, vărului meu primar, martorului copilăriei mele, aici se opreşte puterea domniei tale, de aici începe voința mea.

— Sire – zise Mazarin, încântat de a fi scăpat atât de uşor şi care, de altminteri, nu se împotrivise cu atâta însuflețire decât ca să ajungă, aici – sire, mă voi pleca totdeauna în fața voinței regelui meu; fie deci ca regele meu să-l țină lângă sine sau într-unul din castelele sale pe regele Angliei; asta însă s-o ştie Mazarin, dar să n-o ştie ministrul.

— Noapte bună, domnule – zise Ludovic al XIV-lea – plec deznădăjduit.

— Dar convins, şi asta e tot ce-mi trebuie, sire – replică Mazarin.

Regele nu mai răspunse nimic şi se retrase îngândurat, convins nu de toate cele ce-i spusese Mazarin, ci de un lucru pe care, dimpotrivă, el se ferise să i-l spună: anume că era nevoie să se ocupe în modul cel mai serios de treburile sale şi de acelea ale Europei, căci le vedea grele şi foarte încâlcite.

Ludovic îl regăsi pe regele Angliei stând în acelaşi loc unde-l lăsase. Când îl zări, prințul englez se ridică

în picioare, dar de la cea dintâi privire văzu descurajarea întipărită cu slove întunecate pe fruntea vărului său. Atunci, deschizând primul vorba, ca spre a-i da lui Ludovic putința să-i mărturisească mai uşor amarul răspuns pe care-l aducea, zise:

— Orice ar fi, nu voi uita niciodată bunătatea şi prietenia de care ai dat dovadă față de mine.

— Vai – murmură Ludovic al XIV-lea – o bunăvoință stearpă, frate.

Carol al II-lea se făcu alb ca varul, îşi trecu mâna rece peste frunte şi luptă câteva clipe cu un fel de amețeală ce-l clătină tot.

— Înțeleg – zise în cele din urmă – nici o speranță!

Ludovic îl apucă de mână.

— Aşteaptă, frate – rosti el – să nu ne grăbim, lucrurile se pot schimba; numai hotărârile pripite strică totul. Adaugă, te rog eu, încă un an de încercări la aceia pe care i-ai îndurat până acum. Nu văd nici calea, nici prilejul spre a te putea îndemna, acum mai mult ca altă dată, să acționezi. Rămâi cu mine, frate, îți voi da una din reşedințele mele, una în care vei voi şi în care îți va plăcea să stai; vom urmări amândoi evenimentele îndeaproape şi vom pregăti împreună totul. Haide, curaj, frate!

Carol al II-lea îşi desprinse mâna dintr-a regelui şi, dându-se un pas înapoi, ca să-l salute cu mai multă ceremonie, răspunse:

— Îți mulțumesc din tot sufletul, sire, dar am apelat fără rezultat la cel mai mare rege de pe pământ; acum nu-mi mai rămâne decât să cer o minune de la Dumnezeu.

Şi ieşi, fără a voi să mai audă nimic, cu fruntea sus, cu brațul tremurând, cu o dureroasă încruntare pe nobilul său chip şi cu acea întunecime adâncă a privirii care, nemaigăsind nici o nădejde în lumea oamenilor, pare a se duce să o ceară pe alte lumi,

necunoscute.

Ofițerul de muşchetari, văzându-l trecând atât de palid, îi căzu aproape în genunchi, vrând să-l salute. Luă apoi o faclă, chemă doi muşchetari şi coborî împreună cu nefericitul rege pe scara pustie, ținându-şi în mâna stângă pălăria a cărei pană se târa pe trepte. Când ajunse la uşă, îl întrebă pe rege în care parte se îndreaptă, pentru a trimite muşchetarii să-l însoțească.

— Domnule – răspunse Carol al II-lea cu jumătate de glas – dumneata, care l-ai cunoscut pe tatăl meu, spune-mi, te-ai rugat cumva pentru el vreodată? Dacă ai făcut-o, nu mă uita nici pe mine în rugile dumitale. Acum mă duc singur, şi te rog să nu mă însoțeşti, nici să pui pe cineva să mă însoțească mai departe de aici.

Ofițerul se înclină şi făcu semn muşchetarilor să se întoarcă în interiorul palatului. El mai rămase însă o clipă sub bolta porții, spre a-l privi pe Carol al II-lea cum se îndepărtează şi se pierde în întunecimea de la cotitura străzii.

— Acestuia, ca şi altădată tatălui său – murmură el – Athos, dacă ar fi aci, i-ar spune, pe bună dreptate: Salut, maiestate înfrântă! Apoi, urcând scara: Ah, păcătoasă slujbă mai fac acum – rostea el la fiecare treaptă. Ah, nevolnic stăpân! Asemenea viață nu mai e de trăit şi e timpul, în sfârşit, să plec de aici!... Nu mai e generozitate, nu mai e putere! adăugă el. Dascălul a izbutit: învățăcelul a amorțit pentru totdeauna. La naiba! N-am să o mai pot duce mult aşa. Hei, voi de-acolo – strigă apoi intrând în anticameră – ce-ați rămas cu ochii holbați la mine? Stingeți făcliile şi întoarceți-vă la posturile voastre! A, mă păziți pe mine? Da, da, vegheați asupră-mi, nu-i aşa, oameni buni? Bravi neghiobi! Dar eu nu sunt ducele de Guise, plecați de aici, că n-o să mă înjunghie nimeni pe coridorul ăsta strâmt. De altminteri – continuă el

în şoaptă – asta ar însemna o hotărâre, şi nu mai ia nimeni hotărâri de când domnul cardinal de Richelieu a trecut în lumea celor veşnici. Ei da, într-adevăr, acela era un bărbat! Am zis, de mâine încolo îmi arunc tunica în urzici! Apoi, răzgândindu-se: Dar nu, nu încă! adăugă. Mai am de îndeplinit o faptă măreață, şi-o voi îndeplini; dar asta, jur, va fi cea din urmă!

Nu apucă să termine bine fraza, când un glas se auzi strigându-l din camera regelui:

— Domnule locotenent!

— Iată-mă – răspunse el.

— Regele vrea să-ți vorbească.

— Ia să vedem – îşi spuse locotenentul – te pomeneşti că e vorba tocmai de fapta la care mă gândeam eu.

Şi intră la rege.

XII
REGELE ŞI LOCOTENENTUL

În clipa când regele îl văzu pe ofițer lângă el, făcu semn valetului de cameră şi gentilomului să iasă.

— Cine e de serviciu mâine, domnule? întrebă apoi.

Locotenentul îşi înclină capul cu o supunere ostăşească şi răspunse:

— Eu, sire.

— Cum, tot dumneata?

— Eu, totdeauna.

— Dar cum se face asta, domnule?

— Sire, muşchetarii, în călătorie, fac de pază la toate posturile casei maiestății voastre, adică pe lângă domnia ta, pe lângă regina-mamă şi pe lângă domnul cardinal, care împrumută de la rege cea mai bună

parte, sau mai degrabă cea mai numeroasă parte din garda regală.

— Dar înlocuitorii?

— Nu sunt înlocuitori, sire, decât pentru douăzeci sau treizeci de oameni care se odihnesc, din cei o sută douăzeci. La Luvru, e cu totul altceva, şi dacă aş fi la Luvru, m-aş odihni, căci acolo mi-ar ţine locul brigadierul meu; la drum însă, sire, nu ştim niciodată ce se poate întâmpla, şi îmi place să-mi fac datoria singur.

— Aşadar, dumneata eşti de gardă în fiecare zi?

— Şi în fiecare noapte, sire.

— Domnule, nu pot îngădui aceasta, şi vreau ca dumneata să te odihneşti.

— E foarte bine, sire, dar eu nu o doresc.

— Cum? făcu regele, care nu înţelese din primul moment sensul acestui răspuns.

— Am spus, sire, că nu vreau să cad în vreo greşeală. Dacă diavolul ar vrea să-mi joace un renghi, înţelegeţi, sire, şi cum el îşi cunoaşte bine omul, n-ar aştepta decât prilejui să mă vadă că lipsesc de la datorie. Slujba înainte de toate, şi conştiinţa împăcată.

— Dar cu acest fel de a-ţi face datoria, domnule, ai să ajungi în mormânt.

— Îndeplinesc această slujbă de treizeci şi cinci de ani, sire, şi sunt omul din Franţa şi din Navarra care se ţine cel mai bine. De aceea, sire, vă rog să nu vă îngrijiţi de mine; asta mi s-ar părea tare ciudat, dat fiind că n-am fost obişnuit cu aşa ceva.

Regele schimbă dintr-o dată firul convorbirii printr-o întrebare nouă:

— Mâine dimineaţă vei fi aici, prin urmare?

— Ca şi în clipa de faţă, sire.

Regele făcu atunci câţiva paşi prin cameră; era destul de vădit că ardea de nerăbdare de a vorbi, dar parcă o teamă ascunsă îl reţinea încă.

Locotenentul, în picioare, neclintit, cu pălăria în mână, cu pumnul strâns la şold, îl privea cum se plimbă prin odaie şi, privindu-l astfel, îşi spunea în sinea lui, muşcându-şi mustața: "Nu e hotărât nici cât o jumătate de pistol, pe cinstea mea! Pun rămăşag că nu va scoate o vorbă".

Regele continua să umble în sus şi în jos, aruncând din timp în timp câte o privire furişă spre locotenent.

"Îi seamănă leit părintelui său – îşi urma celălalt monologul său tainic: e în acelaşi timp şi mândru, şi zgârcit, şi sfios. Pe legea mea, nu-mi place asemenea stăpân!"

Ludovic se opri în loc.

— Locotenente – zise el.

— La ordin, sire.

— De ce ai strigat astă-seară, acolo jos, în sală: "Muşchetari ai maiestății sale, la rege!"

— Pentru că mi-ați dat acest ordin, sire.

— Eu?

— Chiar maiestatea voastră.

— Dar eu nu ți-am spus un singur cuvânt, domnule.

— Sire, un ordin se dă printr-un semn, printr-o mişcare, printr-o clipire, tot aşa de bine, tot aşa de limpede ca şi prin cuvinte. Un slujitor care n-ar avea decât urechi, n-ar fi decât pe jumătate un bun slujitor.

— Atunci înseamnă că ai ochi pătrunzători, domnule.

— Ce vă face să credeți, sire?

— Faptul că văd şi ceea ce nu este.

— Am ochi buni, e adevărat, sire, cu toate că îşi slujesc de mult şi cu credință stăpânul; de aceea, de câte ori au de văzut ceva, nu scapă prilejul. Or, astă-seară ei au văzut că maiestatea voastră se roşise la față din pricină că voia să caşte, că maiestatea voastră

privea cu o rugăminte grăitoare în ochi, mai întâi spre eminența sa, pe urmă spre regina-mamă, şi în fine către uşa de la ieşire; şi au observat atât de bine tot ceea ce vă spun, încât au văzut buzele maiestății voastre gata să şoptească aceste cuvinte: "Cine oare mă va scoate de aici?"

— Domnule!

— Sau cel puțin acestea, sire: "Muşchetarii mei!" Atunci n-am mai şovăit. Privirea vă era îndreptată spre mine, cuvintele mi se adresau mie; am strigat numaidecât: "Muşchetari ai maiestății sale, la rege!" De altminteri, era aşa de adevărat, sire, încât maiestatea voastră nu numai că nu m-a dezmințit, dar mi-a dat dreptate, ridicându-se şi plecând imediat.

Regele îşi întoarse capul şi zâmbi; apoi, după câteva clipe, îşi îndreptă privirea limpede asupra acestui chip atât de ager, atât de îndrăzneț şi atât de hotărât, încât s-ar fi zis că are profilul energic şi semeț al unui vultur în bătaia soarelui.

— Foarte bine – zise apoi, după un scurt răstimp, în care se străduia, fără a izbuti, să-l facă pe ofițer să-şi plece ochii în jos.

Dar, văzând că regele nu mai spune nimic, acesta se răsuci pe călcâie şi făcu trei paşi spre uşă, murmurând în sinea lui: "N-o să vorbească. La dracu! N-o să vorbească!"

— Mulțumesc, domnule – zise atunci regele.

"Într-adevăr – urmă locotenentul în sinea lui – n-ar mai fi lipsit decât asta, să fiu mustrat că am fost mai puțin prost decât altul." Şi se îndreptă spre uşă, sunându-şi pintenii milităreşte. Dar când ajunse în prag, simți că dorința regelui era să-l cheme înapoi şi se întoarse.

— Maiestatea voastră mai are să-mi spună ceva? întrebă el pe un ton ce nu poate fi redat prin cuvinte şi care, fără să pară că voia să câştige încrederea

regală, ascundea atâta convingătoare sinceritate, încât regele răspunse în aceeaşi clipă:

— Da, domnule, apropie-te.

"În sfârşit – gândi ofițerul – s-a hotărât să vorbească."

— Ascultă-mă.

— Nu pierd un singur cuvânt, sire.

— Vei încăleca pe cal, domnule, mâine dimineață, la ceasurile patru, şi vei lua un cal înşeuat şi pentru mine.

— Din grajdurile maiestății voastre?

— Nu, unul de-ai muşchetarilor dumitale.

— Foarte bine, sire. Atâta tot?

— Şi mă vei însoți.

— Singur?

— Singur.

— Voi veni aici să iau pe maiestatea voastră sau voi aştepta?

— Mă vei aştepta.

— Unde, sire?

— La poarta cea mică din parc.

Locotenentul se înclină, înțelegând că regele i-a spus tot ceea ce avea să-i spună. Într-adevăr, regele îi făcu un semn prietenesc cu mâna, că poate să se retragă.

Ofițerul ieşi din camera regelui şi se duse să se aşeze, cu un aer de filozof, în jilțul său, unde, departe de a se pregăti să adoarmă, aşa cum s-ar putea crede, dat fiind ceasul înaintat al nopții, începu să-şi răscolească gândurile mai avan decât o făcuse vreodată până atunci. Rezultatul acestor meditări nu fu însă la fel de trist precum fuseseră gândurile lui de mai înainte.

— Prea bine, şi-a dat drumul – îşi zise el. Dragostea îl împinge din urmă, nu-l mai lasă în pace. Regele nu face doi bani, dar omul va mai prețui poate ceva. De altfel, o să vedem noi mâine dimineață... O, o

– strigă deodată, ridicându-se – iată, în sfârşit, o idee grozavă! Mii de draci, poate că norocul meu atârnă tocmai de această idee!

După această exclamaţie, ofiţerul se ridică şi începu să măsoare de la un capăt la altul, cu mâinile în buzunarele tunicii sale, imensa anticameră care-i slujea de apartament.

Lămpiţa ardea cu furie, sub suflarea unui vântişor rece care, pătrunzând prin ochiurile uşii şi prin crăpăturile ferestrelor, tăia de-a curmezişul sala. Împrăştia o lumină roşiatică, pâlpâitoare, aci vioaie, aci slabă de tot, şi pe perete se vedea alergând umbra uriaşă a locotenentului, ca o figură din desenele lui Callot, cu spada agăţată la brâu şi cu panaş la pălărie.

— Hotărât lucru – murmură el – sau eu mă înşel amar, sau Mazarin îi întinde o cursă tânărului îndrăgostit. Cardinalul a dat astă-seară o întâlnire şi o adresă, cu acea bunăvoinţă pe care o arată numai domnul Dangeau însuşi. Am auzit bine şi cunosc însemnătatea cuvintelor: "Mâine dimineaţă – a spus – ele se vor afla în dreptul podului de la Blois". La dracu, e limpede ca lumina zilei – mai cu seama pentru un îndrăgostit. De aici stânjeneala aceea, de aici şovăiala aceea şi ordinul pe care mi l-a dat: "Domnule locotenent al muşchetarilor mei, mâine dimineaţă, la ceasurile patru, pe cal!" E tot aşa de limpede ca şi cum mi-ar fi spus: "Domnule locotenent al muşchetarilor mei, mâine dimineaţă, la ceasurile patru, la podul din Blois, ai înţeles?" Iată dar un secret de stat pe care la ora de faţă numai eu, păcătosul, îl ştiu. Fiindcă am ochi buni, cum îi spuneam adineauri maiestăţii sale. Asta înseamnă c-o iubeşte la nebunie pe păpuşica aceea de italiancă! Şi că a căzut în genunchi înaintea mamei sale, cerându-i să-l însoare! Şi că regina s-a dus să caute lămuriri la curtea Romei, pentru a şti dacă o asemenea căsătorie,

făcută împotriva voinței ei, poate să fie îngăduită! Ah, de-aş mai avea o dată douăzeci şi cinci de ani! Şi dacă i-aş şti aci, alături de mine, pe cei care nu-i mai am! Dacă n-aş dispreţui adânc toată această lume, l-aş învrăjbi pe domnul Mazarin cu regina-mamă, Franța cu Spania, şi aş pune pe tron o regină după gustul meu. Dar, păcat... Şi locotenentul îşi pocni degetele în semn de mare ciudă. Acest nemernic de italian, acest ticălos, această lepră verde, care n-a vrut să-i dea un milion regelui Angliei, poate că mie nu mi-ar da nici o mie de pistoli pentru vestea pe care i-aş aduce-o. O, la dracu, iată c-am început să cad în mintea copiilor! M-am scrântit de tot! Mazarin să dea ceva. Ha, ha, ha! Şi ofițerul începu să râdă cu hohote, de unul singur. Să ne culcăm – zise el – să ne culcăm, şi cât mai repede. Mi-e capul amețit după toate câte s-au întâmplat în seara asta; mâine trebuie să fim cu mintea mai limpede.

Şi cu această povață dată lui însuşi, trase mantaua peste cap, uitând de regescul său vecin. Cinci minute mai târziu, dormea cu pumnii strânşi, cu buzele întredeschise, lăsând să-i scape, nu taina sa, ci un sforăit puternic, ce răsuna şi mai tare sub bolta măreață a anticamerei.

XIII
MARIA DE MANCINI

Soarele de-abia începuse să lumineze cu primele sale raze creştetul copacilor din parc şi giruetele din vârful turnurilor castelului, când tânărul rege, treaz de mai bine de două ceasuri, cu somnul spulberat din pricina dragostei, deschise el însuşi oblonul şi aruncă o privire cercetătoare în curțile palatului încă adormit. Văzu că era ora la care se înțelesese: orologiul cel

mare din curte arăta chiar ceasurile patru şi un sfert. Nu-şi sculă din somn valetul de cameră, care dormea adânc, în apropiere; se îmbrăcă singur, şi când valetul veni fuga, buimăcit, crezând că lipsise de la datoria lui, Ludovic îl trimise din nou în camera sa, cerându-i cea mai deplină linişte. Apoi coborî scara cea mică, ieşi pe o uşă laterală şi zări, lângă zidul parcului, un călăreț care ținea un cal de frâu. Acest călăreț nu putea fi recunoscut de nimeni sub mantaua lui neagră şi cu pălăria trasă peste ochi. Cât despre cal, înşeuat ca al oricărui burghez cu stare, nu dădea nimic de bănuit nici celei mai ascuțite priviri.

Ludovic se apropie şi apucă frâul calului; ofițerul îi ținu scara, fără să fi descălecat de pe calul său, şi întrebă cu glas încet ce poruncă îi dă maiestatea sa.

— Urmează-mă – răspunse Ludovic al XIV-lea.

Ofițerul îşi struni calul şi porni la trap după cel al stăpânului său, coborând astfel înspre pod.

Când ajunseră pe malul celălalt al Loarei, regele zise:

— Domnule, îmi vei face plăcerea să mergi drept înainte, până când vei zări o trăsură; atunci te vei întoarce să-mi dai de veste; eu rămân aici.

— Maiestatea sa binevoieşte să-mi dea câteva amănunte asupra trăsurii pe care sunt însărcinat s-o descopăr?

— O trăsură în care ai să vezi două doamne, şi probabil pe însoțitoarele lor.

— Sire, nu vreau să fac nici o greşeală: mai e vreun alt semn după care aş putea să recunosc această trăsură?

— Va avea, pe cât cred, însemnele domnului cardinal.

— Prea bine, sire – răspunse ofițerul, pe deplin lămurit asupra obiectului cercetărilor sale.

Porni în trap întins şi se îndreptă în direcția arătată de rege. Dar nu făcu decât vreo cinci sute de

paşi, că zări patru catâri, apoi o trăsură urcând panta unei ridicături. In urma acesteia venea o a doua trăsură. Nu avu nevoie decât de o aruncătură de ochi, pentru a se încredința că acestea erau echipajele pe care pornise să le caute. Dădu pinteni calului şi, întorcându-se la rege, îi spuse:

— Sire, iată trăsurile! În cea dintâi, într-adevăr, sunt două doamne, cu însoțitoarele lor; într-a doua sunt câțiva valeți, provizii şi lucrurile de trebuință.

— Bine, bine – răspunse regele cu o voce tulburată. Acum du-te, te rog, şi spune-le acestor doamne că un cavaler de la curte doreşte să le prezinte omagii, dar numai lor singure.

Ofițerul porni în galop.

"La naiba – îşi spunea el săltând în şa – iată o îndeletnicire nouă şi onorabilă, sper! Mă plângeam că nu sunt nimic, şi iată-mă confidentul regelui. Pe oricare muşchetar, asta l-ar face să crape de mândrie!"

Se apropie de trăsură şi-şi îndeplini misiunea în chip de mesager galant şi spiritual.

În trăsură se aflau, într-adevăr, două doamne: una de o neasemuită frumusețe, deşi puțin cam slabă; cealaltă mai puțin înzestrată de natură, dar vioaie, plăcută şi întrunind în cutele subțiri ale frunții sale toate semnele unei mari voințe. Îndeosebi ochii ei vii şi pătrunzători vorbeau mai limpede decât toate frazele de dragoste obişnuite pe vremea aceea de galanterie. Acesteia i se adresă, fără să se înşele, d'Artagnan, cu toate că, după cum am spus, cealaltă era poate mai frumoasă.

— Doamnelor – zise el – sunt locotenent de muşchetari şi vreau să vă spun că se află în drum un cavaler care vă aşteaptă şi care doreşte să vă prezinte omagiile sale.

La aceste cuvinte, al căror efect el îl urmărea cu multă curiozitate, doamna cu ochi negri scoase un

țipăt de bucurie, se plecă peste uşa trăsurii şi, văzându-l pe cavaler apropiindu-se în goană, întinse brațele strigând:

— Ah, scumpul meu sire!

Şi lacrimile îi podidiră numaidecât ochii.

Vizitiul trase de hățuri, însoțitoarele din fundul trăsurii se ridicară nedumerite, iar cea de a doua doamnă făcu o plecăciune încheiată prin cel mai ironic surâs pe care gelozia l-a aşternut vreodată pe buzele unei femei.

— Maria! Scumpă Maria! exclamă regele, luând în mâinile sale mâna doamnei cu ochi negri.

Şi, deschizând el însuşi uşa grea a trăsurii, o smulse dinăuntru cu atâta însufleţire, încât ea se trezi în brațele lui mai înainte de a fi atins cu picioarele pământul.

Locotenentul, oprit în partea cealaltă a trăsurii, vedea şi auzea totul, fără să fie băgat în seamă.

Regele dădu brațul domnişoarei de Mancini şi le făcu semn vizitiilor şi lacheilor să-şi urmeze calea.

Se făcuseră aproape ceasurile şase; drumul era răcoros şi nespus de plăcut; copacii înalți, cu frunzişul încă învăluit în borangic de aur, îşi prelingeau roua dimineții depusă ca nişte diamante lichide pe ramurile lor tremurătoare; iarba se veştejea la rădăcina tufelor de mărăcini; rândunicile, întoarse doar de câteva zile, descriau, cu zborul lor grațios, curbe largi între cer şi apă; o adiere de vânt, încărcată de miresmele crângului înflorit, alerga de-a lungul drumului şi încreța pânza de apă a fluviului; toate aceste frumuseți ale dimineții, toate aceste miresme ale câmpului, toate aceste înălțări ale pământului către cer îi îmbătau pe cei doi îndrăgostiți, care mergeau alături, sprijiniți unul de altul, ochi în ochi, mână în mână, şi care, mistuiți de aceleaşi dorințe, nu îndrăzneau parcă să vorbească, într-atât de multe aveau să-şi spună.

Ofițerul observă că armăsarul părăsit trăgea încoace şi încolo, ceea ce o neliniştea pe domnişoara de Mancini. Se folosi de acest prilej ca să se apropie şi să apuce frâul calului, apoi, mergând pe jos între cei doi cai pe care-i ținea acum de zăbale, nu-i scăpă nici un cuvânt, nici un gest al celor doi îndrăgostiți.

Cea dintâi care vorbi fu domnişoara de Mancini.

— Ah, scumpul meu sire – zise ea – aşadar nu mă vei părăsi, da?

— Nu te părăsesc, Maria, vezi bine – răspunse regele.

— Mi s-a spus de atâtea ori totuşi că, de îndată ce ne vom despărți, n-ai să te mai gândeşti la mine.

— Scumpă Maria, oare abia astăzi ai ajuns să înțelegi că suntem înconjurați de oameni care au interesul să ne amăgească?

— Dar, sire, această călătorie, aceasta alianță cu Spania? Vor să te însoare!

Ludovic lăsă capul în jos.

În clipa aceea, ofițerul putu să vadă lucind în soare privirea Mariei de Mancini, care scânteia ca un pumnal țâşnind din teacă.

— Şi n-ai făcut nimic pentru dragostea noastră? întrebă tânăra fată, după un moment de tăcere.

— Ah, domnişoară, dar cum poți să crezi una ca asta! Am căzut la picioarele mamei mele; am rugat-o, am implorat-o; i-am spus că fericirea mea eşti numai dumneata; am amenințat...

— Şi? întrebă cu însuflețire Maria.

— Ei bine, regina-mamă a scris la curtea din Roma şi i s-a răspuns că o căsătorie între noi nu va avea nici o valoare şi că nu va fi recunoscută de Sfântul Părinte. Văzând, în sfârşit, că nu mai e nici o nădejde pentru noi, am cerut să se amâne cel puțin căsătoria mea cu Infanta.

— Ceea ce n-a împiedicat să te afli acum în drum spre ea.

— Ce vrei! La rugămințile mele, la implorările şi lacrimile mele, au răspuns prin rațiuni de stat.

— Şi atunci?

— Ei bine, ce vrei să fac, domnişoară, când atâtea voințe s-au coalizat împotriva mea?

Acum fu rândul Mariei să lase capul în jos.

— În cazul acesta, va trebui să-ți spun adio pentru totdeauna – zise ea. Ştii oare că mă trimit în surghiun, ca vor să mă înmormânteze? Ştii că vor să facă şi mai mult încă, ştii că şi-au pus în gând să mă mărite şi pe mine?

Ludovic se îngălbeni şi îşi duse mâna la inimă.

— Dacă ar fi fost vorba numai de viața mea, întrucât am fost atât de chinuită, aş fi cedat, dar socoteam că e vorba de viața ta, scumpul meu sire, şi m-am luptat din răsputeri ca să-ți fie păstrată fericirea.

— Oh, da, fericirea mea, comoara mea! murmură regele, mai mult din galanterie, poate, decât din pasiune.

— Cardinalul s-ar fi înduplecat – zise Maria – dacă ai fi stat de vorbă cu el, dacă ai fi stăruit. Să-l ştie pe regele Franței nepot al lui! Gândeşte-te, sire! Ar fi făcut orice pentru asta, chiar şi război. Cardinalul, având încredințarea că guvernează singur, sub îndoitul pretext că l-a crescut pe rege şi că i-a dat apoi pe nepoata sa, cardinalul ar fi înfrânt toate voințele, ar fi trecut peste toate piedicile, Oh, sire, sire, te asigur de asta! Eu sunt femeie şi văd limpede în tot ce priveşte dragostea.

Aceste cuvinte produseră asupra regelui o impresie cu totul neobişnuită. S-ar fi zis că în loc să-i aprindă patima, dimpotrivă, i-o stinseră. Încetini pasul şi spuse dintr-o dată:

— Ce vrei, domnişoară! Totul s-a prăbuşit.

— În afară de voința ta, nu-i aşa, scumpul meu sire?

— Vai! făcu regele, roşind. Dar am eu oare vreo voință?

— Oh – lăsă să-i scape îndurerată domnişoara de Mancini, rănită de acest răspuns.

— Regele n-are altă voință decât aceea pe care i-o dictează politica, în afară de aceea pe care i-o impune rațiunea de stat.

— Oh, asta înseamnă că nu mă iubeşti! strigă Maria. Dacă m-ai iubi, sire, ai avea o voință.

Rostind aceste cuvinte, Maria îşi ridică ochii spre iubitul ei, pe care-l văzu mai palid şi mai abătut decât un surghiunit ce-şi părăseşte pentru totdeauna pământul unde s-a născut.

— Învinuieşte-mă de orice – murmură regele – dar nu-mi spune că nu te iubesc,

O lungă tăcere urmă după aceste cuvinte, pe care tânărul rege le pronunțase cu un simțământ pe cât de adevărat, pe atât de adânc.

— Nu pot să mă gândesc, sire – reluă Maria, făcând o ultimă încercare – că mâine sau poimâine n-am să te mai văd; nu pot să mă gândesc că îmi voi încheia tristele zile departe de Paris, că buzele unui bătrân, ale unui necunoscut vor atinge aceasta mână pe care o ții acum într-ale tale; nu, cu adevărat, nu pot să mă gândesc la toate acestea, sire, fără ca biata mea inimă să nu fie zdrobită de deznădejde.

Şi, în aceeaşi clipă, Maria de Mancini izbucni în plâns.

Regele, la rândul lui, adânc mişcat, îşi duse batista la gură şi îşi înăbuşi un suspin.

— Uite – zise ea – trăsurile s-au oprit; sora mea mă aşteaptă; a sosit clipa hotărâtoare; ceea ce vei hotărî acum va fi hotărât pentru toată viața. Vai, sire, vrei oare să te pierd? Vrei oare ca aceea căreia i-ai spus "te iubesc" să fie a altuia, şi nu a regelui ei, a stăpânului ei, a iubitului ei? Oh, curaj, Ludovic! Un singur cuvânt. Spune: Vreau! şi întreaga mea viață va

fi legată de a ta, şi inima mea îți va aparține pentru totdeauna.

Regele nu răspunse nimic.

Maria îl privi atunci aşa cum Didona îl privise pe Eneas în Câmpurile-Elizeene, cu înverşunare şi dispreț.

— Adio – zise ea. Adio viață, adio dragoste, adio cer!

Şi făcu un pas să se depărteze. Regele o opri, îi luă mâna, o duse la buzele sale şi, deznădejdea fiind mai puternică decât hotărârea pe care se părea că o luase înlăuntrul său, lăsă să cadă pe această frumoasă mână o lacrimă arzătoare de părere de rău, care o făcu pe Maria să tresară, ca şi cum această lacrimă o arsese cu adevărat. Văzu ochii umezi ai regelui, fruntea lui pală, buzele îndurerate, şi strigă cu un accent pe care nimic nu l-ar putea reda:

— Vai, sire, eşti rege, plângi, şi eu plec!

Regele, în loc de orice răspuns, îşi ascunse fața în batistă.

Ofițerul scoase un fel de răcnet care sperie cei doi cai.

Domnişoara de Mancini, mânioasă, îl părăsi pe rege şi se urcă numaidecât în trăsură, strigând către vizitiu:

— Porneşte, porneşte repede!

Vizitiul se supuse, dădu bice cailor, şi trăsura grea se urni scârțâind din osiile sale, în timp ce regele Franței, singur, abătut, doborât, nu îndrăznea să se mai uite nici înainte, nici înapoia lui.

XIV

UNDE REGELE ŞI LOCOTENENTUL DAU DOVADĂ CĂ AU ȚINERE DE MINTE

După ce regele, ca toți îndrăgostiții din lume, privi îndelung şi cu încordare orizontul unde dispărea trăsura ce-o conducea pe iubita lui, după ce se întoarse şi se reîntoarse de o sută de ori cu fața în aceeaşi direcție şi după ce izbuti, în cele din urmă, să-şi potolească întrucâtva vârtejul ce-i răvăşea inima şi gândurile, îşi aduse, în sfârşit, aminte că nu era singur.

Ofițerul ținea, alături, calul de frâu, şi nu pierduse cu totul nădejdea de a-l vedea pe rege schimbându-şi hotărârea. "Mai are încă timp să se arunce în şa şi să alerge după trăsură; cele câteva clipe de zăbavă nu înseamnă nimic."

Dar imaginația locotenentului de muşchetari era prea vie şi prea bogată; o întrecea pe aceea a regelui, care se ferea să meargă cu gândul atât de departe. Se mulțumi să se apropie de ofițer şi să spună cu glas îndurerat:

— S-a sfârşit... Pe cai!

Ofițerul, năpădit parcă el însuşi de aceeaşi durere şi de aceeaşi tristețe, încălecă pe cai cu mişcări încete, foarte posomorât. Regele porni înainte, locotenentul după el.

La pod, Ludovic întoarse capul pentru ultima oară. Ofițerul, răbdător ca un zeu ce-ar avea eternitatea înaintea şi în urma lui, mai spera încă într-o răzgândire. Dar în zadar; nimic nu se întâmplă. Regele apucă pe aleea care ducea la castel şi intră pe poartă în clipa când orologiul suna ceasurile şapte.

După ce regele ajunse în curtea castelului şi după ce muşchetarul, căruia nu-i scăpa nimic, văzuse cum un colț de perdea se ridicase la fereastra cardinalului, Ludovic scoase un oftat adânc, asemenea unui om dezlegat de cele mai apăsătoare griji, şi zise cu jumătate de glas:

— Deocamdată, domnule ofițer, cred că am terminat!

Regele îşi chemă gentilomul, căruia îi spuse:

— Pînă la ceasurile două, nu voi primi pe nimeni; m-ai auzit, domnule?

— Sire – răspunse gentilomul – e însă cineva care doreşte să intre.

— Cine?

— Locotenentul de muşchetari.

— Cel care m-a însoțit?

— Da, sire!

— Ah! făcu regele. Ei bine, să intre.

Ofițerul se ivi în prag. Regele făcu un semn, gentilomul şi valetul de cameră ieşiră. Ludovic îi urmări cu privirea până când închiseră uşa, apoi, după ce draperiile grele căzură la loc în urma lor, vorbi:

— Dumneata, venind aici, mi-ai adus aminte, domnule, că uitasem să-ți cer un lucru: nimeni nu trebuie să afle nimic despre cele ce s-au întâmplat.

— Oh, sire, nu e nevoie ca maiestatea voastră să-şi dea osteneala de a-mi porunci aceasta. Se vede că nu mă cunoaşte.

— Da, domnule, e adevărat; ştiu că eşti discret, dar cum nu luasem nici o măsură.

Ofițerul se înclină.

— Maiestatea voastră nu are să-mi spună nimic? întrebă el.

— Nimic, domnule, poți să te retragi.

— Aş putea obține îngăduința de a nu o face înainte de a-i fi vorbit regelui, sire?

— Ce ai să-mi spui? Explică-te, domnule.

— Sire, un lucru fără însemnătate pentru maiestatea voastră, dar care mă preocupă foarte mult pe mine. Rog să fiu iertat deci că vă răpesc din timp. Dacă n-ar fi grabnic, dacă n-ar fi absolut necesar să vă vorbesc, n-aş fi cutezat să vin aici, şi m-aş fi făcut dispărut, mut şi supus, cum am fost totdeauna.

— Cum dispărut! Nu te înțeleg.

— Sire, într-un cuvânt, am venit să cer maiestății voastre să fiu eliberat din slujbă.

Regele făcu o mişcare de surprindere, dar ofițerul rămase neclintit ca o statuie.

— Să fii eliberat din slujbă, domnule? Şi pentru câtă vreme, te rog?

— Pentru totdeauna, sire.

— Cum aşa, vei înceta de a mă mai servi, domnule? zise Ludovic, cu o expresie ce trăda mai mult decât surpriza.

— Sire, spre marea mea părere de rău.

— Cu neputință.

— Ba da, sire. Am îmbătrânit; sunt treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de ani de când port armura; bieții mei umeri sunt obosiți; simt că trebuie să las locul celor tineri. Eu nu sunt din veacul cel nou, am rămas cu un picior în cel vechi! Îmi dau seama de asta, întrucât totul pare ciudat în ochii mei, totul mă uimeşte, totul mă zăpăceşte. Pe scurt, am onoarea să cer maiestății voastre de a mă elibera din slujbă.

— Domnule – zise regele privind spre ofițerul care purta uniforma cu o uşurință ce-ar fi fost pizmuită de oricare tânăr – dar dumneata eşti mai puternic şi mai vânjos decât mine.

— Oh, sire – răspunse ofițerul cu un zâmbet de prefăcută modestie – maiestatea voastră îmi spune asta fiindcă am încă ochiul bun şi piciorul sigur, fiindcă nu mă clatin încă în şa şi fiindcă mustața mi-e încă neagră. Dar, sire, toate astea-s deşertăciunea deşertăciunilor; visuri, închipuire, fum, sire! Par încă tânăr, e adevărat, dar sunt bătrân de tot, şi în şase luni de aici încolo, nu e nici o îndoială, mă vor năpădi junghiurile, guta, neputința. Aşadar, sire...

— Domnule – îl întrerupse regele – adu-ți aminte cuvintele de aseară; stăteai în acelaşi loc unde te afli acum şi îmi spuneai că eşti înzestrat cu cea mai straşnică sănătate din Franța, ca nu cunoşti

oboseala, că nu-ți pasă dacă ți se va cere să faci zile şi nopți de strajă. Mi-ai spus oare toate acestea, da sau nu? Cată să-ți reaminteşti, domnule.

Ofițerul scoase un suspin uşor.

— Sire – zise el – bătrânețea e plină de vanitate, şi trebuie să li se ierte bătrânilor că se laudă, atunci când nimeni nu-i mai laudă. Am spus acele fraze, tot ce se poate; dar adevărul este, sire, că sunt foarte obosit şi că cer să fiu trecut la pensie.

— Domnule – spuse regele înaintând spre ofițer cu o mişcare plină de eleganță şi de maiestate – dumneata nu-mi arăți adevărata cauză; vrei să părăseşti serviciul meu, e drept, dar îmi ascunzi motivul care te îndeamnă să faci aceasta.

— Sire, vă rog să credeți că...

— Cred ceea ce văd, domnule; văd un bărbat în putere, energic, plin de prezență de spirit, cel mai bun soldat al Franței, poate, şi un asemenea personaj nu mă poate încredința pentru nimic în lume că dumneata ai avea nevoie de odihnă.

— Ah, sire – rosti locotenentul cu amărăciune – câte măguliri! Maiestatea voastră mă ia drept altcineva, fără îndoială. Energic, viguros, înțelept, viteaz, cel mai bun soldat al armatei! Dar, sire, maiestatea voastră exagerează micile mele merite în aşa măsură, că, oricât de bună părere aş avea despre mine, ajung să nu mă mai recunosc, zău! Dacă aş fi atât de înfumurat încât să cred numai pe jumătate cuvintele maiestății voastre, m-aş socoti un om de preț, absolut necesar; aş spune că un slujitor care întruneşte atât de multe şi atât de strălucite însuşiri e o comoară neprețuită. Dar, sire, eu toată viața mea, în afară de azi, mă simt dator s-o spun, am fost, după părerea mea, prețuit mult mai prejos decât meritam. De aceea, repet, maiestatea voastră exagerează.

Regele îşi încruntă sprâncenele, deoarece în cuvintele acestea ale ofițerului vedea surâzând amar o

ironie.

— Uite ce e, domnule – zise el – să vorbim pe față de astă dată. Nu-ți place să te afli în serviciul meu? Spune! Haide, răspunde deschis, fără ocol, cu îndrăzneală, aşa vreau!

Ofițerul, care de câteva clipe îşi învârtea pălăria în mâini, cu un aer încurcat, la auzul acestor cuvinte îşi ridică deodată fruntea.

— Oh, sire – răspunse el – iată ceea ce-mi uşurează mult stânjeneala. La o întrebare pusă atât de deschis, voi răspunde şi eu la fel de deschis. A spune adevărul e un lucru bun, atât pentru plăcerea pe care o încerci de a-ți uşura inima, cât şi pentru raritatea faptului. Voi spune deci întregul adevăr în fața regelui meu, rugându-l totuşi să-i ierte sinceritatea unui bătrân ostaş.

Ludovic privi spre ofițer cu o vie nelinişte, ce se manifesta prin neastâmpărul gestului.

— Ei bine, vorbeşte – zise el – căci sunt nerăbdător să aud adevărurile pe care vrei să mi le spui.

Ofițerul îşi aruncă pălăria pe o masă, apoi chipul său, şi aşa plin de inteligență şi de demnitate, luă deodată un aer ciudat de măreție şi solemnitate.

— Sire – rosti el – părăsesc serviciul regelui, fiindcă sunt nemulțumit. În timpurile de azi, sluga se poate apropia cu respect de stăpânul său, aşa cum fac eu acum, punându-i la picioare roadele muncii lui, înapoindu-i uneltele, dându-i socoteală de fondurile ce i-au fost încredințate, spunând: "Stăpâne, ziua mea de muncă s-a încheiat, plăteşte-mă, te rog, şi să ne despărțim".

— Domnule! Domnule! strigă regele, roşu la față de mânie.

— Ah, sire – răspunse ofițerul, îndoindu-şi o clipă genunchiul – niciodată un servitor n-a fost mai respectuos decât sunt eu în fața maiestății voastre;

dar mi-aţi poruncit să spun adevărul. Şi acum, când am început să-l spun, el va trebui să izbucnească, chiar dacă îmi veţi ordona să tac.

Era atâta hotărâre întipărită în trăsăturile încordate de pe chipul ofiţerului, încât Ludovic al XIV-lea nu avu nevoie să-i mai spună să continue; el vorbi deci mai departe, în vreme ce regele îl privea cu o curiozitate amestecată cu admiraţie.

— Sire, în curând se împlinesc treizeci şi cinci de ani, după cum spuneam, de când slujesc coroana Franţei; puţini oameni au tocit atâtea spade ca mine în această slujbă, şi spadele de care vorbesc erau dintre cele mai bune, sire. Eram un copilandru, care nu cunoştea nimic pe lume, în afară de curaj, când regele, părintele vostru, a bănuit în mine un om. Eram un om, sire, când cardinalul de Richelieu, care se pricepea, a ghicit în mine un vrăjmaş. Sire, povestea acestei duşmănii dintre furnică şi leu aţi putea să o citiţi de la primul până la ultimul rând în arhivele secrete ale familiei voastre. Dacă vă vine pofta vreodată să o faceţi, sire, nu staţi nici o clipă în cumpănă: povestea merită această osteneală, v-o spun eu. Veţi citi acolo că leul, obosit, istovit, gâfâind, ceru, în sfârşit, iertare, şi trebuie recunoscut un lucru: că a iertat şi el. Ah, frumoase vremuri erau acelea, sire, încărcate de bătălii, ca o epopee de Tasso sau de Ariosto! Măreţia acelor timpuri, pe care al nostru nu poate să şi-o închipuie, a fost pentru noi ceva obişnuit. Timp de cinci ani, am fost erou în fiecare zi, cel puţin după câte mi-au spus unele personaje cu merite; şi nu-i puţin lucru, credeţi-mă, sire, un eroism de cinci ani în şir! Totuşi, eu cred cele ce mi-au spus acei domni cu merite, deoarece ştiau să cântărească lucrurile: ei se numeau domnul de Richelieu, domnul de Buckingham, domnul de Beaufort, domnul de Retz – acesta din urmă, un geniu aspru, şi el, în războiul străzilor! – în sfârşit, regele

Ludovic al XIII-lea, şi chiar regina, augusta voastră mamă, care a avut bunăvoința să-mi spună într-o zi: *Mulțumesc!* Nu mai ştiu ce serviciu avusesem fericirea să-i aduc. Iertați-mă, sire, că vorbesc cu atâta îndrăzneală; dar ceea ce vă povestesc acum, am avut cinstea să o mai spun maiestății voastre, face parte din istorie.

Regele îşi muşcă buzele şi se trânti cu zgomot într-un fotoliu.

— Plictisesc pe maiestatea voastră – zise locotenentul. Eh, sire, iată ce înseamnă adevărul! E un tovarăş necruțător, îmbrăcat în țepi de fier: îl răneşte pe cel care-l atinge, ba uneori chiar şi pe cel care-l rosteşte.

— Nu, domnule – răspunse regele – te-am poftit să vorbeşti, vorbeşte deci!

— După ce i-am slujit pe rege şi pe cardinal, am slujit apoi regența, sire. M-am bătut de asemeni cumplit în Frondă, dar nu chiar ca prima dată. Oamenii începeau să scadă în înălțime. Asta însă nu m-a împiedicat să comand pe muşchetarii maiestății voastre în câteva încăierări primejdioase, care au rămas pe lista de izbânzi a companiei. Mă bucuram pe vremea aceea de un renume straşnic! Eram omul de încredere al domnului de Mazarin: Locotenente colo, locotenente dincolo! Locotenente în dreapta, locotenente în stânga! Nu se dădea un singur ghiont în Franța, fără ca preaplecata slugă a maiestății voastre să nu fie însărcinată cu executarea lui! Dar curând, domnul cardinal nu se mulțumi numai cu Franța: mă trimise în Anglia, pe seama domnului Cromwell. Încă un domn care nu era de loc blând, vă asigur, sire. Am avut cinstea de a-l cunoaşte şi am putut să-l cântăresc bine. Mi s-a făgăduit mult în contul acestei misiuni; şi, întrucât am făcut acolo cu totul altceva decât ceea ce mi se recomandase să fac, am fost răsplătit din belşug, căci m-au numit în cele

din urmă căpitan de muşchetari, adică mi s-a dat sarcina cea mai râvnită de la curte, aceea care deschide calea mareşalilor Franței, şi pe bună dreptate, căci cine zice căpitan de muşchetari, zice floarea armatei şi regele vitejilor!

— Căpitan, domnule? replică regele. Greşeşti, vrei poate să spui locotenent.

— Nu, sire, eu nu greşesc niciodată. Maiestatea voastră poate cere lămuriri asupra acestui punct: domnul de Mazarin mi-a dat brevetul.

— Ei bine?

— Dar domnul de Mazarin, maiestatea voastră o ştie mai bine ca oricine, nu dă prea deseori ceva, ba uneori chiar ia înapoi ceea ce dă: după ce s-a încheiat pacea şi n-a mai avut nevoie de mine, mi-a retras brevetul. Fără îndoială, nu eram vrednic să-l înlocuiesc pe domnul de Tréville, această ilustră figură; dar, în sfârşit, mi se făgăduise, mi se dăduse, deci trebuia să rămână aşa.

— Aceasta este ceea ce te nemulțumeşte, domnule? Ei bine, voi cere lămuriri. Iubesc dreptatea, şi plângerea dumitale, cu toate că e făcută soldățeşte, nu-mi displace.

— Oh, sire – protestă ofițerul – maiestatea voastră nu m-a înțeles: eu nu mai cer nimic acum.

— Din prea multă modestie, domnule; dar eu vreau să îndrept lucrurile, şi mai târziu...

— Oh, sire, ce vorbă! Mai târziu! Iată treizeci de ani de când trăiesc cu acest cuvânt plin de intenții bune, care a fost rostit de atâtea mari personaje şi pe care-l rosteşte, la rându-i, gura maiestății voastre. Mai târziu! Aşa am primit douăzeci de răni şi am ajuns la cincizeci şi patru de ani, fără să fi avut vreodată un ludovic în pungă şi fără să fi găsit vreodată un sprijinitor în calea mea, eu care am sprijinit atâția oameni! De aceea, acum schimb vorba, sire, şi când mi se spune: *Mai târziu,* eu răspund: *Numaidecât.* Nu

cer altceva decât odihnă, sire. Îmi poate fi acordată: nu va costa pe nimeni nimic.

— Nu mă aşteptam la felul acesta de a vorbi, domnule, mai ales din partea unui om care a trăit în preajma celor mari. Uiţi că vorbeşti regelui, unui gentilom care se trage dintr-o casă tot atât de bună ca şi a dumitale, presupun, şi când eu spun mai târziu, e un lucru sigur.

— Nu mă îndoiesc, sire; dar iată sfârşitul acestui teribil adevăr pe care aveam să vi-l spun: când voi vedea pe această masă bastonul de mareşal, spada de conetabil sau coroana Poloniei, în loc de *mai târziu,* vă jur, sire, că voi spune tot *numaidecât.* Ah, iertaţi-mă, sire, sunt din ţinutul bunicului vostru, Henric al IV-lea: nu vorbesc prea des, dar când deschid gura spun totul.

— Viitorul domniei mele te ispiteşte prea puţin, după cât se pare, domnule! rosti Ludovic cu trufie.

— Uitare, uitare peste tot! strigă ofiţerul, ridicând fruntea sus. Stăpânul şi-a uitat de slugă, şi iată că sluga a ajuns să-şi uite de stăpân. Trăiesc într-o vreme nenorocită, sire! Văd o tinereţe descurajată şi plină de temeri, sfioasă şi despuiată, când ar trebui să fie puternică şi bogată. Deschid aseară, de pildă, uşa regelui Franţei pentru un rege al Angliei, pe al cărui părinte, eu, păcătosul, am fost cât pe-aci să-l scap de la moarte, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi stat împotrivă, ocrotindu-l pe alesul său, Cromwell! Deschid, zic, această uşă, adică palatul unui frate pentru alt frate, şi văd – ah, sire, asta îmi strânge inima! – şi văd cum ministrul acestui rege îl alungă pe proscris şi-şi umileşte stăpânul, osândind la mizerie pe un alt rege, semenul său; în sfârşit, îl văd pe Prinţul meu, care e tânăr, frumos, viteaz, care are curajul în inimă şi fulgerul în privire, îl văd tremurând în faţa unui preot care îşi râde de el în dosul perdelelor de la odaia de culcare, unde socoteşte în patul său tot aurul Franţei,

pe care-l înfundă apoi în cufere necunoscute de nimeni. Da, vă înțeleg privirea, sire. Am dus îndrăzneala până la nebunie, dar ce vreți? Sunt un bătrân şi spun maiestății voastre, regele meu, cuvinte pe care i le-aş vârî înapoi pe gât celui ce-ar îndrăzni să le rostească în fața mea. Dar mi-ați poruncit să-mi descarc inima înaintea voastră, sire, şi las să se scurgă la picioarele maiestății voastre veninul pe care l-am adunat în suflet timp de treizeci de ani, cum aş lăsa să mi se scurgă tot sângele, dacă maiestatea voastră mi-ar cere-o.

Regele, fără să spună un cuvânt, îşi şterse cu batista sudoarea rece ce-i năpădise fruntea şi tâmplele. Clipa de tăcere care urmă după această înfocată mărturisire fu pentru cel care vorbise, ca şi pentru cel care ascultase, ca un veac de suferință.

— Domnule – rosti în cele din urmă regele – dumneata ai pronunțat cuvântul uitare, şi eu n-am auzit decât acest cuvânt; îi voi răspunde deci lui singur. Alții au putut să uite, eu însă nu, şi, ca dovadă, îmi aduc aminte că într-o zi de răscoală, într-o zi când poporul furios, furios şi mugind ca marea, năvălise în Palatul Regal, într-o zi, în sfârşit, când mă prefăceam că dorm în patul meu, un singur om, cu spada trasă, ascuns la căpătâiul meu, veghea asupra vieții mele, gata să şi-o primejduiască pe a sa pentru mine, aşa cum şi-o primejduise de douăzeci de ori pentru cei din familia mea. Acest gentilom, căruia i-am cerut atunci să-şi spună numele, nu se numea cumva domnul d'Artagnan? Spune, domnule!

— Maiestatea voastră are o memorie bună – răspunse cu răceală ofițerul.

— Atunci, domnule – continuă regele – dacă păstrez asemenea amintiri din vremea copilăriei, îți poți da seama cât de bine le voi ține minte pe cele de la maturitate.

— Maiestatea voastră a fost cu dărnicie

înzestrată de Dumnezeu – zise ofițerul pe acelaşi ton.

— Ia să vedem, domnule d'Artagnan – reluă regele cu multă neliniște – dumneata nu poți avea oare răbdarea pe care o am eu? Dumneata nu poți face, oare, ceea ce fac eu? Ia să vedem!

— Şi ce face maiestatea voastră, sire?

— Aştept.

— Maiestatea voastră poate să aştepte, fiindcă e tânăr; eu însă, sire, eu n-am timp să aştept: bătrânețea e în pragul casei mele, şi pe urmele ei calcă moartea, care îşi vâră ochii prin toate ungherele. Maiestatea voastră e la începutul vieții şi are în față un viitor plin de speranțe şi de belşug; pe când eu, sire, eu mă aflu la celălalt capăt al orizontului, şi suntem atât de departe unul de altul, încât nu voi mai avea timp să aştept ca maiestatea voastră să vină până la mine.

Ludovic făcu un înconjur al camerei, ştergându-şi mereu sudoarea aceea care i-ar fi îngrozit pe medici, dacă medicii ar fi putut să-l vadă pe rege într-o astfel de stare.

— Bine, domnule – spuse apoi Ludovic al XIV-lea pe un ton scurt. Vrei să te retragi la pensie? Ți se va îngădui acest lucru. Îmi înaintezi atunci demisia din gradul de locotenent de muşchetari?

— O depun cu toată umilința la picioarele maiestății voastre, sire.

— De ajuns. Voi pune să ți se ordonanțeze pensia.

— Voi rămâne pentru totdeauna recunoscător maiestății voastre,

— Domnule – mai rosti regele, străduindu-se din răsputeri să se stăpânească – cred că pierzi un stăpân bun.

— Şi cu cred asta, sire.

— Vei mai găsi, oare, vreunul la fel?

— Oh, sire, ştiu că maiestatea voastră nu are

pereche în lumea întreagă, de aceea, de aici înainte nu voi mai sluji nici un rege de pe pământ şi nu voi mai avea alt stăpân decât pe mine însumi.

— Ai să te ţii de cuvânt?

— O jur în faţa maiestăţii voastre.

— N-am să uit această declaraţie, domnule.

D'Artagnan se înclină.

— Şi ştii că am o memorie bună – adăugă regele.

— Da, sire; aş dori însă ca această memorie să trădeze pe maiestatea voastră în clipa de faţă, pentru a uita necazurile pe care am fost silit să le dezvălui cu atâta îndrăzneală ochilor săi. Maiestatea voastră e mai presus de săraci şi de umili, încât sper...

— Maiestatea mea, domnule, va face întocmai ca soarele, care vede totul, şi pe mari şi pe mici, şi pe bogaţi şi pe săraci, dând strălucire unora, căldură altora, şi tuturor viaţă. Adio, domnule d'Artagnan, adio, eşti liber!

Şi, cu un oftat adânc, înăbuşit în coşul pieptului, regele trecu repede în camera de-alături.

D'Artagnan îşi luă pălăria de pe masa unde o aruncase şi ieşi.

XV
PROSCRISUL

D'Artagnan nu ajunsese încă Ia capătul de jos al scării, când regele îşi strigă gentilomul.

— Am să-ţi dau o însărcinare, domnule – zise el.

— Sunt la ordinele maiestăţii voastre.

— Aşteaptă puţin.

Şi tânărul rege se aşeză să aştearnă pe hârtie scrisoarea următoare, care-l costă mai mult de un suspin, cu toate că în acelaşi timp ceva asemănător cu un simţământ de biruinţă strălucea în ochii lui;

Domnule cardinal,

Mulțumită bunelor dumitale sfaturi şi mai cu deosebire mulțumită hotărârii domniei tale, am ştiut să înfrâng şi să stăpânesc o slăbiciune nevrednică de un rege. Mi-ai orânduit cu multă îndemânare soarta, pentru ca recunoştința să nu mă oprească în clipa când eram gata să-ți zădărnicesc opera. Am înțeles că mă înşelam voind să-mi îndrept viața pe o altă cale decât aceea pe care i-o hărăziseşi. Fără îndoială, ar fi fost rău pentru Franța şi rău pentru familia mea dacă neînțelegerea ar fi încolțit între mine şi ministrul meu. Ceea ce s-ar fi întâmplat, de bună scamă, dacă mi-aş fi făcut soție pe nepoata domniei tale. Înțeleg foarte bine acest lucru, şi de aici înainte nu mă voi mai împotrivi cu nimic la împlinirea destinului meu. Sunt deci gata să mă însor cu Infanta Maria-Tereza. Poți chiar fixa, din clipa de față, deschiderea convorbirilor.

Al dumitale,

Ludovic

După ce reciti scrisoarea, regele o pecetlui el însuşi.

— Du această scrisoare domnului cardinal – zise apoi.

Gentilomul plecă. La piciorul scării care ducea la apartamentul lui Mazarin, îl întâlni pe Bernouin, care aştepta acolo cu înfrigurare.

— Ce este? întrebă valetul de cameră al ministrului.

— Domnule – răspunse gentilomul – am o scrisoare pentru eminența sa.

— O scrisoare! Ah, ne aşteptam la asta, după mica plimbare de azi-dimineață.

— A, ştiați că maiestatea sa…

— În calitate de prim-ministru, e de datoria

noastră să ştim totul. Iar maiestatea sa se roagă, bănuiesc, imploră?

— Nu ştiu, dar a oftat de multe ori, scriind-o.

— Da, da, da, ştim ce înseamnă asta. Oftezi de fericire, întocmai ca şi de durere, domnule.

— Totuşi, regele nu părea să fie prea fericit la întoarcere.

— Poate că n-ai văzut bine. De altminteri, domnia ta n-ai văzut pe maiestatea sa decât atunci când a intrat în castel, însoțit doar de locotenentul său de gardă. Eu însă aveam telescopul eminenței sale şi priveam prin el când eminența sa se simțea obosit. Amândoi plângeau, pot fi sigur.

— Ei da, şi plângeau cumva de fericire?

— Nu, din dragoste. Şi îşi făceau mii de juruințe, pe care regele nu doreşte decât să le țină. Or, această scrisoare e o primă dovadă.

— Şi ce crede eminența sa despre această iubire, care, de altminteri, nu e pentru nimeni o taină?

Bernouin îl luă de braț pe mesagerul regelui şi, urcând scara împreună cu el, îi explică, vorbind încet:

— Îți spun numai dumitale: eminența sa are credința că lucrurile au să se termine bine. Ştiu, vom avea război cu Spania; un război însă care va da satisfacție nobililor. Domnul cardinal, pe deasupra, o va înzestra regeşte, şi chiar mai mult decât regeşte, pe nepoata sa. Vor fi bani, serbări, cântece; toată lumea va fi mulțumită.

— Ei bine – răspunse gentilomul dând din cap – mie mi se pare că scrisoarea pe care o aduc e prea uşurică pentru a cuprinde toate acestea.

— Prietene – răspunse Bernouin – eu sunt sigur de ceea ce îți spun: domnul d'Artagnan mi-a povestit totul.

— Şi ce ți-a spus? S-auzim!

— I-am ieşit în cale pentru a-i cere veşti în numele cardinalului, fără a dezvălui, se înțelege,

planurile noastre, întrucât domnul d'Artagnan e un copoi foarte şiret. "Dragă domnule Bernouin – mi-a răspuns el – regele e îndrăgostit nebuneşte de domnişoara de Mancini. Iată tot ce pot să-ți spun." "Ei – l-am întrebat eu – şi îl crezi în stare să treacă peste planurile eminenței sale?" "Ah, nu mă întreba asta; îl cred pe rege în stare de orice. Are un cap de fier, şi când îşi pune în gând ceva, nu se mai lasă. Dacă i-a intrat în minte să se însoare cu domnişoara de Mancini, se va însura." După aceea, m-a lăsat singur şi s-a dus la grajduri, a scos un cal, i-a pus el însuşi şaua, a încălecat în grabă şi a pornit în goană ca şi cum l-ar fi mânat din urmă diavolul.

— Şi dumneata crezi toate astea?...

— Cred că domnul locotenent de gardă ştia mai multe decât a voit să spună.

— Aşa că, după părerea dumitale, domnul d'Artagnan...

— Aleargă acum, fără nici o îndoială, după cele două exilate, pentru a face toate demersurile necesare spre a sluji dragostea regelui.

Vorbind astfel, cei doi confidenți ajunseră la uşa cabinetului eminenței sale. Cardinalul nu mai suferea din pricina gutei, ci se plimba neliniştit prin cameră, trăgând cu urechea spre uşă şi privind mereu spre fereastră.

Bernouin intră, urmat de gentilomul regelui, care avea ordin să predea scrisoarea chiar în mâinile eminenței sale. Mazarin luă scrisoarea, dar mai înainte de a o deschide îşi compuse un surâs potrivit cu această împrejurare, în aşa fel încât să-şi poată ascunde cu uşurință tulburarea, de orice natură ar fi fost ea. Şi, într-adevăr, oricare ar fi fost impresia ce i-o produse scrisoarea, nici un reflex al acestei impresii nu i se trădă pe față.

— Ei bine – rosti el după ce citi şi reciti scrisoarea – minunat, domnule! Vesteşte-l pe rege că-i

mulțumesc pentru supunerea pe care o arată dorințelor reginei-mame şi că voi face totul spre a-i îndeplini voința.

Gentilomul ieşi. Dar abia se închise uşa în urma lui, şi cardinalul, care nu purta mască în fața lui Bernouin, o smulse pe aceea pe care şi-o pusese pentru un moment şi, cu o expresie întunecată pe chip, zise:

— Cheamă-l pe domnul de Brienne.

Secretarul intră după numai cinci minute.

— Domnule – îi spuse Mazarin – am făcut acum un mare serviciu monarhiei, poate cel mai mare din câte i-am. făcut vreodată. Vei duce această scrisoare, care e o dovadă a celor ce-am spus, maiestății sale regina-mamă, iar după ce ți-o va înapoia, o vei pune în cartonul B, care e plin de documente şi de acte în legătură cu slujba mea.

Brienne plecă şi, cum această scrisoare atât de importantă era desfăcută, nu se feri să o citească pe drum. E de la sine înțeles că Bernouin, care stătea bine cu toată lumea, se apropie din mers de secretar şi îşi aruncă ochii pe deasupra umărului acestuia, citind şi el. Vestea se răspândi în castel cu atâta iuțeală, încât Mazarin se temu o clipă ca ea să nu ajungă la urechile reginei înainte ca domnul de Brienne să-i fi transmis scrisoarea lui Ludovic al XIV-lea.

Îndată ce ordinele de plecare fură date, domnul de Condé se duse să-l salute pe rege la ceasul pretinsei deşteptări, şi înscrise pe tăblița sa oraşul Poitiers ca loc de popas şi de odihnă pentru maiestățile lor.

Astfel se rezolva, în câteva clipe, o intrigă ce dăduse atâta bătaie de cap diplomațiilor europene. Ea n-avea însă ca rezultat imediat, limpede şi precis, decât că-l făcuse pe un biet locotenent de muşchetari să-şi piardă slujba şi venitul. E adevărat însă că, în

schimb, îşi câştiga libertatea.

Vom afla în curând cum s-a folosit de ea domnul d'Artagnan. Deocamdată, cu îngăduința cititorilor, ne vom reîntoarce la hanul "Medicis", unde, exact în clipa când la castel se dădeau ordine pentru plecarea regelui, o fereastră se deschidea spre stradă.

Această fereastră care se deschidea era de la una din odăile ocupate de Carol. Nefericitul prinț îşi petrecuse noaptea stând pe gânduri, cu capul în mâini şi cu coatele pe o masă, în timp ce Parry, infirm şi bătrân, adormise într-un colț, obosit cu trupul şi cu spiritul. Cumplită soartă avea această credincioasă slugă, care vedea cum reîncepe, pentru a doua generație, îngrozitorul şir de nenorociri ce apăsaseră pe umerii celei dintâi! După ce Carol al II-lea se gândi îndelung la noua înfrângere pe care o încerca, după ce îşi dădu seama de singurătatea deplină în care căzuse, văzând cum i se spulberă şi ultima nădejde, fu cuprins, în cele din urmă, de un fel de amețeală şi se prăbuşi pe spate în largul jilț pe brațul căruia se aşezase. Atunci lui Dumnezeu i se făcu milă de nefericitul prinț şi îi trimise în ajutor somnul, frate nevinovat al morții. Şi nu se trezi decât la şase ceasuri şi jumătate, adică atunci când soarele îşi arunca strălucirea în odaia sa, iar Parry, nemişcat, de teamă să nu-i tulbure odihna, privea cu o adâncă durere ochii lui tineri arşi de nesomn şi obrajii lui palizi de suferințe şi lipsuri.

În sfârşit, huruitul câtorva căruțe încărcate ce coborau spre Loara îl deşteptă pe Carol. Se ridică, privi în jurul lui ca un om care a uitat totul, îl zări pe Parry, îi strânse mâna şi-i spuse să încheie socotelile cu domnul Crapole. Jupân Cropole, nevoit să întocmească lista cheltuielilor cu Parry, se purtă, trebuie să o spunem, ca un om cinstit; el făcu doar remarca sa obişnuită, anume că cei doi călători nu mâncaseră mai nimic, ceea ce prezenta îndoitul

neajuns că era umilitor pentru bucătăria sa şi că îl silea să ceară plata pentru bucatele neatinse, dar totuşi servite. Parry nu avu ce sa spună la aceasta şi plăti.

— Nădăjduiesc – zise regele – că nu s-a întâmplat acelaşi lucru şi cu caii. N-am văzut dacă le-ai dat să mănânce ceva, şi ar fi trist pentru nişte călători, care, ca noi, au de făcut un drum lung, să-şi vadă caii slăbiți.

La acest semn de îndoială, Cropole îşi luă aerul său măreț şi răspunse că ieslea de la "Medicis" nu e mai puțin îmbietoare ca sala de mese din interiorul hanului.

Regele urcă deci în şa, bătrânul lui slujitor făcu la fel, şi amândoi porniră pe drumul ce ducea la Paris, fără să fi întâlnit aproape pe nimeni în calea lor, pe străzile şi în cartierele oraşului.

Pentru prinț, totul era acum şi mai dureros, dat fiind că pornea într-un nou surghiun. Nenorociții se agață de cele mai mici speranțe, întocmai ca fericiții de cele mai mari bucurii, şi atunci când trebuie să părăsească locul unde această nădejde le-a mângâiat inima, ei încearcă ucigătoarea mâhnire pe care o simte proscrisul în clipa când păşeşte pe vasul ce trebuie să-l ducă în surghiun. Aceasta deoarece se pare că inima lovită de atâtea răni suferă la cea mai mică atingere; deoarece ea priveşte ca o mulțumire absența de o clipă a răului, care nu e însă decât absența durerii; deoarece, în sfârşit, în cele mai cumplite încercări, Dumnezeu a lăsat omului nădejdea, asemenea picăturii de apă pe care bogatul cel ham i-o cerea lui Lazăr în iad.

O clipă chiar, speranța lui Carol al II-lea fusese mai mult decât o simplă bucurie trecătoare. Aceasta se întâmplase atunci când se văzuse primit atât de bine de fratele său Ludovic. În clipa aceea, speranța lui căpătase o întrupare şi devenise realitate; apoi,

dintr-o dată, refuzul lui Mazarin coborâse falsa realitate la starea de vis. Făgăduiala lui Ludovic al XIV-lea, atât de repede înăbuşită, nu fusese decât o batjocură. O batjocură, întocmai ca şi coroana sa, ca şi sceptrul său, ca şi prietenii săi, ca tot ceea ce-i înconjurase copilăria regală şi-i părăsise tinereţea de proscris.

Batjocură. Totul era batjocură pentru Carol al II-lea, în afară de odihna rece şi întunecată pe care i-o făgăduia moartea.

Acestea erau gândurile care-l chinuiau pe nefericitul prinţ, în timp ce, încovoiat pe calul său, al cărui frâu îl lăsase liber, mergea sub soarele dulce şi cald al lunii de mai, în care sumbra mizantropie a proscrisului vedea parcă o ultimă jignire adusă durerii sale.

XVI
REMEMBER!

Un călăreţ ce venea grăbit pe drumul care urca spre Blois, de unde abia plecase de vreo jumătate de ceas, se încrucişa cu cei doi călători şi, oricât de grăbit părea să fie el, îşi ridică totuşi pălăria în momentul când trecu prin dreptul lor. Regele aproape că nici nu-l luă în seamă pe tânăr, căci călăreţul acela care-i întâlni pe drum era un tânăr de douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani; pe măsură ce se depărta, el întorcea din când în când capul şi-i făcea cu mâna unui om care stătea în picioare lângă poarta de fier a unei case frumoase, cu pereţii albi şi roşii, fiind zidită din cărămizi şi din bucăţi de piatră, cu acoperişul de ţiglă, aşezată în partea stângă a drumului pe care îl urma prinţul.

Bărbatul acesta, un bătrân înalt şi slab, cu părul

alb – vorbim de cel care stătea în picioare lângă poartă – bărbatul acesta răspundea semnelor pe care i le făcea tânărul cu alte semne de despărțire, la fel de duioase, ca ale unui părinte. Tânărul dispăru la cea dintâi cotitură a drumului mărginit de copaci falnici, şi bătrânul se pregătea să intre în curte, când cei doi călători, ajunşi în dreptul porții, îi atraseră luarea-aminte.

Regele mergea, după cum am spus, cu capul aplecat, cu brațele căzute, lăsându-se purtat de pasul şi aproape de voia calului; la rândul său, Parry, ca să se poată bucura şi mai mult de căldura plăcută a soarelui, îşi scosese pălăria şi îşi plimba privirea când la dreapta, când la stânga drumului. Ochii lui îi întâlniră pe ai bătrânului din mijlocul porții, care, ca şi cum ar fi avut o vedenie, lăsă să-i scape un strigăt şi făcu un pas spre cei doi călători. De la Parry, ochii lui se îndreptară numaidecât spre rege, asupra căruia se opriră o clipă cu stăruință. Această cercetare, oricât de fugară ar fi fost, se oglindi în aceeaşi clipă, în chipul cel mai vădit, pe fața uriaşului bătrân; căci de îndată ce-l recunoscu pe cel mai tânăr dintre călători – şi spunem recunoscu, deoarece numai o recunoaştere cu adevărat putea să dea naştere unui asemenea gest – de îndată ce-l recunoscu, aşadar, pe col mai tânăr dintre călători, îşi împreună mai întâi mâinile cu o respectuoasă surprindere, apoi, ridicându-şi pălăria de pe cap, salută atât de adânc, încât se lăsă chiar să cadă în genunchi.

Oricât de abătut, sau mai bine zis oricât de cufundat era regele în gândurile lui, această manifestare a bătrânului îi atrase numaidecât luarea-aminte. Carol îşi opri calul şi, întorcându-se către Parry, întrebă:

— Doamne, Parry, cine să fie oare omul acesta care mă salută astfel? Mă cunoaşte cumva?

Parry, tulburat, palid, îşi îndemnă calul şi se

apropie de poarta de fier.

— Ah, sire – zise el, oprindu-se deodată la cinci sau şase paşi de bătrânul ce continua să stea îngenuncheat – sire, mă vedeți cuprins de uimire, deoarece mi se pare că-l recunosc pe acest brav bărbat. Ei, da, e chiar el. Maiestatea voastră îmi îngăduie să-i vorbesc?

— De bună seamă.

— Dumneata eşti oare, domnule Grimaud? întrebă Parry.

— Da, eu – răspunse uriaşul bătrân, ridicându-se în picioare, însă fără a pierde nimic din respectuoasa lui atitudine.

— Sire – strigă atunci Parry – nu m-au înşelat ochii! Omul acesta este slujitorul contelui de La Fère, iar contele de La Fère, dacă vă mai aduceți aminte, e acel vrednic gentilom despre care i-am vorbit atât de deseori maiestății voastre, încât amintirea lui trebuie să fi rămas, nu numai în gândul, dar şi în inima voastră.

— Acela care a fost de față la cele din urmă clipe ale părintelui meu, regele? întrebă Carol, tresărind din toată ființa lui la această amintire.

— Chiar acela, sire.

— Vai! exclamă prințul. Apoi, adresându-se lui Grimaud, a cărui privire înțelegătoare şi vie părea a căuta să-i ghicească gândurile, îl întrebă: Prietene, stăpânul dumitale, domnul conte de La Fère, locuieşte cumva prin împrejurimi?

— Aici – răspunse Grimaud, arătând cu brațul întins în urmă poarta de fier a casei cu pereții albi şi roşii.

— Domnul conte de La Fère e acasă în clipa de față?

— În fund, sub castani...

— Parry – spuse regele – nu vreau să pierd acest prilej, atât de prețios pentru mine, de a-i mulțumi

gentilomului căruia familia noastră îi datorează o atât de frumoasă pildă de credință şi generozitate. Ține-mi calul, te rog, prietene.

Şi, aruncând frâul în mâinile lui Grimaud, regele intră singur la Athos, ca un egal la egalul său. Carol fusese îndrumat de explicația atât de scurtă a lui Grimaud – "în fund, sub castani" – astfel că lăsă casa în stânga şi porni drept înainte spre aleea arătată. Locul era uşor de, găsit: creasta acestor copaci înalți, încărcați de frunze şi de flori proaspete, întrecea pe a tuturor celorlalți arbori din împrejurimi.

Când ajunse sub coroanele ce împestrițau cărarea cu pete de lumină sau de umbră, după capriciul bolților lor mai mult sau mai puțin înfrunzite, tânărul prinț zări un gentilom care se plimba cu mâinile la spate şi părea adâncit într-o senină visare. De bună seamă, Carol al II-lea se va fi întrebat adeseori cum arăta la chip acest gentilom, căci acum păşi fără nici o şovăială drept spre el. La auzul mersului său, contele de La Fère ridică fața şi, văzând un necunoscut cu înfățişare elegantă şi nobilă îndreptându-se spre el, îşi scoase pălăria de pe cap şi se opri. La câțiva paşi numai, Carol al II-lea îşi scoase şi el pălăria; apoi, ca şi cum ar fi răspuns la întrebarea mută a contelui, zise:

— Domnule conte, am venit să-mi îndeplinesc o datorie față de dumneata. Țineam de multă vreme să-ți exprim recunoştința mea adâncă. Sunt Carol al II-lea, fiul lui Carol Stuart, care a domnit în Anglia şi a murit pe eşafod.

La acest nume ilustru, Athos simți că-i trece un fior prin vine; dar văzându-l pe tânărul prinț în picioare, cu capul descoperit în fața lui şi întinzându-i mâna, două lacrimi îi tulburară o clipă azurul limpede al ochilor lui frumoşi.

Se înclină cu mult respect, însă prințul îl luă de braț şi-i spuse:

— Vezi cât sunt de nenorocit, domnule conte? A trebuit ca numai întâmplarea să mă aducă la dumneata! Vai, nu mi-e dat să am pe lângă mine oamenii care îmi sunt dragi şi pe care îi prețuiesc, căci mă aflu în starea când nu pot decât să le păstrez recunoştința în inimă şi numele în amintire. Fără servitorul dumitale, care l-a recunoscut pe al meu, aş fi trecut prin fața casei dumitale ca pe lângă a unui străin.

— E adevărat – zise Athos, răspunzând prin cuvinte la prima parte a frazei rostite de prinț şi printr-un salut la cea de a doua – e adevărat, maiestatea voastră a avut parte de zile grele.

— Dar cele mai grele, vai – răspunse Carol – vor veni poate abia de acum încolo!

— Sire, să nu ne pierdem nădejdea.

— Conte, conte – urmă Carol clătinând din cap – am tras nădejde până ieri seară şi, ți-o jur, ca un bun creştin.

Athos privi spre rege cu luare-aminte, ca şi cum i-ar fi pus o întrebare.

— Oh, povestea mea e uşor de spus – răspunse Carol. Proscris, jefuit, disprețuit, m-am hotărât, călcându-mi poate pe inimă, să bat pentru cea din urmă oară la poarta norocului. Nu e scris oare, acolo sus, că pentru familia noastră, atât fericirea cât şi nenorocirea să vină numai din partea Franței? Dumneata ştii mai bine, domnule, dumneata care eşti unul dintre francezii pe care nenorocitul meu părinte i-a văzut la picioarele eşafodului său în ziua morții, după ce îi avusese la dreapta lui în zilele de bătălii.

— Sire – murmură cu modestie Athos – n-am fost singur, iar eu şi cu tovarăşii mei ne-am făcut în acea împrejurare datoria de gentilomi, atâta tot. Dar maiestatea voastră voia să-mi facă cinstea de a-mi povesti...

— Aşa e. Mă bucuram de ocrotirea – iartă-mi

şovăiala, conte, dar pentru un Stuart, dumneata înțelegi asta, dumneata care înțelegi orice, cuvântul e greu de rostit – mă bucuram, zic, de ocrotirea vărului meu, stathuderul Olandei; dar, fără intervenția, sau măcar fără încuviințarea Franței, stathuderul nu putea să ia nici o hotărâre. Venisem deci să cer această încuviințare regelui Franței, care mi-a refuzat-o.

— Regele v-a refuzat, sire?

— Oh, nu el; tânărul meu frate Ludovic nu are nici o vină, ci domnul de Mazarin.

Athos îşi muşcă buzele.

— Gândeşti poate că ar fi trebuit sa mă aştept la acest refuz – zise regele, care observase gestul celuilalt.

— Într-adevăr, la asta mă gândeam, sire – răspunse foarte cuviincios contele. Îl cunosc pe acest italian de multă vreme.

— Atunci m-am hotărât să împing lucrurile până la capăt şi să aflu cât mai repede cu putință ultimul, cuvânt al soartei mele. I-am spus fratelui meu Ludovic că, pentru a nu compromite nici Franța, nici Olanda, îmi voi încerca singur norocul, aşa cum am mai făcut, cu două sute de gentilomi, dacă ar vrea să mi-i dea, sau cu un milion, dacă ar vrea să mi-l împrumute.

— Ei bine, sire?

— Ei bine, domnule, în clipa de față simt în mine ceva ciudat – mulțumirea deznădejdii. Unele suflete – şi am început să-mi dau seama că şi al meu se numără printre acestea – încearcă o adevărată mulțumire ajungând la convingerea că totul este pierdut pentru ele şi că a sosit, în sfârşit, ceasul cel de pe urmă.

— Oh, nădăjduiesc – rosti Athos – că maiestatea voastră n-a ajuns chiar până acolo.

— Ca să-mi spui asta, domnule conte, ca să

încerci să-mi reaprinzi în inimă speranța, înseamnă că n-ai înțeles bine ceea ce ți-am spus. Am venit la Blois, conte, pentru a cere fratelui meu Ludovic pomana unui milion, cu ajutorul căruia speram să-mi recâştig drepturile, şi fratele meu Ludovic m-a refuzat. Vezi dar că totul e pierdut!

— Maiestatea voastră îmi va îngădui să spun că sunt de altă părere?

— Cum aşa, conte, mă iei oare drept un spirit vulgar în asemenea măsură încât să nu-mi dau seama de starea în care mă găsesc?

— Sire, am văzut mai totdeauna că în împrejurările cele mai nenorocite răbufnesc deodată marile întorsături ale norocului.

— Mulțumesc, conte; e frumos să întâlneşti inimi ca a dumitale, adică atât de încrezătoare în Dumnezeu şi în monarhie, încât să nu deznădăjduiască niciodată pentru o soartă regală, oricât de jos ar fi căzut ea. Din nefericire, cuvintele dumitale, dragă conte, sunt ca acele leacuri socotite desăvârşite şi care, totuşi, neputând vindeca decât rănile uşoare, n-au nici o putere asupra morții. Îți mulțumesc pentru stăruința de a mă mângâia, conte; îți mulțumesc pentru amintirea dumitale plină de devotament, dar eu ştiu ce mă aşteaptă. Nimic nu mă mai poate salva acum. Şi iată, prietene, sunt atât de încredințat de acest lucru, încât am pornit pe drumul surghiunului, împreună cu bătrânul meu Parry; mă întorc să-mi îndur cumplitele chinuri în mica sihăstrie ce mi se hărăzeşte în Olanda. Acolo, crede-mă, conte, totul va sfârşi curând şi moartea va veni degrabă; e chemată cu stăruință de acest trup pe care îl roade sufletul şi de acest suflet care năzuieşte spre odihna cerească!

— Maiestatea voastră are o mamă, o soră, frați; maiestatea voastră e capul unei familii, de aceea trebuie să-i ceară lui Dumnezeu o viață lungă, iar nu

o moarte grabnică. Maiestatea voastră e proscrisă, fugărită, dar îşi are drepturile sale; trebuie deci să năzuiască spre lupte, spre înfruntări, spre tron, şi nu spre odihna cerească.

— Conte – zise Carol al II-lea, cu un zâmbet de o indescriptibilă tristeţe – ai auzit spunându-se vreodată că un rege şi-a recucerit regatul cu un servitor de vârsta lui Parry şi cu trei sute de scuzi pe care acest servitor îi are în pungă?

— Nu, sire; dar am auzit spunându-se, şi nu numai o dată, că un rege detronat şi-a recâştigat tronul printr-o voinţă dârză, prin stăruinţă, prin sprijinul prietenilor, şi cu un milion de franci folosiţi aşa cum trebuie.

— Dar nu m-ai înţeles oare? Acest milion, pe care l-am cerut fratelui meu Ludovic, mi-a fost refuzat.

— Sire – zise atunci Athos – maiestatea voastră binevoieşte să-mi mai îngăduie câteva clipe, ascultând cu atenţie cele ce-mi mai rămân să-i spun?

Carol al II-lea privi cu încordare spre Athos.

— Bucuros, domnule – zise el.

— Atunci am să rog pe maiestatea voastră să vină cu mine – adăugă contele, îndreptându-se spre casă.

Şi îl conduse pe rege în cabinetul său, unde îl pofti să şadă.

— Sire – reluă el – maiestatea voastră mi-a spus adineauri că, după cum stau lucrurile în Anglia, un milion i-ar fi de ajuns ca să-şi recapete tronul?

— Ca să încerc, cel puţin, şi ca să mor ca un rege, în cazul când n-aş izbuti.

— Ei bine, sire, rog pe maiestatea voastră să binevoiască a asculta, aşa cum mi-a făgăduit, ceea ce îmi rămâne să-i spun.

Carol făcu un semn de încuviinţare din cap. Athos se îndreptă spre uşă şi trase zăvorul, după ce se încredinţă că nu asculta nimeni prin apropiere,

apoi se întoarse.

— Sire – vorbi el – maiestatea voastră a avut bunăvoința să-şi aducă aminte că am însoțit pe nobilul şi preanefericitul Carol I, atunci când călăii l-au dus de la Saint-James la White-Hall.

— Da, fireşte, mi-am adus aminte şi-mi voi aduce totdeauna.

— Sire, întâmplarea e prea lugubră ca s-o asculte un fiu, căruia de bună seamă i-a fost povestită de alții mai înainte, totuşi trebuie să-i mai vorbesc o dată despre ea maiestății voastre, fără să las la o parte nici un amănunt.

— Vorbeşte, domnule.

— În ziua când regele, tatăl vostru, urca pe eşafod, sau mai bine zis trecea din camera sa spre eşafodul ridicat dincolo de fereastră, totul fusese pregătit pentru fuga lui. Călăul fusese îndepărtat, o gaură fusese făcută sub podeaua apartamentului său, în sfârşit, eu însumi mă aflam sub bolta funebră pe care am auzit-o trosnind deodată sub paşii săi.

— Parry mi-a povestit aceste groaznice amănunte, domnule.

Athos făcu o .plecăciune şi continuă:

— Iată însă ce nu v-a putut povesti el, sire, întrucât cele ce urmează s-au petrecut între Dumnezeu, părintele vostru şi mine, şi niciodată n-am vorbit despre ele nimănui, nici chiar celor mai buni prieteni ai mei. "Îndepărtează-te numai pentru câteva clipe – a rostit augustul martir către călăul mascat. Ştiu că nu voi putea să scap, dar te rog să nu loveşti decât la un semn al meu. Vreau să-mi fac în voie rugăciunea."

— Iartă-mă – zise Carol al II-lea pălind – dar dumneata, conte, care cunoşti atâtea amănunte în legătură cu această tristă întâmplare, amănunte care, după cum spuneai adineauri, n-au fost dezvăluite nimănui, ştii cumva şi numele acelui călău infernal, al

acestui laş care şi-a ascuns faţa ca să ucidă fără milă un rege?

Athos se schimbă uşor la faţă.

— Numele lui? zise el. Da, îl cunosc, dar nu pot să-l spun.

— Şi ce-a devenit?... Căci nimeni în Anglia nu ştie ce s-a întâmplat cu el.

— A murit.

— Dar nu în patul său, nu de moarte liniştită şi blândă, nu de moartea oamenilor cumsecade?

— A murit într-un chip năprasnic, într-o noapte cumplită, răpus de mânia oamenilor şi trăsnetele lui Dumnezeu. Trupul lui, străpuns de o lovitură de pumnal, s-a rostogolit în adâncimile oceanului. Dumnezeu să-l ierte pe cel ce l-a ucis!

— Să trecem mai departe – zise Carol al II-lea, văzând că La Fère nu vrea să spună mai mult.

— Regele Angliei, după ce-i vorbi, aşa cum am spus, călăului acela mascat, a adăugat: "Să nu loveşti, mă auzi, decât atunci când voi ridica braţul şi voi rosti: REMEMBER!"

— Într-adevăr – zise Carol cu glas surd – ştiu că acesta a fost ultimul cuvânt rostit de nefericitul meu părinte. Dar în ce scop, pentru cine l-a rostit?

— Pentru gentilomul francez ascuns sub eşafodul său.

— Adică pentru dumneata, domnule?

— Da, sire, şi fiecare din cuvintele pe care le-a spus acolo, deasupra scândurilor acoperite de un postav negru, îmi răsună şi astăzi în urechi. Regele s-a lăsat deci într-un genunchi. "Conte de La Fère – a întrebat el – eşti aici?" "Da, sire" – am răspuns. Atunci regele s-a aplecat şi mai mult.

Carol al II-lea, el însuşi nerăbdător să audă urmarea, chinuit de durere, se aplecase spre Athos pentru a culege una câte una vorbele pe care le rostea contele. Capul său îl atingea aproape pe al lui Athos.

— Aşadar – reluă contele – regele se plecă şi mai mult. "Conte de La Fère – zise – n-am putut să fiu salvat de tine. N-a fost scris să fiu salvat. Dar, chiar de-aş săvârşi o nelegiuire, îți voi spune: da, le-am vorbit oamenilor; da, i-am vorbit lui Dumnezeu, şi acum îți vorbesc ție, cel din urmă. Pentru a susține o cauză pe care am socotit-o sfântă, am pierdut tronul părinților mei şi am irosit moştenirea copiilor mei".

Carol al II-lea îşi ascunse fața în palme şi o lacrimă sfâşietoare îi alunecă printre degetele albe şi slăbite.

— "Mi-a mai rămas un milion în aur – mi-a spus mai departe regele. L-am îngropat în hruba castelului Newcastle, în clipa când am părăsit acest oraş."

Carol îşi înălță fața cu o expresie de dureroasă bucurie, care ar fi smuls gemete din pieptul celor ce cunoşteau această nemărginită suferință.

— Un milion! murmură el. Oh, conte!

— "Aceşti bani, numai tu singur ştii că există; foloseşte-i atunci când vei crede că e momentul să vii în sprijinul fiului meu cel mai în vârstă. Şi acum, conte de La Fère, spune-mi adio!" "Adio! Adio, sire!" am strigat.

Carol al II-lea se ridică şi îşi lipi fruntea înfierbântată fereastră.

— Atunci - reluă Athos – regele rosti cuvântul REMEMBER!, pe care mi-l adresa mie. Şi iată, sire, că îmi aduc aminte!

Regele nu-şi putu stăpâni tulburarea. Athos îi văzu tremurarea umerilor zguduiți de plâns şi auzi suspinele ce-i spărgeau pieptul la fiecare răsuflare. Tăcu, doborât el însuşi de talazul de amintiri amare pe care-l aruncase peste capul acesta regesc.

Carol al II-lea, zdrobit de durere, părăsi fereastra, îşi potoli lacrimile şi se reîntoarse să se aşeze alături de Athos.

— Sire – vorbi contele – până astăzi am socotit că

n-a sosit încă ceasul pentru a folosi acest ultim aur, dar, cu ochii ațintiți asupra Angliei, simțeam că ceasul acela se apropie. Mâine aveam de gând să caut să aflu în ce parte din lume se găseşte maiestatea voastră şi să mă duc să o întâlnesc. Dar a venit ea la mine; asta înseamnă că Dumnezeu e de partea noastră.

— Domnule – zise Carol cu glasul sugrumat de tulburare – eşti pentru mine un înger trimis de Dumnezeu; eşti salvatorul meu, ridicat din mormânt de către tatăl meu însuşi; dar, crede-mă, de zece ani războaiele civile au trecut fără întrerupere peste țara mea, învălmăşind oamenii şi răscolind pământul; e de presupus că în măruntaiele gliei n-a mai rămas nici atâta aur câtă dragoste în inimile supuşilor mei.

— Sire, locul unde maiestatea sa a îngropat milionul e bine cunoscut de mine, şi nimeni, sunt încredințat de asta, n-a putut să-l descopere. De altminteri, castelul Newcastle e dărâmat oare până în temelii? L-a dat oare cineva la o parte, piatră cu piatră, şi l-a smuls din rădăcini până la ultima bucățică?

— Nu, e încă în picioare, dar în clipa de față îl ocupă generalul Monck, care îşi are acolo tabăra. Singurul colț unde mă aşteaptă un sprijin, unde am o avere, e, după cum vezi, cotropit de vrăjmaşii mei.

— Generalul Monck, sire, nu se poate să fi descoperit comoara despre care v-am vorbit.

— Da, dar trebuie oare să mă predau lui Monck, pentru a descoperi această comoară? Ah, vezi, prin urmare, conte, trebuie să închei cu destinul, fiindcă mă îngenunche de fiecare dată când încerc să mă ridic. Ce să fac, atâta vreme cât n-am decât un singur slujitor, pe Parry, pe acest Parry pe care Monck l-a mai alungat o dată? Nu, nu, conte, să primim cea de pe urmă lovitură.

— Ceea ce nu poate face maiestatea voastră, ceea

ce Parry nu mai poate încerca, credeți, sire, că aş putea să izbutesc eu?

— Dumneata? Dumneata, conte, să te duci acolo?

— Dacă maiestatea voastră o doreşte, da, sire, mă voi duce – zise Athos, plecându-se în faţa regelui.

— Dumneata, atât de fericit aici, conte?

— Nu pot să fiu fericit, sire, câtă vreme am de îndeplinit o datorie, şi încă o datorie supremă, pe care mi-a încredințat-o regele, părintele vostru: aceea de a veghea asupra soartei voastre şi de a folosi banii lăsați de el, pentru redobândirea tronului. Aşa că maiestatea voastră să-mi facă numai un semn, şi sunt gata să pornim la drum, sire.

— Ah, domnule – exclama regele, uitând de orice etichetă regală şi aruncându-se de gâtul lui Athos – dumneata îmi dovedeşti că există un Dumnezeu în cer şi că acest Dumnezeu îşi trimite uneori vestitorii săi la nenorociții care gem pe acest pământ.

Athos, mişcat de pornirea tânărului, îi mulțumi cu un adânc respect şi, apropiindu-se de fereastră, strigă:

— Grimaud, caii!

— Cum! Aşa, dintr-o dată? rosti regele. Ah, domnule, eşti, cu adevărat, un om minunat!

— Sire – zise Athos – nu cunosc nimic mai grabnic decât a sluji pe maiestatea voastră. De altminteri – adăugă el zâmbind – e un obicei al meu pe care l-am deprins de mult, slujind-o pe regina, mătuşa voastră, şi pe regele, părintele vostru. Cum aş putea să-l pierd tocmai în ceasul când e vorba sa slujesc pe maiestatea voastră?

— Ce om! murmură regele. Apoi, după o clipă de gândire: Dar nu, conte, nu pot să-ți cer atâta sacrificiu. Nu am nimic spre a-ți răsplăti asemenea servicii.

— Hm! făcu Athos râzând. Maiestatea voastră

glumeşte, căci are un milion. Ah, de ce nu am eu măcar o jumătate din această sumă: aş fi pus pe picioare un regiment până acum! Dar, slavă Domnului, mi-au mai rămas aici câteva fişicuri de aur şi câteva diamante ale familiei. Maiestatea voastră va binevoi, sper, să le împartă cu un slujitor devotat.

— Cu un prieten. Da, conte, dar cu o condiție: ca, la rândul meu, acest prieten să împartă cu mine mai târziu.

— Sire – zise Athos, deschizând o cutie din care scoase aur şi giuvaericale – iată că suntem destul de bogați. Noroc ca suntem patru, ca să ne apărăm de hoți.

Bucuria făcu să zvâcnească sângele în obrajii palizi ai lui Carol al II-lea. Văzu apropiindu-se de scară cei doi cai ai lui Athos, aduşi de Grimaud, care se şi încălțase cu cizme pentru drum.

— Blaisois, să dai această scrisoare vicontelui de Bragelonne. Pentru toată lumea, sunt plecat la Paris. Îți las în seamă casa, Blaisois!

Blaisois făcu o plecăciune, îl îmbrățişa pe Grimaud şi închise poarta grea de fier.

XVII
UNDE ESTE CĂUTAT ARAMIS, DAR UNDE NU-L AFLĂM DECÂT PE BAZIN

Nu trecuseră nici două ceasuri de când plecase stăpânul casei, care, spre a-i amăgi pe Blaisois, apucase pe drumul către Paris, şi un călăreț cu un frumos cal breaz se opri în fața porții. Cu un "Hei!" răsunător, el strigă la grăjdarii ce stăteau încă roată, dimpreună cu grădinarii, în jurul lui Blaisois, povestitorul din toate zilele al slugărimii de la castel. Acest "Hei!", pe care jupânul Blaisois îl cunoştea fără

îndoială, îl făcu să întoarcă faţa şi să exclame tare:

— Domnul d'Artagnan!... Daţi fuga, măi, şi-i deschideţi poarta!

O ceată de opt vlăjgani se repezi la poarta de fier, care fu deschisă într-o clipă, ca şi cum ar fi fost un fulg. Şi toţi se întreceau cu ploconelile, căci era cunoscută primirea aleasă, pe care stăpânul avea obiceiul să o facă acestui prieten, şi, apoi, în asemenea împrejurări, era destul să tragi cu ochiul la felul cum se purta valetul.

— Ah – rosti cu un zâmbet plin de mulţumire d'Artagnan, legănându-se în scară înainte de a coborî din şa – dar unde este scumpul nostru conte?

— Eh, să vedeţi, domnule – răspunse Blaisois – mâhnirea domnului conte, stăpânul nostru, nu va fi mai mică decât a dumneavoastră, când va afla că i-aţi călcat pragul! Soarta a făcut ca domnul conte să plece nu mai demult decât acum două ceasuri.

D'Artagnan însă nu se mâhni pentru un lucru atât de mărunt.

— Bun – zise el – văd că vorbeşti cea mai curată franţuzească din lume; îmi vei da o lecţie de gramatică şi de vorbire frumoasă, în timp ce voi aştepta întoarcerea stăpânului tău.

— Numai că asta e cu neputinţă, domnule – răspunse Blaisois. O să aşteptaţi prea mult.

— Nu se întoarce astăzi?

— Nici mâine, domnule, nici poimâine. Domnul conte a plecat într-o călătorie lungă.

— Călătorie?!... se miră d'Artagnan. Nu cumva îmi îndrugi palavre?

— Domnule, este curatul adevăr. Domnul mi-a făcut cinstea să-mi lase în seamă casa, şi a adăugat cu glasul lui atât de poruncitor şi atât de blând... care pentru mine e tot una: "Vei spune că am plecat la Paris".

— Ei bine – strigă d'Artagnan – dacă s-a

îndreptat către Paris, e tot ce voiam să ştiu; trebuia să-mi fi spus asta de la început, nătărăule... A plecat de două ceasuri, zici?

— Da, domnule.

— Îl voi ajunge repede din urmă. E singur?

— Nu, domnule.

— Dar cine îl însoţeşte?

— Un gentilom pe care nu-l cunosc, un bătrân şi domnul Grimaud.

— Va să zică, nu vor merge aşa de iute ca mine... Am şi plecat...

— Domnul vrea să mă asculte o clipă? zise Blaisois, apucând uşor dârlogii calului.

— Da, însă fără vorbe multe, sau spune-le mai repede!

— Ei bine, domnule, mie mi se pare că vorba asta cu Parisul e numai o momeală.

— O, o! făcu d'Artagnan îngrijorat. O momeală?

— Da, domnule; domnul conte nu se duce la Paris, aş putea să jur.

— Ce te face să crezi?

— Iată ce: domnul Grimaud ştie totdeauna unde se duce stăpânul nostru, şi mi-a făgăduit că, prima dată când se va duce la Paris, îmi va lua şi mie cei câţiva gologani pe care vreau să-i trimit nevestei mele.

— A, eşti însurat?

— Am fost; nevasta mea era de pe aici, dar stăpânul găsea că e prea guralivă şi am trimis-o la Paris; îi duc lipsa uneori, dar alteori parcă e mai bine.

— Pricep, dar termină cu astea; aşadar, nu crezi că domnul conte a plecat la Paris?

— Nu, domnule, căci atunci Grimaud nu şi-ar mai fi ţinut făgăduiala, adică şi-ar fi călcat cuvântul, şi asta nu e cu putinţă.

— Asta nu e cu putinţă – repetă d'Artagnan, căzând dintr-o dată pe gânduri, fiindcă se lămurise pe dată. Bine, bravul meu Blaisois, mulţumesc.

Blaisois făcu o plecăciune.

— Uite ce e, tu ştii că nu sunt un om curios din fire... Am însă mare nevoie de stăpânul tău... N-ai putea... cu un cuvinţel... tu, care vorbeşti totdeauna cu miez, să-mi dai a înţelege... O silabă numai... şi voi ghici singur restul.

— Pe cinstea mea, domnule, n-aş putea face nimic... Habar n-am încotro a apucat stăpânul meu... Cât despre... să ascult la uşi, asta nu intră în obiceiurile mele şi, de altminteri, nici nu e îngăduit aici, la noi.

— Dragul meu – zise d'Artagnan – iată un început rău pentru mine. Dar nu-i nimic. Ştii cel puţin cam când se va întoarce contele?

— Tot atât de puţin, domnule, cât ştiu şi despre ţinta călătoriei sale.

— Haide, Blaisois, haide, ia gândeşte-te!

— Domnul se îndoieşte de sinceritatea mea? Ah, domnul mă mâhneşte peste măsură!

— Să-i ia dracul limba lui aurită! bolborosi d'Artagnan. Un bădăran face mai mult când îţi spune o singură vorbă... Adio!

— Domnule, primiţi, vă rog, plecăciunile mele.

"Secătură! murmură d'Artagnan în sinea lui. Caraghiosul ăsta e de nesuferit."

Îşi mai aruncă o dată privirea spre casă, întoarse calul şi ieşi pe poartă cu aerul unui om pe care nu l-a supărat nimeni şi căruia nu-i pasă de nimic. Dar după ce coti zidul şi când nu-l mai putea zări nimeni, îşi zise, răsuflând adânc:

— Ia să vedem! Athos să fi fost oare acasă?... Nu. Toţi trândavii ăştia care stăteau cu braţele încrucişate în ogradă ar fi fost plini de năduşeală dacă stăpânul lor ar fi stat cu ochii pe ei. Athos în călătorie?... E de neînţeles. Oricum, ăsta e misterios al naibii... Şi-apoi nu, nu e omul care îmi trebuie mie. Eu am nevoie de un spirit şiret, răbdător. Treaba mea e la Melun, într-

o anumită mănăstire, pe câte ştiu. Patruzeci şi cinci de leghe; adică patru zile şi jumătate. Haide, vremea e frumoasă şi eu sunt liber. Să pornim la drum!

Şi dădu pinteni calului, apucând înspre Paris. În a patra zi ajunse la Melun, aşa după cum dorise.

D'Artagnan avea obiceiul să nu întrebe niciodată unde duce drumul pe care apuca sau să ceară vreun sfat de prisos cuiva. Pentru asemenea amănunte, el se încredea în dibăcia lui, care nu-l înşela niciodată, într-o experienţă de treizeci de ani şi într-o mare uşurinţă de a citi pe feţele caselor întocmai ca pe acelea ale oamenilor.

La, Melun, găsi numaidecât mănăstirea, o clădire îmbietoare, cu tencuială de ghips peste cărămizile roşii, cu viţă sălbatică atârnând de-a lungul streşinilor şi cu o cruce de piatră, sculptată, ce se ridica mai sus de coama acoperişului. Din sala de jos a acestei clădiri se desprindea un zumzet, sau mai degrabă un zvon de glasuri, asemenea ciripitului unor puişori când cuibul prinde viaţă sub piuitul lor vioi. Unul din aceste glasuri silabisea rând pe rând literele alfabetului. O voce groasă şi melodioasă în acelaşi timp îi certa pe cei flecari şi îndrepta greşelile celui care citea.

D'Artagnan recunoscu această voce, şi cum fereastra de la sala de jos era deschisă, se aplecă în şa, printre lăstarii şi frunzele roşii de viţă, şi strigă:

— Bazin, scumpul meu Bazin, bună ziua!

Un om îndesat, gros, cu fruntea teşită, cu capul împodobit cu o coroană de păr argintiu, tăiat scurt, imitând tunsoarea canonicilor, şi acoperit cu o veche tichie de catifea neagră, se ridică numaidecât în picioare când auzi glasul lui d'Artagnan. De fapt, nu *se ridică* ar trebui să spunem, ci sări. Bazin sări într-adevăr şi răsturnă scaunul scund, pe care câţiva copii se repeziră să i-l aşeze din nou, războindu-se între ei mai abitir decât o făceau grecii când voiau să smulgă

din mâinile troienilor trupul lui Patrocle, Şi Bazin nu numai că sări din loc, dar scăpă jos alfabetarul şi varga pe care o ținea într-o mână.

— Dumneavoastră! strigă el. Dumneavoastră, domnule d'Artagnan!

— Da, eu. Unde e Aramis... adică nu, domnul cavaler d'Herblay... ba nu, iar m-am încurcat, domnul vicar general?

— Ah, domnule – răspunse Bazin cu un aer important – monseniorul a plecat la dioceza sa.

— Cum ai spus? făcu d'Artagnan.

Bazin repetă fraza.

— Asta-i bună! Aramis are o dioceză?

— Da, domnule. De ce nu?

— Aşadar e episcop?

— Dar de pe ce lume veniți, domnule – răspunse Bazin oarecum înțepat – că n-ați aflat încă acest lucru?

— Dragul meu Bazin, noi, păgânii, noi, ăştia care mânuim spada, noi ştim că un bărbat poate fi colonel, sau general de armată, sau mareşal al Franței; dar c-ar putea ii episcop, arhiepiscop sau papă... dracul să mă ia dacă o veste ca asta ajunge la urechile noastre înainte de a fi făcut pe trei sferturi înconjurul pământului.

— Sst! Sst! știstui Bazin, holbând ochii la el. Să n-audă copiii aceştia, cărora mă străduiesc să le bag în cap numai principii frumoase.

Copiii făcuseră, într-adevăr, cerc în jurul lui d'Artagnan, admirând calul său, spada lungă, pintenii şi înfățişarea lui impunătoare. Îi admirau îndeosebi glasul gros, în aşa fel că atunci când el slobozi ocara aceea, toată şcoala strigă: "Dracul să mă ia!" cu un vuiet nemaipomenit de râsete, de strigăte şi tropăituri care-l umpleau de mândrie pe muşchetar şi-l făceau să-şi piardă firea pe bătrânul pedagog.

— Hei – strigă el – tăceți odată, gălăgioşilor!...

Hei... Poftim, abia aţi sosit, domnule d'Artagnan, şi toate principiile mele frumoase s-au dus de râpă... Dar ce vreţi, dumneavoastră, ca întotdeauna, stârniţi zarvă peste tot pe unde treceţi... Parc-ar fi turnul Babei aici!... Ah, Doamne Dumnezeule! Ah, neastâmpăraţii!

Şi domnul Bazin se porni să împartă la ghionţi, cu osârdie, în dreapta şi-n stânga, ceea ce spori şi mai mult tărăboiul făcut de şcolarii săi, care slobozeau acum altfel de ţipete.

— Noroc, cel puţin, că aici n-aveţi cu cine să vă mai ţineţi de tărăşenii – zise apoi Bazin.

— Crezi? rosti d'Artagnan cu un surâs ce-l făcu pe pedagog să simtă că-l trece un fior prin spate.

"E în stare" – îşi zise el în sinea lui.

— Şi unde se află dioceza stăpânului tău?

— Monseniorul René este episcop la Vannes.

— Cine l-a numit?

— Domnul intendent superior, vecinul nostru.

— Cum, domnul Fouquet?

— Fără îndoială că dânsul.

— Aramis se are deci bine cu el?

— Monseniorul slujea în fiecare duminică la domnul intendent superior, la Vaux; apoi vânau împreună.

— Ah!

— Afară de asta, monseniorul îşi pregătea uneori citaniile... nu, vreau să zic predicile sale, cu domnul intendent superior.

— Hm! Te pomeneşti că predică în versuri acest vrednic episcop?

— Domnule, nu luaţi în derâdere cele sfinte, pentru numele lui Dumnezeu!

— Bine, Bazin, bine! Aşadar, Aramis e la Vannes?

— La Vannes, în Bretania.

— Eşti un prefăcut, Bazin; nu-i adevărat ceea ce-mi spui.

— Domnule, veniți sa vedeți, apartamentele presbiteriului sunt goale.

— Are dreptate – murmură d'Artagnan, aruncându-şi ochii spre clădirea a cărei înfățişare da impresia de singurătate.

— Dar monseniorul cred că v-a scris despre numirea sa.

— Când s-a făcut ea?

— Acum o lună.

— O, atunci nu-i încă timpul pierdut. Înseamnă că Aramis n-a avut până acum nevoie de mine. Dar, ia spune, Bazin, tu pentru ce nu-l urmezi pe pastorul tău?

— Domnule, nu pot, am îndatoriri aici.

— Alfabetul?

— Şi pocăiții mei.

— Cum, spovedeşti? Eşti preot?

— Aproape. Mă simt chemat pentru asta!

— Dar ordinele?

— O – răspunse Bazin cu înfumurare – acum, că monseniorul e episcop, voi căpăta cu uşurință ordinele, sau cel puțin anumite scutiri.

Şi îşi frecă mâinile bucuros.

— Hotărât – îşi zise d'Artagnan – pe oamenii ăştia nu-i mai poți smulge de la ale lor. Dă-mi ceva să mănânc, Bazin!

— Numaidecât, domnule.

— Un pui, o supă şi o sticlă de vin.

— Azi e sâmbătă, zi de post – zise Bazin.

— Am scutire – făcu d'Artagnan.

Bazin îl privi cu un aer răutăcios.

— Aha, jupâne vulpoi, drept cine mă iei? zise d'Artagnan. Dacă tu, care eşti slugă, tragi nădejde să capeți scutire pentru a săvârşi nelegiuiri, eu, prietenul stăpânului tău, nu pot avea o scutire ca să mănânc de dulce într-o zi de post, după pofta stomacului meu? Bazin, fii binevoitor cu mine, sau, pe viul

Dumnezeu, mă voi plânge regelui, şi atunci nu vei mai spovedi niciodată! Ştii doar că pe episcopi îi numeşte regele, şi acolo eu sunt cel mai tare!

Bazin surâse cu şiretenie.

— Oh, îl avem şi noi pe domnul intendent superior – zise el.

— Şi vrei să zici că nu-ți pasă de rege?

Bazin nu răspunse nimic la aceasta; zâmbetul lui spunea însă totul.

— Mâncare – zise d'Artagnan – iată că se apropie de şapte ceasuri.

Bazin se întoarse şi-l trimise pe cel mai în vârstă dintre şcolarii lui să-i dea de veste bucătarului. Între timp, d'Artagnan cerceta presbiteriul.

— Pff! făcu el cu dispreț. Monseniorul stătea destul de prost aici, asta nu-i o locuință pentru înălțimea sa.

— Avem castelul de la Vaux – zise Bazin.

— Care face poate cât Luvrul? replică în glumă d'Artagnan.

— Mai mult chiar – i-o întoarse Bazin cu cel mai deplin sânge rece.

— A! făcu d'Artagnan.

Poate că ar mai fi lungit vorba şi ar fi susținut cu tărie supremația Luvrului, dar locotenentul îşi aduse aminte că frumosul lui cal rămăsese legat de un belciug la poartă.

— Drace! zise el. Trimite pe cineva să se îngrijească de calul, meu. Stăpânul tău, episcopul, n-are unul la fel în grajdurile sale!

Bazin privi pieziş spre cal şi răspunse:

— Domnul intendent superior i-a dăruit patru cai din grajdurile sale, şi unul singur din cei patru face cât patru ca al dumneavoastră.

Lui d'Artagnan îi năvăli sângele în obraji. Îl mânca palma şi căuta în creştetul lui Bazin locul unde avea să-i cadă pumnul. Dar se stăpâni. Mânia îi

trecu şi se mulţumi să-i spună:

— Drace! Drace! Bine am făcut că am părăsit serviciul regelui. Spune-mi, nobile Bazin, câţi muşchetari are domnul intendent superior?

— Cu banii lui, îi va avea pe toţi ai regatului – răspunse Bazin închizând cartea şi dând drumul copiilor cu lovituri de vargă.

— Drace! Drace! mai rosti o dată d'Artagnan.

Şi întrucât i se dădu de veste că ospăţul era gata, porni în urma bucătăresei, care-l pofti în sala de mâncare, unde cina îl aştepta întinsă pe masă, D'Artagnan se aşeză şi atacă vitejeşte puiul,

— Mi se pare – zise el, muşcând cu poftă din friptura ce-i fusese servită şi care se vedea cât de colo că nu fusese dată prin untură – mi se pare că am făcut o mare greşeală atunci când nu m-am grăbit să intru în slujba unui astfel de stăpân. E un senior puternic, după cât s-ar spune, acest intendent superior. Într-adevăr, noi, ăştia de la curte, nu ştim nimic, căci razele soarelui ne împiedică să vedem stelele cele mari, care sunt şi ele tot nişte sori, dar ceva mai depărtate de pământul nostru, atâta tot.

Cum lui d'Artagnan îi plăcea mult, fie pentru a face haz, fie pentru a-i trage de limbă, să pună oamenii să vorbească despre lucrurile ce-l interesau pe el, acum se aruncă asupra jupânului Bazin; dar îşi pierdu vremea degeaba. În afară de laudele cam umflate şi obositoare la adresa domnului intendent superior, Bazin, care, la rândul său, se ţinea în gardă, nu dezvălui nimic în faţa curiozităţii lui d'Artagnan, decât nişte fapte lipsite de însemnătate, ceea ce-l nemulţumi pe muşchetar, care, de îndată ce termină masa, ceru să i se pregătească de culcare.

D'Artagnan fu condus de Bazin într-o odaie sărăcăcioasă, unde găsi un pat destul de prost; noroc însă că oaspetele nu era pretenţios. I se spuse că Aramis luase toate cheile de la apartamentul lui

particular, şi cum d'Artagnan ştia că Aramis era un bărbat ordonat şi avea de obicei multe lucruri de ascuns în apartamentul său, asta nu-l miră câtuşi de puțin. Aşa că se trânti în pat, cu aceeaşi vitejească pornire ca şi atunci când atacase puiul, deşi comparativ patul era ceva mai tare, şi cum îi era tot aşa de somn pe cât îi fusese de foame, nu-i trebui mai mult timp până să adoarmă decât îi trebuise ca să ronțăie până şi ultimul oscior al fripturii.

De când nu mai era în slujba nimănui, d'Artagnan îşi făgădui să doarmă cu atât mai adânc, pe cât de uşor dormise mai înainte. Dar, oricât de solemnă ar fi fost această făgăduiala, şi cu toată hotărârea lui de a şi-o îndeplini cu sfințenie, d'Artagnan fu deşteptat din somn în puterea nopții de un huruit de trăsuri şi de gălăgia lacheilor călări. O mare luminație se revărsă deodată peste pereții odăii lui; sări din pat în cămaşa de noapte şi alergă la fereastră.

"Nu cumva s-o fi întors regele?" îi trecu prin gând, în timp ce se freca la ochi, căci, într-adevăr, era o suită care nu putea să fie decât a unei persoane regale.

— Trăiască domnul intendent superior! strigă, sau mai degrabă chiui, la o fereastră de la catul de jos, o voce în care o recunoscu pe a lui Bazin; acesta, în timp ce striga astfel, flutura într-o mână o batistă, iar în cealaltă ținea un sfeşnic aprins.

D'Artagnan văzu atunci ceva, în formă de față omenească, luminată de sfeşnic, aplecându-se spre uşa celei dintâi trăsuri; în acelaşi timp, prelungi hohote de râs, care porneau din trăsură, stârnite pesemne de ciudata înfățişare a lui Bazin, formară ca o dâră de bucurie în urma cortegiului care trecea în grabă.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama – murmură d'Artagnan – că nu era regele: nu se râde cu atâta

poftă atunci când trece regele. Hei, Bazin – strigă apoi către vecinul său, care se aplecase pe trei sferturi peste fereastră, ca să urmărească din ochi cât mai mult trăsura – ia spune, ce-a fost acolo?

— A trecut domnul Fouquet – răspunse Bazin, cu un aer protector.

— Şi toţi aceşti oameni?

— Curtea domnului Fouquet.

— Oh, oh! făcu d'Artagnan. Ce-ar zice domnul de Mazarin dacă ar auzi una ca asta?

Şi se culcă din nou, îngândurat, întrebându-se cum se face că Aramis e totdeauna sprijinit de omul cel mai puternic din regat? "Să fie oare din pricină că are mai mult noroc decât mine, sau fiindcă eu sunt mai nătărău decât el? Ei şi?!" Era expresia finală prin care d'Artagnan, devenit înţelept, îşi încheia în prezent fiecare gând şi fiecare frază. Altădată spunea: *La dracu!,* ceea ce suna ca o împunsătură de pinten, dar acum îmbătrânise şi murmura acest: *Ei şi?!* oarecum filozofic, ce ţinea loc de frâu în domolirea pornirilor sale mai mari sau mai mici.

XVIII
AICI D'ARTAGNAN ÎL CAUTĂ PE PORTHOS ŞI DĂ DE MOUSQUETON

Când d'Artagnan se încredinţa pe deplin că lipsa domnului vicar d'Herblay era un fapt real şi că prietenul său nu putea fi găsit nici la Melun, nici în împrejurimi, se despărţi de Bazin fără părere de rău, aruncă o privire piezişă spre măreţul castel din Vaux, care începuse să îmbrace acea splendoare ce avea să-l ducă la ruină, şi, încreţindu-şi buzele ca orice om descurajat şi neîncrezător, îşi îmboldi calul breaz, zicând:

— Haide, haide, tot la Pierrefonds am să găsesc cel mai bun om şi cea mai bună ladă cu bani. Şi nu am nevoie decât de aşa ceva, fiindcă de rest mă îngrijesc eu!

Îi vom cruța pe cititori de a le mai povesti întâmplările prozaice ale călătoriei lui d'Artagnan, care se apropia de Pierrefonds în dimineața zilei a treia. Venea dinspre Nanteuil-le-Haudouin şi Crécy. De departe, zări castelul lui Ludovic de Orléans, care, devenit domeniu al coroanei, era lăsat în seama unui paznic bătrân. Era una din acele minunate clădiri din veacul de mijloc, cu ziduri groase de douăzeci de picioare şi cu turnuri înalte de o sută.

D'Artagnan o luă pe lângă ziduri, măsură turnurile din ochi şi coborî în vale. De departe văzu castelul lui Porthos, aşezat pe marginea unui heleşteu larg şi având în jurul lui o pădure întinsă. Acelaşi pe care am avut cinstea de a-l descrie cititorilor noştri, astfel că ne vom mulțumi de astă dată numai să-l reamintim. Primul lucru pe care-l zări d'Artagnan, după ce admiră copacii stufoşi, după ce se bucură de soarele de mai ce învăluia într-o pânză de aur colinele înverzite, după ce privi crângurile înflorite ce se întindeau până aproape de Compiègne, fu o mare cutie pe roate, împinsă de doi lachei şi trasă de alți doi. În această cutie se afla ceva uriaş, verde şi auriu, care străbătea, la fiecare tragere sau împingere, cărările zâmbitoare ale parcului. Acest ceva, de departe nu putea fi definit şi nu amintea absolut nimic; mai de aproape părea a fi un butoi acoperit cu postav verde galonat; mai de aproape aducea a om, sau mai degrabă semăna cu o mogâldeață a cărei parte de jos, lăbărțându-se în cutie, o umplea pe de-a-ntregul; şi mai de aproape încă, se vedea că omul acesta era Mousqueton, Mousqueton cu părul lui alb şi cu fața roşie, ca o paiață.

— Ei, mii de draci! strigă d'Artagnan. Iată-l pe

scumpul nostru domn Mousqueton!

— A!... gâjâi burtosul. A, ce bucurie! Ce fericire! Domnul d'Artagnan!... Opriți, trântorilor!

Aceste cuvinte din urmă erau adresate lacheilor care îl trăgeau şi-l împingeau pe cărare. Cutia se opri şi cei patru lachei, ca la o comandă militară, îşi ridicară toți odată pălăriile galonate şi se înşiruiră la spatele cutiei.

— Ah, domnul d'Artagnan – zise Mousqueton – de ce nu pot să vă îmbrățişez genunchii! Dar am devenit neputincios, după cum vedeți.

— Maică Precistă, scumpul meu Mousqueton, vârsta!

— Nu, domnule, nu e vârsta, ci beteşugurile, supărările.

— Supărări, la dumneata, Mousqueton? zise d'Artagnan, făcând ocolul cutiei. Eşti într-o doagă, scumpul meu prieten! Slavă Domnului, pari mai tare ca un stejar de trei sute de ani.

— Ah, picioarele, domnule, picioarele! rosti credincioasa slugă.

— Cum, picioarele?

— Da, nu vor să mă mai poarte.

— Nerecunoscătoarele! Totuşi, le hrăneşti bine, Mousqueton, după cât se pare.

— Vai, da, n-au de ce să se plângă în această privință – zise Mousqueton cu un oftat. Totdeauna am făcut ce-am putut pentru trupul meu; nu sunt egoist.

Şi Mousqueton oftă din nou.

"Nu cumva Mousqueton vrea să fie şi el baron, de oftează aşa?" se întrebă d'Artagnan.

— Doamne – zise Mousqueton, smulgându-se din gândurile lui triste – Doamne, ce fericit are să fie monseniorul că v-ați adus aminte de el!

— Bunul Porthos! strigă d'Artagnan. De-abia aştept să-l îmbrățişez.

— Oh – făcu Mousqueton înduioşat – am să-i

scriu despre asta, domnule.

— Cum, ai să-i scrii? strigă d'Artagnan.

— Chiar astăzi, fără întârziere.

— Aşadar, nu-i aici?

— Nu, domnule.

— Dar e pe-aproape? E departe?

— Eh, ce pot să ştiu eu, domnule, ce pot să ştiu eu? se scuză Mousqueton.

— La dracu! strigă muşchetarul, bătând cu piciorul în pământ. Mă urmăreşte ghinionul! Porthos, căruia îi place să stea mai mult acasă.

— Domnule, nu există om mai legat de casa ca monseniorul... dar...

— Dar ce?

— Când un prieten te cheamă...

— Un prieten?

— Eh, fireşte: vrednicul domn d'Herblay.

— Aramis l-a chemat pe Porthos?

— Iată cum s-au petrecut lucrurile, domnule d'Artagnan. Domnul d'Herblay i-a scris monseniorului...

— Adevărat?

— O scrisoare, domnule, o scrisoare prin care-l chema atât de grabnic, că a întors toată casa pe dos.

— Povesteşte-mi totul, prietene – zise d'Artagnan – dar mai întâi spune-le oamenilor ăstora să plece puțin de-aici.

Mousqueton scoase un: "Cărați-vă, momâilor!" din nişte plămâni atât de puternici, încât ar fi fost de ajuns numai suflul fără a mai rosti cuvintele, pentru ca cele patru slugi să se topească în văzduh. D'Artagnan se aşează pe huluba cutiei şi îşi ascuți auzul.

— Domnule – începu Mousqueton – monseniorul a primit o scrisoare de la domnul vicar general d'Herblay acum opt sau nouă zile; era în ziua bucuriilor... câmpeneşti; da, într-o miercuri, îmi aduc

bine aminte.

— Cum adică, în ziua bucuriilor câmpeneşti? întrebă d'Artagnan.

— Da, domnule. Castelul acesta plăcut, de țară, ne îmbie cu atâtea bucurii, încât ne simțim copleşiți; de aceea, ne-am văzut siliți să punem rânduială în stăpânirea lor.

— Veşnica patimă pentru rânduială a lui Porthos! Mie nu mi-ar fi trecut nicicând prin cap aşa ceva. E drept, însă, că eu nu prea sunt copleşit de bucurii!

— Noi, ce să zic, suntem – spuse Mousqueton.

— Şi cum ați făcut rânduială asta, ia să vedem? întrebă d'Artagnan.

— Povestea e cam lungă, domnule.

— Nu-i nimic, avem timp destul, şi apoi tu vorbeşti atât de frumos, dragul meu Mousqueton, că e o adevărată plăcere să te asculte cineva.

— E drept – zise Mousqueton cu un fel de mulțumire ce pornea, fără îndoială, din faptul că i se recunoştea această însuşire – e drept că am făcut progrese mari de când trăiesc pe lângă monseniorul.

— Aştept povestea cu rânduiala bucuriilor, Mousqueton, şi sunt chiar nerăbdător s-o aud; vreau să ştiu dacă am sosit aici într-o zi bună.

— Oh, domnule d'Artagnan – zise Mousqueton cu tristețe – de când a plecat monseniorul, toate bucuriile şi-au luat zborul de la noi!

— Ei bine, dragul meu Mousqueton, atunci cheamă-ți amintirile.

— Cu ce zi doriți să începem?

— Ei asta-i, începe cu duminica; e ziua Domnului.

— Cu duminica, domnule?

— Da.

— Duminică, bucurie religioasă: monseniorul se duce la liturghie, ia anafură, ascultă predicile şi povețele duhovnicului său obişnuit. Nu prea e plăcut,

dar aşteptăm un călugăr carmelit de la Paris care va sluji în parohia noastră şi care vorbeşte foarte frumos, după câte am auzit; asta ne va mai dezmorți, căci duhovnicul de acum ne face totdeauna să adormim. Aşadar, duminica, bucurii religioase. Luni, bucurii lumeşti.

— Stai, stai – zise d'Artagnan – ce înțelegi tu prin asta, Mousqueton? Să ne oprim puțin la bucuriile lumeşti.

— Domnule, luni ieşim în lume: primim vizite, facem vizite; se cântă din lăută, se dansează, se spun stihuri, în sfârşit se arde puțină tămâie în cinstea doamnelor.

— Drace! Asta e o adevărată galanterie – îl întrerupse muşchetarul, care simțea nevoia să cheme în ajutor toată puterea muşchilor mastoizi ca să-şi stăpânească un enorm imbold de a pufni în râs.

— Marți, bucurii savante.

— A, bun – zise d'Artagnan. Cam ce anume? Înşiră-le mai cu de-amănuntul, dragul meu Mousqueton.

— Monseniorul a cumpărat o sferă, pe care am să v-o arăt îndată; ea umple întregul perimetru al turnului cel mare, mai puțin o galerie pe care a făcut-o deasupra sferei; sunt acolo diverse sfori şi fire de alamă de care sunt agățate soarele şi luna. Totul se învârteşte şi e tare frumos. Monseniorul îmi arată mările şi pământurile îndepărtate, unde ne făgăduim că nu ne vom duce niciodată. E foarte instructiv.

— Foarte instructiv, cred şi eu – adăugă d'Artagnan. Şi miercuri?

— Bucurii câmpeneşti, după cum am avut cinstea să v-o spun, domnule cavaler: privim berbecii şi caprele monseniorului, le punem pe păstorițe să joace după fluiere şi cimpoaie, aşa cum scrie într-o carte pe care monseniorul o păstrează în biblioteca sa şi care se numeşte *Pastorale.* Autorul ei a murit de-

abia acum o lună.

— Domnul Racan, poate? întrebă d'Artagnan.

— Chiar el, domnul Racan. Dar asta nu e totul. Pescuim pe rând cu undița în canalul cel mic; după aceea ne ospătăm, încununați cu flori. Asta-i miercurea.

— Drace! exclamă d'Artagnan. Ştiu că petreceți bine miercurea. Dar joia? Ce mai rămâne şi pentru această biată joi?

— Nu e nici ea de plâns, domnule – zise Mousqueton zâmbind. Joia, bucurii olimpice. Ah, domnule, e minunat! Chemăm pe toți tinerii vasali ai monseniorului şi-i punem să arunce discul, să lupte, să alerge. Monseniorul aruncă discul ca nimeni altul. Şi când dă cuiva un pumn, ah, e nenorocire!

— Cum, de ce nenorocire?

— Da, domnule, a fost nevoie să se lase la o parte acest joc. Spărgea capetele, rupea fălcile, zdrobea piepturile. E un joc foarte plăcut, dar nimeni n-a mai vrut să se joace cu el.

— Adică, pumnul...

— Da, domnule, mai zdravăn ca oricând. Monseniorului i-au cam slăbit puțin picioarele, asta o mărturiseşte el însuşi; în schimb, puterea i s-a îngrămădit în brațe, în aşa fel că...

— Doboară şi un taur, ca pe vremuri!

— Domnule, mai mult decât atât, dărâmă zidurile. Ultima oară, după ce s-a ospătat la un arendaş de-al său – ştiți cât de bun şi de popular e monseniorul – după ce s-a ospătat deci, a făcut gluma să dea cu pumnul într-un perete; ei bine, zidul s-a năruit, acoperişul s-a prăbuşit, căzând peste trei bărbați şi o femeie bătrână.

— Doamne, Mousqueton, şi stăpânul tău?

— Oh, domnule, s-a ales cu o zgârietură la cap. I-am spălat rana cu nişte apă sfințită pe care ne-o dau călugărițele. La pumn n-a avut însă nimic.

— Nimic?

— Nimic, domnule.

— Dă-le încolo de bucurii olimpice! Trebuie să coste prea scump, căci de buna seamă văduvele şi orfanii...

— Li se fac pensii, domnule; a zecea parte din veniturile monseniorului e folosită în acest scop.

— Să trecem la ziua de vineri – zise d'Artagnan.

— Vinerea, bucurii nobile şi războinice. Vânăm, încercăm armele, dresăm şoimii, învăţăm caii la călărie. În sfârşit, sâmbăta e ziua bucuriilor spirituale: ne mobilăm minţile, privim tablourile şi statuile monseniorului, scriem chiar şi întocmim planuri; pe urmă tragem cu tunurile monseniorului.

— Întocmiţi planuri, trageţi cu tunurile...?

— Da, domnule.

— Prietene – zise d'Artagnan – domnul du Vallon are, într-adevăr, mintea cea mai adâncă şi mai înţeleaptă din câte cunosc; mai e însă un soi de bucurii pe care le-aţi uitat, bag de seamă.

— Care, domnule? întrebă Mousqueton cu nerăbdare.

— Bucuriile materiale.

Mousqueton se înroşi.

— Ce înţelegeţi prin asta, domnule? zise el, lăsându-şi ochii în jos.

— Înţeleg o masă, un vin bun, o seară petrecută în jurul unei sticle.

— O, domnule, asemenea bucurii noi nu le punem la socoteală, pentru că le gustăm în fiecare zi.

— Bravul meu Mousqueton – reluă d'Artagnan – iartă-mă, dar mi-a plăcut atât de mult povestirea ta plină de farmec, încât am uitat principalul punct al convorbirii noastre, acela de a şti ce a putut să-i scrie stăpânului tău domnul vicar general d'Herblay.

— Aveţi dreptate, domnule – încuviinţă Mousqueton – pomenind despre bucuriile noastre, ne-

am luat cu vorba. Ei bine, domnule, am să vă spun totul de la început până la sfârşit.

— Ascult, dragul meu Mousqueton.

— Miercuri...

— Zi de bucurii câmpeneşti...

— Da. Soseşte o scrisoare; o primeşte chiar din mâinile mele. Recunoscusem slova.

— Ei bine?

— Monseniorul o citeşte şi strigă: "Repede caii şi armele!"

— Ah, Doamne – exclamă d'Artagnan – era iar vorba de vreun duel?

— Nu, domnule, scrisoarea cuprindea doar atât: "Dragă Porthos, la drum, dacă vrei să ajungi înaintea echinoxului. Te aştept".

— La dracu! făcu d'Artagnan îngândurat. Era tare grăbit, după cât se vede.

— Asta cred şi eu. În aşa măsură – continuă Mousqueton – că monseniorul a plecat în aceeaşi zi, împreună cu secretarul său, ca să poată ajunge la timp.

— Şi va fi ajuns oare la timp?

— Nădăjduiesc. Monseniorul, care se aprinde repede, precum ştiţi, repeta într-una: "Mii de trăsnete, iar cu echinoxul? Oricum, ar trebui ca păcătosul acela să aibă un cal straşnic pentru a ajunge înaintea mea".

— Şi tu crezi că Porthos va fi ajuns cel dintâi? întrebă d'Artagnan.

— N-am nici o îndoială. Acest Echinox, oricât de bogat ar fi, n-are nici pe departe caii monseniorului.

D'Artagnan îşi stăpâni încă o dată pofta de a pufni în râs, deoarece scurtimea scrisorii lui Aramis îi dădea mult de gândit. Îl urmă pe Mousqueton sau, mai bine zis, carul lui Mousqueton, până la castel; se aşeză la o masă îmbelşugată, fu ospătat şi cinstit ca un rege, dar nu putu să afle nimic mai mult de la Mousqueton: credincioasa slugă plângea la tot pasul

şi atâta tot.

D'Artagnan, după o noapte petrecută într-un pat foarte bun, se strădui îndelung să ghicească înțelesul din scrisoarea lui Aramis, gândindu-se cu nelinişte la legătura ce putea să existe între echinox şi afacerile lui Porthos, apoi, nepricepând nimic, decât că la mijloc era pesemne vorba de vreo dragoste a episcopului, pentru care era nevoie ca zilele să fie egale cu nopțile, muşchetarul plecă şi din Pierrefonds, aşa cum plecase şi de la Melun, aşa cum plecase şi de la castelul contelui de La Fère. Nu însă fără o anumită mâhnire, care putea prea bine să fie socotită drept una dintre cele mai posomorâte stări ale lui d'Artagnan. Cu capul înclinat, cu privirea nemişcată, lăsa să-i atârne picioarele de o parte şi de alta a calului şi îşi spunea, în acea visare înceţoşată care poate să ajungă uneori până la cea mai adâncă filozofie:

— Nici prieteni, nici viitor, nici nimic. Puterile îmi sunt sleite, ca şi flăcările prieteniilor trecute. Oh, se apropie bătrânețea, rece, necruțătoare; ea învăluie în zăbranic de doliu tot ce-a fost strălucire, tot ce-a fost mireasmă în tinerețea mea, apoi îşi aruncă această dulce povară pe umeri şi o duce, împreună cu ce-a mai rămas, în prăpastia fără fund a morții.

Un fior strânse inima gasconului, atât de dârză şi atât de tare în fața tuturor nenorocirilor vieții, şi timp de câteva clipe norii i se părură negri, iar pământul moale şi alunecos ca într-un cimitir.

— Încotro mă îndrept?... se întrebă el. Ce am să fac?... Singur, cu desăvârşire singur, fără cămin, fără prieteni... Ei şi?! exclamă apoi deodată.

Şi dădu pinteni calului, care, negăsind nici un prilej de amărăciune în ieslea plină cu ovăz de la Pierrefonds, se folosi de îndemnul stăpânului său spre a-şi arăta voioşia printr-un galop care ținu două leghe.

"La Paris!" îşi zise d'Artagnan.

Şi a doua zi descălecă în Paris.

l-au trebuit zece zile ca să facă această întreagă călătorie.

XIX
CE AVEA DE FĂCUT D'ARTAGNAN LA PARIS

Locotenentul sări din şa în faţa unei prăvălii de pe strada Lombarzilor, cu firma "Drugul de Aur". Un bărbat plesnind de sănătate, care purta un şorţ alb şi îşi netezea mustaţa căruntă cu o mână grăsulie, scoase un strigăt de bucurie de îndată ce văzu calul breaz în faţa casei lui.

— Domnul cavaler! zise el. Ah, dumneavoastră!

— Bun găsit, Planchet! răspunse d'Artagnan, plecându-se din spate ca să poată intra în prăvălie.

— Repede – strigă Planchet – unul la calul domnului d'Artagnan, unul să-i pregătească odaia, unul să-i aducă masa!

— Mulţumesc, Planchet! Bună ziua, copii! zise d'Artagnan către băieţii de prăvălie ce alergau să îndeplinească ordinele stăpânului lor.

— Îmi îngăduiţi numai o clipă, să trimit această cafea, acest sirop şi aceste stafide? se scuză Planchet. Sunt pentru casa domnului intendent superior.

— Trimite, trimite.

— Termin îndată, şi după aceea vom sta la masă.

— Fă în aşa fel ca să mâncăm singuri – zise d'Artagnan. Trebuie să-ţi vorbesc.

Planchet se uită la fostul lui stăpân cu un aer bănuitor.

— O, fii liniştit, e vorba de lucruri plăcute – îi spuse d'Artagnan.

— Cu atât mai bine! Cu atât mai bine!...

Şi Planchet răsuflă uşurat, în timp ce d'Artagnan se aşează foarte simplu pe un sac cu dopuri, rotindu-şi ochii, din curiozitate, de jur împrejur. Prăvălia era plină cu de toate; se simțea mirosul de ghimber, de cuişoare şi de piper pisat, care-l făcu pe d'Artagnan să strănute.

Băieții de prăvălie, fericiți că se aflau în preajma unui războinic atât de vestit, a unui locotenent de muşchetari ce putea să-l vadă la față pe rege, se porniră să trebăluiască încoace şi încolo cu o însuflețire ce ținea aproape de delir şi să-i servească pe muşterii cu o iuțeală disprețuitoare, pe care nu numai unul o băgă de seamă.

Planchet încasa banii şi făcea socoteala, întreruptă din când în când de câte o vorbă cuviincioasă aruncată fostului său stăpân. Față de clienți era zgârcit cu vorbele şi arăta acea îndatorire plină de mândrie a negustorului bogat, care serveşte pe toată lumea şi nu aşteaptă nimic de la nimeni. D'Artagnan observă această purtare cu o plăcere al cărei tâlc îl vom analiza mai târziu.

Şi astfel, încetul cu încetul, se făcu seară. Planchet îl pofti, în cele din urmă, într-o odaie de la catul întâi, unde, printre saci şi baloturi, o masă întinsă şi foarte curată aştepta doi oaspeți.

D'Artagnan se folosi de un moment de răgaz spre a cerceta îndeaproape chipul lui Planchet, pe care nu-l mai văzuse de un an de zile. Înțeleptul Planchet făcuse burtă, dar fața nu i se buhăise. Privirea lui scânteietoare sclipea şi acum cu uşurință în orbitele adânci, iar grăsimea, care netezeşte toate trăsăturile caracteristice de pe obrazul omenesc, nu atinsese încă nici pomeții lui ieşiți în relief, semn de şiretenie şi lăcomie, nici bărbia ascuțită, semn de isteține şi dârzenie. Planchet era la fel de impunător în sala de mâncare, ca şi în prăvălia sa. Îi servi stăpânului său o cină simplă, dar cu totul pariziană: friptură rumenită

în cuptorul brutarului, cu legume, salată şi desert aduse proaspete din prăvălie.

D'Artagnan fu însă cu deosebire mulţumit când băcanul destupă în cinstea sa o sticlă cu cel mai bun vin de Anjou, care, toată viaţa lui, fusese vinul său preferat.

— Altădată, domnule – zise Planchet cu un zâmbet plin de bunătate – eu beam vinul dumneavoastră; acum am fericirea ca dumneavoastră să-l beţi pe al meu.

— Şi, slavă Domnului, prietene Planchet, trag nădejde să-l mai beau încă multă vreme de aici încolo, căci, iată-mă, în sfârşit, liber.

— Liber! Aveţi un concediu, domnule?

— Nelimitat!

— Aţi părăsit serviciul? întrebă Planchet cu mirare.

— Da, mă odihnesc.

— Şi regele? strigă Planchet, care nu îndrăznea să-şi închipuie că regele s-ar putea lipsi de serviciile unui om ca d'Artagnan.

— Regele îşi va căuta norocul în altă parte... Dar ne-am ospătat din belşug, văd că ai chef de vorbă şi mă aţâţi să-ţi fac anumite mărturisiri, aşa că destupă-ţi urechile.

— Destup îndată.

Şi Planchet, cu un râs mai mult sincer decât glumeţ, destupă o sticlă de vin alb.

— Numai, lasă-mă cu mintea limpede.

— O, când o fi să vă pierdeţi dumneavoastră capul, domnule...!

— Deocamdată, capul e al meu şi vreau să-l păstrez teafăr mai mult ca oricând. Mai întâi, să vorbim despre afaceri... Cum merg banii noştri?

— Minunat, domnule. Cele douăzeci de mii de livre pe care le-am primit de la dumneavoastră le-am băgat în negustoria mea şi aduc un venit de nouă la

sută; dându-vă şapte, câştig deci şi de la dumneavoastră.

— Şi eşti mulțumit?

— Încântat. Mi-ați mai adus alți bani?

— Ceva mai bun chiar... Dar mai ai nevoie de bani?

— O, cum să nu! Acum fiecare ar dori să-mi dea. Îmi măresc afacerile.

— Acesta era planul tău.

— Fac un fel de joc de bancă... Cumpăr mărfurile colegilor mei strâmtorați, dau bani cu împrumut celor care sunt strânşi cu uşa de termene...

— Fără cămătă?

— O, domnule, săptămâna trecută am avut două întâlniri în dosul bulevardului pentru vorba pe care ați rostit-o acum.

— Cum aşa?

— Veți înțelege îndată: era vorba de un împrumut... Împrumutătorul îmi da în garanție nişte zahăr, cu învoiala că pot să-l vând dacă nu voi primi banii înapoi la termenul hotărât. Îi împrumut o mie de livre. Nu-mi înapoiază banii, eu vând zahărul cu o mie trei sute de livre, iar el află şi pretinde să-i dau o sută de scuzi. Doamne fereşte, nici nu mă gândeam... spunându-i că puteam să-l vând doar cu nouă sute de livre. Mi-a spus atunci că fac cămătă. L-am rugat să-mi repete această vorbă în dosul bulevardului. E un fost ostaş din gardă, şi a venit. I-am trecut spada dumneavoastră prin şoldul stâng.

— Drace! Frumoasă bancă, nimic de zis! zise d'Artagnan.

— La peste treisprezece la sută mă bat – i-o întoarse Planchet. Asta mi-e firea!

— Nu lua decât doisprezece – zise d'Artagnan – şi numeşte restul răsplată pentru samsarlâc.

— Aveți dreptate, domnule. Dar afacerile dumneavoastră?

— Ah, Planchet, e mult şi greu de povestit.

— Spuneți, totuşi.

D'Artagnan îşi scărpină mustața ca un om care şovăie să facă o mărturisire şi nu se prea încrede în acel care-l ascultă.

— E vorba de un plasament? întrebă Planchet.

— Da.

— Cu venit bun?

— Bunicel: patru sute la sută, Planchet.

Negustorul dădu cu pumnul în masă aşa de tare, că sticlele săriră în sus, ca şi cum ar fi fost cuprinse de spaimă.

— Să fie oare cu putință?

— Eu cred că va aduce mai mult – spuse cu răceală d'Artagnan – dar îmi place să socotesc mai puțin.

— Ah, drace! făcu Planchet, apropiindu-şi scaunul... Dar, domnule, e ceva formidabil!... Se pot învesti mulți bani?

— Douăzeci de mii de livre fiecare, Planchet.

— Toată averea dumneavoastră, domnule. Pentru cât timp?

— Pentru o lună.

— Şi ne va aduce cât?

— Cincizeci de mii de livre fiecăruia; socoate.

— Uluitor!... Şi va trebui să ne batem pentru un joc ca ăsta?

— Mi se pare că da, şi încă din răsputeri – zise d'Artagnan cu aceeaşi linişte; dar de astă dată, Planchet, suntem doi, şi loviturile le voi lua numai asupra mea.

— Domnule, nu vă îngădui...

— Planchet, n-o să ai încotro, ar trebui să-ți părăseşti negoțul.

— Afacerea nu se încheie la Paris?

— Nu.

— A, în străinătate?

— În Anglia.

— Țară cu samsarlâcuri, ştiu – zise Planchet. Țară pe care o cunosc destul de bine... Şi ce fel de afacere, domnule, dacă nu-s prea curios?

— Planchet, e vorba de o restaurație.

— De monumente?

— Da, de monumente; vom restaura White-Hall-ul.

— Frumos... Şi credeți că... Într-o lună de zile...?

— Sarcina asta mi-o iau eu.

— Ştiți dumneavoastră ce ştiți, şi de vreme ce vă băgați...

— Da, ştiu ce-am de făcut... Sunt foarte lămurit... Totuşi, îți voi cere sfatul cu dragă inimă.

— Îmi faceți prea mare cinste... Însă nu mă prea pricep la arhitectură.

— Planchet, te înşeli; tu eşti un arhitect iscusit, tot atât de bun ca şi mine pentru treaba de care e vorba.

— Mulțumesc.

— Aveam de gând, îți mărturisesc, să le propun afacerea asta domnilor acelora, dar nu l-am găsit pe nici unul acasă... Îmi pare rău, fiindcă nu cunosc alții mai îndrăzneți şi mai îndemânatici ca ei.

— Aha, cum s-ar zice, va fi concurență şi antrepriza va fi pusă la bătaie?

— Oh, da, Planchet, da...

— Ard de nerăbdare să cunosc amănuntele, domnule.

— Ți le voi spune, Planchet; închide bine toate uşile.

— Da, domnule.

Şi Planchet trase toate zăvoarele la uşi.

— Bun! Acum apropie-te de mine.

Planchet se supuse.

— Şi deschide fereastra, pentru ca zgomotul trecătorilor şi al căruțelor să-i împiedice să audă ceva

pe cei care ar fi ispitiți să tragă cu urechea.

Planchet deschise fereastra, după cum i se spusese, şi de afară năvăli deodată în odaie o zarvă de strigăte, huruituri, lătrături şi tropote de paşi, asurzindu-l pe d'Artagnan însuşi, aşa precum îi fusese voia. Abia atunci muşchetarul sorbi un pahar de vin alb şi începu cu aceste vorbe:

— Planchet, am o idee.

— Ah, domnule, acum vă recunosc pe deplin! răspunse băcanul tresăltând de bucurie.

XX

DESPRE ASOCIAȚIA ÎNTEMEIATĂ ÎN STRADA LOMBARZILOR, LA FIRMA "DRUGUL DE AUR", PENTRU EXPLOATAREA IDEII DOMNULUI D'ARTAGNAN

După o clipă de tăcere, în timpul căreia d'Artagnan părea că îşi adună în gând nu o idee, ci toate ideile lui, zise:

— Nu încape îndoială, dragul meu Planchet, că tu trebuie să fi auzit vorbindu-se de maiestatea sa Carol I, regele Angliei!

— Vai, cum să nu, domnule, când dumneavoastră ați părăsit Franța ca să-i veniți în ajutor; dar, în pofida acestui ajutor, el tot a fost răsturnat şi era să vă tragă şi pe dumneavoastră în căderea lui.

— Întocmai; văd că ai memorie bună, Planchet.

— Pe dracu, domnule! De mirare ar fi fost dac-aş fi pierdut-o, oricât de proastă ar fi fost ea. Cine l-a auzit pe Grimaud, care, ştiți bine, nu vorbeşte prea mult, povestind cum a căzut capul regelui Carol, cum

ați călătorit o jumătate de noapte într-o corabie încărcată cu pulbere de puşcă şi cum l-ați văzut plutind la suprafața apei pe bunul domn Mordaunt, având un pumnal cu mânerul de aur înfipt în piept, nu poate să uite uşor aceste lucruri.

— Totuşi, sunt oameni care le uită, Planchet.

— Da, aceia care n-au văzut sau care nu l-au auzit pe Grimaud povestind.

— Ei bine, fiindcă îți aduci aminte de toate acestea, atunci nu mai e nevoie să-ți reamintesc decât un lucru, anume că regele Carol I avea un fiu.

— Avea chiar doi, domnule, dacă nu vă supărați – zise Planchet – căci l-am văzut eu însumi pe cel de-al doilea, domnul duce de York, la Paris, într-o zi când se ducea la Palatul Regal, şi mi s-a spus că era fiul mai mic al regelui Carol I. Cât despre cel mai mare, am avut cinstea să-l cunosc după nume, dar nu şi din vedere.

— Tocmai aici voiam să ajungem, Planchet: la fiul acesta mai mare, care se numea altădată prințul de Galles, iar astăzi se numeşte Carol al II-lea, regele Angliei.

— Rege fără regat! răspunse sentențios Planchet.

— Da, Planchet, şi ai putea să adaugi: prinț nenorocit, mai nenorocit decât un om din popor pierdut în cel mai mizerabil cartier al Parisului.

Planchet făcu un gest plin de acea compătimire arătată îndeobşte față de străinii cu care nu te gândeşti că ai putea să te întâlneşti vreodată. De altminteri, el nu vedea încolțind de loc, în această socoteală politico-sentimentală, ideea aceea negustorească a domnului d'Artagnan, şi gândul lui era numai la asta. D'Artagnan, care avea deprinderea de a înțelege de la început oamenii şi lucrurile, ghici ce se petrecea în capul lui Planchet.

— Am ajuns la chestiune – zise el. Acest tânăr prinț de Galles, rege fără regat, cum foarte bine ai zis,

Planchet, mi-a stârnit interesul cel mai viu, mie, d'Artagnan. L-am văzut cerşind sprijinul lui Mazarin, care e un zgârie-brânză, şi ajutorul regelui Ludovic, care e un copil, şi mi s-a părut, mie, care mă pricep la aşa ceva, că în privirea înțeleaptă a regelui detronat, în noblețea întregii lui ființe, noblețe ce a rămas neatinsă în pofida tuturor mizeriilor, mi s-a părut, zic, că văd stofa unui om de inimă şi a unui rege.

Planchet încuviință în tăcere; toate astea, în ochii lui cel puțin, nu izbuteau încă să aducă la lumină ideea lui d'Artagnan. Acesta continuă:

— Şi iată ce judecată am făcut eu în gândul meu. Ascultă bine, Planchet, căci ne apropiem de concluzii.

— Ascult.

— Regii nu sunt semănați atât de des pe pământ. Or, acest rege fără regat e, după părerea mea, un grăunte pus de-o parte, menit să înflorească la timpul său, dacă o mână dibace, cumpătată şi puternică îl va semăna cu pricepere, alegând pământul, lumina şi timpul potrivit.

Planchet dădea mereu din cap a încuviințare, ceea ce dovedea că nu pricepea încă nimic.

— Nefericit grăunte regal, mi-am zis eu, şi m-am pomenit înduioşat cu adevărat, Planchet, lucru ce mă făcea să cred că m-am scrântit la cap. Iată pentru ce am voit să-ți cer sfatul, prietene.

Planchet se înroşi de plăcere şi mândrie.

— Nefericit grăunte regal! Am să te culeg eu şi am să te sădesc într-un pământ roditor!

— Ah, Doamne! făcu Planchet, uitându-se lung la fostul lui stăpân, ca şi cum s-ar fi îndoit că acesta era în toate mințile.

— Ei bine, ce-i? îl întrebă d'Artagnan. Ce te doare?

— Pe mine? Nimic, domnule.

— Dar te-ai văitat: "Ah, Doamne!"

— Credeți?

— Te-am auzit doar. Ai priceput cumva totul?

— Mărturisesc, domnule d'Artagnan, că mi-e teamă...

— Să pricepi?

— Da.

— Să pricepi că vreau să-l urc din nou pe tron pe regele Carol al II-lea, care nu mai are tron? Asta e?

Planchet sări deodată pe scaunul său.

— Aha, aha! făcu el uluit. Asta numiți dumneavoastră o restaurație?

— Da, Planchet! Nu se cheamă aşa ceea ce vreau să fac?

— Fără îndoială, fără îndoială. Dar v-ați gândit bine?

— La ce?

— La ce e pe-acolo?

— Unde?

— În Anglia.

— Şi ce-i pe-acolo, ia s-auzim, Planchet?

— Întâi şi întâi, vă cer iertare, domnule, că mă amestec în astfel de lucruri, care n-au nici o legătură cu negustoria mea, dar fiindcă e vorba de o afacere pe care mi-o propuneți... căci îmi propuneți o afacere, nu-i aşa?

— Grozavă, Planchet!

— Dar fiindcă îmi propuneți o afacere, am dreptul să îmi dau cu părerea asupra ei.

— Dă-ți-o, Planchet; din părere în părere se naşte lumina.

— Ei bine, întrucât domnul îmi îngăduie să-mi exprim părerea, îi voi spune că acolo sunt mai întâi parlamentele.

— Da, şi apoi?

— Apoi, armata.

— Bine. Mai vezi şi altceva?

— Mai e apoi națiunea.

— Asta e tot?

— Națiunea care a aprobat răsturnarea şi moartea fostului rege, tatăl acestuia, şi care nu va voi să dea îndărăt.

— Planchet, prietene – zise d'Artagnan – tu judeci ca un boț de brânză. Națiunea... națiunea e obosită să tot cânte versete religioase. Şi dacă-i vorba de cântări, am băgat de seamă că națiunilor le place mai mult să cânte stihuri deocheate. Adu-ți aminte de Frondă; ştiu că s-a cântat pe vremea aceea! Eh, frumoase timpuri, nu?

— Nu prea, nu prea; era cât pe-aci să fiu spânzurat în acele zile.

— Era; dar ai fost, sau n-ai fost?

— N-am fost.

— Şi ai început, sau nu, să faci avere în mijlocul cântecelor acelea?

— E adevărat, da.

— Prin urmare, nu mai zici nimic?

— Ba da: să ne întoarcem la armată şi la parlamente.

— Eu spun că am douăzeci de mii de livre date cu împrumut domnului Planchet şi că mai am alte douăzeci de mii puse deoparte; cu aceste patruzeci de mii de livre ridic o armată.

Planchet îşi împreună mâinile; îl vedea pe d'Artagnan că vorbeşte serios şi rămase încredințat că stăpânul său şi-a pierdut cu adevărat mințile.

— O armată!... Ah, domnule! făcu el, cu cel mai îngăduitor zâmbet, de teamă să nu-l ațâțe pe nebun şi să nu-l înfurie. O armată... mare?

— De patruzeci de oameni – răspunse d'Artagnan.

— Patruzeci, împotriva a patruzeci de mii, nu-i destul. Dumneavoastră faceți, singur, cât o mie de oameni, ştiu asta; dar unde veți găsi încă treizeci şi nouă de bărbați pe măsura dumneavoastră? Sau, găsindu-i, cine va va da bani ca să-i plătiți?

— Nu-i rău, Planchet... Zău ca da, vorbeşti ca un curtean.

— Nu, domnule, spun şi eu ce gândesc, şi iată de ce îmi dau cu părerea că la cea dintâi luptă fățişă pe care o veți duce cu cei patruzeci de oameni, mi-e teamă că...

— Tocmai de aceea nu voi da nici o luptă fățişă, dragă Planchet – zise gasconul râzând. Avem în antichitate pilde foarte frumoase de retrageri şi înaintări iscusite, care ne învață să ne ferim de duşman, iar nu să ne încăierăm cu el. Tu trebuie să ştii asta, Planchet, tu care ai luat comanda parizienilor în ziua când trebuiau să se bată cu muşchetarii şi care ai socotit atât de bine atacurile şi contraatacurile, încât n-ai părăsit nici o clipă Piața Regală.

Planchet începu să râdă.

— Dacă cei patruzeci de oameni ai dumneavoastră – răspunse el – se vor ascunde mereu şi vor fi dibaci, atunci pot trage nădejde că nu vor fi bătuți; dar, mă rog, aveți în vedere o țintă anumită?

— Fără nici o îndoială. Iată deci, după părerea mea, tactica cea mai bună de urmat spre a-l reaşeza cât mai repede pe tron pe maiestatea sa Carol al II-lea.

— Bun! strigă Planchet cu şi mai multă luare-aminte. Să admitem că tactica e buna. Dar, mai înainte de asta, mi se pare că am uitat ceva.

— Ce anume?

— Am lăsat deoparte națiunea, căreia îi place să cânte mai mult măscări decât psalmi, şi armata, cu care nu ne vom bate; mai sunt însă parlamentele, care nu cântă de loc.

— Şi care se vor bate şi mai puțin. Cum, Planchet, cu, care eşti un om deştept, te neliniştești din pricina unei adunături de zbierători cărora li se spune *cozi* şi *costelivi!* Parlamentele nu mă

îngrijorează câtuşi de puţin, Planchet.

— De vreme ce nu vă îngrijorează pe dumneavoastră, să trecem mai departe.

— Da, şi ajungem la încheiere. Îţi reaminteşti de Cromwell, Planchet?

— Am auzit vorbindu-se mult de el, domnule.

— Era un războinic încercat.

— Şi un mare mâncău, mai cu seamă.

— Cum adică?

— Da, dintr-o singură îmbucătură a înghiţit toată Anglia.

— Dar ce-ai zice, Planchet, dacă a doua zi după ce el a înghiţit Anglia, s-ar fi găsit unul care să-l înghită pe domnul Cromwell?

— O, domnule, în matematică asta e una dintre cele dintâi reguli, că acela ce e cuprinzător trebuie să fie mai mare decât cuprinsul.

— Foarte bine!... Asta-i şi problema noastră, Planchet.

— Numai că domnul Cromwell e mort, şi cuprinzătorul său e acum mormântul.

— Dragul meu Planchet, văd cu multă plăcere că ai devenit nu numai matematician, ci şi filozof.

— Domnule, în negoţul meu de băcănie întrebuinţez multă hârtie trecută prin tipar; asta mă instruieşte.

— Bravo! În cazul acesta ştii, de bună seamă... căci n-ai învăţat matematicile şi filozofia fără puţină istorie... că după Cromwell, cel atât de mare, a urmat unul mic de tot.

— Da; acela se numea Richard, şi a făcut întocmai ca dumneavoastră, domnule d'Artagnan: şi-a dat demisia.

— Bine, foarte bine! După cel mare, care a murit, după cel mic, care şi-a dat demisia, a venit un al treilea. Acesta se numeşte domnul Monck. E un general foarte isteţ, fiindcă nu s-a bătut niciodată; e

un diplomat foarte bun, fiindcă nu vorbeşte niciodată, iar înainte de a spune bună ziua cuiva, se gândeşte douăsprezece ceasuri şi sfârşeşte prin a spune bună seara; ceea ce întrece orice măsură e însă că orice spusă a lui cade totdeauna bine.

— E cineva, într-adevăr – zise Planchet – dar eu cunosc un alt om politic care se aseamănă mult cu acesta.

— Domnul de Mazarin, nu-i aşa?

— El însuşi.

— Ai dreptate, Planchet; numai că domnul de Mazarin nu năzuieşte la tronul Franţei; asta schimbă totul, vezi tu. Ei bine, acest domn Monck, care are Anglia gata servită pe farfurie şi care a şi căscat gura ca s-o înghită, acest domn Monck, care le spune oamenilor lui Carol al II-lea şi lui Carol al II-lea însuşi: *Nescio vos...*

— Nu ştiu englezeşte – zise Planchet.

— Da, dar eu ştiu – răspunse d'Artagnan. *Nescio vos* înseamnă: Nu vă cunosc. Acest domn Monck, omul cel mai important al Angliei, după ce o va fi înghiţit...

— Ei bine? întrebă Planchet.

— Ei bine, prietene, mă duc acolo şi, cu cei patruzeci de oameni ai mei, pun mâna pe el, îl leg cobză şi-l aduc în Franţa, unde două afaceri grozave se deschid în faţa ochilor mei uluiţi.

— Şi alor mei! strigă Planchet, îmbătat de entuziasm. Îl vom închide într-o cuşcă şi-l vom arăta lumii, contra cost.

— Ei bine, Planchet, asta este a treia afacere, la care eu nu mă gândisem şi pe care ai descoperit-o tu.

— O credeţi bună?

— Da, fără îndoială; ale mele sunt însă mai bune.

— Să le auzim!

— Primo: o să-l pun la răscumpărat.

— Pentru ce sumă?

— Drace! Un voinic ca el face o sută de mii de scuzi.

— O, da!

— Prin urmare: primo, cer o răscumpărare de o sută de mii de scuzi.

— Sau...?

— Sau, ceea ce e şi mai bine, îl dau regelui Carol, care, nemaiavând nici generalul de care să se teamă, nici diplomatul care să-i încurce socotelile, se va restaura el însuşi şi, odată restaurat, îmi va pune în palmă cei o sută de mii de scuzi. Iată ideea mea, Planchet; ce zici, e bună?

— Măreață, domnule! strigă Planchet, tremurând de fericire. Dar cum v-a venit în minte o idee ca asta?

— Mi-a venit într-o dimineață, stând pe malul Loarei, în timp ce regele Ludovic al XIV-lea, preaiubitul nostru rege, lăcrăma sărutându-i mâna domnişoarei de Mancini.

— Domnule, vă garantez că ideea e sublimă, dar...

— Ah, mai e un dar!

— Dați-mi voie! Ideea e frumoasă, dar se aseamănă cu povestirea despre pielea ursului din pădure, o ştiți, pe care, ca s-o vinzi, trebuie mai întâi să prinzi ursul. Or, pentru a-l prinde pe domnul Monck, va fi o bătălie în regulă.

— Fără îndoială, doar d-aia îmi înjgheb o armată.

— Aha, acum pricep! Drace! O lovitură prin surprindere. O, domnule, dacă-i aşa, atunci veți învinge, căci nimeni nu vă poate ține piept în astfel de întâlniri.

— Am avut asemenea noroc, nimic de zis – spuse d'Artagnan cu orgolioasă modestie. Înțelegi însă că, dacă pentru asta i-aş avea lângă mine pe dragul meu Athos, pe viteazul meu Porthos şi pe şiretul meu Aramis, treaba ar fi ca şi făcută. Dar pe ei i-am pierdut şi nimeni nu ştie unde i-aş putea regăsi. De aceea, mă voi lupta singur. Acum, nu găseşti că afacerea e bună şi plasamentul avantajos?

— Prea! Prea!

— Ce vrei să spui?

— Planurile mari nu ajung niciodată la țintă.

— Cu acesta nu vom da greş, Planchet, şi dovada e că intru eu însumi în acțiune. Pentru tine va fi un câştig frumuşel, iar pentru mine o lovitură straşnică. Se va spune: "Iată care a fost bătrâneța domnului d'Artagnan" şi voi avea locul meu în istorisiri, ba chiar şi în istorie, Planchet. Sunt flămând de faimă!

— Domnule – zise Planchet – când mă gândesc că planul acesta măreț se făureşte aici, la mine, printre sacii cu zahăr, cu prune uscate şi cu mirodenii, îmi vine să cred că prăvălia mea e un adevărat palat.

— Ia seama, ia seama, Planchet! Dacă se află cel mai mic lucru, ne paşte Bastilia pe amândoi. Ia seama, prietene, căci ceea ce facem noi aici e un complot, şi domnul Monck este aliatul domnului de Mazarin. Ia seama!

— Domnule, cine a avut cinstea să stea alături de dumneavoastră nu se teme, şi cine are norocul să facă afaceri cu dumneavoastră ştie să tacă.

— Foarte bine; asta te priveşte mai mult pe tine decât pe mine, ținând seama că în opt zile eu voi fi în Anglia.

— Plecați, domnule, plecați! Cu cât mai devreme, cu atât mai bine.

— Atunci, banii sunt gata?

— Mâine vor fi, îi veți primi din mâna mea. Doriți aur sau argint?

— Aur, e mai lesne de purtat. Dar cum ne vom învoi? Ia să vedem!

— O, Doamne, în chipul cel mai simplu: îmi veți da o chitanță, asta e tot.

— Nu, nu – zise repede d'Artagnan – trebuie ordine în toate.

— Asta e şi părerea mea... Dar cu dumneavoastră...

— Şi dacă mor acolo, dacă voi fi ucis de un glonț de flintă, dacă voi crăpa din pricină că am băut bere?

— Domnule, vă rog să credeți că, într-un asemenea caz, aş fi atât de îndurerat de moartea dumneavoastră, că nu m-aş mai gândi la bani.

— Mulțumesc. Planchet, dar asta-i altceva. Vom întocmi, ca doi slujbaşi de judecătorie, o învoială între noi, un fel de act pe care-l vom putea numi act de tovărăşie.

— Bucuros, domnule.

— Ştiu că e greu de întocmit, dar vom încerca.

— Să încercăm.

Planchet se duse să caute o pană, cerneală şi hârtie.

D'Artagnan luă pana, o înmuie în cerneală şi scrise:

Între domnul d'Artagnan, fost locotenent de muşchetari al regelui, în prezent cu locuința în strada Tiquetonne, la hanul "Căprioara"

Şi domnul Planchet, băcan, cu locuința în strada Lombarzilor, la firma "Drugul de Aur"

S-a convenit ceea ce urmează:

O asociație cu un capital de patruzeci de mii de livre s-a format în scopul de a duce la îndeplinire o idee aparținând domnului d'Artagnan.

Domnul Planchet, care cunoaşte această idee şi o încuviințează în toate punctele, va vărsa douăzeci de mii de livre în mâinile domnului d'Artagnan. El nu va cere nici înapoierea sumei, nici dobândă, înainte de întoarcerea dintr-o călătorie pe care domnul d'Artagnan o va face în Anglia.

La rândul său, domnul d'Artagnan se leagă să verse douăzeci de mii de livre, pe care le va adăuga la cele douăzeci de mii vărsate de domnul Planchet. El va folosi amintita sumă de patruzeci de mii de livre după cum va crede de cuviință, luându-şi însă sarcina să respecte o înțelegere scrisă mai jos:

În ziua când domnul d'Artagnan îl va reaşeza,

printr-un mijloc oarecare, pe maiestatea sa regele Carol al II-lea pe tronul Angliei, va vărsa în mâinile domnului Planchet suma de...

— Suma de o sută cincizeci de mii de livre – rosti cu nevinovăție Planchet, văzând că d'Artagnan se oprise din scris.

— Ei, la naiba, nu! zise d'Artagnan. Împărțeala nu se poate face pe din două, n-ar fi drept.

— Totuşi, domnule, fiecare punem câte o jumătate – se împotrivi cu sfială Planchet.

— Da, dar ascultă învoiala, dragul meu Planchet, şi dacă n-o găseşti dreaptă în toate punctele atunci când va fi scrisă, ei bine, o vom şterge.

Şi d'Artagnan scrise:

Însă, întrucât domnul d'Artagnan pune în această asociație, în afară de capitalul de douăzeci de mii de livre, timpul, Ideea, dibăcia şi pielea sa, lucruri la care ține mult, mai ales la cel din urmă, domnul d'Artagnan va lua din cele trei sute de mii de livre două sute de mii de livre partea sa, adică două treimi din suma întreagă.

— Foarte bine – zise Planchet.

— E drept aşa? întrebă d'Artagnan,

— Foarte drept, domnule.

— Şi vei fi mulțumit cu o sută de mii de livre?

— Cum dracu! Cred şi eu! O sută de mii de livre pentru douăzeci de mii?

— Şi numai într-o lună, fă socoteala,

— Cum, într-o lună?

— Da, nu-ți cer decât o lună răgaz.

— Domnule – făcu Planchet cu dărnicie – vă dau şi şase săptămâni.

— Mulțumesc – răspunse cu bunăvoință muşchetarul.

După care, cei doi asociați recitiră actul de la început până la sfârşit.

— E desăvârşit, domnule – zise Planchet – nici răposatul domn Coquenard, primul bărbat al doamnei baroane du Vallon, n-ar fi făcut unul mai bun.

— Găseşti? Ei bine, atunci să semnăm.

Şi amândoi îşi puseră parafa pe hârtie.

— În chipul acesta – zise d'Artagnan – nu-i voi rămâne nimănui dator.

— Eu însă voi rămâne îndatorat față de dumneavoastră – zise Planchet.

— Nu, căci oricât de mult aş ține la planul meu, Planchet, s-ar putea să-mi las pielea pe acolo, şi atunci vei pierde totul. Dar, drace, fiindcă veni vorba, am uitat un lucru foarte important în învoiala noastră. Să-l scriem:

În cazul când domnul d'Artagnan va răposa în timpul acțiunii sale, prezenta învoială va cădea, şi domnul Planchet dă de pe acum adeverință umbrei domnului d'Artagnan că nu va mai ridica pretenții asupra celor douăzeci de mii de livre vărsate de către dânsul în casa numitei asociații.

Această din urmă clauză îl făcu pe Planchet să-şi încrețească fruntea; dar când zări privirea atât de scânteietoare, mâna atât de puternică, spatele atât de zdravăn şi atât de robust al asociatului său, prinse din nou curaj şi, fără a mai sta pe gânduri, mai trase o coadă la iscălitura sa. D'Artagnan făcu şi el la fel. Astfel fu întocmit primul act cunoscut în istorie despre o asociație; atât doar că de atunci s-a abuzat poate întrucâtva şi de forma şi de fondul său.

— Acum – zise Planchet, turnându-i un ultim pahar de vin de Anjou lui d'Artagnan – acum duceți-vă la culcare, scumpul meu stăpân.

— Nu încă – răspunse d'Artagnan – căci greul

abia de-aici încolo vine, şi vreau să mă gândesc la cele ce am de făcut.

— Eh – murmură Planchet – am o încredere atât de mare în dumneavoastră, domnule d'Artagnan, că n-aş da eu cele o sută de mii de livre nici pentru nouăzeci de mii plătite imediat.

— Dracul să mă ia – zise d'Artagnan – cred că tu ai dreptate, Planchet.

Şi, cu acestea, luă un sfeşnic, se urcă în odaia lui şi se culcă.

XXI
D'ARTAGNAN SE PREGĂTEŞTE DE CĂLĂTORIE PENTRU CASA PLANCHET & Co.

D'Artagnan se gândi atât de mult întreaga noapte, încât a doua zi dimineața planul său era pe deplin întocmit.

— Asta e! zise el, ridicându-se în capul oaselor în mijlocul patului, cu cotul sprijinit pe genunchi şi cu bărbia în palmă. Asta e! Voi căuta patruzeci de bărbați zdraveni şi de ispravă, recrutați dintre oamenii cei mai deocheați, însă obişnuiți cu disciplina. Le voi făgădui câte cinci sute de livre pe lună, dacă se întorc; nimic, dacă nu se mai întorc, sau jumătate pentru urmaşi. Cât despre hrană şi locuință, astea cad în sarcina englezilor, care au boi la păşune, slănină la putină, găini în cotețe şi grâu în hambare. Mă voi înfățişa la generalul Monck cu această mică trupă. El mă va primi cu onoruri. Îi voi câştiga încrederea şi mă voi folosi de asta cât mai repede cu putință.

Dar, fără să meargă mai departe, d'Artagnan clătină din cap şi se întrerupse.

— Nu – îşi spuse el – nu voi avea îndrăzneala să-i

povestesc toate astea lui Athos; mijlocul nu e totuşi tocmai cinstit. Va trebui folosită forța. Apoi continuă: Da, va trebui folosită neapărat forța, fără să-mi pun câtuşi de puțin în joc însă demnitatea. Cu cei patruzeci de oameni, voi străbate țara ca partizan. Da, dar dacă mă întâlnesc nu cu patruzeci de mii de englezi, cum spune Planchet, ci chiar numai cu patru sute? Voi fi bătut, ținând seama că printre cei patruzeci de războinici ai mei se vor găsi cel puțin zece fricoşi, adică zece care îşi vor da pielea din prostie. Nu, într-adevăr, e cu neputință să ai patruzeci de inşi pe care să te poți bizui; asta nu se întâmplă. Trebuie să ştii să te mulțumeşti cu treizeci. Cu zece mai puțini, voi avea tot dreptul să ocolesc o încăierare, dat fiind numărul mic al oamenilor mei, iar dacă încăierarea are totuşi loc, atunci voi putea conduce mai bine în luptă treizeci, decât patruzeci de subalterni. Afară de asta, economisesc cinci mii de franci, adică a opta parte din capitalul meu, ceea ce merită osteneala. Am zis, voi avea aşadar treizeci de oameni. Îi voi împrăştia în trei cete, vom apuca drumuri diferite, cu înțelegerea de a ne reîntâlni la un moment dat; în felul acesta, câte zece, câte zece, nu vom da de bănuit nimănui şi vom trece nebăgați în seama. Da, da, treizeci e numărul cel mai potrivit. Vor fi trei de zece; trei e un număr sfânt. Şi apoi, tinde mai pui, o companie de treizeci de oameni, când se va strânge laolaltă, va avea ceva impunător... Ah, nenorocit ce sunt – reflectă mai departe d'Artagnan – îmi trebuiesc şi treizeci de cai; asta înseamnă ruină. Unde naiba mi-a fost capul, că am uitat de cai? Nici gând, fireşte, să porneşti la o treabă ca asta fără cai! Ei bine, fie, vom face şi această jertfă, chiar de va trebui să luăm caii chiar acolo; care nu sunt răi, de altminteri... Dar, drace, am uitat că sunt trei cete, deci e nevoie de trei comandanți. Aici e greutatea. Dintre cei trei comandanți, pe unul îl am, sunt eu

însumi. Da, numai că ceilalți doi mă vor costa ei singuri aproape tot atâția bani cât întreaga trupă la un loc. Nu, hotărât lucru, mă voi mulțumi cu un singur locotenent. Atunci însă va trebui să-mi micşorez trupa la douăzeci de oameni. Ştiu că sunt puțini douăzeci, dar cum şi aşa pornisem cu gândul să ocolesc orice încăierare cu treizeci de oameni, cu atât voi fi mai îndreptățit să o fac cu douăzeci. Douăzeci e o cifră rotundă; totodată va scădea şi numărul cailor cu zece, ceea ce înseamnă ceva; şi atunci, cu un locotenent bun... Doamne sfinte, ce va să zică răbdarea şi socoteala bună! Era să mă îmbarc cu patruzeci de oameni şi iată acum că am ajuns la douăzeci, pentru aceeaşi treabă. Zece mii de livre economisite dintr-o dată, şi mai multă siguranță, asta e mare lucru! Şi acum să vedem: mai e vorba să găsim un locotenent; să-l căutăm, deci, şi pe urmă... Dar asta nu-i tocmai uşor, am nevoie de un locotenent viteaz şi priceput, unul ca mine. Da, însă un locotenent îmi va cunoaşte taina, şi cum această taină valorează un milion, iar eu nu voi plăti omul meu decât cu o mie de livre, o mie cinci sute cel mult, acesta îmi va vinde taina lui Monck. Fără locotenent, ducă-se dracului! La urma urmei, chiar dacă el ar fi mut ca un discipol al lui Pitagora, tot va avea în trupă un soldat de încredere pe care-l va face sergentul său; sergentul va afla taina locotenentului, presupunând că acesta va fi cumsecade şi nu va voi să o vândă, şi atunci sergentul, mai puțin cinstit şi mai puțin ambițios, va da totul pentru cincizeci de mii de livre. Hai, hai, nici asta nu se poate! Nu mai încape vorbă, locotenentul trebuie lăsat la o parte. Dar atunci trupa va rămâne întreagă, n-o voi mai putea împărți în două şi nu voi mai putea să dau lupta din două părți în acelaşi timp, fără un altul la fel ca mine care... Dar la ce bun să dau lupta din două părți, de vreme ce n-avem de prins decât un singur om? La ce bun să

slăbesc trupa, punându-i pe unii la dreapta, pe alții la stânga? Un singur corp, la dracu! Unul singur, şi comandat de d'Artagnan; foarte bine! Dar douăzeci de oameni, umblând într-o singură ceată, devin bătători la ochi pentru toată lumea. Nu trebuiesc văzuți douăzeci de călăreți mergând împreună, căci atunci li s-ar pune pe urme o companie care le-ar cere cuvântul de ordine, şi fiindcă nu l-ar putea da la repezeală, ar fi împuşcați ca nişte iepuri, în frunte cu domnul d'Artagnan. O să mă mulțumesc deci cu zece oameni; aşa voi lucra mai uşor şi cu mai multă unitate, voi fi silit să fiu prevăzător, ceea ce, într-o treabă ca aceea la care pornesc eu, înseamnă pe jumătate izbândă; un număr prea mare de oameni m-ar putea târî în cine ştie ce nesăbuință, Zece cai nu sunt, apoi, greu de cumpărat sau de luat. O, minunată idee, şi ce linişte desăvârşită îmi toarnă ea prin vine! Nici bănuieli, nici cuvinte de ordine, nici primejdii. Zece oameni sunt ca nişte valeți sau ca nişte cărăuşi. Zece oameni călări pe zece cai încărcați cu felurite mărfuri sunt lăsați în pace şi sunt primiți cu voie bună oriunde. Zece oameni care călătoresc pe seama casei Planchet & Co., din Franța. Nu e nimic rău în asta. Aceşti zece oameni, îmbrăcați ca nişte negustori, pot avea câte un bun cuțit de vânătoare, câte o flintă atârnată la şaua calului şi câte un pistol la cingătoare. Nu se sperie de oricine, fiindcă n-au gânduri ascunse. Sunt poate oleacă contrabandişti, dar ce mare lucru e asta? Contrabanda nu e pedepsită, ca poligamia, cu spânzurătoarea. Tot ce mi se poate întâmpla mai rău e să ni se ia marfa. Ni s-a luat marfa, si cu asta basta! Ei da, ăsta e un plan minunat! Zece oameni numai, zece oameni luați în serviciul meu, dar zece oameni hotărâți cât patruzeci şi care mă vor costa cât patru, față de care, spre mai multă siguranță, nu voi scăpa o iotă din planul meu, şi cărora le voi spune doar atât: "Prieteni, avem de dat

o lovitură". În acest chip, Satan ar trebui să fie prea dibaci ca să-mi mai joace vreun renghi. Cincisprezece mii de livre economisite! E splendid, când te gândeşti că am pornit de la douăzeci de mii!

Astfel, încântat de rodnicele lui socoteli, d'Artagnan se opri la acest plan, hotărât să nu mai schimbe nimic din litera lui. Îşi şi întocmi în minte, cu memoria sa fără cusur, o listă de zece oameni vestiți printre căutătorii de aventuri, printre cei nedreptățiți de soartă sau certați cu justiția. Cu acestea, d'Artagnan se sculă şi porni fără zăbavă la lucru, spunându-i lui Planchet să nu-l aştepte cu masa la prânz, ba că s-ar putea să nu vie nici la cină.

O zi şi jumătate de alergături prin anumite colțuri ale Parisului îi fură de ajuns ca să-şi găsească oamenii şi, fără a-i pune în legătură unii cu alții, alese, strânse şi formă, în mai puțin de treizeci de ceasuri, o frumoasă colecție de chipuri, unele mai hidoase decât altele şi vorbind o franțuzească mai puțin corectă chiar şi decât englezeasca de care aveau să se folosească de acum înainte. În cea mai mare parte erau foşti oameni din gardă ale căror merite d'Artagnan avusese prilejul să le cunoască în diferite împrejurări, şi pe care beția, loviturile de spadă, pierderile la joc sau reformele economice ale domnului de Mazarin îi siliseră să caute singurătatea şi umbra, aceste două mari consolatoare ale sufletelor neînțelese şi rănite. Purtau în fizionomia şi în veşmintele lor urmele suferințelor şi durerilor prin care trecuseră. Unii aveau fața brăzdată de vechi zgârieturi; toți erau îmbrăcați în zdrențe. D'Artagnan uşură cea mai apăsătoare dintre aceste mizerii fraterne printr-o înțeleaptă împărțire a scuzilor din fondul asociației; apoi, veghind ca aceşti scuzi să fie folosiți pentru înfrumusețarea fizică a trupei, le dădu recruților săi întâlnire undeva în nordul Franței, între Berghes şi Saint-Omer. Le lăsă un răgaz de şase zile până la

întâlnire, şi d'Artagnan cunoştea îndeajuns bunăvoința, voioşia şi cinstea după toane a acestor faimoşi angajați, pentru a fi încredințat că nici unul dintre ei nu va fi lipsă la apel.

După ce dădu ordinele cuvenite şi după ce fixă locul de întâlnire, se duse să-şi ia rămas bun de la Planchet, care îi ceru amănunte în legătură cu armata sa. D'Artagnan nu se gândi nici o clipă să-i pomenească ceva despre reducerea pe care o făcuse în ceea ce priveşte personalul: se temea să nu zdruncine, prin această mărturisire, încrederea asociatului său. Planchet se bucură nespus aflând că armata era gata înjghebată şi că ei, Planchet, se putea socoti un fel de rege prin jumătate din suma vărsată în acest scop, fiind îndreptățit astfel să-şi spună că, de la tejgheaua lui, ce-i ținea loc de tron, a alcătuit un corp de trupe sortit să se războiască împotriva perfidului Albion.

Planchet îi numără deci lui d'Artagnan douăzeci de mii de livre, în ludovici mari, nou-nouți, partea sa, a lui Planchet, şi alte douăzeci de mii de livre, tot în ludovici mari de aur, partea lui d'Artagnan. Muşchetarul vârî cele două sume în doi săculeți deosebiți şi, ținând fiecare săculeț în câte o mână, îi cântărea, spunând:

— E destul de greu bănetul ăsta, dragul meu Planchet; Ştii că trebuie să cântărească peste treizeci de livre?

— Nu-i nimic, calul dumneavoastră va duce totul ca pe un fulg.

D'Artagnan clătină din cap.

— Nu vorbi aşa, Planchet; un cal împovărat cu treizeci de livre greutate, pe lângă călăreț şi calabalâcul lui, nu mai poate trece cu uşurință un râu, nu mai sare cu sprinteneală un zid sau o groapă, şi dacă nu e cal, vai de călăreț! E adevărat însă că tu nu ştii asta, Planchet, tu care ai servit toată viața ta în infanterie.

— Atunci, domnule, cum să facem? zise Planchet, pe drept cuvânt încurcat.

— Ascultă – răspunse d'Artagnan – îmi voi plăti armata la reîntoarcerea acasă. Păstrează partea mea de douăzeci de mii de livre, pe care vei avea grijă să le înmulțeşti între timp.

— Şi jumătatea mea? făcu Planchet.

— O iau cu mine.

— Încrederea dumneavoastră mă cinsteşte – zise Planchet – dar dacă nu vă mai întoarceți?

— Tot ce se poate, deşi aşa ceva mi se pare puțin probabil. Atunci, Planchet, pentru cazul că nu m-aş mai întoarce, dă-mi o pană ca să-mi scriu testamentul.

D'Artagnan luă pana, hârtia şi aşternu pe foaia albă următoarele:

Eu, d'Artagnan, am avere suma de douăzeci de mii de livre, strânse para cu para timp de treizeci şi trei de ani, cât am fost în serviciul maiestății sale regelui Franței. Din acestea dau cinci mii lui Athos, cinci mii lui Porthos, cinci mii lui Aramis, pentru ca ei să le dea, în numele meu şi al lor, tânărului meu prieten Raoul, viconte de Bragelonne. Cele din urmă cinci mii le dăruiesc lui Planchet, pentru ca să le împartă cu mai puțină strângere de inimă pe celelalte cincisprezece mii prietenilor mei. Drept care am semnat cele de față.

D'Artagnan

Planchet părea foarte nerăbdător să afle ce scrisese acolo d'Artagnan.

— Poftim, citeşte – îi spuse muşchetarul.

La ultimele rânduri, ochii lui Planchet se umplură de lacrimi.

— Credeți că altfel n-aş fi dat banii celorlalți? Dacă-i aşa, nu mai primesc cele cinci mii de livre ale dumneavoastră.

D'Artagnan zâmbi.

— Primeşte-le, Planchet, primeşte-le, şi în felul acesta nu vei pierde decât cincisprezece mii de franci, în loc de douăzeci de mii, şi nu vei fi ispitit să calci semnătura stăpânului şi prietenului tău, căutând să nu pierzi nimic.

Cât de bine cunoştea inimile oamenilor şi ale băcanilor acest simpatic domn d'Artagnan!

Cei care l-au socotit nebun pe Don Quijote, fiindcă se ducea să cucerească un imperiu însoțit doar de Sancho, scutierul său, şi cei care l-au socotit nebun pe Sancho, fiindcă se ducea cu stăpânul lui să cucerească zisul imperiu, fără îndoială că aceia nu i-ar fi judecat altfel pe d'Artagnan şi pe Planchet. Cu toate acestea, cel dintâi trecea drept un om cu mintea ageră printre oamenii cei mai pătrunzători de la curtea Franței; cât despre cel de-al doilea, el îşi cucerise pe bună dreptate faima unuia din cele mai înțelepte creiere printre negustorii băcani din strada Lombarzilor, adică din Paris, şi, prin urmare, din Franța.

Dar, judecându-i pe aceşti doi oameni numai din punctul de vedere al celorlalți oameni, şi mijloacele cu ajutorul cărora ei voiau să reaşeze un rege pe tronul său numai prin comparație cu alte mijloace, până şi cel mai îngust cap din țara cu cele mai înguste capete s-ar fi revoltat împotriva cutezanței locotenentului şi a neroziei asociatului sau.

Din fericire, d'Artagnan nu era omul care să asculte palavrele ce se rosteau în jurul său, nici comentariile ce se făceau pe seama lui. El îşi însuşise deviza: *Fă treaba bine şi lasă-i pe alții să vorbească.* Planchet, la rândul său, o avea şi el pe-a lui: *Lasă-i pe alții să facă, şi tu taci din gură.* Din asta rezulta că, după exemplul tuturor marilor genii, cei doi oameni se mândreau *intra pectus* de a avea dreptate, în pofida tuturor celor care spuneau că sunt doi bieți nebuni.

Drept început, d'Artagnan porni la drum pe cea mai frumoasă vreme din lume, fără nori pe cer, fără nori în sufletul său, vesel şi puternic, liniştit şi decis, neclintit în hotărârea lui şi, prin urmare, ducând cu el o doză înzecită din acel fluid nestăvilit pe care zguduirile sufleteşti îl fac să țâşnească din împletitura nervilor şi care împrumută maşinii omeneşti o forță şi un avânt de care veacurile viitoare îşi vor da seama, după toate probabilitățile, într-un chip mult mai matematic decât o putem face noi astăzi. Apucă din nou, ca pe vremurile de altădată, drumul bogat în aventuri care îl dusese cândva la Boulogne şi pe care-l străbătea acum pentru a patra oară. Aproape că recunoştea, din trapul calului, urmele paşilor lui pe caldarâm şi acelea ale pumnului său în toate porțile hanurilor; şi memoria lui, încă vie şi sprintenă, reînvia astfel acea vajnică tinerețe care, după treizeci de ani, nu-i dezmințea nici inima largă, nici pumnul de oțel.

Ce fire înzestrată din plin de natură, firea acestui om! Avea toate pasiunile, toate cususurile, toate slăbiciunile, dar spiritul de contrazicere, propriu inteligenței lui, schimba toate aceste scăderi în merite corespunzătoare. D'Artagnan, grație imaginației lui pururi iscoditoare, se temea până şi de o umbră, dar, ruşinat că îi e teamă, se îndrepta fără şovăire către acea umbră, şi atunci devenea, într-adevăr, neobişnuit de curajos, dacă primejdia era reală; de asemenea, totul în el era emoție şi, deci, bucurie. Îi plăcea mult tovărăşia altora, dar niciodată nu i se ura cu a sa, şi de multe ori, dacă ai fi putut să-l observi îndeaproape atunci când era singur, l-ai fi văzut râzând de fleacurile pe care şi le povestea lui însuşi sau de glumețele închipuiri pe care şi le făurea numai cu cinci minute înainte de clipa când avea să-l cuprindă mâhnirea cea mai adâncă.

Totuşi, de data aceasta, d'Artagnan nu era,

poate, tocmai atât de vesel pe cât ar fi fost dacă ar fi ştiut că la Calais îl aşteaptă câțiva prieteni buni, în loc de a întâlni acolo şleahta aceea de zece secături; cu toate acestea, melancolia nu-l vizită mai mult decât o dată pe zi, şi primi în totul cam vreo cinci vizite ale acestei zeițe, înainte de a zări marea la Boulogne, fără a mai adăuga că aceste vizite erau de scurtă durata.

Dar, odată ajuns acolo, d'Artagnan se simți mai aproape de acțiune, şi orice alt simțământ, în afară de acela al încrederii în sine, dispăru, pentru a nu se mai întoarce niciodată. De la Boulogne, o luă de-a lungul coastei până la Calais.

Calais era locul de întâlnire cu ceilalți, şi în Calais dăduse fiecăruia din înrolații lui adresa hanului "La Marele Monarh". Acolo traiul nu era prea scump, acolo marinarii trăgeau totdeauna bucuroşi, acolo oamenii de spadă, cu platoşă de piele, bineînțeles, găseau pat, masă, bere, în sfârşit, toate plăcerile vieții, pentru treizeci de băncuțe pe zi.

D'Artagnan îşi propunea să-şi surprindă oamenii în plină viață de vagabondaj, pentru a-şi da seama de la prima ochire dacă se poate bizui pe ei ca pe nişte tovarăşi de isprava.

Ajunse la Calais spre seară, pe la ceasurile patru şi jumătate.

XXII
D'ARTAGNAN CĂLĂTOREŞTE PENTRU CASA PLANCHET & Co.

Hanul "La Marele Monarh" se afla într-o străduță paralelă cu portul, fără ca totuşi să dea în port; câteva ulicioare tăiau, aşa cum treptele taie cele două margini ale unei scări, cele două mari linii drepte, a portului şi a străzii. Prin aceste ulicioare nimereai pe

neaşteptate din port în strada şi din stradă în port.

D'Artagnan ajunse la port, apucă pe una din aceste ulicioare şi căzu pe neaşteptate în faţa hanului "La Marele Monarh". Momentul fusese bine ales şi-i amintea lui d'Artagnan de începuturile lui la hanul "Morarul Francez", la Meung. Câţiva marinari care jucau zaruri se luaseră la ceartă şi se ameninţau unii pe alţii cu toată furia. Hangiul, hangiţa şi doi băieţi de serviciu supravegheau cu nelinişte cercul acestor jucători înrăiţi, în mijlocul cărora încăierarea era gata să se producă dintr-o clipă în alta, prin mânuirea cuţitelor şi a satârelor. Totuşi, jocul continua.

Pe o laviţă de piatră stăteau doi vlăjgani ce se părea că aşteptau pe cineva, cu ochii aţintiţi la uşă; patru mese rânduite în fundul încăperii comune erau ocupate de alţi opt indivizi. Nici cei de pe laviţă, nici cei de la mese nu dădeau semne că vor să se amestece în zâzania sau în jocul celorlalţi.

D'Artagnan recunoscu în aceşti spectatori atât de reci şi de nepăsători pe cei zece oameni ai lui.

Zâzania creştea din clipă în clipă. Orice patimă îşi are, întocmai ca marea, fluxul şi refluxul ei, care urcă şi coboară. Ajuns în culmea furiei, un marinar răsturnă masa, dimpreună cu banii ce se aflau pe ea. Masa căzu, banii se rostogoliră pe jos. În aceeaşi clipă, întregul personal al hanului se repezi să culeagă banii; dar un mare număr de piese albe fură înhăţate de alţi indivizi ce se făcură numaidecât nevăzuţi, în timp ce marinarii se sfâşiau între ei.

Singuri, cei doi oameni de pe laviţă şi ceilalţi opt de la mesele din fund, cu toate că păreau absolut străini unii de alţii, singuri, spunem, aceşti zece oameni parcă se înţeleseseră între ei să rămână nemişcaţi în mijlocul acestor ţipete de furie şi al acelui zornăit de bani. Numai doi se mulţumiră doar să-i îmbrâncească pe bătăuşii ce se rostogoliseră până sub masa lor.

Alți doi, mai pe urmă, văzând tot acest tărăboi din jurul lor, îşi scoaseră încet mâinile din buzunare; alți doi, în sfârşit, se urcară pe masa din fața lor, aşa cum fac, spre a nu fi udați, cei care văd un şuvoi de apă îndreptându-se spre ei.

"Aşa, aşa – îşi zise d'Artagnan, căruia nu-i scăpase nici unul din amănuntele arătate mai sus – iată o frumoasă colecție: prevăzători, potoliți, obişnuiți cu tărăboiul, pregătiți pentru lovitură. Drace, s-ar zice că am avut mână bună!"

Deodată, atenția îi fu atrasă spre un ungher al încăperii. Cei doi oameni care îi îmbrânciseră cu piciorul pe bătăuşi se pomeniră luați la înjurături de marinarii ce se împăcaseră acum între ei. Unul dintre aceştia, amețit de furie, dar mai ales de bere, veni cu un pas amenințător să-l întrebe pe cel mai scund dintre aceşti doi înțelepți cu ce drept a îndrăznit să dea cu piciorul în nişte făpturi ale bunului Dumnezeu care nu erau câini. Şi, făcând această întrebare, îşi vârî, ca să se arate şi mai dârz, pumnul mare sub nasul recrutului domnului d'Artagnan. Omul păli, fără să se observe dacă pălise de teamă sau de mânie; văzând asta, matelotul trase concluzia că pălise de teamă şi ridică pumnul cu gândul fățiş de a-l lăsa să cadă drept în creştetul străinului. Dar, fără ca cel amenințat să fi făcut vreo mişcare, îi repezi marinarului o directă atât de puternică în burtă, încât acesta se rostogoli până în celălalt capăt al încăperii, țipând îngrozitor. In. aceeaşi clipa, însufleți ți de simțământul legăturii comune, toți camarazii învinsului se năpustiră asupra învingătorului. Acesta din urmă, cu acelaşi sânge rece de care dăduse dovada mai înainte, fără să facă nechibzuința de a se folosi de arme, înşfacă o stacană de bere cu capacul de cositor şi-i pocni pe vreo doi-trei dintre atacanți; apoi, fiindcă ar fi fost doborât de numărul atacanților, ceilalți şapte inşi potoliți din fundul sălii, care nu se

mişcaseră de la locurile lor până atunci, dându-şi seama că era pusă în joc onoarea lor, săriră în ajutorul lui. În acelaşi timp, cei doi nepăsători de lângă uşă îşi întoarseră capetele cu o încruntare a sprâncenelor ce arăta hotărârea lor vădită de a se năpusti în spinarea vrăjmaşilor, dacă vrăjmaşii nu se vor astâmpăra.

Hangiul, băieţii de serviciu şi doi paznici de noapte ce treceau pe acolo şi care, din curiozitate, intraseră să vadă ce se petrece în han, fură târâţi în învălmăşeală şi doborâţi în pumni.

Parizienii loveau ca nişte ciclopi, toţi deodată şi cu o dibăcie ce-ţi făcea plăcere s-o priveşti. În cele din urmă, siliţi să bată în retragere faţă de numărul prea mare al celorlalţi, se strânseră toţi în partea cealaltă a mesei celei mari, pe care patru o ridicară de jos cât ai bate din palme, în timp ce alţi doi puseră mâna fiecare pe câte o bancă de scânduri în aşa fel că, slujindu-se de ele ca de nişte uriaşe ciomege, trântiră la pământ dintr-o singură lovitură opt marinari, peste care aruncară apoi strivitoarea lor catapultă.

Duşumeaua era deci presărată cu răniţi, iar sala plină de ţipete şi de praf, când d'Artagnan, mulţumit de această probă a oamenilor lui, înainta cu spada în mână şi, lovind cu măciulia orice ţeastă care-i ieşea în cale, scoase un puternic "Destul!" care puse într-o clipită capăt încăierării. Toţi începură să se retragă de-a-ndaratelea, de la mijloc spre margini, în aşa fel că d'Artagnan se pomeni singur în mijlocul încăperii.

— Ce înseamnă asta? se adresă el apoi adunării, cu tonul impunător al lui Neptun rostind *Quos ego*...

În aceeaşi clipă şi la cel dintâi sunet al glasului său, ca să continuăm metafora virgiliană, recruţii domnului d'Artagnan, recunoscându-l, fiecare în parte, pe stăpânul şi suveranul său, îşi stăviliră dintr-o dată şi furia, şi avântul scândurilor, şi loviturile cu picioarele de masă.

La rândul lor, marinarii, văzând această lungă spadă trasă din teacă, această înfăţişare plină de măreţie şi acest braţ ager care venea în ajutorul duşmanilor lor, în persoana unui om ce părea obişnuit să poruncească, marinarii, la rândul lor, se mulţumiră să-şi ridice răniţii în tăcere şi să-şi culeagă de pe jos stacanele de bere.

Parizienii îşi şterseră frunţile şi făcură plecăciuni înaintea şefului. D'Artagnan fu copleşit cu mulţumiri de către hangiul de la "Marele Monarh". Le primi ca un om care ştie că nu i se dă nimic de prisos, apoi declară că până la pregătirea cinei se duce să facă o plimbare prin port. Numaidecât, fiecare din angajaţii lui, înţelegând că sunt chemaţi, îşi luă pălăria, îşi aruncă pe umeri haina şi-l urmă pe d'Artagnan.

Dar muşchetarul, plimbându-se într-una fără o ţintă precisă, cercetând fiecare lucru întâlnit în cale, n-avea de gând să se oprească aşa repede; el se îndreptă spre dune, şi cei zece oameni, speriaţi că se pomenesc urmărindu-se astfel unii pe alţii, neliniştiţi că vedeau la dreapta, la stânga şi în spatele lor tovarăşi la care nici nu se gândiseră până atunci, se ţineau după el, aruncându-şi unii altora priviri duşmănoase.

Abia când ajunse în cea mai adâncă vâlcea a celei mai mari dune, d'Artagnan, zâmbind că-i vedea atât de răzleţiţi, se întoarse cu faţa către ei şi, făcându-le un semn împăciuitor cu mâna, le spuse:

— Hei, domnii mei, fără vrăjmăşie! Sunteţi meniţi să trăiţi laolaltă, să vă înţelegeţi în toate privinţele, iar nu să vă sfâşiaţi unii pe alţii.

Atunci, orice şovăială se spulberă dintr-o dată; oamenii răsuflară uşuraţi, ca şi cum ar fi fost scoşi dintr-un sicriu, şi se priviră cu bunăvoinţă unii pe alţii. După această cântărire, îşi îndreptară ochii către şeful lor, care, cunoscând de multă vreme marea artă de a vorbi oamenilor de teapa lor, le ţinu acest mic

discurs, înfiripat pe loc şi rostit cu o vioiciune întru totul gasconă:

— Domnii mei, ştiți cu toții cine sunt. V-am angajat, cunoscându-vă viteji şi vrând să vă fac părtaşi la o expediție glorioasă. Închipuiți-vă că, lucrând alături de mine, lucrați pentru rege. Vă previn numai că de veți scăpa o singură vorbă despre aceasta, mă voi vedea silit să vă zdrobesc imediat capetele în chipul ce mi se va părea cel mai la-ndemână. Ştiți cu toții, domnilor, că secretele de stat sunt ca o otravă ucigătoare; atâta vreme cât această otravă stă în cutia ei şi cutia e bine închisă, nu face rău nimănui; scoasă din cutie, omoară. Acum, apropiați-vă de mine, şi veți afla despre acest secret ceea ce îmi stă în putință să vă spun.

Toți se strânseră în juru-i cu un freamăt plin de curiozitate.

— Apropiați-vă – continuă d'Artagnan – şi pasărea care trece pe deasupra capetelor noastre, iepurele care se joacă prin buruienile nisipurilor, peştele care sare din apă să nu ne audă. E vorba să aflăm şi să-i raportăm domnului intendent superior al finanțelor în ce măsură contrabanda engleză dăunează mărfurilor franceze. Vom pătrunde pretutindeni şi vom vedea totul. Vom fi nişte bieți pescari picarzi, aruncați pe coastă de o furtună cumplită. Se înțelege de la sine că vom vinde peştele nici mai bine, nici mai rău decât orice pescar. Dar s-ar putea să se afle cine suntem şi să fim tulburați în treburile noastre; este deci nevoie să fim oricând în stare să ne apărăm. Iată pentru ce v-am ales, socotindu-vă oameni înțelepți şi de curaj. Vom duce un trai bun laolaltă şi nu ne vor pândi mari primejdii, dat fiind că avem la spatele nostru un ocrotitor puternic, mulțumită căruia nu ne vom lovi de nici o încurcătură în cale. Un singur lucru mă îngrijorează, dar nădăjduiesc că, după o scurtă discuție, mă veți

scoate şi din această încurcătură. Lucrul care mă îngrijorează e să nu duc cu mine un echipaj de pescari nevolnici, care echipaj ne-ar stingheri peste măsură, pe câtă vreme dacă, din întâmplare, se găsesc printre domniile voastre oameni care să fi văzut marea...

— O, cât despre asta, să nu-ți pese! strigă unul din recruții lui d'Artagnan. Eu am fost prizonier la piraţii din Tunis timp de trei ani şi ştiu cum se conduce o navă tot aşa de bine ca un amiral.

— Vedeți – zise d'Artagnan – straşnic lucru e întâmplarea!

Rosti aceste cuvinte cu un nedesluşit accent de prefăcută naivitate, deoarece el ştia prea bine că această victimă a piraților era un vechi corsar şi îl angajase în cunoştință de cauza. Dar d'Artagnan nu spunea niciodată mai mult decât trebuia să spună, tocmai ca să-şi lase auditorul pe gânduri. Fu scutit deci de orice explicație, şi culese efectul fără a da să se înțeleagă că l-ar preocupa cauza.

— Iar eu – strigă un al doilea – am un unchi care e paznic la schelele din portul La Rochelle. De mic copil m-am jucat pe punțile corăbiilor; mă pricep să mânuiesc cârma şi pânzele mai bine ca un marinar venit de pe ocean.

Nici acesta nu mințea, la fel ca şi celălalt: vâslise şase ani pe galerele maiestății sale, în La Ciotat.

Alți doi fură mai sinceri: ei mărturisiră fără înconjur că slujiseră pe un vas ca soldați, pedepsiți să tragă la galere; şi nu roşiră spunând asta. D'Artagnan se pomeni deci şeful a şase războinici şi patru marinari, având în acelaşi timp o armată şi de uscat, şi de apă, ceea ce l-ar fi umplut de mândrie pe Planchet, dacă băcanul ar fi cunoscut acest amănunt.

Acum nu mai era vorba decât de ordinul general, şi d'Artagnan îl dădu cu toată precizia. Le spuse oamenilor săi să fie gata de plecare spre Haga,

urmând, unii, țărmul mării, până la Breskens, ceilalți, drumul care duce la Anvers. Îşi dădură întâlnire peste cincisprezece zile, socotind că vor merge întins în fiecare zi, în piața cea mare din Haga.

D'Artagnan îşi povățui apoi oamenii să pornească la drum doi câte doi, formând perechile aşa cum vor socoti de cuviință, după simpatii. El însuşi îşi alese dintre mutrele mai puțin fioroase doi oameni din gardă, pe care-i cunoscuse cândva şi ale căror singure cusururi erau că jucau zaruri şi se îmbătau. Aceştia nu-şi pierduseră cu totul ideea de civilizație şi, sub o îmbrăcăminte curată, inimile lor ar fi început să bată din nou omeneşte. D'Artagnan, pentru a nu stârni pizma printre ceilalți, îi îndemnă să pornească înainte. El îi păstră pe cei doi aleşi, îi îmbrăcă în vechiturile lui personale şi plecă împreună cu ei. Acestora, cărora le lăsă impresia că-i onorează cu o încredere deplină, d'Artagnan le făcu o falsă mărturisire, menită să garanteze sorții de izbândă ai expediției. Le spuse că era vorba nu să vadă în ce măsură contrabanda engleză putea să dăuneze negoțului francez, ci, dimpotrivă, în ce măsură contrabanda franceză putea să stingherească negoțul englez. Oamenii păreau a crede că acesta e adevărul; şi chiar aşa credeau. D'Artagnan era încredințat că la cel dintâi dezmăț, atunci când aveau să fie beți turtă, unul din ei va împărtăşi restului bandei această taină de căpetenie a lor. Planul lui i se păru deci foarte bun.

La cincisprezece zile după cele ce am văzut că se petrecuseră la Calais, întreaga trupă se găsea reunită la Haga. D'Artagnan constată că toți oamenii lui, cu o înțelepciune demnă de luat în seamă, se travestiseră în mateloți mai mult sau mai puțin încercați de asprimile mării. Îi duse şi-i lăsă să doarmă într-o magazie de pe Newkerke-street, iar el se instala, în toată regula, într-o locuință bună de pe marele canal.

Aici află că regele Angliei se întorsese la aliatul

său, Wilhelm al II-lea de Nassau, stathuderul Olandei. Mai află apoi că refuzul regelui Ludovic al XIV-lea răcise întrucâtva ocrotirea ce-i fusese dată până atunci şi că, din această pricină, fusese nevoit să se retragă într-o căsuţă din satul Scheveningen, aşezat printre nisipuri, la marginea mării, cam la o leghe de Haga.

Acolo, se spunea, nenorocitul izgonit se mângâia în surghiunul lui, privind, cu acea tristeţe caracteristică prinţilor din neamul său, marea nemărginită a Nordului, care-l despărţea de Anglia lui, aşa cum o despărţise altădată pe Maria Stuart de Franţa. Acolo, în spatele câtorva copaci ai frumoasei păduri de la Scheveningen, pe nisipul mărunt în care cresc buruienile aurii de dună, Carol al II-lea lâncezea ca şi ele, dar mai nenorocit decât ele, căci trăia în lumea gândurilor, nădăjduind şi deznădăjduind rând pe rând.

D'Artagnan se repezi într-o zi până la Scheveningen, pentru a se încredinţa despre cele ce se vorbeau pe seama prinţului. Îl văzu, într-adevăr, pe Carol al II-lea ieşind singur şi îngândurat pe o portiţă ce da înspre pădure şi plimbându-se pe marginea mării, la apusul soarelui, fără sa atragă măcar luarea-aminte a pescarilor, care, întorcându-se seara din larg, ca vechii oameni ai mării din Arhipelag, îşi trăgeau bărcile pe prundişul de la ţărm.

Muşchetarul îl recunoscu pe rege. Îl văzu aţintindu-şi privirea întunecată peste întinderea nesfârşită a apelor, în timp ce pe obrazul lui palid se răsfrângeau razele roşiatice ale soarelui ce atingea dunga fumurie a orizontului. Apoi Carol al II-lea intră din nou în căsuţa retrasă, tot singur, mişcându-se încet şi trist, ascultând cum scârţâia sub paşii lui nisipul mărunt şi mişcător.

În aceeaşi seară, d'Artagnan închirie pentru o mie de livre un barcaz de pescar, care costa patru mii.

Plăti această mie de livre bani gheață şi depuse celelalte trei mii în păstrarea burgmesterului. După aceea îşi îmbarcă, în timpul nopții, şi fără să-i fi văzut cineva, pe cei şase oameni care alcătuiau armata lui de uscat, iar în clipa când marea începu să se retragă, la ceasurile trei dinspre ziuă, porni în larg, manevrând velele barcazului cot la cot cu ceilalți patru şi bizuindu-se pe priceperea fostului osândit la galere, ca şi cum ar fi avut de-a face cu primul pilot din port.

XXIII
ÎN CARE AUTORUL SE VEDE SILIT, FĂRĂ VOIA LUI, SĂ FACĂ PUȚINĂ ISTORIE

În timp ce regii şi oamenii îşi băteau astfel capul cu Anglia, care se guverna singură şi care, trebuie să o spunem, nu fusese niciodată atât de prost guvernată, un om asupra căruia Dumnezeu îşi oprise privirea şi îşi pusese mâna pe creştetul său, un om sortit de ursitoare să-şi scrie numele cu slove de foc în cartea istoriei îşi urma, în văzul lumii, opera plină de mister şi îndrăzneală. Mergea înainte, dar nimeni nu ştia unde voia să ajungă, cu toate că nu numai Anglia, dar şi Franța, dar şi Europa îl priveau îndeaproape cum se îndreaptă spre ținta lui cu pasul hotărât, cu fruntea sus. Tot ceea ce se ştia despre acest om o vom spune în cele ce urmează.

Monck se declarase pentru libertatea faimosului *Rump Parliament,* sau, dacă vă place mai mult, Parlamentul "Coadă", cum era poreclit, parlament pe care generalul Lambert, urmând pilda lui Cromwell, al cărui locotenent fusese, îl blocase atât de strâns, spre a-şi impune voința în sânul lui, încât nici un membru, în timpul acestei blocări, nu putuse să mai iasă de

acolo şi numai unul singur, Pierre Wentworth, putuse să intre.

Lambert şi Monck, totul se reducea la aceşti doi oameni, cel dintâi reprezentând despotismul militar, al doilea, republicanismul pur. Aceşti doi oameni erau singurii doi reprezentanți politici ai acelei revoluții în care Carol I îşi pierduse mai întâi coroana şi apoi capul.

Lambert, de altfel, nu-şi ascundea planurile; el căuta să instaureze un guvern militar şi să devină şeful acestui guvern.

Monck, republican îndârjit, spuneau unii, voia să mențină *Rump Parliament*-ul, această reprezentantă vădită, deşi degenerată, a republicii. Monck, ambițios dibaci, spuneau alții, voia să facă din acest parlament, pe care lăsa a se crede că-l ocrotea, o treaptă puternică spre a se putea urca până la tronul pe care Cromwell îl făcuse să rămână gol.

Astfel, Lambert, asuprind parlamentul, şi Monck, arătându-se de partea lui, se declaraseră pe față duşmani între ei. De aceea, atât Monck, cât şi Lambert se gândiseră de la bun început să-şi alcătuiască fiecare câte o armată: Monck în Scoția, unde erau presbiterienii şi regaliştii, adică nemulțumiții; Lambert la Londra, unde se afla ca totdeauna cea mai puternică opoziție împotriva puterii pe care o avea sub ochii ei.

Monck pacificase Scoția, îşi formase acolo o armată şi îşi găsise un adăpost: prima îl păzea pe celalalt. Monck ştia că nu sosise încă ziua, dată de Dumnezeu, pentru o mare schimbare; de aceea părea că spada îi e încă lipită de teacă. De neînvins in sălbatica şi muntoasa lui Scoție, general în toata puterea cuvântului, rege al unei armate de unsprezece mii de ostaşi încercați, pe care-i condusese, nu o dată, la izbândă, tot atât de bine, dacă nu chiar mai bine informat asupra treburilor de la Londra decât

Lambert, care îşi avea garnizoana în City, iată care era poziția lui Monck când, la o sută de leghe depărtare de Londra, se declară pentru parlament. Lambert, din contră, după cum am spus, locuia în capitală. Aici se afla centrul tuturor operațiunilor sale şi aici izbutise el să adune în jurul său nu numai prietenii, dar şi pătura de jos a poporului.

Aşadar, în Londra află Lambert despre sprijinul pe care Monck îl dădea parlamentului, tocmai de pe coastele Scoției. Socoti că nu mai era timp de pierdut şi că Tweed-ul nu e chiar atât de departe de Tamisa încât o armată să nu poată ajunge repede de la un râu la celălalt, mai ales dacă e bine comandată. El ştia, de asemeni, că, pe măsură ce vor pătrunde în Anglia, soldații lui Monck vor forma pe drum acel bulgăre de zăpadă, ca o emblemă a globului norocului, care nu e pentru un ambițios decât o treaptă ce urcă necontenit spre țelul său. Îşi adună deci armata, puternică în acelaşi timp prin alcătuirea ca şi prin numărul ei, şi ieşi înaintea lui Monck, care, în ce-l privea, asemenea unui navigator prudent plutind printre stânci, înainta cu multă băgare de seamă şi adulmeca în bătaia vântului orice Zgomot şi orice zvon ce venea dinspre Londra.

Cele două armate se zăriră una pe alta în dreptul oraşului Newcastle; Lambert, ajuns cel dintâi, poposi chiar în oraş. Monck, prevăzător, se opri acolo unde se găsea şi-şi stabili cartierul generai la Coldstream, pe malul râului Tweed.

Ivirea lui Lambert stârni voioşie în armata lui Monck, pe când, dimpotrivă, ivirea lui Monck produse zăpăceală *în* armata lui Lambert. S-ar fi putut crede că aceşti soldați bătăioşi, care făcuseră atâta vâlvă pe străzile Londrei, porniseră la drum cu speranța că nu vor întâlni pe nimeni, iar acum, văzând că au întâlnit o armată şi că această armată flutura în fața lor nu numai un steag, dar o cauză şi un principiu, s-ar fi

putut crede, spunem, că aceşti soldaţi bătăioşi începuseră să-şi dea seama că erau mai puţin buni republicani decât ostaşii lui Monck, întrucât aceştia susţineau parlamentul, câtă vreme Lambert nu susţinea nimic, nici măcar pe el însuşi.

Cât despre Monck, dacă ar fi stat să judece bine, sau dacă a şi făcut acest lucru, trebuie să fi fost tare trist, căci istoria povesteşte – şi această pudică doamnă, se ştie, nu minte niciodată – căci istoria povesteşte că, în ziua sosirii sale la Coldstream, oamenii lui căutară zadarnic, dar nu găsiră nici măcar o singură oaie în tot oraşul. Dacă Monck ar fi comandat o armată engleză, ar fi avut destule motive să-şi vadă întreaga oştire dând bir cu fugiţii. Dar cu scoţienii nu se întâmplă ceea ce se întâmplă cu englezii, pentru care această carne moale, îmbibată de sânge, este o necesitate de care nu se pot lipsi; scoţienii însă, neam sărac şi cumpătat, trăiesc cu o mână de orz măcinat între două pietre, muiat în apa de la fântână şi copt pe o vatră înroşită.

Scoţienii deci, primindu-şi raţia lor de orz, nu se mai neliniştiră daca era sau nu era carne în Coldstream. Lui Monck însă, neobişnuit cu turtele de orz, îi era foame, şi statul său major, cel puţin tot atât de flămând ca şi el, privea cu nerăbdare în dreapta şi în stânga, ca să vadă ce se pregătea de mâncare.

Monck trimise cercetaşi, să culeagă informaţii; dar oamenii lui, sosind, au găsit oraşul pustiu şi toate prăvăliile golite; nici nu mai putea fi vorba de măcelari sau de brutari Ia Coldstream. Nu se găsi nici măcar o coajă de pâine pentru masa de seară a generalului.

Pe măsură ce veştile se înmulţeau, unele mai puţin încurajatoare decât altele, Monck, văzând spaima şi deznădejdea zugrăvite pe toate feţele, declară că lui nu-i este foame şi că, de altminteri, toată lumea avea să mănânce a doua zi, întrucât Lambert se afla acolo pesemne cu gândul să înceapă

lupta şi, prin urmare, pregătit să cedeze toate proviziile sale, dacă ar fi gonit din Newcastle, sau să libereze pentru vecie pe soldaţii lui Monck de chinurile foamei, dacă ar fi învingător. Această consolare nu-şi găsi ecou însă decât la un număr mic de subalterni, dar puţin îi păsa de asta lui Monck, deoarece, sub aparenţa unei depline blajinătăţi, el era un om foarte hotărât.

Fiecare fu deci silit să se considere sătul, sau cel puţin să pară că este. Monck, tot aşa de înfometat ca şi oamenii lui, dar prefăcându-se că nici nu se gândeşte la berbecul pe care-l căutaseră în zadar, tăie o bucăţică de tutun, nu mai mare ca buricul unui deget, din calupul unui sergent care făcea parte din suita sa, şi începu să mestece în gură această bucăţică de tabac, asigurându-i pe locotenenţii lui că foamea e o himeră şi că ea îţi piere cu totul atunci când ai ceva de mestecat între dinţi. Această glumă îi înmuie pe încă vreo câţiva dintre cei care nu se lăsaseră convinşi de prima deducţie pe care Monck o trăsese din faptul că se aflau în vecinătatea lui Lambert; numărul nemulţumiţilor scăzu deci simţitor; garda îşi luă postul în primire, patrulările începură şi generalul îşi continuă sărăcăciosul lui ospăţ sub cortul deschis.

Între lagărul lui şi cel al duşmanului său se înălţa o veche mănăstire, din care azi abia au mai rămas câteva ruine, dar care pe atunci era întreagă şi se numea mănăstirea din Newcastle. Era clădită pe un teren larg, ce nu ţinea nici de câmpie; nici de râu, fiind aproape o mlaştină unde musteau izvoarele şi unde se strângea apa ploilor. Totuşi, în mijlocul acestor băltoace acoperite de ierburi înalte, de trestie şi de rogoz, se zăreau diferite limbi de pământ uscat – unde fuseseră cândva grădinile de zarzavat, parcul, locul de plimbare sau care avuseseră alta întrebuinţare în cadrul mănăstirii – semănând cu

unul din acei uriaşi păianjeni de mare, al căror trup e rotund, în timp ce picioarele se desfac în toate părțile, pornind din mijlocul acestei circumferințe.

Grădina de zarzavat, unul din cele mai lungi picioare de acest fel ale mănăstirii, se întindea până în apropierea taberei lui Monck. Din nefericire, era, după cum am arătat, abia pe la începutul lui iunie, şi grădina, părăsită de altminteri, era săracă în roade.

Monck păstra acest loc ca fiind cel mai potrivit pentru un atac prin surprindere. Dincolo de zidurile mănăstirii se zăreau focurile din tabăra generalului rival; dar între aceste focuri şi mănăstire se întindea râul Tweed, care îşi rostogolea solzii luminoşi pe sub umbra deasă a câtorva stejari înfrunziți.

Monck cunoştea foarte bine această poziție, deoarece Newcastle şi împrejurimile sale îi slujiseră, în mai multe rânduri, de cartier general. Ei ştia că duşmanul său putea trimite, în cursul zilei, iscoadele până la aceste ruine, căutând astfel o pricină de hărțuială, dar că în timpul nopții nu va îndrăzni să se apropie. Era deci în siguranță. Astfel că soldații lui putură să-l vadă, după ce termină ceea ce el numea sărbătorescul său ospăț, adică după ce încetă mestecatul despre care am vorbit mai sus, putură deci să-l vadă dormind, aşa cum mai târziu avea să facă Napoleon în ajunul bătăliei de la Austerlitz, aşezat în jilțul său de răchită, jumătate sub lumina opaițului, jumătate sub razele lunii care începea să se urce pe cer. Ceea ce însemna că erau aproape nouă ceasuri şi jumătate seara.

Deodată Monck fu smuls din această toropeală, prefăcută poate, de o ceată de soldați care, alergând cu strigăte voioase, începură să dea cu picioarele în stâlpii ce susțineau cortul generalului, făcând înadins gălăgie, ca să-l trezească. Dar nu era nevoie de atâta tărăboi. Monck deschise numaidecât ochii,

— Ei, băieți, ce s-a întâmplat acolo? întrebă el.

— Generale – răspunseră mai multe glasuri deodată – generale, veți avea un ospăț pe cinste!

— Dar am mâncat, domnii mei – zise el cât se poate de liniştit – şi tocmai mă odihneam în tihnă, precum vedeți, după masă. Dar hai, intrați şi spuneți-mi ce vă aduce aici.

— Generale, o veste bună.

— Oare?! Lambert ne-a vestit cumva că se bate mâine?

— Nu, dar am pus mâna pe o barcă de pescari ce ducea peşte celor din tabăra din Newcastle.

— Rău ați făcut, prieteni. Aceşti domni din Londra sunt foarte delicați, ei țin mult la primul fel de mâncare; acum desigur că i-ați înfuriat peste măsură; în noaptea asta şi mâine vor fi necruțători. Ar fi mai înțelept, credeți-mă, să-i dați înapoi lui Lambert peştele şi pescarii lui; altfel... Generalul stătu o clipă pe gânduri. Ia spuneți-mi – urmă el – cine sunt aceşti pescari, dacă nu vă supărați?

— Marinari care pescuiesc în ocean, pe coastele Franței sau ale Olandei, şi care au fost aruncați de furtună pe ale noastre.

— Vorbeşte vreunul dintre ei limba noastră?

— Şeful lor ne-a spus câteva vorbe în englezeşte.

Bănuiala generalului se trezea tot mai mult, pe măsură ce primea mai multe lămuriri.

— Prea bine – zise el. Vreau să-i văd pe aceşti oameni, aduceți-mi-i aici!

Un ofițer se desprinse numaidecât din grup, ducându-se să-i caute.

— Câți sunt? mai întrebă Monck. Şi ce fel de barcă au?

— Sunt zece sau doisprezece, generale, şi pescuiesc într-un fel de pescador, cum îi spun ei, de construcție olandeză, după cât mi s-a părut.

— Şi ziceți că duceau peşte în lagărul domnului Lambert?

— Da, generale. Şi se pare că aveau o încărcătură destul de bună de peşte.

— Bine, o să vedem noi – zise Monck.

Într-adevăr, chiar în aceeaşi clipă, ofițerul se întoarse aducându-l pe şeful acestor pescari, un bărbat cam de cincizeci, până la cincizeci şi cinci de ani, dar care se ținea încă bine. Era potrivit de statură şi purta o haină de lână groasă şi o căciuliță trasă până peste ochi; un fel de satâr îi atârna la cingătoare şi umbla cu mersul acela şovăielnic al marinarilor care, neştiind niciodată, din pricina balansării vasului, dacă vor călca pe punte sau în gol, dau fiecărui pas al lor o călcătură atât de sigură, ca şi cum ar fi vorba să înfigă un par în apă.

Monck, cu o privire fină, dar pătrunzătoare, îl cercetă îndelung pe pescarul care-i zâmbea cu acel surâs pe jumătate şiret, pe jumătate naiv, caracteristic țăranilor noştri.

— Vorbeşti englezeşte? îl întrebă Monck într-o franțuzească desăvârşită.

— Ah, destul de prost, milord – răspunse pescarul. Acest răspuns fu rostit mai degrabă cu accentul vioi şi

puțin repezit al locuitorilor de dincolo de Loara, decât cu accentul oarecum tărăgănat de prin părțile de apus şi miazănoapte ale Franței.

— Dar, oricum, văd că vorbeşti – stărui Monck, spre a-i auzi încă o dată accentul.

— Eh, noi, oamenii de pe mări – răspunse pescarul – ne înțelegem câte puțin în toate limbile.

— Aşadar, eşti pescar de mare?

— Pe ziua de azi, milord, sunt pescar, şi încă un pescar norocos. Am prins un bar care cântăreşte pe puțin treizeci de livre, şi peste cincizeci de roşioare; mai am, de asemenea, câțiva merlani mărunți, care vor fi foarte gustoşi fripți pe cărbuni încinşi.

— Mă taci să cred că ai pescuit mai mult în golful

Gasconiei, decât în Canalul Mânecii – spuse Monck, zâmbind.

— E adevărat, sunt din miazăzi; asta mă împiedică oare să fiu un pescar bun, milord?

— O, nu, şi îţi voi cumpăra tot peştele; dar, spune-mi cinstit, pentru cine îl pregătiseşi?

— Milord, nu vă voi ascunde că mă duceam la Newcastle, plutind de-a lungul coastei, când un grup de călăreţi care mergeau pe ţărm în sens opus au făcut semne bărcii mele să ne îndreptăm spre lagărul cinstitei voastre feţe, sub ameninţarea că altfel ne vor lua la ochi cu flintele. Şi cum eu nu eram înarmat pentru luptă – adăugă pescarul zâmbind – a trebuit să mă supun.

— Şi de ce te duceai la Lambert şi nu veneai ia mine?

— Milord, voi vorbi deschis; înălţimea voastră îmi îngăduie?

— Da, şi, dacă trebuie, îţi poruncesc chiar.

— Ei bine, milord, mă duceam la domnul Lambert fiindcă domnii de la oraş plătesc bine, pe câtă vreme dumneavoastră, scoţienii, puritani, presbiterieni, covenantari, cum vreţi să vă numiţi, dumneavoastră mâncaţi puţin şi nu plătiţi de loc.

Monck ridică din umeri, fără a-şi putea ascunde totuşi un zâmbet.

— Şi, dacă eşti din miazăzi, de ce-ai venit să pescuieşti pe coastele noastre?

— Fiindcă am făcut prostia să mă însor în Picardia.

— Mă rog; totuşi Picardia nu e Anglia.

— Milord, omul îşi împinge barca spre largul mării, însă Dumnezeu şi vântul fac restul şi duc barca acolo undele place.

— Aşadar, n-aveai de gând să tragi la ţărmul nostru?

— Nicidecum.

— Şi ce linie urmai?

— Ne întorceam de la Ostenda, unde vânduse nişte scrumbii, când un vânt puternic dinspre miazăzi ne-a împins în larg; atunci, văzând că era zadarnic să ne luptăm cu el, ne-am lăsat în voia lui. A trebuit astfel, ca să nu pierdem peştele, care era foarte bun, să ne oprim şi să vindem în cel mai apropiat port al Angliei; şi acest port s-a întâmplat să fie Newcastle. Prilejul era tocmai bun, ni. s-a spus, întrucât se îngrămădiseră acolo o mulțime de oameni, din oraş şi din lagărul militar; şi unul şi altui erau înțesate de gentilomi foarte bogați şi foarte flămânzi. ni s-a mai spus, astfel că m-am îndreptat spre Newcastle.

— Şi tovarăşii tăi unde sunt?

— O, tovarăşii mei au rămas la barcă; sunt nişte marinari neinstruiți, fără nici un fel de cunoştințe.

— Pe câtă vreme tu?... făcu Monck.

— Oh – răspunse şeful râzând – eu am umblat mult cu tatăl meu, şi ştiu cum se spune în toate limbile Europei un scud, un taler, un pistol, un ludovic şi un ludovic mare de aceea şi echipajul mă ascultă ca pe un pastor şi mi se supune ca unui amiral.

— Atunci, tu însuți l-ai ales pe Lambert drept cel mai bun cumpărător?

— Da, fără îndoială. Şi, să fim drepți, milord, m-am înşelat?

— Asta ai s-o vezi mai târziu.

— Oricum, milord, dacă e vreo greşeală, vinovatul sunt numai eu, şi pentru asta nu trebuiesc pedepsiți tovarăşii mei.

"Iată de bună seamă un caraghios cu duh" – gândi în sinea lui Monck.

Apoi, după câteva momente de tăcere, în care timp îl cerceta îndeaproape pe pescar, generalul întrebă:

— Şi zici că vii din Ostenda?

— Da, milord, în linie dreaptă.

— Atunci ai auzit vorbindu-se pe acolo despre chestiunile la zi, întrucât bănuiesc că mulți se ocupă de ele în Franța şi în Olanda. Ce face acela care îşi spune regele Angliei?

— Oh, milord – strigă pescarul cu o sinceritate zgomotoasă şi plină de însufleţire – iată o întrebare fericită, şi n-ați fi găsit pe altul care să vă răspundă mai bine decât mine, căci, într-adevăr, eu vă pot spune lucruri deosebite în această privință. Închipuiți-vă, milord, că, făcând un popas la Ostenda ca să vindem puținele scrumbii pe care le pescuisem acolo, l-am văzut pe fostul rege plimbându-se pe țărmul mării, în aşteptarea cailor care trebuiau să-l ducă la Haga: e un bărbat înalt, palid, cu părul negru şi cu fața puțin cam aspră. De altminteri, nu pare să o ducă prea bine acolo şi cred că aerul Olandei nu-i prieşte.

Monck urmărea cu multă încordare relatarea grăbită, colorată şi cam lungă a pescarului, într-o limbă care nu era a lui, dar pe care, din fericire, o vorbea, după cum am mai spus, cu o mare uşurință. Pescarul, la rândul său, folosea când un cuvânt franțuzesc, când unul englez, când, în sfârşit, o vorbă ce părea că nu face parte din nici o limbă şi care era totuşi o vorbă gasconă. Noroc, însă, că ochii lui vorbeau mai mult decât limba sa, şi cu atâta limpezime, că puteai să pierzi un cuvânt ieşit din gura lui, dar nici un gând din privirea sa.

Generalul se arăta din ce în ce mai mulțumit de cercetările lui.

— Ai auzit cumva spunându-se că acest fost rege, cum îl numeşti, se îndrepta spre Haga într-un scop oarecare?

— O, da, de bună seamă – răspunse pescarul – am auzit vorbindu-se aşa ceva.

— Şi în ce scop anume?

— Acelaşi dintotdeauna – zise pescarul. Căci nu i-a intrat oare în cap să se întoarcă în Anglia?

— Aşa! rosti Monck îngândurat.

— Fără să mai ţinem seama – continuă pescarul – că stathuderul... ştiţi, milord, Wilhelm al II-lea...

— Ei, ce-i cu el?

— Îl va sprijini din toată puterea.

— Ah, ai auzit tu asta?

— Nu, dar aşa cred.

— Te pricepi la politică, pe cât se pare – zise Monck.

— Oh, nouă, marinarilor, milord, care ne-am deprins să cercetăm apa şi aerul, adică cele două lucruri pururi nestatornice de pe lume, rareori ni se întâmplă să ne înşelăm asupra celorlalte.

— Prea bine – zise Monck, schimbând vorba. Mi s-a spus că ne-ai adus hrană din belşug.

— Fac şi eu ce pot, milord.

— Cu cât ne vinzi peştele, mai înainte de toate?

— Nu-s aşa de prost să vă cer un preţ, milord.

— Pentru ce asta?

— Fiindcă peştele meu e al dumneavoastră.

— În virtutea cărui drept?

— Al celui mai tare.

— Dar eu am de gând să ţi-l plătesc.

— Sunteţi prea generos, milord.

— Şi chiar atât cât face.

— Nu vă cer atâta.

— Atunci, cât ceri?

— Cer doar să mă lăsaţi să plec.

— Unde? La generalul Lambert?

— Eu? strigă pescarul. Dar ce-aş mai căuta la Newcastle, de vreme ce nu mai am peşte?

— Oricum, ascultă-mă.

— Ascult.

— Îţi voi da o povaţă.

— Cum! Milord vrea să-mi plătească peştele şi,

pe deasupra, să-mi mai dea şi un sfat bun? Dar milord mă copleşeşte!

Monck îl măsură mai atent ca oricând pe pescar, asupra căruia părea să-şi păstreze încă o anumită bănuială.

— Da, vreau să-ți plătesc şi să-ți dau şi un sfat, căci amândouă se leagă între ele. Aşadar, dacă te vei duce la generalul Lambert...

Pescarul făcu din cap şi din umeri o mişcare ce voia să spună: "Dacă ține atât de mult, să-l lăsăm să vorbească".

— Să nu treci prin mlaştină – continuă Monck; vei avea la tine bani, şi în smârcuri sunt câteva posturi de pândă scoțiene, puse acolo de mine. Sunt oameni cam urâcioşi, care nu înțeleg limba pe care o vorbeşti tu, cu toate că ea mi se pare alcătuită din trei limbi diferite, şi care te-ar putea jefui de tot ce-ai primit de la mine, astfel încât, întorcându-te în țara ta, vei fi ispitit să spui că generalul Monck are două mâini, una scoțiană şi una engleză, şi că ți-a luat cu mâna scoțiană ceea ce ți-a dat cu mâna engleză.

— Oh, generale, voi face aşa cum doriți, fiți pe pace – zise pescarul cu o teamă prea pronunțată ca să nu fie exagerată. Nu cer decât să rămân aici, dacă doriți să rămân.

— Te cred – răspunse Monck, cu un surâs foarte fin. Din păcate, însă, nu te pot adăposti sub cortul meu.

— Nu am această pretenție, milord, şi nu doresc decât ca înălțimea voastră să-mi spună unde aş putea sta. Nu trebuie să vă simțiți îndatorat, noaptea se va scurge repede, aşa că voi sta oriunde.

— Atunci vei fi condus la barca ta.

— Cum va hotărî înălțimea voastră. Atâta doar, dacă înălțimea voastră va binevoi să-mi dea călăuză un dulgher, îi voi rămâne cât se poate de recunoscător.

— Pentru ce asta?

— Pentru că domnii aceia din armata dumneavoastră, trăgând barca în susul râului, cu frânghia legată de pieptul cailor, au izbit-o de colțurile stâncilor, în. aşa fel că acum se află în ea pe puțin două picioare de apă, milord.

— Motiv în plus ca să-ți petreci noaptea la barcă, pe cât mi se pare.

— Milord, sunt la ordinele dumneavoastră – zise pescarul. Voi descărca peştele acolo unde veți dori, apoi îmi veți plăti, dacă asta vă face plăcere, şi pe urma mă veți lăsa să plec, dacă o să hotărâți aşa. Vedeți dar că sunt un om de înțeles, milord.

— Bine, bine, eşti un drac şi jumătate! făcu Monck, a cărui privire cercetătoare nu izbutise să surprindă o cât de mică umbră în ochii limpezi ai pescarului. Hei, Digby!

Un aghiotant apăru îndată.

— Vei conduce pe acest vrednic pescar, dimpreună cu tovarăşii lui, la micile corturi ale popotelor, de lângă mlaştini; acolo vor fi alături de barca lor, şi în acelaşi timp nu vor fi siliți să-şi petreacă noaptea asta în apă. Ce s-a întâmplat, Spithead?

Spithead era sergentul de la care Monck împrumutase o bucățică de tutun ca s-o mestece în loc de orice altă mâncare. Intrând în cortul generalului fără să fie chemat, sergentul motivă astfel, răspunzând şi la întrebarea lui Monck:

— Milord, un gentilom francez s-a prezentat la avanposturile noastre şi cere să vorbească onoratului nostru comandant.

Toate acestea, bineînțeles, în englezeşte. Dar cu toate că discuția avusese loc în englezeşte, pescarul avu o uşoară tresărire, pe care Monck, întors către sergentul său, n-o observă.

— Şi cine e acest gentilom? întrebă Monck.

— Milord – răspunse Spithead – mi-a spus cine e, dar blestematele astea de nume franțuzeşti sunt atât de greu de pronunțat pentru un gâtlej scoțian, încât nu i l-am putut reține. Afară de asta, gentilomul este, după cum mi-au spus santinelele, acelaşi care s-a înfățişat ieri, în timpul popasului, şi pe care onoratul nostru comandant n-a voit să-l primească.

— E adevărat, țineam sfat cu ofițerii.

— Milord hotărăşte ceva în legătură cu acest gentilom?

— Da, să fie adus aici.

— Trebuiesc luate măsuri de prevedere?

— In ce sens?

— Să fie legat la ochi, de pildă?

— La ce bun? Nu va vedea decât ceea ce vreau eu să vadă, adică cei unsprezece mii de viteji pe care îi am în jurul meu şi care sunt gata să-şi dea viața pentru parlament, pentru Scoția şi pentru Anglia.

— Dar acest om, milord? făcu Spithead, arătând spre pescar, care în timpul acestei convorbiri rămăsese în picioare, nemişcat, ca unul care vede, dar nu pricepe nimic.

— Ah, aşa-i – rosti Monck. Apoi, întorcându-se către negustorul de peşte: La revedere, domnul meu – zise el. Ți-am ales un adăpost bun. Digby, du-l acolo. Nu-ți fie teamă, vei primi îndată şi banii.

— Mulțumesc, milord – zise pescarul.

Şi după ce făcu o plecăciune, plecă însoțit de Digby.

La o sută de paşi de cort, îşi regăsi tovarăşii, care şuşoteau între ei cu o sporovăială ce nu părea străină de o anumită teamă, dar el le făcu un semn care îi linişti pe dată.

— Hei, prieteni – strigă şeful – veniți încoace. Înălțimea sa generalul Monck are dărnicia să ne plătească peştele şi bunătatea să ne găzduiască în noaptea asta aici.

Pescarii se strânseră în jurul şefului lor şi, condusă de Digby, mica trupă se îndreptă către popote, loc care, ne amintim, îi fusese hărăzit.

Pe drum, pescarii trecură, prin întuneric, pe lângă santinela care-l ducea pe gentilomul francez la generalul Monck. Acest gentilom era călare şi înfăşurat într-o mantie largă, astfel că şeful nu putu să-l vadă la față, deşi ardea de curiozitate să ştie cine este. Cât despre gentilom, nebănuind nici pe departe că se întâlnea cu nişte compatrioți, trecu pe lângă ei fără să-i bage în seamă.

Aghiotantul îi aşează pe oaspeți într-un cort destul de curat, de unde fu scoasă o cantinieră irlandeză, care se duse să-şi caute alt culcuş pentru ea şi cei şase copii ai săi. Un foc mare ardea în fața cortului şi îşi arunca lumina purpurie peste smârcurile mlaştinii, a cărei apă era încrețită uşor de un vântuleț rece. Apoi, după ce-i văzu cuibăriți acolo, aghiotantul le ură noapte bună marinarilor, amintindu-le că din uşa cortului se vedeau catargele bărcii ce se legăna pe râul Tweed, dovadă că nu se dusese încă la fund. Această veste păru că-l bucură nespus de mult pe şeful pescarilor.

XXIV
COMOARA

Gentilomul francez pe care Spithead îl anunțase la Monck şi care trecuse învăluit în mantia lui pe lângă pescarul ce ieşise din cortul generalului cu cinci minute înainte ca el să intre, gentilomul acesta străbătu mai multe puncte de pază fără măcar să-şi arunce ochii în jurul lui, de teamă să nu dea de bănuit însoțitorilor săi. Aşa după cum suna ordinul, era condus drept la cortul generalului. Acolo fu lăsat

singur în anticamera de la intrarea în cort şi îl aşteptă pe Monck, care nu întârzie decât atât cât fu nevoit ca să asculte raportul oamenilor lui şi să cerceteze prin gaura făcută în pânză chipul celui care cerea o întrevedere.

Fără îndoială, din spusele celor care-l însoțiseră pe gentilomul francez reieşea că acesta se purta în aşa fel, încât să nu stârnească nici o bănuială, căci prima impresie pe care i-o făcu străinului primirea generalului fu mai bună decât s-ar fi putut aştepta el într-o asemenea împrejurare şi din partea unui om atât de bănuitor. Totuşi, după cum îi stătea in obicei, când străinul se găsi în fața lui, Monck îl măsură cu privirea sa pătrunzătoare, pe care, la rândul său, străinul o înfruntă fără să se arate nici încurcat, nici îngrijorat. După câteva secunde, generalul făcu un gest cu mâna şi din cap, semn că aştepta să-l audă pe celălalt vorbind.

— Milord – începu gentilomul într-o engleză desăvârşită – am cerut o întrevedere cu domnia voastră într-o afacere de mare însemnătate.

— Domnule – răspunse Monck în franțuzeşte – văd că vorbiți limba noastră foarte bine pentru un fiu al continentului. Vă cer iertare, întrucât întrebarea mea poate că nu-şi are rostul: vorbiți tot aşa de bine şi franțuzeşte?

— Nu e nimic de mirare, milord, în faptul că vorbesc engleza cu atâta uşurință: în tinerețea mea am locuit în Anglia, iar mai târziu am făcut aici două călătorii.

Aceste cuvinte tură rostite în limba franceză, şi încă într-o franțuzească atât de frumoasă, încât arătau nu numai un francez, dar chiar un francez din împrejurimile oraşului Tours.

— Şi în care parte din Anglia ați locuit, domnule?

— În tinerețe, la Londra, milord; pe urmă, prin 1635, am făcut o călătorie de plăcere în Scoția; în

sfârşit, în 1648, am stat câtva timp la Newcastle, şi anume în mănăstirea ale cărei grădini sunt acum ocupate de armata dumneavoastră.

— Iertați-mă, domnule, dar – înțelegeți, nu-i aşa? – am nevoie de aceste lămuriri, de aceste întrebări.

— M-aş fi mirat, milord, dacă nu mi-ar fi fost puse.

— Acum, domnule, cu ce vă pot fi de folos, ce doriți de la mine?

— Iată despre ce e vorba, milord... dar, mai înainte, suntem singuri?

— Absolut singuri, domnule, în afară de garda care ne păzeşte.

Spunând acestea, Monck dădu la o parte, cu mâna, pânza cortului şi-i arătă gentilomului că ostaşul se afla la o depărtare de zece paşi cel mult şi că la prima chemare putea sări în ajutor într-o secundă.

— În cazul acesta, milord – zise gentilomul, pe un ton atât de liniştit, încât s-ar fi putut crede că era prieten de când lumea cu omul din faţa lui – sunt foarte hotărât să vorbesc domniei voastre, fiindcă vă ştiu un om cinstit. De altminteri, cele ce am să vă spun vă vor dovedi stima de care vă bucurați în ochii mei.

Monck, surprins de acest fel de a vorbi, care stabilea între el şi gentilomul francez egalitatea cel puțin, îşi aținti privirea pătrunzătoare asupra străinului şi, cu o ironie ce nu se simțea decât în mlădierea glasului său, căci nici un muşchi de pe faţa lui nu se mişcă, zise:

— Vă mulțumesc, domnule, dar mai întâi spuneți-mi, vă rog, cine sunteți dumneavoastră?

— I-am spus numele meu sergentului dumneavoastră, milord.

— Iertați-l, domnule; e scoțian şi i-a fost greu să-l rețină.

— Mă numesc contele de La Fère, domnule – zise Athos înclinându-se.

— Contele de La Fère? repetă Monck, încercând să-şi amintească. Cer iertare, domnule, dar mi se pare că e prima dată când aud acest nume. Aveți cumva vreo funcțiune la curtea Franței?

— Nici una. Sunt un simplu gentilom.

— Vreo distincție?

— Regele Carol I m-a făcut cavaler al Ordinului Jartierei, iar regina Ana de Austria mi-a dat cordonul Sfântului-Spirit. Iată singurele mele distincțiuni, domnule.

— Jartiera! Sfântul-Spirit! Sunteți cavaler al acestor două ordine, domnule?

— Da.

— Şi cu ce prilej v-au fost acordate asemenea favoruri?

— Pentru servicii aduse maiestăților lor.

Monck îl privi cu uimire pe acest bărbat care i se părea atât de simplu şi în acelaşi timp atât de mare; apoi, ca şi cum ar fi renunțat să mai pătrundă taina acestei simplicități şi măreții, asupra căreia străinul nu părea dispus să-i dea alte desluşiri în afară de cele pe care le primise, întrebă:

— Nu cumva dumneavoastră sunteți cel care v-ați prezentat ieri la avanposturi?

— Şi care n-a fost primit; da, milord.

— Mulți ofițeri, domnule, nu lasă pe nimeni să pătrundă în tabăra lor, mai ales în preajma unei bătălii aşteptate; eu însă mă deosebesc de camarazii mei, căci nu-mi place să ocolesc nimic. Orice părere o primesc drept bună; orice primejdie îmi e trimisă de Dumnezeu o cântăresc în mână cu tăria de care m-a înzestrat el. Nu v-am putut primi ieri din pricină că țineam sfat cu ofițerii mei. Astăzi însă sunt liber, vorbiți!

— Milord, ați făcut cu atât mai bine primindu-

mă, cu cât nu e vorba aici de bătălia pe care o veți da cu generalul Lambert, nici de lagărul dumneavoastră, şi dovada este că mi-am înclinat capul ca să nu văd oamenii şi am închis ochii ca să nu pot număra corturile pe lângă care treceam. Nu, am venit să vă vorbesc, milord, pentru mine.

— Vorbiți, domnule – zise Monck.

— Adineauri – continuă Athos – am avut cinstea de a spune excelenței voastre că am locuit multă vreme la Newcastle: era pe vremea regelui Carol I, atunci când fostul rege a fost dat pe mâna domnului Cromwell de către scoțieni.

— Ştiu – rosti cu răceală Monck.

— Aveam în zilele acelea o mare sumă de bani în aur, şi în ajunul bătăliei, presimțind pesemne chipul cum aveau să se desfăşoare lucrurile a doua zi, am ascuns aceşti bani în hruba cea mare a mănăstirii Newcastle, sub turnul al cărui vârf îl vedeți de aici argintat de lună. Comoara mea a fost deci îngropată acolo, şi am venit să rog pe domnia voastră să-mi îngăduie s-o dezgrop mai înainte ca, fie bătălia care se va desfăşura, poate, chiar în locul acela, fie o mină sau alt proiectil de război să distrugă clădirea şi să-mi împrăştie aurul, sau să-l scoată la iveală în aşa fel încât soldații să pună mâna pe el.

Monck se pricepea la oameni; el vedea pe fizionomia acestuia toată hotărârea, toată înțelepciunea, toată prevederea ce puteau fi zugrăvite pe fața unui om; nu putea deci decât să pună pe seama unei nemărginite încrederi mărturisirea gentilomului francez, şi lucrul acesta îl mişcă adânc.

— Domnule – zise el – ați făcut în adevăr bine că mi-ați spus toate acestea. Dar suma aceea merită oare să vă puneți viața în primejdie pentru ea? Credeți oare că se mai află acolo unde ați lăsat-o cândva?

— E tot acolo, domnule, nu vă îndoiți de asta.

— E răspunsul la o întrebare; dar la cealaltă?...

V-am întrebat dacă suma era atât de mare, încât să vă primejduiți viața pentru ea.

— E mare, da, milord, căci e vorba de un milion pe care l-am închis în două butoiaşe.

— Un milion! exclamă Monck, pe care, de astă dată, Athos era cel care îl privea țintă şi îndelung.

Monck băgă de seamă asta şi deveni iarăşi bănuitor. "Iată – îşi zise el – un om care îmi întinde o cursă"...

— Aşadar, domnule – spuse cu glas tare – vreți, după câte am înțeles, să vă luați înapoi această sumă.

— Cu îngăduința dumneavoastră, milord.

— Astăzi?

— Chiar în noaptea aceasta, din pricina împrejurărilor despre care v-am pomenit.

— Dar, domnule – obiectă Monck – generalul Lambert e tot atât de aproape ca şi mine de mănăstirea unde aveți treabă, de ce nu v-ați adresat lui?

— Fiindcă, milord, când te afli în împrejurări cu adevărat serioase, ceri înainte de toate sfatul instinctului. Ei bine, generalul Lambert nu-mi inspiră încrederea pe care mi-o inspirați dumneavoastră.

— Fie, domnule, vă voi ajuta să vă găsiți banii, dacă ei vor mai fi acolo, căci s-ar putea prea bine să nu mai fie acolo. Din 1648 şi până acum au trecut doisprezece ani şi multe evenimente s-au întâmplat de-atunci.

Monck stăruia asupra acestui punct pentru a vedea dacă gentilomul francez se va agăța de ieşirea ce-i era oferită; dar Athos nu dădu nici un semn de şovăială.

— Vă încredințez, milord – spuse el cu hotărâre – că am convingerea neclintită că cele două butoiaşe nu şi-au schimbat încă nici locul, nici stăpânul.

Acest răspuns îi smulse o bănuială lui Monck, din care îi încolți numaidecât alta.

Fără îndoială, franțuzul acesta era iscoada cuiva, trimisă să-l încurce pe ocrotitorul parlamentului; aurul nu era decât o amăgeală; fără îndoială, iarăşi, că această amăgeală nu urmărea decât să ațâțe lăcomia generalului. Acest aur nu era decât o scornire. Monck trebuia, prin urmare, să facă în aşa fel, încât să-l prindă cu minciuna şi cu şiretlicul pe gentilomul francez, şi apoi să tragă, din chiar cursa pe care i-o întindeau duşmanii lui, un folos care-i va spori faima. Odată hotărât asupra celor ce avea de făcut, generalul i se adresă lui Athos:

— Domnule, sper că-mi veți face cinstea de a cina astă-seară cu mine.

— Da, milord – răspunse Athos înclinându-se – căci îmi faceți o onoare de care mă simt vrednic prin încrederea ce mă apropie de dumneavoastră.

— E cu atât mai măgulitor din partea dumneavoastră că primiți cu o asemenea bunăvoință, cu cât bucătarii mei sunt foarte puțini şi nu prea pricepuți, iar oamenii care se ocupă cu aprovizionarea s-au întors astă-seară cu mâinile goale; în aşa fel că, fără un pescar din țara dumneavoastră, care a nimerit în lagărul meu, generalul Monck s-ar fi culcat astă-seară flămând. Am deci peşte proaspăt, după câte mi-a spus vânzătorul.

— Milord, lucrul principal este că voi avea cinstea să mai petrec câteva clipe în preajma dumneavoastră.

După acest schimb de vorbe curtenitoare, în cursul cărora Monck nu-şi slăbi cu nimic bănuielile sale, cina, sau ceea ce putea să fie aşa ceva, fu servită pe o masă de lemn de brad. Monck îi făcu semn contelui de La Fère să ia loc la această masă şi se aşeză şi el în fața lui. O singură farfurie, plină cu peşte fiert, oferită celor doi iluştri meseni, făgăduia mai mult stomacurilor lor flămânde, decât cel mai bogat ospăț dintr-un castel cu mari pretenții.

În timp ce se ospătau, adică mâncau acest peşte,

stropit cu o proastă bere englezească, Monck ceru să i se povestească despre ultimele zvârcoliri ale Frondei, despre împăcarea domnului de Condé cu regele şi apropiata căsătorie a maiestății sale cu Infanta Maria-Tereza; dar ocolea, după cum ocolea şi Athos însuşi, orice discuție despre interesele politice care legau, sau mai degrabă dezbinau, în momentul acela, Anglia, Franța şi Olanda.

În cursul acestei convorbiri, Monck se încredința de un lucru pe care-l recunoscuse de altfel de la primele cuvinte schimbate, şi anume că avea de-a face cu un om de o înaltă distincție, care nu putea să fie un ucigaş; iar lui Monck i se părea nefiresc gândul că ar putea fi o iscoadă; dar era atâta blândețe şi totodată atâta dârzenie în Athos, încât Monck sfârşi prin a crede că recunoaşte în el un conspirator.

După ce se ridicară de la masă, îl întrebă:

— Aşadar, tot mai credeți în comoara dumneavoastră, domnule?

— Da, milord.

— În mod serios?

— Foarte serios.

— Şi credeți că veți mai recunoaşte locul unde a fost îngropată?

— De la prima cercetare.

— Ei bine, domnule – zise Monck – din curiozitate, am să vă însoțesc. Şi trebuie cu atât mai mult să vă însoțesc, cu cât ați întîmpina cele mai mari greutăți să străbateți lagărul fără mine, sau fără vreunul din locotenenții mei.

— Generale, n-aş îngădui să vă dați atâta osteneală, dacă n-aş avea, în adevăr, nevoie de prezența dumneavoastră; şi cum recunosc că această prezență îmi face nu numai cinste, dar îmi este necesară, primesc să mă însoțiți.

— Doriți să mai luăm şi alți oameni cu noi? întrebă Monck.

— Cred că e de prisos, generale, dacă dumneavoastră înşivă n-aveți altă părere. Doi oameni şi un cal vor fi de ajuns pentru a transporta cele două butoiaşe la corabia care m-a adus aici.

— Dar va fi nevoie de răscolit, de săpat, de dat pământul la o parte, de înlăturat pietre, şi doar nu vă gândiți să faceți dumneavoastră singur toate astea, nu-i aşa?

— Generale, nu e nevoie nici de săpat, nici de răscolit. Comoara e vârâtă în bolta cu oseminte a mănăstirii; sub o lespede de piatră, de care e prins un belciug gros de fier, se deschide o mică scară cu patru trepte. Cele două butoiaşe sunt acolo, cap la cap, acoperite cu un înveliş de ghips având forma unui sicriu. Afară de asta, mai e şi o inscripție care mă va ajuta să recunosc piatra; şi fiindcă nu vreau, într-o chestiune de bunăvoință şi încredere, să păstrez vreo taină față de domnia voastră, iată cum suna această inscripție:

Hic jacet venerabilii Petrus Wilhehmus Scott, Canon, Honorab. Conventus Novi Castelli. Obiit quarta et decima die Feb. ann. Dorn. MCCVIII.
Rcquiescat in pace.

"Aici zace venerabilul Petru Wilhelm Scott, canonic al mănăstirii Newcastle, decedat la 24 februarie 1208. Odihnească-se în pace"

Monck nu scăpă nici un cuvânt. Se minuna, fie de straşnica duplicitate a acestui om şi de felul deosebit de priceput în care îşi juca rolul, fie de buna credință leală prin care îşi exprima cererea sa, într-o situație în care era vorba de un milion aflat la cheremul unei lovituri de pumnal, în mijlocul unei armate care ar fi privit luarea banilor ca un drept al ei.

— Bine – zise el – vă însoțesc, şi aventura mi se pare atât de ispititoare, că vreau să port eu însumi facla.

Rostind aceste cuvinte, îşi încinse o spadă scurtă, îşi vârî un pistol la brâu, lăsând să se vadă, prin această mişcare ce-i desfăcu tunica, împletitura migăloasă a unei cămăşi de zale menită să-l apere împotriva primei lovituri de pumnal a unui ucigaş. După aceea, îşi trecu un *dirk*{1} scoțian în mâna stângă şi, întorcându-se către Athos, îi spuse:

— Sunteți gata, domnule? Eu sunt.

Athos, spre deosebire de Monck, îşi scoase pumnalul, pe care-l puse pe masă, îşi desfăcu centura de care era legată spada şi o întinse alături de pumnal, apoi, fără nici un fel de prefăcătorie, deschizând copcile tunicii lui, ca şi cum ar fi căutat o batistă, îşi arăta sub cămaşa subțire de mătase pieptul gol, fără nici o armă de atac sau de apărare.

"Tată, într-adevăr, un om ciudat – îşi spuse Monck; n-are nici o armă la el. Să fie oare vreo cursă ce mi se întinde acolo?"

— Generale – zise Athos ca şi cum ar fi ghicit gândul lui Monck – ați hotărât să fim singuri; e foarte bine asta, însă un mare căpitan nu trebuie să-şi pună niciodată viața în primejdie cu atâta îndrăzneală: e noapte, trecerea prin mlaştină poate să fie nesigură – luați pe cineva să vă însoțească.

— Aveți dreptate – zise Monck. Şi strigă: Digby!

Aghiotantul se ivi numaidecât.

— Cincizeci de oameni cu spade şi flinte! ordonă generalul.

Şi se uită întrebător spre Athos.

— Sunt puțini – răspunse Athos – dacă va fi vreo primejdie; prea mulți, dacă nu va fi nimic.

— Atunci voi merge singur – zise Monck. Digby, n-am nevoie de nimeni. Haide, domnule.

XXV
MLAŞTINA

Athos şi Monck străbătură, mergând dinspre lagăr spre râul Tweed, acea limbă de pământ pe care o străbătuse Digby cu pescarii, venind dinspre Tweed către lagăr. Privelişte a locului, schimbările pe care le aduseseră aici oamenii erau de natură să producă cel mai mare efect asupra unei imaginații delicate şi vii cum era aceea a lui Athos. El însă nu privea decât pământurile acestea sterpe; Monck nu se uita decât la Athos, la Athos care, cu ochii când spre cer, când în pământ, căuta, gândea, ofta.

Digby, pe care ultima hotărâre a generalului, şi mai ales accentul cu care o rostise, îl tulburase la început, îi urmă pe cei doi plimbăreți nocturni vreo douăzeci de paşi; dar când generalul întoarse capul, ca şi cum s-ar fi mirat că nu i se respectă ordinul, aghiotantul înțelese că se amestecă într-o treabă care nu-l privea şi intră în cortul său. Presupunea că generalul voia să facă pe ascuns în lagărul său una din acele inspecții pe care orice căpitan destoinic nu uită niciodată să o facă în ajunul unei bătălii hotărâtoare; şi îşi explica, în acest caz, prezența lui Athos aşa cum un inferior îşi explică tot ceea ce i se pare misterios în purtările şefului său. Athos putea să fie, şi în ochii lui Digby trebuia chiar să fie, o iscoadă ale cărui lămuriri îl vor lumina pesemne pe general.

După zece minute de mers aproape numai printre corturi şi străji, care erau mai dese în preajma cartierului general, Monck o apucă pe un drumeag care se desfăcea în trei cărări. Cea din stânga ducea la râu, cea din mijloc la mănăstirea Newcastle de pe mlaştină, iar cea din dreapta străbătea primele linii ale lagărului lui Monck, adică liniile cele mai

apropiate de armata lui Lambert. Dincolo de râu se afla un post înaintat al armatei lui Monck şi care observa îndeaproape orice mişcare din tabăra inamicului; acest post era format din o sută cincizeci de scoţieni. Trecuseră înot râul Tweed, dând alarma; dar cum nu se vedea nici un pod în partea aceea, şi cum soldaţii lui Lambert nu erau tot aşa de grăbiţi să se arunce în apă ca soldaţii lui Monck, acesta nu părea să fie prea îngrijorat în această privinţă.

Dincoace de râu, cam la vreo cinci sute de paşi de vechea mănăstire, îşi aveau bârlogul lor pescarii, în mijlocul unui furnicar de cortuleţe ridicate de către soldaţii din clanurile învecinate, care îşi aduseseră cu ei nevestele şi copiii. Tot acest amestec oferea sub razele lunii o privelişte atrăgătoare; penumbra înnobila fiecare amănunt, iar lumina, această linguşitoare care nu se opreşte decât asupra părţilor netede ale lucrurilor, căuta pe fiecare flintă ruginită punctul rămas încă lucios, pe fiecare foaie de cort partea cea mai albă şi mai puţin murdară.

Monck, străbătând deci, împreună cu Athos, această privelişte cufundată în noapte şi luminată de o îndoită lucire, aceea argintie a lunii şi aceea roşiatică a focurilor ce stăteau să se stingă, ajunse la răscrucea celor trei cărări. Acolo se opri şi îl întrebă pe însoţitorul său:

— Domnule, recunoaşteţi drumul?

— Generale, dacă nu mă înşel, cărarea de la mijloc duce drept la mănăstire.

— E chiar aşa; vom avea însă nevoie de lumină ca să ne călăuzim în subterană.

Monck întoarse capul.

— Ah! zise el. Digby s-a ţinut după noi, pe cât se pare; cu atât mai bine, ne va aduce tot ce ne trebuie.

— Da, generale, într-adevăr, se zăreşte acolo un om care de câtva timp se ţine după noi.

— Digby! strigă Monck. Digby, vino, te rog!

Dar, în loc să se supună, umbra făcu o mişcare de surprindere şi, dându-se înapoi în loc să păşească înainte, se ghemui şi dispăru de-a lungul prundişului din stânga, îndreptându-se spre cortul unde erau găzduiți pescarii.

— Mi se pare că n-a fost Digby – zise Monck.

Amândoi urmăriseră din ochi umbra ce se făcuse nevăzută; dar nu e de loc neobişnuit ca un om să umble razna, la unsprezece ceasuri din noapte, printr-un lagăr în care dorm zece până la douăsprezece mii de ostaşi, astfel că Athos şi Monck nu se neliniştiră din această pricină.

— Până una alta – zise Monck – fiindcă ne trebuie un opaiț, un fanai sau o torță ca să luminăm calea pentru a vedea unde călcăm, hai să căutăm aşa ceva.

— Generale, primul soldat ce se va ivi ne va lumina drumul.

— Nu – zise Monck cu dorința de a vedea dacă există vreo înțelegere între contele de La Fère şi pescari – nu, aş vrea mai bine să chemăm pe unul din acei marinari francezi care mi-au vândut astă-seară peşte. Ei pleacă mâine şi vor şti să păstreze taina. Pe câtă vreme dacă se răspândeşte zvonul în armata scoțiană că în zidurile mănăstirii Newcastle se află o comoară, highlanderii mei vor crede că sub fiecare lespede e ascuns un milion şi nu vor mai lăsa piatră peste piatră din toată clădirea.

— Faceți cum doriți, generale – răspunse Athos pe un ton atât de firesc, încât era limpede că, soldați sau pescari, pentru el erau totuna şi n-avea nici un fel de preferință.

Monck se apropie de cărarea de-a lungul căreia dispăruse cel pe care adineauri îl luase drept Digby şi întâlni o patrulă, care, făcând înconjurul corturilor, se îndrepta spre cartierul general; Monck fu oprit împreună cu însoțitorul său, şi numai după ce dădu

cuvântul de trecere putu să-şi urmeze drumul.

Un soldat, trezit de zgomot, se ridică sub pătură să vadă ce se petrece.

— Întrebați-l – îi spuse Monck lui Athos – unde sunt pescarii; dacă i-aş pune eu această întrebare m-ar recunoaşte.

Athos se apropie de soldat, şi acesta îi arătă cortul; Monck şi Athos porniră numaidecât într-acolo.

Generalului i se păru că, în timp ce se apropiau, o umbră, asemănătoare cu aceea pe care o văzuse, se strecura în cort; dar când se apropie de tot, îşi spuse că trebuie să se fi înşelat, deoarece înăuntru toți dormeau claie peste grămadă şi nu se vedeau decât picioare şi brațe aruncate unele peste altele.

Athos, de teamă să nu fie bănuit cumva că ar avea vreo legătură cu vreunul din compatrioții lui, rămase afară, în fața cortului.

— Hei! Ia treziți-vă! strigă Monck în franțuzeşte.

Vreo doi-trei dintre cei care dormeau ridicară capetele.

— Am nevoie de un om care să-mi lumineze calea – adăugă Monck.

Toată lumea se foi în cort, unii ridicând fețele, alții sculându-se în picioare. Şeful sărise cel dintâi de la locul lui.

— Înălțimea voastră se poate bizui pe noi – zise el cu o voce care îl făcu pe Athos să tresară. Unde trebuie să mergem?

— O să vedeți. O faclă! Haide, repede!

— Îndată, preacinstite. Înălțimea voastră doreşte cumva să-l însoțesc eu?

— Tu sau altul, puțin îmi pasă, numai să vină cineva.

"Ciudat – gândi Athos – parcă aş recunoaşte vocea acestui pescar!"

— Foc, băieți! strigă pescarul. Hai, mişcați-vă! Apoi, adresându-se unuia din tovarăşii lui, care se

afla mai aproape de el, îi spuse în şoaptă: Du-te şi luminează tu, Menneville, şi, vezi, fii cu ochii în patru!

Unul dintre pescari făcu să țâşnească scântei dintr-un amnar, aprinse o bucată de iască şi, cu ajutorul unui beţigaş, dădu flacără unui fanai. Lumina se împrăştie îndată în tot cortul.

— Sunteți gata, domnule? îl întrebă Monck pe Athos, care se întoarse cu spatele, ca să nu-şi arate fața la lumină.

— Da, generale – răspunse el.

— Ah, gentilomul francez! murmură în şoaptă şeful pescarilor. Drace, bună idee am avut trimițându-te pe tine, Menneville, căci pe mine m-ar fi recunoscut. Hai, du-te şi luminează!

Aceste cuvinte fură rostite în fundul cortului, şi atât de încet, încât Monck nu auzi o singură silabă; de altminteri, tocmai atunci el vorbea cu Athos.

— Gata? întrebă generalul.

— Iată-mă, domnule general – răspunse pescarul.

Monck, Athos şi pescarul părăsiră cortul.

"Cu neputință – îşi spuse în sinea lui Athos. Ce năLucire poate să-mi treacă prin cap!"

— Porneşte înainte, apucă pe cărarea din mijloc şi întinde pasul! îi ordonă Monck pescarului.

Nu făcură însă nici douăzeci de paşi, că aceeaşi umbră care se păruse că intrase în cort ieşi acum afară, se furişă până la țăruşii din mlaştină, apoi, pitulându-se în dosul zăgazului înălțat de-a lungul drumului, urmări îndeaproape mersul generalului.

Cei trei se pierdură în ceață, îndreptându-se către Newcastle, ale cărei pietre albe se zăreau de departe ca nişte morminte.

După ce se opriră câteva clipe sub bolta de la intrare, păşiră înăuntru. Poarta era spartă cu lovituri de topor. Un post de strajă de patru oameni dormeau fără nici o grijă într-o adâncitură a zidului, într-atât

erau de încredințați că atacul nu putea să înceapă pe aici.

— Oamenii aceştia nu vă stânjenesc cu nimic? îl întrebă Monck pe Athos.

— Dimpotrivă, domnule, ei ne vor ajuta să rostogolim butoaiele, dacă excelența voastră o va îngădui.

— Aveți dreptate.

Străjile, oricât de adânc ar fi dormit, se treziră totuşi la cei dintâi paşi pe care vizitatorii îi făcură printre mărăcinii şi buruienile ce năpădiseră tinda. Monck rosti cuvântul de trecere şi pătrunse în interiorul mănăstirii, în urma celui care purta felinarul. Mergea după Athos, supraveghind fiecare mişcare a acestuia, cu *dirk*-ul său în mână şi gata să-l împlânte în grumazul gentilomului la cel dintâi gest suspect. Dar Athos, cu pasul hotărât şi sigur, străbătu în linişte sălile şi gangurile mănăstirii.

Nu mai exista nici o uşă, nici o fereastră în toată clădirea. Uşile fuseseră arse, unele fără a fi scoase din țâțâni, şi se vedea cum fuseseră muşcate de focul ce se stinsese singur, neputând să mistuie până la capăt aceste scânduri groase, de stejar, prinse solid între ele cu piroane de fier. Cât despre ferestre, toate geamurile fuseseră sparte, şi păsările de noapte zburau prin deschizături, speriate de lumina fanalului. În acelaşi timp, lilieci uriaşi începură să se rotească în jurul vizitatorilor nepoftiți, cu fâlfâitul lor mut, răsfrângându-şi umbrele tremurătoare pe pereții mari, de piatră, la fiecare licărire a luminii. Toate acestea erau liniştitoare pentru cei care abia veniseră aici. Monck trase concluzia că în mănăstire nu se afla nici țipenie de om, căci toate sălbăticiunile acestea zburau în voie şi aproape că dădeau buzna peste ei.

După ce păşi peste dărâmături şi smulse mai multe joarde de iederă ce-i atârnau în cale ca nişte paznici ai singurătății, Athos ajunse la hrubele de sub

sala cea mare, dar a căror intrare era prin capelă. Acolo se opri.

— Am ajuns, generale – zise el.

— Asta e lespedea?

— Da.

— Într-adevăr, recunosc belciugul; dar e încleştat în piatră.

— Ne-ar trebui o pârghie.

— E uşor de făcut.

Rotindu-şi privirea în jurul lor, Athos şi Monck zăriră o ramură de frasin groasă de vreo trei degete, crescută în zid şi înălțându-se până în dreptul ferestrei, pe care o acoperea cu frunzele sale.

— Ai un cuțit? îl întrebă Monck pe pescar.

— Da, domnule.

— Taie lemnul acela.

Pescarul făcu ceea ce i se spusese, dar lemnul era tare şi cuțitaşul lui se ştirbi. După ce frasinul fu, în sfârşit, tăiat şi cioplit în chip de pârghie, cei trei oameni pătrunseră în subterană.

— Tu opreşte-te aici – îi spuse Monck pescarului, arătându-i un colț al hrubei; avem de dezgropat nişte praf de puşcă, şi felinarul tău să nu ne facă vreo poznă.

Omul se dădu înapoi cu un fel de teamă şi rămase nemişcat în locul ce i se arătase, în vreme ce Monck şi Athos păşeau pe lângă un stâlp la piciorul căruia pătrundea, printr-o răsuflătoare în formă de ferestruică, o rază de lună ce cădea tocmai peste piatra pe care contele de La Fère venise, de la o depărtare atât de mare, ca s-o caute aici.

— Am găsit-o – zise Athos arătând generalului inscripția în latineşte.

— Da – răspunse Monck.

Apoi, vrând încă să-i lase francezului un mijloc de a-şi manifesta şovăiala, adăugă:

— Nu vi se pare că a mai intrat cineva în acest

cavou şi că mai multe statui au fost chiar sfărâmate?

— Milord, aţi auzit de bună seamă spunându-se că, din respect religios, scoţienii dumneavoastră lasă în paza statuilor ridicate în slava celor morţi lucrurile mai de preţ pe care aceştia le-au avut în timpul vieţii lor. Ca atare, soldaţii se vor fi gândit poate că sub soclurile statuilor care împodobesc cea mai mare parte dintre mormintele de aici trebuie să fie îngropată vreo comoară; şi au sfărâmat şi soclurile şi statuile. Dar mormântul venerabilului canonic care ne interesează pe noi nu se remarcă prin nici un fel de monumente; e simplu şi a fost ocrotit de teama superstiţioasă, pe care au avut-o totdeauna puritanii dumneavoastră, de a săvârşi un sacrilegiu; nici o fărâmă din acest mormânt n-a fost atinsă nici măcar de o zgârietură.

— Asta aşa este – zise Monck.

Athos apucă pârghia.

— Vreţi să vă ajut? făcu Monck.

— Mulţumesc, milord, nu vreau ca excelenţa voastră să pună mâna la o treabă cu a cărei răspundere n-ar vrea să se împovăreze, presupunând că i-ar cunoaşte urmările.

Monck îşi înălţă capul.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule? întrebă el.

— Vreau să spun... Dar omul acela...

— Aşteptaţi – zise Monck – înţeleg ce vă nelinişteşte şi am să fac o încercare.

Generalul se întoarse către pescarul al cărui chip se vedea luminat de sus până jos de felinar.

— *Come here, friend!* strigă el pe tonul unei comenzi.

Pescarul nu se clinti.

— Foarte bine – adăugă Monck – înseamnă că nu ştie englezeşte. Vorbiţi-mi deci în engleză, domnule, dacă voiţi.

— Milord – stărui Athos – am avut adesea prilejul

să văd oameni care, în anumite împrejurări, dovedeau atâta stăpânire de sine, încât nu răspundeau la o chemare ce li se

făcea într-o limbă pe care o înțelegeau altminteri foarte bine. Pescarul acesta poate că este mai deştept decât îl credem noi. Fiți bun şi spuneți-i să plece, milord, vă rog eu. "Hotărât – gândi Monck – vrea să rămân singur cu el în cavou. Prea bine, să mergem până la capăt, şi-o să vedem noi care pe care..."

— Prietene – îi spuse apoi pescarului – urcă scara pe care am coborât împreună şi veghează ca nimeni să nu vie să ne tulbure aici.

Pescarul făcu o mişcare de supunere.

— Lasă fanalul aici – zise Monck – te va da de gol şi s-ar putea să te alegi cu vreun glonț în cap.

Pescarul păru a prețui sfatul, aşa că lăsă fanalul jos şi dispăru sub bolta scării. Monck se duse şi luă fanalul, pe care-l aşeză în dreptul stâlpului.

— Să vedem – zise el – or fi cu adevărat bani ascunşi în mormântul acesta?

— Sunt, milord, şi peste cinci minute n-o să vă mai îndoiți de asta.

În acelaşi timp, Athos izbi cu putere stratul de ghips, care se crăpă. Athos vârî lemnul în această spărtură şi numaidecât bucăți întregi de ghips se desprinseră şi căzură ca o tencuială stricată. Atunci contele de La Fère apucă pietrele şi le îndepărtă, cu mişcări pe care n-ai fi putut crede că sunt în stare să le facă nişte mâini atât de delicate ca ale lui.

— Milord – zise el – iată învelişul de care am vorbit excelenței voastre.

— Da, însă nu văd încă butoiaşele – răspunse Monck.

— Dacă aş avea un pumnal – zise Athos căutând în jurul lui – le-ați vedea îndată, domnule. Din păcate, l-am uitat pe-al meu în cortul excelenței voastre.

— Vi l-aş da pe-al meu – zise Monck – dar are

lama prea subțire ca să vă puteți folosi de el într-o treabă ca asta.

Athos părea că cercetează în jurul lui pentru a găsi un obiect ce-ar putea înlocui arma de care avea nevoie. Lui Monck nu-i scăpă nici o mişcare a mâinilor, nici o expresie a ochilor lui.

— De ce nu cereți cuțitul pescarului? spuse Monck. Avea parcă un cuțit.

— Ah, aşa e! făcu Athos. A tăiat doar creanga aceea cu el. Şi se îndreptă spre scară. Prietene – strigă el către pescar – aruncă-mi, rogu-te, cuțitaşul acela al tău, am nevoie de el.

Zgomotul stârnit de aruncarea cuțitaşului răsună până sub scară.

— Iată-l – zise Monck – e o unealtă bună, pe cât am văzut, şi o mână dibace poate face treabă cu ea.

Athos păru a nu da acestor cuvinte ale lui Monck decât înțelesul simplu şi firesc sub care se cuvenea să fie auzite şi tălmăcite. El nu observă, de asemeni, sau cel puțin nu păru să observe că, atunci când se apropie de Monck, acesta se dădu un pas îndărăt, punând mâna stângă pe mânerul pistolului, în timp ce cu dreapta strângea şi mai tare *dirk*-ul său. Începu deci să-şi vadă de treabă, întorcându-se cu spatele la Monck, care avea astfel toată înlesnirea să-i ia viața, fără ca Athos să se poată apăra în vreun fel. Ciocăni de câteva ori, cu atâta pricepere şi cu atâta siguranță, în învelişul de ghips, încât acesta se desfăcu în două şi Monck putu să vadă atunci două butoiaşe aşezate cap la cap, care stăteau nemişcate, după ce fu înlăturată carapacea fărâmicioasă.

— Milord – zise Athos – vedeți că presimțirile nu m-au înşelat câtuşi de puțin?

— Da, domnule – răspunse Monck – şi am toate motivele să cred că sunteți mulțumit, nu-i aşa?

— Fără îndoială; pierderea acestor bani m-ar fi durut foarte mult; dar eram încredințat că Dumnezeu,

care ocroteşte cauzele drepte, n-ar fi îngăduit să se irosească acest aur menit să slujească o cauză dreaptă.

— Sunteți, pe onoarea mea, domnule, tot atât de misterios prin cele ce spuneți, ca şi prin ceea ce faceți – zise Monck. Mai adineauri, nu v-am înțeles prea bine când mi-ați spus că nu voiți să aruncați asupra mea răspunderea celor ce facem împreună aici.

— Aveam dreptate să spun asta, milord.

— Si iată că acum îmi vorbiți de o cauză dreaptă. Ce înțelegeți dumneavoastră prin aceste cuvinte: cauză dreaptă? Noi apărăm în clipa de față în Anglia cinci sau şase cauze, ceea ce nu împiedică pe nimeni să o creadă pe a sa nu numai cea bună, dar chiar cea mai bună. Care e a dumneavoastră, domnule? Vorbiți deschis, să vedem dacă asupra acestui punct, căruia păreți a-i da o mare însemnătate, suntem de aceeaşi părere.

Athos îi aruncă lui Monck una din acele priviri pătrunzătoare care par a-l desfide pe cel asupra căruia se îndreaptă să-şi ascundă cel mai mărunt gând din mintea sa; apoi, ridicându-şi pălăria, începu să vorbească, cu un glas solemn, în timp ce ascultătorul său, cu o mână dusă la obraz, lăsa această mână lungă şi nervoasă să-i frământe mustața şi barba, pe când ochiul lui, nehotărât şi învăluit de o umbră de tristețe, rătăcea în adâncimile subteranei.

XXVI
INIMA ŞI SPIRITUL

— Milord – vorbi contele de La Fère – sunteți uri nobil englez, sunteți un om sincer, şi aveți în față un francez nobil, un om de inimă. Acest aur, ascuns în

cele două butoiaşe pe care le vedeți aci, v-am spus că e al meu, dar cer iertare: e cel dintâi neadevăr pe care-l rostesc în viața mea, o minciună de o clipă, recunosc; acest aur aparține regelui Carol al II-lea, izgonit din patria lui, alungat din palatul său, orfan în acelaşi timp şi de părinte şi de tron şi lipsit de tot, chiar de trista fericire de a săruta în genunchi piatra pe care mâna ucigaşilor a scris acest scurt epitaf ce pururea va chema asupră-le răzbunarea: "Aici zace regele Carol I".

Monck păli uşor şi un tremur ascuns îi încreți obrazul, zbârlindu-i mustața căruntă.

— Eu – continuă Athos – eu, contele de La Fère, singurul, ultimul credincios ce i-a mai rămas bietului prinț, i-am făgăduit că voi veni să caut omul de care atârnă astăzi soarta regalității în Anglia, şi am venit, şi m-am înfățişat dinaintea acestui om, şi m-am lăsat în mâinile lui gol şi dezarmat, spunându-i: "Milord, aceasta este ultima avuție a unui prinț pe care Dumnezeu l-a hărăzit stăpân, care prin naşterea sa vă este rege; de domnia voastră, numai de domnia voastră atârnă viața şi viitorul său. Vreți să folosiți aceşti bani pentru ca să-l ajutați sau, dacă nu să-l ajutați, cel puțin să-l lăsați pe Carol al II-lea să facă ceea ce are de gând? Sunteți stăpânul, sunteți regele, stăpân şi rege atotputernic, căci întâmplarea schimbă uneori opera timpului şi a lui Dumnezeu. Vă stau în față singur, milord; dacă vă înspăimântă ideea să împărtăşiți izbânda, dacă prezența mea ca părtaş vă stinghereşte, sunteți înarmat, milord, şi iată aci un mormânt gata săpat! Dacă, dimpotrivă, înflăcărarea pentru cauza pe care o slujiți vă îndeamnă, dacă sunteți ceea ce păreți a fi, dacă mâna domniei voastre, în ceea ce întreprinde, se supune spiritului, iar spiritul inimii, iată prilejul de a zădărnici pentru totdeauna cauza vrăjmaşului vostru Carol Stuartul; ucideți omul pe care-l aveți înaintea ochilor, căci acest

om nu se va întoarce niciodată la cel ce l-a trimis, fără a-i aduce comoara pe care i-a încredințat-o Carol întâiul, părintele său, şi păstrați aurul care poate sluji la întreținerea războiului civil. Vai, milord, aceasta e condiția fatală a nefericitului prinț. Trebuie să cumpere sau să ucidă, din pricină că totul îi stă împotrivă, totul îl înfruntă, totul îi este duşmănos; şi totuşi el este însemnat cu pecetea divină, de aceea, pentru a nu-şi întina sângele, e nevoie ori să se urce pe tron, ori să moară pe pământul sfânt al patriei. Milord, ați avut bunăvoința să mă ascultați. Oricui altuia, în locul omului ilustru care mă aude, i-aş fi spus: milord, sunteți sărac; regele vă oferă acest milion ca arvună pentru o învoială de uriaşă însemnătate; luați-l şi slujiți-l pe Carol al II-lea, aşa cum eu l-am slujit pe Carol întâiul, şi sunt încredințat că Dumnezeu, care ne ascultă, care ne vede, care singur citeşte în inima voastră închisă oricărui ochi omenesc, sunt încredințat că Dumnezeu vă va dărui o viață veşnică fericită, după o preafericită moarte. Dar generalului Monck, omului ilustru a cărui bărbăție am putut să o cântăresc îndeajuns, îi spun: milord, vă este rezervat în istoria popoarelor şi a regilor un loc plin de strălucire, o glorie nepieritoare, ce nu va fi întunecată niciodată dacă, fără a urmări alt țel decât binele patriei voastre şi triumful dreptății, veți deveni sprijinul şi apărătorul regelui vostru. Mulți alții şi-au cucerit faima ca uzurpatori sau cuceritori. Domnia voastră, milord, vă veți mulțumi să fiți cel mai virtuos, cel mai cinstit şi cel mai demn dintre oameni. V-a fost dat să țineți în mână o coroană, dar în loc s-o aşezați pe fruntea voastră, o veți pune pe capul aceluia pentru care a fost făurită. Oh, milord, faceți astfel, şi veți lăsa posterității cel mai râvnit nume pe care o făptură omenească s-ar putea mândri vreodată că-l poartă".

Athos se opri. În tot timpul cât nobilul gentilom

vorbise, Monck nu făcuse nici un semn de aprobare sau dezaprobare; abia dacă, în cursul acestei înfocate cuvântări, ochii lui se aprinseră de acea văpaie ce trădează înțelepciunea. Contele de La Fère îl privi cu tristețe şi, văzând chipul lui posomorit, simți că descurajarea îi cuprinde încetul cu încetul inima. În cele din urmă, Monck păru că se însuflețeşte şi, rupând tăcerea, zise cu un glas blând şi adânc:

— Domnule, ca să vă răspund, am să mă folosesc de propriile dumneavoastră cuvinte. Oricui altuia în locul dumneavoastră i-aş fi răspuns prin expulzare, prin temniță sau poate şi mai rău. Căci mă ispitiți şi totodată încercați să-mi forțați mâna. Dar sunteți unul din acei oameni, domnule, căruia nu i se poate refuza atenția şi respectul pe care-l merită; sunteți un vrednic gentilom, domnul meu, şi spun asta ca unul care mă pricep la oameni. Adineauri mi-ați vorbit de un tezaur pe care fostul rege l-a lăsat anume fiului său; nu cumva sunteți unul din acei francezi care, după câte am auzit, au încercat să-l răpească pe Carol de la White-Hall?

— Da, milord, eu sunt cel ce mă aflam sub eşafod în ceasul execuției; eu sunt cel care, neputându-l salva, am primit pe fruntea mea sângele regelui martir; totodată, am primit şi cel din urmă cuvânt al lui Carol I: căci pentru mine a rostit el atunci: REMEMBER! Şi spunându-mi: *Adu-ți aminte!* se referea la aceşti bani pe care-i aveți acum la picioare, milord.

— Am auzit mult vorbindu-se despre dumneavoastră, domnule – zise Monck – dar sunt fericit de a vă fi prețuit, din capul locului, după propriile mele gânduri, iar nu după ceea ce mi s-a spus. Vă voi face prin urmare destăinuiri pe care nu le-am făcut nimănui, şi vă veți da seama câtă deosebire fac între dumneavoastră şi persoanele care mi-au mai fost trimise până acum.

Athos se înclină uşor, pregătindu-se să asculte cu nerăbdare cuvintele ce cădeau unul câte unul de pe buzele lui Monck, cuvinte la fel de rare şi prețioase ca şi stropii de rouă în deşert.

— Îmi vorbeați – zise Monck – despre regele Carol al II-lea; dar vă rog să-mi spuneți, domnule, întrucât mă priveşte pe mine această fantomă a unui rege? Am îmbătrânit în războaie şi în politică, ambele atât de strâns legate astăzi una de alta, încât orice om de spadă e dator să lupte, în virtutea dreptului sau a ambiției lui, în numele unui interes personal, iar nu orbeşte, în urma unui ofițer, ca în războaiele obişnuite. Eu nu doresc nimic poate, însă am multe temeri. În război rezidă astăzi libertatea Angliei, şi poate chiar a fiecărui englez. Pentru ce vreți dar ca, liber în poziția în care mă aflu, să-mi vâr mâna în cătuşele unui străin? Carol nu e decât un străin pentru mine. A dat aici bătălii pe care le-a pierdut, e deci un prost comandant; n-a izbutit în nici o negociere, e deci un prost diplomat; şi-a trâmbițat nenorocirea la toate curțile din Europa, e deci o inimă slabă şi nevolnică. Nimic nobil, nimic măreț, nimic puternic nu s-a arătat încă din acest monarh care năzuieşte să cârmuiască unul dintre cele mai mari regate ale pământului. Aşadar, nu-l cunosc pe acest Carol decât sub lumini ce nu-i fac cinste, şi dumneavoastră vreți ca eu, om cu mintea întreagă, să mă fac de bună-voie robul unei făpturi care e mai prejos decât mine în arta militară, în politică şi chiar ca demnitate? Nu, domnul meu! Când o mare şi nobilă faptă mă va face să-l prețuiesc pe Carol, atunci îi voi recunoaşte poate dreptul la tronul de pe care noi l-am răsturnat pe părinte, fiindcă era lipsit de însuşirile ce până acum îi lipsesc şi fiului; dar deocamdată, în materie de drepturi, nu le recunosc decât pe ale mele; revoluția m-a făcut general, spada mă va face Protector, dacă voi vrea. Carol să se arate,

să vină aici, să se supună regulilor ce i se impun unui monarh, şi mai ales să-şi aducă aminte că face parte dintr-un neam căruia i se va cere mai mult decât oricăruia altul. Aşa că, domnule, să nu mai vorbim despre asta; nici nu primesc, nici nu refuz: nu-mi spun cuvântul, aştept.

Athos vedea că Monck era prea bine lămurit asupra a tot ceea ce avea legătură cu Carol al II-lea, ca să ducă mai departe convorbirea. Nu era nici momentul, nici locul potrivit s-o facă.

— Milord – zise el – nu-mi mai rămâne dar decât să vă mulţumesc.

— Pentru ce anume, domnule? Pentru că v-aţi făcut o dreaptă judecată despre mine, iar eu m-am purtat conform judecăţii dumneavoastră? Oh, într-adevăr, merită oare osteneala? Acest aur, pe care îl veţi duce regelui Carol, îmi va sluji ca mijloc de a-l cunoaşte mai bine: văzând în ce chip îl va folosi, îmi voi face, fără îndoială, despre el o părere pe care n-o am încă.

— Excelenţa voastră nu se teme însă că va fi în pierdere lăsând din mână o sumă importantă ce va sluji oştirilor duşmanului vostru?

— Duşmanului meu spuneţi? Ei, domnule, eu nu am duşmani. Eu sunt în serviciul parlamentului, care îmi porunceşte să lupt împotriva generalului Lambert şi a regelui Carol, duşmanii lui, iar nu ai mei; şi lupt deci. Dacă parlamentul mi-ar ordona, dimpotrivă, să pun steaguri în portul Londrei, să înşir soldaţii pe cheiuri, să-l primesc pe regele Carol al II-lea...

— V-aţi supune? întrebă Athos cu o privire de bucurie.

— Iertaţi-mă – răspunse Monck zâmbind – era cât pe-aci, eu, omul cu părul cărunt – ...zău aşa, unde mi-a fost mintea? – era cât pe-aci să rostesc o neghiobie de om tânăr.

— Atunci, nu v-aţi supune? stărui Athos.

— Nu spun nici asta, domnule. Înainte de toate, mântuirea țării mele. Dumnezeu, care a binevoit să-mi dea tărie, a voit fără îndoială să folosesc această forță spre binele tuturor şi mi-a dat în acelaşi timp putința să aleg. Dacă parlamentul mi-ar ordona un asemenea lucru, aş sta şi aş chibzui.

Athos se posomorî la față.

— Aşadar – îngână el – văd bine: excelența voastră nu se gândeşte câtuşi de puțin să vie în sprijinul regelui Carol al II-lea.

— Îmi puneți mereu întrebări, domnule conte; acum e rândul meu s-o fac, dacă îmi îngăduiți aceasta.

— Cu plăcere, domnule, şi facă Dumnezeu să-mi răspundeți tot aşa de deschis, precum vă voi răspunde eu!

— Când veți fi ajuns cu acest milion la prințul dumneavoastră, ce sfat îi veți da acolo?

Athos îşi aținti asupra lui Monck o privire plină de demnitate şi de hotărâre.

— Milord – răspunse el – cu acest milion pe care alții l-ar folosi poate ca să ducă tratative, eu vreau să-l povățuiesc pe rege să alcătuiască două regimente, să intre în Scoția, pe care ați pacificat-o, şi să dăruiască poporului scutirea de biruri pe care revoluția i-a făgăduit-o, dar nu i-a acordat-o. Îl voi mai povățui să ia el însuşi comanda acestei mici armate, care va spori, vă rog să mă credeți, şi să moară cu drapelul în mână şi cu spada la brâu, strigând: "Englezi, iată al treilea rege din neamul meu pe care-l ucideți: luați aminte la răzbunarea lui Dumnezeu!"

Monck înclină capul şi rămase o clipă pe gânduri.

— Iar dacă va izbândi – întrebă el – ceea ce este de necrezut, dar nu cu neputință, căci orice se poate întâmpla pe lumea asta, atunci ce l-ați povățui?

— Să se gândească – răspunse Athos – că prin

vrerea lui Dumnezeu şi-a pierdut coroana, dar că prin bunăvoința oamenilor şi-a recăpătat-o.

Un zâmbet ironic pluti pe buzele lui Monck.

— Din păcate, domniile – zise el – regii nu ştiu să urmeze poveţele înţelepte.

— Ah, milord, Carol al II-lea nu e un rege – replică Athos, zâmbind la rândul lui, dar cu totul în alt chip decât o făcuse Monck.

— Prea bine, să sfârşim, domnule conte… căci asta vă e dorința, nu-i aşa?

Athos se înclină.

— Voi da poruncă să fie duse aceste două butoiaşe acolo unde doriți dumneavoastră. Unde sunteți găzduiți, domnule?

— Într-un mic sat de la gurile râului, excelență.

— A, cunosc acest sat, se compune din vreo cinci sau şase case, nu?

— Întocmai. Ei bine, eu stau în prima casă; împreună cu mine mai locuiesc acolo doi împletitori de năvoade; cu barca lor am ajuns la țărm.

— Dar corabia dumneavoastră, domnule?

— Corabia mea e ancorată la un sfert de milă în largul mării şi mă aşteaptă.

— Şi n-aveți de gând să plecați imediat?

— Milord, voi mai încerca o dată să conving pe excelența voastră.

— Nu veți reuşi – îi replică Monck. Va trebui totuşi să părăsiți Newcastle, fără să lăsați cea mai mică urmă despre trecerea dumneavoastră pe aici, căci ar putea sa vă dăuneze şi dumneavoastră şi mie. Ofițerii mei cred că mâine Lambert mă va ataca. Eu, dimpotrivă, le garantez că nici nu se va mişca; după părerea mea e cu neputință s-o facă. Lambert comandă o armată în care sălăşluiesc tot felul de principii, şi pe o astfel de armată nu te poți bizui. Eu mi-am instruit soldații să pună, mai presus de autoritatea mea, o altă autoritate mai înaltă, ceea ce

înseamnă că dincolo de mine, în jurul meu, sub mine, ei pot să mai țintească spre altceva. Din asta rezultă că, dacă aş muri eu, ceea ce se poate întâmpla oricând, armata mea nu se va destrăma uşor; tot astfel, dacă am chef să lipsesc, bunăoară, câtva timp, ceea ce şi fac uneori, în lagărul meu nu se va produce nici cea mai mică umbră de neliniște sau neorânduială. Eu sunt magnetul, forța de atracție a englezilor. Toate aceste arme răspândite acolo, de vor fi trimise împotriva mea, le voi atrage spre mine. Lambert comandă în clipa de față optsprezece mii de dezertori; dar n-am suflat despre asta o singură vorbă ofițerilor mei, înțelegeți, desigur, de ce. Nimic nu e mai de ajutor pentru o armată decât simțământul unei bătălii apropiate: toți oamenii rămân treji, toți caută să fie gata de a se apăra. Vă spun asta dumneavoastră, ca să n-aveți nici o teamă. Nu vă grăbiți deci să plecați pe mare; în opt zile de aici încolo va fi ceva cu totul nou, ori bătălie, ori împăcare. Atunci, fiindcă m-ați socotit un om cinstit şi mi-ați încredințat taina dumneavoastră, şi trebuie să vă mulțumesc pentru această încredere, vă voi face o vizită, sau vă voi chema din nou la mine. Vă invit deci încă o dată să nu plecați înainte de a v-o spune eu.

— Vă făgăduiesc, generale – strigă Athos, cuprins de o bucurie atât de mare că, în pofida voinței lui, nu-şi putu ascunde o scânteiere ce-i țâşni din ochi.

Monck zări această scânteiere şi o stinse îndată printr-unul din acele surâsuri mute care le tăia, celor cu care stătea de vorbă, credința că erau pe cale de a pătrunde în taina gândurilor sale.

— Aşadar, milord – zise Athos – îmi dați un răgaz de opt zile?

— Opt zile, da, domnule.

— Şi în aceste opt zile ce-mi rămâne de făcut?

— Dacă se va dezlănțui lupta, stați cât mai departe, vă rog. Ştiu că francezii sunt curioşi să

privească astfel de distracţii; veţi fi ispitit să vedeţi cum ne batem noi, şi s-ar putea să vă nimerească vreun glonte rătăcit; scoţienii noştri trag foarte prost, şi nu vreau ca un nobil gentilom ca dumneavoastră să ajungă rănit pe pământul Franţei. Nu vreau, de asemeni, să mă văd silit a-i trimite eu însumi prinţului dumneavoastră milionul pe care l-aţi lăsa aici; căci atunci s-ar putea spune, şi nu fără îndreptăţire, că-l plătesc pe pretendentul la coroană ca să lupte împotriva parlamentului. Puteţi pleca, domnule, şi totul să rămână cum ne-am înţeles.

— Ah, milord – zise Athos – ar fi o mare bucurie pentru mine să ştiu că am pătruns măcar un pic în nobila inimă ce bate sub această mantie!

— Credeţi dar că mai am încă taine? răspunse Monck fără să-şi schimbe expresia, pe jumătate veselă, de pe faţă. Ah, domnule, ce taină vreţi să se mai afle în mintea seacă a unui soldat? Dar e târziu şi iată că fanalul se stinge; să-l chemăm pe omul nostru. Hei, pescar! strigă Monck în franţuzeşte, apropiindu-se de scară.

Pescarul, amorţit de răcoarea nopţii, răspunse cu un glas răguşit, întrebând ce voiau de la el.

— Du-te până la postul de străji – zise Monck – şi dă poruncă sergentului, din partea generalului Monck, să vină numaidecât aici.

Era o însărcinare lesne de îndeplinit, întrucât sergentul, neputându-şi explica ce putea să caute generalul în această mănăstire pustie, se apropiase puţin câte puţin, şi acum nu se afla decât la câţiva paşi de pescar. Ordinul generalului ajunse deci până la urechile lui, astfel că se înfăţişă în cea mai mare grabă.

— Ia un cal şi doi oameni – îi spuse Monck.

— Un cal şi doi oameni? repetă sergentul,

— Da – întări Monck. Poţi găsi un cal cu samar sau cu două coşuri?

— Foarte uşor, la o sută de paşi de aici, în lagărul scoțienilor.

— Bine.

— Şi ce să fac cu calul, generale?

— Vino încoace.

Sergentul coborî cele trei-patru trepte ce-l despărțeau de Monck şi păşi sub boltă.

— Uită-te acolo unde se află acest gentilom! îi spuse Monck.

— Da, domnule general.

— Vezi cele două butoiaşe?

— Le văd foarte bine.

— Sunt două butoiaşe încărcate unul cu pulbere, altul cu gloanțe; aş vrea ca aceste butoiaşe să fie duse în sătucul de pe malul râului, pe care am de gând să-l ocup mâine cu două sute de puşcaşi. Ia seama, treaba asta trebuie făcută în mare taină, căci e o mişcare ce poate hotărî sorții bătăliei.

— O, domnule general – murmură sergentul.

— Bine. Pune să se lege aceste două butoiaşe pe cal şi duceți-le, tu şi cu doi soldați, până la casa unde locuieşte acest gentilom, care este prietenul meu. Dar, ia aminte, nimeni nu trebuie să afle nimic!

— Aş trece prin mlaştină, dacă aş cunoaşte drumul – rosti sergentul.

— Cunosc eu unul – zise Athos. Nu e prea larg, dar e trainic, căci e făcut din bârne. Mergând cu băgare de seamă, vom ajunge.

— Faceți aşa cum vă va porunci acest cavaler – zise Monck.

— O, o, butoiaşele sunt grele! gemu sergentul, încercând să ridice unul din ele.

— Cântăreşte patru sute de livre fiecare, dacă are înăuntru ceea ce trebuie să aibă, nu-i aşa, domnule?

— Aproape – răspunse Athos.

Sergentul se duse să caute calul şi oamenii. Monck, rămas singur cu Athos, se prefăcea că nu-i

vorbeşte acestuia decât despre lucruri fără însemnătate, cercetând cu un aer distrat cavoul. Apoi, auzind tropăitul calului, zise:

— Acum vă las cu oamenii dumneavoastră, domnule; eu mă întorc în tabără. Sunteți în siguranță.

— Vă voi mai revedea deci, milord? întrebă Athos.

— Aşa cum am spus, domnule, cu mare plăcere.

Monck îi întinse mâna lui Athos.

— Ah, milord, dacă ați voi! murmură Athos.

— Sst, domnule – făcu Monck – ne-am înțeles să nu mai vorbim despre chestiunea aceea.

Şi, salutându-l pe Athos, urcă treptele, încrucişându-se la mijlocul scării cu oamenii care tocmai coborau. Nu făcu nici douăzeci de paşi după ce ieşi din mănăstire, că un şuierat uşor şi prelung se auzi în depărtare. Monck aținti urechea; dar, nevăzând nimic, îşi urmă drumul. Atunci îşi aduse aminte de pescar şi-l căută din ochi; dar pescarul nu se zărea nicăieri. Dacă însă ar fi privit cu mai multă atenție, ar fi văzut că omul acela, îndoit din spate, se strecura ca un şarpe printre pietre şi se pierdea în ceață, mergând pe marginea mlaştinii; ar mai fi văzut în acelaşi timp, dacă ar fi scrutat ceața, o scenă ce i-ar fi atras luarea-aminte: era catargul bărcii pescarilor, care îşi schimbase locul şi se afla acum mult mai aproape de malul râului.

Dar Monck nu văzu nimic şi, spunându-şi că n-are de ce să se teamă, apucă pe drumeagul pustiu ce ducea spre tabăra sa. Abia atunci îi trecu prin gând că dispariția pescarului nu era tocmai firească şi o bănuială adevărată începu să-i încolțească în minte. Lăsase la ordinele lui Athos singura strajă ce putea să-i vie în ajutor la nevoie. Şi avea de mers mai bine de o milă până la tabăra sa. Iar negura se lăsa atât de deasă, că abia se putea zări la zece paşi în față.

Lui Monck i se păru într-un timp că aude o vâslă

ce răscolea, cu un plescăit înfundat, apa mlaştinii, la dreapta sa.

— Cine-i acolo? strigă el.

Dar nimeni nu-i răspunse. Atunci îşi încărcă pistolul, îşi trase spada din teacă şi grăbi pasul, fără ca totuşi să fi chemat pe cineva în ajutor. Ca să cheme pe cineva, de care deocamdată nici nu avea nevoie, i se părea nedemn de rangul său.

XXVII
A DOUA ZI

Era şapte ceasuri ide dimineață; cele dintâi raze de lumină ale zilei se revărsau peste mlaştina în care soarele se oglindea ca o ghiulea înroşită, când Athos, trezindu-se din somn şi deschizând fereastra odăii ce dădea spre malurile râului, zări, la o depărtare de aproape cincisprezece paşi, sergentul şi oamenii care-l însoțiseră în timpul nopții şi care, după ce lăsaseră butoiaşele în casă, se întorseseră în lagăr pe drumul bătătorit din dreapta.

Pentru ce oare, după ce plecaseră în lagărul lor, oamenii aceştia veniseră iarăşi aici? Iată întrebarea care se ivi numaidecât în mintea lui Athos.

Sergentul, cu fața ridicată, părea că pândeşte clipa când gentilomul se va arăta la fereastră, ca să-i arunce prima vorbă. Athos, surprins că-i găseşte aici pe cei pe care-i văzuse în ajun îndepărtându-se, nu se putu stăpâni să nu le mărturisească mirarea sa.

— Asta să nu vă mire, domnule – zise sergentul – deoarece generalul mi-a dat ieri-seară ordin să veghez ca să nu vi se întâmple ceva, şi a trebuit să îndeplinesc porunca.

— Generalul e în lagăr? întrebă Athos.

— De bună seamă, domnule, de vreme ce ieri

seară, când v-ați despărțit de el, se ducea acolo.

— Ei bine, aşteaptă-mă; voi merge să-i vorbesc despre credința cu care ți-ai făcut datoria şi să-mi iau spada pe care am uitat-o ieri pe masă, acolo.

— Asta cade cum nu se poate mai bine – zise sergentul – căci tocmai voiam să vă rugăm să mergeți cu noi.

Athos crezu ca observă pe fața sergentului un anumit aer de bunăvoință şi de îndoială; dar cum întâmplarea din subterană se prea poate să fi stârnit curiozitatea acestui om, nu era de mirare ca el să lase a i se citi pe față o parte din simțămintele ce-i frământau sufletul.

Athos închise toate uşile cu grijă şi dădu cheile lui Grimaud, care îşi făcuse culcuşul chiar sub şopronul ce ducea la beciul unde fuseseră închise butoiaşele.

Sergentul îl însoți pe contele de La Fère până în tabără. Acolo, o altă gardă aştepta şi înlocui pe cei patru oameni care îl conduseseră pe Athos. Această nouă gardă era comandată de aghiotantul Digby, care, pe drum, arunca asupra lui Athos priviri atât de puțin încurajatoare, încât francezul se întrebă care putea fi cauza acestei măsuri de supraveghere şi a acestei asprimi îndreptate asupra lui, cinci în ajun fusese lăsat cu desăvârşire liber. Dar îşi continue drumul mai departe, spre cartierul general, închizând în sinea lui gândurile pe care oamenii şi lucrurile i le stârneau acum în minte.

În cortul generalului, unde fusese introdus în ajun, găsi trei ofițeri superiori: era locotenentul lui Monck şi doi colonei. Athos recunoscu spada sa: se afla tot pe masa generalului, acolo unde o lăsase în ajun.

Nici unul dintre aceşti ofițeri nu-l mai văzuse pe Athos, aşa că ei nu-l cunoşteau. Locotenentul lui Monck, ținând seama de ținuta lui Athos, întrebă

dacă este acelaşi gentilom cu care ieşise generalul ieri-seară din cort.

— Da, excelența voastră – răspunse sergentul – e dânsul în persoană.

— Dar – interveni Athos cu un ton ridicat – eu n-am negat asta, aşa mi se pare! Şi acum, domnilor, îngăduiți-mi ca, la rândul meu, să vă întreb ce rost au toate aceste măsuri şi îndeosebi să mă lămuriți asupra tonului pe care-l folosiți punând asemenea întrebări.

— Domnule – răspunse locotenentul – dacă îți punem aceste întrebări este pentru că avem dreptul să o facem, iar dacă o facem cu acest ton este pentru că acest ton se potriveşte, crede-mă, cu situația.

— Domnilor – replică Athos – dumneavoastră nu ştiți cine sunt, dar ceea ce trebuie să vă spun este că eu nu recunosc aici ca egal cu mine decât pe generalul Monck. Unde e? Vreau să fiu condus la dânsul, şi dacă are el să-mi pună vreo întrebare, îi voi răspunde lui şi, nădăjduiesc, spre mulțumirea sa deplină. Aşadar, repet, domnii mei, unde este generalul?

— Eh, drace! Dumneata ştii mai bine ca noi unde e? rosti locotenentul.

— Eu?

— Desigur, dumneata.

— Domnule – zise Athos – nu te înțeleg câtuşi de puțin.

— Ai să mă înțelegi îndată, dar, deocamdată, până una alta, vorbeşte, rogu-te, mai încet. Ce ți-a spus aseară generalul?

Athos zâmbi cu un aer disprețuitor.

— Nu e cazul să zâmbeşti! strigă mânios unul dintre colonei. Te-am chemat să ne răspunzi.

— Iar eu, domnilor, vă declar că nu vă voi răspunde nimic, până nu mă voi afla în fața generalului.

— Dar – spuse acelaşi colonel care vorbise şi mai înainte – dumneata ştii prea bine că ceri un lucru cu neputință de îndeplinit.

— Iată dându-mi-se pentru a doua oară un răspuns ciudat la dorința exprimată de mine – adăugă Athos. Generalul nu-i aici, într-adevăr?

Întrebarea lui Athos fu pusă cu atâta bună-credință şi gentilomul avea un aer atât de nevinovat şi de surprins, încât cei trei ofițeri se priviră cu nedumerire. Locotenentul i se adresă lui Athos, după un fel de înțelegere tacită cu ceilalți doi ofițeri.

— Domnule – zise el – generalul te-a părăsit ieri seară în pragul mănăstirii?

— Da, domnule.

— Şi dumneata ai plecat către...?

— Nu eu sunt cel care trebuie să vă răspundă, ci aceia care m-au însoțit. Adică soldații dumneavoastră; întrebați-i!

— Dar dacă nouă ne place să te întrebăm pe dumneata?

— Atunci, şi mie îmi face plăcere să vă răspund, domnilor, că nu dau socoteală nimănui aici, că nu-l cunosc aici decât pe general şi că nu-i voi răspunde decât lui.

— Fie, domnule, dar cum noi suntem stăpânii, ne vom institui în consiliu de război, şi când te vei trezi în fața judecătorilor, atunci va trebui să răspunzi.

Chipul lui Athos nu exprima decât uimire şi dispreț, în locul spaimei pe care ofițerii se aşteptau să o citească la rostirea acestei amenințări.

— Judecători scoțieni sau englezi, pentru mine, supus al regelui Franței! Pentru mine, care mă aflu sub ocrotirea demnității britanice! Sunteți nebuni, domnilor! strigă Athos, ridicând din umeri.

Ofițerii se priviră din nou unii pe alții.

— Va să zică, domnule – glăsuiră ei – dumneata pretinzi că nu ştii unde se află generalul?

— La asta v-am mai răspuns o dată.

— Da, însă ne-ai dat un răspuns căruia nu i se poate da crezare.

— Şi totuşi e curatul adevăr, domnilor. Oamenii de rangul meu nu mint niciodată. Sunt gentilom, v-am spus, şi când port la şold spada pe care, din prea multă încredere, am lăsat-o ieri pe această masă, unde ea se găseşte şi astăzi, nimeni, vă rog să mă credeți, nu rosteşte în fața mea cuvinte pe care nu vreau să le aud. Astăzi sunt dezarmat; dacă dumneavoastră vă socotiți judecătorii mei, judecați-mă; dacă nu sunteți decât călăii mei, ucideți-mă.

— Dar, domnule... – bâigui cu o voce mai curtenitoare locotenentul, surprins de mândria şi sângele rece al lui Athos.

— Domnule, venisem să vorbesc între patru ochi cu generalul dumneavoastră despre afaceri de mare însemnătate. Primirea pe care mi-a făcut-o nu este dintre cele mai obişnuite. Mărturiile soldaților dumneavoastră pot să vă încredințeze de asta. Deci, dacă m-a primit astfel, generalul ştia care sunt titlurile şi misiunea mea. Acum n-o sa vă aşteptați, presupun, să vă dezvălui tainele mele, şi cu atât mai puțin pe ale sale.

— Dar, mă rog, butoiaşele acelea cu ce sunt pline?

— Nu i-ați întrebat despre asta pe soldații dumneavoastră? Ce v-au răspuns ei?

— Că sunt încărcate cu pulbere şi plumbi.

— De la cine ştiați ei asta? Poate că v-au spus.

— De la general; dar noi nu ne lăsăm duşi de nas.

— Ia seama, domnule, nu pe mine mă dezmințți, ci pe şeful dumitale.

Ofițerii se priviră încă o dată unul pe altul. Athos urmă:

— De față cu soldații dumneavoastrăv generalul

mi-a spus să aştept opt zile, căci în răstimp de opt zile îmi va da răspunsul pe care venisem să-l iau. Am fugit? Nu: aştept.

— Ți-a spus el să aştepți opt zile? strigă locotenentul.

— Mi-a spus-o atât de limpede, domnule, încât eu, care am un *sloop* ancorat la gurile râului, aş fi putut foarte bine să mă duc ieri acolo şi să mă îmbarc spre a-mi vedea de drum. Dar, dacă am rămas, este numai pentru a nu trece peste dorința generalului, mai ales că excelența sa a stăruit să nu plec înainte de a fi avut o ultimă convorbire pe care el însuşi a fixat-o peste opt zile. De aceea, vă repet, aştept.

Locotenentul se întoarse către ceilalți doi ofițeri, cărora le spuse în şoaptă:

— Dacă acest gentilom spune adevărul, mai putem încă nădăjdui. Generalul pesemne că are de dus unele tratative atât de tainice, încât va fi socotit că nu e bine să ni le împărtăşească nici chiar nouă, ofițerilor lui. Deci, răstimpul cât va lipsi este de opt zile. Apoi, întorcându-se către Athos: Domnule, declarația domniei tale este de cea mai mare însemnătate; vrei să o repeți sub prestare de jurământ?

— Domnule – răspunse Athos – am trăit totdeauna într-o lume unde simplul meu cuvânt a fost privit drept cel mai sfânt dintre jurăminte.

— De astă dată însă, domnule, împrejurarea este mult mai gravă decât toate celelalte prin care vei fi trecut până acum. Este vorba de soarta unei întregi armate. Gândeşte-te bine la cele ce îți spun: generalul a dispărut şi suntem în căutarea lui. E o dispariție oarecare? S-a săvârşit cumva o crimă? Trebuie să ducem cercetările până în pânzele albe? Trebuie să aşteptăm cu răbdare? În clipa de față, totul, domnule, atârnă de cuvântul pe care-l vei rosti aici.

— Aşa stând lucrurile, domnule, nu mai pot

şovăi – răspunse Athos. Da, venisem să vorbesc între patru ochi cu generalul Monck şi să-i cer un răspuns în legătură cu anumite chestiuni; da, generalul, neputându-se, desigur, pronunța înainte de lupta care este aşteptată, m-a rugat să rămân încă opt zile în casa unde mă aflu, făgăduindu-mi că peste opt zile îl voi vedea din nou. Da, tot ce vă spun e adevărat, şi jur că aşa e, în fața lui Dumnezeu, care e stăpânul absolut al vieții mele şi alor dumneavoastră.

Athos rosti aceste cuvinte cu atâta demnitate şi într-un chip atât de solemn, încât cei trei ofițeri fură aproape convinşi. Totuşi unul dintre colonei mai făcu o încercare:

— Domnule – zise el – cu toate că suntem acum încredințați de adevărul spuselor dumitale, stăruie totuşi în această afacere un mister ciudat. Generalul e un om prea chibzuit ca să-şi fi putut părăsi pe neaşteptate armata, în ajunul unei bătălii, fără să-l fi prevenit măcar pe unul dintre noi. Eu, unul, nu pot crede, mărturisesc, că o anumită întâmplare ciudată poate să fie străină de adevărata pricină a dispariției lui. Ieri, nişte pescari necunoscuți au venit să-şi vândă peştele aici; au fost adăpostiți într-un cort, la scoțieni, adică pe drumul urmat de general când s-a dus ia mănăstire împreună cu domnia ta şi când s-a reîntors. Unul dintre acei pescari l-a însoțit pe general cu un fanai aprins. Iar azi-dimineață, barca şi pescarii s-au făcut nevăzuți, luați peste noapte de valurile mării.

— Mie – zise locotenentul – asta mi se pare firesc, întrucât, la drept vorbind, oamenii aceia nu erau prizonieri.

— Nu-i aşa; căci, repet, unul dintre ei a luminat calea generalului şi a domnului în cavoul mănăstirii, iar Digby ne-a declarat că generalul avea unele bănuieli cu privire la acei oameni. Şi atunci, cine poate spune că pescarii aceia nu erau înțeleşi cu

domnul şi că, după răpire, domnul, care are mult curaj, de bună seamă, n-a rămas aici ca să ne liniştească prin prezența lui, împiedicându-ne să ne îndreptăm cercetările pe calea cea bună?

Această cuvântare făcu oarecare impresie asupra celorlalți doi ofițeri.

— Domnule – interveni Athos – dă-mi voie să-ți spun că judecata dumitale, foarte bună în aparență, este cu totul lipsită de temei în ceea ce mă priveşte. Am rămas aici, spui, ca să abat bănuielile? Ei bine, dimpotrivă, iată că intru şi eu la bănuieli, ca şi dumneavoastră, şi vă spun: e cu neputință, domnilor, ca generalul să fi plecat în ajunul unei bătălii, fără să fi lăsat o vorbă cuiva. Da, e o întâmplare ciudată la mijloc; da, în loc să stați nepăsători şi să aşteptați, trebuie să luați toate măsurile, trebuie să faceți tot ce se poate face. Eu sunt prizonierul dumneavoastră, domnilor, pe cuvânt sau altfel. Demnitatea mea cere să se ştie ce s-a întâmplat cu generalul Monck în aşa măsură, încât dacă îmi veți spune: pleacă! eu voi răspunde: nu, rămân! Şi dacă mi-ați cere părerea, aş adăuga: da, generalul a căzut pradă vreunei conspirații, deoarece, dacă ar fi părăsit lagărul, mi-ar fi spus-o. Căutați deci, cercetați deci, răscoliți pământul, răscoliți marea; generalul n-a plecat sau, în orice caz, n-a plecat din propria lui voință.

Locotenentul făcu un semn către ceilalți ofițeri.

— Nu, domnule – răspunse el – nu; dumneata mergi cu gândul prea departe. Generalul nu poate să cadă pradă întâmplărilor, căci, după cum se ştie, el este acela care le conduce. Ceea ce Monck face astăzi a mai făcut-o adesea. Prin urmare, nu trebuie să ne îngrijorăm; lipsa lui va fi scurtă, fără doar şi poate. Ca atare, să ne ferim ca, dintr-o slăbiciune pe care generalul ar socoti-o crimă, să facem vâlvă în legătură cu absența lui, căci asta ar putea să demoralizeze armata. Generalul dă dovadă de o încredere

nemărginită în noi, să ne arătăm vrednici de ea. Domnilor, cea mai adâncă tăcere trebuie să învăluie toată întâmplarea asta, pe care nimic să n-o dea în vileag; domnul va rămâne printre noi, nu fiindcă l-am bănui cumva de vreo nelegiuire, ci pentru a ne păstra şi mai bine taina asupra dispariției generalului; de aceea, până la un nou ordin, domnul va locui la cartierul general.

— Domnilor – protestă Athos – uitați că azi-noapte generalul mi-a încredințat o încărcătură asupra căreia am datoria să veghez? Puneți-mă sub orice pază doriți, încătuşați-mă, dacă vreți, dar lăsați-mi casa în care locuiesc drept orice temniță. Generalul, la reîntoarcerea sa, vă va mustra, v-o jur pe cinstea mea de gentilom, că nu i-ați respectat această hotărâre.

Ofițerii se sfătuiră câteva clipe; apoi, după ce[1] ajunseră la o înțelegere, locotenentul spuse:

— Fie, domnule; te poți reîntoarce acasă la dumneata.

Şi-i dădură lui Athos o gardă de cincizeci de oameni, care-l închiseră în locuința lui, fără a-l slăbi însă o singură clipă din ochi.

Taina fu astfel păstrată, dar ceasurile, dar zilele se scurseră unele după altele, fără ca generalul să se reîntoarcă Şi fără ca cineva să fi primit vreo veste de la el.

XXVIII
MARFĂ DE CONTRABANDĂ

La două zile după întâmplările pe care le-am povestit şi în timp ce generalul Monck era aşteptat să apară în fiecare clipă în lagărul său, fără ca el să se ivească, o barcă de pescari olandeză, în care se aflau

zece oameni, aruncă ancora în dreptul coastei de la Scheveningen, cam la o bătaie de tun de uscat. Era noapte adâncă, întunericul de nepătruns, şi marea creştea în această obscuritate: timpul cel mai prielnic pentru debarcarea călătorilor şi a mărfurilor.

Portul Scheveningen formează o seceră largă; apa e puțin adâncă şi mai ales nesigură, astfel că nu trag aici decât marile lotci flamande, sau bărcile acelea olandeze pe care pescarii le împing peste nisip pe tăvăluguri, aşa cum făceau cei vechi, după spusele lui Virgiliu. Atunci când marea creşte, se umflă şi dă să se reverse spre țărm, nu e prea înțelept să vii cu încărcătura prea aproape de coastă, căci dacă vântul e tare, prorele se îngroapă în nisip, şi nisipul de pe această coastă e înşelător: te afunzi uşor în el, dar numai cu greu te mai desprinzi. Fără îndoială, din această pricină o barcă mică se dezlipi de vasul pescăresc de îndată ce ancora fu aruncată şi se îndreptă spre țărm cu opt dintre marinarii ei, în mijlocul cărora se desluşea un obiect de formă alungită, un fel de coş sau de pachet mare.

Țărmul era pustiu; cei câțiva pescari ce locuiau prin părțile acelea se culcaseră devreme. Unica strajă ce păzea coasta (coastă foarte puțin păzită, dat fiind că debarcarea unei corăbii mai mari era cu neputință aici), fără să fi urmat întru totul pilda pescarilor care se duseseră la culcare, făcuse totuşi ca ei, în sensul că dormea în fundul gheretei sale tot aşa de adânc precum ceilalți dormeau în paturile lor. Singurul zgomot care se auzea era deci şuieratul vântului de noapte printre bălăriile de pe dună. Dar oamenii care se apropiau erau nişte ființe bănuitoare, de bună seamă, căci liniştea asta firească şi pustietatea ce părea să dăinuiască aici nu-i făcură să fie mai puțin prevăzători; astfel, barca lor, care abia se zărea ca un punct negru pe apa oceanului, alunecă în cea mai adâncă tăcere, fără a se trage din vâsle de teamă să

nu li se audă plescăitul, şi în curând atinse pământul cu botul.

De îndată ce simțiră țărmul tare dedesubt, un singur om sări din luntre, după ce rostise un ordin scurt, cu un glas ce arăta că era deprins să dea comenzi. Ca urmare la acest ordin, mai multe muschete sclipiră deodată în slabele luciri ale mării, această oglindă a cerului, şi pachetul de formă alungită despre care am vorbit şi în care pesemne că se afla vreun obiect de contrabandă fu dus la țărm cu cea mai mare băgare de seamă. Numaidecât după aceea, omul care sărise din barcă cel dintâi porni în grabă, de-a curmezişul, către satul Scheveningen, îndreptându-se spre punctul cel mai înaintat al pădurii. Acolo, căută casa pe care noi am mai întrezărit-o printre copaci şi pe care am arătat-o ca fiind locuința vremelnică, o locuință destul de sărăcăcioasă, a celui care, din curtenie, era numit regele Angliei.

Totul dormea aici, ca pretutindeni în jur; doar un câine mare, din rasa acelor pe care pescarii din Scheveningen îi înhamă la micile lor cărucioare spre a-şi duce peştele la Haga, se porni să latre cu furie, de cum auzi paşii străinului sub ferestrele casei. Dar această straşnică pază, în loc să-l sperie pe proaspătul debarcat, păru, dimpotrivă, să-i stârnească o mare bucurie, deoarece glasul lui ar fi fost poate prea slab ca să-i trezească pe ai casei, pe când cu un ajutor de atare însemnătate vocea sa era aproape de prisos. Străinul aşteptă deci ca lătratul răsunător şi neîncetat să producă, precum era de prevăzut, efectul dorit, şi numai după aceea scoase un strigăt. La glasul lui, câinele începu să urle cu atâta înverşunare, că numaidecât din casă se auzi un alt glas, ce potoli lătratul zăvodului. Apoi, după ce câinele se linişti cu totul, glasul dinăuntru, în acelaşi timp slab, dogit şi binevoitor, întrebă:

— Cine e acolo?

— Caut pe maiestatea sa Carol al II-lea – răspunse străinul.

— Ce-ai cu el?

— Vreau să-i vorbesc.

— Cine eşti dumneata?

— La naiba, prea mă întrebi multe, şi nu-mi place să stau de vorbă prin gaura cheii!

— Spune-ți măcar numele.

— Nu-mi place nici să-mi rostesc numele sub cerul liber! De altminteri, fii pe pace, nu-ți voi mânca dulăul, şi rog pe Dumnezeu ca nici el să nu-mi pună vreun asemenea gând rău.

— Aduci vreo veste, nu-i aşa, domnule? se auzi iar vocea dinăuntru, potolită şi iscoditoare ca a oricărui bătrân.

— Îți răspund că aduc veşti, ba chiar din acelea ce nu-s aşteptate încă. Hai, deschide, ce naiba!

— Domnule – mai întrebă moşneagul – pe sufletul şi pe cugetul dumitale, crezi oare că veştile pe care le aduci merită să-l trezesc din somn pe rege?

— Pentru numele lui Dumnezeu, scumpe domn, trage odată zăvoarele; n-o să-ți pară rău, îți jur, de osteneala pe care ți-o dai. Sunt om de încredere, pe cinstea mea!

— Domnule, nu pot totuşi să-ți deschid până nu-mi spui numele dumitale.

— Trebuie neapărat?

— E porunca stăpânului meu, domnule.

— Ei bine, iată-mi numele... Dar mai înainte vreau să te previn că numele meu nu-ți va spune absolut nimic.

— Lasă, spune-l!

— Ei bine, sunt cavalerul d'Artagnan.

Glasul dinăuntru scăpă un strigăt.

— Ah, Doamne! rosti bătrânul de dincolo de uşă. Domnul d'Artagnan! Ce fericire! Tocmai îmi spuneam

eu că parcă aş cunoaşte vocea asta.

— Poftim! făcu d'Artagnan. Mi se cunoaşte vocea aici! Asta mă măguleşte.

— O, da, e o voce cunoscută, şi iată dovada – zise bătrânul, trăgând zăvorul.

Cu acestea, îl pofti înăuntru pe d'Artagnan, care, la lumina felinarului ce-l ținea în mână, îl recunoscu pe îndărătnicul lui interlocutor.

— Ah, drace! exclamă el. Parry! Nu mi-aş fi închipuit!

— Parry, da, scumpe domnule d'Artagnan, eu sunt. Câtă bucurie să vă revăd!

— Bine ai spus: câtă bucurie! zise d'Artagnan, strângând mâna bătrânului. Da! Şi-acum cred că îi vei da de veste regelui, nu-i aşa?

— Dar regele doarme, scumpul meu domn.

— La dracu! Trezeşte-l, şi nu te va certa că i-ai stricat somnul, ți-o spun eu!

— Veniți din partea contelui, nu-i aşa?

— Care conte?

— Contele de La Fère.

— Din partea lui Athos? Drace, nu; vin din partea mea însămi. Haide, Parry, repede, la rege! Am nevoie de rege!

Parry nu socoti de cuviință să mai stea pe gânduri; îl cunoştea pe d'Artagnan destul de bine, ştia că, deşi gascon, vorbele lui nu făgăduiau niciodată mult mult decât puteau să spună. Străbătu o curte şi o mică grădină, domoli câinele, care voia cu tot dinadinsul să guste din muşchetar, şi se duse să bată în oblonul de la fereastra unei camere din partea de jos a unui mic pavilion.

Numaidecât, un cățeluş ce păzea acea cameră răspunse cu lătrături subțiri la hămăitul gros al dulăului care păzea curtea.

— Bietul rege! îşi spuse d'Artagnan. Iată toată garda lui! E adevărat însă că asta nu înseamnă c-ar fi

mai rău păzit.

— Cine bate acolo? întrebă regele din fundul odăii.

— Sire, a venit domnul cavaler d'Artagnan, care aduce veşti.

Din odaie se auzi îndată un fâşâit, apoi o uşă se deschise şi un şuvoi de lumină năvăli pe coridor şi în grădină.

Regele lucra la flacăra unei luminări. Pe biroul său erau împrăştiate mai multe bucăți de hârtie şi, începută, ciorna unei scrisori care, prin numeroasele ei ştersături, dovedea că slovele erau aşternute cu mare greutate pe coala aibă.

— Intră, domnule cavaler – zise el, întorcând fața spre vizitator. Apoi, zărindu-l pe pescar: Dar ce-mi spuneai tu, Parry? Unde este domnul cavaler d'Artagnan? întrebă Carol.

— E în fața voastră, sire – răspunse d'Artagnan.

— În veşmântul ăsta?

— Da. Priviți-mă bine, sire. Nu mă recunoaşteți? M-ați văzut la Blois, în anticamera regelui Ludovic al XIV-lea.

— Într-adevăr, domnule, ba chiar îmi amintesc că te-ai arătat foarte îndatoritor față de mine.

D'Artagnan se înclină uşor.

— Era o datorie din partea mea să fac ceea ce am făcut, de îndată ce aflasem că e vorba de maiestatea voastră.

— Îmi aduci veşti, zici?

— Da, sire.

— Din partea regelui Franței, fără îndoială?

— Din păcate, nu, sire – răspunse d'Artagnan. Maiestatea voastră a putut să vadă atunci acolo că regele Franței nu se ocupă decât de persoana maiestății sale.

Carol ridică ochii la cer.

— Nu – continuă d'Artagnan – nu, sire. Vă aduc

veşti legate numai de străduințele mele personale. Vreau să cred, totuşi, că maiestatea voastră le va asculta, aceste veşti şi străduințe, cu o anume îngăduință.

— Vorbeşte, domnule.

— Dacă nu mă înşel, sire, maiestatea voastră a vorbit la Blois despre impasul în care se află treburile sale din Anglia.

Carol se înroşi.

— Domnule – zise el – nu i-am povestit decât regelui Franței...

— Oh, maiestatea voastră mă înțelege greşit – rosti cu răceală muşchetarul. Eu ştiu să le vorbesc regilor la nenorocire, cu toate că ei nu mi se adresează decât atunci când sunt în impas; de îndată ce se simt fericiți, nici nu se mai uită la mine. Pentru maiestatea voastră am însă nu numai cel mai mare respect, dar şi cel mai desăvârşit devotament, şi la mine asta, vă rog să credeți, sire, înseamnă ceva. Aşadar, auzind că maiestatea voastră se plânge împotriva sorții, mi-am spus că sunteți un om nobil, generos şi că ați căzut pradă nenorocirii.

— Într-adevăr – rosti Carol cu mirare – nu ştiu ce trebuie să prețuiesc mai mult, îndrăzneala dumitale sau respectul dumitale.

— Veți face alegerea îndată, sire – răspunse d'Artagnan. Deci, maiestatea voastră se plângea fratelui său Ludovic al XIV-lea despre greutățile pe care le întâmpină de a se întoarce în Anglia şi de a se urca din nou pe tron, fără bani şi fără oameni.

Carol lăsă să-i scape o mişcare de nemulțumire.

— Şi cea mai mare piedică ce-i stătea în cale – continuă d'Artagnan – era un oarecare general ce comanda armatele parlamentului şi care juca acolo rolul unui al doilea Cromwell. Maiestatea voastră n-a spus oare toate astea?

— Da; însă repet, domnule, aceste cuvinte erau

spuse numai pentru urechile regelui.

— Veți vedea totuşi, sire, că a fost foarte bine că ele au ajuns şi la acelea ale locotenentului său de muşchetari. Acest om, atât de stânjenitor pentru maiestatea voastră, era generalul Monck, pre cât cred. I-am auzit bine numele, sire?

— Da, domnule. Dar, încă o dată, la ce bun toate întrebările acestea?

— Ah, o ştiu prea bine, sire, eticheta nu îngăduie niciodată să li se pună regilor întrebări. Sper însă ca maiestatea voastră îmi va ierta imediat această lipsă de etichetă. Maiestatea voastră mai adăuga atunci că dacă, totuşi, l-ar putea vedea, dacă ar sta de vorbă cu el, dacă l-ar avea în față, ar triumfa, fie prin forță, fie prin convingere asupra acestui obstacol, singurul serios, singurul greu de învins, singurul real pe care l-a întâlnit în cale.

— Toate acestea sunt adevărate, domnule: soarta mea, viitorul meu, prăbuşirea sau gloria mea atârnă de acest om; dar ce concluzie vrei să tragi dumneata de aici?

— Una singură: că dacă acest general Monck vă stinghereşte în măsura în care spuneți, lucrul cel mai bun este ca maiestatea voastră să fie scăpată de el, sau el să fie silit a deveni un aliat.

— Domnule, un rege care nu are nici bani, nici armată, pentru că ai ascultat convorbirea mea cu fratele meu, nu poate face nimic împotriva unui om ca Monck.

— Da, sire, asta era părerea voastră, ştiu; din fericire pentru domnia voastră, nu a fost şi a mea.

— Ce vrei să spui?

— Că, fără armată şi fără un milion, eu am făcut ceea ce maiestatea voastră credea că nu poate face decât cu o armată şi cu un milion.

— Cum? Ce-ai spus, domnule? Şi ce-ai făcut?

— Ce-am făcut? Ei bine, sire, m-am dus să pun

mâna pe acest om atât de stânjenitor pentru maiestatea voastră.

— În Anglia?

— Chiar acolo, sire.

— Te-ai dus să-l prinzi pe Monck în Anglia?

— Am făcut rău cumva?

— Într-adevăr, dumneata eşti nebun, domnule!

— Câtuşi de puțin, sire.

— L-ai răpit pe Monck?

— Da, sire.

— Şi de unde anume?

— Din mijlocul lagărului său.

Regele tresări iritat şi ridică din umeri.

— Şi după ce l-am răpit de pe şoseaua ce duce la Newcastle – spuse cu nepăsare d'Artagnan – îl aduc acum maiestății voastre.

— Mi-l aduci mie!? strigă regele aproape indignat de ceea ce credea că nu poate fi decât o măsluire.

— Da, maiestate – răspunse d'Artagnan pe acelaşi ton de mai înainte – vi-l aduc; e aici, la țărmul mării, într-o ladă mare, prevăzută cu găurele, ca să poată răsufla.

— Doamne Dumnezeule!

— Oh, fiți liniştit, sire, nu i s-a întâmplat nimic rău! A ajuns aici în bună stare şi foarte îngrijit. Maiestatea voastră doreşte să-l vadă, să stea de vorbă cu el, sau dă poruncă să fie aruncat în mare?

— O, Dumnezeule! repetă Carol. O, Dumnezeul meu! Domnule, vorbeşti adevărat? Nu-ți bați cumva joc de mine prin vreo glumă nedemnă? Ai săvârşit dumneata o asemenea nemaiauzită faptă de îndrăzneală şi putere? De necrezut!

— Maiestatea voastră îmi îngăduie să deschid fereastra? zise d'Artagnan, grăbindu-se să deschidă geamul.

Regele nici nu mai apucă să spună da. D'Artagnan scoase un fluierat ascuțit şi prelung, pe

care-l repetă de trei ori în liniştea adâncă a nopții.

— Aşa! făcu el apoi. Acum va fi adus îndată la maiestatea voastră.

XXIX
ÎN CARE D'ARTAGNAN ÎNCEPE SĂ SE TEAMĂ CĂ ŞI-A BĂGAT BANII SĂI ŞI PE AI LUI PLANCHET ÎNTR-O AFACERE PIERDUTĂ

Regele nu-şi mai putea stăpâni uimirea şi privea rând pe rând când spre chipul zâmbitor al muşchetarului, când spre fereastra întunecată, deschisă în noapte. Dar, mai înainte de a-şi fi adunat toate gândurile, opt oameni ai lui d'Artagnan, căci doi rămăseseră să păzească barca, aduseră în fața casei şi lăsară la picioarele lui Parry obiectul acela de formă alungită în care era închisă, până una alta, soarta Angliei.

Înainte de a pleca din Calais, d'Artagnan pusese să i se lucreze în acest scop un fel de sicriu, destul de larg şi destul de adânc pentru ca un om să se poată răsuci în el cu uşurință. Fundul şi marginile, căptuşite cu îngrijire, formau un pat îndeajuns de moale, încât clătinările corabiei să nu transforme acest soi de cuşcă într-o unealtă de ucidere. Mica deschizătură zăbrelită despre care d'Artagnan îi vorbise regelui se afla, asemenea vizierei unei căşti, chiar în dreptul feței omului dinăuntru. Ea era tăiată în aşa fel, încât, la cel mai mic strigăt, o apăsare cu mâna putea să înăbuşe acel strigăt, sau, la nevoie, pe cel care ar fi strigat.

D'Artagnan îşi cunoştea tot atât de bine şi echipajul şi prizonierul, încât, în tot timpul drumului, se temuse de două lucruri: sau că generalul va alege

moartea în locul acestei ciudate închisori, încercând să vorbească pentru a fi înăbuşit; sau că oamenii lui se vor lăsa ispitiți de făgăduielile prizonierului şi-l vor băga pe el, pe d'Artagnan, în cuşcă, în locul lui Monck. De aceea, d'Artagnan petrecuse două zile şi două nopți stând lângă ladă, singur cu generalul, dându-i vin şi de-ale mâncării, pe care însă acesta le refuzase, şi încercând mereu să-l liniştească în privința soartei ce-l aştepta în urma acestei neobişnuite captivități. Două pistoale puse alături şi spada trasă din teacă îi stăteau la îndemnă pentru cazul că cineva ar fi încercat să se amestece mai mult decât trebuia.

Odată ajuns la Scheveningen, nu se mai temu de nimic. Oamenii lui se fereau ca de foc să aibă de-a face cu seniorii de pe uscat. Afară de asta, îl atrăsese în cauză pe cel care-i slujea, mai mult cu titlul, de locotenent şi care am văzut că răspundea la numele de Menneville. Acesta, nefiind un om cu totul de rând, avea mai mult de pierdut decât ceilalți, întrucât avea ceva mai multa conştiință. Credea că îşi va putea făuri un viitor în serviciul lui d'Artagnan şi, drept urmare, mai curând s-ar fi lăsat să fie tăiat în bucăți, decât să calce consemnul dat de şeful său. Ca atare, după debarcare, d'Artagnan îi încredințase lui paza lăzii şi grija de a supraveghea răsuflarea generalului. De asemeni, tot lui îi dăduse sarcina să care lada, împreună cu ceilalți şapte oameni, atunci când va auzi cele trei fluierături ale sale. Şi, după cum se vede, locotenentul acesta i se supuse întru totul.

Lada, odată adusă în casa regelui, d'Artagnan dădu drumul oamenilor săi, spunându-le cu un zâmbet prietenos:

— Domnilor, ați făcut un mare serviciu maiestății sale regelui Carol al II-lea, care, în şase săptămâni de aici încolo, va fi regele Angliei. Răsplata vă va fi îndoită; întoarceți-vă şi aşteptați-mă la corabie.

După care plecară toți cu chiuituri de bucurie atât de mari, că speriară până şi dulăul din curte.

D'Artagnan pusese să se aducă lada chiar în anticamera regelui. Închise cu cea mai mare grijă uşile acestei anticamere, apoi deschise capacul şi-i spuse generalului:

— Domnule general, vă rog de o mie de ori să mă iertați; purtarea mea n-a fost demnă de un om ca dumneavoastră, ştiu asta, dar aveam nevoie ca să mă luați drept stăpânul unei bărci oarecare. Şi apoi, Anglia e o țară foarte neprielnică pentru transporturi. Sper deci că veți ține seama de toate acestea. Dar aici, domnule general – continuă d'Artagnan – sunteți liber să vă ridicați şi să umblați pe propriile dumneavoastră picioare.

Spunând acestea, tăie legăturile care stânjeneau brațele şi mâinile generalului. Acesta se ridică, apoi se aşează pe un scaun cu resemnarea unui om care îşi aşteaptă moartea.

D'Artagnan deschise uşa de la odaia de lucru a lui Carol şi spuse:

— Sire, iată-l pe duşmanul vostru, domnul Monck; îmi făgăduisem să fac aceasta pentru a vă sluji. Îndeplinindu-mi sarcina, acum porunciți. Domnule Monck – adăugă apoi, întorcându-se către prizonier – vă aflați în fața maiestății sale regelui Carol al II-lea, suveranul Marei Britanii.

Monck îşi ridică spre tânărul prinț privirea umbrită de un rece stoicism şi răspunse:

— Nu cunosc nici un rege al Marei Britanii şi nu cunosc pe nimeni aici care să fie vrednic de a purta numele de gentilom, căci, în numele regelui Carol al II-lea, un emisar, pe care l-am luat drept un om cinstit, mi-a întins o cursă mârşavă. Am căzut în această cursă, şi cu atât mai rău pentru mine. Acum, dumneata, ademenitorul – se adresă el regelui – şi dumneata, făptuitorul – se adresă el lui d'Artagnan –

luați seama la cele ce vă spun: aveți trupul meu, puteți să-l ucideți, vă dau mână liberă, dar nu veți avea niciodată sufletul şi voința mea. Şi acum, să nu-mi mai adresați un singur cuvânt, căci, începând din această clipă, nu voi mai deschide gura nici măcar ca să țip. Am zis..

Rosti aceste vorbe cu hotărârea sălbatică şi de neînfrânt a celui mai înverşunat puritan. D'Artagnan se uită la prizonierul său cu ochiul omului care cunoaşte prețul fiecărui cuvânt şi care cântăreşte acest preț după accentul cu care a fost rostit.

— Adevărul e – îi spuse el încet regelui – că generalul e un om neînduplecat: timp de două zile n-a voit să primească nici o firimitură de pâine şi nici o înghiţitură de vin. Dar întrucât, începând din acest moment, cade în sarcina maiestăţii voastre să hotărască soarta lui, eu mă spăl pe mâini, cum zicea Pilat.

Monck, în picioare, palid şi resemnat, aştepta cu privirea nemişcată şi cu braţele încrucişate.

D'Artagnan se întoarse către el.

— Înţelegeţi foarte bine – îi spuse – că fraza pe care aţi rostit-o adineauri, altminteri foarte frumoasă, nu poate fi spre folosul nimănui, şi cu atât mai puţin al dumneavoastră. Maiestatea sa voia să vă vorbească de mult, dar respingeaţi orice întrevedere. Pentru ce acum, când vă aflaţi faţă în faţă, când vă găsiţi aici datorită unei împrejurări străine de voinţa dumneavoastră, pentru ce ne siliţi să folosim asprimi pe care eu le socotesc nelalocul lor şi de prisos? Vorbiţi, ce naiba, spuneţi măcar nu!

Monck nu-şi descleştă buzele, nu făcu nici o mişcare din ochi, ci îşi netezea doar mustaţa cu un aer grijuliu ce voia să spună că îşi pierd vremea degeaba cu el.

În acest timp, Carol al II-lea căzuse într-o meditare adâncă. Pentru întâia oară se afla în faţa lui Monck, adică a acestui om pe care dorise atât de mult să-l vadă, şi, cu acea privire pătrunzătoare, pe care Dumnezeu a dat-o numai vulturilor, scrută până în străfunduri abisul inimii lui. Şi-l văzu pe Monck hotărât cu adevărat ca mai bine să moară decât să vorbească, ceea ce nu era de neaşteptat din partea unui om atât de important şi a cărui rană trebuia să fi fost în momentul acela cât se poate de crudă. Carol al II-lea luă numaidecât una din acele deciziuni în care

un muritor de rând îşi pune în joc viaţa, un general soarta, un rege regatul.

— Domnule – i se adresă el lui Monck – dumneata ai întru totul dreptate din anumite puncte de vedere. De aceea, nu-ţi cer să-mi răspunzi, ci numai să mă asculţi.

Urmă o clipă de tăcere, în răstimpul căreia regele îl privi îndeaproape; dar Monck rămase nemişcat.

— Mi-ai aruncat adineauri o dureroasă învinuire, domnule – continuă regele. Ai spus că unul din emisarii mei s-a dus la Newcastle ca să-ţi întindă o cursă, şi acest lucru, fie-mi îngăduit s-o spun, poate scăpa înţelegerii domnului d'Artagnan, aci de faţă, căruia, înainte de orice, trebuie să-i aduc mulţumirile mele sincere pentru generosul, pentru eroicul lui devotament.

D'Artagnan salută cu respect. Monck nici nu clipi măcar.

— Căci domnul d'Artagnan, şi te rog să ţii seama, domnule Monck, că nu spun asta ca o scuză – continuă regele – domnul d'Artagnan s-a dus în Anglia din propriul său imbold, fără un scop personal, fără un ordin, fără nădejde, ca un adevărat gentilom ce este, pentru a ajuta un rege nenorocit şi pentru a adăuga o nouă faptă frumoasă la atâtea vestite isprăvi de care e plină viaţa dumnealui.

D'Artagnan roşi uşor şi tuşi măgulit. Monck stătea ca ţintuit locului.

— Nu crezi cele ce îţi spun, domnule Monck? reluă regele. Înţeleg prea bine: asemenea dovezi de credinţă sunt aşa de rare, încât oricine s-ar putea îndoi de realitatea lor.

— Domnul ar face foarte rău dacă nu m-ar crede, sire – interveni d'Artagnan – întrucât cele spuse de maiestatea voastră sunt deplinul adevăr, un adevăr atât de exact, încât s-ar părea că eu, ducându-mă să-l caut pe general, am făcut ceva ce strică totul. Şi m-aş

simți deznădăjduit dacă lucrurile ar fi înțelese în felul acesta.

— Domnule d'Artagnan – se grăbi să adauge regele, apucând brațul muşchetarului – dumneata m-ai îndatorat mai mult, crede-mă, decât dacă ai fi făcut să triumfe cauza mea, căci mi-ai dezvăluit un prieten necunoscut, căruia îi voi rămâne totdeauna recunoscător şi pe care-l voi iubi de-a pururi... Regele îi strânse mâna cu căldură. Apoi, întorcându-se către Monck, îşi termină fraza, adăugind: Şi un duşman pe care-l voi stima de aici înainte după meritele sale.

Ochii englezului sclipiră o clipă, dar numai o clipă, şi fața lui, luminată în fugă de această sclipire, îşi reluă posomorita ei împietrire.

— Deci, domnule d'Artagnan – urmă Carol – iată ceea ce trebuia să se întâmple: domnul conte de La Fère, pe care-l cunoşti, bănuiesc, plecase spre Newcastle...

— Athos?! strigă d'Artagnan.

— Da, acesta e, cred, numele lui de războinic. Contele de La Fère se dusese la Newcastle cu gândul de a-l îndupleca pe general să stea de vorbă cu mine sau cu cei din partida mea, şi poate că ar fi izbutit, dar ai intervenit dumneata, într-un chip cam violent, pe cât se pare, în desfăşurarea tratativelor.

— Drace! exclamă d'Artagnan. El era de bună seamă acela care intra în tabără în aceeaşi seară când eu ajunsesem acolo cu pescarii mei...

O uşoară încruntare a sprâncenelor lui Monck îi dădu a înțelege lui d'Artagnan că nu se înşela asupra acestui lucru.

— Da, da – murmură el – mi s-a părut că-l recunosc după statură, mi s-a părut că-i aud glasul. Blestematul de mine!... Oh, sire, iertați-mă, dar eu credeam că mi-am condus bine barca.

— Nu e nimic rău în asta, domnule – zise regele – decât că generalul mă învinuieşte de a-i fi întins o

capcană, ceea ce nu e adevărat. Nu, generale, nu acestea sunt armele de care aveam de gând să mă folosesc față de domnia ta; ai să te convingi de asta în curând. Deocamdată, când îți dau cuvântul meu de gentilom, te rog să crezi în el, domnule, să crezi, da. Şi acum, o întrebare, domnule d'Artagnan.

— Vă ascult în genunchi, sire.

— Eşti cu totul al meu, nu-i aşa?

— Maiestatea voastră a putut să vadă. Cu totul!

— Bine. Din partea unui om ca dumneata, două vorbe sunt de ajuns. De altminteri, pe lângă vorbe, mai sunt şi faptele. Generale, fii bun şi urmează-mă. Vino şi dumneata, domnule d'Artagnan.

Muşchetarul, oarecum nedumerit, se pregătea să se supună. Carol al II-lea ieşi, Monck îl urmă, iar d'Artagnan porni după Monck. Carol apucă pe cărarea pe care venise d'Artagnan la dânsul. Peste puțin, suflarea rece a mării izbi fețele celor trei plimbăreți nocturni şi, la cincizeci de paşi de portița pe care o deschise Carol, se pomeniră pe nisip, la marginea oceanului, care, domolindu-şi fluxul, se odihnea la țărm ca un monstru istovit. Carol al II-lea mergea îngândurat, cu capul în jos şi cu mâna vârâtă sub manta. Monck îl urma, cu brațele libere şi cu privirea neliniştită. D'Artagnan venea după ei, cu pumnul strâns pe minerul spadei.

– Unde este vasul care v-a adus aici, domnilor? zise Carol, adresându-se muşchetarului.

— Acolo, sire. Am şapte oameni şi un ofițer care mă aşteaptă în barca luminată de o flăcăruie.

— A, da, barca e trasă pe nisip şi o văd; însă nu-mi pot închipui că ați venit de la Newcastle cu o bărcuță ca asta!

— Nu, sire, am închiriat pe socoteala mea o corăbioară care e ancorată la o bătaie de tun de la țărm. Cu această corăbioară am străbătut marea.

— Domnule – zise regele către Monck – eşti liber.

Monck, în ciuda muțeniei în care se închisese, nu-şi putu stăpâni o exclamație. Regele făcu un semn de încuviințare din cap şi adăugă:

— Vom trezi un pescar din sat, care îşi va împinge barca în apă, chiar în noaptea asta, şi te va duce acolo unde îi vei spune dumneata. Domnul d'Artagnan, aci de față, va escorta pe excelența ta. Îl pun pe domnul d'Artagnan sub scutul loialității domniei tale, domnule Monck.

Monck lăsă să-i scape un murmur de uimire, iar d'Artagnan un suspin adânc. Regele, fără să pară că băgase de seamă ceva, bătu în peretele de scânduri al primei colibe de pescar pe care o întâlni în cale.

— Hei, Keyser – strigă el – trezeşte-te!

— Cine mă cheamă? întrebă pescarul.

— Eu, Carol, regele.

— Ah, milord – rosti Keyser, ridicându-se, îmbrăcat, din năvodul atârnat în care dormea ca într-un hamac – cu ce vă pot fi de folos?

— Jupâne Keyser – zise Carol – vei porni la drum numaidecât. Iată un călător care îți închiriază barca, şi vei fi plătit bine; serveşte-l cum se cuvine.

Şi regele se retrase câțiva paşi mai în urmă, spre a-l lăsa pe Monck să se înțeleagă nestingherit cu pescarul asupra plecării.

— Vreau să trec în Anglia – zise Monck, care vorbea olandeza atât cât era nevoie ca să se poată face înțeles.

— Îndată – răspunse stăpânul bărcii – chiar acum, dacă doriți.

— Va ține mult pregătirea? întrebă Monck.

— Nici o jumătate de ceas, excelență. Fiul meu mai mare tocmai întinde pânzele, întrucât urma să plecăm la pescuit la trei ceasuri din noapte.

— Ei, v-ați înțeles? întrebă Carol, apropiindu-se.

— În afară de preț, sire – răspunse pescarul.

— Asta rămâne pe seama mea – zise Carol –

domnul mi-e prieten.

Monck, la auzul acestor vorbe, tresări şi se uită mirat spre Carol.

— Prea bine, milord – răspunse pescarul.

În clipa aceea se auzi cum fiul mai mare al lui Keyser suna dintr-un corn de bou, la marginea apei.

— Şi acum, domnilor, plecaţi – zise regele.

— Sire – vorbi d'Artagnan – binevoiască maiestatea voastră să-mi îngăduie numai câteva minute. Am angajaţi oamenii, plec fără ei, trebuie să-i previn.

— Fluieră-le – zise Carol surâzând.

D'Artagnan fluieră într-adevăr, în timp ce barcagiul Keyser îi răspundea fiului său, şi patru oameni, conduşi de Menneville, alergară îndată.

— Iată aici un avans – zise d'Artagnan, arătându-le o pungă în care se aflau două mii cinci sute de livre de aur. Duceţi-vă şi mă aşteptaţi la Calais, în locul ştiut.

Şi d'Artagnan, cu un oftat adânc, puse punga în mâinile lui Menneville.

— Cum adică, ne părăseşti? strigară oamenii.

— Pentru puţină vreme – răspunse d'Artagnan – sau pentru mai multă, cine poate să ştie? Dar cu aceste două mii cinci sute de livre şi cu cele două mii cinci sute pe care le-aţi primit mai înainte, sunteţi plătiţi după cum ne-am învoit. Aşa că să ne luăm rămas bun, băieţi.

— Dar corabia?

— Nu-i purtaţi voi de grijă.

— Toate lucrurile noastre sunt pe puntea ei.

— Vă veţi duce să le luaţi şi veţi porni fără zăbavă la drum.

— Bine, stăpâne.

D'Artagnan se întoarse la Monck, spunându-i:

— Domnule, aştept ordinele dumneavoastră, căci vom pleca împreună, afară dacă nu cumva tovărăşia

mea nu vă este pe plac.

— Dimpotrivă, domnule – zise Monck.

— Gata, domnilor, îmbarcarea! strigă fiul lui Keyser.

Carol îl salută cu demnitate şi noblețe pe general, zicându-i:

— Îmi vei ierta pierderea de timp şi neajunsurile îndurate, atunci când te vei încredința că ele n-au pornit de la mine.

Monck se plecă adânc, fără să răspundă. La rândul lui, Carol arătă că n-ar dori să-i spună nici o vorbă în ascuns lui d'Artagnan, adresându-i-se cu glas tare:

— Îți mulțumesc încă o dată, domnule cavaler, pentru serviciile dumitale. Ele îți vor fi răsplătite de către bunul Dumnezeu, care, să sperăm, îmi hărăzeşte numai mie încercările şi durerile.

Monck îi urmă pe Keyser şi pe fiul său şi se îmbarcă împreună cu ei. D'Artagnan venea în urma lor, mormăind:

— Ah, bietul meu Planchet, tare mă tem că de data asta am făcut o afacere proastă!

XXX
ACȚIUNILE ASOCIAȚIEI PLANCHET & CO. ÎNCEP SĂ CREASCĂ DIN NOU

În tot timpul cât au străbătut marea, Monck nu-i vorbi lui d'Artagnan decât în cazurile de absolută nevoie. Bunăoară, atunci când francezul zăbovea să vină la cină, o cină săracă, alcătuită din peşte sărat, pesmeți şi rachiu de ienupăr, Monck îl striga, zicându-i:

— La masă, domnule!

Asta era tot. D'Artagnan, care şi el, în marile

împrejurări, era foarte scurt la vorbă, trase din acest fapt concluzii de loc favorabile îndeplinirii misiunii lui. Şi cum avea destulă vreme de gândit, îşi frământa într-una mintea, căutând să se lămurească de unde şi până unde ajunsese Athos la Carol al II-lea, de unde şi până unde puseseră amândoi la cale călătoria în Anglia şi, în sfârşit, cum de intrase el în tabăra lui Monck; şi bietul locotenent de muşchetari îşi smulgea câte un fir din mustață de fiecare dată când se gândea că Athos fusese, fără îndoială, cavalerul care-l însoțise pe Monck în faimoasa noapte a răpirii.

În sfârşit, după două nopți şi două zile de plutire, barcagiul Keyser atinse pământul chiar în locul unde Monck, care în timpul călătoriei dăduse toate ordinele necesare, poruncise să se facă debarcarea. Era tocmai la gura acelui mic râu în apropierea căruia Athos îşi alesese sălaşul.

Ziua era pe sfârşite; un soare uriaş, asemenea unui scut de oțel înroşit, atingea cu marginea de jos a discului său dunga albastră a mării. Barca tăia mereu valurile, urcând în susul râului, destul de larg în partea aceea; dar Monck, stăpânit de nerăbdare, porunci să tragă la țărm, şi Keyser îl debarcă, în tovărăşia lui d'Artagnan, pe malul noroios al râului, în mijlocul unui stufăriş.

D'Artagnan, resemnându-se să se supună, îl urma pe Monck întocmai cum ursul legat în lanțuri îl urmează pe stăpânul sau; dar de data aceasta era rândul lui să se simtă umilit şi bombănea încet, în sinea sa, că serviciile la regi sunt atât de amare şi că nici cel mai bun dintre ele nu valorează nimic.

Monck mergea cu paşi mari. S-ar fi zis că nu-i venea încă să creadă că se afla pe pământ englez, deşi acum se zăreau limpede cele câteva case de marinari şi de pescari împrăştiate pe micul țărm al acestui sătuc sărman.

Deodată, d'Artagnan strigă:

— Hei, dar, Dumnezeu să mă ierte, iată o casă care arde!

Monck îşi ridică privirea. Într-adevăr, focul începea să mistuie o casă. Pornise de la un mic şopron sprijinit de casa aceea, căruia flăcările îi muşcau acum acoperişul. Vântul rece al înserării dădea şi mai multă putere vâlvătăilor.

Cei doi călători grăbiră pasul, auziră strigăte puternice şi, când se apropiară, văzură nişte soldaţi care ameninţau cu armele şi-şi agitau pumnii spre casa cuprinsă de flăcări. De bună seamă, datorită acestor strigăte şi ameninţări scăpaseră ei din vedere că o barcă se apropiase de ţărm.

Monck se opri o clipă din mers şi, pentru întâia oară, dădu glas gândurilor sale.

— Eh – zise el – ăştia parcă n-ar fi soldaţii mei, ci ai lui Lambert.

Aceste vorbe cuprindeau în acelaşi timp o durere, o teamă şi o mustrare pe care d'Artagnan le înţelese foarte bine. Într-adevăr, în lipsa generalului, Lambert ar fi putut să înceapă lupta, să învingă, să izgonească trupele parlamentare şi, cu armata lui, să ia locul armatei lui Monck, rămasă fără sprijinul ei cel mai temeinic. La această presupunere, care trecu din capul lui Monck într-al său, d'Artagnan făcu următoarea legătură de idei: "Din două lucruri se va întâmpla unul – sau Monck arc dreptate, şi atunci în ţară nu mai sunt decât lambertişti, adică duşmani care mă vor primi cu braţele deschise, fiindcă mie îmi datoresc victoria lor; sau nu s-a schimbat nimic, şi atunci Monck, copleşit de bucurie că şi-a găsit lagărul în acelaşi loc, nu se va arăta prea aspru faţă de mine".

Gândind astfel, cei doi călători mergeau înainte, până când se pomeniră în mijlocul unui mic grup de marinari care priveau cu durere cum ardea casa, dar care nu îndrăzneau să zică nimic, speriaţi de ameninţările soldaţilor. Monck îl întrebă pe unul din

aceşti marinari:

— Ce s-a întâmplat aici?

— Domnule – răspunse omul, fără să-l recunoască pe generalul Monck sub mantaua groasă ce-l învăluia – să vedeți, în casa asta stătea un străin şi, cum necum, străinul acela le-a dat de bănuit soldaților. Atunci ei au vrut să intre peste el în casă, sub cuvânt că vor să-l ducă la tabără, unde era, cică, chemat; dar el, fără să se sperie de numărul lor, a amenințat cu moartea pe cel dintâi care va încerca să-i treacă pragul; şi cum s-a găsit unul care a vrut să se arate mai viteaz, francezul l-a trântit la pământ cu un foc de pistol.

— Ah, e un francez? zise d'Artagnan, frecându-şi manile. Bun!

— Cum bun? făcu pescarul.

— Nu, voiam să zic... cum a fost după... Dar mi s-a încurcat limba în gură.

— Ce s-a întâmplat după aceea? Ceilalți s-au înfuriat ca nişte lei; au tras mai mult de o sută de gloanțe asupra casei; dar francezul se afla la adăpost în dosul zidului şi de câte ori vreunul dădea să intre pe uşă, sluga lui îl primea cu un foc de pistol, şi ochea bine, zău, sluga aceea! De câte ori vreun altul se repezea la fereastră, acolo îl întâmpina stăpânul. Numărați, sunt vreo şapte inşi întinşi la pământ.

— Ah, bravul meu compatriot! strigă d'Artagnan. Aşteaptă, aşteaptă, îți viu într-ajutor, şi le vom face de petrecanie acestor derbedei!

— O clipă, domnule – îl opri Monck – stai puțin.

— O să am mult de aşteptat?

— Nu, atât doar cât să pun o întrebare. Şi, întorcându-se către marinar: Prietene – îl întrebă cu o tulburare pe care, în ciuda puterii lui de a se stăpâni, de data aceasta nu şi-o putu ascunde – ai cui sunt soldații ăştia, rogu-te?

— Eh, ai cui vrei să fie, dacă nu ai turbatului

ăluia de Monck?

— Şi nu s-a dat nici o bătălie pe aici?

— Ah, ba da! Dar ce folos! Armata lui Lambert se topeşte ca zăpada în april. Toţi trec de partea lui Monck, şi soldaţi, şi ofiţeri. În opt zile, Lambert nu va mai rămâne nici cu cincizeci de oameni.

Pescarul fu întrerupt de detunătura unei noi salve de focuri trase asupra casei şi de o nouă descărcare de pistol ce răspunse dinăuntru, doborând la pământ pe cel mai cutezător dintre atacanţi. Furia soldaţilor nu mai cunoştea acum margini.

Focul se întetea neîncetat şi o pălălaie de flăcări şi fum se învârtejea în vârful casei. D'Artagnan nu se mai putu stăpâni.

— La dracu! strigă el către Monck, privindu-l chiorâş. Sunteţi general şi lăsaţi soldaţii să ardă casele şi să omoare oamenii aşa! Ba încă priviţi totul în linişte şi vă încălziţi mâinile la un pârjol ca ăsta! La dracu, parcă n-aţi fi om!

— Răbdare, domnule, răbdare – răspunse Monck surâzând.

— Răbdare, răbdare, până când gentilomul acela atât de viteaz va fi fript de viu, nu-i aşa?

Şi d'Artagnan dădu să se repeadă înainte.

— Stai pe loc, domnule! se răsti Monck poruncitor.

Apoi se îndreptă spre casă. Tocmai atunci un ofiţer se apropie şi el de casă şi strigă, ca să-l audă cel dinăuntru:

— Casa arde, într-un ceas vei fi făcut scrum! Mai ai încă timp; hai, spune-ne ce ştii despre generalul Monck, şi te vom scăpa cu viaţă. Răspunde sau, dacă nu, pe sfântul Patrick!...

Asediatul nu răspunse; fără îndoială, îşi încărca din nou pistolul.

— S-a trimis după întărituri – strigă iar ofiţerul. Peste un sfert de ceas, o sută de oameni vor încercui

casa!

— Dacă vreți să răspund – se auzi glasul francezului – să se retragă toată lumea de lângă casă; vreau să ies liber, să mă duc singur la tabără, altfel am să mor aici!

— Mii de trăsnete! strigă d'Artagnan. Dar ăsta e glasul lui Athos! Ah, nemernicilor!

Şi spada îi scăpără ca fulgerul, trăgând-o din teacă. Monck îl opri, oprindu-se şi el; apoi strigă cu glas răsunător:

— Hei, ce se petrece aici? Digby, ce înseamnă focul ăsta? Pentru ce atâta tărăboi aici?

— Generalul! strigă Digby, lăsând să-i cadă spada din mână.

— Generalul! repetară soldații.

— Ei bine, ce-i de mirare în asta? zise Monck cu o voce potolită. Apoi, după ce se făcu linişte, întrebă: Spuneți-mi, cine a pus foc casei?

Soldații lăsară capetele în jos.

— Cum! Eu întreb şi nimeni nu-mi răspunde? strigă Monck. Cum! Eu vă iau din scurt şi nimeni nu sare să stingă focul ăsta, care continuă să ardă?

Ca la un semn, cei douăzeci de oameni se repeziră după găleți, ulcioare, butoaie şi stinseră, în sfârşit, pârjolul cu aceeaşi pornire cu care, doar cu o clipă mai înainte, îl întețeau. Dar, mişcându-se mai repede decât toți ceilalți, d'Artagnan, în fruntea tuturor, sprijini o scară de perete şi strigă:

— Athos, sunt eu, eu, d'Artagnan! Nu mă ucide, scumpe prieten!

Câteva minute după aceea, muşchetarul îl strângea pe conte în brațele sale.

În acest timp, Grimaud, păstrându-şi sângele rece dintotdeauna, dădu la o parte întăriturile de la parter şi, după ce deschise uşa, se opri liniştit în prag, cu brațele încrucişate. Doar la auzul vocii lui d'Artagnan scosese un strigăt de surprindere.

Focul odată stins, soldații se înfățișară ruşinați la general, cu Digby în frunte.

— Generale – vorbi acesta – iertați-ne. Tot ceea ce am făcut este numai din dragoste pentru înălțimea voastră, căci vă credeam pierdut.

— Sunteți nebuni, domnilor. Pierdut! Oare un om ca mine poate să se piardă? Au nu-mi este îngăduit şi mie să lipsesc din când în când, fără să dau de veste? Nu cumva mă luați drept un burghez din City? Şi trebuie ca un gentilom, prietenul meu, oaspetele meu, să fie înconjurat, hăituit, amenințat cu moartea, fiindcă a căzut o bănuială asupra lui? Dar ce înseamnă vorba asta, bănuială? Să mă bată Dumnezeu dacă nu voi pune să fie împuşcați toți cei pe care acest brav gentilom i-a mai lăsat în viață aici.

— Generale – rosti cu umilință Digby – erau douăzeci şi opt şi iată că opt zac la pământ.

— Îl autorizez pe domnul conte de La Fère să-i trimită şi pe ceilalți douăzeci alături de aceştia opt – zise Monck.

Şi-i întinse mâna lui Athos.

— Toată lumea în tabără! ordonă apoi Monck. Domnule Digby, vei sta o lună la închisoare.

— Generale...

— Asta te va învăța, domnule, să nu mai faci altă dată nimic, fără ordinele melc.

— Primisem ordinul locotenentului, generale.

— Locotenentul n-a fost însărcinat să vă dea un asemenea ordin, iar dacă el v-a poruncit într-adevăr să dați foc acestui gentilom, atunci va sta la închisoare în locul dumitale.

— Nu ne-a poruncit asta, generale; ne-a poruncit să-l aducem în tabără; dar domnul conte n-a vrut să ne urmeze.

— N-am vrut să intre nimeni în casa mea, ca s-o jefuiască – spuse Athos, aruncându-i lui Monck o privire cu subînțeles.

— Şi aţi făcut foarte bine. În tabără, v-am spus!

Soldaţii se îndepărtară cu capetele plecate.

— Acum, ca am rămas singuri – îl întrebă Monck pe Athos – spuneţi-mi, vă rog, domnule, pentru ce v-aţi încăpăţînat să rămâneţi aici, când aveaţi la îndemână corabia...

— Vă aşteptam, generale – răspunse Athos. Excelenţa voastră nu mi-a dat oare întâlnire peste opt zile?

O privire cât se poate de grăitoare a lui d'Artagnan îl făcu pe Monck să vadă că aceşti doi oameni atât de curajoşi şi atât de cinstiţi nu fuseseră câtuşi de puţin înţeleşi asupra răpirii sale. De altfel, generalul ştia asta mai dinainte.

— Domnule – i se adresă el lui d'Artagnan – ai avut perfectă dreptate. Fii bun şi lasă-mă să stau o clipă de vorbă cu domnul conte de La Fère.

D'Artagnan se folosi atunci de acest prilej pentru a se duce să-i spună bună ziua lui Grimaud.

Monck îl rugă pe Athos să-l ducă în odaia unde locuia el. Această cameră era încă plină de fum şi dărâmături. Mai mult de cincizeci de gloanţe intraseră pe fereastră şi scrijeliseră pereţii. Înăuntru găsi o masă, o călimară şi tot ce trebuie pentru scris. Monck luă o pană şi scrise un singur rând, semnă, îndoi hârtia, pecetlui scrisoarea cu pecetea de la inelul său şi o dădu lui Athos, spunându-i:

— Domnule, înmânaţi, vă rog, această scrisoare regelui Carol al II-lea şi plecaţi chiar în această clipă, dacă nimic nu vă mai reţine aici.

— Dar butoiaşele? zise Athos.

— Pescarii care m-au adus pe mine vă vor ajuta să le transportaţi la vas. Plecaţi, dacă se poate, într-un ceas.

— Da, generale – zise Athos.

— Domnule d'Artagnan! strigă Monck pe fereastră.

D'Artagnan veni în grabă.

— Îmbrățișează-ți prietenul, domnule, şi ia-ți rămas bun de la el, căci se întoarce în Olanda.

— În Olanda! exclamă d'Artagnan. Şi eu?

— Eşti liber să-l urmezi, domnule; dar eu te rog să rămâi – zise Monck. Ai să mă refuzi, oare?

— O, nu, generale, sunt la ordinele dumneavoastră.

D'Artagnan îl îmbrățişă pe Athos şi abia avu timp să-şi ia rămas bun de la el. Monck îi cerceta, pe amândoi cu privirea. Apoi se îngriji el însuşi de pregătirile pentru plecare, de transportul butoiaşelor la vas, de îmbarcarea lui Athos; pe urmă, luându-l la braț pe d'Artagnan, care era cu totul uluit şi emoționat, se îndreptară împreună spre Newcastle.

În timp ce mergeau astfel pe drum, d'Artagnan, la brațul lui Monck, îşi spunea în sinea lui: "Bravo, bravo, iată că acțiunile casei Planchet şi Compania încep, mi se pare, să crească din nou!"

XXXI
MONCK TRECE LA FAPTE

Cu toate că se bucura să vadă un asemenea sfârşit norocos, d'Artagnan nu pricepea totuşi prea bine pe ce lume se afla. Pentru el, această călătorie a lui Athos în Anglia, înțelegerea regelui cu Athos şi ciudata legătură dintre planul lui propriu şi acela al contelui de la Fère erau subiecte ce-i dădeau mult şi îndelung de gândit. Dar cel mai bun lucru era să nu se mai întrebe nimic şi să meargă înainte. Făcuse un act nesăbuit şi, cu toate că izbândise, aşa cum îşi făgăduise, nu se alegea cu nimic de pe urma acestei izbânzi. Aşa că, întrucât totul era pierdut, nu mai avea ce să rişte acum. D'Artagnan îl urmă deci pe

Monck în mijlocul lagărului său.

Întoarcerea generalului stârni o bucurie nemaipomenită, căci toți de acolo îl credeau pierdut. Dar Monck, cu chipul său aspru şi cu purtarea lui rece, părea că-i întreabă pe locotenenții săi fâstâciți şi pe soldații înveseliți care este cauza acestei voioşii. Astfel, locotenentului care-i ieşise înainte şi-i mărturisise neliniştea pe care o încercaseră de la plecarea lui, îi spuse:

— Pentru ce toate astea? Sunt oare dator să vă dau socoteală?

— Dar, excelență, oile fără păstor încep să se teamă.

— Să se teamă? făcu Monck cu vocea lui potolită, dar puternică. Ah, domnule, ce vorbă!... Dumnezeu să mă ierte, dar dacă oile mele n-au gheare şi dinți, mă lipsesc bucuros de a fi păstorul lor. Aşadar, dumneata te-ai temut, domnule!

— Pentru dumneavoastră, generale.

— Vezi-ți de treburile dumitale, şi dacă eu n-am mintea pe care Dumnezeu i-a dat-o lui Oliver Cromwell, o am pe aceea pe care mi-a dat-o mie; mă mulțumesc cu ea, oricât de îngustă ar fi.

Ofițerul tăcu mâlc, şi Monck, impunând astfel tuturor oamenilor săi tăcerea, îi făcu pe toți să creadă fie că săvârşise un lucru de mare însemnătate, fie că îi pusese numai la încercare. Era într-adevăr greu să cunoşti firea acestui comandant scrupulos şi răbdător. Dacă însă Monck era tot atât de credincios ca aliații săi, puritanii, apoi se cuvenea să mulțumească din toată inima sfântului care-l scosese din cuşca lui d'Artagnan.

În timp ce în lagărul lui Monck se petreceau toate acestea, muşchetarul nostru nu înceta să-şi spună: "Doamne, fă ca domnul Monck să nu aibă atâta amor propriu cât am eu, unul; căci, o spun limpede, dacă cineva m-ar fi închis într-o ladă cu grătarul ăla în

dreptul gurii, ca să răsuflu, şi m-ar fi purtat astfel, ca pe un viţel legat fedeleş, de la un ţărm la altul al mării, aş păstra o amintire atât de urâtă despre nenorocita mea înfăţişare din acea ladă şi o ură atât de crudă împotriva celui care m-ar fi închis, m-aş teme atât de mult să nu văd fluturând pe faţa celui ce m-ar fi batjocorit astfel un zâmbet răutăcios sau în purtarea lui vreun semn că vrea să-mi amintească de poziţia mea caraghioasă din ladă, încât, la dracu!... i-aş înfige un pumnal în beregată, ca să-i mulţumesc pentru răsuflătoare, şi l-aş ţintui într-un coşciug adevărat, în semn de amintire pentru acea raclă în care aş fi putrezit două zile la rând!"

Şi d'Artagnan era cu adevărat sincer când vorbea astfel, ştiut fiind că nu se afla pe lume epidermă mai simţitoare ca aceea a gasconului nostru. Din fericire însă, Monck nutrea cu totul alte gânduri. El nu deschise gura să aducă vorba despre trecut faţă de sfiosul lui învingător, ci îl ţinea pe acesta foarte aproape de dânsul în toate treburile sale, ba îl lua chiar în unele recunoaşteri, fără îndoială cu scopul de a ajunge la ceea ce dorea atât de mult, şi anume să se spele de ruşinea suferită şi să se înalţe în ochii lui d'Artagnan. Acesta, la rândul lui, se purta ca un linguşitor fără pereche, ce nu mai contenea cu laudele: admira tactica lui Monck, rânduiala ce domnea în lagărul său, şi făcea mare haz pe socoteala întăriturilor lui Lambert, care, spunea el, degeaba s-a străduit să îngrădească o tabără pentru douăzeci de mii de oameni, când un pogon de pământ i-ar fi fost de ajuns pentru un caporal şi cei cincizeci de paznici ce i-or mai fi rămas, să zicem, credincioşi.

Monck, îndată după sosire, primi propunerea unei întrevederi făcută în ajun de Lambert şi pe care locotenenţii săi o respinseseră sub cuvânt că generalul era bolnav. Această întrevedere nu fu nici lungă, nici interesantă. Lambert îi cerea o mărturisire

de credință rivalului său. Acesta declară că n-avea altă convingere, decât aceea a majorității. Lambert întrebă dacă n-ar fi mai înțelept să pună capăt zâzaniei printr-o alianță, decât printr-o lupta. La care Monck ceru un răgaz de opt zile, ca să se gândească. Şi Lambert nu-i putu refuza acest răgaz, cu toate ca el, Lambert, venise aici amenințând că va nimici toată armata lui Monck. Astfel că, în urma întrevederii, pe care oamenii lui Lambert o aşteptau cu nerăbdare şi care se sfârşi fără să se hotărască nimic, nici tratat, nici luptă, armata răzvrătită începu, aşa precum prevăzuse domnul d'Artagnan, să prefere cauza bună în locul celei rele, şi parlamentul, oricât era el de coadă, în locul neantului pompos al planurilor generalului Lambert. Afară de asta, toți îşi aminteau de gustoasele ospățuri de la Londra şi de risipa de bere şi rachiu cu care burghezii din cetate îi plăteau pe prietenii lor, soldații; se uitau apoi cu groază la pâinea neagră a războiului, la apa tulbure a râului Tweed, prea sărată ca s-o bei cu paharul şi prea puțină ca s-o fierbi în oală, şi îşi spuneau: "Nu ne va fi oare mai bine de partea cealaltă? Oare friptura ce se pregăteşte la Londra nu e cumva pentru Monck?"

Din clipa aceea, în armata lui Lambert nu se mai vorbea decât de dezertări. Soldații se lăsau atraşi de tăria principiilor, care, întocmai ca şi disciplina, sunt legătura de bază a oricărui corp constituit într-un scop oarecare. Monck apăra parlamentul, Lambert îl ataca. Monck nu ținea, mai mult ca Lambert, să susțină parlamentul, dar apucase să scrie pe steagurile lui acest lucru, în aşa fel că toți cei din partida potrivnică erau siliți să scrie pe ale lor: "Răzvrătire", ceea ce suna urât în urechile puritane. Treceau astfel de la Lambert la Monck, aşa cum păcătoşii din scripturi se lepădau de Baal şi veneau la Dumnezeu.

Monck îşi făcuse şi socoteala: la o mie de

dezertori pe zi, Lambert mai avea în față douăzeci de zile; numai că în iureşul lucrurilor care se năruiesc se produce o asemenea creştere de greutate şi iuțeală, amândouă combinându-se, încât, dacă în prima zi vor fugi o sută, în a doua zi îi vor urma cinci sute, iar în a treia o mie. Monck se oprise la o cifră mijlocie. Dar de la o mie, dezertările trecură repede la două mii, apoi la patru mii, şi după opt zile Lambert, dându-şi seama că nu mai avea putință să primească lupta, dacă i s-ar fi oferit, luă înțeleaptă hotărâre de a spăla putina într-o noapte şi de a se întoarce la Londra, prevenindu-l pe Monck că îşi va alcătui o nouă putere cu sfărâmăturile partidei militare.

Monck însă, liber şi fără griji, mărşălui spre Londra ca învingător, sporindu-şi armata cu toate grupurile răzlețe pe care ie întâlnea în cale. Se opri la Barnet, adică la patru leghe, îndrăgit de parlament, care credea că vede în el un ocrotitor, şi aşteptat de popor, care voia să-l vadă trecând la fapte, ca să-l poată judeca. D'Artagnan însuşi nu putuse face nici o judecată asupra tacticii lui. Se mulțumea să-l observe şi să-l admire. Monck nu putea să intre în Londra în numele unei anumite idei fără să nu dezlănțuie acolo războiul civil. De aceea, el mai zăbovi câtva timp.

Pe negândite, tocmai când nimeni nu se aştepta, Monck alungă din Londra partida militară şi se instala în cetate, în mijlocul burghezilor, din ordinul parlamentului; apoi, în clipa când burghezia începu să strige împotriva lui Monck, în clipa când soldații înşişi cârteau împotriva comandantului lor, Monck, bizuindu-se pe majoritate, se adresă Parlamentului "coadă", cerându-i să abdice, să ridice asediul şi să lase locul unui guvern care să nu fie numai o glumă. Monck rosti toate acestea sprijinit de cincizeci de mii de spade, cărora li se alăturară, în aceeaşi seară, cu strigăte delirante de bucurie, cinci sute de mii de locuitori ai vajnicului oraş al Londrei.

În sfârşit, în momentele când poporul, după triumful şi ospeţele lui gălăgioase de pe străzi, căuta din ochi un stăpân în seama căruia să se lase, se răspândi vestea că o corabie plecase din Haga, aducându-l pe Carol al II-lea, cu toată averea lui.

— Domnilor – zise Monck către ofiţerii săi – eu mă duc să-l întâmpin pe regele legitim. Cine mă iubeşte, mă urmează!

Aclamaţii asurzitoare însoţiră aceste cuvinte, pe care d'Artagnan le auzi nu fără un adânc fior de plăcere.

— La dracu! făcu el către Monck. Dar asta e o cutezanţă, domnule!

— Mă însoţeşti, nu-i aşa? îl întrebă Monck.

— Naiba să mă ia, generale! Dar spune-mi, rogute, ce i-ai scris prin Athos... vreau să spun prin contele de La Fère... ştii... în ziua sosirii noastre?

— Faţă de dumneata nu mai am taine – răspunse Monck. I-am scris aceste cuvinte: "Sire, aştept pe maiestatea voastră peste şase săptămâni la Dover".

— Ah – făcu d'Artagnan – atunci nu mai spun că e o cutezanţă; spun că totul a fost bine judecat. Straşnică lovitură!

— Te pricepi şi dumneata la aşa ceva! replică Monck.

A fost singura aluzie pe care generalul a făcut-o la călătoria lui în Olanda.

XXXII
ÎN CE ÎMPREJURARE, ATHOS ŞI D'ARTAGNAN SE ÎNTÂLNESC ÎNCĂ O DATĂ LA HANUL "CORNUL DE CERB"

Regele Angliei îşi făcu intrarea cu mare alai, mai întâi la Dover, apoi la Londra. Ceruse să fie aduşi

fraţii lui; el venise cu mama şi sora sa. Anglia se afla de atâta vreme pradă frământărilor interne, încât această reîntoarcere a regelui Carol al II-lea – despre care englezii nu ştiau altceva decât că era fiul unui om căruia ei îi tăiaseră capul – fu un prilej de mulţumire pentru cele trei regate. Astfel că, toate acele ovaţii şi toate aclamaţiile ce salutau sosirea lui îl tulburară aşa de tare pe tânărul rege, încât se aplecă la urechea lui Jack de York, fratele său mai mic, şi-i spuse:

— Într-adevăr, Jack, mi se pare că numai noi suntem vinovaţi de a fi lipsit atât de mult timp dintr-o ţară unde suntem atât de iubiţi.

Cortegiul fu măreţ. O vreme minunată făcea şi mai frumoasă solemnitatea. Carol îşi regăsise toată tinereţea, toată voioşia de odinioară; părea alt om. Inimile îi surâdeau ca soarele însuşi.

În mulţimea aceea gălăgioasă de curteni şi de admiratori, ce nu părea să-şi mai aducă aminte că tot ei fuseseră aceia care-l conduseseră la eşafodul din White-Hall pe tatăl noului rege, un om, în costum de locotenent de muşchetari, privea, cu zâmbetul aninat în colţul buzelor sale subţiri şi pline de duh, când spre poporul ce-şi striga din răsputeri bucuria, când spre regele ce-şi înfrâna tulburarea şi saluta în dreapta şi în stânga, mai ales femeile, ale căror buchete de flori cădeau sub picioarele calului său.

"Frumoasă îndeletnicire să fii rege – îşi spunea acest om, adâncit în contemplarea sa şi atât de cufundat în meditare, încât se oprise în mijlocul drumului, lăsând să defileze pe dinaintea lui cortegiul. Iată într-adevăr un prinţ înveşmântat în aur şi în diamante, ca un Solomon, şi smălţat în flori ca o pajişte primăvara; o să-şi vâre mâinile până la coate în uriaşele lăzi în care supuşii lui, foarte credincioşi astăzi, dar foarte necredincioşi ieri, au strâns pentru el vreo două căruţe cu bulgări de aur. I se aruncă

atâtea flori în cale, că e gata să fie îngropat în ele, dar numai cu două luni în urmă, dacă s-ar fi înfăţişat aici, ar fi fost primit cu gloanţe şi ghiulele, aşa precum astăzi este primit cu flori."

Alaiul înainta mereu şi aclamaţiile începeau să se depărteze, împreună cu regele, în direcţia palatului, ceea ce nu însemna însă că ofiţerul nostru era mai puţin împins şi îmbrâncit de mulţime.

«La dracu! îşi spunea mai departe visătorul. Iată nişte oameni care mă calcă pe picioare şi care mă privesc ca pe un oarecare, ba chiar ca pe un nimic, din simplul motiv că ei sunt englezi, iar eu sunt francez. Dacă cineva i-ar întreba pe oamenii aceştia: "Cine este domnul d'Artagnan?" ei ar răspunde: *Nescio vos.* Dar e de ajuns să le spui: "Iată-l pe rege, iată-l pe domnul Monck", şi vor începe numaidecât să urle: "Trăiască regele! Trăiască domnul Monck!" până când îşi vor sparge bojocii. Totuşi – urmă el privind gloata cu acea căutătură atât de fină şi uneori atât de mândră – totuşi, staţi puţin, oameni buni, şi gândiţi-vă: ce-a făcut regele Carol al vostru, ce-a făcut domnul Monck? Apoi socotiţi şi ce-a făcut acest biet necunoscut, pe numele lui – d'Artagnan. E drept că nu ştiţi nimic despre el, fiindcă nu-l cunoaşteţi, ceea ce vă îndreptăţeşte poate ca nici să ou vă gândiţi la el. Ei, şi ce? Asta nu-l împiedică pe regele Carol al II-lea de a fi un mare rege, cu toate că a stat în surghiun doisprezece ani, şi pe domnul Monck de a fi un mare căpitan, cu toate că a făcut călătoria în Olanda închis într-o ladă. Prin urmare, întrucât e recunoscut că e un mare rege, iar celălalt un mare căpitan: *Hurrah for the King Charles II! Hurrah for the capitain Monck!*»

Şi glasul lui se alătură celor ale miilor de spectatori, pe care le şi întrecu o clipă; iar pentru a face şi mai bine pe omul credincios, îşi ridică pălăria de pe cap şi o flutură cu putere în aer. Dar tocmai în toiul acestei însufleţite manifestări de loialism (aşa se

numea atunci, în 1660, aceea ce astăzi se numeşte regalism), cineva îl apucă de braţ.

— Athos! strigă d'Artagnan. Tu aici?

Şi cei doi prieteni se îmbrăţişară.

— Tu aici! Şi de vreme ce eşti aici – continuă muşchetarul – cum se face că nu te afli în mijlocul tuturor acelor curteni, scumpul meu conte? Cum, tu, eroul acestei sărbători, nu mergi pe cal la stânga maiestăţii sale restaurate, aşa cum domnul Monck se ţine la dreapta sa? Pe legea mea, nu mai înţeleg nimic din purtarea ta, şi nici din aceea a prinţului care îţi datorează atâta.

— Veşnic batjocoritor, dragul meu d'Artagnan – zise Athos. N-ai de gând să te dezbari odată de acest urât năravuri?

— Lasă asta; văd că nu faci parte din suită.

— Nu fac parte din suită, deoarece n-am vrut eu să fac.

— Şi pentru ce n-ai vrut tu?

— Fiindcă nu sunt nici trimis, nici ambasador, nici reprezentant al regelui Franţei, şi n-ar avea rost să mă arăt astfel alături de un rege pe care Dumnezeu nu mi l-a hărăzit stăpân.

— La dracu! Dar te arătai totuşi alături de celălalt rege, tatăl acestuia.

— Asta e altceva, prietene; acela era condamnat să moară.

— Şi totuşi, ceea ce ai făcut pentru cel de azi...

— Am făcut fiindcă trebuia să fac. Dar, tu ştii foarte bine, mi mi-a plăcut niciodată să ies în primele rânduri. Iar regelui Carol al II-lea, care nu mai are nevoie de mine, tot ce-i cer acum este să mă lase în tihna şi în umbra mea.

D'Artagnan scoase un oftat adânc.

— Ce ai? îl întrebă Athos. S-ar spune că această fericită reîntoarcere a regelui la Londra te întristează, prietene, pe tine, care totuşi ai făcut pentru

maiestatea sa cel puțin tot atât cât am făcut şi eu.

— Nu-i aşa – zise d'Artagnan, însoțindu-şi vorbele cu râsul lui gascon – ca am făcut şi eu destul pentru maiestatea sa şi că acest lucru nu poate fi pus la îndoială?

— O, fireşte – zise Athos. Iar regele o ştie prea bine, prietene.

— O ştie? zâmbi muşchetarul cu amărăciune. Pe legea mea, nu bănuiam asta, şi tocmai încercam, chiar în acest moment, să uit.

— El însă, prietene, nu va uita nimic, te încredințez.

— Spui asta ca să mă mai mângâi puțin, Athos.

— Şi pentru ce?

— La dracu! Pentru toate cheltuielile pe care le-am făcut. M-am ruinat, prietene dragă, m-am ruinat pentru restaurarea acestui tânăr prinț care a trecut adineauri pe lângă mine, săltând fericit pe calul său şarg.

— Regele nu ştie că te-ai ruinat, dragul meu, dar ştie că-ți datorează mult.

— Mă despăgubeşte asta cu ceva, Athos, spune? Căci. mă rog, îți dau dreptate, tu ai lucrat într-un chip nobil. Nu uita însă că eu, care, s-ar (părea, era să răstorn planurile tale, eu sunt acela ce, de fapt, le-am făcut să izbândească. Ia stai şi urmăreşte puțin calculul meu: tu poate că n-ai fi reuşit, prin vorbă bună şi blândețe, să-l îndupleci pe generalul Monck, în timp ce eu l-am luat aşa de repede pe acest drăguț general, încât i-am dat prințului tău prilejul să se arate generos; această generozitate i-a fost inspirată de năstruşnica mea boroboață, cu urmări atât de fericite. Iar Carol şi-o vede acum răsplătită prin restaurarea pe care i-a acordat-o Monck.

— Toate astea, dragă prietene, sunt cel mai curat adevăr – zise Athos.

— Ei bine, oricât de curat ar fi acest adevăr, nu e

mai puțin adevărat, prietene, că eu mă voi reîntoarce acasă foarte iubit de domnul Monck, care nu mă mai scoate din *my dear capitain*, cu toate că nu-i sunt nici drag, nici căpitan, şi foarte prețuit de rege, care a şi uitat numele meu; nu e mai puțin adevărat, îți spun, că mă voi reîntoarce în frumoasa mea patrie blestemat de ostaşii pe care i-am stârnit în speranța unei mari solde, blestemat de bravul Planchet, de la care am împrumutat o parte din agoniseala lui.

— Cum aşa? Ce dracu caută Planchet în toate treburile astea?

— Ei da, dragul meu: pe acest rege atât de spilcuit, atât de zâmbitor, atât de adorat, domnul Monck îşi închipuie că el l-a rechemat, tu îți închipui că tu l-ai susținut, eu îmi închipui că eu l-am adus, el însuşi îşi închipuie că a fost restaurat datorită propriilor sale tratative; şi, totuşi, nimic din toate acestea nu e adevărat: Carol al II-lea, regele Angliei, Scoției şi Irlandei, a fost reînălțat pe tronul său de un băcan francez, care îşi are prăvălia în strada Lombarzilor şi se numeşte Planchet. Iată ce înseamnă măreția. "Deşertăciunea, deşertăciunilor – glăsuieşte scriptura – totul e deşertăciune!"

Athos nu se putu stăpâni să nu râdă la această vorbă glumeață a prietenului său.

— Dragă d'Artagnan— zise el, strângându-i mâna călduros – nu poți fi oare mai filozof? Nu eşti oare mulțumit ca mi-ai salvat viața, aşa cum ai făcut-o, sosind în chip atât de fericit, împreună cu Monck, tocmai în momentul când blestemații aceia de parlamentari voiau să mă ardă de viu?

— Lasă, lasă – i-o întoarse d'Artagnan – meritai să fii ars puțin, dragul meu conte.

— De ce? Fiindcă am salvat milionul regelui Carol?

— Care milion?

— Ah, aşa-i, tu n-ai ştiut nimic despre asta,

prietene drag; dar să nu te superi pe mine, nu era o taină a mea. Cuvântul acela *Remember,* pe care regele Carol l-a rostit pe eşafod...

— Şi care înseamnă *adu-ți aminte?*

— Întocmai. Cuvântul acela voia să spună: "Adu-ți aminte că în hrubele de la Newcastle se află îngropat un milion şi că acest milion este al fiului meu".

— A, foarte bine, înțeleg. Dar ceea ce înțeleg iarăşi şi mi se pare groaznic este că de câte ori maiestatea sa Carol al II-lea se va gândi la mine, îşi va spune: "Iată un om care era cât pe-aci să mă facă să-mi pierd coroana. Noroc însă că eu am fost generos, mare, plin de prezență de spirit". Aşa va gândi despre mine şi despre el acest tânăr gentilom cu surtucul negru, jerpelit ca vai de lume, care a venit la castelul din Blois, cu pălăria în mână, să mă întrebe dacă vreau să-l las să intre la regele Franței.

— D'Artagnan, d'Artagnan – rosti Athos, punându-şi mâna pe umărul muşchetarului – eşti nedrept!

— Am şi de ce.

— Nu, căci nu ştii ce poate aduce viitorul.

D'Artagnan îşi privi prietenul în ochi şi începu să râdă.

— Într-adevăr, scumpul meu Athos – zise el – tu rosteşti nişte cuvinte minunate, pe care nu le-am auzit decât la tine şi la domnul cardinal Mazarin.

Athos făcu o mişcare de nemulțumire.

— Iartă-mă – adăugă d'Artagnan zâmbind – iartă-mă dacă te jignesc cumva. Viitorul! Eh, frumoase vorbe, vorbele care făgăduiesc mult, şi ce bine îți umplu ele gura în lipsă de altceva! La dracu! Am întâlnit atâția care făgăduiesc, dar când voi găsi oare şi unul care să dea? Ei, să lăsăm asta – încheie el. Ce faci tu aici, scumpul meu Athos? Eşti vistiernic al regelui?

— Cum, vistiernic al regelui?

— Da, căci de vreme ce regele are un milion, îi trebuie şi un vistiernic. Regele Franței, care n-are o para chioară, are în schimb un intendent superior, pe domnul Fouquet. E adevărat însă că domnul Fouquet îşi are milioanele sale.

— Oh, milionul nostru a fost cheltuit de mult – zise Athos, zâmbind la rândul lui.

— Pricep, s-a prefăcut în mătase, în pietre scumpe, în catifea şi în pene de toate soiurile şi de toate culorile. Toți aceşti prinți şi toate aceste prințese aveau mare nevoie de croitori şi de cusătorese... Eh, Athos, ți-aduci aminte cât am cheltuit noi, noi înşine, pentru îmbrăcăminte, în timpul campaniei din La Rochelle, ca să ne facem intrarea călări? Două sau trei mii de livre, pe cinstea mea! O hlamidă de rege e însă mai lungă, îți trebuie un milion numai ca să cumperi stofa. Dar spune-mi, Athos, dacă nu eşti vistiernic, eşti măcar bine văzut la curte?

— Pe cinstea mea de gentilom, habar n-am – răspunse cu modestie Athos.

— Haide, haide, cum habar n-ai?

— Nu l-am mai văzut pe rege de la Dover.

— Atunci, la dracu, te-a uitat şi pe tine! Plăcută treabă, nimic de zis I

— Maiestatea sa are atâtea pe cap!

— O – strigă d'Artagnan cu una din acele strâmbături pline de haz pe care numai el ştia să le facă – iată, pe legea mea, că-mi vine să mă îndrăgostesc iar de monsignor Giulio Mazarini. Cum, dragul meu Athos, regele nu te-a mai revăzut?

— Nu.

— Şi mi eşti furios?

— Eu? Pentru ce? Îți închipui cumva, scumpul meu d'Artagnan, că pentru rege am făcut eu ceea ce am făcut? Nici nu-l cunosc pe acest străin. L-am apărat pe tatăl său, deoarece însemna un principiu

sfânt pentru mine, şi m-am lăsat împins către fiu de dragul aceluiaşi principiu. De altminteri, tatăl era un vrednic cavaler, o nobilă ființă, îți mai aduci aminte?

— E adevărat, a fost un brav şi minunat om, care a avut o viață tristă, dar o moarte frumoasă.

— Ei bine, scumpul meu d'Artagnan, vreau să înțelegi un lucru: acestui rege, acestui om de inimă, acestui prieten din gândul meu, dacă mi-e îngăduit să spun astfel, i-am jurat în clipa supremă să păstrez cu credință taina unei averi ce trebuia transmisă fiului său pentru a se folosi de ea la timpul potrivit; acest tânăr a venit să mă caute, mi-a povestit nenorocirea lui, fără să ştie că aş putea fi altceva pentru dânsul decât o amintire vie în legătură cu tatăl său; am îndeplinit față de Carol al II-lea ceea ce-i făgăduisem lui Carol Întâiul, asta e tot. Ce-mi pasă acum dacă el va fi sau nu va fi recunoscător? În primul rând mie mi-am făcut un bine, despovărându-mă de această răspundere, şi nicidecum lui.

— Nu degeaba spuneam eu întotdeauna – zise d'Artagnan, cu un suspin – că dezinteresarea este cel mai frumos lucru de pe lume.

— La urma urmei, ce vrei, dragă prietene – reluă Athos – nu eşti şi tu oare în aceeaşi situație ca mine? Dacă ți-am înțeles bine cuvintele, şi tu ai fost înduioşat de nenorocirea acestui tânăr; iar din partea ta asta este cu mult mai frumos decât dintr-a mea, întrucât eu aveam de îndeplinit o datorie, pe câtă vreme tu nu datorai absolut nimic acestui fiu al martirului. Tu n-aveai să-i plăteşti prețul acelei scumpe picături de sânge care a căzut pe fruntea mea de pe scândura eşafodului. Ceea ce te-a îndemnat pe tine să-i sari în ajutor este numai inima, inima aceea nobilă şi bună pe care o ai sub pretinsa ta neîncredere în Oameni, sub ironia ta şfichiuitoare; ai pus în joc agoniseala unui servitor, poate şi pe a ta însuți. – te bănuiesc, zgârcit binefăcător! – dar

sacrificiul tău nu-i cunoscut. Nu-i nimic! Vrei să-i dai banii înapoi lui Planchet? Te înțeleg, prietene, căci nu stă în demnitatea unui gentilom să se împrumute la inferiorul lui, fără a-i restitui capitalul cu dobânzi. Ei bine, am să vând castelul La Fère, dacă e nevoie, sau, dacă nu, vreuna din fermele mai mici. Te vei achita față de Planchet şi vor mai rămâne, fii pe pace, încă destule grăunțe în hambarele mele pentru noi amândoi şi pentru Raoul. În felul acesta, prietene, nu te vei simți obligat decât față de tine însuți şi, dacă te cunosc bine, nu mică îți va fi mulțumirea să-ți poți spune: "Am făcut un rege". Am dreptate?

— Athos, Athos – murmură d'Artagnan visător – ți-am spus eu odată că în ziua când vei începe să ții predici, voi veni să te ascult; în ziua când tu îmi vei spune că există un iad, la dracu! voi începe să mă tem de frigare şi de furci. Tu eşti mai bun decât mine, ba poate mai bun decât toți, şi eu nu-mi recunosc decât un merit, acela de a nu fi gelos. În afară de acest cusur, Dumnezeu să mă pedepsească, cum spun englezii, le am pe toate celelalte.

— Eu nu cunosc pe nimeni care să aibă mai multe merite ca d'Artagnan – îi răspunse Athos. Dar iată-ne ajunşi, încet-încet, la casa unde locuiesc. Vrei să intri puțin la mine, prietene?

— Ei, dar asta-i taverna "Cornul de Cerb", dacă nu mă înşel – zise d'Artagnan.

— Îți mărturisesc, prietene, că în bună măsură am ales-o anume. Îmi plac vechile cunoştințe, îmi place să mă aşez în acelaşi loc unde căzusem istovit de oboseală, răpus de deznădejde, când ai venit tu, în seara de 31 ianuarie.

— După ce descoperisem locuința călăului mascat? Da, a fost o zi grozavă!

— Atunci, haide înăuntru – zise Athos, întrerupându-l.

Intrară în sala pe care o ştiau altădată comună.

Taverna în general şi această sală în special suferiseră mari schimbări; vechea gazdă a muşchetarilor, devenind destul de bogată ca să mai fie hangiu, închisese prăvălia şi făcuse din această sală, de care vorbim, un depozit de mărfuri de băcănie. Cât despre restul casei, îl închiria străinilor sub formă de camere mobilate.

Cu o nespusă tulburare, d'Artagnan recunoscu toate mobilele din această cameră de la catul întâi, lemnăria, tapiseriile, până şi acea hartă geografică pe care Porthos o cerceta cu atâta plăcere în ceasurile lui de răgaz.

— Sunt unsprezece ani de atunci! murmură d'Artagnan. La dracu! Mi se pare că a trecut un veac.

— Iar mie, doar o zi! făcu Athos. Dac-ai şti, prietene, ce bucurie mă încearcă la gândul că te am aici, că-ți strâng mâna, că pot să arunc la o parte spada şi pumnalul, că pot să sorb fără teamă din acest pahar cu xeres. Oh, dar această bucurie n-ar putea să fie într-adevăr deplină decât dacă ceilalți doi prieteni ai noştri ar fi aici, la celelalte două colțuri ale acestei mese, şi dacă Raoul, scumpul meu Raoul, ar sta în prag şi ne-ar privi cu ochii lui mari, atât de scânteietori şi atât de blânzi!

— Da, da – zise d'Artagnan foarte mişcat – ai dreptate. Reținmai ales prima parte a gândurilor tale: e plăcut să zâmbeşti într-un loc unde am tremurat cândva atât de mult şi cu atâta temei, aşteptând ca domnul Mordaunt să apară în prag dintr-o clipă în alta.

În acea clipă, uşa se deschise şi d'Artagnan, oricât de curajos era el de fel, nu-şi putu ascunde o uşoară tresărire de spaimă. Athos observă aceasta şi-i spuse zâmbind:

— E gazda noastră, care îmi aduce vreo scrisoare.

— Da, milord – făcu omul – aduc într-adevăr o

scrisoare pentru înălțimea voastră.

— Mulțumesc – zise Athos, luând scrisoarea fără să se uite la ea. Ia spune-mi, dragă domnule, îl recunoşti pe dumnealui?

Bătrânul ridică fața şi se uită cu atenție la d'Artagnan.

— Nu – răspunse el.

— Este unul din prietenii aceia de care ți-am vorbit – îi explică Athos – şi care a locuit aici, cu mine, acum unsprezece ani.

— Oh – făcu bătrânul – au locuit atâția străini la mine!

— Dar noi am stat aici la 30 ianuarie 1641 – adăugă Athos, crezând că prin această precizare dezmorțeşte memoria înceată a gazdei.

— Se poate – răspunse acesta zâmbind – dar e mult de-atunci!

Apoi salută şi ieşi.

— Mulțumesc de aşa soartă! reflectă d'Artagnan. Poți să faci isprăvi nemaipomenite, să dezlănțui revoluții, să-ți sapi numele în piatră sau în aramă cu lovituri de spadă – ei bine, e ceva mai îndărătnic, mai tare şi mai uituc decât fierul, arama sau piatra, şi anume țeasta îmbătrânită a primului hangiu îmbogățit de pe urma negoțului său! Poftim, nu mă cunoaşte! Eu însă l-aş fi recunoscut pe el.

Athos, zâmbind, desfăcu scrisoarea.

— Ah – exclamă el – o scrisoare de la Parry!

— O, o – făcu d'Artagnan – citeşte-o, prietene, citeşte-o, fără îndoială că aduce o veste nouă.

Athos îşi înălță fruntea şi citi:

Domnule conte,

Regele şi-a arătat părerea de rău că nu v-a văzut astăzi alături de el, la intrarea sa în oraş. Maiestatea sa mă însărcinează să vă spun acest lucru spre a vi-l întipări în amintire. Maiestatea sa aşteaptă pe

excelența voastră chiar în astă-seară, la palatul Saint-James, între nouă şi unsprezece ceasuri.

Sunt, cu tot respectul, domnule conte, a excelenței voastre preaumilă şi preaplecată slugă,

Parry.

— Vezi, dragul meu d'Artagnan – zise Athos – nu trebuie să-ți pierzi cu totul nădejdea în inimile regilor.

— Să nu ți-o pierzi, da, ai dreptate! răspunse d'Artagnan.

— Oh, scumpul, dragul meu prieten – adăugă Athos, căruia nu-i scăpă uşoara amărăciune din vorbele lui d'Artagnan – iartă-mă. Am rănit oare, fără să vreau, pe cel mai bun camarad al meu?

— Eşti nebun, Athos, şi, ca dovadă, am să merg cu tine până la castel; până la poartă, se-nțelege. Voi face o plimbare.

— Ba ai să intri împreună cu mine, prietene. Vreau să-i spun maiestății sale...

— Nici să n-aud! ripostă d'Artagnan cu o mândrie adevărată, străină de orice prefăcătorie. Dacă e ceva mai groaznic decât să cerşeşti singur este să cerşeşti prin alții. Hai să mergem, prietene, plimbarea va fi minunată. În trecere, vreau să-ți arăt casa domnului Monck, care m-a oprit la el: o casă frumoasă, pe cinstea mea! A fi general în Anglia înseamnă, ca venit, mai mult decât a fi mareşal în Franța, ştii asta?

Athos se lăsă scos din casă, întristat de voioşia pe care căuta să şi-o impună cu tot dinadinsul d'Artagnan.

Oraşul era plin de veselie; cei doi prieteni se loveau la tot pasul de entuziaşti care, în beția lor, îi îndemnau să strige: "Trăiască bunul rege Carol!" D'Artagnan răspundea printr-un mormăit, iar Athos printr-un surâs. Ajunseră astfel până la casa lui Monck, prin fața căreia trebuiau să treacă, precum

am spus, pentru a se duce la palatul Saint-James.

Athos şi d'Artagnan vorbiră foarte puțin pe drum, tocmai din pricină că ar fi avut prea multe să-şi spună, dacă ar fi vorbit. Athos se gândea că, vorbind, ar fi părut că-şi manifestă bucuria, iar această bucurie ar putea să-l rănească pe d'Artagnan. Acesta, la rândul lui, se temea ca, vorbind, să nu-şi dea pe față o acreală ce l-ar putea stingheri pe Athos. Era o ciudată întrecere în a tăcea a mulțumirii de sine şi a proastei dispoziții. D'Artagnan cedă cel dintâi acelei mâncărimi pe care o simțea de obicei pe limbă.

— Îți aminteşti, Athos – vorbi el – de bucata aceea din *Amintirile* lui d'Aubigné, unde acest credincios slujitor, gascon ca şi mine, sărac ca şi mine, şi era gata să spun viteaz ca şi mine, povesteşte despre zgârceniile lui Henric al IV-lea? Tatăl meu îmi spunea totdeauna, țiu minte şi acum, că domnul d'Aubigné era un mincinos. Dar, dacă stai şi te gândeşti, toți: prinții coborâtori din marele Henric nu sunt mai breji!

— Haida, haida, d'Artagnan – zise Athos – vrei să spui că regii Franței sunt zgârciți? Eşti nebun, dragă prietene.

— Ei, tu nu vrei să bagi niciodată în seamă cusururile altora, tu care eşti un om desăvârşit. În realitate, însă, Henric al IV-lea era zgârcit, Ludovic al XIII-lea, fiul său, la fel – şi noi doi ştim ceva în această privință, nu-i aşa? Gaston ducea acest năravp până la exagerare, încât ajunsese să fie hulit de toți cei care-l înconjurau. Henriettei – biata femeie! – i-a prins bine zgârcenia, ea care n-a mâncat în fiecare zi şi nu s-a încălzit în fiecare an, căci asta a fost o pildă pentru fiul ei, Carol al II-lea, nepotul marelui Henric al IV-lea, zgârcit ca maică-sa şi ca bunicul său. Ei, ia spune, am făcut bine genealogia zgârciților?

— D'Artagnan, prietene – strigă Athos – eşti prea aspru cu această rasă de vulturi care se numesc

Burboni.

— Şi îl uitam pe cel mai cu moţ... pe celălalt nepot al lui Béarnais, Ludovic al XIV-lea, fostul meu stăpân. Cred însă că şi acesta e un zgârcit, el care n-a vrut să-i împrumute un milion fratelui său Carol! Bun, bag de seamă că te superi. Din fericire, iată-ne lângă casa mea, sau mai bine zis lângă casa prietenului meu, domnul Monck.

— Scumpe d'Artagnan, nu mă superi de loc, dar mă întristezi; e dureros, într-adevăr, să vezi un om cu însuşirile tale alături de poziţia pe care serviciile lui ar fi trebuit să i-o aducă; mi se pare că numele tău, dragă prietene, e tot atât de strălucit ca şi cele mai frumoase nume de războinici şi de diplomaţi. Spune-mi dacă cei care poartă nume ca Luynes, Bellegarde sau Bassompierre au meritat mai mult decât noi averea şi faima lor. Ai dreptate, de o mie de ori ai dreptate, prietene!

D'Artagnan oftă, apoi, luând-o înaintea prietenului său, păşi sub gangul casei lui Monck, din inima cetăţii.

— Dă-mi voie să-mi las punga acasă – îi spuse lui Athos – căci dacă, la înghesuială, aceşti dibaci pungaşi ai Londrei, cărora le merge vestea chiar şi la Paris, mi-ar şterpeli şi ultimii mei sărmani bănuţi, nu m-aş mai putea reîntoarce în Franţa. Or, pe cât de mulţumit eram când am plecat din Franţa, pe atât de bucuros sunt acum să mă reîntorc acolo, întrucât toată pica mea de altădată împotriva Angliei m-a cuprins iarăşi, ba chiar mai tare ca oricând.

Athos nu răspunse nimic.

— Aşadar, dragă prietene – îi spuse d'Artagnan – aşteaptă numai o secundă, şi apoi te urmez. Ştiu că te grăbeşti să ajungi mai repede la palat, spre a-ţi primi răsplata; dar, crede-mă, nici eu nu sunt mai puţin grăbit să mă bucur de bucuria ta, cu toate că de departe... Aşteaptă-mă.

Şi d'Artagnan pătrunse în vestibul, când un om, pe jumătate valet, pe jumătate ostaş, care îndeplinea în locuința lui Monck sarcina de portar şi de paznic, îl opri pe muşchetarul nostru, spunându-i, în englezeşte:

— O clipă, milord d'Artagnan.

— Ei, drace! ripostă acesta. Ce, oare şi generalul mă alungă?... Nu-mi mai rămâne decât să fiu izgonit şi de el!

Aceste vorbe, rostite în franceză, nu-l impresionară cu nimic pe cel căruia îi erau adresate şi care nu vorbea decât o engleză amestecată cu scoțiană cea mai aspră. Dar Athos se zbârli, căci începea să vadă că d'Artagnan părea să aibă dreptate.

Englezul îi întinse o scrisoare lui d'Artagnan.

— *From the general* – zise el.

— Bine, asta e: alungarea mea – mormăi gasconul. S-o mai citim, Athos?

— Sau tu te înşeli – zise Athos – sau eu- nu mai cunosc alți oameni cinstiți afară de tine şi de mine.

D'Artagnan înălță din umeri şi desfăcu scrisoarea, în timp ce englezul, netulburat, apropia de el un mare sfeşnic, a cărui lumină îl ajuta să citească mai uşor.

— Ei bine, ce ai? întrebă Athos, văzând o schimbare adâncă pe fața celui care citea.

— Poftim, citeşte şi tu – zise muşchetarul.

Athos luă hârtia şi citi:

Domnule d'Artagnan, regelui i-a părut nespus de rău că nu ai fost la Saint-Paul în suita sa. Maiestatea sa spune că i-ai lipsit, aşa cum îmi lipseşti şi mie, scumpe căpitane. Nu e decât un mijloc ca să îndreptam totul. Maiestatea sa mă aşteaptă la nouă ceasuri la castelul Saint-James; vrei să te afli acolo în acelaşi timp cu mine? Înalta bunăvoință a maiestății sale şi-a rezervat această oră pentru audiența pe care ți-o

acordă!

Scrisoarea era semnată de Monck.

XXXIII
AUDIENȚA

— Ei bine? zise Athos cu o blândă expresie de mustrare, după ce d'Artagnan citi scrisoarea ce-i fusese trimisă de Monck.

— Ei bine – răspunse d'Artagnan, îmbujorându-se de plăcere, dar şi de nițică ruşine că se grăbise să-i învinuiască pe rege şi pe Monck – e un semn de bunăvoință... care nu obligă la nimic, e adevărat... Însă, oricum, o bunăvoință.

— Mi-ar fi fost greu să-l cred pe prinț un ingrat – fu de părere Athos.

— Fapt este că prezentul său e încă destul de aproape de trecutul lui – replică d'Artagnan. Dar, în sfârşit, până la acest caz, totul îmi dădea dreptate.

— Asta aşa este, dragi prietene, recunosc şi eu. Ah, dar iată că ți s-a înseninat din nou privirea. Nu-ți poți închipui cât de mult mă bucură asta.

— Aşadar, precum vezi – reluă d'Artagnan – Carol al II-lea îl primeşte pe domnul Monck la ceasurile nouă; pe mine mă va primi la ceasurile zece; e o mare audiență, una din acelea pe care noi le numeam, la Luvru, aghiazmă la curte. Hai să ne apropiem şi noi de aghiazmatar. Haide, dragă prietene!

Athos nu-i mai răspunse nimic şi amândoi se îndreptară, grăbind pasul, spre palatul Saint-James, în fața căruia se afla încă o mulțime de lume, ce se înghesuia ca să vadă la ferestre umbrele curtenilor şi sclipirile răsfrânte de chipul regal. Băteau opt ceasuri când cei doi prieteni luară loc în galeria plină de curteni şi de oameni care aveau ceva de cerut. Toți de

acolo îşi întorceau privirile spre veşmintele lor simple şi de croială străină, ca şi spre cele două capete atât de nobile şi atât de pline de demnitate şi de importanță. La rândul lor, Athos şi d'Artagnan, după ce măsurară din două aruncături de ochi întreaga adunare, începură să vorbească din nou amândoi.

Deodată, o mare zarvă se stârni la capătul galeriei: era generatul Monck, care tocmai intra, urmat de mai bine de douăzeci de ofițeri, cerşindu-i fiecare un zâmbet, întrucât, în ajun chiar, omul acesta era încă stăpânul Angliei, iar acum i se prevedea un viitor strălucit, ca restaurator al familiei Stuarților.

— Domnilor – le vorbi Monck, întorcând fața către ei – de azi înainte, va rog să țineți seama că eu nu mai sunt nimic. Altădată am comandat cea mai bună armată a republicii; astăzi această armată e a regelui, în mâinile căruia am venit să depun, din ordinul său, puterea mea de ieri.

O adâncă surprindere se zugrăvi pe toate chipurile, şi cercul de adulatori şi de solicitatori care-l înconjura pe Monck cu o clipă mai înainte se lărgea acum încetul cu încetul, până când se pierdu în marile unduiri ale mulțimii. Monck avea să facă anticameră ca toată lumea. D'Artagnan nu se putu împiedica de a face această remarcă față de contele de La Fère, care îşi încruntă sprâncenele. Pe neaşteptate, uşa de la cabinetul lui Carol se deschise şi tânărul rege apăru în cadrul ei, precedat de doi ofițeri ai casei regale.

— Bună seara, domnilor – grăi el. Generalul Monck e aici?

— Iată-mă, sire – răspunse bătrânul general.

Carol se îndreptă cu paşi repezi spre el şi-i strânse mâinile cu multă prietenie.

— Generale – rosti cu glas tare regele – ți-am semnat brevetul: eşti duce de Albemarle, şi dorința

mea este ca nimeni să nu te întreacă în putere şi bogăție în acest regat, unde, în afară de nobilul Montrose, nimeni nu-ți poate sta alături în ce priveşte loialitatea, curajul şi dibăcia. Domnilor, ducele este comandantul general al armatelor noastre de pe uscat şi de pe mare; omagiați-l, vă rog, în această calitate.

În vreme ce toți se înghesuiau spre general, care primea aceste omagii fără să renunțe o singură clipă la atitudinea lui obişnuită de nepăsare, d'Artagnan îi şopti lui Athos:

— Când te gândeşti că acest ducat, acest comandament al armatelor de pe uscat şi de pe mare, într-un cuvânt, toate aceste măriri au stat închise într-o ladă lungă de şase picioare şi largă de trei!

— Prietene – replică Athos – măriri mult mai impunătoare încă pot sta în lăzi şi mai mici decât aceea; şi rămân închise acolo pentru totdeauna!...

Deodată, Monck îi zări pe cei doi gentilomi, care stăteau mai la o parte, aşteptând să se potolească vânzoleala. Îşi făcu loc prin mulțime şi se îndreptă spre ei, în aşa fel că-i surprinse tocmai la mijlocul reflecțiilor lor filozofice.

— Vorbeați despre mine, desigur – zise el zâmbitor.

— Milord – răspunse Athos – vorbeam şi despre Dumnezeu.

Monck stătu o clipă pe gânduri, apoi dădu replica pe un ton voios:

— Domnilor, să vorbim puțin şi despre rege, dacă vă face plăcere; căci aveți, după câte ştiu, audiență la maiestatea sa.

— La ceasul nouă – zise Athos.

— La zece – adăugă d'Artagnan.

— Să intrăm chiar acum în cabinet – îi îndemnă Monck, făcându-le semn să o ia înaintea lui, ceea ce şi unul şi celălalt se codeau să facă.

Regele, în timpul acestei convorbiri în

franţuzeşte, se întorsese în mijlocul galeriei.

— O, francezii mei! rosti el cu tonul plin de voioşie pe care, în ciuda atâtor amărăciuni şi încercări, nu şi-l pierduse încă. Francezii, mângâierea mea!

Athos şi d'Artagnan se înclinară.

— Duce, condu pe aceşti domni în sala mea de studii. Sunt al dumneavoastră, domnii mei – adăugă el în franţuzeşte.

Şi căută să isprăvească cât mai în grabă cu cei de la curte, pentru a se întoarce la francezii săi, cum singur îi numea.

— Domnule d'Artagnan – rosti regele intrând în cabinetul său – sunt mulţumit că te revăd.

— Sire, bucuria mea nu are margini salutând pe maiestatea voastră în palatul de la Saint-James.

— Domnule, ai avut bunăvoinţa să-mi faci un mare serviciu şi îţi datorez recunoştinţă. Dacă nu m-aş teme că încalc drepturile comandantului nostru general, ţi-aş oferi un post vrednic de domnia ta, aproape de persoana noastră.

— Sire – răspunse d'Artagnan – am părăsit serviciul regelui Franţei făcându-i prinţului meu făgăduiala de a nu mai sluji nici un rege.

— Vai – exclamă Carol – asta mă mâhneşte peste măsură; aş fi vrut să fac mult pentru domnia ta, căci îmi placi.

— Sire...

— Să vedem – zise Carol cu un surâs – nu te-aş putea îndupleca să treci peste cuvântul dumitale? Duce, ajută-mă, te rog. Dacă ţi s-ar oferi, vreau să spun dacă eu ţi-aş oferi comandamentul general al muşchetarilor mei?

D'Artagnan se înclină mai adânc decât o făcuse prima oară.

— Aş avea întristarea să nu pot primi ceea ce maiestatea voastră îmi oferă cu atâta dărnicie –

răspunse el. Un gentilom n-are altceva decât cuvântul său, şi acest cuvânt, am avut cinstea de a o spune maiestății voastre, e dat regelui Franței.

— Atunci să nu mai vorbim despre asta – zise regele, întorcându-se către Athos.

Şi îl lăsă pe d'Artagnan pradă celei mai vii şi amare dezamăgiri.

"Ah, bine-am zis eu – gândea în sinea lui muşchetarul – vorbe! Aghiazmă la curte! Regii au minunata însuşire de a no oferi totdeauna ceea ce ştiu că noi nu vom putea primi, arătându-se astfel generoşi, fără să rişte nimic. Neghiob!... De trei ori neghiob am fost, punându-mi pentru o clipă nădejdea în el!"

În acest timp, Carol luase mâna lui Athos.

— Conte – îi spuse el – ai fost pentru mine un al doilea părinte; binele pe care mi l-ai făcut nu se poate răsplăti. M-am gândit totuşi să te răsplătesc. Părintele meu te-a făcut cavaler al Jartierei – e un ordin pe care nu mulți regi din Europa pot să-l poarte; din partea reginei regente ai primit cordonul de cavaler al Sfântului-Spirit, care este un ordin nu mai puțin strălucit. La acestea, eu adaug acest cordon al Lânei de Aur, pe care mi l-a trimis regele Franței, căruia regele Spaniei, socrul său, i-a dăruit două la fel cu prilejul căsătoriei lui. Dar, în schimb, vreau să-ți cer un serviciu.

— Sire – bâigui Athos încurcat – Lâna de Aur mie, când regele Franței este singurul din țara mea care se bucură de această distincție!

— Vreau să fii, în țara dumitale şi pretutindeni în lume, egal cu toți aceia pe care suveranii îi vor fi cinstit cu încrederea lor – răspunse Carol, scoțându-şi panglica de la gât – şi sunt încredințat, conte, că părintele meu îmi surâde din adâncul mormântului său.

"E cel puțin ciudat – îşi zise d'Artagnan, în timp

ce prietenul lui primea în genunchi înaltul ordin pe care i-l conferea regele – e de necrezut, oricum, că totdeauna mi-a fost dat sa văd cum cade ploaia de măriri pe capetele celor ce mă înconjoară, fără ca măcar o singură picătură să mă atingă şi pe mine! Ar însemna să-ți smulgi părul din cap, pe cinstea mea, dacă ai fi gelos!"

Athos se ridică din nou în picioare; Carol îl îmbrățișă cu multă dragoste.

— Generale – se adresă apoi regele lui Monck. Dar, întrerupându-se, adăugă cu un zâmbet: Iartă-mă, voiam să spun: duce. Vezi, dacă mă ia gura pe dinainte uneori e fiindcă acest cuvânt *duce* e încă prea scurt pentru mine... Caut totdeauna un titlu care să-l lungească... Aş vrea să te ştiu atât de aproape de tronul meu, încât să-ți pot spune, ca lui Ludovic al XIV-lea: frate al meu. Oh, am găsit: vei fi aproape ca un frate al meu, căci te fac vicerege al Irlandei şi al Scoției, scumpul meu duce... În felul acesta, de acum încolo n-are să mă mai ia gura pe dinainte.

Ducele strânse mâna regelui, dar fără însuflețire, fără bucurie, aşa cum făcea el orice lucru. Totuşi, în adâncul inimii lui se simți tulburat de această înaltă favoare din urmă. Carol, manevrându-şi cu dibăcie generozitatea, lăsase ducelui timpul necesar ca să dorească... deşi el n-ar fi putut râvni niciodată atât de mult cât i se dăduse acum.

— La dracu! mormăi d'Artagnan. Iată că începe din nou să plouă cu măriri. Să înnebuneşti, nu alta!

Şi se întoarse cu un aer atât de cătrănit şi aproape comic de chinuit, că regele nu-şi putu stăpâni un zâmbet.

Monck se pregătea să părăsească încăperea şi să-şi ia rămas bun de la Carol.

— Ei bine, preacredinciosul meu, ce, vrei să pleci? îl întrebă regele pe duce.

— Cu îngăduința maiestății voastre, căci, într-

adevăr, mă simt tare obosit... Emoțiile acestei zile m-au istovit: am nevoie de odihnă.

— Dar – zise regele – nu vei pleca, sper, fără domnul d'Artagnan.

— Pentru ce, sire? întrebă bătrânul războinic.

— Sper – adăugă regele – că dumneata ştii mai bine pentru ce.

Monck îl privi pe Carol cu nedumerire.

— Cer iertare maiestății voastre – murmură el – dar nu ştiu... la ce vă gândiți.

— O, tot ce e cu putință, dar dacă dumneata uiți, domnul d'Artagnan nu poate să uite.

Nedumerirea se zugrăvi acum şi pe chipul muşchetarului.

— Ascultă-mă, duce – zise regele – nu locuieşti împreună cu domnul d'Artagnan?

— Într-adevăr, sire, am cinstea de a-l găzdui la mine pe domnul d'Artagnan.

— Această idee ți-a venit singură şi a fost numai a dumitale?

— Singură şi numai a mea, da, sire.

— Ei bine, dar nici n-ar fi putut să se întâmple altfel... prizonierul se află totdeauna în tabăra învingătorului său.

Monck se înroşi uşor.

— Ah, e adevărat, sunt prizonierul domnului d'Artagnan.

— Fără îndoială, Monck, deoarece dumneata nu te-ai răscumpărat încă; dar nu te nelinişti pentru asta: eu sunt cel care te-am smuls din mâinile domnului d'Artagnan, eu îți voi plăti deci răscumpărarea.

Ochii lui d'Artagnan prinseră a-şi recăpăta voioşia şi strălucirea lor obişnuită; gasconul începea să înțeleagă. Carol se apropie de el.

— Generalul – îi spuse – nu e un om bogat şi n-ar putea să-ți plătească tot ce se cuvine. Eu sunt ceva

mai bogat, de bună seamă; dar acum, când e duce, şi dacă nu e rege e aproape ca şi rege, datorează o sumă pe care eu n-aş fi poate în stare s-o plătesc. De aceea, domnule d'Artagnan, fii îngăduitor cu mine: cât îți datorez?

D'Artagnan, încântat de întorsătura pe care o luau lucrurile, dar stăpânindu-se pe deplin, răspunse:

— Sire, maiestatea voastră nu trebuie să se îngrijoreze. Atunci când am avut fericirea de a răpi pe excelența sa, domnul Monck nu era decât general; prin urmare, nu mi se datorează decât o răscumpărare de general. Dacă însă generalul îmi va dărui spada sa, mă voi considera răsplătit, căci nimic pe lume nu prețuieşte atât cât prețuieşte un general, în afară de spada lui.

— *Odds-fish* – cum spunea tatăl meu! exclamă Carol al II-lea. Iată un cuvânt galant, rostit de un om galant, nu-i aşa, duce?

— Pe cinstea mea – răspunse ducele – da, sire. Şi îşi smulse spada de la cingătoare. Domnule – i se adresă el lui d'Artagnan – iată ceea ce ați cerut. Mulți au mânuit spade mai bune; dar, oricât de modestă ar fi a mea, n-am plecat-o niciodată în fața nimănui.

D'Artagnan luă cu multă mândrie această spadă care făcuse ca un rege să se urce pe tronul său.

— Oh, oh! strigă Carol al II-lea. Cum adică, o spadă care mi-a redat tronul să iasă din regatul meu şi să nu figureze într-o zi printre nestematele coroanei mele? Nu, pe sufletul meu! Asta nu se va întâmpla! Căpitane d'Artagnan, plătesc două sute de mii de livre pentru această spadă; dacă e prea puțin, spune-mi-o.

— E prea puțin, sire – răspunse d'Artagnan cu un aer de o nespusă seriozitate. Şi, înainte de toate, nu vreau s-o vând; dar dacă maiestatea voastră doreşte, acesta este un ordin pentru mine. Mă supun deci. Însă respectul pe care-l păstrez ilustrului războinic, care mă aude, îmi porunceşte să prețuiesc

cu încă o treime răsplata triumfului meu. Cer, aşadar, trei sute de mii de livre pe sabie sau, dacă nu, o dăruiesc degeaba maiestății voastre.

Şi, apucând-o de vârf, i-o întinse regelui. Carol începu să râdă cu hohote.

— Curtenitor bărbat şi voios prieten! *Odds-fish,* nu-i aşa, duce? Nu-i aşa, conte? Îmi place şi mi-e drag. Uite, cavalere d'Artagnan – zise el – primeşte asta.

Şi, ducându-se la o masă, luă o pană şi scrise un bon de trei sute de mii de livre pentru vistiernicul său. D'Artagnan luă bonul şi, întorcându-se cu gravitate spre Monck, îi spuse:

— Şi încă am cerut prea puțin, ştiu; dar, credeți-mă, domnule duce, mai bine aş muri decât să mă las călăuzit de avariție.

Regele se porni din nou să râdă, asemenea celui mai fericit cokney din regatul său.

— Vei veni să mă vezi înainte de a ne părăsi, cavalere – zise el. Voi avea nevoie de o provizie de voioşie, acum când francezii mei se pregătesc să plece.

— Ah, sire, cu voioşia nu mă voi târgui aşa cum m-am târguit cu spada ducelui, şi o voi dărui maiestății voastre fără să cer nimic în schimb – răspunse d'Artagnan, ale cărui tălpi ardeau de nerăbdare s-o ia din loc.

— Iar dumneata, conte – adăugă regele, întorcându-se către Athos – revino de asemeni, am să-ți încredințez un mesaj important. Mâna dumitale, duce.

Monck strânse mâna regelui.

— Adio, domnilor – rosti regele întinzând câte o mână către cei doi francezi, care le sărutară cu vârful buzelor.

— Ei bine – zise Athos – când ajunseră afară, acum eşti mulțumit?

— Ai răbdare – făcu d'Artagnan, abia

stăpânindu-şi bucuria – nu m-am întors de la vistiernic... S-ar putea să-mi mai cadă încă aghiazmatarul în cap!

XXXIV
BELELELE BOGĂȚIEI

D'Artagnan nu pierdu timpul şi, de îndată ce se ivi prilejul, îi făcu o vizită seniorului vistiernic al maiestății sale. Avu atunci mulțumirea să schimbe un petic de hârtie, acoperit cu o foarte urâtă scriere, pe o cantitate uriaşă de scuzi bătuți de curând şi purtând efigia preagrațioasei sale maiestăți regele Carol al II-lea. D'Artagnan îşi strunea cu uşurință stăpânirea de sine; totuşi, în această împrejurare, nu se putu împiedica să-şi manifeste o bucurie pe care cititorul o va înțelege poate, dacă binevoieşte să fie puțin îngăduitor cu un om care, de la naşterea lui, nu văzuse încă un număr atât de mare de piese şi mai ales de fişicuri răsucite şi întocmite într-o ordine nespus de plăcută ochiului. Vistiernicul vârî toate aceste fişicuri în săculețe şi închise fiecare săculeț la gură, pecetluindu-l cu armele Angliei, favoare pe care n-o arăta față de oricine. Apoi, cu un aer nepăsător, dar totodată binevoitor, aşa cum se cuvenea să fie față de un om învestit cu prietenia regelui, îi spuse lui d'Artagnan:

— Poftiți banii dumneavoastră, domnule.

Banii dumneavoastră! Aceste cuvinte făcură să vibreze mii de coarde pe care d'Artagnan nu le mai simțise niciodată în inima lui. Încărcă săculețele într-un cărucior şi porni spre casă pradă noianului de gânduri. Un om care stăpâneşte trei sute de mii de livre nu mai poate avea fruntea netedă; totuşi, o cută pentru fiecare sută de mii de livre nu e o povară prea mare!

D'Artagnan se zăvori în casă, nu mâncă nimic, nu primi pe nimeni şi, cu lampa aprinsă, cu pistolul încărcat pe masă, veghe toată noaptea, gândindu-se la mijlocul de a înlătura primejdia ca această frumusețe de bănet, care trecuse din cufărul regelui în cufăraşele lui, să nu treacă acum din cufăraşele sale în buzunarele vreunui hoțoman oarecare. Cel mai bun mijloc pe care-l găsi gasconul fu să-şi încuie deocamdată comoara sub nişte lacăte atât de tari, încât nimeni să nu le poată sfărâma cu pumnul, şi atât de meşteşugite, încât nici o cheie obişnuită să nu le poată deschide.

D'Artagnan îşi aduse aminte că englezii treceau drept meşteri neîntrecuți în mecanică şi în producerea de obiecte pentru păstrarea valorilor; se hotărî deci să pornească chiar de a doua zi dimineața în căutarea unui astfel de mecanic, de la care să cumpere o ladă de fier pentru banii săi.

N-a trebuit să se depărteze prea mult de casă. Jupânul Will Jobson, cu prăvălia în Picadilly, îi ascultă nevoile, îi înțelese necazurile şi-i făgădui să-i lucreze o broască de siguranță, care îl va scăpa de orice temere pentru viitor.

— Am să vă dau – zise el – un mecanism cu totul nou. La cea dintâi încercare mai serioasă făcută asupra acestei broaşte, o plăcuță nevăzută se va deschide dintr-o dată şi a mică țeavă, de asemeni nevăzută, va descărca o mică găluşcă de aramă în greutate de opt uncii, care-l va doborî la pământ pe spărgător, nu fără a stârni un zgomot puternic. Ce ziceți de asta?

— Zic că e cu adevărat ceva bine gândit! strigă d'Artagnan. Îndeosebi mica găluşcă de aramă îmi place nespus de mult. Şi acum, domnule mecanic, condițiile!

— Cincisprezece zile pentru lucru şi cincisprezece mii de livre plătite la predare – răspunse meşterul.

D'Artagnan încreți din sprâncene. Cincisprezece zile erau un răstimp destul de lung pentru ca toți pungaşii din Londra să facă să dispară pentru el nevoia unei asemenea case de fier. Cât despre cost, cincisprezece mii de livre era un preț prea mare pentru ceea ce puțină vigilență i-ar aduce fără nici un ban.

— Să mă mai gândesc – rosti el. Mulțumesc, domnule.

Şi se întoarse galop acasă; nimeni nu se apropiase încă de comoara lui.

În aceeaşi zi, Athos veni să-i facă o vizită prietenului său şi îl găsi aşa de îngrijorat, încât nu se putu stăpâni să nu-i arate surprinderea sa.

— Cum, iată-te bogat – zise el – şi nu eşti vesel, tu care ai dorit atât de mult bogăția...?

— Dragul meu, bucuriile cu care nu eşti obişnuit stânjenesc mai mult decât necazurile cu care te-ai deprins în viață. Dă-mi un sfat, dacă vrei. Ție pot să ți-l cer, căci tu ai avut totdeauna bani: spune-mi, când ai bani mulți, ce faci cu ei?

— Asta atârnă de multe.

— Ce-ai făcut tu cu banii tăi, pentru ca să nu devii de pe urma lor nici zgârcit, nici risipitor? Căci zgârcenia usucă inima, în timp ce risipa o îneacă... nu-i aşa?

— Nici Fabricius n-ar fi vorbit cu mai multă înțelepciune. Dar, drept să-ți spun, pe mine banii nu m-au stingherit niciodată.

— Să vedem, i-ai plasat cumva în pământuri?

— Nu; ştii că am o casă destul de frumoasă şi că această casă formează avuția mea cea mai mare.

— Ştiu asta.

— Astfel că şi tu ai putea să fii tot atât de bogat ca şi mine, ba chiar mai bogat dacă vrei, folosind acelaşi mijloc.

— Dar venituri mai încasezi?

— Nu.

— Ce zici de-o ascunzătoare într-un zid gros?

— N-am folosit niciodată aşa ceva.

— Atunci înseamnă că ai vreun om de încredere, vreun om de afaceri pe care te bizui şi care îți plăteşte o dobândă mulțumitoare.

— Câtuşi de puțin.

— Doamne, dar ce faci atunci?

— Cheltuiesc tot ce am, şi nu am decât ceea ce cheltuiesc, dragul meu d'Artagnan.

— Ah, asta-i! Dar tu eşti oleacă prinț, aşa încât cincisprezece sau şaisprezece mii de livre venit ți se topesc printre degete; afară de asta, tu ai îndatoriri, cheltuieli de reprezentare.

— Nu văd însă de ce-ai fi tu mai puțin senior decât mine, dragă prietene; banii ăştia îți vor ajunge foarte bine.

— Trei sute de mii de livre! Pentru aşa ceva, două treimi sunt chiar de prisos.

— Iartă-mă, dar mi se pare că mi-ai. spus... sau parcă am auzit, în sfârşit... Îmi închipuiam că mai ai un asociat...

— Ah, drace, aşa e – strigă d'Artagnan înroşindu-se – mai e şi Planchet! Uitasem de el, pe viața mea!... Ei bine, iată o sută de mii de livre trase la o parte... Păcat, cifra era rotundă şi suna bine. E adevărat, Athos, nu mai sunt bogat. Ce memorie bună ai tu!

— Destul de bună, da, mulțumesc lui Dumnezeu.

— Istețul de Planchet – bombăni d'Artagnan – n-a avut o idee rea. Ce speculă, la dracu! Dar, în sfârşit, vorba e vorbă!

— Cât ai de gând să-i dai lui?

— O – făcu d'Artagnan – nu e băiat rău, o să nențelegem noi; eu, vezi tu, am avut multă bătaie de cap, am făcut cheltuieli, toate astea trebuie să intre la socoteală, nu?

— Dragul meu, am încredere în tine – spuse

liniştit Athos – şi nu mă tem pentru acest cumsecade Planchet; banii lui sunt mai siguri în mâinile tale, decât într-ale lui; dar, deocamdată, fiindcă nu mai ai nimic de făcut aici, e mai bine să plecăm, dacă vrei să mă asculți. Te vei duce să-i mulțumeşti maiestății sale, să întrebi ce ordine are să-ți dea, şi peste şase zile vom putea privi turnurile de la Notre-Dame.

— Prietene, ard într-adevăr de dorința să plec, şi cu aceeaşi grabă mă duc să prezint respectele mele regelui.

— Eu – zise Athos – mă duc să-mi iau rămas bun de la câțiva cunoscuți din oraş, şi pe urmă sunt al tău.

— Vrei să mi-l împrumuți pe Grimaud?

— Din toată inima... Ce-ai de gând să faci cu el?

— Ceva foarte simplu şi care nu-l va obosi de loc: am să-l rog să-mi păzească pistoalele care sunt pe masă, alături de cufăraşele pe care le vezi.

— Foarte bine – răspunse cu nepăsare Athos.

— Şi sper că nu se va clinti de aici, nu-i aşa?

— Cu nimic mai mult decât pistoalele însele.

— Atunci mă duc la maiestatea sa. La revedere.

D'Artagnan ajunse într-adevăr la palatul Saint-James, unde Carol al II-lea, care îşi scria corespondența, îl făcu să aştepte în anticameră vreme de un ceas întreg. În timp ce se plimba prin galerie, de la uşi la ferestre şi de la ferestre la uşi, d'Artagnan crezu că vede o mantie asemănătoare cu a lui Athos străbătând vestibulul; dar tocmai când voia să se încredințeze dacă nu s-a înşelat cumva, uşierul îl chemă să intre la maiestatea sa. Carol al II-lea îşi freca mâinile fericit şi mulțumit, primind semnele de recunoştință ale amicului nostru.

— Cavalere – zise el – greşeşti dacă-mi eşti recunoscător; nu te-am răsplătit nici pe sfert pentru ceea ce merită povestea cu lada în care l-ai închis pe acest viteaz general... vreau să spun pe acest excelent

duce de Albemarle.

Şi regele râse cu mare poftă.

D'Artagnan socoti că nu trebuie să întrerupă pe maiestatea sa şi îşi vârî capul între umeri cu toată modestia.

— Fiindcă veni vorba, spune-mi – întrebă Carol – te-a iertat cu adevărat scumpul nostru Monck?

— Dacă m-a iertat? Nădăjduiesc că da, sire.

— Mde!... Pățania a fost cam crudă... *Odds-fish!* Să-l îndeşi într-o cutie, ca pe un hering, pe însuşi capul revoluției engleze! În locul dumitale, nu m-aş simți liniştit crezând că m-a iertat, cavalere!

— Dar, sire...

— Ştiu că Monck te numeşte prietenul lui... Numai că are un ochi prea ascuțit ca să n-aibă şi memorie, şi sprâncenele prea arcuite ca să nu fie şi foarte mândru; ştii, *grande supercilium* [1].

"Va trebui să învăț latineasca, de buna seamă" – îşi zise în sinea lui d'Artagnan.

— Uite ce – propuse regele încântat – vreau să mijlocesc împăcarea dumneavoastră; voi căuta să fac în aşa fel ca...

D'Artagnan îşi muşcă mustața amarnic.

— Maiestatea voastră îmi îngăduie să-i spun adevărul?

— Spune, cavalere, spune!

— Ei bine, sire, îmi faceți o spaimă cumplită... Dacă maiestatea voastră pune la cale un asemenea lucru, aşa cum pare a dori să facă, sunt un om pierdut: ducele va pune să fiu ucis.

Regele izbucni într-un nou hohot de râs, care schimbă în groază spaima lui d'Artagnan.

— Sire, fiți îndurător, făgăduiți-mi că mă veți lăsa să tratez singur această chestiune; şi dacă nu mai aveți nevoie de serviciile mele...

— Nu, cavalere. Vrei să pleci? zise regele cu o veselie din ce în ce mai neliniştitoare.

— Dacă maiestatea voastră nu mai are nimic să-mi ceară.

Carol redeveni aproape serios.

— Un singur lucru: să mergi şi s-o vezi pe sora mea, lady Henriette. Te cunoaşte?

— Nu, sire; însă... un bătrân soldat ca mine nu poate fi ceva prea plăcut pentru o prințesă tânără şi zburdalnică.

— Vreau, îți spun, ca sora mea să te cunoască; vreau ca, la nevoie, să se bizuie pe dumneata.

— Sire, tot ceea ce-i este drag maiestății voastre va fi pentru mine sfânt.

— Bine... Parry! Vino, bunul meu Parry.

O uşă lăturalnică se deschise şi Parry intră, cu fața luminată de bucurie de îndată ce-l zări pe cavaler.

— Ce face Rochester? întrebă regele.

— E pe canal cu doamnele – răspunse Parry.

— Dar Buckingham?

— De asemenea.

— Nici nu se putea mai bine. Vei conduce pe cavaler ia Villiers... e ducele de Buckingham, cavalere... şi îl vei ruga pe duce să-i prezinte pe domnul d'Artagnan lady-ei Henriette.

Parry se înclină şi-i zâmbi lui d'Artagnan.

— Cavalere – continuă regele – aceasta este audiența dumitale de rămas bun; pe urmă, vei putea porni la drum oricând vei voi.

— Sire, mulțumesc!

— Dar caută să te împaci cu Monck.

— O, sire...

— Ştii că ți-am pus la dispoziție una din corăbiile mele?

— Dar, sire, mă copleşiți, şi nu voi primi niciodată ca ofițerii maiestății voastre să se obosească pentru mine.

Regele îl bătu uşor pe umăr.

— Nimeni nu se oboseşte pentru dumneata, cavalere, ci pentru un ambasador pe care îl trimit în Franța şi căruia îi vei fi, sper, un bun tovarăş de drum, căci îl cunoşti.

D'Artagnan privi înaintea lui mirat.

— E un anume conte de La Fère... acela pe care dumneata îl numeşti Athos – adăugă regele, încheind convorbirea aşa precum o începuse, printr-un hohot voios de râs. Adio, cavalere, adio! Iubeşte-mă, aşa cum te iubesc şi eu!

Şi cu acestea, făcându-i un semn lui Parry spre a-l întreba dacă nu aşteaptă cineva în cabinetul alăturat, regele dispăru în acel cabinet, lăsându-l locului pe cavalerul ce nu-şi mai putea stăpâni uimirea în urma acestei audiențe neobişnuite. Bătrânul îl apucă prietenos de braț şi îl conduse spre grădinile palatului.

XXXV
PE CANAL

Pe canalul cu apele de un verde închis, mărginit de ghizduri de marmură, pe care timpul îşi pusese pecețile sale negre, şi de smocuri de iarbă moale, plutea cu toată măreția o barcă lungă şi scundă, împodobită cu armele Angliei şi având deasupra un baldachin, iar pe fund frumoase stofe înflorate ce-şi târau ciucurii subțiri prin apă. Opt vâslaşi, plecându-se domol peste lopeți, o făceau să alunece pe canal cu încetineala plină de grație a lebedelor, care, tulburate în împărăția lor de trecerea bărcii, priveau de departe splendoarea ce se legăna pe apă şi răspândea în jurul ei un zgomot ciudat. Spunem zgomot, deoarece în barcă se aflau patru muzicanți cu chitare şi lăute, doi cântăreți din gură şi mai mulți curteni înveşmântați

în aur şi pietre scumpe, care îşi arătau dinţii lor albi înadins, spre a fi pe placul lady-ei Stuart, nepoata lui Henric al IV-lea, fiica lui Carol I, sora lui Carol al II-lea, care ocupa, sub baldachinul acestei bărci, locul de onoare.

Noi o cunoaştem pe această tânără prinţesă; am văzut-o la Luvru împreună cu mama ei, lipsită de foc, lipsită de hrană, trăind din mila bisericii şi a parlamentelor. Avusese deci, ca şi fraţii ei, parte de o tinereţe aspră; apoi, deodată, se trezise, din acest lung şi chinuitor vis, aşezată pe treptele unui tron, înconjurată de curteni şi de linguşitori. Asemenea Mariei Stuart la ieşirea din temniţă, năzuia către viaţă şi libertate, ba, mai mult chiar, către putere şi bogăţie.

Lady Henriette, crescând, devenise una din acele frumuseţi ce se întâlnesc rar în lume şi pe care restauraţia, ce se înfăptuise atunci, o făcuse celebră. Nenorocirea îi smulsese strălucirea mândriei, dar prosperitatea i-o redase întocmai. Răspundea în jurul ei numai bucurie şi voie bună, asemenea acelor flori de seră care, uitate noaptea sub cea dintâi brumă a toamnei, îşi lasă fruntea în jos, dar care, a doua zi, reîncălzite de atmosfera în care s-au născut, se înalţă din nou, mai frumoase ca oricând.

Lordul Villiers de Buckingham, fiul aceluia care a jucat un rol atât de cunoscut în primele părţi ale povestirii noastre, lordul Villiers de Buckingham, cavaler chipeş, melancolic cu femeile, vesel cu bărbaţii, şi Vilmot de Rochester, vesel cu amândouă sexele, stăteau în acest moment în picioare, în faţa lady-ei Henriette, şi căutau să-i smulgă fiecare privilegiul unui surâs. Cât despre această tânără şi frumoasă prinţesă, rezemată pe o pernă de catifea brodată în aur, cu mâinile lăsate să atârne molatic în apă, ea asculta cufundată într-o dulce visare muzicanţii care cântau, fără să-i audă, şi-i auzea pe

cei doi curtezani, fără a avea aerul că-i ascultă. Şi asta deoarece lady Henriette, această făptură plină de farmec, această femeie care întrunea in ființa ei grațiile Franței îmbinate cu cele ale Angliei, nefiind încă niciodată îndrăgostită, era crudă în cochetăria sa. Astfel, surâsul, acest nevinovat favor al tinerelor fete, nu-i flutura niciodată pe obraz, iar dacă uneori îşi ridica ochii, o făcea numai pentru a şi-i aținti cu atâta stăruința asupra unuia sau altuia dintre cavaleri, încât galanteria lor, oricât de îndrăzneață ar fi fost de obicei, se potolea deodată şi devenea foarte sfielnică.

In vremea aceasta, barca aluneca pe apă, muzicanții se întreceau pe ei înşişi, iar cei doi curtezani începeau să-şi piardă suflul, ca şi muzicanții. De altminteri, plimbarea i se părea fără îndoială monotonă prințesei, căci, dintr-o dată, clătinându-şi capul a nemulțumire, zise:

— Haide, destul, domnilor, să ne întoarcem.

— Ah, doamnă – grăi Buckingham – suntem nespus de nefericiți că n-am izbutit să facem plăcută alteței voastre această plimbare.

— Mă aşteaptă mama – răspunse lady Henriette – şi, pe urmă, v-o mărturisesc deschis, domnilor, mă plictisesc.

Şi în timp ce rostea această frază nemiloasă, prințesa încercă să mângâie cu o privire pe fiecare din cei doi tineri, ce păreau încremeniți de o asemenea sinceritate. Privirea îşi atinse scopul, cele două chipuri se reînsuflețiră, dar numaidecât, ca şi cum regala cochetă şi-ar fi spus că fusese prea darnică pentru nişte muritori de rând, făcu o mişcare, întoarse fața de la cei doi vorbitori şi păru a se adânci într-o visare la care se vedea limpede că ei n-aveau nici o contribuție. Buckingham îşi muşcă buzele de obidă, căci era îndrăgostit cu adevărat de lady Henriette şi, în această calitate, lua totul în serios.

Rochester şi le muşcă de asemeni, dar cum spiritul său avea mai multă putere asupra inimii, făcu asta numai pentru a-şi înăbuşi un hohot răutăcios de râs. Prinţesa, aşadar, îşi lăsă ochii să-i rătăcească pe malul acoperit de iarbă tăiată mărunt şi de flori, fără să se mai uite la cei doi tineri. Chiar atunci îi zări de departe pe Parry şi pe d'Artagnan.

— Cine vine acolo? întrebă ea.

Cei doi tineri îşi ridicară privirile cu iuţeala unui fulger.

— Parry – răspunse Buckingham – Parry, şi-atîta tot.

— Iartă-mă – zise Rochester – dar e însoţit de cineva, după cât mi se pare.

— Da, aşa e – reluă prinţesa cu un aer de mare plictiseală. Dar, spune-mi, milord, ce înseamnă aceste cuvinte: "Parry, şi-atîta tot"?

— Înseamnă, doamnă – răspunse Buckingham înţepat – că acest credincios Parry, acest rătăcitor Parry, acest veşnic Parry nu reprezintă, după mine, mare lucru.

— Te înşeli, domnule duce; Parry, rătăcitorul Parry, cum ai spus, a colindat lumea ca slujitor al familiei mele, şi ori de câte ori îl văd pe acest bătrân, pentru mine e o mare bucurie.

Lady Henriette urma progresia obişnuită la femeile frumoase şi îndeosebi la femeile cochete: trecea de la capriciu la mustrarea cea mai neîndurătoare; galantul se lovise de capriciu, curtezanul trebuia să se plece acum sub săgeţile mustrării. Buckingham se înclină, dar fără a mai spune ceva.

— E adevărat, doamnă – interveni Rochester, înclinându-se la rândul său – că Parry e o pildă de slujitor; dar, doamnă, nu mai e tânăr, iar noi nu râdem decât atunci când vedem lucruri vesele. Este oare vesel un bătrân ca el?

— Destul, milord – rosti sec lady Henriette – acest subiect de discuție mă răneşte. Apoi, ca şi cum şi-ar fi vorbit, ei însăşi, adăugă: E într-adevăr de necrezut cum prietenii fratelui meu au atât de puțin respect pentru servitorii lui!

— Ah, doamnă – se tângui Buckingham – înalta, voastră grație îmi străpunge inima cu un pumnal înroşit în foc de propriile sale mâini.

— Ce vrea să spună această frază răsucită ca un madrigal francez, domnule duce? N-o înțeleg.

— Ea înseamnă, doamnă, că voi înşiva, atât de bună, atât de frumoasă, atât de simțitoare, ați râs uneori, iertare, am vrut să spun ați zâmbit, în fața flecărelilor fără noimă ale acestui preacumsecade Parry, pentru care alteța voastră se arată astăzi de o atât de fermecătoare sensibilitate.

— Ei bine, milord – zise lady Henriette – dacă voi fi greşit cumva în această privință, rău faci că mi-o aminteşti. Şi se întoarse cu o mişcare de nerăbdare. Acest bun Parry vrea să-mi vorbească, aşa cred. Domnule Rochester, spune, te rog, să tragă la țărm.

Rochester se grăbi să repete porunca prințesei. Peste un minut, barca atingea malul.

— Să coborâm, domnilor – zise lady Henriette, luând brațul pe care i-l oferea Rochester, cu toate că Buckingham era mai aproape de ea şi-l întinsese pe al său.

Atunci Rochester, cu o mândrie rău ascunsă, ce străpunse inima nefericitului Buckingham, o ajută pe prințesă să păşească peste mica punte pe care oamenii din echipaj o aruncaseră de la barca regală până la mal.

— Unde vrea să meargă alteța voastră? întrebă Rochester.

— Vezi foarte bine, milord, spre bunul Parry, care rătăceşte, cum spunea milord Buckingham, şi mă caută cu ochii lui slăbiți din pricina lacrimilor pe care

le-a vărsat din pricina nenorocirilor noastre.

— Oh, ceruri sfinte – murmură Rochester – ce tristă e azi alteța voastră, doamnă! Am într-adevăr credința că noi trebuie să apărem în ochii ei ca doi zănatici caraghioşi.

— Vorbeşte în numele dumitale, milord – îl întrerupse Buckingham cu ciudă. Eu îi displac în aşa măsură alteței sale, încât nu-i apar în nici un fel.

Nici Rochester, nici prințesa nu răspunseră; se observă doar că lady Henriette îl mâna pe cavalerul ei să meargă mai repede. Buckingham rămase în urma lor şi se folosi de această izolare spre a-şi vărsa năduful asupra batistei sale de mătase, pe care, din trei muşcături furioase, o sfâşie în bucăți.

— Parry, bunul Parry – strigă prințesa cu vocea ei dulce – vino aici; văd că mă cauți, şi aştept.

— Ah, doamnă – zise Rochester, vrând să uşureze mâhnirea prietenului său rămas, după cum am spus, în urmă – dacă Parry n-o vede pe alteța voastră, omul care vine după el e o călăuză destul de bună, chiar pentru un orb, căci, într-adevăr, are nişte ochi ce scânteiază ca focul; e ca un fanai cu două flăcări omul acesta.

— Luminând o foarte frumoasă şi foarte impunătoare înfățişare – adaugă prințesa, hotărâtă să i-o taie cu orice preț.

Rochester înclină capul.

— Una din acele înfățişări bărbăteşti, de soldat, cum nu se întâlnesc decât în Franța – adăugă prințesa cu stăruința femeii care se ştie la adăpost de amenințarea oricărei replici.

Rochester şi Buckingham se priviră ca pentru a-şi spune: "Ce i-a venit oare?"

— Vezi, domnule Buckingham, ce vrea Parry – zise lady Henriette. Hai, du-te!

Tânărul, care vedea în acest ordin o favoare, îşi recăpătă curajul şi alergă înaintea lui Parry, care,

urmat de d'Artagnan, păşea cu încetineală către această nobilă societate, Parry mergea încet din pricina vârstei lui; d'Artagnan păşea domol şi cu noblețe, aşa cum se cuvenea să calce un d'Artagnan ce stăpânea o treime dintr-un milion, adică fără îngâmfare, dar şi fără sfială. Când Buckingham, punând multă râvnă ca să îndeplinească dorințele prințesei, care se oprise pe o bancă de marmură ca şi cum ar fi obosit-o cei câțiva paşi făcuți, când Buckingham, ziceam, fu numai la câteva picioare de Parry, acesta îl recunoscu îndată.

— Ah, milord – zise el, abia trăgându-şi sufletul – înălțimea voastră binevoieşte să împlinească porunca regelui?

— Ce poruncă, domnule Parry? întrebă tânărul cu un fel de răceală îmblânzită doar de dorința de a fi pe placul prințesei.

— Ei bine, maiestatea sa roagă pe înălțimea voastră să-l prezinte pe domnul lady-ei Henriette.

— Domnul, care anume? făcu ducele cu trufie.

D'Artagnan, se ştie, era uşor de întărâtat; tonul milordului Buckingham nu-i plăcu de loc. II privi pe curtezan drept în ochi şi două fulgere scânteiară sub sprâncenele-i încruntate. Apoi, făcând o sforțare să se stăpânească, zise pe un ton vădit temperat:

— Domnul cavaler d'Artagnan, milord.

— Iartă-mă, domnule, dar acest nume e pentru mine un nume, şi-atîta tot.

— Adică?

— Adică nu te cunosc.

— Eu sunt mai fericit ca dumneata, domnule – i-o întoarse d'Artagnan – căci eu am avut onoarea să cunosc îndeaproape familia domniei tale şi îndeosebi pe milordul duce de Buckingham, ilustrul dumitale părinte.

— Pe tatăl meu? făcu Buckingham. Într-adevăr, domnule, acum mi se pare că îmi amintesc... Domnul

cavaler d'Artagnan, ai spus?

D'Artagnan se înclină.

— În persoană – răspunse el.

— Iartă-mă, nu eşti cumva unul din acei francezi cu care tatăl meu a avut anumite legături tainice?

— Întocmai, domnule duce, sunt unul din acei francezi.

— Atunci, domnule, dă-mi voie să-ți spun că mi se pare foarte ciudat că tatăl meu, cât a trăit, n-a auzit niciodată vorbindu-se de dumneata.

— Nu, domnule; a auzit însă vorbindu-se în clipa morții; eu i-am făcut cunoscută, prin valetul de cameră a! reginei Ana de Austria, vestea primejdiei ce-l pândea; din păcate, vestea a ajuns prea târziu.

— Asta n-are nici o însemnătate, domnule – zise Buckingham. Înțeleg deci că, vrând să faci cândva un bine părintelui, vii să ceri acum ocrotirea fiului.

— Mai întâi, milord – răspunse pe un ton înțepat d'Artagnan – eu nu cer ocrotirea nimănui. Maiestatea sa Carol al II-lea, căruia am avut marea cinste de a-i face unele servicii (trebuie să-ți spun, domnule, că mi-am petrecut viața cu asemenea îndeletniciri), regele Carol al II-lea, aşadar, care doreşte să mă onoreze cu înalta sa bunăvoință, a vrut să fiu prezentat lady-ei Henriette, sora sa, căreia voi avea poate fericirea să-i fiu de folos în viitor. Or, regele ştia că domnia ta te găseşti în acest moment în preajma alteței sale şi m-a îndrumat către dumneata, prin mijlocirea lui Parry. Nu e deci nici un mister. Nu-ți cer absolut nimic, iar dacă nu socoți potrivit să mă prezinți alteței sale, voi avea mâhnirea sa mă lipsesc de serviciul dumitale şi îndrăzneala de a mă prezenta singur.

— Cel puțin, domnule – replică Buckingham, care ținea să aibă ultimul cuvânt – cred că nu vei da înapoi în fața unei explicații pe care dumneata singur ai provocat-o.

— Eu nu dau niciodată înapoi, domnule –

răspunse d'Artagnan.

— Dumneata trebuie să cunoşti atunci, de vreme ce ai avut legături tainice cu tatăl meu, unele amănunte deosebite!

— Aceste legături sunt astăzi foarte îndepărtate de noi, domnule, căci domnia ta nu te născuseşi încă pe vremea aceea, şi pentru câteva nenorocite de diamante pe care le-am primit din mâinile sale şi le-am dus în Franța nu merită într-adevăr osteneala să răscolim atâtea amintiri.

— Ah, domnule – rosti cu însuflețire Buckingham, apropiindu-se de d'Artagnan şi întinzându-i mâna – aşadar dumneata eşti! Dumneata eşti omul pe care tatăl meu i-a căutat atât de mult şi care se putea aştepta la atâtea din partea noastră!

— A aştepta... Într-adevăr, domnule, asta e tăria mea, şi toată viața am aşteptat!

În acest timp, prințesa, văzând că străinul întârzie să vină la ea, se ridicase de pe bancă şi se apropiase.

— Acum, domnule – zise Buckingham – nu voi mai şovăi să fac prezentarea pe care ai cerut să ți-o fac. Apoi întorcându-se şi înclinându-se în fața lady-ei Henriette, tânărul spuse: Doamnă, regele, fratele vostru, doreşte ca eu să am cinstea de a prezenta alteței voastre pe domnul cavaler d'Artagnan.

— Pentru ca alteța voastră să aibă la nevoie un sprijin puternic şi un prieten de încredere – adăugă Parry.

D'Artagnan făcu o plecăciune.

— Mai ai şi altceva de spus, Parry? întrebă lady Henriette, zâmbindu-i lui d'Artagnan în timp ce i se adresa bătrânului servitor.

— Da, doamnă, regele doreşte ca alteța voastră să păstreze cu sfințenie în memoria sa numele şi să-şi amintească de meritul domnului d'Artagnan, căruia maiestatea sa spune că-i datorează redobândirea

regatului.

Buckingham, prințesa şi Rochester se priviră ca uluiți.

— Asta – zise d'Artagnan – e o altă mică taină, pentru care, pe cât se pare, nu mă voi lăuda față de fitil maiestății sale Carol al II-lea, aşa cum am făcut-o față de dumneata cu diamantele acelea.

— Doamnă – spuse Buckingham – domnul îmi aminteşte pentru a doua oară o întâmplare care îmi aţâţă în aşa măsură curiozitatea, încât voi îndrăzni să vă cer îngăduința de a-l îndepărta o clipă de alteța voastră, pentru a sta de vorbă cu el între patru ochi.

— Bine, milord – răspunse prințesa – dar adu-l cât mai repede înapoi surorii pe acest prieten atât de credincios fratelui.

Şi luă brațul lui Rochester, în timp ce Buckingham îl lua pe-al lui d'Artagnan.

— Oh, povesteşte-mi, te rog, cavalere – zise Buckingham – toată această întâmplare a diamantelor, pe care nimeni n-o cunoaşte în Anglia, nici măcar fiul aceluia care i-a fost eroul.

— Milord, o singură persoană avea dreptul . să povestească toată această întâmplare, cum i-ai spus, şi acela era tatăl dumitale; el a socotit de cuviință să tacă, astfel că cer îngăduința să fac la fel.

Şi d'Artagnan se înclină cu o mişcare ce voia să arate că nici o stăruință nu-l va putea abate de la această hotărâre.

— Dacă-i aşa, domnule – murmură Buckingham – iartă-mă, te rog, că am adus . vorba despre asta; şi dacă într-o zi voi veni şi eu în Franța...

Dar întoarse capul spre a se mai uita o dată la prințesă, care însă nici nu se gândea la el, fund sau lăsând să pară că este preocupată de convorbirea cu Rochester. Buckingham scoase un oftat.

— Ei bine? întrebă d'Artagnan.

— Spuneam că dacă, într-o zi, voi veni şi eu în

Franța...

— Vei veni, milord – spuse d'Artagnan zâmbind – te asigur eu.

— Ce te face să crezi asta?

— O, am un dar al meu ciudat de a prevesti; şi o dată ce fac o prevestire, rar se întâmplă să mă înşel. Aşadar, dacă vei veni în Franța?

— Ei bine, domnule, dumitale, căruia regii îi cer neprețuita prietenie prin care îşi pot recâştiga coroanele, eu voi îndrăzni să-ți cer o părticică din acea mare îndatorare pe care ai arătat-o tatălui meu.

— Milord – răspunse d'Artagnan – fii încredințat că mă voi socoti foarte onorat dacă, acolo, vei binevoi să-ți aduci aminte că m-ai cunoscut aici. Iar acum, îngăduie-mi... Şi întorcându-se către lady Henriette: Doamnă – zise el – alteța voastră e fiică a Franței şi, în această calitate, nădăjduiesc să vă revăd la Paris. Una din zilele mele fericite va fi aceea în care alteța voastră îmi va da un ordin oarecare, pentru a-mi aduce aminte, mie, că n-ați uitat recomandările augustului vostru frate.

Şi se înclină în fața tinerei prințese, care, cu o grație intru totul regească, îi întinse mâna să i-o sărute.

— Ah, doamnă – rosti în şoaptă Buckingham – ce trebuie să fac pentru a obține din partea alteței voastre o asemenea favoare?

— Doamne, milord! răspunse lady Henriette. Întreabă-l pe domnul d'Artagnan, el îți va spune.

XXXVI

CUM D'ARTAGNAN A SCOS, CA ZÂNA DIN POVESTE, UN CASTEL DINTR-O LADĂ DE BRAD

Cuvintele regelui privitoare la amorul propriu al lui Monck stârniră în sufletul lui d'Artagnan temeri nu tocmai mărunte. Locotenentul stăpânise toată viața lui marea artă de a-şi alege duşmanii, iar atunci când se nimerea ca aceştia să fie neînduplecați şi de neînfrânt, însemna că nu putuse, sub nici un motiv, să facă altfel. Dar punctele de vedere se schimbă mult de-a lungul unei existențe. Totul e ca o lanternă magică, ale cărei privelişti ochiul omenesc le preface de la an la an. De aici rezultă că, între ultima zi a unui an în care toate se vedeau în alb şi prima zi a celui următor, în care toate se vor vedea în negru, nu se află decât răstimpul unei singure nopți.

D'Artagnan, atunci când plecase din Calais cu cei zece hojmalăi ai lui, se temuse tot atât de puțin că va avea de luptat cu Goliat, Nabucodonosor sau Holofern, pe cât s-ar fi temut să-şi încrucişeze spada cu un recrut sau să se ciorovăie cu vreo hangiță. Semănase deci cu un şoim ce se repede înfometat asupra unui berbec. Dar un d'Artagnan sătul, un d'Artagnan bogat, un d'Artagnan învingător, un d'Artagnan mândru de o izbândă atât de grea, acest d'Artagnan avea prea mult de pierdut pentru a nu socoti bob cu bob tot ceea ce putea să-i aducă, ceasul rău.

În timp ce se întorcea de la prezentarea sa în fața prințesei, d'Artagnan se gândea deci la un singur lucru, acela de a nu-l aţâța pe un om atât de puternic ca Monck, un om pe care însuşi Carol îl lua cu binişorul, oricât era el de rege; căci, abia restabilit, sprijinitul putea să mai aibă încă nevoie de sprijinitor, şi prin urmare nu-i va putea refuza acestuia, la nevoie, mărunta satisfacție de a-l surghiuni pe d'Artagnan sau de a-l închide în vreun turn din Middlesex, sau chiar de a-l face scăpat în apele mării pe ruta dintre Dover şi Boulogne. Asemenea soiuri de satisfacții sunt obişnuite între regi şi viceregi, fără a

trage după ele nici un fel de consecinţe neplăcute. Nici nu era măcar nevoie ca regele să aibă vreun amestec direct într-o asemenea întâmplare prin care Monck ar căuta să-şi ia revanşa. Rolul regelui s-ar putea mărgini pur şi simplu la acela de a-i ierta viceregelui Irlandei tot ceea ce acesta va hotărî în privinţa lui d'Artagnan. Pentru ca ducele de Albemarle să rămână cu cugetul împăcat, nu va fi nevoie de nimic altceva decât de un *te absolvo,* aruncat în glumă, sau de semnătura lui *Charles the King,* zgâriată pe un petic de pergament; şi, cu aceste două cuvinte rostite, sau cu cele trei scrise, sărmanul d'Artagnan ar fi pentru vecie îngropat sub ruinele propriei lui imaginaţii.

Şi apoi, lucru nu mai puţin demn de îngrijorare pentru un om atât de prevăzător cum era muşchetarul nostru, se vedea acum singur, căci prietenia lui Athos nu părea de ajuns ca să-i aducă liniştea sufletească. De bună seamă, dacă ar fi fost vorba de o împărţire egală a loviturilor de spadă, muşchetarul s-ar fi bizuit foarte mult pe tovarăşul său; dar în gingaşele relaţii cu un rege, când un simplu capriciu al sorţii vitrege ar veni în sprijinul actelor săvârşite de Monck sau de Carol al II-lea, d'Artagnan îl cunoştea prea bine pe Athos pentru a şti dinainte că el va face cel mai frumos elogiu al loialităţii supravieţuitorului, mulţumindu-se să verse şiroaie de lacrimi la căpătâiul celui mort, chit că răposatul era prietenul sau, şi să-i întocmească apoi un epitaf răsunător, compus din superlativele cele mai pompoase.

"De bună seamă – îşi spunea gasconul, şi această reflecţie era rezultatul meditaţiilor pe care le făcuse în sinea lui şi pe care noi le-am aşternut mai sus – de bună seamă trebuie să mă împac cu domnul Monck şi să-i smulg dovada că nu se mai gândeşte nici pe departe la trecut. Dacă, ceea ce n-aş vrea să se întâmple, el se arată încă greoi şi nehotărât în privinţa

acestui simțământ, atunci îi voi da banii lui Athos, să-i ducă de aici, iar eu voi rămâne în Anglia atâta timp cât va fi nevoie, până voi vedea în ce ape se scaldă; apoi, cum am ochiul ager şi piciorul sprinten, la primul semn de duşmănie, dispar, mă ascund la milordul Buckingham, care mi se pare un diavol mai smerit şi căruia, drept răsplată pentru găzduirea lui, îi voi spune toată povestea aceea cu diamantele care nu mai poate să compromită acum decât pe o bătrână regină, ce-ar putea să apară că, pe vremea când era nevasta unei omizi ca domnul de Mazarin, fusese amanta unui chipeş senior ca Buckingham. Drace, am zis, şi acest Monck nu-mi va mai face atunci nimic. Eh, ce straşnică idee mi-a venit!"

Se ştie ca, în general, nu ideile erau acelea care îi lipseau lui d'Artagnan. Astfel, în cursul acestui monolog şi în timp ce se încheie la toți nasturii, până sub bărbie, nimic nu-i ațâță mai mult imaginația ca aceste pregătiri de luptă pe care romanii le numeau *accinetica.* Se duse într-un suflet la locuința ducelui de Albemarle. Fu introdus la vicerege cu o repeziciune ce dovedea că era privit acolo ca unul din ai casei. Monck se afla în cabinetul lui de lucru.

— Milord – îi spuse d'Artagnan, cu acea expresie de mare sinceritate pe care gasconul ştia să şi-o întipărească pe fața-i plină de şiretenie – milord, am venit să cer o povață înălțimii voastre.

Monck, tot atât de încheiat sufleteşte pe cât era antagonistul său trupeşte, răspunse:

— Cere, dragul meu.

Şi chipul lui arăta o expresie nu mai puțin deschisă decât aceea a lui d'Artagnan.

— Milord, înainte de toate, făgăduiți-mi taină şi îngăduință.

— Îți făgăduiesc tot ce vrei. Despre ce e vorba? Spune.

— Este, milord, că eu nu sunt prea mulțumit de

rege.

— Ah, aşa! Şi în ce privinţă, te rog, scumpul meu locotenent?

— În aceea că maiestatea sa se deda uneori la glume foarte compromiţătoare pentru slujitorii lui, şi gluma, milord, e o armă ce răneşte mult pe oamenii de spadă ca noi.

Monck se strădui din răsputeri să nu-şi dea pe faţă gândurile; d'Artagnan însă îl pândea cu o atenţie prea încordată pentru a nu observa apărând o uşoară roşeaţă pe obrajii lui.

— În ceea ce mă priveşte – zise Monck cu aerul cel mai firesc din lume – cu, unul, nu sunt împotriva glumelor, scumpe domnule d'Artagnan; soldaţii mei ţi-ar putea chiar spune că de multe ori, în tabără, ascultam cu nepăsare, şi chiar cu oarecare plăcere, cântecele glumeţe ce treceau din armata lui Lambert într-a mea şi care, e de la sine înţeles, ar fi indignat urechile unui general ceva mai susceptibil decât mine.

— Oh, milord – făcu d'Artagnan – ştiu că sunteţi un om desăvârşit, ştiu că v-aţi ridicat deasupra mizeriilor omeneşti, dar sunt glume şi glume, şi în ceea ce mă priveşte, unele au darul de a mă scoate din sărite mai mult decât orice.

— Se poate şti care anume, *my dear*?

— Acelea care sunt îndreptate împotriva prietenilor mei sau împotriva oamenilor pe care-i respect, milord.

Monck făcu o mişcare aproape neobservată, care lui d'Artagnan nu-i scăpă totuşi.

— Şi întrucât – întrebă Monck – întrucât înţepătura de ac care-l zgârie pe altul poate să te gâdile pe dumneata? Povesteşte-mi asta, să vedem!

— Milord, am să v-o explic printr-o singură frază: e vorba de dumneavoastră.

Monck făcu un pas către d'Artagnan.

— De mine? zise el.

— Da, şi tocmai asta nu-mi pot lămuri mie însumi; dar pesemne că este aici o neputinţă a mea. Cum poate avea regele inima să ia peste picior un om care i-a făcut atât de multe şi atât de mari servicii? Cui i-ar trece prin cap că-i poate face plăcere să învrăjbească un leu ca dumneavoastră, contra unei biete gângănii ca mine?

— Nici eu nu înţeleg asta – rosti Monck.

— Într-adevăr! în sfârşit, regele, care îmi datora o răsplată, putea să mă răsplătească, fie şi ca pe un soldat, fără să mai răscolească povestea aceea cu răscumpărarea, care vă atinge direct, milord.

— Nu – făcu Monck, râzând – nu mă atinge câtuşi de puţin, ţi-o jur.

— Nu, în ceea ce mă priveşte pe mine, înţeleg; mă ştiţi, milord, sunt atât de discret, încât până şi mormântul ar putea să pară flecar în comparaţie cu mine; dar... Înţelegeţi, milord?

— Ce să înţeleg? se încăpăţână să spună Monck.

— Dacă altul ar cunoaşte taina pe care o cunosc eu...

— Ce taină?

— Eh, milord, acea nenorocită taină de la Newcastle.

— A, milionul domnului conte de La Fère?

— Nu, milord, nu; acţiunea îndreptată contra înălţimii voastre.

— A fost bine pusă la cale, cavalere, asta e tot; trebuie să recunosc. Dumneata eşti un războinic şiret şi viteaz în acelaşi timp, ceea ce înseamnă că întruneşti însuşirile lui Fabius şi ale lui Hannibal. Deci, te-ai folosit de mijloacele dumitale, de forţă şi viclenie; nu mai e nimic de spus despre asta, decât că eu trebuia să mă apăr.

— Eh, ştiu asta, milord, şi nu mă aşteptam la mai puţin în privinţa nepărtinirii dumneavoastră; de aceea, dacă n-ar fi fost decât răpirea în sine, la dracu!

n-ar fi nimic; dar mai sunt...

— Ce mai sunt?

— Împrejurările în care s-a făcut această răpire.

— Care împrejurări?

— Ştiți prea bine, milord, ce vreau sa spun.

— Nu, să mă bată Dumnezeu dacă ştiu!

— E vorba de... Într-adevăr, e greu de spus.

— De ce e vorba?

— Ei bine, e vorba de blestemata aceea de ladă.

Monck se înroşi deodată tot.

— Pârlita aceea de ladă – continuă d'Artagnan – Iada aceea de brad, ştiți?

— Aha, mai că şi uitasem de ea.

— De brad – urmă iarăşi d'Artagnan – cu o deschizătură pentru nas şi pentru gură. Într-adevăr, milord, tot ce s-a întâmplat atunci mai treacă-meargă; dar lada, lada! Hotărât lucru, era o glumă cât se poate de proastă!

Monck se frământa în sinea lui, plin de năduf.

— Şi totuşi, dacă am făcut asta – reluă d'Artagnan – eu, un căpitan de aventuri, este pentru că, foarte simplu, alături de acțiunea puțin cam uşuratică pe care am întreprins-o, dar pe care gravitatea situației o poate scuza, la mine precumpănesc totdeauna prevederea şi chibzuință.

— O – făcu Monck – crede-mă că te cunosc bine, domnule d'Artagnan, şi te prețuiesc mult.

D'Artagnan nu-l slăbea nici o clipă din ochi, iscodind să afle ce se petrecea în gândul generalului pe măsură ce vorbea.

— Dar nu e vorba de mine – zise el.

— Atunci, în fine, de cine e vorba? întrebă generalul, care începea să-şi piardă răbdarea.

— E vorba de rege, care niciodată nu-şi va putea stăpâni limba.

— Dar, la urma urmelor, când o să mai amintească el de asta? zise Monck, bâlbâindu-se.

— Milord – reîncepu d'Artagnan – nu vă feriți, vă rog, de un om care vă vorbeşte atât de deschis, precum o fac eu. Aveți dreptul să vă manifestați susceptibilitatea, oricât de modestă ar fi ea. Ce naiba, nu e un loc potrivit pentru un om serios ca dumneavoastră, pentru un om care se joacă, aş putea zice, cu sceptrele şi coroanele aşa cum se joacă un acrobat cu bilele; nu e un loc potrivit pentru un om serios, zic, să fie închis într-o ladă, asemenea unui obiect curios de istorie naturală; căci, în sfârşit, înțelegeți, asta i-ar face să plesnească de râs pe toți duşmanii dumneavoastră, şi sunteți atât de mare, atât de nobil, atât de generos, încât meritați mai mult. Această taină poate face să moară de râs jumătate din spața omenească, dacă v-ar înfățişa cineva închis în lada aceea. Or, nu se cuvine ca lumea să râdă în aşa hal de al doilea personaj al acestui mare regat.

Monck îşi pierdu cu desăvârşire firea la gândul ca ar putea fi vreodată înfățişat în lada sa. Ridicolul, aşa cum atât de bine prevăzuse d'Artagnan, avu asupra lui o înrâurire pe care nici sorții războiului, nici setea de mărire, nici teama de moarte nu putuseră să o aibă.

"Bun – îşi zise gasconul – i-e frică; sunt salvat."

— Oh, cât despre rege – rosti Monck – să n-ai nici o grijă, domnule d'Artagnan; regele nu va glumi cu Monck, ți-o jur!

Strălucirea ochilor săi fu prinsă din zbor de către d'Artagnan. Monck se îmblânzise mai repede decât se aşteptase muşchetarul.

— Regele – adaugă el – e o fire prea nobilă, regele are o inimă prea mare pentru a voi răul aceluia care îi face bine.

— O, fără îndoială! strigă d'Artagnan. Sunt întru totul de părerea dumneavoastră în ceea ce priveşte inima regelui, dar nu şi capul său; e bun, dar e cam uşuratic.

— Regele nu va fi uşuratic cu Monck, fii fără grijă!

— Aşadar, nici dumneavoastră n-aveți nici o grijă, milord?

— În această privință, cel puțin, nu, nici una.

— Oh, vă înțeleg, sunteți liniştit în privința regelui.

— Asta ți-am şi spus.

— Dar nu sunteți tot atât de liniştit în privința mea?

— Credeam a-ți fi spus că am încredere în loialitatea şi în discreția dumitale.

— Fireşte, fireşte; dar mai gândiți-vă şi la altceva...

— La ce să mă gândesc?

— La faptul că eu nu sunt singur, că am tovarăşi; şi ce tovarăşi!

— Oh, da, îi cunosc.

— Din nefericire, milord, şi ei vă cunosc pe dumneavoastră.

— Ei şi?

— Ei sunt acolo, la Boulogne, şi mă aşteaptă.

— Şi te temi de ceva?...

— Da, mă tem că în lipsa mea... La dracu! Dacă aş fi alături de ei, aş răspunde de tăcerea lor.

— Aveam dreptate să-ți spun că primejdia, dacă e vorba de vreo primejdie, nu va veni din partea maiestății sale, oricât de înclinată ar fi ea către glume, ci din partea tovarăşilor dumitale, cum singur ai spus... Să fii batjocorit de un rege, mai merge, dar de nişte soldăți bădărani... *Goddam!*

— Da, vă înțeleg, aşa ceva e de nesuportat; tocmai de aceea am venit să vă spun, milord: nu credeți că ar fi mai bine să plec în Franța cât mai repede cu putință?

— Desigur, dacă socoți că prezența dumitale...

— Se impune în fața acestor ticăloşi? O, de asta

vă asigur, milord!

— Dar prezența dumitale nu va împiedica răspândirea zvonului, în cazul când s-a şi dat în vileag ceva.

— O, nu s-a dat nimic în vileag, milord, vă garantez! Oricum, fiți încredințat că sunt hotărât pentru un lucru.

— Care?

— Să-i zdrobesc capul primului care va fi scos o vorbă şi primului care va fi auzit-o. După aceea, mă voi întoarce în Anglia pentru a căuta un adăpost şi poate o slujbă pe lângă înălțimea voastră.

— Oh, întoarce-te, întoarce-te!

— Din nefericire, milord, nu vă cunosc decât pe dumneavoastră aici şi mă tem că nu vă voi mai găsi, sau că mă veți da uitării în înaltele sfere în care vă aflați.

— Ascultă, domnule d'Artagnan – răspunse Monck – dumneata eşti un gentilom încântător, plin de spirit şi de curaj; ți se cuvin toate fericirile de pe lume; vino cu mine în Scoția şi, ți-o jur, îți voi crea în viceregatul meu o soartă pe care oricine o va pizmui.

— Oh, milord, aşa ceva e cu neputință în ceasul de față! În timpul ce urmează, am de îndeplinit o datorie sfântă: aceea de a veghea asupra gloriei domniei voastre; trebuie să împiedic ca vreun răuvoitor să nu întunece în ochii contemporanilor – şi, cine ştie? în ai posterității chiar – strălucirea numelui vostru.

— Ai posterității, domnule d'Artagnan?

— Eh, de bună seamă! Este nevoie ca, în fața posterității, toate amănuntele întâmplării aceleia să rămână un mister; căci, presupuneți, vă rog, că acea nenorocită poveste cu lada de brad se va răspândi în lume; ei bine, atunci se va spune nu că l-ați restabilit pe rege din loialitate, în virtutea liberului vostru arbitru, ci că ați făcut-o în urma unui compromis

încheiat între amândoi la Scheveningen. Zadarnic aş mai încerca să arăt cum s-au petrecut lucrurile, eu care o ştiu prea bine, nimeni nu mă va crede; toţi vor crede că am primit şi eu partea mea din friptură şi că mă îndop cu ea.

Monck îşi încreţi sprâncenele.

— Glorie, onoare, cinste – murmură el – nu sunteţi decât nişte vorbe goale!

— Ceaţă – adăugă d'Artagnan – ceaţă prin care nimeni nu vede niciodată limpede.

— Ei bine, atunci du-te în Franţa, scumpul meu domn – zise Monck. Du-te şi, pentru ca Anglia să ţi se pară mai primitoare şi mai plăcută, primeşte o amintire din partea mea.

"Ce-o mai fi şi asta?" se întrebă d'Artagnan.

— Am pe malul râului Clyde – continuă Monck – o căsuţă ascunsă între copaci, un mic castel, cum se spune pe aici. Pe lângă această căsuţă se mai află şi o sută de pogoane de pământ; primeşte-le.

— O, milord...

— Te vei simţi acolo ca la dumneata, şi acesta îţi va fi adăpostul de care îmi vorbeai adineauri.

— Vă voi fi prea îndatorat, milord! Drept să vă spun, mi-e ruşine.

— Nu, domnule – zise Monck cu un surâs uşor – nu, eu voi fi cel care îţi rămâne îndatorat. Şi, strângând mâna muşchetarului, adaugă: Voi pune să se încheie actul de donaţie.

Apoi ieşi.

D'Artagnan îl privi cum se îndepărtează şi rămase gânditor, ba chiar foarte tulburat.

— În sfârşit – murmură el – iată, orice s-ar zice, un om cumsecade. E trist să-ţi dai seama că numai din teamă faţă de mine, iar nu din dragoste, a făcut ceea ce a făcut, dar nu-i nimic, o să-i vină lui şi dragostea. Pe urmă, după o clipă de meditare mai adâncă, adăugă: Hm! La ce bun? Nu-i decât un

englez!

Şi ieşi, la rândul lui, puțin buimăcit după aceasta luptă încordată cu generalul.

— Aşadar – îşi zise mai departe – iată-mă proprietar... Dar cum dracu să împart castelul acela cu Planchet? Poate doar să-i dau lui pământul şi eu să păstrez castelul, ori să ia el castelul, în timp ce eu... Haidade! Domnul Monck nu va îngădui în ruptul capului ca eu să împart cu un băcan o casă în care a locuit el! E prea mândru ca să admită asta! Dar, la urma urmei, pentru ce atâta vorbă? Că doar nu datorită banilor asociației m-am ales cu acest castel, ci numai deşteptăciunii mele; ca atare, e numai al meu. Şi-acum, să mă întâlnesc cu Athos.

Şi porni spre locuința contelui de La Fère.

XXXVII
CUM D'ARTAGNAN RÂNDUI PASIVUL ASOCIAȚIEI
ÎNAINTE DE A-I STABILI ACTIVUL

— Hotărât lucru – îşi zise d'Artagnan – sunt în zodie bună. Steaua care luceşte o dată în viața oricărui om, care a luat pentru Iov şi pentru Iros, cel mai nenorocit dintre iudei şi cel mai sărac dintre greci, luceşte în sfârşit şi pentru mine. Nu voi mai face prostii, voi căuta să trag foloase; e şi vremea ca să-mi vie mintea la cap!

Mâncă în seara aceea, foarte bine dispus, cu prietenul său Athos, fără a-i vorbi nimic de donația aşteptată, dar, în timp ce se ospătau, nu se putu împiedica să-l întrebe totuşi pe amicul său câte ceva în legătură cu însămânțatul, cu plantările, cu producția în genere. Athos răspundea cu bunăvoință, aşa cum făcea el întotdeauna. Se gândea că

d'Artagnan voia pesemne să devină proprietar de pământ; numai ca, în câteva rânduri, se pomeni regretând voioşia atât de mare şi glumele atât de hazlii ale veselului său tovarăş de odinioară. Într-adevăr, d'Artagnan, trăgând farfuria mai aproape, începuse să scrie în grăsimea sleita de pe fundul ei tot felul de cifre şi să facă nişte socoteli de-a dreptul impresionante.

Ordinul, sau mai bine zis îngăduința de îmbarcare li se aduse chiar în aceeaşi seară. În timp ce contele primea hârtia cu pricina, un alt trimis îi înmâna lui d'Artagnan un mic sul de pergamente acoperite cu toate peceţile prin care se consfinţeşte în Anglia o proprietate de pământ. Athos îl surprinse răsfoind pe furiş aceste diferite acte ce statorniceau faptul împroprietăririi. Prudentul Monck, alţii ar fi spus generosul Monck, schimbase însă donația într-o vânzare şi recunoştea ca ar fi primit suma de cincisprezece mii de lire drept preţ al cumpărării.

Cel ce adusese hârtiile plecase. D'Artagnan continua să le citească îndeaproape, în timp ce Athos îl privea zâmbind. D'Artagnan zări peste umăr unul din zâmbetele acelea şi vârî numaidecât sulul de acte în tubuleţul lor.

— Iartă-mă – îngână Athos.

— Oh, dar n-ai fost de loc indiscret, dragul meu – răspunse locotenentul – voiam să...

— Nu, nu-mi spune nimic, te rog; ordinele sunt chestiuni atât de sfinte, încât cel care le-a primit nu trebuie să spună o vorbă nici măcar fratelui, nici măcar părintelui său. Astfel, eu care îţi vorbesc şi care te iubesc mai mult decât pe un frate sau pe un părinte, mai mult decât orice pe lume...

— În afară de Raoul al tău!

— Pe Raoul îl voi iubi şi mai mult atunci când va fi un bărbat adevărat şi când îl voi vedea că se afirmă în deplinătatea caracterului şi a faptelor sale... aşa

cum te-am văzut pe tine, prietene.

— Spuneai, mi se pare, că ai şi tu un ordin, şi că nu mi-l vei dezvălui şi mie, aşa e?

— Da, dragă d'Artagnan.

Gasconul scoase un oftat.

— Era o vreme – zise el – când un asemenea ordin l-ai fi aruncat, desfăcut, pe masă şi mi-ai fi spus: "D'Artagnan, citeşte mâzgălitura asta, ca s-auzim şi noi, eu, Porthos şi Aramis".

— Ai dreptate... Oh, pe atunci eram plini de tinerețe, de încredere, eram la vârsta generoasă când sângele porunceşte, sub năvala fierbinte a pasiunii!

— Ei bine, Athos, vrei să-ți spun vin lucru?

— Spune, prietene.

— Vremea aceea minunată, vârsta aceea generoasă, acea clocotire a sângelui fierbinte sunt foarte frumoase, nu încape îndoială, însă eu nu le regret câtuşi de puțin. E întocmai ca timpul petrecut la şcoală... Am întâlnit adesea câte un prost care mi se lăuda cu zilele acelea de pedepse, de vergi la palmă, de coji de nuci sub genunchi şi altele... E ciudat, dar mie nu mi-au plăcut astea niciodată; şi oricât de harnic şi de cumpătat aş fi fost (iar tu ştii, Athos, dacă am fost), oricât de simplu aş fi părut în veşmintele mele, totuşi nu m-am putut stăpâni să nu prefer broderiile lui Porthos în locul tunicii mele flenduroase, care lăsa vântul să pătrundă prin ea iarna, şi soarele vara. Vezi dar, prietene, voi fi totdeauna împotriva celui care spune că preferă răul în locul binelui. Or, în timpurile care s-au dus, totul a fost rău pentru mine, atunci când fiecare lună venea cu o gaură în plus în pielea mea şi în tunica mea, şi cu un scud mai puțin în biata mea pungă; din acele nemernice timpuri de clătinări şi bâjbâiri nu regret nimic, absolut nimic, nimic, nimic, decât prietenia noastră; căci am în piept o inimă; şi, minune! această inimă n-a fost uscată de vântul mizeriei care bătea

prin găurile mantalei mele, sau străpunsă de spadele de tot felul care pătrundeau prin găurile sărmanei mele piei.

— Să nu regreți prietenia noastră – zise Athos – ea nu va muri decât o dată cu noi. Prietenia e alcătuită mai ales din amintiri şi obişnuințe, şi dacă adineauri ai făcut o mică satiră la adresa prieteniei mele, fiindcă aş şovăi să-ți vorbesc despre misiunea mea în Franța...

— Eu?... O, ceruri sfinte! Dacă ai şti, scump şi bun prieten, cât de puțin mă interesează de la o vreme încoace toate misiunile din lume!

Şi, spunând acestea, strânse în mână sulul de pergamente aflat în buzunarul său.

Athos se ridică de la masă şi chemă gazda să-i plătească bucatele servite.

— De când sunt prietenul tău – zise d'Artagnan – eu n-am plătit niciodată o masă. Porthos adesea, Aramis câteodată, iar tu aproape totdeauna erai cel care scotea punga de câte ori ne apropiam de sfârşitul ospățului. Acum sunt bogat şi vreau să încerc şi eu să văd dacă e cu adevărat un eroism să plăteşti o masă.

— Încearcă – zise Athos, băgându-şi punga la loc în buzunar.

Cei doi prieteni porniră apoi către port, nu fără ca d'Artagnan să se uite mereu înapoi, spre a vedea dacă prețioşii lui scuzi nu iau calea-ntoarsă. Noaptea îşi întinsese vălul ei negru peste apele galbene ale Tamisei; se auzeau scrâşnetele scripeților şi bufniturile butoaielor ce prevesteau fâşâitul produs de întinderea pânzelor, fâşâit ce de atâtea ori făcuse să bată inimile muşchetarilor, atunci când amenințarea mării era cea mai mică dintre toate cele pe care mergeau să le înfrunte. De data asta însă aveau să se îmbarce pe o corabie mare, care-i aştepta la Gravesend, iar Carol al II-lea, totdeauna plin de atenții când era vorba de lucruri mărunte, pregătise

unul din iahturile sale, cu doisprezece oameni din garda lui scoțiană, spre a face onorul ambasadorului pe care-l trimitea în Franța. La miezul nopții, iahtul lăsă călătorii pe puntea corăbiei, şi la ceasurile opt de dimineață, ambasadorul şi prietenul său puneau din nou piciorul pe pământ, în portul de la Boulogne.

În timp ce contele şi Grimaud se îngrijeau de cai pentru a porni de-a dreptul la Paris, d'Artagnan dădu o fugă până la hanul unde, conform ordinelor sale, trebuia să-l aştepte mica lui trupă. Domnişorii ăştia se ospătau din belşug cu stridii, cu peşte şi cu rachiu aromat când d'Artagnan se ivi în prag. Erau bine afumați cu toții, dar nici unul nu întrecuse încă măsura. Un ura! puternic de bucurie îl întâmpină pe căpitan la intrarea în han.

— Iată-mă – zise d'Artagnan. Campania s-a terminat şi am venit să dau fiecăruia adausul de soldă pe care l-am făgăduit.

Din ochii tuturor țâşniră scântei.

— Fac rămăşag că n-a mai rămas nici o sută de livre în chimirul celui mai bogat dintre voi.

— Asta cam aşa e! răspunseră toți în cor.

— Domnilor – le spuse atunci d'Artagnan – iată cel din urmă consemn. Tratatul de negoț a fost încheiat, datorită dibăciei noastre de a fi pus mâna pe cel mai iscusit financiar al Angliei; căci, acum pot să vă mărturisesc, omul pe care a trebuit să-l răpim era vistiernicul generalului Monck.

Acest cuvânt – "vistiernic" – produse oarecare freamăt în rândul armatei sale. D'Artagnan observă că numai ochii lui Menneville nu dovedeau o încredere deplină.

— Pe acest vistiernic – urmă d'Artagnan – l-am adus într-o țară neutră, în Olanda; acolo l-am pus să semneze tratatul, apoi l-am dus eu însumi înapoi la Newcastle şi, fiindcă a fost mulțumit de felul cum ne-am purtat cu el, fiindcă lada de brad a fost mutată de

ici colo fără zdruncinături şi a fost căptuşită bine, ca să fie moale, i-am cerut o răsplată pentru voi. Iat-o!

Şi aruncă un săculeț destul de respectabil pe masă. Toți întinseră deodată mâinile.

— O clipă, mieluşeilor – vorbi d'Artagnan. Dacă aici e o bogăție, este totodată şi o poruncă.

— Ho-ho! murmură gloata.

— Ne aflăm, prieteni, la o răspântie, unde se cere să avem, înainte de toate, cap; ca să v-o spun pe şleau: ne aflăm între spânzurătoare şi Bastilia.

— Ho-ho! repetă corul.

— E lesne de înțeles. A trebuit să-i lămuresc generalului Monck de ce şi cum a dispărut vistiernicul său; pentru asta a fost nevoie să aştept restaurarea, în care aproape nimeni nu mai credea, a regelui Carol, unul din prietenii mei...

Aci, adunarea încrucişă o privire de adâncă mulțumire cu privirea deosebit de mândră a lui d'Artagnan.

— Regele odată restaurat, i l-am înapoiat lui Monck pe omul său de afaceri, cam boțit, e drept, dar, în sfârşit, i l-am dus înapoi viu şi nevătămat! Atunci, generalul Monck, iertându-mă, căci m-a iertat, nu s-a putut împiedica să-mi spună aceste vorbe, pe care vă cer şi vouă acum să vi le întipăriți bine, aici, între ochi, sub bolta țestei: "Domnule, gluma e bună, dar mie, fireşte, nu-mi plac glumele. Dacă vreodată va fi să se scape vreo vorbă despre ceea ce ai făcut (auzi, domnule Menneville?), fie de pe buzele dumitale, fie de pe ale tovarăşilor dumitale, află că am în regatul meu din Scoția şi Irlanda şapte sute patruzeci şi una de spânzurători de lemn de stejar, prinse în cârlige de fier şi cu funiile unse proaspăt în fiecare săptămână. Îi voi face cadou câte una din aceste spânzurători fiecăruia dintre voi şi, bagă bine în cap, domnule d'Artagnan, a adăugat el (bagă bine în cap şi dumneata, domnule Menneville!), îmi vor mai rămâne

şapte sute treizeci pentru plăcerile mele mai mărunte. În plus de asta..." '

— O, o! făcură simbriaşii. Mai e şi un "plus"?

— Un nenorocit de plus: "Domnule d'Artagnan, îi trimit regelui Franței tratatul încheiat, cu rugămintea de a-i închide până una alta în Bastilia, apoi de a mi-i expedia încoace pe toți aceia care au luat parte la răpire; şi asta e o rugăminte pe care regele mi-o va îndeplini, fără doar şi poate".

Un murmur de groază porni de la toate colțurile mesei.

— Da, da – făcu d'Artagnan – numai că acest vrednic domn Monck a uitat un lucru, anume că nu ştie cum îl cheamă pe nici unul dintre voi; eu singur vă ştiu numele, dar nu eu – cred că nu vă îndoiți de asta! – voi fi acela care să vă trădeze. La urma urmei, de ce aş face-o? Cât despre voi, presupun că nu veți fi atât de neghiobi încât să vă pârâți unul pe altul, căci atunci regele, ca să scape de grija de a vă hrăni şi adăposti, vă va trimite val-vârtej în Scoția, unde sunt cele şapte sute patruzeci şi una de spânzurători. Asta este, domnilor! Şi acum nu mai am de adăugat nici un singur cuvânt la cele pe care am avut cinstea de a vi le spune. Sunt pe deplin încredințat că m-ați înțeles bine, nu-i aşa, domnule Menneville?

— Bine de tot – mormăi acesta.

— Şi-acum, scuzii! rosti d'Artagnan. Închideți toate uşile.

Zise şi desfăcu săculețul de pe masă, din care se rostogoliră îndată mai mulți scuzi de aur nou-nouți. Toți se aplecară repede să-i culeagă de pe jos.

— Mai încet! strigă d'Artagnan. Nimeni să nu se mişte, o să-i adun eu singur.

Şi-i adună într-adevăr, apoi dădu fiecăruia câte cincizeci de scuzi strălucitori, primind de la ei tot atâtea binecuvântări câte piese împărțise.

— Acum – le spuse el – dacă ar fi cu putință să

vă mai astâmpăraţi şi voi, dacă v-aţi hotărî şi voi să deveniţi nişte burghezi cinstiţi şi cumsecade...

— Asta e cam greu – bolborosi unul dintre ei.

— Şi pentru ce să devenim, căpitane? întrebă altul.

— Fiindcă v-aş mai putea regăsi cândva şi, cine ştie? v-aş mai fi miluit din vreme în vreme cu câte o astfel de pomană...

Făcu apoi un semn către Menneville, care asculta totul cu multă atenţie.

— Menneville – îi spuse el – vino cu mine. Adio, flăcăi! Nu vă mai amintesc că trebuie să vă ţineţi gura!

Menneville ieşi după el, în timp ce strigătele de rămas bun ale celorlalţi se amestecau cu dulcele zornăit al aurului ce aluneca în buzunarele lor.

— Menneville – vorbi d'Artagnan când ajunseră în stradă – tu nu eşti prost, dar ia seama să nu devii! Nu-mi pari a fi omul care se sperie de spânzurătorile lui Monck şi nici de Bastilia maiestăţii sale regele Ludovic al XIV-lea, dar îmi faci cinstea de a părea că te temi de mine. Ei bine, ascultă: la cea mai mică vorbă pe care-o vei slobozi, te voi ucide ca pe un pui de găină. Pentru asta am în buzunar iertarea de păcat primită de la Sfântul nostru părinte, papa.

— Vă încredinţez că nu ştiu absolut nimic, scumpe domnule d'Artagnan, şi că toate cele spuse de dumneavoastră sunt pentru mine literă de evanghelic.

— Ştiam că eşti un băiat deştept – zise muşchetarul – te-am cântărit de acum douăzeci şi cinci de ani. Aceşti cincizeci de scuzi de aur, pe care ţi-i dau pe deasupra, dovedesc cât de mult te preţuiesc. Ţine!

— Mulţumesc, domnule d'Artagnan – bâigui Menneville.

— Cu suma asta poţi să devii un om foarte cinstit – adăugă d'Artagnan cu tonul cel mai serios. Ar fi ruşinos ca o minte ca a ta şi un nume pe care nu mai

îndrăzneşti să-l porți să fie terfelite pentru totdeauna sub rugina unei vieți mârşave. Cată să fii om de treabă, Menneville, şi trăieşte un an de zile cu aceşti o sută de scuzi de aur, care sunt o răsplată frumoasă, crede-mă: de două ori solda unui înalt ofițer. Peste un an, vino la mine şi, la dracu! voi face ceva din tine.

Menneville jură, aşa cum făcuseră şi ceilalți, că va fi mut ca mormântul. Şi totuşi, trebuie că cineva a vorbit, dar cum este neîndoios că aceasta n-a făcut-o vreunul din cei nouă tovarăşi, după cum este atât de sigur că n-a făcut-o nici Menneville, rămâne de presupus că cel care a vorbit este d'Artagnan însuşi, deoarece, în calitatea lui de gascon, el avea limba mult mai aproape de buze. Căci, în sfârşit, dacă n-ar fi el, care altul ar putea să fie? Şi cum s-ar explica atunci că taina lăzii de brad, prevăzută cu o mică deschizătură la un capăt, a putut să ajungă la cunoştința noastră, şi încă într-un chip atât de amănunțit, încât, după cum s-a văzut, am putut povesti aici toată întâmplarea, până în cele mai mici ascunzişuri? Ascunzişuri care, de altminteri, aruncă o lumină pe cât de nouă, pe atât de neaşteptată asupra acestei părți din istoria Angliei, lăsată până astăzi în umbră de către toți istoricii, aceşti iluştri confrați ai noştri.

XXXVIII
UNDE SE VEDE CĂ BĂCANUL FRANCEZ A IEŞIT CU OBRAZUL CURAT ÎNCĂ DIN VEACUL AL XVII-LEA

Odată socotelile încheiate şi toate sfaturile date, d'Artagnan nu se mai gândi decât să se vadă la Paris cât mai repede cu putință. Athos, la rândul său, era dornic să se întoarcă la casa lui şi să se odihnească

puțin. Oricât de întregi ar rămâne sufletul şi trupul după oboselile călătoriei, omul pornit la drum simte cu plăcere, la capătul zilei, chiar atunci când ziua a fost frumoasă, că noaptea îi va aduce dulceața somnului. De aceea, călărind alături, de la Boulogne la Paris, cei doi prieteni, fiecare adâncit în lumea gândurilor lui, nu vorbiră despre lucruri atât de însemnate încât să merite osteneala de a le mai povesti cititorului: şi unul şi altul, furați de visurile proprii şi făurind planuri de viitor deosebite între ele, căutau mai ales să scurteze drumul, grăbind paşii cailor. În seara celei de a patra zile de la plecarea lor din Boulogne, Athos şi d'Artagnan ajunseră la barierele Parisului.

— Încotro o apuci acum, scumpe prietene? întrebă Athos. Eu mă duc de-a dreptul la hanul unde trag de obicei.

— Iar eu de-a dreptul la asociatul meu.

— La Planchet?

— Ei, Doamne, da: la "Drugul de Aur".

— Am rămas înțeleşi că ne vom mai revedea, nu-i aşa?

— Dacă mai rămâi la Paris, da; căci eu voi rămâne aici.

— Nu. După ce-l voi îmbrățişa pe Raoul, căruia i-am dat întâlnire la mine, la han, voi pleca fără întârziere spre La Fère.

— Ei bine, adio, atunci, scump şi desăvârşit prieten!

— La revedere, mai degrabă, căci la urma urmelor nu ştiu de ce n-ai veni să locuieşti cu mine la Blois. Iată-te liber acum, iată-te bogat; îți vei cumpăra, dacă vrei, o mică proprietate în apropiere de Cheverny sau pe lângă Bracieux. Într-o parte, vei avea cele mai frumoase păduri din lume, care se întind până la acelea din Chambord; în cealaltă, bălți ce-ți încântă ochiul. Tu care iubeşti vânătoarea şi care,

vrând-nevrând, eşti poet, ai să găseşti acolo, scumpe prieten, fazani, cârstei şi lişiţe, fără să mai vorbim de minunatele apusuri de soare şi de plimbările cu barca ce i-ar face să viseze chiar pe Nemrod şi pe Apolo însuşi. Până la cumpărare, ai putea să stai la mine în La Fère, şi acolo ne vom duce să prindem ţarce în viţa de vie, aşa cum făcea regele Ludovic al XIII-lea. E o ocupaţie plăcută pentru nişte bătrânei ca noi.

D'Artagnan strânse cu multă căldură mâinile lui Athos.

— Scumpul meu conte – zise el – nu-ţi spun încă nici da, nici nu. Lasă-mă să-mi petrec la Paris timpul ce-mi este de trebuinţă ca să pun în rânduială toate treburile mele de aici şi să mă obişnuiesc pe încetul cu greul şi strălucitorul gând ce-mi apasă creierul şi aproape că mă covârşeşte. Sunt bogat, bine zici, dar de aici şi până la a mă deprinde cu bogăţia, mă cunosc îndeajuns, e o cale lungă şi voi fi un animal nesuferit. Or, n-am ajuns încă atât de nătâng, încât să nu mai ştiu ce vorbesc în faţa unui prieten ca tine, Athos. Haina e frumoasă, haina e brodată cu aur, dar a nouă şi mă strânge la subţiori.

Athos zâmbi.

— Fie – murmură el. Dar în legătură cu această haină, Vrei să-ţi dau un sfat, dragă d'Artagnan?

— Oh, foarte bucuros.

— N-ai să te superi de loc?

— Fii serios!

— Atunci când bogăţia se abate asupra cuiva la ani târzii şi pe neaşteptate, cel în cauză, spre a nu se pierde cu firea, e bine să fie zgârcit, adică să nu cheltuiască mai mulţi bani decât ar fi avut înainte, sau să fie risipitor şi să facă atâtea datorii încât să redevină sărac.

— O, dar ceea ce-mi spui tu acum seamănă a sofism, scumpul meu filozof.

— Nu cred. Vrei să fii zgârcit?

— Nu, păcatele mele! Am fost pe când n-aveam nimici S-o mai schimbăm!

— Atunci fii risipitor.

— Nici asta, la naiba! Datoriile mă îngrozesc. Creditorii sunt pentru mine ca dracii din iad care-i răsucesc pe osândiți în frigare, şi cum răbdarea nu e însuşirea mea de căpetenie, sunt ispitit să-i frec eu pe ei.

— Eşti omul cel mai înțelept pe care-l cunosc şi tu n-ai nevoie să primeşti sfaturi de la nimeni. Nebuni sunt aceia care ar crede că te-ar putea povățui cu ceva. Dar, nu suntem oare în strada Saint-Honoré?

— Ba da, Athos.

— Uite, acolo, la stânga, căsuța aceea lungă şi albă e hanul unde locuiesc eu. Observi că n-are decât două caturi. Eu stau la primul; celălalt e închiriat unui ofițer pe care slujba îl ține departe opt sau nouă luni pe an, astfel că sunt singur în toată casa, aşa cum sunt la conacul meu, numai că aici mă costă bani.

— Oh, cât de bine ştii să te descurci tu în viață, Athos! Ce ordine şi ce lărgime! Iată ce mi-ar plăcea şi mie. Dar, ce vrei, ăsta e un dar din naştere, nu se învață.

— Linguşitorule! Haide, rămâi cu bine, scumpul meu prieten. Ascultă, aminteşte-i despre mine lui musiu Planchet; a rămas acelaşi băiat isteț, nu-i aşa?

— Şi acelaşi om inimos, Athos. Adio!

Se despărțiră. În tot timpul acestei convorbiri, d'Artagnan nu slăbise nici o clipă din ochi un cal de povară în samarele căruia, sub un braț de fân, erau ascunse săculețele, dimpreună cu celelalte lucruri ale lui. La Saint-Merri băteau ceasurile nouă seara; vânzătorii lui Planchet tocmai închideau prăvălia. La colțul străzii Lombarzilor, d'Artagnan opri, sub o streaşină, călăuza care ducea de hăț calul cu samare şi chemă un simbriaş de-al lui Planchet, lăsându-i în

pază nu numai cei doi cai, dar şi călăuza; după aceea intră la băcan, care abia se ridicase de la masă şi, într-o odaie alăturată, cerceta cu o anumită înfrigurare calendarul pe care, în fiecare seară, trăgea câte o linie neagră peste ziua ce trecuse. În clipa când, după obiceiul lui zilnic, Planchet ştergea, oftând, cu vârful penei, ziua ce se scursese, d'Artagnan bătu cu talpa în pragul uşii, făcând să-i sune pintenul de fier.

— Ah, Doamne! strigă Planchet.

Vrednicul băcan nu putu rosti nici un cuvânt mai mult: îl vedea în faţa lui pe asociatul său. D'Artagnan intră, încovoiat de spate, cu o înfăţişare posomorâtă. Gasconul îşi avea planul său în legătură cu Planchet.

"Doamne sfinte! îşi spuse în sinea lui băcanul, uitându-se la călător. E tare amărât!"

Muşchetarul se aşează pe un scaun.

— Scumpe domnule d'Artagnan – bâigui Planchet, sub povara unei pârdalnice bătăi de inimă – iată-vă întors! Dar cu sănătatea?

— Destul de bună, Planchet, destul de bună – răspunse d'Artagnan, scoţând un oftat.

— Nădăjduiesc că n-aţi fost rănit, nu-i aşa?

— Eh!

— Da, văd că expediţia a fost grea – adăugă Planchet din ce în ce mai îngrijorat.

— Destul de grea – mormăi d'Artagnan.

Un fior îl străbătu prin tot trupul pe Planchet.

— Aş bea ceva – zise muşchetarul, ridicându-şi istovit capul.

Planchet alergă el însuşi la dulap şi-i aduse lui d'Artagnan un pahar mare cu vin. D'Artagnan se uită la sticlă.

— Ce vin e ăsta? întrebă el.

— Vai, vinul care vă place mult, domnule – răspunse Planchet. E vinul acela vechi de Anjou, care într-o zi era să ne coste atât de scump pe toţi.

— Ah! murmură d'Artagnan cu un zâmbet trist. Ah, bietul meu Planchet, merit eu oare să mai beau un vin bun?

— Vai de mine, scumpul meu stăpân! exclamă Planchet, cu o sforțare supraomenească, în timp ce încordarea muşchilor feței, paloarea şi tremurul ce-l cuprinsese trădau cea mai vie neliniște. Vai, am fost şi eu soldat, prin urmare am curaj; nu mă țineți pe ghimpi, domnule d'Artagnan: bănuții noştri s-au dus, aşa-i?

D'Artagnan, înainte de a răspunde, tăcu un răstimp, şi acest răstimp băcanului i se păru un veac, cu toate că tăcerea muşchetarului nu ținu decât atât cât să se răsucească pe scaun.

— Şi dacă ar fi aşa – rosti el cu încetineală, clătinându-şi capul de sus în jos – ce-ai spune, sărmanul meu prieten?

Planchet, din palid cum era, se îngălbeni ca ceara. S-ar fi zis că-şi înghițise limba, atât de mult i se umflase gâtlejul, atât de mult i se înroşiseră ochii.

— Douăzeci de mii de livre! murmură el. Douăzeci de mii de livre, nu mai puțin!...

D'Artagnan, cu gâtul îndoit, cu picioarele întinse, cu brațele fleşcăite, părea o statuie a Descurajării. Planchet lăsă să-i scape un suspin, smuls din cutele cele mai adânci ale rărunchilor.

— Bine – bâigui el – acum înțeleg totul. Dar să fim bărbați. S-a sfârşit, s-a sfârşit, n-ai ce-i face! Mulțumiți cerului că ați scăpat cu viață, domnule.

— Fireşte, e mare lucru viața, de bună seamă; dar, până una alta, sunt ruinat, ruinat!

— Ce naiba, domnule! îl încurajă Planchet. Chiar dacă-i aşa, nu trebuie să deznădăjduim pentru atâta lucru; vă veți face băcan, laolaltă cu mine; vă fac părtaş la negoțul meu; o să împărțim câştigul pe din două, iar când nu va fi câştig, ei bine, vom împărți migdalele, stafidele şi prunele uscate, şi vom ronțăi

împreună cel din urmă sfert de caşcaval de Olanda.

D'Artagnan nu se mai putu preface multă vreme.

— La dracu! strigă el, mişcat până în adâncul sufletului. Eşti un băiat minunat, pe cinstea mea, Planchet! Spune, n-ai căutat să mă amăgeşti cumva? N-ai văzut colo, la colțul străzii, sub streaşină aceea, calul meu cu săculeții doldora?

— Care cal? Ce săculețe? făcu Planchet, a cărui inima se strânse deodată la gândul că d'Artagnan înnebunise cu totul.

— Ei, săculeții englezeşti, la dracu! întări d'Artagnan, luminându-se la față, plin de bucurie.

— Ah, Doamne! îngână Planchet, retrăgându-se din fața ochilor lui d'Artagnan, care dogoreau ca focul.

— Netotule! strigă d'Artagnan. Mă credeai nebun, care va să zică. Şi când colo, niciodată, îți spun, niciodată n-am avut capul mai teafăr şi inima mai voioasă. La săculeții noştri, Planchet, la săculeți!

— Dar care săculeți, Doamne, iartă-mă?

D'Artagnan îl împinse pe Planchet la fereastră.

— Colo, sub streaşină aceea, vezi un cal?

— Da.

— Este cu spinarea încărcată?

— Da, este.

— Îl vezi pe unul din băieții tăi de prăvălie vorbind cu însoțitorul meu?

— Da, da, îl văd.

— Ei bine, tu ştii cum îl cheamă pe băiatul acela, fiindcă e de la tine din prăvălie. Ia cheamă-l.

— Abdon! Abdon! strigă Planchet de la fereastră.

— Adu calul încoace – îi şopti d'Artagnan.

— Adu calul încoace! zbieră Planchet.

— Acum, zece livre însoțitorului – zise d'Artagnan cu tonul de care s-ar fi folosit să comande un atac – doi băieți ca să aducă sus cei dintâi doi săculeți, doi pentru ceilalți doi din urmă, şi... iute! La dracu, să meargă totul strună!

Planchet se repezi pe scări, ca şi cum un diavol l-ar fi ciupit de călcâie. Peste o clipă, băieții de prăvălie urcau treptele, încovoiați sub greutatea din spinare. D'Artagnan îi trimise apoi la culcare, încuie uşa cu grijă şi, adresându-se lui Planchet, care părea la rândul lui că înnebunise, zise:

— Acum, noi amândoi!

Şi întinse pe podea o pătură mare, peste care deşertă primul săculeț. Acelaşi lucru îl făcu Planchet cu al doilea; apoi d'Artagnan, nerăbdător, îl spintecă pe al treilea cu cuțitul. Când Planchet auzi zornăitul tulburător al aurului şi arginților, când văzu revărsându-se din sac scuzii strălucitori care se zbăteau ca peştii aruncați din plasă, simțind că mormanul de piese roşcate sau argintii creştea mereu ca un val şi-l cuprindea până la glezne, îl apucă amețeala, se împletici, se răsuci în jurul lui ca un om lovit de trăsnet şi se prăvăli cu toată greutatea peste grămada de bani, pe care trupul lui, în cădere, o făcu să se împrăştie, cu un scrâşnet de nedescris.

Planchet, sugrumat de bucurie, îşi pierduse cunoştința. D'Artagnan îi aruncă un pahar de vin alb peste față, ceea ce-l readuse numaidecât în simțiri pe băcan.

— Ah, Doamne! Ah, Doamne! Ah, Doamne! murmură Planchet, ştergându-şi de vin mustața şi barba.

Pe vremea aceea, întocmai ca şi astăzi, băcanii purtau mustăți de cavaleri şi bărbi de lăncieri; în schimb, scăldarea în bani, destul de rară încă de pe atunci, a devenit astăzi aproape necunoscută.

— La dracu! strigă D'Artagnan. Sunt aici o sută de mii de livre pentru dumneata, domnule asociat. Iați partea dumitale, dacă nu te superi; eu o voi lua pe a mea.

— Oh, frumoasă sumă, domnule d'Artagnan, frumoasă sumă!

— Cu o jumătate de ceas mai înainte, îmi părea rău pentru partea ce ți se cuvine; acum însă nu-mi mai pare rău, căci tu eşti un băcan cumsecade, Planchet. Haide să încheiem socoteala în mod cinstit, fiindcă, după cum se spune, socoteala bună îți aduce un prieten bun.

— O, dar povestiți-mi mai întâi toată întâmplarea – zise Planchet – ea trebuie să fie mult mai frumoasă decât banii aceştia.

— Pe legea mea – răspunse d'Artagnan, netezindu-şi mustața – nu zic nu, şi dacă vreodată istoricul se va gândi la mine când va vorbi despre această întâmplare, va putea să spună că nu s-a adăpat la un izvor prost. Ascultă dar, Planchet, vreau să-ți povestesc totul.

— Iar eu voi face între timp grămăjoare – zise Planchet. Începeți, scumpul meu stăpân.

— Să vezi... – începu d'Artagnan, potrivindu-şi răsuflarea.

— Una – numără Planchet, strângând prima grămăjoară de bani.

XXXIX
JOCUL DOMNULUI DE MAZARIN

Într-unul din vastele saloane ale Palatului Regal, cu pereții îmbrăcați într-o catifea întunecată pe care sclipeau cadrele aurite ale unui mare număr de tablouri minunate, se vedea, în seara însăşi a sosirii celor doi francezi, toată curtea adunată în fața alcovului domnului cardinal Mazarin, care pregătise o seară de jocuri în cinstea regelui şi a reginei.

Un mic paravan despărțea trei mese, aşezate într-un colț al încăperii. La una din aceste mese se aflau regele şi cele două regine. Ludovic al XIV-lea,

aşezat în faţa tinerei regine, soţia lui, îi zâmbea cu o expresie de foarte reală fericire. Ana de Austria ţinea cărţile cu dosul spre cardinal şi nora sa o ajuta la joc, atunci când nu-i zâmbea soţului ei. Cât despre cardinal, care stătea culcat, cu o înfăţişare foarte slăbită, foarte obosită, jocul lui îl făcea contesa de Soissons, iar el urmărea doar îndeaproape cărţile, cu o privire plină de patimă şi lăcomie.

Cardinalul fusese sulemenit de Bernouin; dar roşul care-i strălucea numai în pomeţii obrajilor făcea sa iasă şi mai mult la iveală paloarea bolnăvicioasă a restului figurii şi galbenul lucios al frunţii. Singuri ochii aveau o sclipire mai vie, şi asupra acestor ochi de bolnav se aţinteau din când în când privirile neliniştite ale regelui, ale reginelor şi ale curtenilor.

Adevărul este că acei ochi ai lui signor Mazarin erau stelele mai mult sau mai puţin strălucitoare în care Franţa veacului al XVII-lea îşi citea destinul în fiecare seară şi în fiecare dimineaţă.

Monseniorul nici nu câştiga, nici nu pierdea; nu era deci nici vesel, nici trist. Asta era însă o stare în care Ana de Austria, plină de compătimire pentru el, nu voia să-l lase prea multă vreme; dar pentru a-i stârni bolnavului vreo tresărire mai puternică, ar fi trebuit ca ea să câştige sau să piardă. Să câştige ar fi fost primejdios, căci atunci Mazarin şi-ar fi schimbat nepăsarea într-o schimonosire dezgustătoare a feţei; să piardă era de asemenea primejdios, fiindcă ar fi trebuit să se lase înşelată, şi atunci infanta, care urmărea jocul soacrei sale, fără îndoială că ar fi ţipat prea tare de bucurie pentru Mazarin.

Folosindu-se de această linişte, curtenii vorbeau cu însufleţire între ei. Domnul de Mazarin, dacă se întâmpla să fie în toane bune, era un prinţ îngăduitor, şi el, care nu oprea pe nimeni să cânte atunci când cineva câştiga, nu era într-atât de tiran încât să-i oprească pe alţii să vorbească atunci când cineva se

hotăra să piardă. Aşadar, toată lumea vorbea. La prima masă, tânărul frate al regelui, Filip, duce de Anjou, îşi privea chipul drăgălaş în oglinda unei cutiuțe. Favoritul său, cavalerul de Lorraine, sprijinit de fotoliul Prințului, asculta cu o tainică invidie pe contele de Guiche, alt favorit al lui Filip, care povestea, în termeni aleşi, diferitele schimbări întâmplate în viața regelui aventurier Carol al II-lea. Amintea, ca pe nişte evenimente demne de un basm, toate rătăcirile lui prin Scoția, spaimele ce-l urmăreau când partidele vrăjmaşe se țineau după el, nopțile petrecute cățărat prin copaci, zilele când răbda de foame şi lupta din greu. Încetul cu încetul, soarta acestui rege năpăstuit atrase în aşa chip atenția ascultătorilor, încât jocul începu să lâncezească chiar şi la masa regală, iar tânărul rege urmărea îngândurat, cu privirea rătăcită, fără să pară că le dă vreo însemnătate, cele mai mici amănunte ale acestei odisei, foarte pitoresc povestite de contele de Guiche.

Contesa de Soissons îl întrerupse pe povestitor.

— Mărturiseşte, conte, că înfloreşti totul – zise ea.

— Doamnă, repet ca un papagal ceea ce mi-au povestit şi mie diferiți englezi. Aş spune chiar, spre ruşinea mea, că reproduc întocmai vorbele lor, ca o copie.

Ludovic al XIV-lea îşi înalță capul ce arăta înțelepciune şi mândrie.

— Doamnă – rosti el cu un glas studiat, ce trăda încă pe copilul sfios – domnul cardinal vă va spune că, pe vremea când eram minor, treburile Franței erau lăsate în voia întâmplării... şi că dacă aş fi fost mai vârstnic şi silit să pun mâna pe spadă, aş fi făcut-o adesea ca să-mi apăr masa de seară.

— Slavă Domnului – vorbi cardinalul, care deschidea pentru întâia oară gura – maiestatea voastră exagerează, căci hrana i-a fost totdeauna

pregătită la vreme, împreună cu aceea a slujitorilor săi.

Regele roşi.

— Oh! strigă Filip de la locul unde şedea şi fără a înceta să se privească în oglindă. Eu mi-amintesc că odată, la Melun, nu fusese pregătită hrana pentru nimeni, şi regele s-a ospătat cu două treimi dintr-o bucată de pâine, lăsându-mi mie cealaltă treime.

Toată adunarea, văzându-l pe Mazarin zâmbind, începu să râdă. Regii pot fi măguliți cu amintirea unei suferințe din trecut, aşa cum sunt măguliți cu speranța într-o fericire din viitor.

— Aşa a fost scris, ca totdeauna coroana Franței să rămână pe capul regilor, dar să cadă de pe acela al regelui Angliei – se grăbi să adauge Ana de Austria. Şi dacă această coroană s-a clătinat uneori, căci se întâmplă adesea ca tronurile să se cutremure, cum se cutremură şi pământul, de fiecare dată, zic, când revoluția venea cu amenințările ei, o frumoasă izbândă readucea liniştea,

— Cu câteva odoare în plus la coroană – completă Mazarin.

Contele de Guiche tăcu; regele îşi mângâie obrazul şi Mazarin schimbă o privire cu Ana de Austria, ca spre a-i mulțumi pentru cele spuse.

— Asta n-are nici o însemnătate – zise Filip, netezindu-şi părul. Vărul meu Carol nu e frumos, dar e foarte viteaz şi s-a bătut ca un adevărat ostaş, iar dacă urmează să se bată aşa şi mai departe, nu încape îndoială că va sfârşi prin a câştiga o bătălie... ca la Rocroy.

— Dar n-are armată – îl întrerupse cavalerul de Lorraine.

— Regele Olandei, aliatul său, îi va da ajutor. Şi eu i-aş fi dat, dacă aş fi fost regele Franței.

Ludovic al XIV-lea se înroşi ca ardeiul. Mazarin se prefăcu că urmăreşte mai atent ca oricând jocul de cărți.

— În ceasul de față – reluă contele de Guiche – soarta acestui nefericit prinț e pecetluită. Dacă a fost înşelat de Monck, atunci e pierdut. Temnița, moartea poate, vor încheia ceea ce surghiunul, luptele şi lipsurile au început.

Mazarin îşi încruntă sprâncenele.

— E adevărat – întrebă Ludovic al XIV-lea – că maiestatea sa Carol al II-lea a părăsit Haga?

— Foarte adevărat, maiestate – răspunse tânărul. Tatăl meu a primit o scrisoare în care i se dau amănunte; se ştie chiar că regele a debarcat la Dover; nişte pescari l-au văzut intrând în port; restul e încă un mister.

— Aş vrea să ştiu restul – zise cu însufleţire Filip. Dumneata ştii ceva, frate?

Ludovic al XIV-lea roşi din nou. Era pentru a treia oară în răstimp de un ceas.

— Întreabă-l pe domnul cardinal – răspunse el pe un ton care-l făcu pe cardinal, pe Ana de Austria şi pe toți ceilalți să ridice ochii.

— Ceea ce înseamnă, fiul meu – interveni Ana de Austria – că regelui nu-i place să se vorbească despre

treburi de stat în afara consiliului.

Filip primi cu bunăvoință această dojana şi făcu o adâncă plecăciune, zâmbindu-i mai întâi fratelui său, apoi mamei sale. Dar Mazarin trase cu coada ochiului şi văzu că într-un colț al salonului se formase un grup şi că ducele de Orléans, contele de Guiche şi cavalerul de Lorraine, împiedicați să vorbească cu glas tare, ar putea să-şi spună în şoaptă mai multe decât s-ar cuveni. Începu deci să le arunce nişte priviri pline de neîncredere şi nelinişte, îndemnând-o pe Ana de Austria să găsească un mijloc de a le tulbura această convorbire tăinuită, când deodată Bernouin, strecurându-se sub perdeaua de la marginea patului, îi şopti la ureche stăpânului său:

— Monseniore, un trimis al maiestății sale regelui Angliei.

Mazarin nu-şi putu ascunde o uşoară tresărire, pe care regele o observă în treacăt. Mai mult pentru a nu lăsa să se înțeleagă că ar fi curios, decât a nu lăsa să pară că e de prisos, Ludovic al XIV-lea se ridică numaidecât şi, apropiindu-se de eminența sa, îi spuse bună seara. Întreaga adunare se ridică în acelaşi timp, cu un mare hârşâit de scaune trase şi de mese împinse.

— Lăsați să plece rând pe rând toată lumea – îi spuse Mazarin lui Ludovic al XIV-lea – apoi binevoiți să-mi acordați câteva minute. E vorba de o chestiune asupra căreia aş dori să informez, chiar astă-seară, pe maiestatea voastră.

— Şi reginele? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Şi domnul duce de Anjou – zise eminența sa.

Apoi cardinalul se retrase sub baldachinul său, ale cărui perdele, căzând până jos, ascundeau patul. În tot acest timp, el nu pierdu însă nici o clipă din ochi grupul conspiratorilor.

— Domnule conte de Guiche – rosti Mazarin cu o voce tremurătoare, îmbrăcându-şi în dosul perdelelor

halatul de casă pe care i-l ținea Bernouin.

— Iată-mă, monseniore – răspunse tânărul, apropiindu-se.

— Ia cărțile mele; dumneata ai noroc... Câştigă în locul meu câțiva bani de la aceşti domni.

— Da, monseniore.

Tânărul se aşează la masa de la care regele tocmai se ridicase pentru a sta de vorbă cu reginele. O partidă înverşunată începu numaidecât între conte şi câțiva dintre curtenii cei mai bogați. Filip continuă să sporovăiască despre găteli împreună cu tânărul cavaler de Lorraine, în timp ce în dosul perdelelor de la alcov foşnetul halatului de mătase al cardinalului nu se mai auzi. Eminența sa îl urmase pe Bernouin în cabinetul alăturat odăii de culcare.

XL
O AFACERE DE STAT

Cardinalul, trecând în cabinetul său de lucru, îl găsi acolo pe contele de La Fère care aştepta, foarte ocupat să admire un minunat Rafael aşezat deasupra unei vitrine încărcate cu argintărie. Eminența sa se apropie încet, uşor şi tăcut ca o umbră şi îşi aținti dintr-o dată privirea asupra chipului contelui, aşa cum avea obiceiul să facă, pretinzând că poate să ghicească din simpla surprindere a feței interlocutorului rezultatul la care ar putea să ajungă după convorbire. De data asta însă, metoda lui Mazarin dădu greş: el nu putu să citească absolut nimic pe fața lui Athos, nici măcar respectul pe care se deprinsese să-l citească pe toate fizionomiile.

Athos era îmbrăcat în negru, cu o simplă broderie de argint. Purta cordoanele Sfântului-Spirit, al Jartierei şi al Lânei de Aur, trei ordine atât de

însemnate că numai un rege sau un actor putea să le reunească. Mazarin îşi frământa îndelung mintea, puţin tulburat, pentru a-şi reaminti numele pe care trebuia să-l pună pe această înfăţişare rece ca gheaţa, dar nu izbuti.

— Sunt înştiinţat – zise el în cele din urmă – că mi s-a adus un mesaj din Anglia.

Şi se aşeză, făcându-le semn să plece lui Bernouin şi lui Brienne, care, în calitatea lui de secretar, se pregătea să ia pana şi să scrie.

— Din partea maiestăţii sale regelui Angliei, da, eminenţă.

— Vorbiţi destul de bine limba franceză pentru un englez, domnule – spuse curtenitor Mazarin, scrutând printre degete ordinele Sfântul-Spirit, Jartiera şi Lâna de Aur, dar mai ales chipul mesagerului.

— Nu sunt englez, sunt francez, domnule cardinal – răspunse Athos.

— Iată ceva neobişnuit: regele Angliei alegându-şi ca ambasadori nişte francezi; ăsta e un semn bun... Numele dumneavoastră, domnule?

— Contele de La Fère – rosti Athos, salutând cu o plecăciune mai puţin adâncă decât ar fi cerut ceremonialul şi orgoliul ministrului atotputernic.

Mazarin ridica din umeri ca pentru a spune: "Nu cunosc acest nume". Athos rămase neclintit.

— Şi veniţi, domnule – reluă Mazarin – să-mi spuneţi...

— Vin din partea maiestăţii sale regelui Marei Britanii să vestesc regelui Franţei...

Mazarin îşi încruntă sprâncenele.

— Să vestesc regelui Franţei – continuă Athos – fericita restaurare a maiestăţii sale Carol al II-lea pe tronul părinţilor săi.

Accentul mesagerului nu-i scăpă câtuşi de puţin şiretei eminenţe. Mazarin avea o experienţă prea

îndelungată pentru a nu observa în respectul rece şi aproape mândru al lui Athos un semn de ostilitate care nu era temperatura obişnuită a acestei sere calde ce se numeşte Curte.

— Aveți împuterniciri, fără îndoială? întrebă cardinalul» pe un ton scurt şi iritat.

— Da... monseniore.

Acest cuvânt – monseniore – se desprinse greu de pe buzele lui Athos; s-ar fi zis că i le ardea.

— Atunci, arătați-le.

Athos scoase dintr-o pungulița de catifea brodată, pe care o purta sub tunică, o scrisoare. Mazarin întinse mâna.

— Iertați-mă, monseniore – zise Athos – dar scrisoarea e pentru rege.

— Fiindcă sunteți francez, domnule, trebuie să ştiți ce înseamnă un prim-ministru la curtea Franței.

— A fost o vreme – răspunse Athos – când mă preocupam, într-adevăr, de ceea ce înseamnă un prim-ministru; dar pe urmă, şi sunt mulți ani de atunci, am luat hotărârea să nu mai tratez decât cu regele.

— În cazul acesta, domnule – zise Mazarin, care începea să-şi piardă cumpătul – nu-l veți putea vedea nici pe ministru, nici pe rege.

Şi se ridică în picioare. Athos vârî la loc scrisoarea *în* pungulița lui, salută cu un aer grav şi se îndreptă spre ieşire. Acest sânge rece îl răscoli adânc pe Mazarin.

— Ciudate procedee diplomatice! strigă el. Suntem oare pe vremea când domnul Cromwell ne trimitea spintecători în loc de însărcinați de afaceri? Nu-ți lipseşte, domnul meu, decât o oală în cap şi Biblia la brâu!

— Domnule – replică Athos – n-am avut niciodată plăcerea să tratez cu domnul Cromwell, ca domnia voastră, şi n-am văzut însărcinații săi de afaceri decât

cu spada în mână; nu ştiu, deci, cum se purta el cu prim-miniştrii. Cât despre regele Angliei, Carol al II-lea, ştiu atât, că, atunci când îi scrie maiestății sale regelui Ludovic al XIV-lea, nu-i scrie eminenței sale cardinalului Mazarin; în a face această distincție nu văd nici o diplomație.

— Ah! strigă Mazarin, ridicându-şi fața slăbită şi lovindu-se cu palma peste frunte. Acum mi-aduc aminte!

Athos îl privi nedumerit.

— Da, acela e! rosti cardinalul, continuând să-l măsoare pe interlocutorul său. Da, el e... Te cunosc, domnule. Ah, *diavolo*, acum nu mă mai mir!

— Într-adevăr – răspunse Athos surâzând – tocmai mă întrebam cum se face că vestita memorie a excelenței voastre nu-şi poate aduce aminte de mine?

— Veşnic îndărătnic şi certăreț... domnule... domnule... Cum ți se spune oare? Stai... un nume de fluviu... Potamos... Nu... un nume de insulă... Naxos... Nu, *per Jove!...* un nume de munte... Athos! Ăsta e! Încântat să te revăd, şi încântat că nu mai suntem la Rueil, unde m-ai făcut să plătesc răscumpărarea, cu afurisiții dumitale de complici... Fronda! Faimoasa Frondă! Fronda blestemată! Oh, ce pleavă! Zău aşa, domnule, pentru ce ura dumitale este oare mai trainică decât a mea? Dacă cineva ar putea să se plângă, totuşi, cred că acela nu eşti dumneata, dumneata care te-ai ales din toate acelea nu numai cu nădragii curați, dar şi cu acest cordon al Sfântului-Spirit la gât.

— Domnule cardinal – răspunse Athos – îngăduiți-mi să nu intru în considerațiuni de acest ordin. Am de îndeplinit o misiune... Îmi veți înlesni mijloacele de a duce la îndeplinire această misiune?

— Sunt mâhnit – grăi Mazarin, bucuros că îşi adusese aminte, dar zburlit încă de dorința de a fi răutăcios – sunt mâhnit, domnule... Athos... că un

frondeur ca dumneata a primit să îndeplinească o misiune pe lângă Mazarin, aşa cum se spunea odinioară...

Şi cardinalul începu sa râdă, cu toate că o tuse dureroasă îl întrerupea la fiecare vorbă şi-i zguduia pieptul.

— N-am primit o misiune decât pe lângă regele Franței, domnule cardinal – ripostă contele cu mai puțină acreală însă, deoarece se simțea destul de tare pe poziție pentru a se arăta mai moderat.

— O să trebuiască, totuşi, domnule frondeur – zise Mazarin cu voioşie – ca, de la rege, afacerea cu care te-ai însărcinat...

— Cu care am fost însărcinat, monseniore, fiindcă eu nu alerg după asemenea lucruri.

— Fie! O să trebuiască, spun, ca aceste tratative să treacă puțin prin mâinile mele... Aşa că, să nu pierdem un timp prețios... Arată-mi condițiile.

— Am avut onoarea să încunoştințez, pe eminența voastră că numai scrisoarea maiestății sale regelui Carol al II-lea poate să arate care este dorința sa.

— Haide, eşti ridicol cu încăpățânarea dumitale, domnule Athos! Se vede că te-ai frecat de puritanii de acolo!... Taina dumitale eu o cunosc mai bine ca dumneata şi faci, poate, rău că nu ții seama de un om bătrân şi suferind, care s-a străduit mult în viața lui şi s-a luptat din răsputeri pentru credințele lui, aşa cum şi dumneata ai făcut pentru ale dumitale... Nu vrei să spui nimic? Prea bine. Nu vrei să-mi dai scrisoarea? Şi mai bine. Vino în odaia mea, vei putea vorbi cu regele... şi în fața regelui... Şi acum, o ultimă întrebare: cine ți-a dăruit Lâna de Aur? Mi-aduc aminte că se spunea că ai fi având Jartiera; cât despre Lâna de Aur însă, nu ştiam nimic...

— De curând, monseniore, Spania, cu prilejul căsătoriei maiestății sale Ludovic al XIV-lea, a trimis

regelui Carol al II-lea un brevet al Lânei, în alb; Carol al II-lea mi l-a conferit mie, scriind în locul lăsat în alb numele meu.

Mazarin se ridică şi, sprijinindu-se de braţul lui Bernouin, se îndreptă spre baldachinul său, chiar în clipa când în salon se auzi o voce: "Domnul prinţ!" Prinţul de Condé, cel dintâi prinţ de sânge, învingătorul de la Rocroy, Lens şi Nordlingen, intra într-adevăr la monseniorul Mazarin, urmat de gentilomii săi, şi tocmai se înclina în faţa regelui, când prim-ministrul trase perdeaua la o parte. Athos avu timp atunci să-l zărească pe Raoul strângând mâna contelui de Guiche şi să primească un surâs la salutul lui respectuos. Avu, de asemenea, timp să vadă chipul surâzător al cardinalului, când acesta dădu cu ochii, pe masa lui, de o grămadă de aur câştigată de contele de Guiche, care avusese mult noroc la cărţi, după ce eminenţa sa îl lăsase să joace în locul său. În aşa fel că, uitând de ambasador, de ambasadă şi de prinţ, prima tresărire a bătrânului se îndreptă către bănetul de pe masă.

— Cum! strigă el. Tot aurul ăsta... e câştigat?

— O nimica toată de vreo cincizeci de mii de scuzi, da, monseniore – răspunse contele de Guiche, ridicându-se în picioare. Doriţi să las locul eminenţei voastre, sau să joc mai departe?

— Dă-i încoa'! Dă-i încoa'! Eşti nebun! O să pierzi tot ce-ai câştigat până acum, crede-mă!

— Monseniore – rosti prinţul de Condé salutând.

— Bună seara, domnule prinţ – zise ministrul cu un glas potolit. E frumos din partea dumitale că ai venit să-i faci o vizită unui prieten bolnav.

— Unui prieten!... murmură contele de La Fère, auzind cu înmărmurire această îmbinare monstruoasă de cuvinte. Prieteni, când e vorba de Mazarin şi de Condé!

Mazarin ghici gândurile acestui frondeur, căci îi

zâmbi cu triumf, apoi îndată:

— Sire – zise el către rege – am cinstea să prezint maiestății voastre pe domnul conte de La Fère, ambasadorul maiestății sale britanice... Afacere de stat, domnilor! adăugă pe urmă, făcând un semn cu mâna ca toți cei care umpleau salonul să plece.

Aceştia, în frunte cu prințul de Condé, se retraseră la singurul gest al lui Mazarin. Raoul, după ce-i mai aruncă o privire contelui de La Fère, îl urmă pe domnul de Condé. Filip de Anjou şi regina păreau a se întreba din ochi dacă trebuiau să plece sau nu.

— O afacere de familie – rosti atunci Mazarin, oprindu-i pe scaunele lor. Domnul pe care-l vedeți aici aduce regelui o scrisoare prin care Carol al II-lea, întru totul restaurat pe tronul său, cere o logodnă între DOMNUL, fratele regelui, şi domnişoara Henriette, nepoata lui Henric al IV-lea... Vrei să-i înmânezi regelui scrisoarea dumitale de acreditare, domnule conte?

Athos rămase o clipă năuc. Cum aflase oare ministrul conținutul unei scrisori pe care el o purtase cu atâta grijă la sine? Totuşi, căutând să-şi stăpânească uimirea, întinse misiva tânărului rege Ludovic al XIV-lea, care o luă, înroşindu-se la față. O linişte desăvârşită se făcu în salonul cardinalului. Ea nu era tulburată decât de zgomotul aurului pe care Mazarin, cu mâna lui galbenă şi uscată, îl vâra într-un sertar, în timp ce regele citea scrisoarea.

XLI
POVESTIREA

Răutatea cardinalului nu-i lăsă ambasadorului prilejul să spună prea multe lucruri; totuşi, cuvântul restaurație izbi urechea regelui, care, fără a-l mai

slăbi din ochi pe conte, încă de la intrarea acestuia, i se adresă:

— Domnule, fii bun şi dă-ne câteva amănunte în legătură cu mersul treburilor din Anglia. Vii din această țară, eşti francez, şi ordinele pe care le văd strălucind la pieptul dumitale arată că eşti un om de merit şi totodată un om cu însuşiri alese.

— Domnul – zise cardinalul, întorcându-se către regina-mamă – e un vechi slujitor al maiestății voastre, domnul conte de La Fère.

Ana de Austria, care uitase totul, întocmai ca o regina a cărei viață era împletită din furtuni şi din zile frumoase, îl privi lung pe Mazarin, al cărui zâmbet răutăcios făgăduia mai degrabă o amărăciune; apoi, printr-o altă privire, ea îi ceru lui Athos o lămurire.

— Domnul – continuă cardinalul – era un muşchetar din garda lui Tréville, în serviciul fostului rege... Domnul cunoaşte bine Anglia, unde a călătorit de mai multe ori în diferite perioade; e un slujitor cu mari merite.

Aceste cuvinte se refereau la toate amintirile pe care Ana de Austria se temea să le răscolească. Anglia însemna pentru ea ura sa împotriva lui Richelieu şi dragostea față de Buckingham; un muşchetar din garda lui Tréville însemna toată odiseea triumfurilor care făcuseră să bată inima tinerei femei şi a primejdiilor ce zdruncinaseră tronul tinerei regine.

Aceste cuvinte aveau însă destulă putere, căci ele făcură să amuțească şi puseră pe gânduri toate persoanele de neam regesc, care, cu simțăminte diferite, începură să reînvie anii aceia plini de frământări şi de mister, pe care tinerii nu-i cunoscuseră, iar bătrânii credeau că-i uitaseră cu desăvârşire.

— Vorbeşte, domnule – rosti Ludovic al XIV-lea, smulgându-se primul din mrejele tulburării, ale bănuielilor şi ale aducerilor aminte.

— Da, vorbeşte – adăugă Mazarin, căruia mica răutate îndreptată contra Anei de Austria îi redase vigoarea şi voioşia.

— Sire – vorbi contele – un fel de miracol a schimbat întreaga soartă a regelui Carol al II-lea. Ceea ce oamenii n-au putut să facă până acum, Dumnezeu s-a hotărât să aducă la îndeplinire.

Mazarin tuşi, foindu-se în patul său.

— Regele Carol al II-lea – continuă Athos – a plecat din Haga nu ca un izgonit sau ca un cuceritor, ci ca un rege adevărat, care, după o călătorie făcută departe de regatul său, s-a întors în țară în aclamațiile poporului.

— Mare miracol, într-adevăr – rosti Mazarin – căci, dacă ştirile n-au mințit, regele Carol al II-lea, care s-a întors în aclamații, plecase de acolo în bătaia de foc a muschetelor.

Regele nu făcu nici o mişcare. Filip, mai tânăr şi mai zburdalnic, nu-şi putu stăpâni un zâmbet, care îl măguli pe Mazarin, ca şi cum ar fi fost aplaudat pentru gluma lui.

— Într-adevăr – zise regele – a fost un miracol; însă Dumnezeu, care face atâtea pentru regi, domnule conte, se foloseşte totuşi de mâna oamenilor spre a-şi înfăptui vrerile sale. Căror oameni le datorează Carol al II-lea restabilirea sa pe tron?

— Dar – întrerupse cardinalul, fără să țină seama de amorul propriu al regelui – maiestatea voastră nu ştie că acesta a fost domnul Monck?...

— Pesemne că o ştiu – replică Ludovic al XIV-lea cu tărie – totuşi, cer domnului ambasador să-mi explice motivele schimbării acestui domn Monck.

— Maiestatea voastră atinge tocmai miezul problemei – răspunse Athos – căci, fără miracolul de care am avut onoarea să vorbesc, domnul Monck ar fi rămas poate un duşman de neînfrânt pentru regele Carol al II-lea. Dumnezeu a voit însă ca o conduită

ciudată, îndrăzneață şi năstruşnică să încolțească în mintea unui anumit om, în vreme ce o altă hotărâre neclintită, curajoasă, încolțea în mintea unui alt anumit om. Împerecherea acestor două hotărâri aduse după sine o asemenea schimbare în poziția domnului Monck, încât, din duşman înverşunat, a devenit un prieten pentru regele răsturnat.

— Iată exact amănuntul pe care-l ceream... – zise regele. Cine sunt aceşti doi oameni de care ai vorbit?

— Doi francezi, sire.

— Asta mă face cu adevărat fericit.

— Şi cele două hotărâri? strigă Mazarin. Pe mine mă interesează mai mult hotărârile decât oamenii.

— Da – murmură regele.

— Cea de-a doua, aceea neclintită, înțeleaptă... cea mai puțin însemnată, sire, era de a se dezgropa un milion, în monede de aur, ascuns de regele Carol I la Newcastle, şi de a cumpăra cu acest aur sprijinul lui Monck.

— Oh, oh! făcu Mazarin, reînsuflețindu-se la auzul cuvântului milion... Dar Newcastle nu era ocupat de acelaşi Monck?

— Da, domnule cardinal, şi tocmai pentru asta am îndrăznit să numesc hotărârea aceea curajoasă şi în acelaşi timp neclintită. Era vorba, prin urmare, în cazul când domnul Monck n-ar fi primit propunerile mijlocitorului, de a reda regelui Carol al II-lea acest milion, care trebuia smuls loialității şi nu numai loialismului generalului Monck... Treaba s-a făcut, nu fără multe greutăți; generalul Monck a fost loial şi a lăsat ca aurul să fie dezgropat.

— Mi se pare – zise Ludovic pe gânduri şi cu sfială – că regele Carol al II-lea n-avea cunoştință de acest milion pe vremea când se afla la Paris.

— Mie mi se pare – adăugă cardinalul cu răutate – că maiestatea sa regele Marei Britanii ştia prea bine de existența acelui milion, dar că prefera să aibă

două, în loc de unul.

— Sire – răspunse Athos cu tărie – maiestatea sa regele Carol al II-lea s-a pomenit în Franța atât de sărac, încât nu avea nici cu ce să plătească poştalionul, şi atât de deznădăjduit, încât în mai multe rânduri i-a trecut prin minte să-şi pună capăt vieții. Nu ştia nimic despre existența acestui milion de la Newcastle şi, fără sprijinul unui gentilom, supus al maiestății voastre, depozitar moral al milionului şi care i-a dezvăluit taina lui Carol al II-lea, acest prinț ar lâncezi încă şi astăzi în cea mai crudă uitare.

— Să trecem la hotărârea cealaltă, ciudată, îndrăzneață şi năstruşnică – întrerupse Mazarin, a cărui isteține suferise o înfrângere. Care a fost această hotărâre?

— Iat-o: domnul Monck stătea ca o piedică în calea restabilirii maiestății sale regelui răsturnat, şi un francez s-a gândit să înlăture această piedică.

— O, o, dar francezul acesta e un scelerat – zise Mazarin – iar hotărârea lui nu e chiar atât de năstruşnică, încât să-l absolve pe autorul ei de a atârna în funie sau de a fi tras pe roată în Piața Grevei, din ordinul parlamentului.

— Eminența voastră se înşală – replică Athos sec. N-am spus că francezul în chestiune luase hotărârea să-l ucidă pe Monck, ci numai să-l înlăture. Cuvintele limbii franceze au un înțeles pe care gentilomii din Franța îl cunosc foarte bine. De altminteri, asta e chestiune de război, şi când îți slujeşti regele împotriva duşmanilor lui, pentru asta nu te judecă parlamentul, ci Dumnezeu. Aşadar, acest gentilom francez şi-a pus în gând să-l răpească pe generalul Monck, şi şi-a înfăptuit planul.

Regelui îi plăcea nespus de mult să audă asemenea povestiri despre fapte eroice.

Fratele mai tânăr al maiestății sale lovi cu pumnul în masă, strigând:

— Ah, ce frumos!

— L-a răpit pe Monck? întrebă regele. Dar Monck se afla în tabăra lui...

— Iar gentilomul era singur, sire.

— Minunat! exclamă Filip.

— Într-adevăr, minunat! accentua regele.

— Bun! Iată-i pe cei doi leişori scăpați din cuşcă – murmură cardinalul. Apoi, cu un aer disprețuitor, pe care nu se silea să şi-l ascundă, adăugă: Nu cunosc aceste amănunte; garantezi că toate astea sunt adevărate, domnule?

— Cu atât mai mult, domnule cardinal, cu cât am văzut cu ochii mei totul.

— Dumneata?

— Da, monseniore.

Regele se apropiase fără să vrea de conte; ducele de Anjou se întorsese către Athos şi-l împingea de cealaltă parte.

— Şi pe urmă, domnule, pe urmă? strigară amândoi în acelaşi timp.

— Sire, domnul Monck, odată răpit de acest francez, a fost adus în fața regelui Carol al II-lea, la Haga. Regele îl puse în libertate pe domnul Monck, şi generalul, drept recunoştință, i-a dat în schimb lui Carol al II-lea tronul Marei Britanii, pentru care s-au luptat mai înainte atâția oameni viteji, fără nici un rezultat.

Filip bătu din palme cu înflăcărare. Ludovic al XIV-lea, mai potolit, se întoarse către contele de La Fère şi-l întrebă:

— Asta e adevărat, în toate amănuntele?

— Absolut adevărat, sire.

— Unul dintre gentilomii mei cunoştea taina milionului şi a păstrat-o în sinea lui cu credință?

— Da, sire.

— Numele acestui gentilom?

— Preaumilul vostru slujitor – răspunse cu

modestie Athos.

Un murmur de admirație făcu să-i crească inima în piept lui Athos. Putea să fie cel puțin mândru. Mazarin însuşi îşi ridicase brațele spre cer.

— Domnule – zise regele – voi căuta, voi încerca să găsesc un mijloc prin care să te pot răsplăti.

Athos făcu o mişcare.

— O, nu pentru cinstea dumitale; a-ți plăti pentru asta ar însemna să te umilesc; dar îți datorez o răsplată pentru că ai luat parte la restaurarea fratelui meu Carol al II-lea.

— De bună seamă – rosti Mazarin.

— Triumf al unei cauze frumoase, care umple de bucurie întreaga casă a Franței – pronunță Ana de Austria.

— Sa continuăm – zise Ludovic al XIV-lea. E adevărat, iarăşi, că un om singur a pătruns până în tabăra lui Monck şi l-a răpit?

— Acest om avea zece ajutoare alese din tagma celor de jos.

— Numai atât?

— Numai atât.

— Şi cum se numeşte el?

— Domnul D'Artagnan, cândva locotenent de muşchetari al maiestății voastre.

Ana de Austria se înroşi; Mazarin fu năpădit de ruşine şi se îngălbeni; Ludovic al XIV-lea se întunecă şi o broboană de sudoare îi alunecă pe fruntea palidă.

— Straşnici oameni! murmură el.

Şi, fără să vrea, îi aruncă ministrului o privire ce l-ar fi îngrozit pe acesta dacă Mazarin nu şi-ar fi ascuns chiar în clipa aceea fața în pernă.

— Domnule – strigă tânărul duce de Anjou, punându-şi mâna albă şi delicată ca a unei femei pe brațul lui Athos – spune-i, te rog, acestui vrednic om, că Prințul, fratele regelui, va bea mâine în sănătatea lui, în fața a o sută dintre cei mai buni gentilomi ai

Franței.

Şi, sfârşind de rostit aceste cuvinte, tânărul Prinț, observând că înflăcărarea îi stricase una din manşete, se grăbi să şi-o potrivească la loc cu cea mai mare grijă.

— Să vorbim despre afaceri, sire – interveni Mazarin, care nu se înflăcăra aşa de uşor şi nu avea nici manşete.

— Da, domnule – răspunse Ludovic al XIV-lea. Spune-ne cele ce ai de împărtăşit, domnule conte – adăugă el, întorcându-se către Athos.

Athos intră numaidecât în subiect fi propuse în chipul cel mai solemn mâna lady-ei Henriette Stuart tânărului Prinț, fratele regelui.

Convorbirea ținu aproape un ceas; după aceea, uşile salonului fură deschise din nou pentru curteni, care îşi reocupară locurile de mai înainte, ca şi cum nimic nu i-ar ii stânjenit în desfăşurarea plăcerilor din seara aceea. Athos se regăsi atunci aproape de Raoul, astfel că tatăl şi fiul putură, în sfârşit, să-şi strângă mâinile.

XLII
DOMNUL DE MAZARIN DEVINE RISIPITOR

În timp ce Mazarin căuta să-şi recapete calmul după fierbințeala prin care trecuse, Athos şi Raoul schimbară câteva cuvinte într-un colț al salonului.

— Aşadar, iată-te la Paris, Raoul – zise contele.

— Da, domnule, de când s-a reîntors domnul prinț de Condé.

— Nu pot să-ți vorbesc prea mult aici, unde ne privesc atâția ochi, dar am să plec numaidecât la mine acasă şi am să te aştept acolo de îndată ce serviciul îți va îngădui să vii.

Raoul se înclină. Domnul de Condé venea spre ei. Prințul avea acea privire limpede şi adâncă prin care se fac deosebite păsările de pradă de soi nobil; însăşi fizionomia lui oferea mai multe trăsături distinctive în această privință. Se ştie că prințul de Condé avea un nas acvilin, ce ieşea, ascuțit, tăios, de sub o frunte uşor înclinată şi mai mult îngustă decât înaltă; ceea ce, dacă ar fi să ne luăm după gurile rele de la curte, necruțătoare nici chiar față de un geniu, aducea la moştenitorul iluştrilor prinți ai casei de Condé mai mult cu un plisc de vultur decât cu un nas omenesc. Această privire pătrunzătoare, această expresie impunătoare a întregii lui fizionomii îi tulburau totdeauna pe cei cărora prințul le adresa cuvântul său, mai tare decât o puteau face măreția sau frumusețea proporționată a învingătorului de la Rocroy. De altminteri, aceşti ochi ieşiți în afară se învăpăiau atât de repede, încât la domnul prinț de Condé cea mai mică însuflețire semăna cu un început de mânie. Din pricina acestei însuşiri, toată lumea de la curte îl respecta, ba mulți chiar, văzând în el numai omul, duceau respectul aproape până la temere.

Deci, Louis de Condé se îndrepta spre contele de La Fère şi Raoul, cu intenția vădită de a fi salutat de unul şi de a-i adresa cuvântul său celuilalt.

Nimeni nu saluta cu mai multă grație şi cumpănire decât contele de La Fère. Se ferea să pună într-o plecăciune toate acele nuanțe pe care un curtean nu le împrumută de obicei decât aceleiaşi culori: dorința de a plăcea. Athos îşi cunoştea valoarea personală şi saluta pe un prinț ca pe un om, îndulcind prin ceva simpatic şi greu de definit ceea ce putea să fie, în semeția atitudinii lui, jignitor pentru orgoliul rangului înalt.

Prințul voia să-i vorbească ceva lui Raoul. Athos îi preveni:

— Dacă domnul viconte de Bragelonne – zise el –

n-ar fi unul dintre preaumilii slujitori ai alteței voastre, l-aş ruga să-mi rostească numele în fața voastră... dragă prințe.

— Am cinstea de a sta de vorbă cu domnul conte de La Fère – răspunse îndată domnul de Condé.

— Ocrotitorul meu – adăugă Raoul roşindu-se.

— Unul dintre cei mai bine văzuți oameni ai regatului – continuă prințul – unul dintre primii gentilomi ai Franței, despre care am auzit spunându-se atâtea lucruri frumoase, încât adesea am dorit să-l număr printre prietenii mei.

— Onoare de care nu m-aş simți vrednic, monseniore – zise Athos – decât prin respectul şi prin admirația pe care le port alteței voastre.

— Domnul de Bragelonne – spuse prințul – e un bun ofițer, care, se vede, a fost crescut la o şcoală înaltă. Ah, domnule conte, pe vremea dumneavoastră generalii aveau soldați!...

— E adevărat, monseniore, astăzi însă soldații au generali!

Acest compliment, rostit cu sobrietate de către măgulitor, îl făcu să tresară de bucurie pe omul în care toată Europa vedea un viteaz şi care putea să fie sătul de atâtea laude ce i se adresau de peste tot.

— Îmi pare foarte rău – reluă prințul – că v-ați retras din serviciu, domnule conte, căci, necontenit, regele va trebui să se gândească la un război cu Olanda sau la un război cu Anglia, şi prilejurile nu vor lipsi pentru un om ca dumneavoastră, care cunoaşte Marea Britanie tot atât de bine ca şi Franța, să-şi arate destoinicia.

— Cred a vă putea spune, monseniore, că am făcut un act înțelept retrăgându-mă din serviciu – răspunse Athos zâmbind. Franța şi Marea Britanie vor trăi de aici înainte ca două surori, dacă e să mă bizui pe presimțirile mele.

— Şi care sunt aceste presimțiri?

— Ca să le înțelegeți, monseniore, ascultați ce se vorbeşte colo, la masa domnului cardinal.

— Masa aceea de joc?

— Chiar acolo, monseniore.

Cardinalul se ridicase, într-adevăr, într-un cot şi-i făcuse un semn tânărului frate al regelui să se apropie de el, spunându-i:

— Monseniore, strângeți, vă rog, toți aceşti scuzi de aur.

Şi arătă spre marea grămadă de piese roşcate şi strălucitoare pe care contele de Guiche o înălțase încetul cu încetul în fața lui, datorită unui noroc ce-i surâsese toată seara.

— Mie? făcu ducele de Anjou.

— Aceşti cincizeci de mii de scuzi, da, monseniore, sunt ai alteței voastre.

— Mi-i dați mie?

— Am jucat pentru dumneavoastră, monseniore – răspunse cardinalul, moleşindu-se deodată, ca şi cum această sforțare de a da banii ar fi sleit în ființa lui toate puterile sale fizice sau morale.

— O, Doamne – murmură Filip, aproape zăpăcit de bucurie – fericită zi!

Şi, făcând mâna greblă, trase o .parte din bani şi-i vârî în buzunarele sale, până le umplu... Totuşi, mai mult de o treime rămăsese încă pe masă.

— Cavalere, vino! îl strigă Filip pe favoritul său, cavalerul de Lorraine.

Favoritul se apropie numaidecât.

— Ia restul – zise tânărul Prinț.

Această scenă ciudată nu fu socotită de nici unul dintre cei de față decât ca o mişcătoare sărbătoare în familie. Cardinalul îşi da totdeauna aere de părinte când era vorba de aceşti fii ai Franței, întrucât cei doi tineri Prinți crescuseră sub aripa lui ocrotitoare. Nimeni nu puse deci pe seama orgoliului, sau chiar a necuviinței, aşa cum s-ar întâmpla în zilele noastre,

această liberalitate a prim-ministrului. Curtenii se mulțumiră să se arate invidioşi... Regele întoarse capul.

— Niciodată n-am avut atâția bani – rosti cu voioşie tânărul Prinț, în timp ce străbătea salonul împreună cu favoritul său, pentru a se duce la trăsură. Nu, niciodată... Ce grei sunt, o sută cincizeci de mii de livre!

— Dar pentru ce domnul cardinal dăruieşte toți aceşti bani dintr-o dată? îl întrebă încet domnul prinț de Condé pe contele de La Fère. Să fie oare atât de bolnav scumpul nostru cardinal?

— Da, monseniore, e bolnav, fără îndoială; are de altfel o înfățişare proastă, după cum alteța voastră poate să vadă.

— Aşa-i... Dar ceea ce face acum o să-i grăbească moartea!... O sută cincizeci de mii de livre!... Oh, să nu-ți vie să crezi! Spuneți-mi, conte, pentru ce? Găsiți-mi o explicație.

— Monseniore, puțină răbdare, vă rog, iată-l pe domnul duce de Anjou care vine din partea aceea vorbind cu domnul cavaler de Lorraine; m-aş mira dacă nu mi-ar ierta greşeala de a fi indiscret. Ascultați-i.

Într-adevăr, cavalerul îi spunea Prințului în şoaptă:

— Monseniore, nu e firesc ca domnul Mazarin să vă dea atâția bani... Luați seama, au să vă cada din buzunar câteva piese, monseniore... Ce vrea de la alteța voastră cardinalul, ca să se arate atât de generos?

— Când vă spuneam eu! murmura Athos la urechea domnului de Condé. Iată, cred, răspunsul la întrebarea dumneavoastră.

— Spuneți, monseniore! stărui nelinişt cavalerul, care număra în gând, apăsând cu mâna pe buzunar, partea din suma ce-i căzuse pe neaşteptate

în palma.

— Dragul meu cavaler, e un dar de nuntă.

— Cum, dar de nuntă?

— Ei da, mă însor! răspunse ducele de Anjou, fără să bage de seamă că în clipa aceea trecea prin fața domnului de Condé şi a lui Athos, care îl salutară amândoi cu o plecăciune adâncă.

Cavalerul îi aruncă tânărului duce o privire atât de ciudată, atât de încruntată, încât contele de la Fère tresări.

— Dumneavoastră! Dumneavoastră să vă însurați? rosti el. Ah, e cu neputință! Nu veți face aceasta nebunie!

— Hm! Nu eu o fac, alții mă pun s-o fac – răspunse ducele de Anjou. Dar hai mai repede, vreau să cheltuim aceşti bani.

Spunând acestea, ieşi împreună cu însoțitorul lui, vorbind şi râzând, în timp ce toate frunțile se plecau la trecerea sa.

Atunci domnul prinț de Condé îi spuse încet lui Athos:

— Asta este deci taina?

— Nu eu v-am spus-o, monseniore.

— Se însoară cu sora lui Carol al II-lea?

— Cred că da.

Prințul stătu o clipa pe gânduri, apoi din priviri îi țâşniră două sclipiri vii.

— Păcat – rosti moale, ca şi cum ar fi vorbit cu el însuşi – iată încă o dată spadele agățate în cui... şi pentru multă vreme!

Şi oftă. Tot ce putea să închidă acest suspin, ambiții înăbuşite, iluzii stinse, speranțe năruite, Athos singur le putea ghici, căci numai el singur auzise oftatul prințului de Condé.

Curând după aceea, domnul prinț de Condé îşi luă rămas bun, căci regele pleca. Athos, cu un semn către Bragelonne, îi reînnoi invitația făcută la

începutul acestei scene. Încetul cu încetul, salonul se goli şi Mazarin rămase singur, pradă durerilor pe care nici nu se mai gândea măcar să şi le ascundă.

— Bernouin! Bernouin! strigă el cu un glas spart.

— Ce doreşte monseniorul?

— Guénaud... Să vie repede Guénaud – zise eminența sa – mă tem că am să mor.

Bernouin, înspăimântat, alergă în cabinet să dea un ordin, şi călăreţul care se ducea să-l cheme pe medic întâlni în strada Saint-Honoré trăsura regelui.

XLIII
GUENAUD

Ordinul cardinalului era grabnic; Guénaud nu se lăsă aşteptat. Îl găsi pe bolnav răsturnat în pat, cu picioarele umflate, alb ca varul, cu trupul încovoiat. Mazarin avusese un atac cumplit de gută. Suferea îngrozitor şi trăda nerăbdarea unui om neobişnuit să îndure durerile. Când îl văzu pe Guénaud, strigă:

— Ah, iată-mă scăpat!

Guénaud era un om foarte învățat şi foarte dibaci, care nu avea nevoie de criticile lui Boileau ca să se bucure de faimă. Când se afla în fața unei boli, chiar de-ar ti fost ea legată de persoana unui rege, îl îngrijea pe bolnav ca pe oricare muritor de rând. Astfel că nu-i răspunse lui Mazarin, aşa cum ministrul se aştepta să audă: "A sosit medicul, adio boală!" Dimpotrivă, cercetându-l pe bolnav cu un aer grav, făcu:

— Oh! Oh!

— Ce e, Guénaud?... Ai un aer atât de încruntat!

— Am tocmai aerul care trebuie ca să văd bine răul vostru, monseniore, şi încă un rău, foarte primejdios.

— Guta... Oh, da, guta.

— Cu multe complicații, monseniore.

Mazarin se ridică într-un cot, întrebându-l cu privirea şi cu o mişcare a mâinii:

— Ce tot spui acolo? Să fiu oare mai bolnav decât cred?

— Monseniore – răspunse Guénaud, aşezându-se lângă pat – eminența voastră a muncit mult în viață, eminența voastră a suferit mult.

— Dar nu sunt atât de bătrân, mi se pare... Răposatul domn de Richelieu n-avea decât şaptesprezece luni mai puțin decât mine când a murit, dar a murit de o boală neiertătoare. Eu sunt tânăr, Guénaud, gândeşte-te: abia am împlinit cincizeci şi doi de ani.

— O, monseniore, aveți mai mult... Cât a ținut Fronda?

— Cu ce scop, Guénaud, îmi pui această întrebare?

— Pentru un calcul medical, monseniore.

— Să fi ținut vreo zece ani... poate mai mult, poate mai puțin...

— Foarte bine; binevoiți şi socotiți fiecare an din timpul Frondei cât trei ani obişnuiți... asta face treizeci de ani. Deci, douăzeci în plus şi cu cincizeci şi doi fac şaptezeci şi doi de ani. Aveți şaptezeci şi doi de ani, monseniore... şi asta e o vârstă înaintată.

În timp ce vorbea, pipăia pulsul bolnavului. Acest puls era plin de prevestiri atât de neplăcute, în cât medicul urmă numaidecât, cu toate întreruperile bolnavului:

— Dacă socotim însă anii Frondei cât patru ani fiecare, atunci ați trăit optzeci şi doi de ani.

Mazarin se făcu foarte palid la față şi, cu o voce stinsă, întrebă:

— Dumneata vorbeşti serios, Guénaud?

— Vai, da, monseniore!

— Asta înseamnă că-mi spui pe ocolite cât de rău bolnav sunt?

— Din păcate, da, monseniore, şi faţă de un om cu spiritul şi curajul eminenţei voastre, n-ar trebui să vorbim pe ocolite.

Cardinalul respira atât de greu, încât îi făcu milă până şi acestui doctor atât de nemilos.

— Sunt boli şi boli – rosti Mazarin. De unele poţi scăpa.

— Într-adevăr, monseniore.

— Nu-i aşa? strigă Mazarin aproape cu voioşie. Căci atunci la ce-ar mai folosi puterea, tăria de voinţă? La ce-ar mai folosi geniul, geniul dumitale, Guénaud? În sfârşit, la ce-ar mai folosi ştiinţa şi arta, dacă bolnavul care are la îndemână toate astea nu poate să scape de primejdie?

Guénaud dădu să spună ceva; Mazarin i-o luă însă înainte:

— Gândeşte-te – zise el – că cu sunt cel mai încrezător dintre bolnavii dumitale, gândeşte-te că mă supun orbeşte la tot ce-mi spui şi că, prin urmare...

— Ştiu toate astea – rosti Guénaud.

— Atunci, mă voi vindeca?

— Monseniore, nici tăria de voinţă, nici puterea, nici geniul, nici ştiinţa nu pot să înfrunte răul pe care Dumnezeu îl trimite, fără îndoială, sau pe care îl aruncă pe pământ împotriva creaţiei, ca să-i distrugă şi să-i ucidă pe oameni. Când răul e mortal, ucide, şi atunci nimic nu se mai poate face...

— Boala mea... e... mortală? întrebă Mazarin.

— Da, monseniore.

Eminenţa se zbătu o clipă, ca nenorocitul pe care prăbuşirea unei coloane îl striveşte sub ea... Dar era un suflet bine călit, sau mai degrabă un spirit deosebit de tare spiritul domnului de Mazarin.

— Guénaud – zise el ridicând ochii – o să-mi îngădui, cred, să-ţi cer o povaţă. Vreau să chem aici

pe cei mai învățați oameni din Europa, vreau să mă vadă şi ei... vreau, în sfârşit, să trăiesc prin virtutea oricărui leac...

— Monseniorul să nu rămână cu părerea – răspunse Guénaud – că eu aş fi avut pretenția de a mă pronunța singur asupra unei existențe atât de prețioase ca a sa; i-am adunat laolaltă pe toți medicii buni şi pe toți învățații din Franța şi din Europa... erau doisprezece.

— Şi-au spus că...?

— Au spus că eminența sa suferă de o boala mortală, am avizul lor, semnat de toți, în buzunarul meu. Dacă eminența voastră doreşte să ia cunoştință de el, va vedea numele tuturor bolilor de nelecuit pe care le-am descoperit. Este mai întâi...

— Nu! Nu! țipă Mazarin, îndepărtând hârtia. Nu, Guénaud, mă lipsesc, mă lipsesc!

O tăcere apăsătoare, în timpul căreia cardinalul îşi adună gândurile şi-şi legă din nou puterile sleite, urmă zbuciumărilor produse de această scenă.

— Mai e ceva – murmură cardinalul – mai sunt vracii, şarlatanii. În țara mea, aceia pe care medicii îi părăsesc aleargă să-şi încerce norocul la vreun vânzător de buruieni, care de zece ori îi omoară, dar de o sută de ori îi scapă.

— De o lună încoace, eminența voastră n-a băgat de seamă că am schimbat de zece ori leacurile?

— Da... Şi?

— Şi am cheltuit cincizeci de mii de livre ca să cumpăr secretele tuturor acestor afurisiți: lista e terminată, banii din pungă, de asemeni. Cu toate astea, nu sunteți tămăduit, şi dacă n-ar fi fost arta mea, ați fi murit de mult.

— S-a sfârşit – bâigui cardinalul – s-a sfârşit!

Aruncă o privire posomorâtă în jurul lui, gândindu-se la toate bogățiile sale.

— Va trebui să mă despart de toate astea! oftă el.

Sunt mort, Guénaud, sunt mort!

— O, nu încă, monseniore – zise medicul.

Mazarin îi întinse mâna.

— Cât mai am de trăit? întrebă el, oprindu-şi ochii mari asupra chipului nemişcat al medicului.

— Monseniore, asta nu se spune niciodată.

— Oamenilor de rând, fie; dar mie... mie pentru care orice clipă prețuieşte cât o comoară, mie spune-mi, Guénaud, spune-mi!

— Nu, monseniore, nu.

— Vreau, îți spun. Oh, dă-mi încă o lună, şi pentru fiecare din aceste treizeci de zile îți voi plăti o sută de mii de livre.

— Monseniore – răspunse Guénaud cu glas hotărât – Dumnezeu e acela care vă poate da zilele, şi nu eu. Dumnezeu nu va mai dă decât cincisprezece zile!

Cardinalul scoase un suspin adânc de durere şi căzu peste perna sa, murmurând:

— Mulțumesc, Guénaud, mulțumesc.

Medicul se pregătea să plece; muribundul se trezi din nou:

— Tăcere – rosti el cu ochii învăpăiați – tăcere!

— Monseniore, sunt două luni de când cunosc această taină; vedeți dar că am păstrat-o bine.

— Du-te, Guénaud, voi avea grijă să fii răsplătit; du-te şi spune-i lui Brienne să-mi trimită un mesager. Să fie chemat domnul Colbert; du-te.

XLIV
COLBERT

Colbert nu era departe. În tot timpul scrii stătuse retras într-un coridor şi vorbise cu Bernouin, apoi cu Brienne, comentând, cu mirosul propriu oamenilor de

curte, zvonurile ce apăreau după fiecare întâmplare, ca băşicile de aer la suprafaţa apei. Este momentul, fără îndoială, să zugrăvim, în câteva cuvinte, unul dintre cele mai interesante portrete ale acestui veac, şi să-l zugrăvim, poate, cu tot atâta putere de adevăr cum au făcut-o pictorii contemporani cu el. Colbert a fost un om asupra căruia istoricul şi moralistul au drepturi egale.

Avea treisprezece ani mai mult decât Ludovic al XIV-lea, viitorul lui stăpân. Nici prea înalt, nici prea scund, mai mult slab decât gras, avea ochii înfundaţi în orbite, capul teşit, părul gras, negru şi rar, ceea ce, spun biografii din vremea lui, l-a făcut să poarte de timpuriu perucă. O privire plină de severitate, de asprime chiar; un fel de răceală, care pentru cei mici părea mândrie, pentru cei mari, o afirmare a virtuţii; o anumită trufie, manifestată chiar şi atunci când era singur şi se privea în oglindă; asta în ceea ce priveşte exteriorul personajului. Ca moral, i se lăuda adâncimea înclinării pentru socoteli, precum şi dibăcia de a face să rodească chiar şi sterpiciunea însăşi. Colbert era acela care se gândise să-i silească pe conducătorii de garnizoane din localităţile de pe graniţă să-şi hrănească soldaţii cu ceea ce scoteau din dările asupra populaţiei, deci fără să le mai plătească solde. O însuşire atât de preţioasă îi stârni domnului cardinal Mazarin ideea de a-l înlocui pe Joubert, intendentul său, care tocmai murise, prin domnul Colbert, care ştia să măsoare atât de bine porţiile.

Încetul cu încetul, Colbert se ridică la curte, cu toate că provenea dintr-o familie de jos, căci era fiul unui om care vindea vinuri ca şi tatăl acestuia, care, mai apoi, vânduse postavuri, iar pe urmă, ţesături de mătase. Colbert sortit mai întâi negoţului, lucrase la un negustor din Lyon, pe care-l părăsise pentru a veni la Paris ca ajutor al unui procuror de la Châtelet, numit Biterne. Aici învăţase el arta de a încheia o

socoteală, ca şi arta, mai prețioasă încă, de a o încâlci. Această însuşire îi fu de cel mai mare folos lui Colbert, într-atât de adevărat este că norocul, atunci când are o toană, seamănă cu acele femei din antichitate pentru care nimic din fizicul şi moralul lucrurilor sau al oamenilor nu prețuiau mai mult ca fantezia. Colbert, numit pe lângă Michel Letellier, secretar de stat în 1648, de către vărul său Colbert, senior de Saint-Pouange, care îl luase sub protecția lui, primi într-o zi din partea ministrului însărcinarea de a face un comision pentru cardinalul Mazarin. Eminența sa cardinalul se bucura pe atunci de o sănătate înfloritoare, iar anii vitregi ai Frondei nu se socoteau încă întreiți sau împătriți pentru el. Se afla la Sedan, foarte stingherit de o intrigă de curte în care Ana de Austria părea că voia să bată în retragere.

Firele acelei intrigi le ținea în mână Letellier însuşi. Acesta prinsese o scrisoare din partea Anei de Austria, scrisoare foarte prețioasă pentru el şi foarte compromițătoare pentru Mazarin. Dar cum juca un rol dublu, care-i prindea atât de bine, şi cum măgulea deopotrivă pe doi oameni ce se duşmăneau, spre a trage foloase şi de la unul şi de la altul, fie învrăjbindu-i şi mai rău, fie împăcându-i, Michel Letellier se gândi să-i trimită lui Mazarin scrisoarea Anei de Austria, astfel încât cardinalul să aibă cunoştință despre ea şi, prin urmare, să poată aprecia un serviciu ce i se făcuse cu atâta bunăvoință.

A trimite scrisoarea era lucru uşor; a o căpăta înapoi, după ce căzuse în mâinile cardinalului, aici era greutatea. Letellier îşi roti ochii în jurul său şi, văzând pe slujbaşul cel oacheş şi slăbănog care mâzgălea hârtii, cu sprâncenele încruntate, în birourile sale, îl găsi mai bun decât orice jandarm pentru a duce la îndeplinire acest plan.

Colbert trebuia să plece la Sedan cu ordinul de a-i arăta lui Mazarin scrisoarea şi de a o aduce apoi din

nou lui Letellier. Ascultă consemnul cu atenția încordată, ținu să-i fie întărit prin repetare, apoi stărui asupra chestiunii de a şti dacă a o aduce înapoi era tot atât de necesar ca şi a o transmite, la care Letellier îi spuse:

— E chiar mult mai necesar.

Numai după aceea plecă, iar pe drum călători ca orice mesager ce nu se gândeşte la oboseala trupească, şi-i înmână lui Mazarin mai întâi un răvaş din partea lui Letellier, prin care-i vestea cardinalului trimiterea prețioasei scrisori, apoi această scrisoare însăşi. Lui Mazarin i se urcă sângele la cap văzând scrisoarea Anei de Austria, dar îi zâmbi cu bunăvoință mesagerului şi-i spuse că poate să iasă.

— Pe când răspunsul, monseniore? întrebă cu umilință Colbert.

— Pe mâine.

— Mâine dimineață?

— Da, domnule.

Mesagerul se răsuci pe călcâie, încercând cea mai nobilă plecăciune de care era în stare. A doua zi se afla la post încă de la şapte ceasuri. Mazarin îl făcu să aştepte până la zece. Dar Colbert nu-şi pierdu de loc răbdarea aşteptând în anticameră; când îi veni rândul, intră. Mazarin îi dădu un pachet pecetluit. Pe învelişul acestui pachet erau scrise cuvintele: "Domnului Michel Letellier etc". Colbert se uită la pachet cu multă atenție; cardinalul îi zâmbi însă într-un chip fermecător şi-l împinse uşurel spre uşă.

— Dar scrisoarea reginei-mame, monseniore? întrebă Colbert.

— E cu celelalte, în pachet – răspunse Mazarin.

— Ah, foarte bine! zise Colbert.

Şi, aşezându-şi pălăria între genunchi, începu să desfacă pachetul. Mazarin lăsă să-i scape o exclamație.

— Dar ce faci, domnule? rosti el cu asprime.

— Desfac pachetul, monseniore.

— Te îndoieşti oare de mine, domnule slujbaş? Unde s-a mai pomenit o asemenea cutezanță?

— Oh, monseniore, nu fiți supărat pe mine! Fireşte, nu vorba eminenței voastre o pun la îndoială, ferească Dumnezeu!

— Atunci, ce anume?

— Exactitatea cancelariei voastre, monseniore. Căci ce este o scrisoare? Un petic de hârtie. Şi un petic de hârtie poate foarte uşor să fie scăpat din vedere... Ah, iată, monseniore, iată că nu m-am înşelat! Oamenii dumneavoastră au uitat hârtia: scrisoarea nu se găseşte în pachet.

— Eşti un neobrăzat şi n-ai văzut bine! strigă Mazarin înfuriat. Retrage-te şi aşteaptă hotărârea mea!

Rostind aceste cuvinte cu isteţimea sa italiană, smulse pachetul din mâinile lui Colbert şi se întoarse în apartamentele sale. Dar această furie nu putu ține prea mult, căci într-o bună zi fu înlocuită de puterea judecății.

Mazarin, când deschidea, în fiecare dimineață, uşa cabinetului său, dădea cu ochii de chipul lui Colbert, nelipsit de la capătul banchetei, şi acest chip, ce nu-i făcea câtuşi de puțin plăcere, îi cerea mereu, cu umilință, dar în modul cel mai hotărât, scrisoarea reginei-mame. Mazarin nu mai avu încotro şi trebui să i-o dea. Însoți această restituire cu o dojană dintre cele mai aspre, în timpul căreia însă Colbert se mulțumi să cerceteze, să întoarcă şi pe o parte şi pe alta, să miroasă chiar hârtia, slovele şi semnătura, nici mai mult nici mai puțin decât ar fi făcut-o dacă ar fi avut în fața lui pe cel din urmă falsificator al regatului. Mazarin îl muştrului cum îi veni la gură, dar Colbert, nepăsător, căpătând încredințarea că scrisoarea era cea adevărată, plecă de acolo, ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Această purtare îi aduse mai târziu

postul lui Joubert, întrucât Mazarin, în loc de a-i păstra pică, îl admiră şi dori să aibă în slujba lui un om ce dădea dovadă de atâta credinţă.

Se vede din această simplă istorisire ce fel de om era Colbert. Împrejurările, venind una după alta, vor lăsa cale liberă pentru afirmarea tuturor însuşirilor acestui om.

Lui Colbert nu-i trebui mult până să intre în graţiile cardinalului; devenise chiar de neînlocuit. Slujbaşii îi cunoştea toate socotelile, deşi cardinalul nu-i vorbise niciodată despre ele. Aceasta fainã, care era numai a lor doi, constituia o legătură puternică între ei, şi iată pentru ce, pregătindu-se să apară în faţa stăpânului unei alte lumi, Mazarin voia să capete un sfat şi să ia o hotărâre în privinţa averii pe care se vedea silit s-o lase aici, pe lumea aceasta.

După vizita lui Guénaud, îl chemă deci pe Colbert, îl rugă să ia loc şi-i spuse:

— Să stăm de vorbă, domnule Colbert, şi cu toată seriozitatea, întrucât sunt bolnav şi s-ar putea întâmpla să mor.

— Omul e muritor – răspunse Colbert.

— N-am uitat niciodată asta, domnule Colbert, şi, tot ce-am făcut, am făcut ţinând seama de această prevestire... Ştii că mi-am adunat câte ceva în viaţă...

— Ştiu, monseniore.

— Cam cât crezi dumneata că valorează această avere, domnule Colbert?

— Patruzeci de milioane cinci sute şaizeci de mii două sute de livre nouă băncuţe şi opt parale – răspunse Colbert.

Cardinalul scoase un suspin adânc şi se uită plin de admiraţie la Colbert; totuşi, îşi îngădui un zâmbet.

— Bani cunoscuţi – adăugă Colbert ca răspuns la acest zâmbet.

Cardinalul se frământă puţin în patul lui.

— Ce înţelegi prin asta? întrebă el.

— Înțeleg – zise Colbert – că, în afară de cele patruzeci de milioane cinci sute şaizeci de mii două sute de livre nouă băncuțe şi opt parale, mai sunt alte treisprezece milioane pe care nu le cunoaşte nimeni.

— Uf! horcăi Mazarin. Ce om!

În acea clipă, în deschizătura uşii apăru capul lui Bernouin.

— Ce este – întrebă Mazarin – şi pentru ce sunt tulburat?

— Părintele duhovnic al eminenței sale a fost chemat pentru astă-seară; şi n-ar mai putea să vie la monseniorul decât tocmai poimâine.

Mazarin întoarse ochii către Colbert, care îşi luă numaidecât pălăria, spunând:

— Mă voi reîntoarce, monseniore.

Mazarin şovăi.

— Nu, nu – spuse el – am tot atâta treabă cu dumneata, ca şi cu el. De altminteri, dumneata îmi eşti ca un al doilea duhovnic... aşa că ceea ce am să-i spun unuia, poate să audă şi celălalt. Rămâi aci, Colbert.

— Dar, monseniore, dacă e vorba de o spovedanie, mă tem că duhovnicul nu va îngădui să fiu de față.

— Nu te nelinişti din pricina asta, treci după perdea.

— Pot să aştept şi afară, monseniore.

— Nu, nu, vreau să auzi spovedania unui om de bine.

Colbert se înclină şi trecu după perdea.

— Să intre părintele duhovnic – zise Mazarin, lăsând să cadă draperia.

XLV
SPOVEDANIA UNUI OM DE BINE

Preotul intră numaidecât, fără să pară prea tulburat de zarva şi forfota pe care grijile în legătură, cu sănătatea cardinalului le stârniseră în casa lui.

— Vino, preacucernice părinte – spuse Mazarin după ce aruncă o ultimă privire spre perdea – vino şi uşurează-mi cugetul.

— Asta e datoria mea, monseniore – răspunse duhovnicul.

— Caută de te aşază cât mai bine, căci am să încep printr-o spovedanie generală; dumneata îmi vei da apoi iertarea păcatelor, şi am să mă socot mai liniştit.

— Monseniore – zise preotul – nu sunteți într-atât de bolnav, încât să fie nevoie de o spovedanie generală... Şi-apoi, e obositoare, luați seama!

— Presupui că va fi lungă, părinte?

— Cum să cred că ar putea fi altfel, de vreme ce e vorba de o viață trăită din plin, ca a eminenței voastre?

— Ah, aşa-i... Da, istorisirea ar putea fi lungă.

— Şi îndurarea Domnului e mare – fornăi duhovnicul.

— Uite – zise Mazarin – încep să mă îngrozesc eu însumi că am lăsat să se petreacă atâtea lucruri pe care Cel de Sus le-ar putea osândi.

— Nu-i aşa? murmură cu nevinovăție duhovnicul, îndepărtând lumina de la fața-i subțire şi ascuțită ca a unui sobol. Aşa sunt păcătoşii: la început uită, pe urmă devin scrupuloşi, când e prea târziu.

— Păcătoşii? tresări Mazarin. Îmi spui acest cuvânt în bătaie de joc, fără îndoială, ca să-mi scoți pe nas toate genealogiile ce am lăsat să se facă pe seama mea... eu, fiu de pescar, într-adevăr.

— Hm! făcu duhovnicul.

— Acesta e un prim păcat, părinte; căci, crede-

mă, am suferit mult când unii m-au făcut scoborâtor din vechii consuli ai Romei, T. Geganius Macerinus I, Macerinus II şi Pro-culus Macerinus III, despre care vorbeşte cronica lui Haolander... Între Macerinus şi Mazarini, apropierea e atât de mare, încât te poate duce în ispită. Macerinus, ca poreclă, înseamnă slăbănog. Oh, preacucernice părinte, Mazarini ar putea să însemne astăzi, dacă e aşa, slab ca un Lazăr. Priveşte!

Şi-i arătă braţele descărnate şi picioarele supte de boală.

— Că vă veţi fi născut dintr-un neam de pescari – reluă duhovnicul – nu văd în asta nimic jignitor pentru, excelenţa voastră... căci, la urma urmei, şi Sfântul Petru era pescar, iar dacă dumneavoastră sunteţi prinţ al Bisericii, monseniore, el a fost cârmaciul ei cel mai mare. Deci, să trecem mai departe, dacă binevoiţi.

— Cu atât mai mult cu cât l-am ameninţat cu Bastilia pe un oarecare Bounet, preot din Avignon, care voia să tipărească o genealogie a *Casei Mazarini,* mult prea umflată.

— Ca să fie şi adevărată... – strecură duhovnicul.

— Oh, dacă m-aş fi lăsat ispitit de această idee, preacucernice, aş fi căzut în patima orgoliului... alt păcat.

— Ar fi însemnat un surplus de spirit, şi nimeni n-ar putea fi învinuit vreodată pentru asemenea greşeli. Mai departe, mai departe...

— Am ajuns la orgoliu... Vezi, părinte, încerc să împart totul în păcate capitale.

— Îmi plac astfel de împărţiri făcute cu chibzuinţă.

— Asta mă uşurează. Trebuie să ştii că în 1630... vai, iată treizeci şi unu de ani de atunci!

— Aveaţi douăzeci şi nouă de ani, monseniore.

— Vârstă clocotitoare. Făceam pe soldatul,

aruncându-mă, la Casai, în focul archebuzelor, ca să arăt că puteam călări tot atât de bine ca un ofițer. E adevărat că am adus pacea între spanioli şi francezi. Asta îmi răscumpără întrucâtva păcatul.

— Nu văd nici un fel de păcat în a arăta că poți călări pe cal – zise duhovnicul; e chestiune de gust, şi asta cinsteşte rasa pe care o purtăm pe noi. În calitatea mea de creştin, sunt bucuros că ați împiedicat o vărsare de sânge; în calitatea mea de preot, sunt mândru de bravura arătată de un semen al meu.

Mazarin mulțumi cu un semn umil din cap.

— Da – zise el – dar urmările?

— Ce urmări?

— Eh, păcatul ăsta blestemat al orgoliului are rădăcini fără sfârşit... De când m-am aruncat, cum ți-am spus, între două armate, de când am simțit mirosul pulberii şi am străbătut şirurile de soldați, am început să-i privesc oarecum cu milă pe generali!

— Ah!

— Iată răul... În aşa fel că de-atunci n-am întâlnit măcar unul singur pe care să-l pot suferi.

— Adevărat este – zise duhovnicul – că generalii pe care i-am avut nu erau grozavi.

— O! strigă Mazarin. L-am avut pe domnul prinț de Condé... Şi l-am necăjit prea mult pe acesta.

— Nu e de plâns, şi-a cucerit destulă faimă şi destulă avere.

— Fie, în ceea ce-l priveşte pe domnul de Condé; dar domnul de Beaufort, de exemplu... pe care l-am făcut să sufere atâta în turnul de la Vincennes!

— Ah, dar acesta era un răzvrătit, şi apărarea statului cerea să faceți un astfel de sacrificiu... Mai departe.

— Cred că am terminat cu orgoliul. Urmează alt păcat, pe care mi-e şi teamă să-l măsor...

— Îl voi măsura eu... Spuneți, care?

— Un mare păcat, preacucernice.

— O să vedem asta, monseniore.

— Dumneata nu se poate să nu fi auzit vorbindu-se de anumite legături pe care le-aş fi avut... cu maiestatea sa regina-mamă... Bârfitorii...

— Bârfitorii, monseniore, sunt nişte proşti. Nu trebuie oare, pentru binele statului şi în interesul tânărului rege, să trăiți în bună înțelegere cu regina? Mai departe, mai departe.

— Îți mărturisesc – zise Mazarin – că mi-ai ridicat o piatră de pe suflet.

— Fleacuri, toate astea!... Gândiți-vă la lucruri serioase.

— Mai e şi ambiția, părinte...

— Ea e marca faptelor mari, monseniore.

— Chiar şi această dorință de a purta tiara?...

— A fi papă înseamnă a fi primul dintre creştini... De ce n-ați fi năzuit spre aceasta?

— S-a scris că, spre a ajunge la asta, aş fi vândut spaniolilor oraşul Cambrai.

— Poate că şi dumneavoastră veți fi făcut vreodată pamflete, fără a-i asupri prea tare pe pamfletari.

— Atunci, preacucernice părinte, mă simt cu inima într-adevăr curată. Nu mă mai apasă decât nişte patimi mărunte.

— Spuneți.

— Jocul de cărți.

— E o îndeletnicire cam lumească; dar, la urma urmei, erați obligat, prin cerințele rangului şi ale atribuțiilor, să primiți lume în casă.

— Mi-a plăcut să câştig...

— Nu există jucător care să joace pentru a pierde.

— Uneori măsluiam cărțile...

— O făceați în folosul vostru. Mai departe.

— Ei bine, părinte, nu mai simt nimic altceva

încărcându-mi cugetul. Dă-mi iertarea păcatelor şi sufletul meu va putea, atunci când îl va chema la sine Dumnezeu, să se înalțe fără piedici până la tronul ceresc.

Duhovnicul nu-şi mişcă nici brațele, nici buzele.

— Ce mai aştepți, cucernice părinte? întrebă Mazarin.

— Aştept sfârşitul.

— Sfârşitul cui?

— Al spovedaniei, monseniore.

— Dar am terminat.

— O, nu! Eminența voastră se înşală.

— Nu, precât ştiu.

— Gândiți-vă bine.

— M-am gândit cât am putut.

— Atunci am să vă ajut eu memoria.

— Să vedem.

Duhovnicul tuşi de mai multe ori.

— Nu mi-ați vorbit de zgârcenie, alt păcat capital, nici despre milioanele acelea – zise el.

— Care milioane, preacucernice?

— Acelea pe care le-ați strâns, monseniore.

— Părinte, banii aceştia sunt ai mei; pentru ce ți-aş vorbi de ei?

— Fiindcă, monseniore, aici părerile noastre se deosebesc. Spuneți că aceşti bani sunt ai eminenței voastre, iar eu cred că sunt puțin ai altora.

Mazarin îşi duse o mână rece la fruntea năpădită de sudoare.

— Cum aşa? bâigui el.

— Iată cum. Eminența voastră a făcut multă avere fiind în serviciul regelui.

— Hm! Multă... nu prea multă.

— Oricum ar fi, de unde vine această avere?

— De la stat.

— Statul e regele.

— Dar ce încheiere tragi domnia ta, cucernice

părinte? întrebă Mazarin, care începea să tremure.

— Nu pot să trag nici o încheiere, fără înşiruirea bunurilor pe care le aveți. Să socotim puțin, dacă vreți. Aveți episcopia de Metz?

— Da.

— Mănăstirile de la Saint-Clément, Saint-Arnoud şi Saint-Vincent, tot din eparhia Metz?

— Da.

— Aveți mănăstirea de la Saint-Denis, care are o avere frumuşica?

— Da, preacucernice.

— Aveți mănăstirea de la Cluny, care e bogată?

— O am.

— Şi pe cea de la Saint-Médard, în Soissons, cu un venit de o sută de mii de livre?

— N-o tăgăduiesc.

— Şi pe cea de la Saint-Victor, în eparhia Marsiliei, una dintre cele mai bune din sud?

— Aşa-i, părinte.

— Astea fac un milion pe an. Cu lefurile de la cardinalat şi de la minister, se ridică poate la două milioane pe an.

— Ei!

— În timp de zece ani, înseamnă douăzeci de milioane... şi douăzeci de milioane băgate în afaceri, cu un câştig de cincizeci la sută dau, prin creştere, alte douăzeci de milioane în zece ani.

— Ce bine te pricepi la socoteli, parcă n-ai fi duhovnic!

— De când eminența voastră a aşezat ordinul nostru în mănăstirea pe care o ocupăm lingă Saint-Germain-des-Prés, în 1644, eu sunt cel care fac obşteştile socoteli.

— Le faci şi pe-ale mele, după câte văd, preacucernice părinte!

— Se cuvine să ştii câte ceva din toate, monseniore.

— Ei bine, acum trage încheierea.

— Închei, spunând că aveți un bagaj prea mare ca să puteți trece cu el pe poarta paradisului.

— Şi voi fi osândit?

— Dacă nu dați înapoi ce-ați luat, da.

Mazarin scoase un strigăt jalnic.

— Să dau înapoi! Dar cui, Doamne sfinte?

— Stăpânului acestei avuții, regelui!

— Dar însuşi regele mi-a dat totul...

— O clipă: regele nu semnează ordonanțele!

Mazarin trecu de la suspine la gemete.

— Dă-mi iertarea păcatelor – zise el.

— Cu neputință, monseniore... Dați totul înapoi, totul – replică duhovnicul.

— Dar ce vrei, m-ai iertat de toate păcatele; pentru ce nu mă ierți şi de ăsta?

— Pentru că – răspunse preotul – a vă ierta de acesta e un păcat de care regele nu mă va ierta niciodată, monseniore.

Cu acestea, duhovnicul îşi lăsă bolnavul în ghearele căinței şi ieşi cu o expresie plină de smerenie şi cu un pas rar, la fel precum intrase.

— Vai, Dumnezeule! gemu cardinalul... Vino încoace, Colbert, sunt greu bolnav, prietene!

XLVI
DONAȚIA

Colbert apăru din dosul perdelei.

— Ai auzit? îl întrebă Mazarin.

— Vai, da, monseniore.

— Crezi că are dreptate? Crezi că toți aceşti bani au fost strânşi pe căi necinstite?

— Un duhovnic, monseniore, nu e un judecător bun, când e vorba de bani – răspunse cu răceală

Colbert. Totuşi, s-ar putea ca, după principiile lui teologice, eminența voastră să fi făcut unele greşeli. Se întâmplă... mai ales când se apropie ceasul morții.

— Prima greşeală e aceea de a muri, Colbert.

— Aşa-i, monseniore. Să vedem însă față de cine socoteşte el că ați greşit? Față de rege.

Mazarin ridică din umeri.

— Ca şi cum nu eu i-aş fi salvat statul şi finanțele!

— Acest lucru nu poate fi pus la îndoială, monseniore.

— Nu-i aşa? Prin urmare, mi-am câştigat şi eu o răsplată ce mi se cuvenea, în pofida duhovnicului meu.

— E adevărul deplin.

— Şi aş putea să păstrez pentru familia mea, atât de strâmtorată, o parte... dacă nu tot ce-am câştigat!

— Nu văd nici o piedică în asta, monseniore.

— Eram convins, Colbert, că, cerându-ți povața, îmi vei da un sfat înțelept – zise Mazarin foarte bucuros.

Colbert făcu strâmbătura sa obişnuită de om care se crede atotştiutor.

— Monseniore – rosti el – trebuie să vedem însă dacă în cele ce a spus duhovnicul nu se ascunde o cursă.

— Nu! O cursă?!... Şi de ce? Duhovnicul e un om cinstit.

— Credeam că eminența voastră se află pe marginea mormântului, fiindcă l-ați chemat să vă spovedească... Nu l-am auzit eu când spunea: "Faceți deosebire între ceea ce v-a dat regele şi ceea ce v-ați dat singur"? Gândiți-vă bine, monseniore, dacă nu v-a vorbit cam aşa; şi o vorbă ca asta, rostită de un duhovnic, spune mult.

— Ar fi cu putință.

— Şi în cazul acesta, monseniore, aş socoti că

preotul v-a somat...

— Să dau totul înapoi? strigă Mazarin înăbuşindu-se.

— Ei, nu spun nu.

— Să dau totul înapoi? Dar nu te gândeşti ce spui... Vorbeşti la fel ca duhovnicul.

— Dacă înapoiați numai o parte, înseamnă că-l faceți părtaş pe maiestatea sa, şi asta, monseniore, poate avea urmări neplăcute. Eminența voastră e un politician prea iscusit pentru a nu şti că în clipa de față regele nu are nici o sută cincizeci de mii de livre în lăzile sale.

— Asta nu-i treaba mea – răspunse Mazarin triumfător – ci a domnului ministru de finanțe Fouquet, ale cărui conturi ți le-am dat mereu, în lunile din urmă, spre verificare.

Colbert îşi muşcă buzele numai când auzi numele lui Fouquet.

— Maiestatea sa – rosti el printre dinți – n-are alți bani în afară de cei pe care-i strânge domnul Fouquet; averea voastră, monseniore, i-ar prinde cât se poate de bine.

— Se poate, dar eu nu sunt ministrul de finanțe a! regelui; eu am punga mea... De bună seamă, voi face spre mulțumirea maiestății sale... câteva donații... dar nu pot să-mi păgubesc familia...

— O donație parțială v-ar scădea din stimă şi l-ar jigni pe rege. A dona numai o parte maiestății sale înseamnă a recunoaşte că această parte v-a creat îndoiala cum că n-ar fi fost agonisită pe căi cinstite.

— Domnule Colbert!...

— Am crezut că eminența voastră îmi face cinstea de a-mi cere o povață.

— Da, însă dumneata uiți amănuntele principale ale problemei.

— Nu uit nimic, monseniore; iată zece ani de când trec în revistă toate coloanele de cifre care se

formează în Franța, şi dacă mi le-am înfipt cu atâta chin în cap, ele sunt acum aşa de bine înrădăcinate acolo, încât de la slujbele domnului Letellier, care e cumpătat, până la micile largheți tainice ale domnului Fouquet, care e risipitor, aş putea să arăt, cifră cu cifră, toți banii care se vântură la noi, de la Marsilia până la Cherbourg.

— Atunci, dumneata ai vrea ca eu să-mi arunc toți banii în cuferaşele regelui! strigă pe un ton ironic Mazarin, căruia guta îi smulse în acelaşi timp mai multe suspine dureroase. Fireşte, regele nu s-ar supăra pentru asta, dar şi-ar râde de mine păpându-mi milioanele, şi ar avea dreptate!

— Eminența voastră nu m-a înțeles. N-am vrut pentru nimic în lume să spun că regele ar avea dreptate să vă cheltuiască banii.

— Mi-o spui limpede, mi se pare, sfătuindu-mă să i-i dau lui.

— Ah – răspunse Colbert – eminența voastră, gândindu-se numai la boala sa, scapă cu totul din vedere caracterul maiestății sale Ludovic al XIV-lea.

— Cum asta?...

— Acest caracter cred că seamănă, dacă mi se îngăduie să mă exprim astfel, cu acela pe care monseniorul îl spovedea mai adineauri în fața duhovnicului.

— Adică? Spune...

— E vorba de orgoliu. Iertați-mă, monseniore... mândrie vreau să spun. Regii n-au orgoliu: asta e o patimă omenească.

— Orgoliul, da, ai dreptate. Ei şi?...

— Ei bine, monseniore, daca am chibzuit bine, eminenței voastre nu-i rămâne decât să doneze toți banii săi regelui, şi asta cât mai repede.

— Dar pentru ce? făcu Mazarin foarte nedumerit.

— Fiindcă regele nu va primi totul.

— Oh, un tânăr ca el, fără bani şi ros de ambiție

cum e!

— Fie!

— Un tânăr care-mi doreşte moartea...

— Monseniore...

— Ca să mă moştenească, da, Colbert; da, îmi doreşte moartea, ca să mă moştenească. Cap sec ce sunt! I-o voi spune!

— Neîndoios. Dacă donaţia e făcută într-o anumită formă, regele nu va primi.

— Haidade!

— În mod hotărât. Un tânăr care n-a făcut încă nimic, care arde de dorinţa de a deveni celebru, care vrea să domnească singur, nu va primi ceva făcut de alţii, va vrea să clădească totul el însuşi. Acest prinţ, monseniore, nu se va mulţumi cu Palatul Regal pe care i l-a dăruit domnul de Richelieu, nici cu palatul Mazarin pe care i l-aţi înălţat atât de frumos, nici cu Luvrul unde au trăit strămoşii lui, nici cu Saint-Germain, unde s-a născut. Tot ceea ce nu va ieşi din mâinile lui, va fi dispreţuit de el, v-o prezic.

— Şi garantezi că dacă-i dau cele patruzeci de milioane regelui...

— Spunându-i anumite lucruri, garantez că nu va primi.

— Şi aceste anumite lucruri... sunt?

— Le voi aşterne pe hârtie, dacă monseniorul va binevoi să mi le dicteze.

— Şi mă rog, ce folos voi avea eu din toate astea?

— Unul mare de tot: nimeni nu va putea învinui pe eminenţa voastră de această nedreaptă zgârcenie pe care pamfletarii au aruncat-o în seama celui mai strălucit spirit al acestui veac.

— Ai dreptate, Colbert, ai dreptate; du-te de-l caută pe rege din parte-mi, şi dă-i testamentul meu.

— O donaţie, monseniore.

— Şi dacă primeşte? Dacă are să primească?

— Atunci vor rămâne treisprezece milioane

pentru familia voastră, şi asta e o sumă frumoasă.

— Dar atunci dumneata vei fi un trădător sau un prost, crede-mă.

— Nici una, nici alta, monseniore... Dacă nu mă înşel, vă temeți că regele va primi... Oh, temeți-vă mai bine că nu va primi...

— Dacă nu va primi, am să-i dăruiesc cele treisprezece milioane de rezervă ale mele... da, aşa voi face... da... Ah, dar mă apucă iar durerile, am să mă prăpădesc, Colbert... Sunt tare bolnav şi simt că mi se apropie sfârşitul.

Colbert tresări.

Cardinalul se simțea rău, într-adevăr: se zbătea înecat de sudoare pe patul de suferință şi paloarea aceasta îngrozitoare de pe fața lui scăldată în apă era un spectacol pe care nici cel mai încercat medic nu l-ar fi putut privi fără să i se facă milă. Colbert fu, de bună seamă, foarte mişcat, căci părăsi pe nesimțite încăperea şi, chemându-l pe Bernouin la căpătâiul muribundului, ieşi pe coridor. Aici, plimbându-se în sus şi în jos cu o expresie de meditare ce dădea o anumită noblețe capului său vulgar, cu umerii plecați, cu gâtul întins, cu buzele întredeschise pentru a lăsa să-i scape frânturi răzlețe din gândurile-i încâlcite, se încăpățâna să frământe planul ce şi-l pusese în minte, în timp ce, la zece paşi de el, despărțit doar de un perete, stăpânul lui se zvârcolea în durerile ce-i smulgeau strigăte amarnice, fără a se mai gândi nici la comorile de pe pământ, nici la fericirile din paradis, ci mai degrabă la toate chinurile iadului.

În vreme ce şervetele fierbinți, oblojelile, paharele şi Guénaud, chemat în preajma cardinalului, se schimbau cu o repeziciune crescândă, Colbert, ținându-şi strâns cu amândouă mâinile capul său mare ca pentru a zăgăzui înăuntru vâltoarea planurilor ce-i încolțeau în creier, se gândea ce formă va

trebui să îmbrace donația pe care va cerc să i-o dicteze Mazarin de îndată ce boala îi va da o clipă de răgaz. Se părea că toate văicărelile cardinalului şi toate asalturile morții asupra acestui reprezentant al trecutului erau tot atâtea imbolduri pentru spiritul acestui gânditor cu sprâncenele groase ce se întorcea de pe acum către răsăritul noului soare al unei lumi renăscute.

Colbert se reîntoarse lângă Mazarin atunci când bolnavul se simți mai bine şi îl convinse să-i dicteze o donație astfel concepută:

Pregătindu-mă să mă înfățişez înaintea lui Dumnezeu, stăpânul tuturor oamenilor, îl rog pe rege, care mi-a fost stăpân pe acest pământ, să primească toate bunurile pe care cu atâta mărinimie mi le-a dat, şi pe care familia mea va fi fericită să le vadă trecând în tot atât de ilustre mâini. Lista bunurilor mele se va găsi întocmită, la prima cerere a maiestății sale, sau la ultimul suspin al celui mai devotat slujitor al său,

JULES, cardinal de MAZARIN.

Cardinalul semnă cu un oftat adânc; Colbert împături hârtia şi se duse numaidecât cu ea la Luvru, unde regele tocmai se întorcea la palat. Apoi porni spre casă, frecându-şi mâinile cu mulțumirea unui lucrător ce şi-a întrebuințat ziua cu folos.

XLVII
ANA DE AUSTRIA ÎI DĂ UN SFAT LUI LUDOVIC AL XIV-LEA, IAR DOMNUL FOUQUET ÎI DĂ ALTUL

Vestea despre starea gravă a cardinalului se

răspândise peste tot, iar la Luvru ea adunase cel puțin tot atâta lume cât şi vestea despre căsătoria DOMNULUI, fratele regelui, care fusese dată în vileag în mod oficial.

Abia ajuns la reşedința lui, gândindu-se încă la cele ce văzuse şi auzise în seara aceea, Ludovic al XIV-lea fu înştiințat de primul său valet că aceeaşi mulțime de curteni care se grăbise dimineața să-l întâmpine la sculare, venise acum din nou, ca să fie de față la culcare, în semn de supremă favoare pe care curtea, de când domnea cardinalul, o arătase cu deosebire ministrului, fără a se îngriji că aceasta ar putea să displacă regelui. Dar ministrul avusese, după cum am arătat, un puternic atac de gută, astfel că valul de linguşitori se îndrepta de astă-dată către tron.

Curtenii au acest nemaipomenit instinct de a mirosi dinainte ceea ce are să se întâmple; ei posedă o ştiință ce nu dă niciodată greş; sunt, pe de o parte, diplomați ce întrevăd marile deznodăminte în împrejurările grele, pe de alta, căpitani ce ghicesc sfârşitul bătăliilor, sau chiar medici ce vindecă bolile.

Ludovic al XIV-lea, căruia mama sa îi vârâse în cap această axiomă, înțelese, între altele, că eminența sa monseniorul cardinal Mazarin era greu bolnav.

Ana de Austria, după ce o condusese pe regina cea tânără în apartamentele sale şi-şi uşurase fruntea de povara podoabelor de ceremonie, veni să-l vadă pe fiul ei în cabinetul lui de lucru, unde, singur, posomorit şi cu inima grea, căuta să-şi înăbuşe, ca şi cum şi-ar fi încercat voința, una din acele furii surde şi cumplite, adevărate furii de regi, care dau naştere la mari evenimente atunci când izbucnesc şi care, la Ludovic al XIV-lea, grație neîntrecutei lui puteri de a se stăpâni, se transformau în furtuni atât de blânde, încât singura şi cea mai aprigă mânie a lui, aceea despre care vorbeşte Saint-Simon, mirându-se el

însuşi, a fost acea neuitată dezlănțuire ce-avea să izbucnească, cincizeci de ani mai târziu, în legătură cu o anumită taină a ducelui de Maine şi care a avut drept rezultat o ploaie de lovituri de baston ce s-a abătut pe spatele unui biet lacheu pentru singura vină că furase un pesmet.

Tânărul rege era, aşadar, după cum am văzut, pradă unei dureroase încordări şi îşi spunea încet, privindu-se într-o oglindă:

— O, rege!... Rege cu numele, iar nu de fapt... Fantomă, fantomă goală ce eşti!... Statuie nevolnică, ce n-are altă putere decât aceea de a stârni un salut din partea curtenilor, când vei izbuti oare să-ți ridici brațul acesta de catifea, să-ți încleştezi pumnul acesta de mătasă? Când vei reuşi oare să-ți deschizi şi pentru altceva, nu numai pentru zâmbete şi suspine, buzele-ți osândite la tâmpa încremenire a marmurelor din galeria ta?

Atunci, trecându-şi mâna peste frunte şi căutând puțin aer, se apropie de fereastră şi văzu jos câțiva cavaleri ce vorbeau între ei, alături de câteva pâlcuri ce-şi arătau cu sfială curiozitatea. Cavalerii făceau parte din gardă; ceilalți erau curioşi din popor, aceia pentru care un rege e totdeauna un lucru ciudat, ceva ca un rinocer, un crocodil sau un şarpe.

Îşi plesni fruntea cu latul palmei, exclamând:

— Rege al Franței, deşert titlu! Popor al Franței, o gloată oarecare de făpturi. Iată-mă întors în Luvrul meu; caii, abia deshămați, sunt încă plini de sudoare, dar eu am făcut abia atâta vâlvă, încât dacă au ieşit să mă vadă douăzeci de persoane... Douăzeci... ce zic? Nu, nu au fost nici măcar douăzeci de oameni dornici să-l vadă pe regele Franței, după cum nu sunt nici măcar zece arcaşi puşi să vegheze asupra locuinței mele; arcaşii, poporul, gărzile sunt la Palatul Regal. Pentru ce, Doamne? Eu, regele, n-am oare dreptul să te întreb aceasta?

— Pentru că – îi răspunse un glas ce răsună dincolo de draperia cabinetului – pentru că la Palatul Regal se află tot aurul, adică toată puterea celui ce vrea să domnească.

Ludovic se întoarse deodată. Glasul care rostise aceste cuvinte era al Anei de Austria. Regele tresări şi, îndreptându-se către mama sa, zise:

— Sper că maiestatea voastră n-a luat în seamă vorbele goale pe care singurătatea şi dezgustul ce-i urmăresc pe regi le fac să apară chiar şi pe buzele celor mai fericite ființe!

— N-am luat în seamă decât un lucru, fiul meu: acela că te văicăreşti.

— Eu? Câtuşi de puțin – tăgădui Ludovic al XIV-lea. Nu, nici vorbă; te înşeli, doamnă.

— Atunci, ce făceai aici, sire?

— Mi se părea că mă aflam în fața preceptorului meu şi dezvoltam un subiect de dizertație.

— Fiul meu – zise Ana de Austria, dând din cap – faci rău că nu te bizui pe cuvântul meu; faci rău că nu-mi arăți încrederea domniei tale. Va veni o zi, o zi ce nu mai e departe, când va trebui să-ți aduci aminte de acest adevăr: "Aurul e atotputernicia, şi numai aceia sunt pe deplin regi care sunt atotputernici".

— Gândul vostru – adăugă regele – nu este totuşi de a-i defăima pe bogații acestui veac, nu-i aşa?

— Nu – răspunse cu însuflețire Ana de Austria – nu, sire. Cei care sunt bogați în acest veac, sub domnia ta, sunt bogați fiindcă singur ai voit acest lucru, astfel că n-am împotriva lor nici ură, nici pizmă; au slujit fără îndoială cu credință pe maiestatea voastră, o dată ce maiestatea voastră le-a îngăduit să se răsplătească ei înşişi. Iată ce am înțeles prin vorbele pentru care mi se pare că vrei să mă dojeneşti.

— Ferească Dumnezeu, doamnă, să-i fac cea mai mică dojana mamei mele.

— De altminteri – continuă Ana de Austria – Cel de sus nu dăruieşte decât pentru un anumit timp bunurile pământeşti; Dumnezeu, ca o înfrânare a faimei şi a bogăţiei, a mai dat lumii şi suferinţa, boala, moartea, şi nimeni – accentuă regina mamă cu un zâmbet dureros, ce dovedea că se gândea la ea însăşi când rostea acest percept plin de amărăciune – nimeni nu ia cu sine în mormânt mărirea sau averea de aici. Asta înseamnă că cei tineri culeg roadele belşugului pregătit de cei bătrâni.

Ludovic asculta cu atenţie crescândă aceste cuvinte rostite de Ana de Austria cu scopul vădit de a-i aduce o mângâiere.

— Doamnă – spuse Ludovic al XIV-lea, privind-o în ochi pe mama lui – s-ar zice, într-adevăr, că ai vrea să-mi vesteşti altceva prin aceste cuvinte!...

— Nu, fiul meu, n-am să-ţi vestesc nimic, decât că, după cum ai băgat de seamă astă-seară, domnul cardinal este greu bolnav.

Ludovic se uită ţintă la mama lui, vrând să desluşească o tulburare în glasul ei, o durere pe faţa sa. Chipul Anei de Austria părea uşor înăsprit; dar această suferinţă avea un caracter cu totul personal... Poate că această asprime era pricinuită de cancerul ce începea să-i roadă sânul.

— Da, doamnă – îngână regele – da, domnul de Mazarin e greu bolnav.

— Şi va fi o mare pierdere pentru regat, dacă eminenţa sa va fi chemat la Dumnezeu. Nu eşti de aceeaşi părere cu mine, fiul meu? întrebă regina-mamă.

— Da, doamnă, de bună seamă va fi o mare pierdere pentru regat – murmură Ludovic, roşindu-se; dar primejdia nu e încă atât de apăsătoare, vreau să cred, deoarece domnul cardinal e un om destul de tânăr.

Regele abia termină de spus aceste cuvinte, că

un valet trase draperia şi rămase în picioare, cu o hârtie în mână, aşteptând ca suveranul să-i pună întrebarea.

— Ce e aceea? i se adresă regele.

— O scrisoare din partea domnului de Mazarin – răspunse valetul.

— Dă-mi-o – zise regele.

Şi luă hârtia. Dar în clipa când voia să o deschidă, o mare zarvă se iscă în galerie, în anticamere şi în curte.

— Ah, ah – făcu Ludovic al XIV-lea, care, fără îndoială, recunoscu această întreită forfotă – ce spuneam eu că nu e decât un rege în Franța? Mă înşelam, sunt doi.

În acelaşi timp, uşa se deschise şi ministrul de finanțe Fouquet se înfăţişă la rege. El era acela care stârnise zarva în galerie; valeții lui făcuseră zarva în anticameră; de la caii lui pornise zarva din curte. Pe deasupra, se auzi un murmur prelung la ivirea sa, care nu se stinse decât târziu după ce trecuse. Era murmurul de care Ludovic al XIV-lea se arăta atât de nemulțumit că nu-l auzea, pe atunci, în jurul lui şi nu-l simțea stingându-se încet în urma sa.

— Acesta nu este, se înțelege, un rege, aşa cum zici – îi spuse Ana de Austria fiului ei; e un om mult prea bogat, atâta tot.

Şi rostind aceste cuvinte, un simțământ de amărăciune împrumută vorbelor reginei un accent plin de răutate; în timp ce, dimpotrivă, fruntea lui Ludovic, rămas liniştit şi stăpân pe el, nu avea nici cea mai uşoară cută pe suprafața ei. Îl salută deci fără ceremonie pe Fouquet, cu un semn din cap, în vreme ce continua să desfăşoare sulul pe care i-l adusese valetul. Fouquet înțelese această mişcare şi, cu o politețe nestânjenită, dar respectuoasă totodată, se apropie de Ana de Austria, ca să-i lase deplină libertate regelui.

Ludovic desfăcuse hârtia, dar n-o citea încă. Îl asculta pe Fouquet spunându-i maniei sale cuvinte măgulitoare, lăudându-i îndeosebi mâna şi braţele. Chipul Anei de Austria se însenină şi aproape că voia să zâmbească.

Fouquet observă că regele, în loc să citească, îl privea şi-l asculta pe el; se răsuci atunci pe jumătate şi, rămânând mai departe al Anei de Austria, ca să spunem aşa, se întoarse cu faţa spre rege.

— Dumneata ştii, domnule Fouquet – îi spuse Ludovic al XIV-lea – că eminenţa sa e foarte rău bolnav?

— Da, sire, ştiu asta – răspunse Fouquet; şi în adevăr se simte foarte rău. Mă aflam la domeniul meu din Vaux când mi s-a adus această ştire, atât de neplăcută încât am plecat numaidecât de acolo.

— Ai plecat din Vaux astă-seară, domnule?

— Acum un ceas şi jumătate, da, maiestate – zise Fouquet, uitându-se la ceasornicul său încrustat cu diamante.

— Un ceas şi jumătate! rosti regele, străduindu-se să-şi stăpânească o răbufnire de mânie, dar fără să-şi poată ascunde uimirea.

— Înţeleg, sire! Maiestatea voastră se îndoieşte de cuvântul meu, şi are dreptate; dar, dacă am ajuns aici atât de repede, este cu adevărat o minune. Mi s-au trimis din Anglia trei perechi de cai foarte iuţi, după cum mi s-a spus; mă aşteptau din patru în patru leghe, şi astă-seară i-am pus la încercare. M-au adus din Vaux până la Luvru într-un ceas şi jumătate, încât maiestatea voastră poate să vadă că n-am fost înşelat.

Regina-mamă zâmbi cu o tainică invidie. Fouquet, pricepându-i gândul, se grăbi să adauge:

— Într-adevăr, doamnă, asemenea cai sunt făcuţi pentru regi, nu pentru supuşi, iar regii nu se cuvine să-i dăruiască niciodată, nici te miri cui, nici pentru

te miri ce.

Regele înălță capul.

— Cu toate astea – îl întrerupse Ana de Austria dumneata nu eşti rege, precât ştiu, domnule Fouquet!

— Tocmai de aceea, doamnă, caii nu aşteaptă decât un semn din partea maiestății sale ca la intre în grajdurile Luvrului; iar dacă mi-am luat îngăduința să-i încerc, e numai din teama de a nu oferi regelui ceva care să nu fie cu adevărat o minune.

Regele se înroşi la față.

— Ştii, domnule Fouquet – zise regina – că datina la curtea Franței nu este ca un supus să ofere ceva regelui?

Ludovic făcu o mişcare.

— Sper, doamnă – răspunse Fouquet foarte tulburat – că dragostea mea pentru maiestatea sa, dorința mea necontenită de a-i fi pe plac vor servi ca o contragreutate la rigorile acestei etichete. De altminteri, nici nu mi-aş fi putut îngădui să ofer un dar; e un tribut pe care vreau să-l plătesc.

— Mulțumesc, domnule Fouquet – rosti cu bunăvoință regele – şi îți rămân îndatorat pentru acest gând, căci îmi plac într-adevăr foarte mult caii iuți; ştii însă că nu-s prea bogat; dumneata ştii asta mai bine ca oricine, dumneata, care eşti ministrul meu de finanțe. Nu pot deci, oricât de mult aş dori-o, să cumpăr un atelaj atât de scump.

Fouquet aruncă o privire plină de mândrie către regina-mamă, care părea să se bucure de încurcătura în care se găsea ministrul, şi răspunse:

— Luxul este virtutea regilor, sire; luxul îi face să se asemene cu Dumnezeu; prin lux sunt mai presus de ceilalți oameni. Cu luxul său, un rege îşi hrăneşte şi îşi cinsteşte supuşii. Sub dulcea dogoare a acestui lux al regilor se naşte luxul celor de rând, izvor de bogăție pentru popor. Dacă maiestatea voastră va primi în dar cei şase cai neasemuiți, va trezi ambiția

crescătorilor din țara noastră, cei din Limousin, din Perche, din Normandia, şi această îmboldiră va fi spre folosul tuturor... Dar văd că regele tace, prin urmare sunt condamnat.

În acest timp, Ludovic al XIV-lea îndoia şi dezdoia cu neastâmpăr hârtia lui Mazarin, pe care nu-şi aruncase încă ochii. Privirea i se opri în cele din urmă asupra ei, şi chiar de la primul rând citit scoase un mic strigăt de uimire.

— Ce scrie acolo, fiul meu? întrebă Ana de Austria apropiindu-se în grabă de rege.

— Din partea cardinalului? se miră iar regele, continuând să citească. Da, da, e chiar din partea lui.

— Se simte mai rău?

— Citeşte – sfârşi regele, dând pergamentul mamei sale, ca şi cum şi-ar fi spus că numai citind cu ochii ei Ana de Austria ar fi putut să dea crezare unui lucru atât de uimitor ca acela care se afla închis în hârtia aceasta.

Ana de Austria citi şi ea scrisoarea. Pe măsură ce citea, ochii îi scânteiau de o bucurie din ce în ce mai vie, pe care se străduia în zadar să şi-o ascundă şi care atrase atenția lui Fouquet.

— Oh, o donație în toată regula! exclamă ea.

— O donație? repetă Fouquet.

— Da – zise regele, răspunzându-i îndeosebi ministrului de finanțe – da, pe patul de moarte, domnul cardinal îmi face o donație a tuturor bunurilor sale.

— Patruzeci de milioane! glăsui regina. Ah, fiul meu, iată un frumos dar din partea domnului cardinal, care va răsturna toate răutățile spuse pe seama lui; patruzeci de milioane, strânse încetul cu încetul şi care intră dintr-o dată în vistieria regală, e o faptă demnă de un slujitor credincios şi de un adevărat creştin.

Şi după ce-şi mai aruncă o dată ochii pe hârtie, o

înapoie regelui, care, la auzul acestei sume uriaşe, îşi simțea inima bătându-i cu putere în piept.

Fouquet se retrăsese câțiva paşi la o parte şi tăcea. Regele îl privi în ochi şi-i întinse sulul, pentru a-l citi şi el. Ministrul însă nu făcu decât să arunce o scurtă privire, foarte de sus, asupra hârtiei, apoi, înclinându-se, zise:

— Da, sire, o donație, văd.

— Trebuie să-i răspunzi, fiul meu – interveni Ana de Austria; trebuie să-i răspunzi numaidecât.

— Şi în ce fel, doamnă?

— Făcându-i o vizită cardinalului.

— Dar abia acum un ceas am plecat de la eminența sa – zise regele.

— Atunci, scrie-i sire.

— Să-i scriu!? făcu tânărul rege cu dezgust.

— Oricum – reluă Ana de Austria – mi se pare, fiul meu, că un om care a făcut un asemenea dar e îndreptățit să aştepte să i se mulțumească într-un chip neîntârziat. Apoi, întorcându-se către ministru: Nu este şi părerea dumitale, domnule Fouquet?

— Darul impune aceasta, da, doamnă – răspunse ministrul cu o noblețe ce nu-i scăpă regelui.

— Primeşte deci, şi mulțumeşte-i – stărui Ana de Austria.

— Domnul Fouquet ce zice? întrebă regele.

— Maiestatea voastră vrea să-mi cunoască părerea?

— Da.

— Mulțumiți-i, sire...

— Ah! făcu Ana de Austria.

— Dar nu primiți – continuă Fouquet.

— Şi pentru ce asta? tresări Ana de Austria.

— Ați spus-o dumneavoastră înşivă, doamnă – răspunse Fouquet – că regii nu trebuie şi nu pot să primească daruri de la supuşii lor.

Regele rămase mut între cele două păreri atât de

opuse.

— Dar patruzeci de milioane... – murmură Ana de Austria pe acelaşi ton pe care nefericita Maria-Antoaneta avea să rostească mai târziu: "Îmi spuneți atâta despre asta!"

— Ştiu – zise Fouquet râzând – patruzeci de milioane e o sumă frumoasă, şi o astfel de sumă ar putea să ispitească până şi o conştiință regească.

— Dar, domnule – stărui Ana de Austria – în loc de a-l îndemna pe rege să nu primească această donație, explică-i mai bine maiestății sale că patruzeci de milioane înseamnă o avere, nu glumă.

— Tocmai pentru că aceste patruzeci de milioane înseamnă o avere, doamnă, eu îi voi spune regelui: sire, dacă nu se cuvine ca un rege să primească de la un supus şase cai în valoare de douăzeci de mii de livre, cu atât mai jignitor e să-şi datorască averea unui alt supus, mai mult sau mai puțin scrupulos în strângerea bunurilor ce alcătuiesc această avere.

— Dumneata n-ai dreptul, domnule – i-o tăie Ana de Austria – să dai o lecție regelui! Atunci oferă-i dumneata patruzeci de milioane, pentru a le pune în locul celor pe care-l faci să le piardă.

— Regele le va avea oricând le va dori – zise ministrul de finanțe, înclinându-se.

— Da, storcind poporul – rosti Ana de Austria.

— Eh, n-a fost oare stors, doamnă – replică Fouquet – atunci când au fost strânse, din truda lui, aceste patruzeci de milioane cuprinse în actul de donație? Maiestatea sa mi-a cerut părerea – iat-o! Dacă maiestatea sa îmi va cere sprijinul, îl va avea de asemenea.

— Haide, haide, primeşte, fiul meu – zise Ana de Austria – eşti mai presus de orice vâlvă şi de orice judecată a oamenilor.

— Nu primiți, sire – adăugă Fouquet. Atâta timp cât un rege trăieşte, el n-are alt sfetnic mai mare

decât cugetul său, alt judecător mai bun decât dorința sa; după moarte însă, posteritatea e aceea care aprobă sau condamnă.

— Îți mulțumesc, mamă – răspunse Ludovic, plecându-se cu respect în fața reginei. Îți mulțumesc, domnule Fouquet – se adresă apoi, foarte binevoitor, ministrului, dându-i a înțelege că poate să plece.

— Primeşti? mai întrebă o dată Ana de Austria.

— Voi chibzui – răspunse regele, uitându-se în urma lui Fouquet.

XLVIII
AGONIE

Chiar în ziua când scrisoarea de donație fusese trimisă regelui, cardinalul ceruse să fie transportat la Vincennes. Regele şi curtea îl urmaseră acolo. Ultimele sclipiri ale acestei flăcări aruncau încă destule luciri în jurul ei ca să absoarbă, în razele sale, toate celelalte lumini. De altfel, cum lesne se putea vedea, satelit credincios al ministrului său, tânărul Ludovic al XIV-lea mergea până în ultimul moment în sensul arătat de forța de atracție a acestuia.

Răul, după prevestirile lui Guénaud, devenise şi mai grav: nu mai era vorba de un atac de gută, era vorba de un atac al morții. Şi apoi, mai era ceva care făcea ca acest muribund să agonizeze şi mai mult încă: îngrijorarea ce-i vânzolea spiritul în legătură cu donația trimisă regelui, pe care, după spusele lui Colbert, monarhul trebuia să o înapoieze cardinalului fără a o primi. Cardinalul avea mare încredere, după cum s-a văzut, în prezicerile secretarului său; dar suma era uriaşă, şi oricât de isteț ar fi fost Colbert, din când în când cardinalul se gândea, în sinea lui, că poate duhovnicul se înşelase şi el, şi că s-ar putea să

mai aibă măcar atâta noroc de a nu fi osândit pe lumea cealaltă, cât noroc ar mai avea aici ca Ludovic al XIV-lea să-i dea înapoi milioanele sale.

De altminteri, cu cât donația întârzia să se întoarcă de unde plecase, cu atât Mazarin găsea că patruzeci de milioane meritau osteneala să rişti ceva pentru ele, mai ales când acest ceva era un lucru atât de părelnic cum este sufletul. Mazarin, în calitatea sa de cardinal şi de prim-ministru, era aproape ateu şi întru totul interesat materialiceşte. De câte ori se deschidea uşa, întorcea repede capul spre intrare, crezând că o să vadă reapărând pe acolo nefericita lui donație; dar, de fiecare dată înşelat în aşteptările sale, se lăsa din nou pe pernă, suspinând adânc şi resimțind şi mai tare durerea pe care izbutise o clipă s-o uite.

Ana de Austria îl urmase şi ea pe cardinal; inima sa, cu toate că vârsta o făcuse mai egoistă, nu putea să nu arate acestui muribund o tristețe pe care regina i-o datora ca femeie, spuneau unii, ca suverană, ziceau alții. Ea îşi pusese oarecum doliul pe față mai înainte de a fi nevoie, şi toată curtea făcuse la fel.

Ludovic, pentru a nu i se vedea pe chip ceea ce se petrecea în adâncul sufletului său, se încăpățâna să rămână închis în apartamentul lui, unde singură doica îi ținea tovărăşie; cu cât credea că se apropie termenul când orice constrângere va înceta pentru el, cu atât părea mai supus şi mai răbdător, stăpânindu-se pe el însuşi, ca toți oamenii de tărie care îşi pun în gând ceva, pentru a sări apoi cu şi mai multă putere în momentul hotărâtor.

Maslul fusese săvârşit în mare taină, deoarece cardinalul, credincios obiceiului său de a face totul pe ascuns, lupta împotriva aparențelor şi chiar a realităților, continuând să primească lume la patul său, ca şi cum n-ar fi fost lovit decât de o boală trecătoare. Guénaud, la rândul lui, nu dădea în vileag

absolut nimic: urmărit cu întrebările, hărțuit de curioşi şi de curteni, el nu răspundea nimic, sau cel mult atât: "Eminența sa e încă plină de tinerețe şi de putere; dar Dumnezeu soroceşte aşa cum îi e vrerea, şi când a hotărât să doboare un om, trebuie ca omul să cadă". Aceste cuvinte, aruncate în dreapta şi în stânga cu un fel de discreție, de rezervă şi de precădere, erau comentate cu mare interes mai ales de două persoane: regele şi cardinalul.

Mazarin, în pofida profeției lui Guénaud, se amăgea mereu, sau, mai bine zis. Îşi juca atât de bine rolul, încât cei mai iscoditori, spunând că el se amăgea, se înşelau pe ei înşişi.

Ludovic, despărțit de cardinal de două zile, cu privirea ațintită asupra actului de donație ce-l frământa atât de mult pe cardinal, nu ştia încă bine în ce stare se găsea Mazarin. Fiul lui Ludovic al XIII-lea, urmând tradițiile părinteşti, fusese până atunci atât de puțin rege, încât, dorind din tot sufletul regalitatea, o dorea totuşi cu acea temere ce însoțeşte totdeauna necunoscutul. Astfel, luând o hotărâre, pe care n-o împărtăşi de altminteri nimănui, se decise să-i ceară o întrevedere lui Mazarin. Ana de Austria fu aceea care, nelipsită din preajma cardinalului, auzi cea dintâi această dorință a regelui şi o şopti la urechea muribundului, care tresări.

Cu ce scop îi cerca Ludovic al XIV-lea o întrevedere? Ca să-i înapoieze donația, cum spusese Colbert? Ca s-o păstreze, după ce-i va fi mulțumit, cum se temea Mazarin? Totuşi, fiindcă muribundul simțea cum această nesiguranță îi sporea durerile, nu şovăi nici o clipă.

— Maiestatea sa va fi binevenit, da, foarte binevenit! strigă el, făcându-i lui Colbert, care stătea la căpătâiul patului, un semn către perdea, pe care acesta îl înțelese întru totul. Doamnă – adăugă Mazarin – maiestatea voastră va fi atât de bună să-l

încredințeze ea însăşi pe rege de adevărul celor pe care le-am spus?

Ana de Austria se ridică; era şi ea grăbită să vadă mai repede sfârşită povestea aceasta a celor patruzeci de milioane, către care se îndreptau pe ascuns gândurile tuturor.

După ce Ana de Austria ieşi, Mazarin făcu o mare sforțare şi, ridicându-se puțin către Colbert, îi spuse:

— Ei bine, Colbert, iată că au trecut două zile nenorocite! Două zile ucigătoare şi, după cum vezi, n-am primit nici un răspuns de-acolo!

— Răbdare, monseniore – rosti Colbert.

— Eşti nebun, omule! Mă sfătuieşti să am răbdare! Oh, zău, Colbert, tu îți bați joc de mine; eu mor, şi tu îmi spui să aştept!

— Monseniore – răspunse Colbert cu obişnuitul lui sânge rece – e cu neputință ca lucrurile să nu se petreacă aşa precum am spus. Maiestatea sa vine să vă vadă, asta înseamnă că vă aduce el însuşi donația.

— Crezi tu asta? Ei bine, eu, dimpotrivă, sunt sigur că regele vine să-mi mulțumească.

Ana de Austria se întoarse tocmai atunci din drum; în timp ce se îndrepta spre fiul ei, întâlnise în anticamere un nou vraci. Era vorba de un praf care trebuia să-l tămăduiască pe cardinal. Regina-mamă aducea câteva fire din acest praf.

Dar Mazarin nu la prafuri se gândea atunci; ca atare, nici nu vru să-şi arunce ochii asupra leacului, spunând că viața nu merită toate ostenelile pe care ceilalți le fac ca să i-o păstreze. Dar, rostind acest precept filozofic, taina lui, atât de îndelung păstrată, îi scăpă în fine de pe buze:

— Nu, doamnă – zise el – nu aceasta este problema cea mai importantă. Am făcut regelui, acum două zile, o mică donație; până azi, pesemne din delicatețe, maiestatea sa nu mi-a trimis nici o vorbă; dar a venit momentul să ne lămurim, şi rog pe

maiestatea voastră să-mi spună dacă regele a luat vreo hotărâre în această chestiune.

Ana de Austria făcu o mişcare ca să răspundă. Mazarin o opri.

— Adevărul, doamnă! zise el. În numele cerului, adevărul! Nu-l amăgiți pe un muribund cu o speranță care ar fi deşartă!

Aici, întâlni o privire a lui Colbert care voia să-i spună că a pornit pe un drum greşit în felul cum a ridicat problema.

— Ştiu – răspunse Ana de Austria, apucând mâna cardinalului – ştiu că ai făcut, cu mărinimie, nu o mică donație, cum ai spus cu atâta modestie, ci un dar măreț; ştiu cât de greu ți-ar fi dacă regele...

Mazarin asculta, aşa pe moarte cum era, cu mai multă însuflețire decât ar fi făcut-o zece oameni teferi.

— Dacă regele? tresări el.

— Dacă regele – continuă Ana de Austria – n-ar primi din toată inima ceea ce-i dăruieşti într-un chip atât de nobil.

Mazarin se lăsă să cadă pe pernă, cu deznădejdea omului ce nu mai vede nici o salvare de la înec; dar îşi păstră încă destulă putere şi prezență de spirit spre a-i arunca lui Colbert una din acele priviri ce merită zece sonete, adică zece lungi poeme.

— Nu-i aşa – adăugă regina – că ai fi socotit refuzul regelui ca un fel de jignire?

Mazarin îşi smucea capul pe pernă, fără să poată articula o singură silabă. Regina se înşela, sau se prefăcea că se înşală asupra adevăratului înțeles al frământării lui.

— De aceea – reluă ea – l-am pregătit cu sfaturi bune, şi în vreme ce anumite spirite, geloase, fără îndoială, de gloria pe care ai s-o câştigi prin această mărinimie, se străduiau să-i dovedească regelui că trebuie să refuze această donație, eu am luptat în favoarea domniei tale, şi am luptat atât de bine, încât

nu vei primi, sper, un răspuns care să te mâhnească.

— Ah – murmură Mazarin cu ochii strânşi – ah, iată un serviciu pe care nu-l voi uita nici un minut în timpul puținelor ceasuri ce mi-au mai rămas de trăit!

— De altminteri, trebuie sa o spun – urmă Ana de Austria – numai cu mare greutate l-am făcut să vină la eminența ta.

— Ah, la naiba! Cred. Oh!

— Dar ce ai, pentru Dumnezeu?

— Simt să ard ca focul.

— Suferi atât de mult?

— Ca un osândit!

Lui Colbert îi venea să intre în pământ.

— Aşadar – stărui Mazarin – maiestatea voastră crede că regele… (se întrerupse o clipă) că regele vine să-mi mulțumească?

— Aşa cred – răspunse regina.

Mazarin îl fulgeră pe Colbert cu cea mai aprigă dintre priviri.

În acel minut, uşierii vesteau sosirea regelui în anticamerele pline de lume. Această veste stârni un freamăt de care Colbert se folosi pentru a dispărea în dosul perdelei. Ana de Austria se ridică şi-l aşteptă în picioare pe fiul ei. Ludovic al XIV-lea apăru în pragul camerei, cu ochii ațintiți asupra muribundului, care nu-şi mai dădu osteneala să se mişte pentru această maiestate de la care socotea că nu mai are nimic de aşteptat.

Un valet împinse un fotoliu lângă pat. Ludovic o salută pe mama sa, apoi pe cardinal, şi se aşeză. Regina se aşeză şi ea. Pe urmă, fiindcă regele privi spre uşă, valetul înțelese această privire, făcu un semn şi toți curtenii care se mai aflau pe lângă draperii se îndepărtară numaidecât.

Tăcerea căzu în mijlocul încăperii, o dată cu draperiile de catifea. Regele, încă foarte tânăr şi foarte sfios în fața celui care îi fusese stăpân de la naştere, îl

respecta acum şi mai mult în această măreție supremă a morții; nu îndrăznea deci sa înceapă convorbirea, simțind că fiecare cuvânt trebuia să fie spus cu un rost, nu numai în legătură cu lucrurile de pe lumea aceasta, dar şi cu cele de pe lumea cealaltă.

Cât despre cardinal, pe el nu-l frământa decât un gând în momentul acela; donația sa. Nu durerea era aceea care-l făcea să pară atât de prăbuşit şi cu o privire atât de posomorâtă, ci aşteptarea mulțumirii ce urma să pornească de pe buzele regelui şi să năruie orice speranță de restituire. De aceea, Mazarin rupse cel dintâi tăcerea.

— Maiestatea voastră – zise el – a venit să se stabilească la Vincennes?

Ludovic dădu uşor din cap.

— E o aleasă favoare – continuă Mazarin – pe care o faceți unui muribund, şi care-i va îndulci întrucâtva moartea.

— Vreau să cred – răspunse regele – că am venit în vizită nu la un muribund, ci la un bolnav ce se mai poate încă vindeca.

Mazarin făcu o mişcare a feței care voia să spună: "Maiestatea voastră e prea binevoitoare; numai că eu ştiu mai bine ce-i cu mine". Apoi murmură:

— Ultima vizită, sire; ultima.

— Dacă ar fi aşa, domnule cardinal – zise regele – aş veni pentru ultima oară să cer sfatul unui îndrumător căruia îi datorez totul.

Ana de Austria era femeie: nu-şi putu stăpâni lacrimile. Ludovic se arăta el însuşi foarte mişcat, iar Mazarin era încă şi mai tulburat decât cei doi oaspeți, dar din alte motive. Tăcerea se lăsă din nou între ei. Regina îşi ştergea ochii, în timp ce Ludovic îşi recăpătă stăpânirea de sine.

— Spuneam – urmă regele – că datorez mult eminenței voastre.

Ochii cardinalului îl străpungeau pe Ludovic al

XIV-lea, căci simțea că se apropie momentul hotărâtor.

— Şi – continuă regele – principalul scop al vizitei mele era să aduc mulțumirile cele mai călduroase pentru ultima dovadă de prietenie pe care ați binevoit a mi-o arăta.

Obrajii cardinalului se schimonosiră deodată, buzele i se strâmbară, şi cel mai jalnic suspin pe care-l va fi scos vreodată se pregătea să iasă acum din pieptul său.

— Sire – grăi el – poate că-mi voi fi sărăcit biata mea familie; poate că-i voi fi ruinat pe ai mei, ceea ce nu mi se va ierta uşor; dar cel puțin nimeni nu va putea spune că am şovăit să-i sacrific totul regelui meu.

Ana de Austria începu să plângă din nou.

— Scumpe domnule de Mazarin – rosti regele pe un ton mai grav decât s-ar fi aşteptat de la tinerețea lui – m-ați înțeles greşit, pe cât îmi dau seama.

Mazarin se ridică într-un cot.

— Nu e câtuşi de puțin vorba să fie ruinată iubita voastră familie, nici să fie sărăciți slujitorii voştri; oh, nu, nici vorbă de aşa ceva!

"Hai că vrea să-mi înapoieze o firimitură – gândi în sinea lui Mazarin; atunci să-i smulgem o bucată cât mai mare."

"Regele s-a înduioşat şi face pe mărinimosul – gândi la rândul ei regina; nu trebuie lăsat să dea nimic înapoi; un asemenea prilej de bogăție nu se va mai ivi niciodată."

— Sire – vorbi cu glas tare cardinalul – familia mea e destul de numeroasă şi nepoatele melc vor fi destul de strâmtorate, după ce nu voi mai fi eu.

— Oh – se grăbi să-l întrerupă regina – să n-ai nici o grijă în privința familiei, scumpe domnule de Mazarin, nu vom avea prieteni mai buni ca prietenii dumitale; nepoatele domniei tale vor fi copiii mei,

surorile maiestății sale, şi dacă se va împărți o favoare în Franța, va fi pentru aceia pe care îi iubeşti.

"Fum!" gândi Mazarin, care cunoştea mai bine ca oricine altul temeiul ce se poate pune pe făgăduințele regilor. Ludovic citi acest gând pe chipul muribundului.

— Linişteşte-te, scumpe domnule de Mazarin – îi spuse el, cu o jumătate de zâmbet trist ce licărea sub ironia sa – domnişoarele de Mazarin vor pierde, pierzându-te pe dumneata, bunul lor cel mai mare; asta însă nu le va împiedica să rămână cele mai bogate moştenitoare din Franța; şi fiindcă ai avut bunăvoința să-mi dăruieşti zestrea lor...

Cardinalul aştepta cu sufletul la gură.

— Le-o înapoiez – continuă Ludovic, trăgând de la piept şi întinzând spre patul cardinalului pergamentul care cuprindea donația ce, de două zile încoace, stârnise atâtea grele furtuni în spiritul bietului Mazarin.

— Ce v-am spus eu, monseniore? se auzi murmurând în dosul perdelei o voce uşoară ca un suflu.

— Maiestatea voastră îmi înapoiază donația? exclamă cardinalul, atât de tulburat de bucurie, încât îşi uită rolul de binefăcător.

— Maiestatea voastră aruncă patruzeci de milioane? strigă Ana de Austria, atât de uluită, încât îşi uită rolul de îndurerată.

— Da, domnule cardinal; da, doamnă – răspunse Ludovic al XIV-lea, sfâşiind pergamentul pe care Mazarin nu îndrăznise încă să-l ia în mână. Da, rup în bucăți acest act ce dezmoşteneşte o întreagă familie. Bunurile strânse de eminența sa în serviciul meu sunt ale sale şi nu ale mele.

— Dar, sire – zise Ana de Austria – maiestatea voastră s-a gândit că n-are nici zece mii de scuzi în vistierie?

— Doamnă, am făcut primul meu act regesc, şi sper că el va însemna un început vrednic de domnia mea.

— Ah, sire, aveţi dreptate! rosti Mazarin. E un act cu adevărat mare, e un act cu adevărat generos ceea ce aţi făcut acum.

Şi privi una după alta bucăţile de pergament împrăştiate de-a lungul patului, pentru a se încredinţa pe deplin că fusese rupt actul adevărat şi nu cumva o copie. În fine, dădu cu ochii de bucata pe care se afla semnătura lui şi, recunoscându-şi scrisul, se lăsă să cadă moale pe pernă.

Ana de Austria, fără a mai avea tăria să-şi ascundă dezaprobarea, ridică braţele şi ochii spre cer.

— Ah, sire – bolborosi Mazarin – ah, sire, fiţi binecuvântat! Pe Dumnezeul meu, veţi fi iubit de întreaga mea familie!... *Per Bacco!* Dacă vreodată veţi avea vreo nemulţumire din partea alor mei, sire, încruntaţi doar sprâncenele, şi eu mă voi ridica din mormânt!

Această tiradă de fariseu nu avu însă efectul la care se aşteptase Mazarin. Ludovic se grăbise să treacă la chestiuni de ordin mai înalt; în ceea ce o priveşte pe Ana de Austria, ea, neputând îndura, fără să se lase pradă mâniei pe care o simţea crescându-i în piept, nici mărinimia fiului, nici făţărnicia cardinalului, se ridică şi ieşi din cameră, fără să-i pese că trăda astfel atitudinea sa de îndoliere.

Mazarin ghici totul şi, temându-se ca nu cumva Ludovic al XIV-lea să se răzgândească, începu, pentru a-i abate gândurile în altă parte, să ţipe, aşa cum avea să facă mai târziu Scapin în acea sublimă farsă - pentru care mohorâtul şi cicălitorul Boileau a îndrăznit să-l mustre pe Molière. Totuşi, ţipetele se domoliră încetul cu încetul, şi după ce Ana de Austria ieşi din odaie, ele se stinseră cu totul.

— Domnule cardinal – zise regele – acum mai

aveți ceva să-mi spuneți?

— Sire – răspunse Mazarin – sunteți înțelepciunea însăşi, chibzuință în persoană; cât despre generozitate, nu mai vorbesc nimic; ceea ce ați făcut întrece tot ce-au fost în stare să facă vreodată oamenii cei mai mărinimoşi din antichitate şi din timpurile moderne.

Regele rămase rece la toate aceste laude.

— Aşadar – zise el – vă mărginiți la o simplă mulțumire, domnule, şi experiența dumneavoastră, mult mai bine cunoscută decât înțelepciunea, chibzuință şi generozitatea mea, nu vă inspiră nici un sfat prietenesc de care să mă folosesc în viitor?

Mazarin stătu o clipă pe gânduri.

— Ați făcut mult, sire – zise el – pentru mine, adică pentru ai mei.

— Să nu mai vorbim despre asta – zise regele.

— Ei bine – continuă Mazarin – vreau să vă dau ceva în schimbul acestor patruzeci de milioane la care renunțați atât de regeşte.

Ludovic al XIV-lea schiță o mişcare ce arăta că toate aceste linguşiri îl făceau să sufere.

— Vreau – reluă Mazarin – să vă dau un sfat; un sfat, da, însă mai valoros decât aceste patruzeci de milioane.

— Domnule cardinal! îl întrerupse Ludovic al XIV-lea.

— Sire, ascultați acest sfat.

— Ascult.

— Apropiați-vă, sire, căci mă istovesc... Mai aproape, sire, mai aproape.

Regele se aplecă peste patul muribundului.

— Sire – rosti Mazarin, cu un glas atât de slab, încât vorbele lui păreau murmure venite din adâncul mormântului ca să ajungă la urechile încordate ale regelui – sire, să nu vă luați niciodată prim-ministru.

Ludovic se îndreptă din spate, uimit. Sfatul era o

spovedanie. Şi era o comoară, într-adevăr, această spovedanie sinceră a lui Mazarin. Moştenirea pe care o lăsa cardinalul tânărului rege se compunea din şapte cuvinte; dar aceste şapte cuvinte. Mazarin însuşi o spusese, valorau cât patruzeci de milioane.

Ludovic rămase o clipă năuc. Cât despre Mazarin, el se părea că nu spusese decât un lucru foarte firesc.

— Şi acum, în afară de familia domniei tale – întrebă tânărul rege – mai ai pe cineva pe care vrei să-l ocrotesc, domnule de Mazarin?

O mică fâşâială se auzi de-a lungul perdelei, dincolo. Mazarin înțelese.

— Da, da! zise el repede. Da, sire! Vă las în seamă un om înțelept, un om cinstit, un om priceput!

— Spune-i numele, domnule cardinal.

— Numele lui vă e încă aproape necunoscut, sire: e al domnului Colbert, intendentul meu. Oh, puneți-l la încercare! adăugă Mazarin, cu glas apăsat. Tot ce mi-a prezis el s-a întâmplat; are un ochi bun şi niciodată nu s-a înşelat, nici asupra lucrurilor, nici asupra oamenilor, ceea ce e şi mai surprinzător. Sire, vă datorez mult, dar vreau să cred că mă plătesc față de maiestatea voastră dându-vi-l pe domnul Colbert.

— Fie – rosti încet de tot Ludovic al XIV-lea, căci, aşa cum spusese şi Mazarin, numele lui Colbert îi era necunoscut, şi el lua acest entuziasm al cardinalului drept o vorbă a unui muribund.

Cardinalul căzu iarăşi pe perna lui.

— De astă dată, adio, sire... adio – murmură Mazarin. Sunt istovit şi am încă un drum greu de făcut până să mă înfățişez înaintea noului meu stăpân... Adio, sire.

Tânărul rege îşi simți ochii umezindu-i-se. Se mai aplecă o dată deasupra muribundului, care era aproape rece, apoi se îndreptă cu paşi repezi spre ieşire.

XLIX
PRIMA APARIȚIE A LUI COLBERT

Întreaga noapte trecu în zvârcoliri deopotrivă de mari şi pentru muribund, şi pentru rege: muribundul îşi aştepta izbăvirea, regele îşi aştepta libertatea.

Ludovic nu se culcă de loc în noaptea aceea. La un ceas după ce părăsi odaia cardinalului, află că muribundul, prinzând puține puteri, pusese să fie îmbrăcat, fardat, pieptănat şi că voise să primească pe ambasadori. Asemenea lui August, socotea lumea aceasta un teatru, fără îndoială, şi voia să joace în chip corect ultimul act al comediei sale.

Ana de Austria nu se mai întoarse la cardinal, căci nu mai avea ce să facă acolo. Buna-cuviință fu luată drept pretext pentru absența ei. De altfel, cardinalul nu-i simțea lipsa; îndemnul pe care regina îl dăduse fiului ei îi rămăsese ca un cui înfipt în inimă.

Aproape de miezul nopții, Mazarin, fardat încă, intră în agonie. Îşi revăzuse testamentul, şi întrucât acest testament era mărturia exactă a voinței lui, iar cum el se temea ca vreo înrâurire dinafară să nu se folosească de starea sa de slăbiciune pentru a schimba ceva în testament, îi dăduse cuvânt de ordine lui Colbert, care se plimba pe coridorul ce ducea la camera de dormit a cardinalului, ca şi cum ar fi fost cel mai straşnic dintre paznicii săi.

Regele, închis în apartamentul său, o trimitea la fiecare ceas pe doică să se intereseze de starea lui Mazarin şi să-i aducă buletinul exact al sănătății cardinalului. După ce află ca Mazarin fusese îmbrăcat, fardat şi pieptănat şi că primise pe ambasadori, Ludovic fu înştiințat, în sfârşit, că la

căpătâiul cardinalului au început să se citească rugăciunile pentru cei pe moarte.

La ceasurile unu după miezul nopții, Guénaud încercă ultimul leac, socotit leacul eroic. Era o rămăşiță a vechilor păreri din această epocă a scrimei, ce se pregătea să apună pentru a lăsa locul altor epoci, şi care spera că s-ar mai putea găsi împotriva morții vreo lovitură tainică.

Mazarin, după ce bău leacul, răsuflă uşurat timp de aproape zece minute. Numaidecât apoi dădu ordin să se răspândească peste tot şi fără zăbavă vestea despre o îmblânzire a bolii. Regele, aflând aceasta, simți un val de sudoare rece năpădindu-i fruntea. Întrevăzuse ziua libertății; sclavia i se părea acum mai întunecată şi mai grea de suportat ca oricând. Dar buletinul următor schimbă cu totul fața lucrurilor. Mazarin aproape că nu mai răsufla şi abia mai auzea rugăciunile pe care preotul de la Saint-Nicolas-des-Champs le silabisea la căpătâiul lui. Regele începu să se plimbe cu nerăbdare prin cameră şi să cerceteze, din mers, mai multe hârtii scoase dintr-o casetă a cărei cheie o avea numai el. Doica se reîntoarse pentru a treia oară. Domnul de Mazarin făcuse un joc de cuvinte şi dăduse ordin să fie lustruită încă o dată *Flora* lui Tizian, care-i aparținea. În sfârşit, pe la ceasurile două dinspre ziuă, regele nu mai putu să-şi învingă oboseala: de douăzeci şi patru de ceasuri nu închisese ochii. Somnul, atât de puternic la vârsta lui, puse stăpânire pe el şi-l ținu prins timp de aproape un ceas. Dar nici atunci nu se culcă, ci se trânti într-un jilț. Pe la ceasurile patru, doica, intrând în cameră, îl trezi.

— Ei bine? întrebă regele.

— Ei bine, scumpul meu sire – răspunse doica, împreunându-şi mâinile cu un aer deznădăjduit – ei bine, a murit.

Regele se ridică dintr-o săritură, ca şi cum un arc

de oțel l-ar fi pus pe picioare.

— A murit? strigă el.

— Vai, da!

— E absolut sigur?

— Da.

— Oficial?

— Da.

— Vestea s-a dat în vileag?

— Nu încă.

— Atunci cine ți-a spus că a murit?

— Domnul Colbert.

— Domnul Colbert?

— Da.

— Şi el era sigur de ceea ce ți-a spus?

— Ieşea din cameră, unde ținuse câteva clipe o oglindă deasupra buzelor cardinalului.

— Ah! rosti regele. Şi ce-a mai făcut domnul Colbert?

— A părăsit odaia eminenței sale.

— Pentru a se duce unde?

— Ca să mă urmeze.

— Aşadar e...

— Aici, scumpul meu sire, aşteptând la uşă buna voastră plăcere de a-l primi.

Ludovic alergă la uşă, o deschise el însuşi şi-l zări afară pe Colbert, în picioare, aşteptând. Regele tresări în fața acestei statui înveşmântate în negru. Colbert salută cu un respect adânc şi făcu doi paşi spre maiestatea sa. Ludovic intră din nou în cameră, făcându-i semn lui Colbert să-l urmeze. Acesta trecu pragul; Ludovic îi spuse doicii să plece, şi ea închise uşa, ieşind. Colbert stătea cu modestie în picioare, lângă uşă.

— Ce veste îmi aduci, domnule? întrebă Ludovic, foarte tulburat că-şi trăda dorința sa cea mai fierbinte, pe care nu şi-o mai putea ascunde pe deplin.

— Că domnul cardinal a trecut la cele veşnice, sire, şi vă aduc ultimul său adio.

Regele rămase o clipă pe gânduri. În această clipă, îl privi îndeaproape pe Colbert; era limpede că ultimul sfat al cardinalului îi reapăruse acum în minte.

— Dumneata eşti domnul Colbert? întrebă el.

— Da, sire.

— Slujitor credincios al eminenței sale, după câte mi-a spus eminența sa însăşi?

— Da, sire.

— Păstrătorul unei părți a tainelor sale?

— Ale tuturor.

— Prietenii şi slujitorii eminenței sale defuncte îmi vor fi dragi, domnule, şi voi avea grijă să fii numit în birourile mele.

Colbert făcu o plecăciune.

— Eşti om de cifre, domnule, cred.

— Da, sire.

— Domnul cardinal te folosea în economatul său?

— Mi-a acordat această cinste, sire.

— Pentru casa mea n-ai făcut niciodată nimic personal, nu-i aşa?

— Iertare, sire; eu am avut fericirea de a-i da domnului cardinal ideea unei economii care aduce în sipetele maiestății voastre trei sute de mii de franci în fiecare an.

— Despre ce economii vorbeşti, domnule? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Maiestatea voastră ştie că cei o sută de elvețieni poartă dantele de argint pe marginea panglicilor lor?

— Fără îndoială.

— Ei bine, sire, eu am făcut propunerea ca la toate aceste panglici să se pună dantele de argint fals; asta nu se bagă de seamă, în schimb o sută de mii de

scuzi înseamnă hrana unui regiment timp de un semestru, sau costul a zece mii de muschete bune, sau valoarea unei corăbii cu zece tunuri, gata să pornească în larg.

— Ai dreptate – zise Ludovic al XIV-lea, uitându-se cu şi mai multă atenție la acest personaj – şi iată, pe legea, mea, o economie bine chibzuită. De altminteri, e caraghios ca nişte soldați să poarte aceleaşi dantele pe care le poartă seniorii.

— Sunt fericit că maiestatea voastră mă încuviințează – zise Colbert.

— Asta era singura slujbă pe care o aveai pe lângă cardinal? întrebă regele.

— Eu sunt cel pe care eminența sa l-a însărcinat să verifice conturile vistieriei statului, sire.

— Ah! făcu Ludovic, care se pregătea să-l lase pe Colbert să plece, dar, auzind aceasta, îl opri: Pe dumneata te-a însărcinat, aşadar, eminența sa să-l controlezi pe domnul Fouquet. Şi rezultatul controlului?

— Am găsit deficit, sire; dar, dacă maiestatea voastră binevoieşte să-mi îngăduie...

— Vorbeşte, domnule Colbert.

— Trebuie să dau maiestății voastre câteva lămuriri.

— Nu-i de loc nevoie, domnule. Dumneata, care ai verificat conturile, spune-mi ce-ai găsit acolo?

— E foarte simplu, sire... Gol peste tot, bani nicăieri.

— Ia seama, domnule; dumneata ataci cu asprime gestiunea domnului Fouquet, care, după câte am auzit spunându-se, e totuşi un om priceput.

Colbert se înroşi, pe urmă păli, deoarece simțea că din acel moment intra în luptă cu un om a cărui putere era aproape egală cu puterea celui ce murise.

— Da, sire, un om foarte priceput – repetă el, înclinându-se.

— Atunci, dacă domnul Fouquet e un om priceput şi, cu toată priceperea lui, banii lipsesc, a cui e vina?

— Eu nu acuz, sire, constat.

— Foarte bine; fă-ți socotelile dumitale şi adu-mi-le să le văd şi eu. E deficit, zici? Un deficit poate fi trecător, creditele revin, fondurile se întorc.

— Nu, sire.

— Pentru anul ăsta, se poate, îți dau dreptate; dar pentru anul care vine?

— Anul viitor, sire, vistieria va fi tot aşa de goală ca şi anul ăsta.

— Dar anul celălalt, atunci?

— La fel ca anul viitor.

— Ei, dar ce-mi spui dumneata, domnule Colbert?

— Spun că s-au făcut cheltuieli pe patru ani înainte.

— Dacă-i aşa, vom face un împrumut.

— Vom face trei, sire.

— Voi crea oficii pentru a ie prescrie şi se vor strânge banii cuveniți din dări.

— Cu neputință, sire, căci s-au creat oficii peste oficii, ale căror tracte sunt date în alb, în aşa fel că cei ce le cumpără se folosesc de ele fără să le mai acopere. Iată pentru ce maiestatea voastră nu poate să prescrie. Afară de asta, la fiecare împrumut, domnul intendent superior a dat o treime comision, în aşa măsură că populația e stoarsă, fără ca maiestatea voastră să aibă vreun folos.

Regele făcu o mişcare.

— Lămureşte-mă, domnule Colbert!

— Maiestatea voastră să-şi exprime limpede gândul şi să-mi spună în ce privință anume s-o lămuresc.

— Ai dreptate; totul limpede, nu-i aşa?

— Da, sire, limpede. Dumnezeu e Dumnezeu,

mai ales fiindcă a făcut lumină.

— Ei bine, de pildă – reluă Ludovic al XIV-lea – dacă astăzi, când domnul cardinal e mort şi când eu sunt rege, dacă aş vrea să am bani?

— Maiestatea voastră nu i-ar avea.

— Oh, iată ceva ciudat, domnule. Cum, intendentul meu superior nu mi-ar putea găsi bani?

Colbert dădu din capul său mare.

— Ce vrei să spui? făcu regele. Veniturile statului sunt oare în aşa hal de înglodate în datorii, încât nu mai sunt venituri?

— Da, sire, în aşa hal.

Regele încruntă din sprâncene.

— Fie! zise el. Voi strânge ordonanţele pentru a obţine de la purtători o scădere a datoriilor, o lichidare convenabilă.

— Cu neputinţă, căci ordonanţele au fost schimbate în bilete, care bilete, pentru simplificarea operaţiilor şi uşurarea folosirii lor, au fost tăiate în atât de multe părţi, încât nu se mai poate recunoaşte originalul.

Ludovic, foarte nervos, se plimba în sus şi în jos, cu sprâncenele mereu încordate.

— Atunci, dacă toate acestea sunt aşa cum spui, domnule Colbert – zise el, oprindu-se deodată – înseamnă că voi fi ruinat înainte de a începe să domnesc.

— Sunteţi, într-adevăr sire – răspunse netulburatul socotitor de cifre.

— Totuşi, domnule, banii trebuie şi fie undeva!

— Da, sire, şi pentru început aduc maiestăţii voastre o notă a fondurilor pe care domnul cardinal Mazarin n-a voit să le treacă în testamentul său, nici în vreun alt act, dar mi le-a încredinţat mie.

— Dumitale?

— Da, sire, cu porunca de a le pune la dispoziţia maiestăţii voastre.

— Cum, în afară de cele patruzeci de milioane?

— Da, sire.

— Domnul de Mazarin mai avea şi alte fonduri?

Colbert se înclină.

— Dar atunci omul ăsta era un sac fără fund! murmură regele. Domnul de Mazarin într-o parte, domnul Fouquet în alta... poate mai mult de o sută de milioane pentru ei amândoi! Nu mă mai mir că vistieria mea e goală!

Colbert aşteptă fără să se mişte.

— Şi suma pe care mi-o aduci înseamnă barem ceva? întrebă regele.

— Da, sire, suma e destul de rotundă.

— Se ridică la...?

— La treisprezece milioane de livre, sire.

— Treisprezece milioane! strigă Ludovic al XIV-lea, tresăltând de bucurie. Treisprezece milioane ai spus, domnule Colbert?

— Am spus treisprezece milioane, da, maiestatea voastră.

— De care nu ştie nimeni?

— De care nu ştie nimeni.

— Care sunt în mâinile dumitale?

— În mâinile mele, da, sire.

— Şi pe care le pot avea?

— În două ceasuri.

— Dar unde se găsesc ele?

— În pivnița unei case pe care domnul cardinal o avea în oraş şi pe care a binevoit să mi-o lase printr-o clauză specială, trecută în testamentul său.

— Prin urmare, cunoşti testamentul cardinalului?

— Am o copie, semnată de mâna lui.

— O copie?

— Da, sire, iat-o.

Colbert scoase actul din buzunar şi-l arătă regelui. Ludovic citi articolul în legătură cu donația

acelei case.

— Dar – zise el – aici e vorba numai de casă, nicăieri nu se pomeneşte de bani.

— Iertare, sire, despre asta stă scris în conştiința mea.

— Domnul de Mazarin a avut atâta încredere în dumneata?

— De ce nu, sire?

— El, omul cel mai bănuitor cu putință?

— Față de mine nu era, sire, după cum maiestatea voastră poate să vadă.

Ludovic îşi opri cu admirație privirea asupra acestui cap vulgar, însă foarte expresiv.

— Dumneata eşti un om cinstit, domnule Colbert – zise apoi.

— Asta nu e o virtute, sire, e o datorie – răspunse cu răceală Colbert.

— Dar – adăugă Ludovic al XIV-lea – aceşti bani nu sunt ai familiei?

— Dacă aceşti bani ar fi fost ai familiei, cardinalul i-ar fi trecut în testament laolaltă cu restul averii sale. Dacă aceşti bani ar fi fost ai familiei, cu, care am întocmit actul de donație în favoarea maiestății voastre, aş fi adăugat şi suma de treisprezece milioane la aceea de patruzeci de milioane ce v-a fost oferită.

— Cum – strigă Ludovic al XIV-lea – dumneata ai întocmit actul de donație, domnule Colbert?

— Da, sire.

— Şi cardinalul nu te-a dat afară? adăugă cu naivitate regele.

— I-am spus eminenței sale că maiestatea voastră nu va primi nimic – răspunse Colbert cu acelaşi ton liniştit pe care l-am arătat şi care, chiar în situațiile cele mai obişnuite, avea ceva solemn.

Ludovic îşi trecu palma peste frunte.

— Oh – murmură el în şoaptă – sunt încă prea

tânăr ca să le pot porunci oamenilor!

Colbert stătea şi aştepta sfârşitul acestui monolog lăuntric. Îl văzu apoi pe Ludovic al XIV-lea înălțându-şi capul.

— La ce oră să aduc maiestății voastre banii? întrebă el.

— În astă-noapte, la ceasurile unsprezece. Doresc ca nimeni să nu ştie că am aceşti bani.

Colbert nu răspunse nimic, ca şi cum acest lucru n-ar fi fost spus pentru el.

— Suma e în lingouri sau în monedă aur?

— În monedă aur, sire.

— Bine.

— Unde s-o aduc?

— La Luvru. Mulțumesc, domnule Colbert.

Colbert se înclină şi ieşi.

— Treisprezece milioane! exclamă Ludovic al XIV-lea când rămase singur. Dar asta e un vis!

Apoi lăsă să-i cadă fruntea în podul palmelor, ca şi cum ar fi vrut să adoarmă. După o clipă însă, îşi înălță din nou capul, îşi scutură frumoasa lui perucă, se ridică şi, deschizând cu mişcări repezi fereastra, îşi scaldă fruntea înfierbântată în aerul răcoros al dimineții care îi aducea mireasma înțepătoare a copacilor şi dulcele parfum al florilor.

Zorile strălucitoare se înălțau la orizont şi cele dintâi raze ale soarelui încununară cu lumina lor vie fruntea tânărului rege.

— Aceste zori sunt zorile domniei mele – silabisi Ludovic al XIV-lea. Să fie oare o prevestire pe care mi-o trimiți de sus, Dumnezeule atotputernic?...

PRIMA ZI A REGALITĂȚII LUI LUDOVIC AL XIV-LEA

Dimineața, vestea morții cardinalului se răspândi în tot castelul şi, din castel, în tot oraşul.

Miniştrii Fouquet, Lyonne şi Letellier intrară în sala de şedințe, pentru a ține consiliu. Regele îi chemă însă îndată la el.

— Domnilor – le vorbi suveranul – domnul cardinal nu mai e. Cât a trait l-am lăsat să-mi cârmuiască treburile; dar acum înțeleg să guvernez eu însumi. Îmi veți da sfatul atunci când vi-l voi cere. Puteți pleca.

Miniştrii se priviră uluiți unul pe altul. Dacă îşi ascundeau un zâmbet, o făceau cu mari sforțări, întrucât ştiau că Prințul, crescut departe de cunoaşterea treburilor politice, îşi lua asupră-şi, din amor propriu, o sarcină prea grea pentru puterile lui.

Fouquet se despărți, de colegii lui la capătul scării, spunându-le:

— Domnilor, de aici înainte noi vom avea mai puține griji.

Şi se urcă foarte voios în trăsura lui.

Ceilalți, oarecum nelinişteți de întorsătura pe care o luau evenimentele, reveniră împreună la Paris.

Pe la ceasurile zece, regele trecu în apartamentele mamei sale, cu care avu o întrevedere strict particulară; apoi, după masă, se urcă în trăsura închisă şi nu coborî decât la Luvru. Aici primi multă lume, încercând o anumită plăcere în a observa şovăiala tuturor şi curiozitatea fiecăruia.

Spre seară, porunci ca porțile Luvrului să fie închise, în afară de una singură, aceea care da înspre chei. În acest loc puse de strajă două sute de elvețieni care nu vorbeau o boabă franțuzeşte, cu consemnul sa lase să intre tot ce va fi balot, dar nimic altceva, şi să nu lase să iasă nimic.

La ceasurile unsprezece punct, auzi sub portic uruitul unui car încărcat, apoi al altuia, pe urmă al unui al treilea. După care, poarta scârțâi înfundat din

țâțâni, închizându-se. Puțin după aceea, cineva râcâi cu unghia în uşa cabinetului. Regele deschise el însuşi şi-l văzu pe Colbert, ale cărui prime cuvinte fură acestea:

— Banii sunt în pivnița maiestății voastre.

Ludovic coborî numaidecât, să vadă cu ochii lui butoiaşele încărcate cu piese de aur şi argint, pe care, sub supravegherea lui Colbert, patru oameni le rostogoleau într-o hrubă a cărei cheie regele i-o dăduse lui Colbert în aceeaşi dimineață. După ce le văzu, Ludovic se întoarse în apartamentul sau, urmat de Colbert, care nu-şi încălzise proverbiala lui răceală nici măcar cu o rază de satisfacție personală.

— Domnule – îl întrebă regele – cu ce vrei să te rasplătesc pentru credința şi cinstea dumitale?

— Cu nimic, sire.

— Cum, cu nimic? Nici chiar dacă ți-aş da prilejul de a mă sluji?

— Chiar dacă maiestatea voastră nu mi-ar da acest prilej, nu aş sluji-o cu mai puțină tragere de inimă. Îmi e cu neputință să nu fiu cel mai credincios servitor al regelui.

— Vei fi intendentul meu, domnule Colbert.

— Dar există un intendent superior, sire.

— Ştiu.

— Sire, intendentul superior este omul cel mai puternic din regat.

— Ah! strigă Ludovic, roşindu-se. Crezi, într-adevăr?

— În opt zile mă va strivi, sire; căci, oricum, maiestatea voastră îmi încredințează un control unde puterea este absolut necesară. Un intendent sub intendentul superior e un grad inferior.

— Vrei ajutoare... Nu e destul că te bizui pe mine?

— Am avut onoarea de a spune maiestății voastre că domnul Fouquet, în timpul vieții domnului de

Mazarin, era al doilea personaj al regatului; după moartea domnului de Mazarin, domnul Fouquet se află pe locul întâi.

— Domnule, astăzi încă admit să-mi spui orice, dar mâine, ia seama, n-o voi mai îngădui.

— Atunci mâine voi fi de prisos pentru maiestatea voastră?

— Eşti de pe acum, întrucât te temi să nu te compromiți, slujindu-mă.

— Mă tem numai să nu fiu împiedicat de a vă sluji.

— Ce vrei atunci?

— Vreau ca maiestatea voastră să-mi dea ajutoare în funcțiune de intendent.

— Funcțiunea îşi va pierde din valoare.

— Dar va câştiga în siguranță.

— Alege-ți singur colegii.

— Domnii Breteuil, Marin, Hervard.

— Mâine, ordonanța va fi dată.

— Sire, mulțumesc!

— Asta e tot ce-mi ceri?

— Nu, sire; încă ceva...

— Ce anume?

— Îngăduiți-mi să formez o cameră de justiție.

— Ce să faci cu această cameră de justiție?

— Să-i judec pe perceptorii şi pe samsarii care, de zece ani încoace, au furat mereu.

— Şi... ce-o să li se facă?

— Vor fi spânzurați trei, ceea ce va face să le piară pofta celorlalți.

— Nu pot să-mi încep domnia prin execuții, domnule Colbert.

— Dimpotrivă, sire, ca să n-o sfârşiți prin torturi.

Regele nu răspunse.

— Maiestatea voastră încuviințează? întrebă Colbert.

— Am să chibzuiesc, domnule.

— Să nu fie prea târziu, sire.

— Pentru ce?

— Pentru că avem de-a face cu oameni mai tari decât noi, dacă vor prinde de veste.

— Formează această cameră de justiție, domnule.

— O voi forma.

— Asta e tot?

— Nu, sire; mai e încă un lucru tot atât de însemnat... Ce drepturi va da maiestatea voastră funcțiunii de intendent?

— Dar... nu ştiu... În privința asta sunt anume reguli...

— Sire, am nevoie ca acestei funcțiuni să i se dea dreptul de a citi corespondența cu Anglia.

— Cu neputință, domnule, dat fiind că această corespondență se deschide în consiliu; domnul cardinal însuşi făcea aşa.

— Credeam că maiestatea voastră a declarat azi-dimineață că nu va mai avea nevoie de consiliu.

— Da, aşa am declarat.

— Atunci maiestatea voastră va binevoi să citească singură scrisorile pe care le primeşte, şi îndeosebi cele din Anglia; țin mult la acest punct.

— Domnule, vei avea această corespondență şi mă vei înştiința de cuprinsul ei.

— Şi acum, sire, ce voi avea de făcut în treburile băneşti?

— Tot ceea ce domnul Fouquet nu va face.

— Este ceea ce ceream maiestății voastre. Mulțumesc, plec liniştit.

Şi plecă, într-adevăr. Ludovic îl privi ieşind. Colbert nu se depărtă nici o sută de paşi de Luvru, că regele primi o scrisoare din Anglia. După ce o întoarse şi pe o parte şi pe alta, cercetând-o îndeaproape, o deschise nerăbdător şi găsi înăuntru un mesaj din partea regelui Carol al II-lea. Iată ce-i scria prințul englez regescului său frate:

Maiestatea voastră trebuie să fie foarte neliniştită din pricina bolii domnului cardinal de Mazarin; dar sporirea primejdiei nu vă poate fi decât de folos. Cardinalul e condamnat de medicul său. Vă mulţumesc pentru binevoitorul răspuns ce mi-aţi dat la înştiinţarea mea în legătură cu lady Henriette Stuart, sora mea, şi peste opt zile prinţesa va pleca spre Paris, împreuna cu suita sa.

E îmbucurător pentru mine să recunosc frăţeasca prietenie pe care mi-aţi arătat-o şi să vă numesc, cu şi mai multă îndreptăţire, fratele meu. E mai ales îmbucurător pentru mine să dovedesc maiestăţii voastre cât de preocupat sunt de ceea ce ştiu că-i poate face plăcere. Aţi pus să se întărească pe ascuns Belle-Isle-en-Mer. E o greşeală. Niciodată noi nu vom purta război unul cu altul. Această măsură nu mă nelinişteşte; ea mă întristează... Risipiţi în zadar milioanele acolo, spuneţi asta miniştrilor domniei voastre, şi fiţi încredinţat că poliţia mea ştie totul. Faceţi-mi aceleaşi servicii, fratele meu, dacă va fi cazul.

Regele sună cu nerăbdare şi valetul de cameră se ivi îndată.

— Domnul Colbert a ieşit acum de aici şi nu poate fi prea departe... Să fie chemat înapoi! strigă regele.

Valetul de cameră porni să îndeplinească ordinul, dar regele îl opri.

— Nu – zise el – nu... Văd toată urzeala acestui om. Belle-Isle e a domnului Fouquet; Belle-Isle întărită înseamnă o conspiraţie a domnului Fouquet... Descoperirea acestei conspiraţii înseamnă prăbuşirea intendentului superior, şi această descoperire rezultă din corespondenţa cu Anglia; iată pentru ce Colbert voia să aibă această corespondenţă. Oh, nu-mi pot lăsa însă toată puterea numai pe acest om; el nu e

decât capul, îmi trebuie şi braţul.

Ludovic scoase numaidecât un strigăt de bucurie.

— Aveam parcă – se adresă ei valetului de cameră – un locotenent de muşchetari.

— Da, sire; domnul d'Artagnan.

— A părăsit în momentul de faţa serviciul?

— Da, sire.

— Să fie găsit, şi mâine dimineaţă, când mă voi scula, să fie aici.

Valetul de cameră se înclină şi ieşi.

— Treisprezece milioane în pivniţa mea – rosti apoi Ludovic – Colbert îngrijindu-mi punga şi d'Artagnan ţinându-mi spada: sunt rege!

LI
O PASIUNE

Chiar în ziua sosirii lui, după vizita la Palatul Regal, Athos se reîntoarse, după cum am văzut, la hotelul din strada Saint-Honoré. Aici îl găsi pe vicontele de Bragelonne, care îl aştepta în camera lui, stând de vorbă cu Grimaud.

Nu era uşor lucru să stai de vorbă cu acest bătrân servitor; numai doi oameni cunoşteau secretul: Athos şi d'Artagnan. Cel dintâi izbutea să facă aceasta, fiindcă Grimaud însuşi îl trăgea de limbă; d'Artagnan, dimpotrivă, fiindcă ştia să-l tragă el de limbă pe Grimaud.

Raoul se străduia să-l facă să-i vorbească despre călătoria în Anglia, şi Grimaud i-o povesti în toate amănuntele ei, cu un anumit număr de gesturi şi în opt cuvinte, nici mai mult, nici mai puţin. Arătase mai întâi, printr-o mişcare unduitoare a mâinii, că stăpânul său şi cu el străbătuseră marea.

— În vederea vreunei expediții? întrebase Raoul.

Grimaud, lăsându-şi capul în jos, răspunse: "Da".

— În care domnul conte a avut de înfruntat primejdii? mai întrebă Raoul.

Grimaud dădu uşor din umeri, ca pentru a spune: "Aşa şi aşa".

— Şi cam ce fel de primejdie? stărui Raoul.

Grimaud arătă spada; apoi arătă spre foc şi spre o flintă atârnată în perete.

— Domnul conte avea deci un duşman acolo? întrebă Raoul.

— Monck – răspunse Grimaud.

— E ciudat – adăugă Raoul – că domnul conte continuă să mă privească şi azi ca pe un novice şi să nu mă facă părtaş la cinstea sau primejdia acestor întâlniri.

Grimaud zâmbi. În clipa aceea sosi Athos. Gazda îi lumina scara şi Grimaud, recunoscând paşii stăpânului său, îi ieşi înainte, astfel că tăie dintr-o dată firul convorbirii.

Dar Raoul abia se stârnise; pornit pe calea întrebărilor, el nu se opri, ci, apucând cele două mâini ale contelui cu o căldură vie, însă plină de respect, îi spuse:

— Cum se face, domnule, că pleci într-o călătorie primejdioasă, fără să-ți iei rămas bun de la mine, fără să ceri sprijinul spadei mele, mie care ar trebui să fiu pentru dumneata un ajutor, de când am devenit bărbat în putere, mie pe care m-ai crescut ca pe un om adevărat? Ah, domnule, vrei să mă Iaşi pradă crudei încercări de a nu te mai revedea niciodată?

— Cine ți-a spus, Raoul, că această călătorie a mea a fost primejdioasă? răspunse contele, aruncându-şi mantia şi pălăria în brațele lui Grimaud, care-i desprinsese spada de la brâu.

— Eu – zise Grimaud.

— Şi pentru ce asta? făcu Athos cu asprime.

Grimaud se încurcă; Raoul îi veni în ajutor, răspunzând în locul lui:

— E firesc, domnule, ca acest bun Grimaud să-mi spună adevărul în ceea ce te priveşte. De cine altul vrei să fii iubit, apărat, dacă nu de mine?

Athos nu răspunse nimic. Făcu un semn prietenesc, prin care îl îndepărtă pe Grimaud, apoi se aşeză într-un jilț, în timp ce Raoul rămase în picioare în fața lui.

— Am aflat – continuă Raoul – că ultima călătorie a domniei tale a fost o expediție... şi că fierul şi focul te-au amenințat.

— Să nu mai vorbim despre asta, viconte – zise cu blândețe Athos. Am plecat în grabă, e adevărat; dar slujirea regelui Carol al II-lea cerea această plecare grabnică. În ce priveşte îngrijorarea dumitale, îți mulțumesc şi ştiu că pot să mă bizui pe domnia ta. Nu ți-a lipsit nimic, viconte, în timpul absenței mele?

— Nu, domnule, mulțumesc.

— Îi dădusem ordin lui Blaisois să-ți numere o sută de pistoli la prima nevoie de bani.

— Domnule, nici nu l-am văzut pe Blaisois.

— Atunci înseamnă că n-ai avut nevoie de bani.

— Domnule, mi-au rămas treizeci de pistoli din vânzarea cailor pe care i-am luat în ultima mea campanie, iar domnul prinț de Condé a avut bunătatea de a mă lăsa să câştig două sute de pistoli la joc, acum trei luni.

— Joci?... Asta nu-mi place, Raoul.

— Nu joc niciodată, domnule; domnul de Condé mi-a poruncii să țin cărțile lui, la Chantilly... într-o seară când a venit un trimis al regelui, şi m-am supus; domnul de Condé mi-a spus să păstrez tot ce câştigasem în acea partidă.

— Acesta este cumva un obicei al casei, Raoul? întrebă Athos, încruntându-şi sprâncenele.

— Da, domnule; în fiecare săptămână, domnul prinț de Condé oferă, sub o formă sau alta, un astfel de prilej unuia din gentilomii săi. Sunt cincizeci de gentilomi în jurul alteței sale; de astădată, a fost rândul meu.

— Bun. Ai fost, aşadar, şi în Spania?

— Da, domnule, am făcut o călătorie foarte frumoasă şi foarte interesantă.

— E o lună de când te-ai întors, nu?

— Da, domnule.

— Şi, în această lună?

— În aceasta lună...

— Ce-ai făcut?

— Mi-am văzut de serviciul meu, domnule.

— N-ai fost niciodată la mine, în La Fère?

Raoul roşi. Athos îl privi drept în ochi, liniştit.

— Ai greşi dacă nu m-ai crede – zise Raoul. Am roşit, simt asta, dar fără să vreau. Întrebarea pe care îmi faci onoarea de a mi-o pune e de natură a trezi în mine multe emoții. Am roşit deci fiindcă sunt emoționat, nu fiindcă mint.

— Ştiu, Raoul, că nu minți niciodată.

— Nu, domnule.

— De altfel, prietene, ai fi făcut-o degeaba; ceea ce voiam eu să-ți spun...

— Am înțeles, domnule. Voiai sa mă întrebi dacă n-am fost cumva la Blois.

— Întocmai.

— N-am fost şi nici n-am văzut persoana de care vrei să-mi vorbeşti.

Glasul lui Raoul tremura uşor rostind aceste cuvinte. Athos, ca unul care înțelegea prea bine chestiunile delicate, adăugă numaidecât:

— Raoul, îmi răspunzi cu sufletul îndoit; suferi.

— Mult, domnule. M-ai oprit de a mă duce la Blois şi de a o revedea pe domnişoara de La Vallière.

Aci tânărul se opri. Acest nume dulce, pe care-l

rostea cu atâta plăcere, îi sfâşia inima, în timp ce-i mângâia buzele.

— Şi am făcut bine, Raoul – se grăbi să spună Athos. Nu sunt un părinte barbar sau nedrept; respect dragostea adevărată, dar mă gândesc pentru dumneata la un viitor... la un viitor măreț. O domnie nouă va străluci ca un nou răsărit; războiul îl cheamă pe tânărul rege, plin de spirit cavaleresc. Ceea ce trebuie pentru această înflăcărare eroică e un batalion de locotenenți, tineri şi liberi, care să se avânte în luptă cu însuflețire şi să cadă strigând: *Trăiască regele!* iar nu: *Adio, nevastă!...* Înțelegi asta, Raoul? Oricât de brutala pare să fie judecata mea, te conjur să mă crezi şi să-ți întorci privirea de la aceste prime zile ale tinereții, când te laşi furat de plăcerea de a iubi, zile de dulce lâncezeală care înmoaie inima şi o face prea slabă pentru acele licori tari şi amare care se numesc glorie şi luptă. Da, Raoul, îți repet, vreau să vezi în sfatul meu numai dorința de a-ți fi de folos, numai ambiția de a te vedea ridicându-te cât mai sus. Te socot în stare să devii un ora de seamă. Mergi singur, vei merge mai bine şi mai repede.

— Ai poruncit, domnule – răspunse Raoul – şi mă supun.

— Poruncit! strigă Athos. Aşa îmi răspunzi oare? Ți-am poruncit? O, îmi răstălmăceşti cuvintele şi ocoleşti bunele mele gânduri! Nu ți-am poruncit, te-am rugat.

— Nu, domnule, mi-ai poruncit – zise Raoul cu îndărătnicie – dar chiar de nu mi-ai fi făcut decât o rugăminte, ea ar avea mai multă tărie decât o poruncă. N-am revăzut-o pe domnişoara de La Vallière.

— Dar văd că suferi! Suferi! stărui Athos.

Raoul nu răspunse.

— Te găsesc palid, întristat. Acest simțământ să fie oare atât de puternic?

— E o pasiune – răspunse Raoul.

— Nu... o obişnuinţă.

— Domnule, ştii că am călătorit mult, că am petrecut doi ani departe de ea. Orice obişnuinţă se poate pierde în doi ani, cred... Ei bine, la întoarcere, iubeam, nu mai tare, căci nu se poate, dar tot atât de mult. Domnişoara de La Vallière e pentru mine o tovărăşie ideala; dar domnia ta eşti pentru mine Dumnezeul pe pământ... Domniei tale îţi voi jertfi totul.

— Ai face foarte rău – zise Athos. Nu am nici un drept asupra dumitale. Vârsta te face liber; nici nu mai ai măcar nevoie de consimţământul meu. De altminteri, nu-ţi voi refuza consimţământul, după tot ce mi-ai spus acum. Căsătoreşte-te cu domnişoara de La Vallière, dacă asta ţi-e dorinţa.

Raoul făcu o mişcare, apoi zise dintr-o dată:

— Eşti un om bun, domnule, şi încuviinţarea domniei tale mă umple de recunoştinţă, dar nu voi primi.

— Aşadar, dumneata refuzi acum?

— Da, domnule.

— Nu-ţi voi mai spune nimic, Raoul.

— Dar în inima domniei tale eşti împotriva acestei căsătorii; fiindcă nu mi-ai ales-o dumneata.

— E adevărat.

— E destul ca să nu mai stăruiesc; voi aştepta.

— Ia seama, Raoul! Ceea ce ai spus e serios.

— O ştiu prea bine, domnule; voi aştepta, ţi-am spus.

— Ce? Ca să mor eu? făcu Athos toarte tulburat.

— Oh, domnule! strigă Raoul cu lacrimi în glas. E cu putinţă să-mi sfâşii inima astfel, mie care nu te-am supărat cu nimic, niciodată?

— Scumpul meu copil, e adevărat – murmură Athos, strângându-şi cu putere buzele pentru a-şi înăbuşi tulburarea pe care nu şi-o mai putea stăpâni.

Nu, na vreau să te chinuiesc de loc; însă nu pot să înțeleg ce aştepți... Aştepți să nu mai iubeşti?

— Ah, cât despre asta, nu, domnule; aştept să-ți schimbi părerea.

— Vreau să fac o încercare, Raoul; vreau să văd dacă domnişoara de La Vallière va aştepta şi ea.

— Sper că da, domnule.

— Dar, ia seama, Raoul! Dacă nu va aştepta! Ah, eşti atât de tânăr, atât de încrezător, atât de cinstit... Femeile sunt schimbătoare.

— Nu mi-ai vorbit niciodată rău despre femei, domnule; domnia ta nu a avut niciodată motiv să se plângă de ele; de ce te plângi acum față de mine, când e vorba de domnişoara de La Vallière?

— E adevărat – zise Athos, lăsându-şi ochii în jos – niciodată nu ți-am vorbit rău despre femei; niciodată nu am avut de ce mă plânge de ele; niciodată domnişoara de La Vallière n-a dat loc la vreo bănuială; dar atunci când prevezi ceva, trebuie să mergi până la excepții, până la cea din urmă închipuire. Dacă, zic, domnişoara de La Vallière nu te va aştepta?

— Cum asta, domnule?

— Dacă îşi va întoarce ochii în altă parte?

— Să se uite la alt bărbat, vrei să spui? făcu Raoul, pălind la gândul acesta.

— Chiar aşa.

— Ei bine, domnule, îl voi ucide pe acest bărbat – răspunse cu simplitate Raoul – şi pe toți bărbații pe care-i va alege domnişoara de La Vallière, până când unul din ei mă va ucide pe mine, sau până când domnişoara de La Vallière îmi va fi dat inima ei.

Athos tresări.

— Credeam – reluă el cu un glas surd – cât mă socoteai adineauri Dumnezeul tău, legea ta supremă pe această lume.

— Oh – rosti Raoul tremurând – îmi vei interzice

duelul?

— Şi dacă aş face-o, Raoul?

— Mă vei opri să mai sper, domnule, şi, prin urmare, nu m-ai putea opri să mor.

Athos îşi ridică ochii asupra vicontelui. Rostise aceste cuvinte cu o intonație sumbră, ce însoțea o privire tot atât de sumbră.

— Destul – zise Athos după un răstimp de tăcere – destul asupra acestui trist subiect, căci amândoi exagerăm deopotrivă. Trăieşte fiecare zi, Raoul; fă-ți serviciul, iubeşte-o pe domnişoara de La Vallière, într-un cuvânt poartă-te ca un bărbat, pentru că eşti la vârsta bărbăției; numai nu uita că te iubesc nespus de mult şi că şi dumneata pretinzi că mă iubeşti.

— Ah, domnule conte! exclamă Raoul, apăsând mâna lui Athos pe inima sa.

— Bine, scumpe copil. Acum lasă-mă, vreau să mă odihnesc. Ascultă, domnul d'Artagnan s-a întors din Anglia împreună cu mine; îi datorezi o vizită.

— I-o voi face, domnule, cu multă plăcere; ştii cât îl prețuiesc pe domnul d'Artagnan!

— Ai şi de ce: e un om cinstit şi un brav cavaler.

— Şi care te iubeşte! adăugă Raoul.

— De asta sunt sigur... Cunoşti adresa lui?

— Dar la Luvru, la Palatul Regal, pretutindeni unde se află regele. Nu comandă o companie de muşchetari?

— Nu, deocamdată, domnul d'Artagnan e în concediu; se odihneşte... Nu-l căuta, deci, la serviciul său. Vei afla veşti despre el la un oarecare domn Planchet.

— Vechiul său lacheu?

— Exact, care a devenit băcan.

— Ştiu; strada Lombarzilor.

— Cam aşa ceva... sau strada Arcis.

— Îl voi găsi, domnule, îl voi găsi.

— Spune-i o mie de lucruri bune din partea mea

şi să-l aduci să ia masa cu mine înainte de a mă îndrepta spre La Fère.

— Da, domnule.

— Bună seara, Raoul.

— Domnule, văd că ai un ordin pe care nu-l ştiam până acum la domnia ta; primeşte felicitările mele.

— Lâna de Aur?... E adevărat... Zorzoane, fiul meu... care nu-l mai încântă nici măcar pe un bătrân copil ca mine... Bună seara, Raoul!

LECȚIA LUI D'ARTAGNAN

Raoul nu-l găsi a doua zi pe d'Artagnan, aşa cum sperase. Îl întâlni doar pe Planchet, care se bucură foarte mult revăzându-l pe acest tânăr, căruia îi adresă vreo două-trei complimente războinice, în care nu se simțea nici pe departe băcănia. Dar, în timp ce se întorcea de la Vincennes, a doua zi, împreună cu cincizeci de dragoni pe care i-i dăduse în seamă domnul de Condé, Raoul zări, în piața Baudoyer, un bărbat ce privea, cu nasul în vînt, o casă, aşa cum ai privi un cal pe care ai dori să-l cumperi.

Acest bărbat, îmbrăcat într-un costum de burghez, încheiat până sub bărbie ca o tunică militară, cu o mică pălărie pe cap şi având la şold o spadă cu teaca de piele încrustată, întoarse capul îndată ce auzi tropotul cailor şi încetă de a se mai uita la casă, pentru a se uita la dragoni.

Era însuşi domnul d'Artagnan; d'Artagnan pe jos; d'Artagnan cu mâinile la spate, trecând în revistă o mică trupă de dragoni, după ce trecuse în revistă o înşiruire de clădiri. Nici un soldat, nici un găitan, nici o potcoavă de cal nu scăpă inspecției sale.

Raoul călărea în flancul trupei sale; d'Artagnan îl

zări abia la urmă.

— Hei! strigă el. Hei, la dracu!

— Nu mă înşel oare? zise Raoul, strunind calul.

— Nu, nu te înşeli. Bună ziua! răspunse fostul muşchetar.

Şi Raoul veni să-i strângă mâna cu căldură vechiului său prieten.

— Ia seama, Raoul – îi spuse d'Artagnan – calul al doilea din rândul al cincilea îşi va pierde o potcoavă înainte de a ajunge la podul Maria; nu mai are decât doua caiele la piciorul stâng de dinainte.

— Aşteaptă-mă – zise Raoul – mă întorc îndată.

— Îți părăseşti detaşamentul?

— O să mă înlocuiască stegarul.

— Vii să mănânci cu mine?

— Foarte bucuros, domnule d'Artagnan.

— Atunci repede, descalecă, sau dă-mi şi mie un cai.

— Aş vrea mai curând să mergem amândoi pe jos.

Raoul se grăbi să-i spună ceva stegarului, care-i luă locui pe margine; apoi sări din şa, dădu calul său unui dragon şi, foarte voios, îl luă de braț pe domnul d'Artagnan, care, după toate aceste demonstrații, îl privea cu o încântare de cunoscător.

— Şi vii de la Vincennes? îi întrebă el mai întâi şi întâi.

— Da, domnule cavaler.

— Cardinalul?...

— E greu bolnav; se spune chiar că a murit.

— Stai bine cu domnul Fouquet? zise d'Artagnan, arătând, printr-o mişcare disprețuitoare din umeri, că moartea lui Mazarin nu-l impresiona prea mult.

— Cu domnul Fouquet? răspunse Raoul. Nu-l cunosc.

— Foarte rău, foarte rău, căci un rege nou caută totdeauna să se înconjoare de oameni noi.

— O, regele n-are de ce să-mi vrea răul – replică tânărul.

— Eu nu-ți vorbesc de coroană – zise d'Artagnan – ci de rege... Şi acum, după moartea cardinalului, regele e domnul Fouquet. E vorba să te ai foarte bine cu domnul Fouquet, dacă vrei să nu mucezeşti toată viața, aşa cum am mucezit eu... E adevărat că ai alți ocrotitori, din fericire.

— Pe domnul prinț de Condé, în primul rând.

— Învechit, învechit, dragul meu.

— Pe domnul conte de La Fère.

— Athos? O, e cu totul altceva. Da, Athos... dacă vrei să-ți croieşti drum în Anglia, numai cu el să stai de vorbă. Aş putea să-ți spun, fără să mă laud, că şi eu am oarecare trecere la curtea lui Carol al II-lea. Iată un rege adevărat, pe legea mea!

— Ah! făcu Raoul cu naiva curiozitate a tinerilor binecrescuți care aud vorbindu-se despre bărbăție şi curaj.

— Da, un rege care petrece, e drept, dar care a ştiut să-şi aleagă oameni de ispravă şi să le pună spada în mână. Athos e în bune relații cu el. Intră în serviciul lui Carol al II-lea şi dă-i la naiba pe samsarii de aici, care fură tot aşa de bine cu mâini franceze, ca şi cu degete italiene; lasă-l pe acest mic rege plângăreț, care ne va da o domnie ca pe vremea lui Francise al II-lea. Cunoşti istoria, Raoul?

— Da, domnule cavaler.

— Atunci ştii că lui Francisc al II-lea îi țiuiau mereu urechile?

— Nu, nu ştiam asta.

— Că pe Carol al II-lea îl durea totdeauna capul?

— Ah!

— Şi că Henric al III-lea se plângea veşnic de burtă?

Raoul începu să râdă.

— Ei bine, dragă prietene, Ludovic al XIV-lea

suferă de inimă albastră. E jalnic să vezi cum un rege oftează de seara până dimineața şi nu e în stare să spună măcar o dată pe zi: "Pe toți dracii!" sau: "La naiba!"... mă rog, ceva care să semene a bărbăție.

— Din pricina asta ai părăsit serviciul, domnule cavaler? întrebă Raoul.

— Da.

— Dar atunci, scumpe domnule d'Artagnan, ți-ai pierdut orice nădejde; n-ai să mai faci niciodată avere.

— Oh, în privința asta – replică d'Artagnan cu nepăsare – sunt un om chivernisit. Am avut ceva de la familia mea.

Raoul îl privi îndeaproape. Sărăcia lui d'Artagnan era de pomină. Gascon, era bogat numai în ghinioane, în ciuda tuturor gasconadelor din Franța şi Navarra; Raoul auzise de sute de ori rostindu-se numele lui d'Artagnan alături de al lui Iov, aşa cum sunt amintiți totdeauna împreună gemenii Romulus şi Remus. Muşchetarul îi surprinse privirea plină de mirare.

— Şi apoi, tatăl tău îți va fi spus că am fost în Anglia.

— Da, domnule cavaler.

— Şi că am avut acolo o fericită întâlnire.

— Nu, domnule, nu ştiu nimic despre asta.

— Da, unul dintre bunii mei prieteni, un foarte mare senior, viceregele Scoției şi al Irlandei, mi-a găsit o moştenire.

— O moştenire?

— Destul de frumuşică.

— Aşadar, eşti un om bogat.

— Hm!

— Primeşte felicitările mele sincere.

— Mulțumesc... Iată, asta e casa mea.

— În Piața Grevei?

— Da; nu-ți place acest cartier?

— Dimpotrivă: Sena e foarte frumoasă aici... O, minunată casă! De pe vremuri!

— "Icoana Maicii Domnului" era o cârciumă veche, pe care, de două zile, am transformat-o în casă de locuit.

— Dar cârciuma văd că e încă deschisă.

— N-am ce face!

— Şi dumneata unde stai?

— Eu stau la Planchet.

— Adineauri mi-ai spus: "Asta e casa mea!"

— Am spus fiindcă e a mea, într-adevăr. Am cumpărat-o eu.

— Aha f făcu Raoul.

— Unul la zece, scumpul meu Raoul; o afacere strălucită!... Am dat pe casă treizeci de mii de livre; are o grădină care dă în strada Mortellerie; cârciuma se închiriază pentru o mie de livre, împreună cu catul întâi; podul, sau catul al doilea, cu cinci sute de livre.

— Ce vorbeşti?

— Fără îndoială.

— Un pod, cinci sute de livre? Dar nu poate fi locuit.

— Nici nu-i de locuit. Dar observă că are două ferestre care dau spre piață.

— Văd, domnule.

— Ei bine, de câte ori este cineva tras pe roată, spânzurat, tăiat sau ars de viu, cele două ferestre se închiriază pentru douăzeci de pistoli.

— Oh! făcu Raoul eu spaimă.

— E dezgustător, nu-i aşa? zise d'Artagnan.

— Oh! repetă Raoul.

— E dezgustător, dar asta e... Aceşti gură-cască de parizieni sunt câteodată adevărați antropofagi. Eu nu-mi pot închipui că nişte oameni, nişte creştini, ar putea să facă asemenea târguri.

— Nici eu.

— În ce mă priveşte – continuă d'Artagnan – dacă aş locui aici, în zilele de execuție eu aş astupa până şi găurile cheilor; dar, din fericire, nu stau aici.

— Şi închiriezi podul ăsta cu cinci sute de livre?

— Lacomului de crâşmar care, la rândul lui, îl subînchiriază... Ajunge până la o mie cinci sute de livre.

— Dobândă obişnuită la ban: unul la cinci – zise Raoul.

— Întocmai. Mai rămâne partea din fund: magazii, cămări şi pivnițe care se umplu de apă în fiecare iarnă, două sute de livre; apoi grădina, foarte frumoasă, plină de pomi, pitită sub zidurile şi în umbra portalului de la Saint-Gervais şi Saint-Protais, o mie trei sute de livre.

— O mie trei sute de livre! Dar e ceva regesc!

— Să-ți spun şi povestea. Bănuiesc pe un canonic oarecare de la parohie (aceşti canonici sunt nişte Cresuşi), îl bănuiesc deci că a închiriat grădina ca să poată face acolo chefuri, nestingherit. Locatarul spune că a dat-o unui anume domn Godard... E un nume adevărat, sau e un nume fals, treaba lui; să zicem că e adevărat şi e un canonic; să zicem că e fals şi e un necunoscut; la ce m-aş amesteca? Plăteşte totdeauna înainte. Adineauri, când te-am întâlnit, tocmai mă gândeam să cumpăr în piața Baudoyer o casă al cărei fund să dea în grădina mea, şi atunci aş avea o proprietate grozavă. Dragonii tăi m-au smuls din gândurile mele. Uite, s-o luăm pe strada Vannerie, vom ajunge drept la jupânul Planchet.

D'Artagnan grăbi pasul şi intră într-adevăr cu Raoul la Planchet, într-o cameră pe care băcanul i-o dăduse fostului său stăpân. Planchet nu era acasă, dar masa fusese pregătită. Se mai simțea încă la băcan o rămăşiță de ordine, de punctualitate militărească.

D'Artagnan îl descusu pe Raoul în legătură cu viitorul său.

— Tatăl tău te ține de scurt? întrebă el.

— Pe drept, domnule cavaler.

— Oh, ştiu că Athos e un om drept, dar poate cam strâns la pungă.

— O mână regească, domnule d'Artagnan.

— Nu te sfii, băiatule; dacă vreodată ai nevoie de niscaiva pistoli, bătrânul muşchetar e aici.

— Scumpe domnule d'Artagnan...

— Joci cumva cărți?

— Niciodată.

— Atunci, ai noroc la femei?... Văd că roşeşti... Oh, micule Aramis, spune! Dragul meu, femeile costă mai mult decât jocul de cărți. E adevărat că te bați atunci când pierzi, şi asta poate fi o răsplată. Păcat că plângărețul de rege îi pune să plătească amendă pe cei care trag spada din teacă! Ce domnie, dragul meu Raoul, ce domnie! Când te gândeşti că, pe vremea mea, muşchetarii erau asediați în case, ca Hector şi Priam în cetatea Troiei; şi femeile se văicăreau, şi zidurile râdeau, iar cinci sute de ticăloşi băteau din palme şi strigau: "Pe el! Pe el!" când nu era vorba de un muşchetar î La dracu! Voi ăştia n-o să mai apucați asemenea vremuri.

— Îl vorbeşti de rău pe rege, domnule d'Artagnan, dar îl cunoşti atât de puțin!

— Eu? Ascultă, Raoul: eu prevăd tot ce va face zi cu zi, ceas cu ceas, ține minte vorbele mele! Cardinalul, odată mort, va plânge; fie, e lucrul cel mai puțin neghiob pe care-l va face, mai ales dacă nu-şi va lua lacrimile în serios.

— Pe urmă?

— Pe urmă va cere domnului Fouquet să-i întocmească o pensie şi se va duce să compună versuri la Fontainebleau pentru vreo Mancini oarecare, căreia regina ar fi în stare să-i scoată ochii. Vezi tu, regina, e o spaniolă, şi are ca soacră pe doamna Ana de Austria. Le cunosc eu pe spaniolele astea din casa de Austria!

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, după ce va fi smuls galoanele de argint ale elveţienilor săi, fiindcă broderia e prea scumpă, îi va lăsa pe muşchetari să umble pe jos, fiindcă ovăzul şi fânul unui cal costă cinci băncuţe pe zi.

— O, nu vorbi aşa!

— Nu-mi pasă! Nu mai sunt muşchetar, nu-i aşa? Că ceilalţi umblă călare sau pe jos, că poartă o prăjină, o frigare, o spadă sau nimic, puţin îmi pasă!

— Scumpe domnule d'Artagnan, te rog, nu-l mai vorbi de rău pe rege în faţa mea... Sunt, aş putea zice, în serviciul său, şi tatăl meu nu mi-ar ierta ca am ascultat, chiar şi din gura dumitale, cuvinte jignitoare despre maiestatea sa.

— Tatăl tău?... Eh, e un cavaler al tuturor cauzelor slabe. La dracu! Da, tatăl e un om viteaz, un Cezar, e adevărat; dar nu ştie să vadă.

— Aşa! Prea bine, cavalere – zise Raoul râzând. Iată că-l vorbeşti de rău şi pe tatăl meu, acela pe care-l numeai totdeauna marele Athos. Eşti întors pe dos astăzi, şi bogăţia te-a acrit, ca sărăcia pe alţii.

— Ai dreptate, la dracu! Sunt un neisprăvit şi-i beştelesc pe alţii; sunt un nenorocit de bătrân, o funie roasă, o platoşă găurită, o cizmă fără talpă, un pinten fără rozetă; dar fă-mi o plăcere şi spune-mi ceva.

— Ce să-ţi spun, scumpe domnule d'Artagnan?

— Spune-mi aşa: "Mazarin era un om de nimic".

— Poate că a şi murit.

— Cu atât mai bine; am zis *era;* dacă n-aş avea speranța c-a murit, te-aş ruga să spui: "Mazarin e un om de nimic". Spune, haide, spune, dacă mă iubeşti.

— Fie, asta nu mă stinghereşte cu nimic.

— Atunci spune.

— Mazarin era un om de nimic – zise Raoul zâmbindu-i muşchetarului, care se topea de bucurie, ca în zilele lui bune.

— O clipă! făcu acesta. Ai rostit prima propoziţiune: iată acum şi urmarea. Repetă, Raoul, repetă: "Dar îmi va părea rău după Mazarin".

— Cavalere!

— Nu vrei s-o spui, dar am s-o spun eu de două ori pentru tine... Dar îți va părea rău după Mazarin.

Râdeau împreună şi se ciorovăiau ca să formuleze această profesiune de principii, când unul din băieții de prăvălie intră pe uşă.

— O scrisoare, domnule – zise el – pentru domnul d'Artagnan.

— Mulțumesc... Ce-o mai fi şi asta? se întrebă muşchetarul.

— Scrisul domnului conte – zise Raoul.

— Da, da.

Şi d'Artagnan desfăcu hârtia.

Scumpe prietene – scria Athos – *am fost rugat din partea regelui să te caut...*

— Pe mine? se miră d'Artagnan, lăsând scrisoarea să cadă sub masă.

Raoul o ridică şi citi mai departe cu glas tare;

— *Grăbeşte-te... Maiestatea sa are mare nevoie să-ți vorbească şi te aşteaptă la Luvru.*

— Pe mine? repetă muşchetarul.

— He! He! făcu Raoul.

— Oh! Oh! răspunse d'Artagnan. Ce-o mai fi şi asta?

LIII
REGELE

Prima mişcare de surprindere trecută, d'Artagnan mai citi o dată răvaşul lui Athos.

— E ciudat – zise el – că regele trimite după mine.

— De ce să fie ciudat? întrebă Raoul. Nu crezi, oare, domnule, că regelui ar putea să-i pară rău după un. slujitor ca dumneata?

— Oh! Oh! strigă ofițerul, râzând silit. Dumneata mă iei peste picior, jupâne Raoul. Dacă regelui i-ar fi părut rău după mine, nu m-ar fi lăsat să plec. Nu, nu, eu văd în toată povestea asta ceva mai bun, sau ceva mai rău, dacă vrei.

— Mai rău? Dar ce anume, domnule cavaler?

— Eşti tânăr, eşti încrezător, eşti un om minunat... Cum aş vrea să mai fiu şi eu o dată ca tine! Să ai douăzeci şi patru de ani, fruntea netedă, şi să nu te gândeşti la nimic, decât la femei, la dragoste şi la fapte mărețe... Oh, Raoul, atâta vreme cât nu vei fi primit zâmbetele regilor şi spovedaniile reginelor; atâta vreme cât nu vei fi văzut doi cardinali murind sub ochii tăi, unul tigru, celălalt vulpoi; atâta vreme cât nu vei fi avut... Dar la ce bun toate aceste neghiobii! E vremea să ne despărțim, Raoul.

— Cum îmi vorbeşti! Cu ce aer grav!

— Eh, totuşi ar face să ştii... Ascultă-mă, am să-ți dau o însărcinare.

— Ascult, scumpe domnule d'Artagnan.

— Să te duci şi să-i spui părintelui tău că am plecat.

— Pleci cu adevărat?

— La dracu!... Îi vei spune c-am trecut în Anglia şi că m-am stabilit în căsuța mea de acolo.

— În Anglia, dumneata?... Şi ordinele regelui?

— Te găsesc din ce în ce mai naiv , îți închipui cumva că am să mă duc fuga la Luvru şi să mă pun la dispoziția acestui pui de lupoaică încoronat?

— Pui de lupoaică! Regele! Dar, domnule cavaler, eşti nebun!

— Dimpotrivă, n-am fost niciodată mai înțelept. Tu nu ştii ce vrea să facă din mine acest vrednic urmaş al lui Ludovic cel Drept... Dar, la dracu, asta e o politica... Vrea să mă închidă în Bastilia, şi nimic mai mult, înțelegi?

— Şi pentru ce? făcu Raoul îngrozit de ceea ce auzea.

— Pentru nişte vorbe pe care i le-am spus într-o zi la Blois... Am fost tăios; şi el n-a uitat.

— Dar ce i-ai spus?

— Că e un neputincios, o hahaleră, un caraghios.

— Ah, Doamne!... exclamă Raoul. E cu putință să-ți fi ieşit asemenea vorbe din gură?

— Poate că nu sunt chiar acestea cuvintele pe care i le-am spus, însă acesta este înțelesul.

— Dar regele ar fi pus să fii întemnițat numaidecât!

— Pe cine să pună? Eu aveam comanda muşchetarilor; ar fi trebuit să-mi poruncească mie să mă conduc pe mine însumi la închisoare, şi n-aş fi consimțit pentru nimic în lume; m-aş fi împotrivit mie însumi... Şi-apoi am şters-o în Anglia... mai ia-l de unde nu-i pe d'Artagnan... Acum, cardinalul a murit, sau aproape; mă ştie la Paris, vrea să pună mâna pe mine.

— Aşadar, cardinalul era ocrotitorul dumitale?

— Cardinalul mă cunoştea; ştia unele lucruri despre mine; ştiam şi eu unele lucruri despre el, aşa că ne prețuiam reciproc. Şi pe urmă, dându-şi sufletul dracului, o va fi sfătuit pe Ana de Austria să mă pună la loc sigur. Du-te, deci, şi-l caută pe tatăl tău,

povesteşte-i cum stau lucrurile, şi adio!

— Scumpe domnule d'Artagnan – zise Raoul foarte tulburat, după ce-şi aruncă ochii pe fereastră – n-ai să poți totuşi fugi.

— Şi pentru ce?

— Fiindcă e jos un ofițer al elveților, care te aşteaptă.

— Ei şi?

— Nimic, te va aresta.

D'Artagnan izbucni într-un hohot de râs homeric.

— Oh, ştiu bine c-ai să i te împotriveşti, că ai să te lupți cu el; ştiu bine că vei fi învingător chiar; dar asta e răzvrătire, iar dumneata însuți eşti ofițer şi ştii ce înseamnă disciplina.

— Dracu' de copil, ce bine le vede, câtă dreptate are! bâigui d'Artagnan.

— Eşti de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa?

— Da. În loc să ies pe stradă, unde mă aşteaptă acest nătărău, mă voi strecura prin dos. Am un cal în grajd; e bun; îl voi goni până crapă, am destui bani şi, din cal crăpat în cal crăpat, voi ajunge la Boulogne în unsprezece ceasuri; cunosc drumul... Să nu-i mai spui decât un singur lucru părintelui tău.

— Ce anume?

— Că... ceea ce ştie el se află la Planchet, în afară de o cincime, şi că...

— Dar, scumpe domnule d'Artagnan, ia seama: dacă fugi, se vor spune două lucruri.

— Ce lucruri, prietene?

— Întâi, că ți-a fost frică.

— Oh, şi cine va spune asta?

— Regele, în primul rând.

— Ei bine, dar... va spune adevărul. Mi-e frică.

— Al doilea, că te simți vinovat.

— Vinovat, pentru ce?

— Pentru fărădelegile pe care vor voi să ți le arunce în spinare.

— Şi asta-i adevărat... Atunci, mă sfătuieşti să mă las târât la închisoare?

— Domnul conte de La Fère te va sfătui ca şi mine.

— Ştiu, la dracu! zise d'Artagnan, pe gânduri. Ai dreptate, nu pot să fug. Dar dacă mă vor arunca în Bastilia?

— O să te scoatem noi de-acolo – zise Raoul pe un ton liniştit şi ferm.

— La naiba! strigă d'Artagnan, apucându-i mâna. Ai spus asta într-un chip minunat, Raoul; parcă ar fi vorbit Athos însuşi. Ei bine, mă duc. Nu uita ultima mea rugăminte.

— Afară de o cincime, ştiu – răspunse Raoul.

— Da, eşti un băiat de ispravă, şi vreau să mai adaug ceva la aceasta.

— Spune.

— Dacă n-o să mă puteți scoate de la Bastilia şi dacă o să mor acolo... oh, s-a mai văzut asta... sau dacă voi fi un întemnițat osândit de toată lumea, eu care am fost un om cumsecade... atunci, restul de trei cincimi ți le dau ție, iar a patra tatălui tău.

— Cavalere!

— La dracu! Dacă vrei să-mi cânți prohodul, eşti liber *s*-o faci.

Spunând acestea, d'Artagnan îşi trase cordonul la piept, îşi încinse spada, luă o pălărie a cărei pană era nouă şi-i întinse mâna lui Raoul, care se aruncă în brațele sale.

Odată ajuns în prăvălie, îşi roti privirea asupra vânzătorilor, care urmăreau scena cu o mândrie amestecată cu puțină teamă; apoi, vârându-şi mâna într-o cutie cu stafide mărunte de Corint, se îndreptă spre ofițerul care aştepta cu un aer de filozof în fața dughenei.

— Ei drăcie! Mutra asta!... Dumneata să fii oare, domnule de Friedisch? strigă cu voioşie muşchetarul.

Ah, ah, am ajuns să ne arestăm prietenii?

— Îl arestează! şoptiră între ei vânzătorii.

— Eu este – răspunse elveţianul. Bun ziua, domn d'Artagnan.

— Trebuie să-ţi dau spada? Te previn că e lungă şi grea. Lasă-mă s-o port măcar până la Luvru; sunt caraghios când umblu pe străzi fără spadă, iar dumneata ai fi şi mai caraghios decât mine, mergând cu două deodată.

— Rege nu spus asta – răspunse elveţianul. Păstrezi, deci, spadă al vostru.

— Ei bine, e foarte drăguţ din partea regelui. Să mergem mai repede.

Domnul de Friedisch nu era vorbăreţ, iar d'Artagnan avea prea multe gânduri în cap, ca să fie. De la prăvălia lui Planchet până la Luvru nu era mult; ajunseră în zece minute. Tocmai se însera.

Domnul de Friedisch vru să intre pe din dos.

— Nu – zise d'Artagnan – pierdem timp pe acolo; s-o luăm pe scara cea mică.

Elveţianul făcu aşa cum îi spuse d'Artagnan şi îl conduse în vestibulul de la cabinetul lui Ludovic al XIV-lea. Ajuns aici, îl salută pe prizonierul său şi, fără a mai spune nimic, se întoarse la post.

D'Artagnan nici nu avu timp să se întrebe de ce nu i se luase încă spada, că uşa cabinetului se deschise şi un valet de cameră strigă:

— Domnul d'Artagnan!

Muşchetarul îşi luă ţinuta de paradă şi intră, cu ochii mari deschişi, cu fruntea senină, cu mustaţa răsucită.

Regele se afla aşezat la masă şi scria. Nu făcu nici o mişcare când pasul muşchetarului răsună pe parchet, nu ridică nici măcar faţa. D'Artagnan înaintă până în mijlocul sălii şi, văzând că regele nu-i dă nici o atenţie, înţelegând pe de altă parte în chip limpede că asta era o prefăcătorie, că făcea pe supăratul,

pregătindu-se astfel pentru explicația ce avea să urmeze, se întoarse cu spatele către Prinț şi începu să privească foarte preocupat picturile de pe perete şi crăpăturile din tavan. Această atitudine era însoțită de următorul monolog tacit: "Aşa, vrei să mă umileşti deci, tu, pe care te ştiu de mic, pe care te-am salvat ca pe copilul meu, pe care te-am slujit ca pe Dumnezeul meu, adică pentru nimic... Aşteaptă, aşteaptă; ai să vezi îndată ce poate face un om care a împins vântul stârnit de răscoala hughenoților în barba domnului cardinal, a adevăratului cardinal!"

Ludovic al XIV-lea întoarse, în sfârşit, capul.

— Eşti aici, domnule d'Artagnan? făcu el.

D'Artagnan observă tonul şi-l imită.

— Da, sire – răspunse el.

— Bine; fii bun şi aşteaptă până închei.

D'Artagnan nu răspunse nimic, ci numai se înclină. "E destul de politicos – gândi el – n-am ce zice!"

Ludovic trase o semnătură apăsată şi arunca pana cu mânie. Muşchetarul îşi spuse în sinea lui: "Hai, supără-te, ca să-i dai drumul, şi să mă dezlănțui şi pe mine; poate că atunci, la Blois, n-am vărsat sacul până la fund".

Ludovic se ridică, îşi trecu palma peste frunte, apoi, oprindu-se în fața lui d'Artagnan, îl privi cu un aer poruncitor şi prietenos totodată. "Ce vrea cu mine? De s-ar sfârşi odată!" gândi muşchetarul.

— Domnule – vorbi regele – ai aflat fără îndoială că domnul cardinal a murit.

— Bănuiam, sire.

— Ştii, prin urmare, că acum sunt stăpân la mine?

— Asta nu e ceva care să vie o dată cu moartea cardinalului, sire, cineva poate fi oricând stăpân la sine, dacă vrea acest lucru.

— Da; dar îți mai aduci aminte tot ceea ce mi-ai

spus la Blois?

"Iată-ne şi aici – gândi d'Artagnan; nu m-am înşelat, deci. Fie, cu atât mai bine. Înseamnă că mirosul mi-e încă destul de bun."

— Nu-mi răspunzi? întrebă Ludovic.

— Sire, cred că-mi amintesc.

— Crezi numai?

— E mult de atunci.

— Dacă dumneata nu-ți aduci aminte, eu n-am uitat. Iată ce mi-ai spus, ascultă cu atenție.

— Oh, ascult cu amândouă urechile, sire, căci, după cum se pare, convorbirea va deveni interesantă pentru mine.

Ludovic îl străpunse cu privirea pe muşchetar. Acesta mângâie pana de la pălărie, apoi îşi răsuci mustața şi aşteptă cu mult curaj. Ludovic continuă:

— Ai părăsit serviciul meu, domnule, după ce mi-ai spus adevărul în față, aşa e?

— Da, sire.

— Adică după ce mi-ai dezvăluit tot ce credeai dumneata despre felul meu de a gândi şi de a acționa. Asta e totdeauna un merit. Ai început prin a-mi spune că serveai familia mea de treizeci şi patru de ani şi că te simțeai obosit.

— Aşa am spus, da, sire.

— Dar ai mărturisit apoi că această oboseală era doar un pretext şi că nemulțumirea era pricina reală.

— Eram nemulțumit, într-adevăr; dar de această nemulțumire n-am mai pomenit nimănui, precât ştiu, şi dacă în fața maiestății voastre voi fi vorbit prea tare, ca un om de inimă, față de altcineva nici nu m-am gândit măcar la asta.

— Nu te dezvinovăți, d'Artagnan, şi ascultă-mă mai departe. Când mi-ai arătat fără înconjur că erai nemulțumit, ai primit drept răspuns o făgăduială; ți-am spus: "Aşteaptă". E adevărat?

— Da, sire, tot atât de adevărat ca şi ceea ce vă

spuneam eu.

— Iar dumneata mi-ai răspuns: "Mai târziu? Nu; acum, numaidecât!..." Nu te dezvinovăți, îți zic... Era firesc să te porți astfel; dar n-aveai nici un pic de milă pentru prințul dumitale, domnule d'Artagnan.

— Sire... milă... pentru un rege... din partea unui biet soldat!

— Mă înțelegi preabine; ştii doar bine că aveam nevoie de aşa ceva; ştiai bine că nu eram stăpânul; ştiai bine că îmi puneam toate speranțele în viitor. Totuşi, când ți-am vorbit de acest viitor, mi-ai răspuns: "Mă retrag... numaidecât!"

D'Artagnan îşi muşcă mustața.

— E adevărat – murmură el.

— Nu m-ai încurajat de loc, atunci când mă năpădeau necazurile – adăugă Ludovic al XIV-lea.

— Dar – zise d'Artagnan, înălțându-şi cu noblețe capul – dacă n-am încurajat pe maiestatea voastră când era săracă, nici n-am trădat-o vreodată. Mi-am vărsat sângele pentru nimic; am stat de veghe ca un câine la uşă, ştiind că n-o să-mi arunce nimeni nici pâine, nici oase. Sărac eu însumi, n-am cerut nimic altceva, decât retragerea de care maiestatea voastră vorbeşte.

— Ştiu că eşti un om vrednic; eram însă tânăr şi trebuie să mă înțelegi... Ce vină îi aduceai regelui? Că-l lasă pe Carol al II-lea fără sprijin?... Să zicem şi mai mult... că nu voia să se însoare cu domnişoara de Mancini?

Spunând acestea, regele îl înfăşură pe muşchetar cu o privire adâncă. "Ah, ah – gândea acesta – face mai mult decât să-şi amintească, ghiceşte... Drace!"

— Judecata dumitale – continuă Ludovic al XIV-lea – cădea atât asupra regelui, cât şi asupra omului... Dar, domnule d'Artagnan... această slăbiciune, căci priveai asta ca o slăbiciune...

D'Artagnan nu spunea nimic.

— Nu mi-o iertai nici în privința raporturilor cu domnul cardinal defunct; însă domnul cardinal nu m-a crescut el oare, nu m-a ajutat?... Ridicându-se şi susținându-se pe sine, ştiu asta, totuşi binefacerea rămâne un lucru dovedit. Dacă aş fi fost nerecunoscător, egoist, m-ai fi iubit mai mult, m-ai fi slujit mai bine?

— Sire...

— Să nu mai vorbim despre asta, domnule; ar însemna să răscolesc în dumneata prea multe regrete, şi în mine prea multe dureri.

D'Artagnan nu se lăsa convins. Tânărul rege, vorbind cu el pe un ton semeț, bătea pasul pe loc.

— Te-ai mai gândit de atunci? reluă Ludovic al XIV-lea.

— La ce, sire? întrebă politicos d'Artagnan.

— Dar la tot ce-ți spun, domnule!

— Da, sire, fără îndoială...

— Şi n-ai aşteptat un prilej ca să revii asupra cuvintelor dumitale?

— Sire...

— Şovăi, aşa mi se pare...

— Nu înțeleg prea bine ceea ce maiestatea voastră îmi face cinstea să-mi spună.

Ludovic încruntă din sprâncene.

— Vă rog să mă iertați, sire; sunt de regulă cam greu de cap... anumite lucruri pătrund anevoie în mintea mea; e adevărat însă că, odată intrate, se înrădăcinează, acolo.

— Da, mi se pare că ai o memorie bună.

— Aproape tot atât de bună ca şi a maiestății voastre.

— Atunci, dă-mi repede un răspuns... Timpul e scump pentru mine. Ce faci de când te-ai retras?

— Avere, sire.

— Cuvântul e dur, domnule d'Artagnan.

— Maiestatea voastră îl ia în înțelesul rău,

pesemne. Nu am față de rege decât un respect adânc, şi dacă am fost necuviincios, ceea ce mi se poate ierta data fiind viața îndelungată petrecută în tabere şi în cazărmi, maiestatea voastră e cu mult mai presus decât mine pentru a se simți jignită de o vorbă scăpată fără răutate din gura unui soldat.

— În adevăr, am aflat că ai săvârşit o faptă de mare curaj în Anglia, domnule. Îmi pare numai rău că nu ți-ai ținut făgăduiala.

— Eu? tăcu d'Artagnan.

— De bună scamă... Mi-ai declarat solemn că nu vei sluji nici un alt prinț după ce vei părăsi serviciul meu... Or, întreprinzând răsunătoarea răpire a domnului Monck, ai lucrat pentru regele Carol al II-lea.

— Iertați-mă, sire, am lucrat pentru mine.

— Şi ți-a izbutit?

— Aşa cum căpitanilor din secolul al XV-lea le izbutea orice atac prin surprindere şi orice aventură.

— Ce înțelegi dumneata prin izbândă?: Avere?

— O sută de mii de scuzi, sire, pe care i-am câştigat într-o săptămână; de trei ori mai mult decât tot ce am aşteptat în cincizeci de ani.

— Suma e frumoasă... Dar eşti mai ambițios, cred.

— Eu, sire? Un sfert mi s-ar fi părut o comoară, şi vă jur că nu mă gândesc s-o sporesc.

— Ah, vrei să duci o viață liniştită?

— Da, sire.

— Să lepezi spada?

— Am şi făcut-o.

— Cu neputință, domnule d'Artagnan! rosti Ludovic pe un ton nestrămutat.

— Dar, sire...

— Ei bine?

— Pentru ce mă întrebați?

— Fiindcă eu nu vreau asta! zise tânărul Prinț cu

un glas atât de grav şi de impunător, încât d'Artagnan făcu o mişcare de surprindere, de nelinişte chiar.

— Maiestatea voastră îmi dă voie să spun un cuvânt? întrebă d'Artagnan.

— Spune.

— Hotărârea asta am luat-o încă de pe vremea când eram sărac şi nebăgat în seamă.

— Fie. Ei şi?

— Astăzi însă, când prin străduinţele mele mi-am făurit o bunăstare proprie, maiestatea voastră vrea să mă lipsească de libertate, maiestatea voastră vrea să mă întoarcă la mai puţin, când eu am câştigat mai mult?

— Cine ţi-a îngăduit, domnule, să pătrunzi în planurile mele şi să te târguieşti astfel cu mine? strigă Ludovic cu o voce aproape mânioasă. Cine ţi-a spus dumitale ce am eu de gând să fac, sau ce-ai să faci dumneata însuţi?

— Sire – răspunse netulburat muşchetarul – sinceritatea, precât văd, nu-şi mai are rostul în convorbirea de azi, aşa cum s-a întâmplat atunci, la Blois, când am vorbit deschis.

— Nu, domnule, totul s-a schimbat.

— Adresez maiestăţii voastre urările mele sincere; dar...

— Dar nu crezi că-i aşa?

— Nu sunt un mare om de stat, totuşi am vederile melc în privinţa afacerilor; şi nu greşesc niciodată. De data asta, vederile mele nu se potrivesc cu ale maiestăţii voastre, sire. Domnia lui Mazarin s-a terminat, dar cea a bancherilor abia începe. Ei au banii; maiestatea voastră poate să le simtă lipsa adesea. A trăi sub gheara acestor lupi înfometaţi e greu pentru un om care se bizuie pe libertate.

În acea clipă, cineva râcâi la uşa cabinetului; regele ridică faţa cu o expresie de mândrie.

— Iartă-mă, domnule d'Artagnan – zise el – e

domnul Colbert care vine să-mi dea un raport. Intră, domnule Colbert.

D'Artagnan se retrase într-un colț. Colbert intră, cu un teanc de hârtii în mână, şi se opri în fața regelui. E de la sine înțeles că gasconul nu pierdu prilejul de a-şi arunca privirea atât de isteață şi atât de iscoditoare asupra noii figuri ce se înfățişase.

— Gata? Cercetările au fost făcute? întreba regele.

— Da, sire.

— Şi părerea anchetatorilor?

— Este că acuzații merită confiscarea averii şi moartea.

— Ah! Ah! făcu regele, fără să-şi încrunte sprâncenele, aruncând însă o privire piezişă spre d'Artagnan... Dar părerea dumitale personală, domnule Colbert? întrebă regele.

Colbert privi la rândul său spre d'Artagnan. Prezența lui stânjenitoare făcea să i se oprească vorbele pe buze. Regele înțelese.

— Nu te nelinişti – zise el – e domnul d'Artagnan; nu-l cunoşti pe domnul d'Artagnan?

Cei doi oameni se uitară atunci unul la altul; d'Artagnan cu o privire deschisă, înflăcărată; Colbert cu ochiul pe jumătate închis, înceţoşat. Îndrăzneala sinceră a unuia îi displăcea celuilalt; vicleana precauție a financiarului îi displăcea soldatului.

— A, da, da, e domnul care a făcut treaba aceea frumoasă în Anglia – zise Colbert.

Şi îl salută uşor pe d'Artagnan.

— Ah! ripostă gasconul. E domnul care a ros argintul de la galoanele elveților... Lăudabilă economie!

Şi salută adânc.

Financiarul crezuse că-l va pune în încurcătură pe muşchetar; muşchetarul însă îl înfundase pe financiar.

— Domnule d'Artagnan – reluă regele, fără să fi remarcat toate aceste nuanțe care lui Mazarin nu i-ar fi scăpat câtuşi de puțin – e vorba de nişte administratori financiari care m-au furat, pe care am pus să-i prindă şi cărora urmează să le semnez osânda la moarte.

— Oh! Oh! făcu d'Artagnan, tresărind.

— Ce spui?

— Nimic, sire; astea nu-s treburi care să mă privească pe mine.

Regele luase pana în mână şi o apropie de hârtie.

— Sire – îi şopti Colbert atunci – previn pe maiestatea voastră că dacă o pildă trebuie dată, această pildă va stârni unele greutăți în execuție.

— Adică? întrebă Ludovic al XIV-lea.

— Nu vă ascundeți gândul – urmă liniştit Colbert; atingându-vă de administratorii financiari, înseamnă că vă atingeți de ministrul de finanțe. Cei doi nenorociți, cei doi vinovați de care e vorba, sunt prietenii unui personaj cu putere, şi în ziua supliciului, care de altfel poate fi înăbuşit la Châtelet, se vor isca tulburări, să nu vă îndoiți de asta.

Ludovic se înroşi la față şi se întoarse către d'Artagnan, care îşi ronțăia încet mustața, nu fără un zâmbet de milă pentru financiar, ca şi pentru rege, care-l asculta cu atâta răbdare. Atunci, Ludovic al XIV-lea strânse pana şi, cu o mişcare atât de iute, încât mâna îi tremura, îşi puse semnătura în josul celor două hârtii prezentate de Colbert; apoi privindu-l pe acesta în față, zise:

— Domnule Colbert, când îmi vei mai vorbi despre afaceri, să ştergi cât mai des cuvântul greutate din judecățile şi părerile dumitale; cât despre cuvântul cu neputință, pe acesta să nu-l rosteşti niciodată.

Colbert se înclină, foarte umilit că primise această lecție de față cu muşchetarul; apoi dădu să

plece; dar, dornic să-şi îndulcească înfrângerea, spuse:

— Uitam să anunț pe maiestatea voastră că bunurile confiscate se ridică la suma de cinci milioane livre.

"Nu-i rău" – gândi d'Artagnan.

— Şi atunci înseamnă că am în vistieria mea...? întrebă regele.

— Optsprezece milioane de livre – răspunse Colbert, înclinându-se.

— La dracu! Dar e foarte bine! murmură d'Artagnan.

— Domnule Colbert – adăugă regele – vei străbate, te rog, galeria unde aşteaptă domnul de Lyonne şi-i vei spune să-mi prezinte ceea ce a scris... din ordinul meu.

— Numaidecât, sire; maiestatea voastră mai are nevoie de mine în astă-seară?

— Nu, domnule; adio!

Colbert ieşi.

— Să ne întoarcem la treburile noastre, domnule d'Artagnan – reluă Ludovic al XIV-lea, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Vezi dar că, în privința banilor, e o schimbare simțitoare.

— Ca de la zero la optsprezece – replică vesel muşchetarul. Ah, iată ce i-ar fi trebuit maiestății voastre în ziua când maiestatea sa Carol al II-lea a venit la Blois. Cele două state nu s-ar mai vrăjmăşi astăzi; căci, trebuie s-o spun, eu văd şi în asta o piedică.

— Dar mai întâi – ripostă Ludovic – eşti nedrept, domnule, căci dacă Providența m-ar fi ajutat să-i dau în ziua aceea un milion fratelui meu, dumneata n-ai fi părăsit serviciul meu şi, prin urmare, n-ai fi făcut avere... aşa cum spuneai adineauri. Şi apoi, în afară de această fericire, mai am una pentru dumneata, iar învrăjbirea mea cu Marea Britanie nu trebuie să te

mire.

Un valet de cameră îl întrerupse pe rege şi-l anunţă pe domnul de Lyonne.

— Intră, domnule – zise regele. Eşti punctual, asta înseamnă că eşti un bun slujitor. Să vedem scrisoarea către fratele meu Carol al II-lea.

D'Artagnan ciuli urechea.

— Numai o clipă, domnule – îi spuse în treacăt Ludovic gasconului. Trebuie să trimit la Londra consimţământul pentru căsătoria fratelui meu, ducele de Orléans, cu lady Henriette Stuart.

— Vrea, mi se pare, să mă dea gata – murmură d'Artagnan, în timp ce regele semnă scrisoarea şi-i făcu semn domnului de Lyonne să plece; dar, pe legea mea, o mărturisesc deschis, cu cât mă va înfrânge mai mult, cu atât voi fi mai mulţumit.

Regele îl conduse cu privirea pe domnul de Lyonne, până când uşa fu bine închisă în urma lui; făcu chiar trei paşi, ca şi cum ar fi vrut să iasă după ministru. Dar, după aceşti trei paşi, se opri, făcu o pauză şi, întorcându-se spre muşchetar:

— Acum, domnule – zise – să sfârşim convorbirea noastră. Mi-ai spus în ziua aceea, la Blois, că nu eşti bogat.

— Astăzi sunt, sire.

— Da, dar asta nu mă priveşte pe mine; ai banii dumitale, nu pe ai mei, ceea ce nu intră în socotelile mele.

— Nu înţeleg prea bine ce vrea să spună maiestatea voastră.

— Atunci, în loc să aştepţi şi să ţi se smulgă cuvintele din gură, vorbeşte mai repede. Ţi-ar fi de ajuns douăzeci de mii de livre pe an, bani număraţi?

— Dar, sire... – făcu d'Artagnan, holbându-şi ochii.

— Ţi-ar fi de ajuns patru cai graşi şi frumoşi, şi un adaus de venituri, atât cât vei cere, după

împrejurări şi nevoi? Sau mai bine vrei o sumă fixă care să fie, bunăoară, de patruzeci de mii de livre? Răspunde!

— Sire, maiestatea voastră...

— Da, eşti surprins şi e firesc, mă aşteptam la asta. Hai, răspunde, sau mă vei face să cred că nu mai ai acea iuțeală de judecată pe care am prețuit-o totdeauna în dumneata.

— Nu încape îndoială, sire, că douăzeci de mii de livre pe an sunt o sumă frumoasă, dar...

— Nici un dar. Da sau nu; e un venit onorabil?

— O, desigur...

— Atunci înseamnă că vei fi mulțumit. Foarte frumos! E mai bine, totuşi, să socoteşti deosebit cheltuielile mărunte; despre asta te vei înțelege cu domnul Colbert. Acum să trecem la ceva mai important.

— Dar, sire, spusesem maiestății voastre...

— Că vrei să te odihneşti, ştiu; eu însă ți-am răspuns că nu vreau asta... Sunt stăpânul, dacă nu mă înşel!

— Da, sire.

— Cu atât mai bine. Năzuiai cândva să devii căpitan de muşchetari, nu-i aşa?

— Da, sire.

— Ei bine, iată-ți brevetul semnat. Îl pun aici, în sertar. În ziua când te vei întoarce dintr-o anumită expediție pe care am a ți-o încredința, în ziua aceea îl vei scoate dumneata însuți din acest sertar.

D'Artagnan şovăia încă şi sta cu ochii în jos.

— Haide, domnule – zise regele – cine te-ar vedea stând aşa ar crede că dumneata nu ştii că la curtea regelui preacreştin căpitanul general de muşchetari trece înaintea mareşalilor Franței.

— Sire, ştiu asta.

— Atunci, s-ar spune că nu te încrezi în cuvântul meu?

— O, sire, niciodată... Să nu vă gândiți la astfel de lucruri.

— Voiam să-ți dovedesc că dumneata, un slujitor atât de bun, ai pierdut un bun stăpân: fi-voi eu, măcar un pic, stăpânul care-ți trebuie?

— Încep să cred că da, sire.

— Atunci, domnule, îți vei lua din nou slujba în primire. Compania dumitale s-a destrămat de când ai părăsit-o, iar oamenii umblă fără nici un rost şi colindă cârciumile, unde se iau la bătaie, în pofida edictelor mele şi ale părintelui meu. Vei reorganiza serviciul cât mai repede cu putință.

— Da, sire.

— Nu te vei mai despărți de persoana mea.

— Bine.

— Şi vei merge cu mine în tabăra militară, unde vei avea cortul în apropierea cortului meu.

— Atunci, sire – zise d'Artagnan – dacă e vorba să-mi impuneți un astfel de serviciu, maiestatea voastră nu mai are nevoie să-mi dea douăzeci de mii de livre, pe care nu am cum le câştiga astfel.

— Vreau să ai o casă cum trebuie; vreau să primeşti lume; căpitanul meu de muşchetari vreau să fie cineva.

— Iar eu – zise deodată d'Artagnan – nu vreau să trăiesc din bani găsiți! Vreau bani câştigați prin muncă! Maiestatea voastră îmi oferă o însărcinare de om leneş, pe care primul venit o va îndeplini pentru patru mii de livre.

Ludovic al XIV-lea începu să râdă.

— Eşti un gascon isteț, domnule d'Artagnan; îmi smulgi taina din inimă.

— Hm! Maiestatea voastră are o taină?

— Da, domnule.

— Ei bine, atunci primesc cele douăzeci de mii de livre pentru că voi păstra această taină, discreția fiind neprețuită în zilele noastre. Maiestatea voastră vrea

acum să-mi spună despre ce e vorba?

— Îți vei încălța cizmele, domnule d'Artagnan, şi vei sări în şa.

— Chiar acum?

— Până în două zile.

— Cu atât mai bine, sire, căci am şi eu unele treburi de rânduit înainte de a pleca, mai ales dacă e vorba să-mi pun spada la încercare.

— Asta s-ar putea întâmpla.

— Vom căuta să fim la înălțime. Dar, sire, ați vorbit zgârceniei, ambiției; ați vorbit inimii domnului d'Artagnan; ați uitat totuşi ceva...

— Ce anume?

— N-ați vorbit vanității; când voi fi cavaler al ordinelor regelui?

— Te interesează asta?

— Da, mult. Prietenul meu, Athos, e încătărămat cu ordine, şi asta nu-mi dă pace.

— Vei fi cavaler al ordinelor mele la o lună după ce vei fi primit brevetul de căpitan.

— Ah! Ah! făcu ofițerul, îngândurat. Adică, după expediție?

— Chiar atunci.

— Şi unde mă trimite maiestatea voastră?

— Cunoşti Bretania?

— Nu, sire.

— Ai prieteni acolo?

— În Bretania? Nu, păcatele mele!

— Cu atât mai bine. Te pricepi la fortificații?

D'Artagnan zâmbi.

— Cred că da, sire.

— Vreau să spun, dacă poți deosebi o fortăreață de o simplă întăritură, aşa cum li se permite castelanilor, vasalii noştri?

— Deosebesc un fort de o întăritură, aşa cum cineva deosebeşte o cuirasă de o coajă de pâine, sire. E de ajuns?

— Da, domnule. Poți, deci, pleca.

— În Bretania?

— Da.

— Singur?

— Absolut singur. Adică nu vei lua cu dumneata nici măcar un lacheu.

— Pot întreba pe maiestatea voastră pentru care motiv?

— Pentru că, domnule, va trebui să te travesteşti dumneata însuți uneori în valet de casă bună. Chipul dumitale e foarte cunoscut în Franța, domnule d'Artagnan.

— Şi pe urmă, sire?

— Pe urmă te vei plimba prin Bretania şi vei cerceta cu toată grija fortificațiile din această regiune.

— De pe coaste?

— Şi din insule.

— O!

— Vei începe cu Belle-Isle-en-Mer.

— Care e a domnului Fouquet? zise d'Artagnan pe un ton serios, ridicând spre Ludovic al XIV-lea privirea sa inteligentă.

— Cred că ai dreptate, domnule, şi că Belle-Isle-en-Mer e, în adevăr, a domnului Fouquet.

— Atunci, maiestatea voastră vrea să ştie dacă Belle-Isle-en-Mer e un loc bun?

— Daci fortificațiile de acolo sunt noi sau vechi?

— Exact.

— Dacă, întâmplător, vasalii domnului ministru de finanțe sunt destul de numeroşi ca să formeze o garnizoană?

— Iată ceea ce îți cer, domnule; ai pus punctul pe i.

— Şi dacă nu se fac întăriturі, sire?

— Te vei plimba prin Bretania, ascultând şi judecând.

D'Artagnan îşi răsuci mustața.

— Sunt o iscoadă a regelui? întrebă el scurt.

— Nu, domnule.

— Iertați-mă, sire! Dar de vreme ce trag cu ochiul pentru maiestatea voastră...

— Vei pleca pentru a face o recunoaştere a terenului, domnule. Închipuieşte-ți că ai merge în fruntea muşchetarilor mei, cu spada în mână, ca să te lămureşti asupra unui loc oarecare sau asupra unei poziții a duşmanului...

La aceste cuvinte, d'Artagnan tresări uşor.

— Atunci – continuă regele – te-ai socoti o iscoadă?

— Nu, nu! răspunse d'Artagnan pe gânduri. Lucrurile se schimbă când e vorba să descoperi duşmanul; îți faci datoria de soldat... Şi dacă se fortifică Belle-Isle? adăugă el numaidecât.

— Vei lua un plan exact al fortificațiilor.

— Mă vor lăsa să pătrund înăuntru?

— Asta nu mă priveşte; e treaba dumitale. N-ai auzit când am spus că-ți dau un spor de douăzeci de mii de livre pe an, dacă vrei să-i primeşti?

— Ba da, sire, am auzit; dar dacă nu e nici o fortificație?

— Te vei întoarce liniştit acasă, fără să-ți oboseşti calul.

— Sire, sunt gata.

— Vei începe de mâine, ducându-te mai întâi la domnul ministru de finanțe să primeşti o pătrime din suma ce ți-o acord. Îl cunoşti pe domnul Fouquet?

— Prea puțin, sire; aş vrea să spun însă maiestății voastre că nu e chiar atât de grabnic să-l cunosc.

— Îți cer iertare, domnule, dar el se va împotrivi să-ți dea banii pe care eu vreau să-i primeşti, şi tocmai această împotrivire o aştept.

— Aha! făcu d'Artagnan. Şi pe urmă sire?

— Dacă nu-ți va da banii, te vei duce să-i iei de la

domnul Colbert. Şi-acum ascultă: ai un cal bun?

— Unul excelent, sire.

— Cu cât l-ai plătit?

— Cu o sută cincizeci de pistoli.

— Ți-l cumpăr. Iată un bon pentru două sute de pistoli.

— Dar îmi trebuie un cal pentru drum, sire!

— Ei bine?

— Maiestatea voastră mi-l ia pe al meu.

— Nicidecum; dimpotrivă, ți-l dau. Înseamnă că, ştiindu-l al meu şi nu al dumitale, sunt mai sigur că-l vei goni fără milă.

— Maiestatea voastră e atât de zorită?

— Foarte mult.

— Atunci, ce mă sileşte să aştept două zile?

— Două pricini cunoscute numai de mine.

— Asta-i altceva. Calul poate câştiga aceste două zile în cele opt pe care le are de făcut; mai sunt apoi popasurile.

— Nu, nu, popasurile încurcă, domnule d'Artagnan. Pleacă, şi nu uita că eşti al meu.

— Sire, nu sunt eu acela care să fi uitat vreodată! La câte ceasuri va trebui să mă despart de maiestatea voastră, poimâine?

— Unde locuieşti?

— Ar trebui să locuiesc până atunci la Luvru.

— Nu, nu vreau asta. Îți vei păstra locuința dumitale în oraş, ți-o voi plăti eu. Plecarea o hotărăsc în timpul nopții, dat fiind că trebuie să pleci fără să fii văzut de nimeni sau, dacă te vede cineva, fără să se ştie că eşti al meu... Lacăt la gură, domnule!

— Maiestatea voastră strică tot ce-a spus numai prin aceste vorbe.

— Te-am întrebat unde stai, pentru că nu pot trimite să te caute mereu la domnul conte de La Fère.

— Locuiesc la domnul Planchet, băcan, strada Lombarzilor, la firma "La Drugul de Aur".

— Ieşi cât mai puțin, arată-te şi mai puțin, şi aşteaptă ordinele mele.

— Va trebui să mă duc după bani, sire...

— Aşa-i; dar ca să ajungi la intendentul superior, unde forfotesc atâția oameni, ai să te amesteci în mulțime.

— Îmi lipsesc bonurile pentru încasare, sire.

— Iată-le.

Regele semnă. D'Artagnan se uită bine, spre a se încredința că totul e în cea mai deplină regulă.

— E vorba de bani – zise el – şi banii se citesc sau se numără.

— Adio, domnule d'Artagnan – adăugă regele. Gândesc că m-ai înțeles bine!

— Am înțeles că maiestatea voastră mă trimite la Belle-Isle-en-Mer, atâta tot.

— Pentru a afla?...

— Pentru a afla cum merg lucrările domnului Fouquet, atâta tot.

— Bine. Şi dacă presupun că vei fi prins?

— Eu nu presupun asta – răspunse cu înfumurare gasconul.

— Sau presupun că vei fi ucis? urmă regele.

— E şi mai puțin probabil, sire.

— În primul caz, nu scoți o vorbă; în al doilea, nici o hârtie să nu vorbească pentru dumneata!

D'Artagnan ridică din umeri fără ceremonie şi ieşi de la rege, spunând în sinea lui: "Ploaia de bani din Anglia nu s-a terminat! Să rămânem lângă streaşină!"

LIV
CASELE DOMNULUI FOUQUET

În timp ce d'Artagnan se reîntorcea la Planchet, cu capul greu şi împuiat de tot ceea ce i se

întâmplase, în altă parte se petrecea o scenă cu totul diferită, fără a fi însă cu totul străină de convorbirea pe care muşchetarul nostru o avusese cu regele; atât doar că această scenă se desfăşura în afara Parisului. Într-o casă pe care intendentul superior Fouquet o avea în sătucul Saint-Mandé.

Ministrul tocmai intrase în această casă de la țară, urmat de primul său slujbaş, care ducea un uriaş ghiozdan, doldora cu hârtii de cercetat şi cu altele ce aşteptau să fie semnate.

Cum puteau să fie ceasurile cinci dinspre seară, stăpânii luaseră masa; se mai pregătea doar cina pentru cei douăzeci de slujitori mai mici.

Intendentul superior nu avu nici o clipă de zăbavă; coborând din trăsură, sări dintr-un pas peste pragul uşii, trecu în grabă prin apartamente şi se opri în cabinetul lui, unde spuse că se închide ca să lucreze, dând ordin să nu fie tulburat de nimeni şi pentru nimic, afară doar dacă va fi vorba de rege.

Într-adevăr, îndată ce dădu acest ordin, Fouquet se închise în cabinet, şi doi valeți fură puşi să facă de strajă la uşă. Apoi Fouquet împinse un zăvor care trase după el un perete ce astupa intrarea, astfel că nimic din ceea ce se petrecea înăuntru nu se putea vedea şi nu se putea auzi de afară. Nu încape îndoială că Fouquet ştia el pentru ce se închidea cu atâta străşnicie; căci se îndreptă numaidecât spre masa de lucru, se aşeză acolo, deschise ghiozdanul şi începu să rânduiască vraful de hârtii pe care-l scoase din acesta.

Nu trecură însă nici zece minute de când intrase şi de când luase toate măsurile de prevedere de care am vorbit, când zgomotul repetat al câtorva ciocănituri slabe şi egale îi lovi auzul şi păru a-i atrage întreaga atenție. Fouquet îşi ridică încet capul, aținti urechea şi ascultă.

Ciocăniturile continuară. Atunci ministrul se

sculă de pe scaun cu o uşoară mişcare de nerăbdare şi se apropie de o oglindă în dosul căreia se auzeau ciocăniturile făcute parcă de o mână omenească sau de un mecanism nevăzut. Oglinda era mare şi stătea agăţată de o tăblie. Alte trei oglinzi, întru totul asemănătoare, întregeau simetria apartamentului. Prin nimic nu se deosebea cea dintâi de celelalte.

Nu mai putea fi îndoială că aceste ciocănituri slabe şi repetate erau un semnal; căci, în clipa când Fouquet se apropie de oglindă cu urechea încordată, acelaşi zgomot se reînnoi şi în aceeaşi măsură.

— Oh, oh! murmura intendentul superior cu nedumerire. Cine-ar putea să fie acolo? N-aşteptam pe nimeni astăzi!

Şi de bună seamă pentru a răspunde semnalului ce i se făcuse, ministrul trase un cui aurit din oglinda cu pricina şi-l mişcă de trei ori. Apoi se întoarse la locul său, se aşeză pe scaun şi zise:

— Fie cine-o fi, să aştepte!

Şi, cufundându-se din nou în oceanul de hârtii împrăştiate dinainte-i, părea că nu se mai gândeşte decât la lucru. Într-adevăr, cu o repeziciune de necrezut, cu o agerime a minţii uimitoare, Fouquet descifra hârtiile cele mai lungi, scrisurile cele mai încâlcite, le îndrepta, le adnota cu o pană cuprinsă parcă de friguri, încât treaba sporea sub degetele lui, semnăturile, cifrele, rezoluţiile se înmulţeau ca şi cum zece conţopişti, adică o sută de degete şi zece creiere ar fi robotit de zor, în locul celor zece degete şi singurului spirit al acestui om. Din când în când, Fouquet, adâncit în munca sa, îşi ridica doar capul pentru a-şi arunca ochii în fugă la un orologiu aşezat în faţa lui. Asta fiindcă Fouquet îşi lua treaba în serios; şi, odată acest lucru hotărât, într-un ceas de muncă încordată el făcea ceea ce altul n-ar fi izbutit să facă într-o zi întreagă, fiind astfel încredinţat că, dacă nimeni nu-l stinghereşte, îşi va duce până la

capăt, în răstimpul fixat, treaba zorită de care se apucase. Dar, în toiul acestei activități spornice, ciocăniturile seci în placa aşezată în dosul oglinzii răsunară încă o dată, mai dese şi, prin urmare, mai stăruitoare.

— Haidade, se pare că doamna şi-a pierdut răbdarea – zise Fouquet. Ei lasă, fii liniştit, căci trebuie să fie contesa! Ba nu, contesa e plecată la Rambouillet pentru trei zile. Atunci, prezidenta. Oh, prezidenta nu şi-ar lua de loc aceste aere mari; ea ar suna mai umilă, apoi ar aştepta la bunul meu plac. Cel mai limpede este însă că habar n-am cine poate să fie, dar nu încape îndoială că nu este ea. Şi de vreme ce nu eşti dumneata, marchiză, fiindcă nu poți să fii dumneata, ducă-se la naiba oricine ar fi!

Şi îşi continuă treaba, în ciuda bătăilor repetate din dosul oglinzii. Totuşi, după un sfert de ceas, nerăbdarea puse stăpânire pe însuşi Fouquet; dădu peste cap restul lucrului, vârî repede hârtiile în ghiozdan şi, ațintindu-şi ochii spre oglindă, în timp ce bătăile se auzeau mai grăbite ca oricând, strigă:

— Ei, ei, ce înseamnă zorul ăsta? Ce s-a întâmplat? Şi cine este Ariana care mă aşteaptă cu atâta nerăbdare? Ia să vedem.

Fouquet apăsă cu vârful degetului pe cuiul paralel cu cel pe care-l scosese. Deodată, oglinda începu să se învârtească întocmai ca o uşă, descoperind un dulap destul de adânc, în care ministrul dispăru ca într-o cutie largă. Acolo, apăsă pe un alt arc, care făcu să se deschidă nu o tăblie, ci un perete întreg, şi ieşi prin acea spărtură, lăsând uşa să se închidă din nou în urma lui.

Atunci Fouquet coborî vreo douăzeci de trepte, ce se afundau în spirală sub pământ, şi ajunse într-o pivniță pardosită cu lespezi şi luminată de nişte gârliciuri foarte mici. Pereții acestei pivniți erau şi ei acoperiți cu lespezi, iar pe jos erau întinse covoare.

Această pivniță trecea pe sub strada care despărțea casa lui Fouquet de parcul din Vincennes. La capătul hrubei urca în spirală o scară la fel cu aceea pe care coborâse ministrul. Se cățără pe ea şi intră, apăsând şi aici pe un arc, într-un dulap asemănător cu cel din cabinetul său, apoi, din acest dulap, păşi într-o cameră mobilată cu o deosebită eleganță.

Odată ajuns aici, cercetă cu multă grijă dacă oglinda se închidea fără să lase urme şi, mulțumit fără îndoială de rezultatul observației sale, începu să descuie cu o cheie de argint aurit, învârtind-o de trei ori în broască, o uşă ce se afla în fața lui. De astă dată, uşa dădea într-un cabinet mobilat din belşug şi în care stătea, între perne, o femeie de o nespusă frumusețe, care, la auzul clanței, se repezi spre Fouquet.

— Ah, Doamne! exclamă acesta uimit, făcând un pas înapoi. Doamnă marchiză de Bellières, dumneata, dumneata aici!

— Da – murmură marchiza – da, eu, domnule.

— Marchiză, scumpă marchiză – adăugă Fouquet, gata să cadă în genunchi. Ah, Doamne, dar cum ai venit aici? Şi eu, care te-am făcut să aştepți!

— Cam mult, domnule, o, da, cam mult!

— Să mă socot fericit că m-ai aşteptat atâta, marchiză?

— O veşnicie, domnule; oh, am sunat mai mult de douăzeci de ori; nu auzeai oare?

— Marchiză, eşti palidă, tremuri.

— Nu auzeai când te chemam?

— O, ba da, doamnă, auzeam, dar nu puteam să vin. De unde să-mi închipui că eşti dumneata, după asprimile, după refuzurile ce mi-ai arătat? Dacă aş fi bănuit fericirea care mă aştepta, crede-mă, marchiză, aş fi lăsat totul şi aş fi alergat să-ți cad la picioare, aşa cum fac în această clipă.

Marchiza privi în jurul ei.

— Suntem singuri, domnule? întrebă ea.

— O, da, doamnă, te încredințez de asta.

— Într-adevăr! murmură marchiza cu tristețe.

— Suspini, doamnă?

— Câte mistere, câte măsuri de prevedere – zise marchiza cu o uşoară amărăciune – şi cât de bine se vede că te temi să laşi a ți se bănui dragostea!

— Ți-ar plăcea mai mult să o declar în văzul lumii?

— Oh, nu, şi asta dovedeşte un om delicat – zise marchiza, zâmbind.

— Bine, bine, marchiză, fără mustrări, te rog!

— Mustrări? Am eu dreptul să-ți fac mustrări?

— Nu, din nefericire, nu; dar spune-mi, dumneata, pe care de un an de zile te iubesc fără încetare şi fără speranțe...

— Te înşeli: fără speranțe, e adevărat; dar fără încetare, nu.

— Oh, pentru mine, în dragoste nu există decât o dovadă, şi această dovadă o aştept încă.

— Am venit să ți-o aduc, domnule.

Fouquet voi s-o cuprindă în brațe pe marchiză, dar ea se feri cu o mişcare.

— Ai să te înşeli oare mereu, domnule, şi nu vei primi din parte-mi singurul lucru pe care vreau să ți-l dau, devotamentul?

— Ah, atunci înseamnă că nu mă iubeşti. Devotamentul nu-i decât o virtute, pe când iubirea e o pasiune.

— Ascultă-mă, domnule, te rog; n-am venit aici fără un motiv grav, asta o înțelegi, desigur.

— Puțin mă interesează motivul, câtă vreme eşti aici, câtă vreme îți vorbesc, câtă vreme te privesc.

— Da, ai dreptate, principalul este că sunt aici, fără ca nimeni să mă fi văzut, şi că pot să-ți vorbesc.

Fouquet se lăsă să cadă în genunchi.

— Vorbeşte, vorbeşte, doamnă – zise el – te ascult.

Marchiza îl privi pe Fouquet la picioarele ei, şi în ochii acestei femei stăruia o ciudată expresie de dragoste şi melancolie.

— Oh – murmură ea în cele din urmă – cât de mult aş vrea să fiu aceea care are dreptul de a te vedea în fiecare minut, de a-ți vorbi în fiecare clipă! Cât de mult aş vrea să fiu aceea care veghează asupra dumitale, aceea care n-are nevoie de resorturi tainice pentru a chema şi pentru a face să apară ca un silf bărbatul pe care-l iubeşte, ca să-l privească în față doar un ceas, pe urmă să-l vadă dispărând învăluit de un mister şi mai ciudat la plecare, decât acela de la venire. Oh, ce fericită trebuie să fie femeia aceea!

— Nu cumva, marchiză – zise Fouquet zâmbind – vorbeşti de soția mea?

— Da, desigur, despre ea vorbesc.

— Ei bine, nu-i pizmui soarta, marchiză! Dintre toate femeile cu care sunt în legătură, doamna Fouquet e aceea care mă vede cel mai puțin, îmi vorbeşte cel mai puțin şi mi se destăinuie cel mai puțin.

— Dar măcar nu e silită, domnule, să apese cu mâna pe ornamentul unei oglinzi, cum fac eu, ca să te vadă venind; şi barem dumneata nu-i răspunzi prin zbârnâitul acela misterios, înfricoşător, al unei plăci ascunse nu ştiu unde; şi niciodată n-ai oprit-o de a încerca să pătrundă taina acestor comunicări, sub pedeapsa că vei rupe pentru totdeauna legătura cu ea, aşa cum le-ai oprit pe cele care au venit aici înaintea mea şi care vor mai veni după mine!

— Ah, scumpă marchiză, cât de nedreaptă eşti şi cât de puțin îți dai seama de ceea ce faci dând vina pe mister! Numai cu ajutorul misterului poți iubi fără a fi tulburat, şi numai printr-o dragoste netulburată poți fi cu adevărat fericit. Dar să ne întoarcem la noi, la

devotamentul de care-mi vorbeai adineauri, sau mai bine amăgeşte-mă, marchiză, şi lasă-mă să cred că acest devotament e dragoste adevărată.

— Adineauri – reluă marchiza, trecându-şi peste ochi o mână modelată după cele mai suave linii antice – adineauri eram hotărâtă să vorbesc, gândurile îmi erau limpezi şi îndrăznețe; acum mă simt stânjenită, tulburată, tremur; mi-e teamă să nu-ți aduc o veste rea.

— Dacă acestei veşti rele îi datorez prezența dumitale aici, marchiză, atunci fie binevenită vestea cea rea; sau, mai bine, marchiză, fiindcă eşti aici, fiindcă îmi mărturiseşti că nu-ți sunt cu totul indiferent, să lăsăm la o parte această veste rea şi să nu vorbim decât despre noi.

— Nu, nu, dimpotrivă, întreabă-mă, cere-mi să ți-o dezvălui numaidecât, ca să nu mă las cotropită de nici un alt simțământ; Fouquet, prietene, e vorba de ceva ce prezintă un foarte mare interes.

— Mă uimeşti, marchiză; aş spune chiar mai mult, mă sperii, dumneata, atât de serioasă, atât de cumpănită, dumneata care cunoşti atât de bine lumea în care trăim. Aşadar, e grav?

— O, foarte grav, ascultă!

— Mai întâi, cum ai ajuns aici?

— Ai să afli îndată; dar, mai înainte, să-ți spun ceea ce e mai important.

— Spune, marchiză, spune! Fie-ți milă, te rog, de nerăbdarea mea!

— Ştii că domnul Colbert a fost numit intendent al finanțelor?

— Hm! Colbert, micul Colbert?

— Da, Colbert, micul Colbert.

— Mâna dreaptă a domnului de Mazarin?

— Chiar el.

— Ei bine, şi ce vezi îngrozitor în asta, scumpă marchiză? Micul Colbert vistiernic, e surprinzător,

recunosc, dar nu e de speriat.

— Crezi că regele i-a dat, fără motive care să ne pună pe gânduri, o astfel de slujbă aceluia pe care dumneata îl numeşti o slugă fără însemnătate?

— Mai întâi, e adevărat că regele i-a dat-o?

— Aşa se spune.

— Cine spune?

— Toată lumea.

— Toată lumea înseamnă nimeni; arată-mi pe cineva care ar putea să fie bine informat şi să o spună.

— Doamna Vanei.

— Ah, începi să mă înspăimânți, zău aşa! zise Fouquet râzând. Dar ai dreptate; adevărul este că dacă cineva e bine informat sau trebuie să fie bine informat, aceea e persoana pe care ai numit-o.

— Nu vorbi rău despre biata Marguerite, domnule Fouquet, căci ea te iubeşte încă.

— Ah, adevărat? Să nu-ți vie să crezi! Mă gândeam că acest mic Colbert, cum spuneam adineauri, s-a ridicat mai presus de această dragoste şi a pecetluit-o cu o pată de cerneală sau cu un strat de jeg.

— Fouquet, Fouquet, iată cum te porți cu cele pe care le-ai părăsit!

— Haide, nu cumva vrei să-i iei apărarea doamnei Vanel, marchiză?

— Da, i-o iau; căci, ți-o repet, ea te iubeşte încă, şi dovada e că vrea să-ți vină în ajutor.

— Prin dumneata, marchiză? Frumos din partea ei! Nici un înger nu mi-ar putea fi mai plăcut şi nu m-ar duce mai de-a dreptul la mântuire. Dar, mai întâi, o cunoşti bine pe Marguerite?

— Suntem prietene din mănăstire.

— Şi zici că ea ți-a spus că domnul Colbert a fost numit intendent?

— Da.

— Ei bine, lămureşte-mă, marchiză; iată-l pe domnul Colbert intendent. Fie. Întrucât însă un intendent, adică un subaltern al meu, un slujbaş al meu, mi-ar putea pricinui vreun neajuns, vreo supărare, fie el chiar şi domnul Colbert?

— Dumneata nu te gândeşti de loc, domnule, după cât se pare – răspunse marchiza.

— La ce?

— La asta: că domnul Colbert te urăşte.

— Pe mine? strigă Fouquet. Oh, Doamne, marchiză, pe ce lume trăieşti? Pe mine toți mă urăsc, ăsta ca *şi* ceilalți.

— Ăsta mai mult decât ceilalți.

— Mai mult decât ceilalți, fie.

— E un ambițios.

— Dar cine nu e, marchiză?

— Da; însă la el ambiția n-are margini.

— O văd prea bine, de vreme ce a ținut să-mi ia locul lângă doamna Vanel.

— Şi a reuşit; fii cu băgare de seamă!

— Vrei să spui cumva că are pretenția de a ajunge din intendent – intendent superior?

— Nu te-ai temut până acum de asta?

— Oh, oh! făcu Fouquet. Să-mi ia locul lângă doamna Vanel. treacă-meargă; dar lângă rege, asta e cu totul altceva. Franța nu se cumpără atât de uşor ca nevasta unui şef de conturi.

— Ei, domnule, totul se cumpără; dacă nu prin aur, atunci prin intrigă.

— Dumneata ştii, totuşi, contrariul, doamnă; dumneata căreia i-am oferit milioane.

— În locul acelor milioane, Fouquet, aş fi fost mai bucuroasă să-mi oferi o dragoste adevărată, unică, desăvârşită; aş fi primit-o. Vezi doar că totul se cumpără, dacă nu într-un fel, în altul.

— Aşadar, după părerea dumitale, domnul Colbert e pe cale să cumpere locul meu de intendent

superior? Haide, haide, marchiză, linişteşte-te; nu e atât de bogat ca să-l plătească.

— Şi dacă ți-l fură?

— Ah, asta e altceva! Din păcate, înainte de a ajunge la mine, adică la stăpânul locului, trebuie să distrugă, trebuie să se lupte cu întăriturile din jurul meu, şi sunt al dracului de bine fortificat, marchiză!

— Ceea ce numeşti întăriturile din jurul dumitale sunt oamenii dumitale, nu-i aşa, prietenii dumitale?

— Întocmai.

— Domnul d'Eymeris este şi el unul dintre ei?

— Da.

— Domnul Lyodot îți este prieten?

— De bună seamă.

— Şi domnul de Vanin?

— Ah, cu domnul de Vanin n-au decât să facă ce vor, dar...

— Dar?...

— Dar să nu se atingă de ceilalți.

— Ei bine, dacă vrei să nu se atingă nimeni de domnii d'Eymeris şi Lyodot, e timpul să iei măsuri.

— Cine-i amenință?

— Vrei să mă asculți acum?

— Totdeauna, marchiză.

— Fără să mă întrerupi?

— Vorbeşte.

— Ei bine, azi-dimineață Marguerite a trimis să mă caute.

— Ah!

— Da.

— Şi ce voia de la dumneata?

— "Nu îndrăznesc să-l văd eu însămi pe domnul Fouquet", mi-a spus.

— Hm! Şi pentru ce? Se teme că am să-i fac mustrări? Biata femeie, se înşală, sărmana!

— "Întâlneşte-1 dumneata şi spune-i să se ferească de domnul Colbert."

— Cum, mă previne să mă feresc de amantul ei?

— Ți-am spus că te iubeşte încă.

— Şi mai departe, marchiză?

— "Domnul Colbert, a adăugat ea, a venit acum două ceasuri şi m-a înştiințat că a fost numit intendent."

— Ți-am spus, marchiză, că astfel abia îl voi ține mai strâns sub mână pe domnul Colbert.

— Da, dar asta nu e totul: Marguerite e prietenă, după cum ştii bine, cu doamna d'Eymeris şi cu doamna Lyodot.

— Da. Şi?

— Ei bine, domnul Colbert i-a pus o seamă de întrebări despre averea acestor doi domni, despre gradul de devotament pe care ți-l poartă.

— Oh, cât despre aceştia doi, răspund de ei; ar trebui să-i omoare cineva, ca să nu mai fie ai mei.

— Apoi, întrucât doamna Vanel a fost obligată, având de primit o vizită, să-l părăsească o clipă pe domnul Colbert, şi cum domnul Colbert e un om harnic, abia s-a văzut singur, că noul vistiernic a scos un plaivaz din buzunar şi, găsind o bucată de hârtie pe masă, a început să însemne ceva.

— Despre d'Eymeris şi Lyodot?

— De bună seamă.

— Aş fi curios să ştiu ce cuprindeau acele însemnări.

— Este tocmai ceea ce am venit să-ți aduc.

— Doamna Vanel a luat însemnările lui Colbert şi mi le trimite mie?

— Nu, dar printr-o întâmplare ce seamănă cu un miracol, are o copie după aceste însemnări.

— Cum asta?

— Ascultă. Ți-am spus că domnul Colbert a găsit o bucată de hârtie pe masă.

— Da.

— Că a scos un plaivaz din buzunar.

— Da.

— Şi că a scris pe acea hârtie.

— Da.

— Ei bine, plaivazul era de plumb, deci era tare; pe prima foaie a scris cu slove negre, pe a doua a lăsat urme albe.

— Da. Şi?

— Colbert a rupt prima foaie, fără a se mai gândi la a doua.

— Ei bine?

— Ei bine, pe a doua se putea citi tot ceea ce fusese scris pe prima foaie; doamna Vanel a citit-o şi a trimis să mă caute.

— Ah!

— Apoi, după ce s-a încredințat că-ți sunt o prietenă devotată, mi-a dat hârtia şi mi-a dezvăluit secretul de a pătrunde în această casă.

— Şi acea hârtie? întrebă Fouquet, oarecum tulburat.

— Iat-o, domnule. Citeşte-o! zise marchiza.

Fouquet citi:

— "Nume de traficanți care trebuie osândiți de camera de justiție: D'Eymeris, prieten al domnului F..,; Lyodot, prieten al domnului F...; de Vanin, indif." D'Eymeris! Lyodot! exclamă Fouquet, citind pentru a doua oară.

— Prieteni ai domnului F... – sublinie, arătând cu degetul marchiza.

— Dar ce vor să spună aceste cuvinte: "care trebuie osândiți de camera de justiție"?

— Doamne – făcu marchiza – dar e limpede, mi se pare! De altfel, n-ai ajuns până la capăt. Citeşte mai departe.

Fouquet continuă:

— "Primii doi la moarte, al treilea la surghiun, împreună cu domnii d'Hautemont şi de La Valette, ale căror bunuri vor fi numai confiscate." Dumnezeule

mare! strigă Fouquet. La moarte! La moarte! Lyodot şi d'Eymeris! Dar, chiar dacă această cameră de justiție i-ar condamna la moarte, regele nu va ratifica osânda lor, şi fără semnătura regelui nu poate avea loc execuția.

— Regele l-a făcut pe domnul Colbert intendent.

— Oh! strigă Fouquet, ca şi cum ar fi întrezărit sub picioarele lui deschizându-se o prăpastie. Cu neputință! Cu neputință! Dar cine a scris cu plaivazul peste însemnările domnului Colbert?

— Eu. Mi-era teamă ca urmele să nu se şteargă.

— Oh, voi afla totul, cât de curând!

— Nu vei afla nimic, domnule; îți disprețuieşti prea mult duşmanul pentru asta.

— Iartă-mă, dragă marchiză, iartă-mă. Da, domnul Colbert e duşmanul meu, o cred; da, domnul Colbert e un om de temut, o mărturisesc. Dar eu am timpul, şi fiindcă ai venit aici, fiindcă m-ai încredințat de devotamentul dumitale, fiindcă m-ai lăsat să întrezăresc dragostea dumitale, fiindcă suntem numai amândoi...

— Am venit să te salvez pe dumneata, domnule Fouquet, iar nu să mă pierd pe mine – zise marchiza ridicându-se – aşa că, ia seama...

— Marchiză, într-adevăr, te sperii prea tare, şi dacă această spaimă nu e cumva doar un pretext...

— E o inima adâncă acest domn Colbert! Păzeşte-te!

Fouquet se ridică şi el.

— Dar eu? întrebă el.

— Oh, dumneata, dumneata nu eşti decât o inimă nobilă. Păzeşte-te!

— Şi acum?

— Am făcut ceea ce trebuia să fac, dragă prietene, cu riscul de a-mi pierde bunul renume. Adio!

— Nu adio, la revedere!

— Poate – spuse marchiza.

Şi dându-i mâna lui Fouquet să i-o sărute, se îndreptă atât de hotărâtă spre uşă, încât ministrul nu îndrăzni să-i aţină calea.

Cât despre Fouquet, el porni înapoi, cu capul înclinat şi cu un nor umbrindu-i fruntea, pe drumul din acea subterană de-a lungul căreia se întindeau firele de metal ce făceau legătura între o casă şi alta, transmiţând, în spatele celor două oglinzi, dorinţele şi chemările celor doi corespondenţi.

LV
ABATELE FOUQUET

Fouquet se grăbi să se întoarcă la el prin subterană şi să răsucească la loc arcul oglinzii. Abia ajuns în cabinetul său, auzi o bătaie în uşă; în acelaşi timp, o voce binecunoscută strigă:

— Deschideţi, monseniore, vă rog, deschideţi!

Fouquet, printr-o mişcare pripită, puse o anumită ordine în tot ceea ce putea să trădeze tulburarea şi lipsa lui, împrăştie hârtiile pe birou, luă o pană în mână şi, ca să câştige timp, întrebă prin uşa închisă:

— Cine e acolo?

— Cum! Monseniorul nu mă recunoaşte? răspunse vocea.

— Ba da – rosti în şoaptă Fouquet – ba da, prietene, te recunosc foarte bine. Apoi, cu glas tare: Dumneata eşti, Gourville?

— Eu sunt, monseniore.

Fouquet se ridică, îşi mai întoarse o dată ochii la una din oglinzile sale, se apropie de uşă, trase zăvorul şi Gourville intră.

— Ah, monseniore, monseniore – zise el – ce cruzime!

— Ce vrei să spui?

— Iată un sfert de ceas de când vă rog să-mi deschideți, şi dumneavoastră nici nu mi-ați răspuns măcar.

— Odată pentru totdeauna, ştii foarte bine că nu vreau să fiu stingherit atunci când lucrez. Or, cu toate că dumneata faci excepție, Gourville, doresc, în privința celorlalți, să-mi fie respectat acest consemn.

— Monseniore, de data asta, consemne, uşi, zăvoare, ziduri, aş fi fost în stare să sparg orice, să dărâm, să dau la o parte totul!

— Ah, ah, e vorba de un mare eveniment? întrebă Fouquet.

— Oh, vă asigur, monseniore! zise Gourville.

— Şi care e acel eveniment? reluă Fouquet, puțin tulburat de agitația celui mai intim confident al lui.

— A fost alcătuită o cameră de justiție secretă, monseniore.

— Ştiu asta; dar s-a întrunit vreodată, Gourville?

— Nu numai că s-a întrunit, dar a dat şi o sentință... monseniore.

— O sentință? rosti intendentul superior cu o tremurare şi o paloare pe care nu şi le putea ascunde. O sentință? Împotriva cui?

— Împotriva a doi dintre prietenii dumneavoastră.

— Lyodot şi d'Eymeris, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Şi ce fel de sentință?

— Osândă la moarte.

— Pronunțată? O, dar te înşeli, Gourville, e cu neputință!

— Iată copia acestei sentințe, pe care regele urmează să o semneze astăzi, dacă nu cumva a şi semnat-o.

Fouquet îi smulse hârtia din mână, o citi şi i-o înapoie iui Gourville.

— Regele nu va semna – zise el.

Gourville dădu din cap.

— Monseniore, domnul Colbert e un sfetnic cutezător; să nu vă bizuiți pe el.

— Iarăşi domnul Colbert? striga Fouquet. Pentru ce numele acesta îmi tulbură mereu, de două sau de trei zile încoace, auzul? Se da prea multă însemnătate, Gourville, unui slujitor atât de mărunt. Sa vină aici acest domn Colbert, îl voi privi în față; să înalțe capul, i-l voi zdrobi; dar, înțelegi, îmi trebuie măcar o pricină oarecare, ca să-mi opresc privirea asupra lui, o întărâtare, ca sa ridic piciorul.

— Răbdare, monseniore, căci nu ştiți încă cine e Colbert... Cercetați-l cât mai repede; e unul din acei financiari mohorâți, asemenea meteorilor pe care ochiul nu-i vede niciodată în întregime înainte de apariția lor distrugătoare; iar când le simți prezența, te ucid.

— O, Gourville, e prea mult! replică Fouquet cu un zâmbet. Dă-mi voie, prietene, să nu ma sperii atât de uşor; Meteor, domnul Colbert! La dracu! Să nu ne batem joc de meteori... Vreau fapte, nu vorbe. Ce-a făcut dumnealui?

— I-a cerut călăului din Paris să ridice două spânzurători – răspunse cu simplitate Gourville,

Fouquet înălță capul şi un fulger îi țâşni din priviri.

— Eşti sigur de ceea ce-mi spui? strigă el.

— Iată dovada, monseniore.

Şi Gourville îi întinse intendentului superior o notă pe care i-o dăduse unul dintre secretarii Primăriei, om al lui Fouquet.

— Da, e adevărat – murmură ministrul – eşafodul se ridică... Însă regele n-a semnat, Gourville, şi nici nu va semna.

— Vom afla îndată – zise Gourville.

— Cum asta?

— Dacă regele a semnat, spânzurătorile vor fi trimise astă-seară la Primărie, pentru a fi ridicate mâine dimineață.

— Dar nu, nu! strigă iarăşi Fouquet. Vă înşelaţi cu toţii, şi mă înşelaţi şi pe mine! Alaltăieri dimineață, Lyodot a venit să mă vadă; acum trei zile am primit plocon un vin de Siracuza de la acest biet d'Eymeris.

— Ce dovedesc toate acestea? răspunse Gourville. Că acea cameră de justiție s-a întrunit în taină, a judecat în lipsa învinuiților şi că procedura era îndeplinită atunci când ei au fost arestați.

— Au şi fost arestați?

— Fără îndoială.

— Dar unde, cum, când au fost arestați?

— Lyodot, ieri, în zori; d'Eymeris, alaltăieri seara, pe când se întorcea de la amanta lui. Dispariția lor n-a îngrijorat pe nimeni; dar numaidecât Colbert şi-a scos masca şi a dat lucrurile pe față; în acest moment, vestea e răspândită pe străzile Parisului în sunete de trâmbițe şt, zău, monseniore, nu mai e nimeni în afară de dumneavoastră care să nu cunoască întâmplarea.

Fouquet începu să umble prin cameră cu o nelinişte din ce în ce mai dureroasă.

— Ce hotărâți, monseniore? întrebă Gourville.

— Dacă aşa stau lucrurile, mă voi duce la rege! strigă Fouquet. Dar, înainte de a mă duce la Luvru, vreau să trec pe la Primărie. Dacă sentința a fost semnată, vom vedea!

Gourville ridică din umeri.

— Neîncredere – rosti el – tu eşti pieirea tuturor marilor spirite!

— Gourville!

— Da – continuă acesta – şi le răpui aşa cum molima răpune trupurile cele mai vânjoase, adică pe neaşteptate.

— Să mergem! se răsti Fouquet. Deschide,

Gourville!

— Luați seama – zise acesta – abatele Fouquet e aici!

— Ah, fratele meu e aici! replică Fouquet pe un ton acru. Înseamnă că a aflat vreo veste rea şi a venit să mi-o aducă repede, bucuros, aşa cum îi e obiceiul! Drace, dacă fratele meu e aici, afacerile mele merg prost, Gourville. De ce nu mi-ai spus asta mai devreme? M-aş fi lăsat convins mai uşor.

— Monseniorul îl defăimează degeaba – spuse Gourville râzând; dacă a venit, n-a venit cu gânduri rele.

— Poftim că-i iei apărarea! strigă Fouquet. Un tânăr fără inimă, fără şir în gânduri, un tocător de bani!

— Vă ştie bogat.

— Şi vrea să mă ruineze.

— Nu; vrea punga dumneavoastră. Atâta tot.

— Destul! Destul! O sută de mii de scuzi pe lună, timp de doi ani! La naiba, eu sunt cel care plăteşte, Gourville, şi-mi cunosc socotelile.

Gourville zâmbi cu un aer potolit şi ironic.

— Da, vrei să spui că regele plăteşte – zise ministrul. Ah, Gourville, îți arde de glume şi nu e de loc momentul potrivit.

— Monseniore, nu vă supărați.

— Bine. Să fie gonit de aici abatele Fouquet. N-am nici un ban!

Gourville făcu un pas spre uşă.

— A stat o lună fără să mă vadă – adăugă Fouquet. De ce n-ar sta şi două luni?

— Îi pare rău că trăieşte într-o lume de proastă condiție – răspunse Gourville – şi vă preferă pe dumneavoastră bandiților lui.

— Mulțumesc de preferință! Îmi pari un ciudat avocat astăzi, Gourville... avocatul abatelui Fouquet!

— Ei, dar orice lucru şi orice om îşi au partea lor

bună, partea lor folositoare, monseniore.

— Bandiții pe care abatele îi plăteşte şi-i îmbată au partea lor bună? Dovedeşte-mi-o!

— Veni-va împrejurarea, monseniore, şi atunci veți fi fericit să-i aveți pe aceşti bandiți la-ndemână.

— Prin urmare, mă sfătuieşti să mă împac cu domnul abate? zise Fouquet în ironie.

— Vă sfătuiesc, monseniore, să nu vă certați cu o sută sau o şutii douăzeci de nemernici care, dacă şi-ar pune paloşele cap la cap, ar forma un cordon de fier ce-ar înconjura trei mii de oameni.

Fouquet îi aruncă o privire sfredelitoare lui Gourville şi trecu repede înaintea lui.

— Bine! Să intre domnul abate Fouquet – le spuse celor doi valeți de la uşă. Ai dreptate, Gourville.

Două minute mai târziu, abatele se ivi, cu plecăciuni adânci, în pragul uşii. Era un bărbat între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani, jumătate om al bisericii, jumătate războinic, un spadasin grefat pe un abate; se vedea că n-are spadă la şold, dar se simțea că e căptuşit cu pistoale. Fouquet îl salută ca frate mai mare, mai puțin ca ministru.

— Cu ce-ți putem fi de folos, domnule abate? întrebă el.

— Oh, oh, ce repede mă iei, frate!

— Te întreb, fiindcă sunt grăbit, domnule.

Abatele se uită cu răutate la Gourville, cu îngrijorare la Fouquet, şi zise:

— Am de plătit trei sute de pistoli, chiar astă-seară, domnului de Bregi... Datorie de la joc, datorie sfântă.

— Şi altceva? întrebă Fouquet cu sânge rece, întrucât ştia că abatele Fouquet nu l-ar fi tulburat numai pentru un fleac ca ăsta.

— O mie măcelarului, care nu vrea să mă mai aprovizioneze.

— Şi altceva?

— O mie două sute croitorului... – adăugă abatele. Caraghiosul mi-a oprit şapte mantii ale oamenilor mei, ceea ce face ca trupa să-mi fie defăimată, şi ţiitoarea mea vorbeşte că o să mă înlocuiască cu un samsar, lucru ce-ar fi umilitor pentru Biserică.

— Mai e ceva? întrebă iarăşi Fouquet.

— Observi, domnule – răspunse cu o înclinare abatele – că n-am cerut nimic pentru mine.

— E frumos din partea dumitale, domnule – replică Fouquet – de aceea, precum vezi, aştept.

— Dar pentru mine nu cer nimic, oh, nu!... Totuşi, nu se poate spune că e chiar un cusur când stai degeaba... te asigur de asta.

Ministrul rămase o clipă pe gânduri.

— O mie două sute de pistoli croitorului – zise el. Asta înseamnă haine, nu glumă, pe cât îmi pot da seama.

— Am în grija mea o sută de oameni? răspunse cu mândrie abatele. E o povară, cred şi eu.

— Dar pentru ce o sută de oameni? întrebă Fouquet. Eşti oare un Richelieu sau un Mazarin, ca să ai o gardă de o sută de oameni? La ce-ţi slujesc aceşti o sută de oameni? Vorbeşte, spune!

— Dumneata mă întrebi? ripostă abatele Fouquet. Ah, cum de-mi poţi pune o astfel de întrebare: pentru ce întreţii o sută de oameni? Ah!

— Ei da, îţi pun această întrebare. Ce faci cu o sută de oameni? Răspunde!

— Răule! scrâşni abatele, înfierbântându-se din ce în ce.

— Lămureşte-mă.

— Dar, domnule intendent superior, eu n-am nevoie decât de un valet de cameră, ba chiar, daca aş fi singur, m-aş servi eu însumi; dar domnia ta, domnia ta care ai atâţia duşmani... o sută de oameni nu-mi ajung ca să te apăr. O sută de oameni!... Ar

trebui zece mii! Îi întreţin deci pe aceştia pentru ca în pieţele publice, în adunări, nimeni să nu ridice glasul împotriva domniei tale; căci fără ei, domnule, ai fi acoperit de blesteme, ai fi sfâşiat cu dinţii, n-ai rezista nici opt zile – mă auzi? – nici opt zile!

— Ah, dar nu ştiam că am în dumneata un asemenea apărător, domnule abate!

— Te îndoieşti de asta? strigă abatele. Ascultă ce s-a întâmplat. Nu mai demult decât ieri, în strada Huchette, un om se târguia pentru o găină.

— Ei bine, ce mă priveşte pe mine asta, abate?

— Te priveşte, Găina nu era grasă. Cumpărătorul nu voia să plătească optsprezece băncuţe, spunând că el nu poate să dea optsprezece băncuţe pe pielea unei găini a cărei grăsime a luat-o în întregime domnul Fouquet.

— Mai departe?

— Vorba asta a stârnit râs – urmă abatele – un râs pe socoteala dumitale, şi plevuşcă s-a adunat ca la bâlci, lua-o-ar naiba! Glumeţul a adăugat apoi aceste cuvinte: "Dă-mi o găină hrănită de domnul Colbert şi, pe cinstea mea, ţi-o plătesc cât vrei". Şi gloata de gură-cască a început să bată din palme. Tărăboi mare, înţelegi? Tărăboi în stare a-l face pe un frate să-şi ascundă faţa de ruşine.

Fouquet se înroşi.

— Şi dumneata ţi-ai ascuns-o? întrebă ministrul.

— Nu; tocmai pentru că în mulţime îl aveam pe unul din oamenii mei – continuă abatele – un recrut proaspăt, venit din provincie, un anume domn Menneville, la care ţin foarte mult. El şi-a făcut loc printre oameni şi-a spus glumeţului: "Mii de bărbi, domnule tranca-fleanca! Să te ia naiba cu Colbert al dumitale!" "Ba să te ia pe tine, cu Fouquet cu tot!" i-a întors-o glumeţul. Şi, cu acestea, îşi scoaseră spadele din teacă în faţa prăvăliei cârnăţarului, cu o şleahtă de pierde-vară în jurul lor şi cu cinci sute de curioşi

pe la ferestre.

— Ei bine? făcu Fouquet.

— Ei bine, domnule, Menneville al meu l-a înhățat ca în frigare pe glumeț, în uluirea celor de față, şi i l-a dat cârnățarului, spunându-i: "Ține această curcă, prietene! E mai grasă decât găina dumitale". Iată, domnule – încheie abatele triumfător – în ce chip îmi cheltuiesc veniturile: apărând cinstea familiei!

Fouquet lăsă capul în jos.

— Şi am o sută ca ăsta! adaugă abatele.

— Bine – zise Fouquet – dă-i nota de cheltuieli lui Gourville şi rămâi aici, la mine, astă-seară.

— Vom lua masa împreună?

— O vom lua.

— Dar casieria e închisă.

— O va deschide Gourville. Aşa, domnule abate, ne-am înțeles.

Abatele făcu o plecăciune.

— Prin urmare, rămânem prieteni? zise el.

— Da, prieteni. Haide, Gourville.

— Pleci? Nu mai mâncăm împreună?

— Mă reîntorc peste un ceas, fii liniştit. Apoi, încet, către Gourville: Să fie înhămați la trăsură caii mei englezeşti şi să mă ducă drept la Primăria din Paris.

LVI
VINUL DOMNULUI DE LA FONTAINE

Trăsurile, încărcate de oaspeți, începuseră să sosească la Saint-Mandé, şi casa lui Fouquet prinsese a se încălzi de pregătirile ospățului, când intendentul superior porni în goană, cu caii lui iuți, pe drumul Parisului, unde, apucând pe chei pentru a întâlni cât

mai puțină lume în cale, se opri in fața Primăriei. Erau ceasurile opt fără un sfert. Fouquet coborî la colțul străzii Long-Pont şi se îndreptă spre piața Grevei, pe jos, însoțit de Gourville.

La capătul pieței văzură un om îmbrăcat în negru şi în violet, voios la înfățişare, care se pregătea să se urce într-o trăsură închiriată şi tocmai îi spunea vizitiului să-l ducă la Vincennes. În fața lui avea un coş mare, plin cu sticle de vin pe care le cumpărase de la crâşma "La Icoana Maicii Domnului".

— Ei, dar ăsta e Vatel, chelarul meu! îi spuse Fouquet lui Gourville.

— Da, monseniore – confirmă acesta.

— Ce caută la "Icoana Maicii Domnului"?

— A venit să cumpere vin, de bună seamă.

— Cum, pentru casa mea se cumpără vin de la cârciumă? se înfurie Fouquet. Pivnița pe care o am să fie oare atât de proastă?

Şi înainta spre chelar, care aşeza cu foarte multă băgare de seamă coşul cu sticle în trăsură.

— Hei, Vatel! strigă el cu glas de stăpân.

— Luați seama, monseniore – îi şopti Gourville – veți fi recunoscut.

— Asta-i acum! Lasă-mă în pace!... Vatel!

Omul îmbrăcat în negru şi violet întoarse capul. Era un chip blând şi zâmbitor, fără expresie. O anumită sclipire strălucea în ochii lui, un zâmbet fin îi flutura pe buze; un observator ar fi recunoscut însă de la început că această sclipire şi acest zâmbet nu spuneau nimic, nu dezvăluiau nimic. Vatel râdea ca un om distrat şi îşi vedea de treabă ca un copil nevinovat. Când auzi glasul care-l striga, se întoarse numaidecât.

— Oh! făcu el. Monseniorul!

— Da, eu. Ce dracu cauți aici, Vatel?... Vin? Cumperi vin de la o crâşmă din Piața Grevei?! De-ai fi cumpărat măcar de la "Ştiuletele de Brad" sau de la

"Stinghiile Verzi"!

— Dar, monseniore – răspunse Vatel netulburat, după ce aruncase o privire duşmănoasă către Gourville – pentru ce e nevoie să se amestece cineva în treburile mele?... Ce, are pivnița mea vreun cusur?

— Nu, fireşte, Vatel, n-are, însă...

— Însă ce?... se încăpățână Vatel.

Gourville îl trase de mânecă pe intendentul superior.

— Nu te supăra, Vatel, dar credeam că pivnița mea, adică pivnița dumitale, e destul de garnisită, ca să nu mai avem nevoie să cumpărăm vin de la "Icoana Maicii Domnului"!

— Eh, domnule – zise Vatel, trecând de la "monseniore" la "domnule" cu oarecare ifos – pivnița dumneavoastră e aşa de bine garnisită, că atunci când oaspeții vin să ia masa la dumneavoastră, nu au ce să bea.

Fouquet se uită nedumerit mai întâi la Gourville, apoi la Vatel. . .

— Ce tot spui acolo?

— Spun că pivnicerul dumneavoastră n-are vin pentru toate gusturile, domnule, şi că domnul de La Fontaine, domnul Pellisson şi domnul Conrart nu beau de loc când vin la noi. Acestor domni nu le place vinul de soi: ce-i de făcut atunci?

— Ce-i de făcut, zi?

— Am aici un vin de Joigny, după care ei se dau în vînt. Ştiu că se abat o dată pe săptămână pe la "Icoana Maicii Domnului" ca să-l bea aici. Iată pentru ce îmi fac provizii.

Fouquet nu mai avea ce să spună... Era aproape mişcat. Vatel însă avea încă multe de spus, fără îndoială, căci se vedea bine cum se înfierbânta.

— E ca şi cum m-ați mustra, monseniore, că mă duc în strada Planche-Mibray să caut cidrul pe care-l bea domnul Loret când vine să cineze la noi.

— Loret bea cidru la mine? zise Fouquet râzând.

— Ei da, domnule, şi iată pentru ce vine să cineze cu plăcere la dumneavoastră.

— Vatel – strigă Fouquet, strângând mâna chelarului său – dumneata eşti un om adevărat! Îți mulțumesc, Vatel, de a fi priceput că în casa mea domnul de La Fontaine, domnul Conrart şi domnul Loret sunt duci, pairi şi principi mai mult decât mine. Vatel, eşti o slugă destoinică şi îți dublez leafa.

Vatel nici nu mulțumi măcar; ridică uşor din umeri, murmurând aceste cuvinte pline de înțelepciune:

— A primi mulțumiri pentru că ți-ai făcut datoria e un lucru umilitor.

— Are dreptate – zise Gourville, atrăgându-i lui Fouquet atenția, printr-un gest, asupra altui punct.

Îi arătă, într-adevăr, o căruță cu roțile mici, trasă de doi cai, deasupra căreia se legănau două spânzurători bătute în scoabe de fier, legate una de alta, spate în spate, cu lanțuri; un arcaş, aşezat pe muchea unei bârne, înfrunta, de bine de rău, cu o mutră posomorită, pălăvrăgelile a vreo sută de haimanale care mirosiseră cam ce rost aveau aceste spânzurători şi se țineau după ele în drum spre Primărie.

Fouquet tresări.

— E lucru hotărât, vedeți? zise Gourville.

— Dar nu şi făcut! replică ministrul.

— Oh, nu vă amăgiți, monseniore! Dacă până într-atâta v-a fost înşelată prietenia, încrederea, dacă lucrurile au ajuns aici, înseamnă că nu mai puteți face nimic.

— Dar eu n-am aprobat nimic.

— O fi făcut-o domnul de Lyonne în locul dumneavoastră.

— Mă duc la Luvru.

— Nu vă veți duce.

— Mă îndemni la o astfel de laşitate? strigă Fouquet. Mă sfătuieşti să-mi părăsesc prietenii, mă povățuieşti să arunc la pământ armele pe care le am în mână, când pot să lupt?

— Nu vă îndemn la nimic din toate acestea, monseniore; dar puteți oare pleca de la minister tocmai în clipa de față?

— Nu.

— Ei bine, dacă regele ar dori să vă înlocuiască?

— Mă va putea înlocui şi de departe, ca şi de aproape.

— Da, dar nu-l veți fi rănit prin nimic.

— Aş fi însă un laş! Nu vreau ca prietenii mei să moară, şi nu vor muri!

— Şi pentru asta e nevoie să vă duceți la Luvru?

— Gourville!

— Luați seama!... Odată la Luvru, sau veți fi silit să vă apărați cu tărie prietenii, adică să faceți o profesiune de credință, sau veți fi silit să-i părăsiți fără putința de a le mai veni în ajutor.

— Niciodată!

— Iertați-mă... Regele va va propune cu sila una din două, în cazul că nu veți alege dumneavoastră singur.

— Ai dreptate.

— Iată pentru ce nu ne trebuie zâzanie. Mai bine să ne întoarcem la Saint-Mandé, monseniore.

— Gourville, nu mă voi mişca din această piață, vinde va trebui să se săvârşească nelegiuirea, unde urmează să fiu acoperit de ruşine! Nu mă voi mişca, zic, până ce nu voi fi găsit mijlocul de a mă lupta cu duşmanii mei!

— Monseniore – răspunse Gourville – mi-ați face milă dacă n-aş şti că sunteți unul din cele mai tari spirite de pe această lume. Aveți o sută cincizeci de milioane, sunteți la fel de puternic ca regele prin poziție, de o sută cincizeci de ori mai mult prin bani.

Domnul Colbert n-a avut măcar buna inspirație de a face să fie primit testamentul lui Mazarin. Or, când cineva e cel mai bogat om al regatului şi vrea să-şi dea osteneala de a cheltui o asemenea avere, dacă nu face ceea ce vrea, înseamnă că e un om oarecare. Să ne întoarcem, vă spun, la Saint-Mandé.

— Să-i cer părerea lui Pellisson? Da.

— Nu, monseniore, să numărăm banii pe care-i aveți.

— Haide! zise Fouquet, cu privirea învăpăiată. Da, da, la Saint-Mandé!

Se urcă din nou în trăsură, cu Gourville după el. Pe dram, la capătul mahalalei Saint-Antoine, ajunseră din urmă micul echipaj al lui Vatel, care îşi ducea încetişor vinul de Joigny.

Caii negri, sloboziți din frâu, trecură în goană pe alături, speriind iapa chelarului, în timp ce acesta, scoțând capul pe ferestruie, strigă îngrozit:

— Sticlele!... Sticlele mele!...

LVII
GALERIA DE LA SAINT-MANDÉ

Cincizeci de persoane îl aşteptau pe intendentul superior. Fouquet nu-şi îngădui nici măcar răgazul de a schimba o vorbă cu valetul său de cameră, şi de la scara unde coborî din trăsură trecu de-a dreptul în primul salon. Acolo erau adunați prietenii lui, care discutau între ei; şeful bucătar se pregătea să întindă masa. Dar, mai mult decât toți, abatele Fouquet pândea întoarcerea fratelui său şi încerca să facă onorurile casei în lipsa acestuia.

La sosirea intendentului superior se stârni un murmur de bucurie şi de simpatie: Fouquet, totdeauna plin de voioşie şi bunăvoință, de dărnicie

chiar, era iubit de poeții săi, de artiştii şi de oamenii lui de afaceri. Dar în astă-seară, fruntea lui, pe care mica sa curte citea, ca pe aceea a unui zeu, toate mişcările din sufletul său, pentru a şti ce linie de conduită să aleagă, fruntea lui, pe care afacerile n-o încrețeau niciodată, era acum mai palidă ca de obicei, şi nu numai unul dintre prieteni observă această paloare.

Fouquet se aşează la mijlocul mesei şi prezidă cu multă voie bună ospățul. Îi povesti lui La Fontaine expediția lui Vatel cu vinurile sale. Lui Pellisson îi povesti întâmplarea cu Menneville şi cu găina slabă, în aşa fel că toată lumea îl putu auzi. Izbucni atunci o furtună de râsete şi de glume, care nu se potoli decât la un gest grav şi trist al lui Pellisson.

Abatele Fouquet, neştiind în ce scop adusese vorba fratele său despre această întâmplare, asculta cu urechile ațintite şi căuta pe chipul lui Gourville sau pe acela al intendentului superior o explicație pe care n-o găsea nicăieri. Pellisson luă cuvântul:

— Se vorbeşte, prin urmare, de domnul Colbert? zise el.

— Şi de ce nu – răspunse Fouquet – dacă e adevărat, după cum se spune, că regele l-ar fi făcut intendentul său?

Abia apucă Fouquet să arunce aceste cuvinte, rostite cu un anume subînțeles, că o explozie de exclamații se produse printre comeseni.

— Un zgârcit! zise unul.

— Un calic! adăugă altul.

— Un fățarnic! strigă al treilea.

Pellisson schimbă o privire scurtă cu Fouquet.

— Domnilor – vorbi el – într-adevăr, defăimăm un om pe care nimeni nu-l cunoaşte: asta nu e nici omenesc, nici înțelept, şi iată domnul intendent superior, nu mă îndoiesc, este de aceeaşi părere cu mine.

— Întru totul – completă Fouquet. Să lăsăm în pace găinile grase ale domnului Colbert şi să ne ocupăm de fazanii împănați ai domnului Vatel.

Aceste cuvinte opriră norul sumbru ce amenința să se abată asupra convivilor. Gourville îi încălzi atât de bine pe poeți cu vinul de Joigny, abatele, deştept ca orice om care are nevoie de scuzii altuia, îi însufleți la fel de bine pe bancheri şi pe oamenii de spadă, încât, în aburul acestei veselii şi în zumzetul conversațiilor, orice umbră de nelinişte dispăru cu desăvârşire.

Testamentul cardinalului Mazarin formă subiectul discuției la felul al doilea şi la desert; apoi Fouquet dădu ordin să se aducă grămezile de prăjituri şi fântânile de lichioruri în salonul alăturat galeriei. Trecu cel dintâi acolo, ținând de braț o femeie, aleasă de el regina acestei seri.

Muzicanții se duseră să mănânce şi ei, astfel că începură plimbările prin galerie şi prin grădină, sub un cer de primăvară, blând şi parfumat.

Pellisson se apropie atunci de intendentul superior şi-i şopti:

— Monseniorul are vreo supărare?

— Una mare – răspunse Fouquet. Spune-i lui Gourville să-ți povestească despre ce este vorba.

Întorcându-se, Pellisson dădu cu ochii de La Fontaine, care venea la un pas în urma lui. Trebuia să asculte un vers latinesc pe care poetul îl făcuse pe seama lui Vatel. La Fontaine scanda, de un ceas, acest vers prin toate colțurile şi căuta pe cineva care să-l asculte. Crezu că a pus mâna pe Pellisson, dar şi acesta îi scăpă. Se întoarse atunci lângă Loret, care compusese şi el un catren în cinstea ospățului şi a gazdei. La Fontaine încercă în zadar să-şi plaseze versul său; Loret voia să-şi plaseze şi el catrenul. Poetul se văzu deci silit să se întoarcă la domnul conte de Chanost, pe care Fouquet tocmai îl luase de

braț.

Abatele Fouquet observă că poetul, distrat ca totdeauna, voia să se apropie de cei doi vorbitori, şi-l opri din drum. La Fontaine se agăță atunci de el şi-i recită. versul. Abatele, care nu ştia latineşte, îşi clătina capul, în cadență, la fiecare pendulare a trupului la dreapta şi stânga, făcută de La Fontaine, potrivit cadenței dactilelor şi spondeilor.

În acest timp, în dosul cristalelor cu prăjituri, Fouquet îi vorbea domnului de Chanost, ginerele său, despre evenimentul zilei.

— Ar trebui să-i trimitem pe cei de prisos la focul de artificii – îi spuse Pellisson lui Gourville – pentru ca noi să putem vorbi în linişte aici.

— Aşa-i – răspunse Gourville, care-i şi şopti ceva la ureche lui Vatel.

Numaidecât, acesta începu să împingă spre grădină grupuri de tineri, de doamne şi de flecari, în vreme ce bărbații se plimbau prin galeria luminată de trei sute de lumânări de ceară, în văzul amatorilor de artificii, care se grăbeau să iasă în grădină.

Gourville se apropie de Fouquet şi-i spuse:

— Domnule, suntem toți aici.

— Toți? întrebă Fouquet.

— Da, numărați.

Intendentul superior întoarse capul şi numără. Erau opt persoane.

Pellisson şi Gourville mergeau ținându-se de braț, ca şi cum ar fi vorbit lucruri fără importanță. Loret şi doi ofițeri făceau la fel, mergând în sens invers. Abatele Fouquet se plimba de unul singur.

Fouquet păşea împreună cu domnul de Chanost, lăsând să se pară că e adâncit în convorbirea cu ginerele său.

— Domnilor – zise el – nici unul dintre dumneavoastră să nu ridice capul în mers şi să nu lase a se vedea că-mi dă vreo atenție; plimbați-vă mai

departe, suntem singuri, şi ascultaţi-mă.

O mare tăcere se făcu în salon, tulburată doar de strigătele îndepărtate ale veselilor oaspeţi care îşi făceau în boschete pentru a vedea mai bine artificiile. Erau un spectacol bizar aceşti oameni care păreau că se plimbă în grupuri, care păreau că se gândesc la lucruri diferite, şi totuşi cu toţii atenţi la vorbele unuia singur dintre ei, deşi acesta, la rândul lui, părea că nu-i vorbeşte decât vecinului său.

— Domnilor – zise Fouquet – aţi băgat de seamă, fără îndoială, că doi dintre prietenii noştri lipsesc astă-seară de la reuniunea din fiecare miercuri... Pentru Dumnezeu, abate, nu te opri din mers, nu e nevoie să stai pe loc ca să poţi auzi! Umblă, rogu-te, cu aerul dumitale firesc şi fă-te că te gândeşti la ceva şi, fiindcă ai privirea pătrunzătoare, aşază-te în dreptul ferestrei deschise, iar dacă vezi pe cineva întorcându-se spre galerie, dă-ne de veste, tuşind.

Abatele se supuse.

— Eu n-am băgat de seamă că lipsesc doi – zise Pellisson, care, în aceeaşi clipă, îi întoarse spatele lui Fouquet şi porni în sens invers.

— Eu – zise Loret – nu-l văd pe domnul Lyodot, care îmi dă cu regularitate un subsidiu.

— Iar eu – adăugă abatele, de la fereastră – nu-l văd pe scumpul meu d'Eymeris, care-mi datorează o mie o sută de livre de la ultimul nostru brelan.

— Loret – răspunse Fouquet, mergând cu faţa întunecată şi aplecată în jos – dumneata n-ai să mai capeţi subsidiul de la Lyodot, iar dumneata, abate, n-ai să mai vezi cele o mie o sută de livre de la d'Eymeris, pentru bunul motiv că şi unul şi altul vor muri.

— Vor muri?! strigă adunarea, ţintuită deodată locului, fără voia ei, de aceste vorbe înspăimântătoare.

— Mişcaţi-vă, domnilor – le şopti Fouquet – căci s-ar putea să fim iscodiţi... Am spus: vor muri.

— Vor muri! repetă Pellisson. Aceşti oameni pe care i-am văzut, nu-s nici şase zile de atunci, plini de sănătate, de voie bună, încrezători în viitor. Ce mai e şi omul, Doamne sfinte! O simplă boală îl doboară dintr-o dată!

— Nu e vorba de boală – zise Fouquet.

— Atunci mai pot scăpa! răspunse Loret.

— Nu vor mai scăpa. Domnii de Lyodot şi d'Eymeris sunt în ajunul ultimei lor zile pe care o mai au de trăit.

— Dar atunci ce-i răpune pe aceşti domni? glăsui un ofițer.

— Întrebați-l pe cel care-i ucide – răspunse Fouquet.

— Care-i ucide? Vor fi uciși? strigară toți îngroziți.

— Mai mult chiar. Vor fi spânzurați! murmură Fouquet cu un glas sinistru ce răsună ca un dangăt lugubru de clopot funerar în această galerie bogată, strălucind de tablouri, de flori, de catifele şi de aur.

Fără să vrea, fiecare se opri din mers; abatele se retrase de la fereastră.

Primele jerbe de artificii începură să zvâcnească în văzduh, deasupra crestelor copacilor. Un strigăt prelung, pornit din parc, îl chema pe intendentul superior să vină şi să se bucure de această privelişte. Fouquet se apropie de o fereastră, iar la spatele lui se strânseră prietenii lui, atenți să-i audă cea mai mică dorință.

— Domnilor – zise el – domnul Colbert a pus să fie arestați, judecați, şi va pune să fie executați doi dintre prietenii mei: ce trebuie să fac?

— La dracu! se exprimă cel dintâi abatele. Acest domn Colbert se cuvine să fie spintecat!

— Monseniore – îşi dădu cu părerea Pellisson – trebuie vorbit cu maiestatea sa.

— Regele, dragă Pellisson, a semnat cu mâna lui

ordinul de execuție.

— Ei bine – se pronunță contele de Chanost – trebuie ca execuția să nu aibă loc, asta-i!

— Cu neputință – rosti Gourville; afară doar de cazul că i-am cumpăra pe temniceri.

— Sau pe guvernator – zise Fouquet.

— În noaptea asta chiar, îi putem ajuta pe arestați să evadeze.

— Cine dintre dumneavoastră își ia sarcina să facă această tranzacție?

— Eu – răspunse abatele – voi duce banii.

— Eu – adăugă Pellisson – voi duce consemnul.

— Consemnul şi banii – zise Fouquet; cinci sute de mii de livre guvernatorului de la Conciergerie e destul; totuşi, vom pune şi un milion, dacă va fi nevoie.

— Un milion! exclamă abatele. Cu jumătate din această sumă aş putea trece prin foc şi sabie jumătate din Paris!

— Fără tulburări – zise Pellisson. Guvernatorul odată câştigat, cei doi oameni vor putea sa evadeze; iar ei, scoşi din cauză, îi vor aţâţa pe duşmanii lui Colbert şi vor dovedi regelui că tânăra lui justiție nu e de neînvins, ca toate măsurile necumpănite.

— Du-te, atunci, la Paris, Pellisson, şi scapă cele două victime – zise Fouquet. Mâine vom vedea ce vom mai face. Gourville, dă-i cinci sute de mii de livre lui Pellisson.

— Ia seama să nu dai greş! zise abatele. Drace, câtă răspundere! Lasă-mă să te ajut puțin!

— Tăcere! rosti Fouquet. Se apropie cineva. Ah, focurile de artificii sunt de un efect încântător!

În acea clipă, o ploaie de scântei căzu, şerpuitoare, în rămurişul pădurii din vecinătate.

Pellisson şi Gourville ieşiră împreună pe uşa cea mare a galeriei; Fouquet coborî în grădină, împreună cu ceilalți cinci conjurați.

LVIII
EPICURIENII

După felul cum Fouquet dădea sau părea să dea întreaga sa atenție iluminațiilor strălucitoare, muzicii galeşe a lăutelor şi oboaielor, jerbelor scânteietoare de artificii care, îmbrățişând cerul cu săgeți roşiatice de lumină, întăreau, în dosul copacilor umbra posomorâtă a turnului de la Vincennes, după felul, spuneam, cum intendentul superior le surâdea doamnelor şi poeților, serbarea se dovedea a nu fi mai puțin veselă ca de obicei, iar Vatel, a cărui privire neliniştită, mândră chiar, se îndrepta mereu, întrebătoare, către aceea a lui Fouquet, nu se arătă nemulțumit de primirea făcută programului serii.

După încetarea focurilor de artificii, invitații se împrăştiară prin grădină şi pe sub porticele de marmură, cu acea nestingherită libertate ce denotă la stăpânul casei atâta nobila uitare a mândriei, atâta curtenitoare ospitalitate, atâta magnifică nepăsare.

Poeții se rătăciră, braț la braț, prin boschetele din parc; unii se trântiră pe covoarele de iarbă, spre marea jale a costumelor de catifea şi a frizurilor, în care se încâlceau fire uscate de iarbă sau răzlețe frunzulițe verzi.

Doamnele, în număr mai mic, ascultau cântecele artiştilor şi versurile poeților; altele ascultau proza pe care o spuneau, cu multă artă, nişte oameni care nu erau nici comedianți, nici poeți, dar cărora tinerețea şi singurătatea le dădeau un har de a vorbi neobişnuit şi care lor li se părea a fi cel mai plăcut dintre toate.

— De ce oare – zise La Fontaine – stăpânul nostru Epicur n-a binevoit să coboare în grădină? Epicur nu-şi părăsea niciodată discipolii, astfel că

stăpânul nostru face un lucru greşit.

— Domnule – i-o întoarse Conrart – dumneata faci un lucru greşit când stărui să te împodobeşti cu numele de epicurian; într-adevăr, nimic aici nu aminteşte doctrina filozofului din Gargeta.

— Hm! făcu La Fontaine. Nu stă oare scris că Epicur a cumpărat o grădină mare şi că trăia acolo în linişte cu prietenii săi?

— E adevărat.

— Ei bine, domnul Fouquet n-a cumpărat şi dânsul o grădină mare la Saint-Mandé, şi nu petrecem aici foarte fericiți, împreună cu el şi cu prietenii noştri?

— Da, fără îndoială; din păcate însă, nici grădina, nici prietenii nu duc la vreo asemănare. Căci, unde vezi dumneata vreo asemănare între doctrina domnului Fouquet şi aceea a lui Epicur?

— În aceasta: "Plăcerea îți dă fericirea".

— Adică?

— Ei bine, eu cred că nu ne putem socoti nefericiți, eu, cel puțin. O masă bună, vin de Joigny, pe care au avut bunăvoința să se ducă să-l cumpere pentru mine de la cârciuma unde-l beau de obicei; nici o neghiobie rostită în cursul ospățului de un ceas, cu toate că erau acolo zece milionari şi douăzeci de poeți.

— Te opresc aici. Ai vorbit de vinul de Joigny şi de o masă bună. Tot mai stăruieşti?

— Stăruiesc, *antecho,* cum se spune la Port-Royal.

— Atunci adu-ți aminte că marele Epicur trăia şi-şi ospăta discipolii cu pâine, legume şi apă chioară.

— Asta nu e tocmai sigur – zise La Fontaine – şi s-ar putea ca dumneata să-l confunzi pe Epicur cu Pitagora, scumpul meu Conrart.

— Mai aminteşte-ți apoi că filozoful cel vechi se avea destul de rău cu zeii şi cu magistrații.

— Oh, iată ceea ce nu pot să sufăr – replică La Fontaine – la Epicur ca şi la domnul Fouquet!

— Nu-l pune alături cu domnul intendent superior – zise Conrart cu tulburare în glas – dacă vrei să nu dai apă la moară vorbelor ce se şoptesc despre el şi despre noi.

— Ce vorbe?

— Că suntem nişte francezi răi, fără dragoste de monarc şi fără respectul legilor.

— Atunci, mă întorc la textul meu – zise La Fontaine. Ascultă, Conrart, iată morala lui Epicur… pe care, de altminteri, eu îl socot, dacă mai e nevoie să ți-o spun, o legendă. Tot ceea ce se leagă cât de cât cu antichitatea e legendă. Iupiter, dacă bagi bine de seamă, înseamnă viața, Alcide, puterea. Cuvintele stau mărturie ca să-mi dea dreptate: Zeus e *zen,* a trăi; Alcide e *alcé,* tărie. Ei bine, Epicur e blândă supraveghere, ocrotirea; or, cine veghează mai bine asupra statului şi cine-i ocroteşte mai bine pe indivizi ca domnul Fouquet?

— Dumneata îmi faci o lecție de etimologie, iar nu de morală; eu spun că noi, epicurienii moderni, suntem nişte cetățeni supărători.

— O! exclamă La Fontaine. Dacă suntem cetățeni supărători, nu e din pricină că urmăm maximele maestrului. Ascultă unul dintre aforismele lui cele mai importante.

— Ascult.

— "Doreşte-ți cârmuitori buni."

— Ei şi?

— Ei şi, ce ne spune oare domnul Fouquet în fiecare zi? "Când vom fi, în sfârşit, guvernați?" O spune sau nu? Hai, Conrart, fii sincer!

— O spune, e adevărat.

— Ei, asta-i curată doctrină a lui Epicur.

— Da, numai că sună puțin a răzvrătire.

— Cum, e răzvrătire când vrei să fii guvernat de

cârmuitori buni?

— Fără îndoială, dacă cei ce cârmuiesc sunt răi.

— Răbdare! Am răspunsuri la toate.

— Chiar şi la cele ce ți-am spus acum?

— Ascultă: "Supune-te celor ce cârmuiesc rău..." Oh, aşa stă scris: *Cacòs politeusi*[1]... ("Celor ce cârmuiesc rău" – în greaca veche.) Te încrezi în textul meu?

— La dracu! Te cred. Dar ştii ca vorbeşti greceşte ca însuşi Esop, dragul meu La Fontaine?

— Asta o spui din răutate, amice Conrart?

— Să mă ferească Dumnezeu!

— Atunci să ne întoarcem la domnul Fouquet. Ce ne repeta el tot timpul? Oare nu asta: "Ce slugoi, acest Mazarin! Ce neghiob! Ce lipitoare! Trebuie totuşi să ne supunem acestui caraghios!..." Mărturiseşte, Conrart, spunea sau nu spunea el asta?

— Mărturisesc c-o spunea, şi poate chiar prea des.

— Întocmai ca Epicur, prietene, întocmai ca Epicur: repet, suntem epicurieni, şi asta e foarte plăcut.

— Da, încă mi-e teamă să nu se ridice, alături de noi, o sectă ca aceea a lui Epictet; ştii foarte bine, filozoful din Hierapolis, acela care zicea că pâinea e un lux, legumele o risipă şi apa de fântână o beție; acela care, bătut de stăpânul său, îi spunea, mormăind puțin, e adevărat, dar fără sa se supere: "Facem rămăşag că mi-ai zdrobit piciorul?" şi câştiga totdeauna rămăşagul.

— Era un gogoman acest Epictet al dumitale.

— Mă rog, dar ar putea să fie la modă şi în zilele noastre, schimbându-şi doar numele în acela de Colbert.

— Aş! răspunse La Fontaine. Aşa ceva e cu neputință. Niciodată n-ai să-l găseşti pe Epictet în Colbert.

— Ai dreptate, îl voi găsi pe… Colbert, cel mult.

— Ah, eşti bătut, Conrart; ai început să te refugiezi în jocuri de cuvinte. Domnul Arnauld susține că eu n-am logică… Am mai multă ca domnul Nicole.

— Da – ripostă Conrart – ai logică, dar eşti jansenist.

Această replică fu primită cu un imens hohot de râs. Încetul cu încetul, plimbăreții fuseseră atraşi de gălăgia celor doi vorbitori în jurul boschetului sub care discutau ei. Întreaga convorbire fusese ascultată cu religiozitate şi Fouquet însuşi, abia stăpânindu-se, dăduse pilda moderației. Dar deznodământul scenei îl făcu să nu se mai poată ține şi pufni în râs. Toată lumea izbucni în hohote, ca şi el, şi cei doi filozofi fură salutați cu felicitările celor din jur.

Totuşi, La Fontaine fu declarat învingător pentru erudiția lui adâncă şi pentru logica lui neînfrântă. Conrart obținu despăgubirile datorate unui luptător nenorocos: fu lăudat pentru loialitatea intenției lui şi pentru cugetul lui neprihănit.

În clipa când demonstrațiile de bucurie erau în toi, în clipa când doamnele îi învinuiau pe cei doi adversari că nu le cuprinseseră şi pe femei în sistemul de fericire epicuriană, se ivi Gourville, venind din cealaltă parte a grădinii şi apropiindu-se de Fouquet, care era cu ochii numai la el şi care, de cum îl văzuse, se desprinsese de grup. Ministrul păstra încă pe față râsul şi toate trăsăturile nepăsării; dar de îndată ce nu mai putea fi privit de cineva, îşi lepădă masca.

— Ei bine – întrebă el cu nerăbdare – unde-i Pellisson? Ce face Pellisson?

— Pellisson se reîntoarce de la Paris.

— I-a adus şi pe prizonieri?

— N-a putut să stea de vorbă nici cu guvernatorul închisorii.

— Cum! N-a spus că vine din partea mea?

— A spus, dar guvernatorul a trimis următorul

răspuns: "Dacă vine din partea domnului Fouquet, trebuie să aibă o scrisoare de la domnul Fouquet".

— Oh – făcu acesta – dacă e vorba numai de a-i da o scrisoare...

— Nu – răspunse Pellisson, care se ivi în colțul tufişului – nu, monseniore... Duceți-vă singur şi vorbiți-i în numele vostru.

— Da, ai dreptate; am să mă retrag în casă ca şi cum aş avea de lucru; lasă caii înhămați, Pellisson. Ține lumea aici, Gourville.

— Un ultim sfat, monseniore – zise acesta.

— Spune, Gourville.

— Nu vă duceți la guvernatorul închisorii decât în ultimul moment; e o îndrăzneală, dar nu e un lucru chibzuit. Iertați-mă, domnule Pellisson, dacă sunt de altă părere decât dumneavoastră; dar credeți-mă, monseniore, trimiteți-i guvernatorului o vorbă prin cineva, e un om cumsecade, însă nu vă duceți dumneavoastră personal.

— Aşa voi face – zise Fouquet. De altminteri, avem înaintea noastră toată noaptea.

— Nu vă bizuiți prea mult pe timp, chiar de ar fi de două ori mai mare decât am avea nevoie – răspunse Pellisson; nu e niciodată rău să ajungi mai devreme.

— Adio – zise intendentul superior. Vino cu mine, Pellisson. Gourville, ai grijă de oaspeți.

Şi plecă.

Epicurienii nu băgară de seamă că şeful şcolii dispăruse; lăutele cântară toată noaptea.

LIX
UN SFERT DE CEAS ÎNTÂRZIERE

Fouquet, plecat de-acasă pentru a doua oară în

ziua aceea, se simți mai puțin obosit şi mai puțin tulburat decât s-ar fi putut crede că ar fi trebuit să fie. El se întoarse către Pellisson, care, în colțul trăsurii, se gândea cu îngrijorare ce măsură ar fi mai bună pentru a răspunde exagerărilor lui Colbert.

— Dragul meu Pellisson – îi spuse atunci Fouquet – păcat că nu eşti o femeie.

— Ba cred, dimpotrivă, că e mai bine – răspunse Pellisson – căci, orice s-ar zice, monseniore, sunt neînchipuit de urât.

— Pellisson! Pellisson! rosti intendentul superior râzând. Spui într-una că eşti urât pentru a nu lăsa să se creadă că asta îți dă multe necazuri.

— Multe, într-adevăr, monseniore; nu cred să fie un om mai nefericit decât mine. Eram frumos, dar vărsatul m-a urâțit; sunt deci lipsit de mijlocul de a fi pe placul cuiva; or, sunt cel dintâi slujitor al dumneavoastră, sau aproape; sunt legat de interesele dumneavoastră, şi dacă aş fi o femeie frumoasă, v-aş fi acum de cel mai mare folos.

— Cum adică?

— M-aş duce la guvernatorul închisorii, l-aş seduce, căci e un crai şi-i place crailâcul, apoi m-aş întoarce cu cei doi prizonieri, prietenii noştri.

— Sper s-o pot face eu însumi, cu toate că nu sunt femeie frumoasă – replică Fouquet.

— Nimic de zis, monseniore; însă o să vă înjosiți prea mult.

— Stai! strigă deodată Fouquet cu una din acele tresăriri tainice pe care le stârneşte în inimă o năvală de sânge fierbinte sau amintirea unei clipe dulci. Stai! Cunosc o femeie care va juca pe lângă locotenentul guvernator de la Conciergerie rolul de care avem nevoie!

— Eu cunosc cincizeci, monseniore, cincizeci de trâmbițe care ar umple universul cu generozitatea voastră, cu devotamentul vostru față de prieteni, dar

care v-ar pierde, totuşi, mai curând sau mai târziu, pierzându-se.

— Eu nu vorbesc despre astfel de femei, Pellisson; vorbesc de o frumoasă şi nobilă fiinţă, care îmbină însuşirile sexului ei cu valoarea şi sângele nostru rece; vorbesc de o femeie destul de frumoasă pentru ca zidurile închisorii să se încline în faţa ei şi să o salute, de o femeie îndeajuns de discretă pentru ca nimeni să nu bănuiască de cine va fi fost trimisă.

— O comoară – zise Pellisson; îi veţi face domnului guvernator de la Conciergerie un plocon cum nu se poate altul mai bun. La dracu, monseniore! Chiar de i s-ar tăia capul – ceea ce se poate întâmpla – dar măcar va fi avut înainte de a muri un mare noroc, pe care nici un alt bărbat nu l-a întâlnit până la el!

— Şi adaug – zise Fouquet – că guvernatorul închisorii nu va rămâne fără cap, căci va avea la îndemână caii mei ca să poată fugi, şi cinci sute de mii de livre ca să poată trăi fără griji în Anglia; adaug iarăşi că femeia, prietena mea, nu-i va da decât caii şi banii. Haidem să căutăm această femeie, Pellisson!

Intendentul superior întinse mâna spre cordonul de mătase şi de aur din interiorul trăsurii, dar Pellisson îl opri.

— Monseniore – zise el – veţi pierde, căutând această femeie, tot atâta timp cât a pierdut Columb până să găsească Lumea Nouă. Şi noi n-avem decât două ceasuri ca să izbutim; guvernatorul odată culcat, cum să mai intrăm la el fără zarvă? Ziua odată venită, cum să ne mai ascundem planurile? Duceţi-vă, monseniore, duceţi-vă singur şi nu mai umblaţi nici după îngeri, nici după femei în noaptea asta.

— Dar, dragă Pellisson, am şi ajuns la poarta sa!

— La poarta îngerului?

— Ei da!

— Dar acesta e palatul doamnei de Bellières…

— Sst!

— Ah! Doamne! făcu Pellisson.

— Ai ceva de zis împotriva ei? întrebă Fouquet.

— Nimic, vai! şi tocmai asta mă deznădăjduieşte. Nimic, absolut nimic... De-aş putea să vă spun, dimpotrivă, atâta rău despre ea, încât să vă împiedic de a vă mai duce la dânsa!

Dar Fouquet şi dăduse ordin de oprire; trăsura stătea pe loc.

— Să mă împiedici? zise Fouquet. Nici o putere din lume nu m-ar putea împiedica, mă înțelegi, de a-i spune un compliment doamnei du Plessis-Bellières; de altminteri, cine ştie dacă n-o să avem nevoie de dânsa! Vii cu mine?

— Nu, monseniore, nu.

— Dar nu vreau să te fac să mă aştepți, Pellisson – zise Fouquet cu o sinceră curtenie.

— Cu atât mai bine, monseniore; ştiind că mă faceți să aştept, veți sta cât mai puțin sus... Luați seama! Se zăreşte o trăsură în curtea ei; e cineva la dânsa!

Fouquet se plecă spre scara trăsurii.

— Încă o rugăminte – şopti Pellisson – nu intrați la această doamnă decât după ce ne vom întoarce de la Conciergerie, vă rog!

— Eh, cinci minute, Pellisson! răspunse Fouquet, punând piciorul pe treptele palatului.

Pellisson rămase în fundul trăsurii, cu sprâncenele încruntate.

Fouquet se urcă la marchiză şi îşi spuse numele în fața valetului, ceea ce stârni un şir de plecăciuni şi o grabă ce dovedeau că stăpâna casei formase obişnuința ca acest nume să fie respectat şi iubit la dânsa.

— Domnul intendent superior! strigă marchiza, înaintând foarte palidă către Fouquet. Câtă cinste! Şi cât de neaşteptată! adăugă ea. Apoi, încet: Ia seama – îi spuse – Marguerite Vanel e la mine.

— Doamnă – răspunse Fouquet, tulburat – veneam pentru afaceri... numai câteva vorbe în mare grabă.

Şi intră în salon.

Doamna Vanel se ridicase mai palidă, mai livid ca Invidia însăşi. În zadar îi adresă Fouquet salutul cel mai fermecător şi mai plin de împăciuire; ea nu răspunse decât printr-o aruncătură de ochi groaznică, îndreptată asupra marchizei şi asupra lui Fouquet. Privirea aceasta crudă a unei femei geloase e un stilet ce găseşte spărtura prin care să poată străpunge cele mai tari platoşe; Marguerite Vanel îl înfipse fără milă în inimile celor doi confidenți. Făcu apoi o reverență către *prietena ei,* una mai adâncă în fața lui Fouquet, şi plecă, spunând că mai are de făcut o mulțime de alte vizite, înainte ca marchiza, fâstâcită, sau Fouquet, cuprins de nelinişte, să se fi gândit s-o rețină.

Abia ieşită pe uşă, că Fouquet, rămas singur cu marchiza, căzu în genunchi în fața ei, fără să spună o vorbă.

— Te aşteptam – rosti marchiza cu un zâmbet dulce.

— O, nu – zise el – căci atunci n-ai fi primit-o pe această femeie.

— A intrat de un sfert de ceas doar, şi nu puteam bănui că are să vină la mine chiar în astă-seară.

— Aşadar, mă iubeşti puțin, marchiză?

— Nu despre asta e vorba, domnule, ci de primejdiile care te amenință; ce treburi te pun pe drumuri?

— Vreau să-mi smulg astă-seară prietenii din închisoarea palatului.

— Şi cum anume?

— Cumpărându-l, seducându-l pe guvernator.

— E unul dintre prietenii mei; pot să te ajut, fără să-ți dăunez?

— Oh, marchiză, mi-ai aduce cel mai mare serviciu; dar cum să facem ca să nu-ți întinezi numele? Căci niciodată viața mea, puterea mea, libertatea mea nu vor fi de ajuns ca să te răsplătesc dacă o lacrimă îți va cădea din ochi, dacă o mâhnire îți va întuneca fruntea.

— Monseniore, nu-mi mai spune astfel de cuvinte care mă amețesc; sunt vinovată de-a fi voit să te ajut, fără să fi ținut seama de însemnătatea pasului meu. Te iubesc, într-adevăr, ca o prietenă bună şi, ca prietenă, îți sunt recunoscătoare pentru bunăvoința pe care mi-ai arătat-o; dar vai!... vai! nicicând n-ai să găseşti în mine o amantă.

— Marchiză! rosti Fouquet cu o voce înăbuşită. De ce?

— Fiindcă eşti iubit prea mult – răspunse în şoaptă tânăra femeie – fiindcă eşti iubit de prea multă lume... fiindcă strălucirea gloriei şi a averii îmi răneşte privirea, în timp ce sumbra durere mi-o atrage; fiindcă, în sfârşit, eu care te-am respins în momentele celei mai fastuoase măreții, eu care abia dacă te-am privit atunci când te aflai în culmea splendoarei, am venit, ca o femeie rătăcită, să mă arunc, pentru a spune astfel, în brațele dumitale când am văzut că o nenorocire plutea deasupra capului dumitale... Acum cred că înțelegi, monseniore... Fii iarăşi fericit, pentru ca şi eu să fiu iarăşi cu inima şi gândurile curate; nefericirea dumitale m-ar pierde.

— Oh, doamnă – zise Fouquet cu o tulburare pe care n-o mai încercase niciodată până atunci – chiar de va trebui să cad pe cea din urmă treaptă a mizeriei omeneşti, tot voi aştepta de pe buzele dumitale acest cuvânt pe care nu vrei astăzi să mi-l dai, şi atunci, doamnă, te vei ridica foarte sus în nobilul dumitale egoism; atunci vei crede că aduci mângâiere celui mai nefericit dintre oameni, însă vei spune "te iubesc" celui mai ilustru, celui mai plin de bucurie, celui mai

triumfător dintre fericiții pământului!

Se afla încă la picioarele sale, sărutându-i mâinile, când Pellisson dădu buzna peste ei, strigând cu un aer înspăimântat:

— Monseniore! Doamnă! Iertare, doamnă, vă rog să mă iertați... Monseniore, a trecut o jumătate de oră de când sunteți aici... Oh, nu mă priviți amândoi atât de mustrători... Doamnă, vă rog, cine este doamna care a ieşit de la dumneavoastră când a intrat monseniorul?

— Doamna Vanel – răspunse Fouquet.

— Aşa! exclamă Pellisson. Eram sigur!

— Ei bine, ce e?

— Ei bine, s-a urcat, foarte palidă, în trăsura sa.

— Treaba ei! zise Fouquet.

— Da, dar vă interesează poate să ştiți ce i-a spus vizitiului.

— Ce i-a spus, Dumnezeule? strigă marchiza.

— "La domnul Colbert!" rosti Pellisson cu glas înăbuşit.

— Dumnezeule mare! Pleacă! Pleacă, monseniore! făcu marchiza împingându-l pe Fouquet spre uşa salonului, în timp ce Pellisson îl trăgea de mână.

— Ei, dar ce sunt eu, un copil pe care-l faceți să se sperie de o umbră? se împotrivea ministrul.

— Eşti un uriaş – răspunse marchiza – pe care o viperă caută să-l muşte de călcai.

Pellisson îl târî mai departe până la trăsură.

— La palat, în goană! strigă Pellisson către vizitiu.

Caii porniră ca fulgerul; nimic nu-i opri, nici o clipă, din alergătura lor. Doar când ajunseră la arcada de la Saint-Jean şi voiau să intre în Piața Grevei, un lung şir de călăreți, închizând trecerea îngustă, opri trăsura intendentului superior. Cu neputință de străpuns această barieră; au trebuit să aştepte până când arcaşii de pază călări, căci ei erau, se scurseră la

deal, escortând o căruță mare ce se îndrepta în trapul cailor spre piața Baudoyer.

Fouquet şi Pellisson nu luară în seamă această întâmplare decât pentru a deplânge clipele de întârziere pe care le pierduseră aici. Intrară la temnicerul palatului după cinci minute.

Ofițerul se plimba prin curtea din față. La numele lui Fouquet, rostit la urechea lui de Pellisson, guvernatorul se apropie în grabă de trăsură şi, cu pălăria în mână, făcu mai multe plecăciuni.

— Ce cinste pentru mine, monseniore! zise el.

— Un cuvânt, domnule guvernator. Vrei să-ți dai osteneala de a te urca în trăsură?

Ofițerul se urcă în trăsura grea şi se aşeză în fața lui Fouquet.

— Domnule – zise ministrul – vreau să-ți cer un serviciu.

— Spuneți, monseniore.

— Un serviciu compromițător pentru dumneata, domnule, dar care îți asigură pentru totdeauna ocrotirea şi prietenia mea.

— Chiar de va trebui să mă arunc în foc pentru domnia voastră, monseniore, o voi face fără şovăială!

— Mulțumesc – zise Fouquet. Ceea ce-ți cer eu e mult mai simplu.

— Atunci s-a făcut, monseniore; despre ce este vorba?

— Să mă conduci în camerele domnilor Lyodot şi d'Eymeris.

— Monseniorul vrea să-mi spună pentru ce?

— Îți voi spune în prezența lor, domnule, şi în acelaşi timp îți voi arăta toate mijloacele prin care s-ar putea acoperi această evadare.

— Evadare? Dar monseniorul n-a aflat încă?

— Ce să aflu?

— Că domnii Lyodot şi d'Eymeris nu mai sunt aici.

— De când? strigă Fouquet, tremurând de ciudă.

— De un sfert de ceas.

— Şi unde sunt?

— În turnul de la Vincennes.

— Cine i-a scos de aici?

— Un ordin al regelui.

— Nenorocire! mugi Fouquet, lovindu-şi fruntea cu palma. Nenorocire!

Şi, fără a-i mai spune un singur cuvânt guvernatorului, se lăsă pe perna trăsurii, cu deznădejdea în suflet, cu moartea zugrăvită pe față.

— Ei bine? întrebă Pellisson cu nelinişte.

— Ei bine, prietenii noştri sunt pierduți! Colbert i-a trimis în turnul de la Vincennes. Ei erau cei care ne-au tăiat calea la arcada de la Saint-Jean.

Pellisson, ca lovit de trăsnet, nu mai scoase o vorbă. Cu o mustrare, şi-ar fi ucis stăpânul.

— Unde doreşte monseniorul să meargă? întrebă valetul.

— La mine, la Paris. Dumneata, Pellisson, întoarce-te la Saint-Mandé şi într-un ceas să mi-l aduci pe abatele Fouquet. Repede!

LX
PLAN DE BĂTAIE

Noaptea era înaintată când abatele Fouquet, însoțit de Gourville, ajunse la fratele său. Aceşti trei bărbați, palizi de grija celor ce aveau să se întâmple, arătau mai puțin ca trei puternici ai zilei, ci păreau mai degrabă trei conspiratori uniți de acelaşi gând al violenței.

Fouquet se plimbă îndelung prin încăpere, cu privirea înfiptă în podea, cu mâinile strânse una într-alta. În sfârşit, luându-şi inima în dinți, rosti, cu un

suspin adânc:

— Abate, mi-ai vorbit chiar astăzi despre anumiți oameni pe care-i întreții!

— Da, domnule – răspunse abatele.

— La drept vorbind, cine sunt aceşti oameni?

Abatele şovăi.

— Haide, fără teamă, căci nu amenință; dar fără lăudăroşenii, căci nu-mi arde de glumă.

— Fiindcă-mi ceri să-ți spun adevărul, domnule, iată-l: am o sută douăzeci de prieteni sau tovarăşi de plăceri, care sunt legați de mine ca funia de spânzurat.

— Şi te poți bizui *pe* ei?

— Oricând şi oriunde.

— Şi n-ai să te compromiți, dumneata personal?

— Numele meu nici nu va fi dat în vileag.

— Şi sunt oameni hotărâți?

— Ar da foc la jumătate din Paris, dacă le-aş făgădui că ei nu vor fi atinşi de flăcări.

— Lucrul pe care ți-l cer, abate – vorbi Fouquet, ştergându-şi sudoarea ce i se scurgea pe față – e să asmuți aceşti o sută douăzeci de oameni ai dumitale asupra celor pe care ți-i voi arăta eu, într-un anumit moment... E cu putință?

— Nu e pentru prima dată când li se întâmplă să facă un asemenea lucru, domnule.

— Bine; dar aceşti bandiți vor îndrăzni să atace... o forță înarmată?

— Asta le e deprinderea.

— Atunci, adună-ți aceşti o sută douăzeci de oameni, abate.

— Bine. Unde?

— Pe drumul spre Vincennes, mâine, la două ceasuri precis.

— Ca să-i răpească pe Lyodot şi d'Eymeris?... Vor fi împuşcături?

— Multe. Te temi?

— Nu pentru mine, pentru dumneata.

— Oamenii aceia îşi vor da seama ce fac?

— Sunt prea deştepți ca să n-o bănuiască. Iar un ministru care pune la cale o răscoală împotriva regelui... se expune.

— Ce-ți pasă, dacă plătesc?... De altminteri, de voi cădea eu, vei cădea împreună cu mine.

— Atunci ar fi mai prudent, domnule, să nu ne mişcăm, să-i lăsăm regelui această mică satisfacție.

— Gândeşte-te bine însă, abate, că Lyodot şi d'Eymeris la Vincennes sunt preludiul unei ruini pentru casa mea. Ți-o repet, eu arestat, te vor întemnița; eu întemnițat, te vor surghiuni.

— Domnule, sunt la ordinele dumitale. Ce-mi porunceşti să fac?

— Aceea ce-am spus: vreau ca mâine cei doi financiari, pe care vor să-i răpună, când sunt atâția nemernici de care nu se atinge nimeni, să fie smulşi din ghearele duşmanilor mei. Ia-ți toate măsurile de trebuință. Se poate?

— Se poate.

— Arată-mi planul dumitale.

— E cât se poate de simplu. Garda obişnuită de execuții este de doisprezece arcaşi.

— Mâine vor fi o sută.

— Mă aştept la asta; să punem chiar mai mult, două sute.

— În timp ce dumneata n-ai decât o sută douăzeci de oameni!

— Iartă-mă. Într-o mulțime formată din o sută de mii de curioşi, se găsesc totdeauna zece mii de bandiți sau hoți de buzunare, atât doar că n-au cutezanța să ia o hotărâre.

— Ei bine?

— Mâine, în Piața Grevei, pe care o aleg ca teren de luptă, vor fi zece mii de auxiliari la cei o sută douăzeci de oameni ai mei. Atacul început de aceştia

va fi încheiat de ceilalți.

— Bine, dar ce se va întâmpla cu prizonierii în Piața Grevei?

— Iată: vor fi băgați într-o casă oarecare din piață; acolo se va da asaltul ca să fie răpiți... Sau, poftim, altă idee, mai bună încă: multe case de acolo au două intrări, una prin piață, cealaltă prin strada Mortellerie, prin strada Vannerie, sau prin strada Tixeranderie. Prizonierii, intrați prin una, vor ieşi prin cealaltă.

— Vreau însă ceva mai precis.

— Caut.

— Şi eu – strigă Fouquet – am găsit! Ascultă ce mi-a venit în minte în clipa asta.

— Ascult.

Fouquet îi făcu un semn lui Gourville, care păru că înțelege.

— Unul din prietenii mei îmi împrumută adesea cheile unei case pe care el a închiriat-o în strada Baudoyer şi ale cărei grădini întinse dau în dosul unei anumite case din Piața Grevei.

— Iată ceea ce ne trebuie – spuse abatele. Care e casa?

— O cârciumă totdeauna plină de lume, pe a cărei firmă e zugrăvit chipul Maicii Domnului.

— O cunosc – zise abatele.

— Această cârciumă are ferestrele spre piață şi o ieşire care dă într-o curte ce trebuie să comunice cu grădinile prietenului meu printr-o portiță de trecere.

— Bun!

— Intrați prin cârciumă, aduceți-i acolo şi pe prizonieri, apoi apărați uşa până când vor reuşi să fugă prin grădina din piața Baudoyer.

— Într-adevăr, domnule, ai putea să fii un general minunat, ca domnul de Condé.

— M-ai înțeles?

— Pe deplin.

— Cât îți trebuie ca să-i înfierbânți pe bandiții dumitale cu vin şi să-i ungi cu aur?

— O, domnule, ce cuvinte! O, domnule, dacă te-ar auzi! Unii dintre ei sunt foarte supărăcioşi.

— Vreau să spun că trebuie să-i faci sa nu mai deosebească cerul de pământ, căci mâine mă voi lupta cu regele, şi eu, când lupt, vreau să învingă, pricepi?

— S-a făcut... Mai da-mi şi alte idei, domnule.

— Te las pe dumneata să te gândeşti mai departe.

— Atunci, dă-mi punga.

— Gourville, numără-i abatelui o sută de mii de livre.

— Bun... şi nu vom cruța nimic, nu-i aşa?

— Nimic.

— Să fie într-un ceas bun!

— Monseniore – interveni Gourville – dacă se va afla ceva, ne vom pierde capetele.

— Eh, Gourville, îmi faci milă, dragul meu – răspunse Fouquet roşu de mânie. Vorbeşte pentru dumneata şi nu te gândi la mine. Capul meu nu se clatină aşa de uşor pe umeri. Haide, abate, ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles.

— Mâine, la ceasurile două?

— La amiază.. Întrucât trebuiesc pregătiți în chip temeinic cei ce ne vor fi de folos.

— Aşa-i. Nu cruța vinul cârciumarului.

— Nu-i voi cruța nici vinul, nici casa – adăugă abatele, rânjind. Am planul meu, ți-am spus; lasă-mă să încep treaba şi vei vedea!

— Unde vei putea fi găsit?

— Pretutindeni şi nicăieri.

— Şi eu cum voi avea veşti?

— Printr-un curier al cărui cal se va găsi chiar în grădina prietenului dumitale. Dar care e numele acestui prieten?

Fouquet se uită din nou la Gourville. Acesta îl scoase din încurcătură pe stăpân, schimbând vorba:

— Îl însoțesc pe domnul abate pentru alte pricini; casa însă este uşor de recunoscut: chipul Maicii Domnului în față, o grădină, singura din cartier, în spate.

— Bun, bun. Mă duc să-mi pregătesc soldații.

— Însoțeşte-l, Gourville – zise Fouquet – şi numără-i banii... O clipă, abate... o clipă, Gourville... Ce caracter i se va da acestei răpiri?

— Unul foarte firesc, domnule... Răscoală.

— Răscoală în legătură cu ce? Căci, hm! dacă vreodată poporul Parisului e gata să ridice osanale regelui, apoi o face îndeosebi atunci când regele îi spânzură pe financiari.

— Voi potrivi eu lucrurile... – zise abatele.

— Da, numai că o să le potriveşti rău şi o să iasă totul la iveală!

— Nu, nu... Mai am şi altă idee.

— Spune.

— Oamenii mei vor striga: "Colbert! Trăiască Colbert!" şi se vor arunca asupra prizonierilor ca pentru a-i sfâşia în bucăți şi a-i smulge de la spânzurătoare, ca fiind o- pedeapsă prea blândă pentru ei!

— Ah, iată o idee straşnică, într-adevăr! zise Gourville. Drace, domnule abate, dar multe îți mai trec prin cap!

— Domnule, e meritul familiei – răspunse cu mândrie abatele.

— Păcătosul! murmură Fouquet. Apoi adăugă cu glas tare: Ideea e bună. Fă aşa, şi fereşte-te de vărsare de sânge.

Gourville şi abatele plecară împreună, foarte preocupați.

Intendentul superior se întinse pe perne să se culce, pe jumătate gândindu-se la planurile sinistre

de a doua zi, pe jumătate mângâind visul său de dragoste.

LXI
CRÂŞMA "LA ICOANA MAICII DOMNULUI"

La două ceasuri, a doua zi, cincizeci de mii de curioşi erau strânşi în Piața Grevei, în jurul celor două spânzurători ridicate acolo, între cheiul Grevei şi cheiul Pelletier, una lângă alta, cu spatele spre parapetul râului.

Încă de dimineață, toți pristavii bunului oraş Paris străbătuseră cartierele cetății, mai ales halele şi mahalalele, vestind cu glasurile lor aspre *şi* neobosite marea dreptate făcută de rege prin pedepsirea a doi demnitari care au sfeterisit banii statului, a doi hoți care înfometau poporul. Şi acest popor, ale cărui interese erau apărate cu atâta căldură, pentru a nu se arăta lipsit de respect față de regele său, lăsă baltă dughenele, tarabele, atelierele, alergând să-şi dovedească bruma de recunoştință față de Ludovic al XIV-lea, aşa cum ar fi făcut nişte invitați ce s-ar teme să nu pară nepoliticoşi dacă nu s-ar duce să ia parte la sindrofia celui care i-a chemat ca să petreacă.

După cuprinsul decretului de osândă, pe care pristavii îl citeau cu glas tare, dar cât se poate de prost, doi mânuitori ai avutului public, lacomi de bani, jefuitori ai vistieriei regale, dositori şi măsluitori de acte, aveau să îndure pedeapsa capitală în Piața Grevei, "cu numele lor scrise deasupra capului fiecăruia", glăsuia decretul. Deocamdată însă, decretul nu pomenea aceste nume.

Curiozitatea parizienilor nu mai cunoştea margini şi, după cum am spus, o mare mulțime aştepta cu o nepotolită nerăbdare ceasul hărăzit pentru execuție.

Se răspândise zvonul că arestații, închişi în turnul de la Vincennes, urmau să fie aduşi cât de curând din temnița de acolo în Piața Grevei. De aceea, cartierul şi strada Saint-Antoine erau ticsite de lume, căci poporul Parisului, în aceste zile de mare execuție, se împărțea în două categorii: cei care voiau să-i vadă pe condamnați trecând, şi aceştia erau cei cu inimi mai milostive şi mai slabe, dar având totuşi o filozofie a lor care-i făcea să fie curioşi, şi cei ce voiau să-i vadă pe osândiți dându-şi ultima suflare, iar aceştia erau cei însetați de emoții tari.

În ziua aceea, domnul d'Artagnan, după ce primi ultimele ordine din partea regelui şi-şi luă rămas bun de la prietenii lui, al căror număr se reducea deocamdată la Planchet, îşi întocmi planul de lucru al zilei, aşa cum e nevoit să facă orice om cu prea multe treburi pe cap, ale cărui clipe sunt numărate toate, astfel că nu-şi poate îngădui să piardă nici una fără folos.

"Plecarea e hotărâtă – îşi spuse el – în zorii zilei, la trei ceasuri de dimineață; mai am, aşadar, cincisprezece ceasuri până atunci. Să punem şase ceasuri pentru somn, care îmi este absolut necesar, deci şase; un ceas pentru masă, şapte; un ceas ca să-i fac o vizită lui Athos, opt; doua ceasuri pentru lucruri neprevăzute – în total zece. Mai rămân, prin urmare, cinci ceasuri. Un ceas ca să încasez, sau mai bine zis ca să văd cum domnul Fouquet refuză să-mi dea banii; un altul pentru a mă duce să iau aceşti bani de la domnul Colbert, primind totodată întrebările şi strâmbăturile lui; un ceas pentru a-mi pregăti armele, îmbrăcămintea şi pentru a-mi unge cizmele. Îmi mai rămân două ceasuri. La dracu! Sunt destul de bogat!"

Spunând acestea, d'Artagnan simți o bucurie ciudată, o bucurie ca în vremea tinereții, o mireasmă din anii aceia frumoşi şi fericiți de altădată cuprinzându-i ființa şi îmbătându-l.

În răstimpul acestor două ceasuri – îşi mai spuse muşchetarul – mă voi duce să încasez sfertul din chiria ce mi se cuvine de la "Icoana Maicii Domnului". Va fi ceva îmbucurător. Trei sute şaptezeci şi cinci de livre! Drace, e uluitor! Dacă săracul care n-are decât o livră în buzunarul lui ar avea o livră şi doisprezece gologani, ar spune că i-a pus Dumnezeu mâna în cap; dar niciodată o astfel de pomană nu se abate asupra săracului. Bogatul, dimpotrivă, îşi sporeşte avutul cu banii de care nici nu se atinge... Iată trei sute şaptezeci şi cinci de livre care îmi cad din cer. Mă voi duce, aşadar, la "Icoana Maicii Domnului" şi voi bea cu chiriaşul meu un pahar cu vin de Spania, pe care tot el mi-l va oferi, se înțelege.

Dar trebuie rânduială, domnule d'Artagnan, rânduială. Să facem deci socoteala timpului şi să-l împărțim după treburi:

Art. 1. Athos.

Art. 2. La "Icoana Maicii Domnului".

Art. 3. Domnul Fouquet.

Art. 4. Domnul Colbert.

Art. 5. Masa.

Art. 6. Haine, cizme, cai, bocceaua de drum.

Art. 7. şi ultimul. Somnul.»

În lumina acestei împărțiri a timpului, d'Artagnan se duse de-a dreptul la contele de La Fère, căruia îi povesti, cu modestie şi naivitate, o parte din fericitele întâmplări din ultima vreme.

Din ajun, Athos era neliniştit din pricina acestei vizite la rege; dar patru vorbe fură de ajuns ca să înțeleagă totul. Athos ghici că Ludovic îl însărcinase pe d'Artagnan cu o anumită misiune importantă, dar nici nu încercă măcar să-l facă să-i destăinuie taina. Îl povățui însă pe prietenul lui să-şi ferească pielea şi se oferi, pe ocolite, să-l însoțească, daca lucrul este cu putință.

— Dar, dragă prietene – zise d'Artagnan – nu plec

nicăieri.

— Cum aşa? Vii şi-ți iei rămas bun de la mine, şi nu pleci nicăieri?

— Oh, e adevărat, e adevărat! răspunse d'Artagnan, roşindu-se puțin. Mă duc să cumpăr o proprietate.

— Asta-i altceva. Atunci îmi schimb vorba. În loc de: "Fereşte-ți pielea", îți voi spune: "Fereşte-ți punga!"

— Prietene, te voi înştiința de cum voi pune ochiul pe vreo proprietate; şi atunci vei avea bunăvoința de a-mi face un serviciu, lămurindu-mă cu sfatul tău.

— Da, da – răspunse Athos, prea modest ca să-şi îngăduie adăugirea unui zâmbet.

Raoul imită şi el această rezervă părintească. D'Artagnan îşi dădu seama că ar fi prea misterios să-şi părăsească prietenii sub un pretext oarecare, fără să le spună măcar încotro avea să plece.

— M-am gândit să mă duc către Le Mans – îi spuse el lui Athos. Crezi că e un ținut bun?

— Minunat, dragul meu – răspunse contele, fără să-i mai explice că Le Mans se afla în aceeaşi parte ca şi Touraine şi că, dacă ar mai aştepta două zile cel mult, ar putea face drumul în tovărăşia unui prieten.

Dar d'Artagnan, mai încurcat încă decât contele, adâncea cu fiecare explicație nouă smârcul în care se cufunda încetul cu încetul.

— Voi pleca mâine în zorii zilei – spuse în cele din urmă. Până atunci, Raoul, vrei să vii cu mine ca să-mi ții de urât?

— Da, domnule cavaler – răspunse tânărul – numai dacă domnul conte nu are nici o treabă cu mine.

— Nu, Raoul. Astăzi voi fi primit de DOMNUL, fratele regelui, atâta tot.

Raoul îi ceru lui Grimaud să-i aducă spada, ceea ce acesta făcu numaidecât.

— Atunci – zise d'Artagnan, întinzându-şi amândouă braţele către Athos – bun rămas, dragul meu prieten!

Athos îl îmbrăţişă îndelung, şi muşchetarul, care se bizuia pe discreţia lui, îi şopti la ureche:

— Afaceri de stat!

La care Athos nu răspunse decât printr-o strângere de mână şi mai plină de înţeles.

După aceea se despărţiră. Raoul îl apucă de braţ pe vechiul său prieten, care îl duse în strada Saint-Honoré.

— Te conduc la zeul Plutus – zise d'Artagnan către tânăr. Pregăteşte-te: toată ziua, azi, vei vedea cum se adună bani. O, m-am schimbat mult, zău că da!

— Oh, oh, iată ce de lume pe stradă! se miră Raoul.

— E vreo procesiune acolo? îl întrebă d'Artagnan pe un haihui.

— Domnule, e zi de spânzurătoare – răspunse trecătorul.

— Cum, spânzurătoare în Piaţa Grevei? se miră d'Artagnan.

— Da, domnule.

— Dracu să-l ia pe ticălosul care se lasă spânzurat în ziua când trebuie să mă duc să-mi încasez chiria! strigă d'Artagnan. Raoul, ai mai văzut până acum o execuţie prin spânzurătoare?

— Niciodată, domnule... Ferească-mă sfântul!

— Iată ce înseamnă tinereţea... Dacă ai fi fost de gardă la tranşei, aşa cum am fost eu, şi o iscoadă... Dar, iartă-mă, Raoul, am început să spun palavre... Ai dreptate, e îngrozitor să vezi cum e spânzurat cineva... La ce ceas va avea loc execuţia, domnule, dacă nu te superi?

— Domnule – răspunse hoinarul cu mult respect, încântat că avea prilejul să stea de vorbă cu doi

oameni de spadă – se spune că pe la ceasurile trei.

— O, nu e decât unu şi jumătate; să grăbim pasul – vom ajunge tocmai la vreme ca să-mi încasez cele trei sute şaptezeci şi cinci de livre şi apoi să plecăm înainte de sosirea osânditului.

— A osândiților, domnule – adăugă orăşeanul – căci sunt doi.

— Domnule, îți mulțumesc din toată inima – zise d'Artagnan care, de când îmbătrânise, devenise foarte politicos.

Şi trăgându-l de mână pe Raoul, se îndreptă cu paşi repezi spre cartierul Grevei.

Dacă muşchetarul n-ar fi fost deprins cu gloata, şi fără marea lui însuşire de a-şi face loc cu coatele, la care se adăuga o dibăcie puțin comună de a îmbrânci cu umerii, nici unul, nici altul dintre cei doi călători n-ar fi ajuns la destinație. Mergeau de-a lungul cheiului, unde se pomeniseră după ce ieşiseră din strada Saint-Honoré, pe care porniseră îndată după despărțirea de Athos.

D'Artagnan păşea înainte: coatele, pumnii, umerii iui formau trei şuvoaie de împunsături pe care ştia să le înfigă fără greş în grămezile de trupuri ce-i stăteau în cale, făcându-le să sară la o parte şi să se despice în două ca nişte bucăți de lemn. Adesea, ca să aibă mai multă putere, folosea şi mânerul de fier al săbiei. Îmboldea cu el coastele mai îndărătnice, îl răsucea în dreapta şi în stânga, ca pe o pârghie sau ca pe o daltă şi despărțea, fără să țină seamă de nimic, pe soț de soție, pe unchi de nepot, pe frate de frate. Şi toate acestea într-un chip atât de firesc şi cu un zâmbet atât de grațios, încât ar fi trebuit să aibă cineva coaste de bronz ca să nu-i mulțumească atunci când pumnul său arăta ce poate, sau o inimă de diamant ca să nu rămână încântat atunci când vedea surâsul acela luminos înflorind pe buzele muşchetarului.

Raoul, urmându-şi prietenul, cruța femeile, care

se uitau cu plăcere la frumusețea lui, înfrunta bărbații, care simțeau puterea muşchilor săi, şi amândoi tăiau, cu mişcări grele şi repezite, valul puțin cam apăsător şi puțin cam înecăcios al mulțimii.

Ajunseră astfel în dreptul celor două spânzurători, şi Raoul îşi întoarse ochii de la ele cu dezgust. Cât despre d'Artagnan, el nici nu le văzu măcar; casa lui, cu streaşină dantelată, cu ferestrele pline de curioşi, îi atrăgea, îi absorbea chiar întreaga atenție de care era în stare. Zări apoi în piață şi în jurul caselor de acolo un mare număr de muşchetari în permisie, care, unii cu nevestele lor, alții cu prieteni, aşteptau clipa când avea să înceapă ceremonia. Ceea ce îl bucură însă mai mult ca orice fu să vadă cum crâşmarul, chiriaşul său, nu mai prididea cu treaba. Cei trei băieți de prăvălie nu izbuteau să-i servească pe toți băutorii. Aceştia dădeau buzna în crâşmă, se îngrămădeau prin odăi, umpluseră chiar curtea. D'Artagnan, văzând această înghesuială, îi spuse lui Raoul:

— Păcătosul, nu va avea nici o scuză ca să nu-mi plătească chiria. Priveşte-i pe toți aceşti băutori, Raoul, s-ar zice că s-au pus pe petrecere, nu glumă. Dar, la dracu, nici nu mai ai unde să calci aici!

Totuşi, d'Artagnan izbuti să-l prindă pe jupân de un colț al şorțului, făcându-l să-l recunoască.

— Ah, domnul cavaler! rosti cârciumarul pe jumătate năuc. Un minut, te rog! Am aici o sută de turbați care vor să-mi dea gata pivnița.

— Pivnița, fie, dar nu şi sertarul de la tejghea.

— Oh, domnule, cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate ai dumitale sunt sus, în odaia mea, numărați şi puşi deoparte; dar acum se află acolo treizeci de bețivi care sug doagele unui butoiaş de porto pe care l-am desfundat azi-dimineață pentru ei... Lasă-mă un minut, numai un minut.

— Fie, fie!

— Eu plec – îi spuse Raoul încet lui d'Artagnan – voioşia asta e îngrozitoare.

— Domnule – răspunse cu asprime d'Artagnan – îmi vei face plăcerea să rămâi aici. Soldatul e dator să se deprindă cu toate împrejurările vieţii. Când eşti tânăr, ai în ochi anumite fibre pe care trebuie să ştii să le întăreşti, şi nu eşti cu adevărat generos şi bun decât atunci când ochiul ţi s-a înăsprit, dar inima ţi-a rămas tot caldă. Şi apoi, dragul meu Raoul, vrei oare să mă laşi singur aici? Ar fi rău din parte-ţi. Uite, colo e curtea şi în curte un copac. Vino la umbră; acolo vom respira mai în voie decât în aerul ăsta îmbâcsit de duhoarea vinului..

Din colţul unde se aşezară cei doi noi oaspeţi de la "Icoana Maicii Domnului", auzeau foarte deslușit freamătul din ce în ce mai mare al mulţimii din piaţă, şi totodată nu le scăpa nici un strigăt, nici un gest făcut de băutorii îngrămădiţi la mesele din crâşmă sau împrăştiaţi prin odăi. Dacă d'Artagnan ar fi vrut să se aşeze într-un loc de unde să poată vedea totul bine, n-ar fi găsit altul mai bun. Copacul sub care se aşezaseră el şi cu Raoul îi acoperea cu frunzişul lui des. Era un castan mic şi stufos, cu ramurile plecate, care-şi răspundea umbra peste o masă atât de şubredă, încât chefliii renunţaseră să se mai folosească de ea.

Am spus că din acest colţ d'Artagnan vedea totul. El urmărea, într-adevăr, goana băieţilor de prăvălie, care se duceau şi veneau, sosirea noilor băutori, primirea când prietenoasă, când duşmănoasă ce li se făcea unora care intrau de către alţii care şedeau la mese. Privea toate acestea ca să-i treacă timpul, căci cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate întârziau să-i cadă în palmă. Chiar Raoul îi aminti într-un târziu despre aceasta.

— Domnule – îi spuse el – nu-l zoreşti pe chiriaşul dumitale să-ţi aducă banii, şi peste puţin au

să sosească osândiții. Va fi o înghesuială aşa de mare atunci, că nu vom mai putea pleca de aici.

— Ai dreptate – zise muşchetarul. Hei, măi, ascultă, să vie careva, la dracu!

Dar strigă mult şi bine, bătu în zadar cu pumnii în stinghiile mesei, care căzură pe jos sub loviturile lui, că nimeni nu veni.

D'Artagnan se pregătea să se ducă el însuşi să-l caute pe cârciumar şi să-i ceară o ultimă explicație, când poarta din curtea unde se afla împreună cu Raoul, poartă ce dădea în grădina din dos, se deschise, scârțâind înfiorător din balamalele ruginite, şi un om în costum de călăreț apăru din acea grădină, cu spada în teacă, dar nu prinsă la cingătoare, străbătu curtea, fără să închidă poarta în urma lui, şi, aruncând o privire piezişă către d'Artagnan şi tovarăşul său, se îndreptă spre cârciumă, rotindu-şi în toate părțile ochii lui ce păreau să străpungă ziduri şi cugete.

— Iată – spuse d'Artagnan – chiriaşii mei trec dintr-o curte în alta... Ah, ăsta trebuie să fie, fără îndoială, încă unul care vrea să vadă execuția.

În acel moment, strigătele şi chiuiturile băutorilor din odăile de sus conteniră. În asemenea împrejurări, tăcerea izbeşte urechile tot aşa de tare ca şi chilomanul care şi-ar îndoi puterea. D'Artagnan voi să vadă care era pricina acestei tăceri subite. Şi văzu că omul acela în costum de călăreț intrase în sala cea mai mare a cârciumii şi le ținea o cuvântare băutorilor, care îl ascultau cu multă luare-aminte. Această cuvântare, d'Artagnan ar fi auzit-o, dacă n-ar fi fost hărmălaia asurzitoare a răcnetelor ce acoperea cu totul cuvintele vorbitorului Dar acesta sfârşi în curând şi toți oamenii care se aflau în cârciumă ieşiră unii după alții, în grupuri mici, în aşa fel însă încât în cârciumă nu mai rămaseră decât şase inşi; unul din aceştia şase, având la brâu o spadă, îl trase deoparte

pe cârciumar şi-i îndruga ceva, cu un aer mai mult sau mai puțin serios, în timp ce ceilalți prieteni ai lui aprindeau un foc mare în vatră, lucru cu deosebire nelalocul lui pe o vreme atât de frumoasă, când afară era atât de cald.

— E ciudat – îi spuse d'Artagnan lui Raoul; însă eu cunosc mutrele astea!

— Nu ți se pare – zise Raoul – că miroase a fum aici?

— Mi se pare mai degrabă că miroase a conspirație – răspunse d'Artagnan.

Dar nu sfârşi, că patru dintre oamenii aceia ieşiră în curte şi, fără a lăsa să se vadă că ar avea gânduri ascunse, se postară ca străji la poarta ce da în grădina învecinată, aruncând din timp în timp spre d'Artagnan nişte priviri ascuțite ce spuneau multe.

— Ei drăcie! murmură d'Artagnan încet către Raoul. Aici se întâmplă ceva. Tu nu eşti curios, Raoul?

— Depinde, domnule cavaler.

— Eu sunt curios ca o femeie bătrână. Vino puțin mai încoa, să ne aruncăm ochii în piață. Fac rămăşag că ceea ce vom vedea merită osteneala.

— Eu însă, domnule cavaler, nu vreau să fiu martorul nemişcat şi nepăsător al morții celor doi nenorociți.

— Dar ce, crezi că eu sunt un sălbatic? Ne vom retrage când va fi timpul să ne retragem. Haide, vino!

Se îndreptară deci spre corpul casei şi acolo se aşezară în dreptul ferestrei, care, lucru şi mai ciudat decât toate celelalte, nu fusese ocupată de nimeni. Cei doi băutori ce se mai aflau înăuntru, în loc să privească pe această fereastră, aveau grijă de foc. Când îl văzură intrând pe d'Artagnan împreună cu prietenul său, murmurară amândoi deodată:

— Ah, ah! Întăriri!

D'Artagnan îi dădu un cot lui Raoul, să tacă.

— Da, vitejii mei, întăriri – zise el. La dracu, dar straşnic foc aţi mai făcut... Ce vreţi să coaceţi acolo?

Cei doi oameni izbucniră într-un hohot de râs plin de voioşie şi, în loc de răspuns, mai aruncară câţiva buşteni în foc. D'Artagnan nu-şi mai putea lua ochii de la ei.

— Spuneţi – întrebă unul din cei ce puneau lemne pe foc – aţi fost trimişi ca să ne daţi de veste că a sosit momentul, nu-i aşa?

— De bună seamă – răspunse d'Artagnan, care voia să vadă despre ce este vorba. Altfel, ce-am căuta aici?

— Dacă-i aşa, aşezaţi-vă la fereastră, rogu-vă, şi fiţi cu ochii în patru.

D'Artagnan zâmbi pe sub mustaţă, îi făcu un semn lui Raoul şi se aşeză ascultător la fereastră.

LXII
TRĂIASCĂ COLBERT!

Piaţa Grevei oferea o privelişte de-a dreptul îngrozitoare în clipa aceea. Marea de capete, întinsă ca un covor, se lărgea până departe, semănând cu un lan înţesat de spice dese şi unduitoare. Din când în când, un vuiet necunoscut, un murmur îndepărtat făcea să se mişte acele capete şi din miile de ochi să ţâşnească scântei. Uneori se produceau mari vânzoliri. Îngrădirea de spice se clătina şi se prefăcea în valuri mai mişcătoare decât cele ale oceanului, care se rostogoleau de la margini către mijloc şi părea să se arunce ca nişte talazuri asupra şirului de arcaşi ce înconjurau spânzurătorile. Atunci cozile halebardelor se plecau peste capetele sau peste umerii cutezătorilor năvălitori; uneori, în locul cozilor de lemn se făceau simţite vârfurile de fier şi atunci se căsca numaidecât

un mare cerc gol în jurul paznicilor, lucru ce se întâmpla spre nemulțumirea celor de pe margini, asupra cărora se răsfrângea apăsarea acestei îmbrânciturі bruşte ce-i împingea către parapetele Senei.

De la înălțimea ferestrei sale, de unde se vedea toată piața, d'Artagnan observă, cu o tainică plăcere, că mulți dintre muşchetarii sau paznicii care erau amenințați să fie înghițiți de mulțime ştiau să se descurce cu ajutorul pumnilor sau al mânerelor de spade. Băgă chiar de seamă că ei izbutiseră, datorită alăturării corp lângă corp, ce sporeşte puterea soldatului, să se strângă într-un grup de aproape cincizeci de oameni şi că, în afară de vreo doisprezece rătăciți ce înotau încoace şi încolo prin mulțime, nucleul era închegat şi gata să răspundă la o comandă. Dar nu numai muşchetarii şi gărzile atraseră atenția lui d'Artagnan. În jurul spânzurătorilor, şi mai ales înspre arcada Saint-Jean, se mişca un vârtej zgomotos, gălăgios şi tare nerăbdător; câteva capete îndrăznețe, câteva chipuri hotărâte se zăreau ici şi colo, amestecate în marea de capete potolite şi de chipuri nepăsătoare din mulțime; se făceau semne, se dădeau coate. D'Artagnan recunoscu într-unui din aceste grupuri, şi chiar în grupul cel mai însuflețit, chipul cavalerului pe care-l văzuse intrând pe poarta din fund a grădinii lui şi care le ținuse chefliilor o cuvântare în cârciumă. Acest om forma acum echipe şi dădea ordine.

— Ei drăcie! exclamă d'Artagnan. Dar nu m-am înşelat câtuşi de puțin! îl cunosc pe acest om. E Menneville. Ce dracu o fi făcând aici?

Un murmur surd, ce se întețea treptat, îi curmă firul gândurilor şi-i întoarse privirea în altă parte. Acest murmur se stârnise la sosirea osândiților. Un grup puternic de arcaşi mergea înainte şi apăru sub bolta arcadei. Mulțimea se porni să strige şi să țipe.

Aceste răgete formau un urlet înfiorător ce umplea văzduhul.

D'Artagnan îl văzu pe Raoul pălind; îl bătu tare pe umăr. Cei ce aveau grijă de foc, auzind urletul de afară, întoarseră fețele şi întrebară unde-au ajuns lucrurile.

— Sosesc osândiții – răspunse d'Artagnan.

— Bun! ziseră ei, întărind focul din vatră.

D'Artagnan îi privi cu îngrijorare; era limpede că aceşti oameni ce întrețineau un foc atât de mare, ce nu putea să folosească la nimic, nu aveau gânduri curate.

Osândiții apărură în piață. Mergeau pe jos, cu călăul înaintea lor; cincizeci de arcaşi păşeau în lanț, la dreapta şi la stânga. Amândoi erau îmbrăcați în negru, palizi, dar hotărâți. Priveau cu nerăbdare pe deasupra capetelor, înălțându-se în vârful picioarelor la fiecare pas. D'Artagnan observă bine această mişcare a lor.

— Dracu să-i ia – zise el – se grăbesc să vadă spânzurătorile!

Raoul se retrase un pas, fără a avea totuşi tăria să plece de la fereastră. Spaima îşi are şi ea atracția ei!

— La moarte! La moarte! strigau cincizeci de mii de glasuri.

— Da, la moarte! urlară o sută de furioşi, ca şi cum ar fi dat un răspuns mulțimii.

— În ştreang! În ştreang! răsună întreaga piață. Trăiască regele!

— Poftim! făcu d'Artagnan. Şi eu care credeam că domnul Colbert e acela care-i spânzură.

În acel moment se iscă o învălmăşeală care sili grupul cu osândiții să se oprească din mers. Oamenii cu chipuri cutezătoare şi hotărâte, pe care-i observase d'Artagnan mai înainte, împingând, îmbrâncind, dând năvală, ajunseră până aproape de şirul paznicilor.

Cortegiul se urni iarăşi din loc.

Deodată, cu strigăte de: "Trăiască Colbert!", oamenii aceştia – pe care d'Artagnan nu-i pierdea nici o clipă din ochi – se năpustiră asupra escortei, care încercă în zadar să se apere. În spatele acestor oameni se afla mulțimea. Atunci, în mijlocul unui îngrozitor vacarm, se produse o îngrozitoare învălmăşeală. De astă dată nu mai erau strigăte de aşteptare sau strigăte de bucurie, ci strigăte de durere. Într-adevăr, halebardele loveau în toate părțile, spadele se învârteau, muschetele începură să slobozească focuri. Se făcu o harababură aşa de mare, că d'Artagnan nu mai putea să deosebească nimic. Apoi, acest talmeş-balmeş nesfârşit păru că e străbătut de un singur gând, de o voință nestrămutată.

Osândiții fuseseră smulşi din mâinile paznicilor şi erau târâți acum spre casa cu firma "La Icoana Maicii Domnului". Cei care-i trăgeau într-acolo strigau: "Trăiască Colbert!" Poporul şovăia, neştiind dacă trebuie să se repeadă asupra arcaşilor sau asupra răpitorilor. Ceea ce ținea în loc poporul era faptul că aceia care strigau: "Trăiască Colbert!" începuseră să strige în acelaşi timp: "Jos ştreangurile! Jos spânzurătorile! La foc! La foc! Să fie arşi de vii jefuitorii poporului!"

Aceste strigăte pornite din mulțime însuflețiră întreaga piață. Norodul venise să vadă o execuție, şi iată că i se dădea prilejul să facă el însuşi una. De aceea, trecu numaidecât de partea răpitorilor, împotriva arcaşilor, strigând laolaltă cu cei puțini, care deveniseră acum, datorită lui, cei mulți şi de neînvins.

— Da, da! La foc cu hoții! Trăiască Colbert!

— La dracu! rosti d'Artagnan. Mi se pare că gluma se îngroaşă.

Unul din oamenii care îngrijeau de foc se apropie

de fereastră cu un lemn aprins în mână.

— Aha, aha! făcu el. A început să se înfierbânte! Apoi, întorcându-se către tovarăşul său: S-a dat semnalul! adăugă el.

Şi, fără să mai stea pe gânduri, atinse cu vârful jerăgaiei lemnăria de pe perete.

Crâşma "La Icoana Maicii Domnului" nu era o casă prea nouă; de aceea nu se lăsă rugată prea mult ca să ia foc. Într-o secundă, scândurile începură să pârâie şi flăcările să se urce în vâlvătăi. Un urlet de afară răspunse ţipetelor pe care le scoteau cei dinăuntru.

D'Artagnan, care n-apucase să prindă de veste ce se întâmplă, din pricină că se uita mereu în piaţă, simţi deodată că-l îneacă fumul şi că-l pârpălesc flăcările.

— Hei! răcni el, întorcându-se. Ce-i cu focul ăsta aici? Aţi înnebunit sau aţi turbat, jupânilor?

Cei doi oameni îl priviră ca trăsniţi.

— Ei, ce! i-o întoarseră ei lui d'Artagnan. Dar n-a fost asta învoiala?

— Învoială ca să-mi daţi foc casei? zbieră d'Artagnan, smulgând lemnul aprins din mâna incendiatorului şi apropiindu-i-l de obraz.

Cel de al doilea voi să-i sară în ajutor tovarăşului său, dar Raoul îl înşfăcă de brâu, îl ridică în sus şi-l aruncă pe fereastră, în timp ce d'Artagnan îl goni pe celălalt pe scară.

Raoul, făcându-se liber cel dintâi, desprinse căptuşeala de lemn de pe perete şi-o împrăştie fumegândă prin odaie. Dintr-o aruncătură de ochi, d'Artagnan văzu că primejdia pârjolului trecuse, şi alergă repede la fereastră.

În piaţă, învălmăşeala era de nedescris. Toţi strigau de-a valma:

— La foc! La moarte! La ştreang! Pe rug! Trăiască Colbert! Trăiască regele!

Ceata care-i smulsese pe osândiți din mâinile arcaşilor se apropiase de casă, ce părea ținta spre care-i târau ei. Menneville se afla în fruntea grupului, strigând mai tare decât toți ceilalți:

— La foc! La foc cu ei! Trăiască Colbert!

D'Artagnan începu să înțeleagă. Voiau să-i ardă pe osândiți şi casa lui fusese aleasă drept cuptor.

— Opriți-vă! strigă el cu spada în mână şi cu un picior înfipt în tocul ferestrei. Menneville, ce-aveți de gând?

— Domnule d'Artagnan – răspunse el – lăsați-ne să trecem! Lăsați-ne să trecem!

— La foc! La foc cu hoții! Trăiască Colbert! vuia mulțimea.

Aceste strigăte îi scoaseră din fire pe d'Artagnan.

— La dracu! zise el. Dar e o mişelie să-i ardeți pe aceşti ticăloşi, care nu au fost osândiți decât să fie traşi în laț!

Între timp, în fața uşii, mulțimea de curioşi, înghesuită lângă zidul casei, se îngroşase şi mai mult, stăvilind trecerea. Menneville şi oamenii lui, care-i trăgeau pe osândiți, nu se mai aflau decât la zece paşi de uşă. Menneville făcu o ultimă sforțare.

— La o parte! La o parte! strigă el cu pistolul în mână.

— Să-i ardem! Să-i ardem! repeta mulțimea. "Icoana Maicii Domnului" a luat foc! Să-i ardem *şi* pe hoți! Să-i aruncăm în spuza "Icoanei Maicii Domnului"!

De astă dată nu mai încăpea îndoială: casa lui d'Artagnan era aceea căreia îi puseseră gând rău. D'Artagnan îşi aminti atunci de o veche chemare pe care-o arunca totdeauna cu folos în momentele grele:

— După mine, muşchetari! răcni el cu un glas de ciclop, cu unul din acele răcnete ce întrec bubuiturile tunului, urletul mării, vuietul furtunii. După mine, muşchetari!...

Şi, sprijinindu-se cu braţul de marginea cerdacului, sări în mijlocul mulţimii, care începu să fugă de lângă această casă de unde ploua cu oameni.

Raoul sări şi el, îndată după prietenul său. Amândoi aveau spadele în mână. Tot ce era muşchetar în piaţă, auzind chemarea aceasta, se întoarse spre partea de unde venea strigătul şi-l recunoscu pe d'Artagnan.

— La căpitan! La căpitan! strigară toţi la rândul lor.

Şi mulţimea se desfăcu în două înaintea lor, ca înaintea prorei unei corăbii. În acel moment, d'Artagnan şi Menneville se pomeniră faţă în faţă.

— La o parte! La o parte! strigă Menneville, văzând că nu mai avea decât un pas până să ajungă ia uşă.

— Nimeni nu trece! răspunse d'Artagnan.

— Atunci, iată! făcu Menneville dând să-şi descarce pistolul, glonţ după glonţ.

Dar mai înainte ca rotiţa cocoşului să se învârtească, d'Artagnan îi ridică celuilalt braţul în sus cu minerul spadei şi-i străpunse trupul cu lama ascuţită.

— Ţi-am spus să stai liniştit – îi spuse el lui Menneville, care se rostogoli la picioarele lui.

— La o parte! La o parte! urlau tovarăşii lui Menneville, care se speriaseră la început, dar îşi veniseră repede în fire văzând că n-au de-a face decât cu doi oameni.

Dar aceşti doi oameni erau doi giganţi cu o sută de braţe; spadele se învârteau în mâinile lor ca sabia de foc a arhanghelului. Găureau cu vârful, păleau de la dreapta la stânga, despicau de sus în jos. Fiecare lovitură dobora un om.

— Pentru rege! striga d'Artagnan la fiecare om pe care-l lovea, adică la fiecare om care cădea la pământ.

— Pentru rege! îi ţinea hangul Raoul.

Acest strigăt deveni cuvântul de ordine al muşchetarilor, care, conduşi de el, se strânseră în jurul lui d'Artagnan.

Între timp, arcaşii se dezmeticiră din groaza prin care trecuseră, îi asaltară pe răpitori pe la spate şi, înşiraţi la rând ca nişte mori, izgoneau şi doborau tot ce le ieşea în cale. Mulţimea, văzând lucirea spadelor şi stropii de sânge zburând prin văzduh, o rupse la fugă, călcându-le în picioare. În cele din urmă se auziră strigăte de îndurare şi deznădejde: erau văicărelile învinşilor.

Cei doi osândiţi căzură din nou în mâinile arcaşilor. D'Artagnan se apropie de ei şi, văzându-i palizi şi îngroziţi, le spuse:

— Liniştiţi-vă, oameni buni, nu veţi îndura chinurile focului în care voiau să vă arunce aceşti ticăloşi. Regele v-a osândit la spânzurătoare. Nu veţi fi decât spânzuraţi. Gata, să fie spânzuraţi, şi cu asta basta!

Cârciuma "La Icoana Maicii Domnului" rămăsese goală. Focul fusese stins cu două butoaie de vin, în lipsă de apă. Conjuraţii fugiseră prin fundul grădinii. Arcaşii îi târau pe osândiţi la picioarele spânzurătorilor.

Treaba nu mai ţinu mult după aceea. Călăul, grăbindu-se să termine mai repede şi trecând peste toate regulile artei sale, îi trimise pe cei doi nenorociţi pe lumea cealaltă într-un minut.

Toată lumea însă se îngrămădea acum în jurul lui d'Artagnan; toţi îl lăudau, toţi îl linguşeau. El îşi şterse fruntea năpădită de sudoare, îşi şterse şi spada plină de sânge, apoi înălţă din umeri când îl văzu pe Menneville zbătându-se la picioarele lui în cele din urmă zvârcoliri ale morţii. Şi în timp ce Raoul îşi întoarse ochii încărcaţi de milă, d'Artagnan le arătă muşchetarilor cele două spânzurători în care se legănau tristele lor roade.

— Sărmanii de ei! zise el. Sper c-au murit binecuvântându-mă, căci i-am scăpat de la chinuri mult mai mari.

Aceste cuvinte fură auzite şi de Menneville în clipa în care el însuşi îşi dădea ultima suflare. Un zâmbet amar şi batjocoritor îi flutură la colţul buzelor. Vru să spună ceva, dar sforţarea făcută sfârşi prin a-i încheia viaţa. Muri.

— Oh, toate acestea-s îngrozitoare – murmură Raoul. Să plecăm, domnule cavaler.

— Nu eşti rănit? îl întrebă d'Artagnan.

— Nu, mulţumesc.

— Ei bravo, eşti un adevărat viteaz, la dracu! Ai capul tatălui tău şi braţul lui Porthos. Ah, dacă ar fi fost aici Porthos, ar fi avut ce să vadă! Apoi, ca şi cum atunci şi-ar fi adus aminte: Dar unde dracu poate să fie acest vrednic Porthos?

— Haide, cavalere, să mergem – stărui Raoul.

— Un singur minut, prietene, să-mi iau cei treizeci şi şapte de pistoli şi jumătate, şi sunt al tău. Casa asta are vad bun – adăugă d'Artagnan, intrând din nou la "Icoana Maicii Domnului" – dar, hotărât lucru, chiar de-ar aduce mai puţin, aş fi mai bucuros s-o ştiu în alt cartier.

LXIII
ÎN CE CHIP DIAMANTUL DOMNULUI D'EYMERIS TRECU ÎN MÂINILE LUI D'ARTAGNAN

În timp ce în Piaţa Grevei se petrecea această scenă plină de zarvă şi de sânge, mai mulţi oameni îngrămădiţi în dosul porţii ce dădea în grădina învecinată îşi vârâră spadele în teacă, îl ajutară pe unul din ei să încalece pe calul ce aştepta în grădină cu şaua pusă, apoi, ca un stol de păsări speriate, se

împrăştiară în toate părţile, unii sărind peste ziduri, alţii dând buzna pe porţi, mişcându-se cu iuţeala pe care o dă numai spaima.

Cel care încălecă pe cal, îmboldindu-l cu pintenii atât de tare încât bietul animal era gata s-o ia la goană pe deasupra zidului de piatră, acest călăreţ, spunem, străbătu piaţa Baudoyer, trecu ca fulgerul prin puzderia de străzi, călcând, răsturnând, strivind totul în cale-i, şi după zece minute ajunse la porţile ministerului de finanţe, răsuflând el însuşi mai tare decât calul său.

Abatele Fouquet, la tropotul potcoavelor pe caldarâm, apăru la fereastra din curte şi, mai înainte ca mesagerul să fi descălecat, întrebă, pe jumătate aplecat peste fereastră:

— Ei bine, Danicamp?

— Ei bine, s-a sfârşit – răspunse călăreţul.

— S-a sfârşit! strigă abatele. Atunci, sunt scăpaţi?

— Nu, domnule – răspunse iarăşi călăreţul. Sunt spânzuraţi.

— Spânzuraţi! repetă abatele, pălind.

O uşă laterală se deschise numaidecât şi Fouquet apăru în cameră, alb la faţă, cu priviri rătăcite, cu buzele întredeschise, gata să scoată un strigăt de durere şi de mânie. Se opri în prag, ascultând ceea ce-i spunea cel din curte celui de la fereastră.

— Nemernicilor! se răsti abatele. Şi nu v-aţi bătut?

— Ca nişte lei.

— Spune mai bine ca nişte fricoşi.

— Domnule!

— O sută de războinici, cu spadele în mână, fac cât zece mii de arcaşi într-o încăierare. Unde-i Menneville, flecarul acela, lăudărosul acela care nu trebuia să se întoarcă aici decât mort sau învingător?

— Ei bine, domnule, şi-a ţinut cuvântul. E mort.

— Mort? Cine l-a ucis?

— Un demon cu chip de om, un uriaş înarmat cu zece spade din care ţâşneau flăcări, un turbat care a înăbuşit dintr-o dată şi focul şi răzmeriţa, făcând să iasă o sută de muşchetari din caldarâmul Pieţei Grevei.

Fouquet îşi înălţă fruntea năpădită de sudoare.

— Oh! Lyodot şi d'Eymeris! murmură el. Morţi! Morţi! Morţi! Iar eu făcut de ocară!

Abatele întoarse capul şi, văzându-l pe fratele său pălind, zdrobit, spuse:

— Haide, haide, e o lovitură a soartei, domnule, nu trebuie să ne văicărim astfel. De vreme ce nu s-a putut, înseamnă că Dumnezeu...

— Taci, abate, taci! strigă Fouquet. Dezvinovăţirile dumitale sună a blesteme. Spune-i omului acela să urce aici şi să povestească în amănunţime groaznica întâmplare.

— Dar, frate...

— Supune-te, domnule!

Abatele făcu un semn şi, o jumătate de minut mai târziu, paşii omului se auziră pe scară. În acelaşi timp, Gourville apăru la spatele lui Fouquet, asemenea unui înger păzitor al intendentului superior, cu un deget lipit pe buze, ca şi cum l-ar fi ajutat să se stăpânească în vâltoarea furiei stârnite de durerea sa.

Ministrul îşi redobândi toată seninătatea pe care forţele omeneşti o mai pot lăsa la îndemâna unei inimi pe jumătate zdrobite de necaz. Danicamp intră în cameră.

— Spune tot ce ştii – i se adresă Gourville.

— Domnule – începu mesagerul – primisem ordinul să-i răpim pe osândiţi şi să strigăm: "Trăiască Colbert!" în timp ce-i duceam în casă.

— Pentru a-i arde de vii, nu-i aşa, abate? întrerupse Gourville.

— Da, da, ordinul fusese dat lui Menneville. Menneville ştia ce trebuie să facă, dar el e mort acum.

Această veste păru să-l bucure pe Gourville, în loc să-l întristeze.

— Pentru a-i arde de vii? repetă mesagerul, ca şi cum s-ar fi îndoit că acest ordin, singurul care fusese dat, de altminteri, ar fi fost cu adevărat real.

— Dar, de bună seamă, pentru a fi arşi de vii – adăugă pe un ton apăsat abatele.

— Da, domnule, da, se înțelege – reluă omul, căutând să citească pe fețele celor doi gentilomi cât rău sau cât bine putea să-i aducă lui faptul de a spune totul pe şleau.

— Acum povesteşte – îl îndemnă Gourville.

— Osândiții – reluă Danicamp – urmau deci să fie aduşi în Piața Grevei, şi poporul înfuriat cerea ca ei să fie arşi, în loc de a fi spânzurați.

— Poporul îşi are o judecată a lui – zise abatele. Continuă.

— Dar – povesti omul mai departe – în clipa când arcaşii fură împresurați din toate părțile, în clipa când focul cuprindea casa din piață aleasă ca să slujească de rug pentru vinovați, un smintit, demonul acela, uriaşul acela de care v-am pomenit şi despre care ni s-a spus că era stăpânul casei cu pricina, ajutat de un tânăr care-l însoțea, aruncă pe fereastră cei doi oameni care îngrijeau de foc, chemă în sprijinul său muşchetarii ce se aflau amestecați în mulțime, se aruncă apoi ca un disperat de la catul întâi în piață şi începu să învârtească aşa de iute spada, încât izbânda trecu de partea arcaşilor, osândiții fură luați înapoi şi Menneville fu ucis. Odată reluați, osândiții fură executați în trei minute.

Fouquet, cu toată puterea lui de stăpânire, nu se putu împiedica de a lăsa să-i scape un geamăt surd.

— Şi acest om, stăpânul casei – întrebă abatele – cum se numeşte?

— N-aş putea să vă spun, întrucât nu l-am văzut; eu îmi aveam postul în grădină şi am rămas neclintit la post; alții au venit şi mi-au povestit întâmplarea. Aveam ordin ca, îndată după înfăptuirea celor cuvenite, să alerg încoace şi să vă dau de veste felul cum s-a terminat totul. Drept care am plecat în goana calului, şi iată-mă aici.

— Prea bine, domnule, nu mai avem ce te întreba – zise abatele, din ce în ce mai doborât pe măsură ce se apropia momentul când urma să rămână singur cu fratele său.

— Ai fost plătit? întrebă Gourville.

— Mi s-a dat o arvună, domnule – răspunse Danicamp.

— Poftim douăzeci de pistoli. Şi-acum poți pleca, domnule, dar să nu uiți niciodată să aperi, ca şi de astă dată, adevăratele interese ale regelui.

— Da, domnule – zise omul înclinându-se şi vârând banii în buzunar, după care ieşi.

Abia se închise uşa în urma lui, că Fouquet, care stătuse tot timpul nemişcat, înaintă cu paşi repezi şi se opri între abate şi Gourville. Aceştia deschiseră amândoi deodată gura, gata să spună ceva.

— Fără dezvinovățiri! rosti el. Fără învinuiri, împotriva oricui ar fi! Dacă n-aş fi fost un prieten fals, n-aş fi încredințat nimănui grija de a-i scăpa pe Lyodot şi d'Eymeris. Eu singur sunt vinovat, numai eu merit deci mustrările şi remuşcările. Lasă-mă, abate!

— Totuşi, domnule – răspunse acesta – n-ai să mă împiedici de a pune să fie căutat nemernicul care s-a amestecat, ca unealtă a lui Colbert, într-o treabă atât de bine pregătită; căci, dacă e o politică bună să-ți iubeşti prietenii, nu o socot mai rea pe aceea care constă în a-ți urmări duşmanii în chipul cel mai înverşunat.

— Destul cu politica, abate; pleacă, te rog, şi să nu mai aud vorbindu-se de dumneata până la noi ordine; mi se pare că acum avem nevoie de cât mai multă tăcere şi băgare de seamă. Ai o pildă îngrozitoare în fața dumitale. Domnilor, fără nici un fel de răzbunare, v-o interzic!

— Nu există ordine – bâigui abatele – care să mă împiedice să spăl ruşinea făcută de un nemernic familiei mele.

— Iar eu – strigă Fouquet cu acea voce pătrunzătoare căreia simți bine că nu mai ai ce să-i răspunzi – dacă-ți vei pune în gând un singur lucru, unul singur care să nu se potrivească întru totul cu voința mea, voi pune să fii aruncat în Bastilia la două ceasuri după ce acest gând va fi fost dat pe față! Fă cum vrei, abate!

Abatele se înclină, înroşindu-se. Fouquet îi făcu semn lui Gourville să-l urmeze, şi tocmai se îndrepta spre cabinetul său, când uşierul anunță cu glas tare:

— Domnul cavaler d'Artagnan.

— Cine-i ăsta? îl întrebă Fouquet, cu nepăsare, pe Gourville.

— Un fost locotenent de muşchetari al maiestății sale – răspunse Gourville în acelaşi chip.

Fouquet nu-şi mai dădu osteneala să se gândească la el şi voi să-şi continue drumul.

— Iertați-mă, monseniore – zise atunci Gourville – dar mă gândesc că poate băiatul ăsta a părăsit serviciul regelui şi a venit să-şi încaseze vreo felioară dintr-o pensie oarecare.

— Să-l ia naiba! rosti Fouquet. Pentru ce şi-a ales atât de rău momentul?

— Îngăduiți-mi, monseniore, să-i spun atunci un cuvânt de refuz, căci e una dintre cunoştințele mele, şi e un om pe care, în împrejurările de față, e mai bine să-l avem ca prieten, decât ca duşman.

— Spune-i tot ce vrei – răspunse Fouquet.

— Eh, Doamne! făcu abatele cu pizmă, ca orice om al bisericii. Spune-i că nu sunt bani, mai ales pentru muşchetari.

Dar abatele n-apucă să-şi sfârşească această frază nechibzuită, că uşa întredeschisă se deschise de-a binelea şi d'Artagnan intră înăuntru.

— Ah, domnule Fouquet – zise el – ştiam prea bine că nu sunt bani pentru muşchetari! De aceea, nici nu veneam ca să mi se dea, ci ca să mi se refuze. Aşa fiind, vă mulţumesc. Vă zic bună ziua şi mă duc să caut banii la domnul Colbert.

Şi ieşi, după un salut destul de fluşturatic.

— Gourville – strigă Fouquet – dă fuga după acest om şi adu-l înapoi!

Gourville se supuse şi-l ajunse pe d'Artagnan pe scară. Muşchetarul, auzind paşi în urma lui, întoarse capul şi-l văzu pe Gourville.

— La dracu, scumpul meu domn – zise el – urât fel de a se purta mai au domnii financiari ai dumneavoastră! Venisem la domnul Fouquet să încasez o sumă ordonanţată de maiestatea sa, şi am fost primit ca un cerşetor care cere o pomană, sau ca un pungaş care intră să fure un vas de argint.

— Dar ai pronunţat numele domnului Colbert, dragă domnule d'Artagnan; ai spus că te duci la domnul Colbert.

— Fără îndoială că mă duc, fie chiar şi numai spre a-i cere socoteală pentru nişte oameni care vor să ardă casele altora strigând: "Trăiască Colbert!"

Gourville ciuli urechea.

— Oh, oh – zise el – faci aluzie la cele ce s-au petrecut în Piaţa Grevei?

— Da, fireşte.

— Şi întrucât cele ce s-au petrecut acolo te privesc pe dumneata?

— Cum, mă întrebi dacă mă priveşte sau nu mă priveşte, când domnul Colbert vrea să-mi prefacă singura mea casă în scrum?

— Aşa, casa dumitale... Deci, casei dumitale voiau să-i dea foc?

— Da, lua-i-ar dracu!

— Cârciuma "La Icoana Maicii Domnului" e a dumitale?

— De opt zile.

— Şi dumneata eşti acel brav căpitan, dumneata eşti acea puternică spadă care i-a împrăştiat pe cei ce voiau să-i ardă pe osândiți?

— Scumpe domnule Gourville, pune-te dumneata în locul meu: sunt slujbaş al forței publice şi proprietar. În calitate de căpitan, datoria mea este să am grijă ca ordinele regelui să fie împlinite. În calitate de proprietar, interesul meu este să nu las să-mi fie arsă casa. Am urmat, deci, în acelaşi timp, legile interesului şi legile datoriei, predându-i din nou arcaşilor pe domnii Lyodot şi d'Eymeris.

— Aşadar, dumneata eşti acela care ai aruncat un om pe fereastră?

— Eu însumi – răspunse fără înfumurare d'Artagnan.

— Dumneata l-ai ucis pe Menneville?

— Am avut această nefericire – zise d'Artagnan, salutând ca un om ce primeşte felicitări.

— Dumneata, în sfârşit, ai făcut ca cei doi osândiți să fie spânzurați?

— În loc să fie arşi, da, domnule, şi mă mândresc cu asta. I-am smuls pe acei nenorociți din ghearele unor groaznice chinuri. Gândeşte-te şi dumneata, scumpe domnule Gourville, că erau ameninţaţi să fie arşi de vii! Asta întrece orice închipuire!

— Du-te, domnule d'Artagnan, du-te – zise Gourville, voind să-l cruțe pe Fouquet de a mai da ochii cu omul care-i pricinuise o durere atât de mare.

— Nu – rosti Fouquet, care auzise totul de dincolo de pragul anticamerei – nu, domnule d'Artagnan, vino, dimpotrivă.

D'Artagnan şterse de pe mânerul spadei sale o ultimă urma de sânge, pe care n-o băgase încă de seamă, şi intră. Atunci se pomeni în fața acestor trei oameni, ale căror chipuri aveau expresii cu totul diferite: cel al abatelui era stăpânit de mânie, cel al lui

Gourville stătea ca încremenit, iar al lui Fouquet arăta deznădejde.

— Iertați-mă, domnule ministru – vorbi d'Artagnan – dar timpul meu este socotit; trebuie să trec pe la vistierie ca să mă explic cu domnul Colbert şi să-mi încasez banii.

— Dar, domnule – zise Fouquet – avem bani şi aici.

D'Artagnan se uită cu surprindere la intendentul superior.

— Ți s-a răspuns cu oarecare uşurință, domnule, ştiu asta, am auzit cu urechile mele – adăugă ministrul. Un bărbat cu meritele dumitale ar trebui să fie cunoscut de toată lumea.

D'Artagnan se înclină.

— Ai o ordonanță? întrebă Fouquet.

— Da, domnule.

— Dă-mi-o şi vino cu mine; îți voi plăti eu însumi.

Făcu un semn către Gourville şi abate, care rămaseră în camera unde se aflau, şi-l duse pe d'Artagnan în cabinetul său. Odată ajunşi aici, intendentul superior întrebă:

— Cât ți se datorează, domnule?

— Cam aproape cinci mii de livre, domnule.

— Vreun rest din soldă?

— Să zicem un sfert.

— Un sfert în valoare de cinci mii de livre! se miră Fouquet, aruncându-i muşchetarului o privire adâncă. Aşadar, regele te plăteşte cu două zeci de mii de livre pe an?

— Da, monseniore, douăzeci de mii de livre; socotiți cumva că e prea mult?

— Eu? exclamă Fouquet şi zâmbi acru. Dacă m-aş pricepe la oameni, dacă aş fi, în loc de un spirit uşuratic, nestatornic şi van, un spirit cumpătat şi înțelept, dacă, într-un cuvânt, aş fi ştiut să-mi

rânduiesc viața, ca alții, dumneata n-ai primi douăzeci de mii de livre pe an, ci o sută de mii, şi n-ai fi al regelui, ci al meu!

D'Artagnan roşi uşor. Există uneori în felul de a rosti o măgulire, în glasul măgulitorului, în accentul lui binevoitor, o otravă atât de dulce, încât îi amețeşte chiar şi pe cei mai tari.

Intendentul superior încheie aceste cuvinte de laudă deschizând un dulăpior, de unde scoase patru fişicuri pe care le puse în fața lui d'Artagnan. Gasconul desfăcu unul la un capăt.

— Aur! zise el.

— E mai uşor de purtat, domnule.

— Dar atunci, domnule, asta face douăzeci de mii de livre.

— Fără îndoială.

— Mie însă nu mi se datorează decât cinci mii.

— Vreau să te scutesc de oboseala de a trece de patru ori pe la intendența superioară.

— Mă copleşiți, domnule.

— Fac ceea ce se cuvine, domnule cavaler, şi sper că nu-mi vei purta pică pentru felul cum te-a primit fratele meu. E un spirit plin de toane şi de acreală.

— Domnule – zise d'Artagnan – credeți-mă că nimic nu m-ar supăra mai mult ca o scuză venită din partea dumneavoastră.

— De aceea nici n-o voi mai face, şi mă voi mulțumi să-ți cer o favoare.

— Oh, domnule!

Fouquet îşi scoase din deget un diamant care putea să prețuiască o mie de pistoli.

— Domnule – zise el – piatra pe care o vezi mi-a fost dăruită de un prieten din copilărie, de un om căruia dumneata i-ai făcut un mare serviciu.

Vocea lui Fouquet tremura uşor.

— Un serviciu, eu? se miră muşchetarul. Am făcut eu vreun serviciu vreunuia din prietenii

dumneavoastră?

— Nu se poate să fi uitat, domnule, căci asta s-a întâmplat chiar astăzi.

— Şi acest prieten se numeşte...?

— Domnul d'Eymeris.

— Unul dintre osândiți?

— Da, una dintre victime... Ei bine, domnule d'Artagnan, ca o favoare pentru binele ce i l-ai făcut, te rog să primeşti acest diamant. Primeşte-l din dragoste pentru mine.

— Domnule...

— Ia-l, îți spun. Ziua de azi e pentru mine o zi de doliu, vei afla asta mai târziu, poate; astăzi am pierdut un prieten; ei bine, încerc să-mi regăsesc altul.

— Dar, domnule Fouquet...

— Adio, domnule d'Artagnan, adio! exclamă Fouquet cu inima împovărată. Sau, mai bine zis, la revedere!

Şi ministrul ieşi din cabinet, lăsând în mâinile muşchetarului inelul şi cele douăzeci de mii de livre.

— Oh, oh! făcu d'Artagnan, după ce stătu o clipă, posomorât, pe gânduri. Dar nu mai înțeleg nimic. La dracu! Dacă înțeleg ceva, e că am de-a face cu un om foarte cumsecade!... Mă duc să-i cer lămuriri în privința asta lui Colbert.

Şi ieşi.

LXV
ÎNSEMNATA DEOSEBIRE PE CARE D'ARTAGNAN O GĂSI ÎNTRE DOMNUL INTENDENT ŞI MONSENIORUL INTENDENT SUPERIOR

Domnul Colbert locuia în strada Neuve-des-

Petits-Champs, într-o casă ce fusese pe vremuri a lui Beautru. Picioarele lui d'Artagnan făcură drumul până acolo într-un sfert de ceas.

În momentul când ajunse la nou favorit, curtea era plină de arcaşi şi de oameni ai poliţiei, care veneau fie să-i aducă laude, fie să-şi ceară iertare, după care el avea să răspundă prin măguliri sau prin mustrări. Sentimentul linguşirii este instinctiv la oamenii de condiţie josnică; ei au acest simţ aşa cum animalele sălbatice îl au pe acela al auzului sau al mirosului. Aceşti oameni, sau şefii lor, înţeleseseră deci că aveau să-i facă multă plăcere domnului Colbert venind să-i povestească despre felul cum numele său fusese pronunţat în timpul încăierării.

D'Artagnan căzu tocmai în clipa când şeful paznicilor îşi descărca sacul său. D'Artagnan se opri lângă uşă, în spatele arcaşilor. Ofiţerul îl trăsese pe Colbert la o parte, cu toată împotrivirea acestuia şi cu toate că intendentul îşi încrunta sprâncenele-i groase.

— În cazul când – spunea ofiţerul – aţi fi dorit cu adevărat, domnule, ca poporul să-i judece pe cei doi vinovaţi, ar fi fost mai cuminte să ne daţi de veste; căci noi, domnule, cu toată mâhnirea noastră de a nu vă fi pe plac sau de a fi împotriva vederilor dumneavoastră, aveam consemnul nostru, pe care trebuia să-l îndeplinim.

— Cap sec! strigă Colbert furios, scuturându-şi chica deasă şi neagră ca o coamă. Ce-mi îndrugi acolo? Cum, vrei să spui că aveam de gând, eu, să stârnesc o răscoală? Eşti nebun sau eşti beat?

— Dar, domnule, s-a strigat: "Trăiască Colbert!" – răspunse şeful paznicilor, foarte tulburat.

— O mână de conspiratori...

— Nu prea, nu prea; o mulţime de popor!

— Nu zău! făcu Colbert, bucurându-se. O mulţime de popor a strigat: "Trăiască Colbert!"? Eşti sigur de ceea ce spui, domnule?

— Era de ajuns să-ți destupi urechile, sau mai bine zis să ți le astupi, atât de puternice erau strigătele.

— Şi veneau de la popor, din popor?

— Fără îndoială, domnule; numai că acest popor ne-a snopit.

— O, foarte bine – zise Colbert, continuându-şi gândurile sale. Atunci, dumneata crezi că poporul însuşi era cel care voia ca osândiții să fie arşi?

— O, da, domnule!

— Asta-i altceva... Şi ați ținut piept?

— Am pierdut trei oameni în luptă, domnule.

— Dar n-ați ucis pe nimeni, nu-i aşa?

— Domnule, au rămas pe caldarâm câțiva răzvrătiți şi, între alții, unul care nu era un om de aruncat.

— Cine?

— Un anume Menneville, asupra căruia poliția îşi ațintise privirile mai de mult.

— Menneville! strigă Colbert. Cel care a ucis, în strada Huchette, un om cumsecade care cerea o găină grasă?

— Da, domnule, acela e.

— Şi acest Menneville striga şi el: "Trăiască Colbert"?

— Mai tare decât toți ceilalți; ca un apucat.

Fruntea lui Colbert se întunecă şi se încruntă. Aureola aceea ambițioasă care-i lumina chipul se stinse deodată, ca flacăra licuricilor pe care-i striveşti cu talpa în iarbă.

— Ce mai spui atunci – reluă intendentul – că strigătul pornea de la popor? Menneville era duşmanul meu; aş fi fost în stare să-l spânzur, şi el ştia asta. Menneville era omul abatelui Fouquet. Toată tărăşenia aceea a fost pusă la cale de Fouquet; nu se ştie oare că osândiții erau prietenii lui din copilărie?

"E adevărat – gândi d'Artagnan – şi iată-mi

îndoiala limpezită. Repet, domnul Fouquet poate să fie tot ce vrei, dar e un om cumsecade."

— Şi – continuă Colbert – eşti sigur că Menneville acesta a murit?

D'Artagnan socoti că e momentul să-şi facă intrarea.

— Foarte sigur, domnule – răspunse el, trecând pragul.

— Ah, dumneata eşti, domnule? făcu Colbert.

— Eu în persoană – replică muşchetarul cu sânge rece. Se pare că aveați în Menneville un mic duşman, da?

— Nu eu aveam un duşman, domnule – răspunse Colbert – ci regele.

"De două ori ticălos! îşi spuse în sinea lui d'Artagnan. Faci pe trufaşul şi pe fățarnicul cu mine..." Apoi cu glas tare:

— Ei bine, sunt foarte fericit că am putut să fac un serviciu atât de mare regelui; veți binevoi să i-o spuneți maiestății sale, domnule intendent?

— Ce fel de însărcinare îmi dai şi ce mă rogi să-i spun, domnule? Fii mai lămurit, te rog – zise Colbert cu o voce acră şi plină de o duşmănie nemărturisită.

— Nu vă dau nici o însărcinare – răspunse d'Artagnan cu calmul acela care nu-i părăseşte niciodată pe batjocoritori. Mă gândeam doar că vă va fi mai uşor să vestiți pe maiestatea sa că eu sunt acela care, aflându-mă din întâmplare acolo, i-am făcut de petrecanie lui Menneville şi am repus lucrurile în bună rânduială.

Colbert făcu ochii mari şi-l întrebă din privire pe şeful paznicilor.

— Da, e adevărat – spuse acesta – că domnul a fost salvatorul nostru.

— De ce nu-mi spui, domnule, c-ai venit să-mi povesteşti despre toate acestea? zise Colbert cu o anumită invidie. Totul s-ar fi lămurit, şi mai ales spre

binele dumitale, nu al altuia.

— Vă înşelaţi, domnule intendent, nici prin gând nu mi-a trecut să vin aici ca să povestesc despre toate acestea.

— E totuşi o ispravă frumoasă, domnule.

— Oh – rosti muşchetarul cu nepăsare – sunt atât de obişnuit cu aşa ceva, că nu mă mai încântă.

— Atunci cărui scop îi datorez cinstea de a primi vizita dumitale?

— Foarte simplu, următorului: regele mi-a poruncit să vin să vă caut.

— Ah – murmură Colbert, recăpătându-şi cutezanţa, întrucât văzu că d'Artagnan scosese o hârtie din buzunar – ai venit să-mi ceri bani, desigur?

— Foarte sigur, domnule.

— Fii bun, te rog, şi aşteaptă, domnule, să termin raportul paznicilor.

D'Artagnan se răsuci pe călcâie, fără nici o solemnitate, şi pomenindu-se iarăşi în faţa lui Colbert după această primă învârtitură, îl salută aşa cum ar fi făcut-o Arlechin însuşi; apoi, cu o a doua învârtitură, se îndreptă spre uşă, cu un pas apăsat.

Colbert fu uimit de această făţişă împotrivire, cu care nu era obişnuit. De regulă, oamenii de spadă, atunci când veneau la el, aveau o nevoie atât de mare de bani, încât nu-şi pierdeau răbdarea chiar dacă ar fi aşteptat până când picioarele lor ar fi prins rădăcini în lespezile de marmură. D'Artagnan se va duce oare la rege? Se va plânge că a fost primit rău sau va povesti acolo isprava sa? Iată ceva ce dădea de gândit! În orice caz, momentul era rău ales ca să-l dea afară pe d'Artagnan, fie că venea din partea regelui, fie că venea dintr-a lui proprie. Muşchetarul făcuse un prea mare serviciu, şi-l făcuse prea de curând, ca să poată fi uitat atât de repede. De aceea, Colbert se gândi că e mai bine să treacă peste orice mândrie şi să-l cheme înapoi.

— Hei, domnule d'Artagnan – strigă el – ce, vrei să mă părăseşti aşa?

D'Artagnan întoarse capul.

— Şi de ce nu? răspunse el foarte liniştit. Nu mai avem nimic să ne spunem, mi se pare.

— Dar parcă aveai de încasat nişte bani, parcă aveai o ordonanța?

— Eu? Câtuşi de puțin, scumpe domnule Colbert.

— Dar, în sfârşit, domnule, ai un bon! Şi după cum dumneata scoți spada şi te lupți pentru rege atunci când ți se cere, tot aşa şi eu plătesc atunci când mi se prezintă o ordonanță. Dă-o încoace!

— În zadar, scumpe domnule Colbert – zise d'Artagnan, care se bucura în sinea lui de fâstâceala lui Colbert – acest bon a fost plătit.

— Plătit? De cine?

— De intendentul superior.

Colbert păli.

— Lămureşte-mă atunci – rosti el cu o voce înăbuşită – dacă ai fost plătit, pentru ce-mi mai arăți această hârtie?

— Ca urmare a consemnului de care chiar dumneavoastră vorbeați adineauri cu atâta înțelegere, scumpe domnule Colbert; regele mi-a spus să încasez un sfert din suma pe care a avut bunăvoința să mi-o dăruiască...

— De la mine?..., întrebă Colbert.

— Nu tocmai. Regele mi-a zis aşa: "Du-te la domnul Fouquet; dacă intendentul superior nu va avea din întâmplare bani, atunci te vei duce la domnul Colbert".

Fața lui Colbert se însenină pentru o clipă; dar bietul său chip era asemenea cerului pe timp de furtună, aci luminos, aci întunecat ca noaptea, după cum e brăzdat de fulgere sau acoperit de nori.

— Şi... se găseau bani la intendentul superior?

întrebă el.

— Da, şi încă din belşug – răspunse d'Artagnan... Cred asta, întrucât domnul Fouquet, în loc să-mi plătească sfertul de cinci mii de livre...

— Un sfert de cinci mii de livre! exclamă Colbert, uimit, cum fusese şi Fouquet, de mărimea unei sume destinată să plătească serviciul unui soldat. Asta înseamnă o soldă de douăzeci de mii de livre!

— Chiar atât, domnule Colbert. Drace, dumneavoastră socotiți întocmai ca răposatul Pitagora; da, douăzeci de mii de livre.

— De zece ori leafa unui intendent de finanțe! Primeşte felicitările mele – zise Colbert cu un zâmbet veninos.

— Oh – răspunse d'Artagnan – regele şi-a cerut iertare că-mi dă atât de puțin; de aceea, mi-a făcut făgăduiala că va îndrepta lucrurile mai târziu, când va fi bogat... Dar să sfârşesc, sunt foarte grăbit...

— Da, şi cu toate temerile regelui, zici că intendentul superior ți-a plătit?

— Aşa precum, în ciuda aşteptărilor regelui, dumneavoastră ați refuzat să-mi plătiți.

— Eu n-am refuzat, domnule! Te-am rugat doar să aştepți puțin. Şi zici că domnul Fouquet ți-a plătit cele cinci mii de livre?

— Da, ceea ce ați fi făcut şi dumneavoastră; ba chiar mai mult... El a făcut mai mult decât atât, scumpe domnule Colbert.

— Şi ce-a făcut anume?

— Mi-a numărat, foarte binevoitor, întreaga sumă, spunând că pentru rege vistieria e totdeauna plină.

— Întreaga sumă? Domnul Fouquet ți-a numărat douăzeci de mii de livre, în loc de cinci mii?

— Da, domnule.

— Şi pentru ce a făcut asta?

— Ca să mă scutească de încă trei vizite la

intendența superioară; așa că am cele douăzeci de mii de livre aici, în buzunar, toate în aur nou-nouț. Vedeți dar că pot să plec liniştit, nemaiavând nici o treabă cu dumneavoastră şi trecând pe aici numai aşa, de formă.

Şi d'Artagnan se bătu râzând peste buzunare, descoperindu-şi în fața lui Colbert treizeci şi doi de dinți albi şi puternici, ca dinții unui om de douăzeci şi cinci de ani, dinți ce păreau să spună: "Dă-ne treizeci şi doi de mici Colberți, şi-i vom păpa cu o mare poftă".

Şarpele e tot aşa de îndrăzneț ca şi leul, uliul tot aşa de curajos ca şi vulturul, asta nu se poate contesta. Dar până şi animalele ce se numesc fricoase sunt cutezătoare atunci când e vorba să se apere. Colbert nu se sperie de cei treizeci şi doi de dinți ai lui d'Artagnan; se încruntă, apoi, deodată, zise:

— Domnule, ceea ce a făcut domnul intendent superior, n-avea dreptul s-o facă.

— Ce vreți să spuneți? rânji d'Artagnan.

— Spun că borderoul dumitale... Vrei să-mi arăți, dacă eşti bun, borderoul dumitale?

— Foarte bucuros; iată-l.

Colbert apucă hârtia cu o grabă pe care muşchetarul o remarcă nu fără nelinişte şi mai ales cu o anumită părere de rău că i-o dăduse.

— Ei bine, domnule – vorbi Colbert – ordonanța regală sună aşa: "La prezentare, dispun să fie plătită domnului d'Artagnan suma de cinci mii de livre, formând un sfert din solda pe care i-am stabilit-o".

— Aşa scrie, într-adevăr – zise d'Artagnan, căutând să pară calm.

— Ei bine, regele nu-ți datorează decât cinci mii de livre; pentru ce ți s-a dat mai mult?

— Fiindcă se găseau bani mai mulți şi fiindcă a vrut să-mi dea mai mult; asta nu priveşte pe nimeni.

— E firesc – răspunse Colbert cu o trufaşă izbândă – ca dumneata să nu cunoşti legile

contabilității; dar, domnule, când ai de plătit o mie de livre, ce faci?

— N-am avut niciodată de plătit o mie de livre – replică d'Artagnan.

— Mă rog... – rosti Colbert mânios – mă rog; când ai de făcut o plată, plăteşti numai atât cât trebuie să plăteşti.

— Asta nu dovedeşte decât un lucru – zise d'Artagnan – că dumneavoastră aveți socotelile dumneavoastră în contabilitate, pe când domnul Fouquet le are pe-ale sale.

— Ale mele, domnule, sunt cele bune.

— Nu zic nu.

— Şi dumneata ai primit ceea ce nu ți se cuvenea.

Din privirea lui d'Artagnan țâşni o scânteie.

— Ceea ce nu mi se cuvenea încă, vreți să spuneți, domnule Colbert; căci dacă aş fi primit ceva ce nu mi se cuvenea de loc, atunci aş fi săvârşit un furt.

Colbert nu socoti de cuviință să răspundă la această întorsătura dibace.

— Prin urmare, dumneata datorezi vistieriei publice cincisprezece mii de livre – zise el, sub imperiul unei mari aţâţări.

— Atunci o să mi le treceți în cont – ripostă d'Artagnan cu ironia lui ascunsă.

— Nicidecum, domnule.

— Asta-i bună!... Nu cumva vreți să-mi luați, tocmai dumneavoastră, trei din fişicurile mele?

— Le vei înapoia dumneata însuți vistieriei mele.

— Eu? Ah, domnule Colbert, nici să nu vă gândiți...

— Regele are nevoie de banii săi, domnule.

— Iar eu, domnule, am nevoie de banii regelui.

— Fie; dar îi vei da înapoi.

— Pentru nimic în lume! Am auzit totdeauna

spunându-se că în materie de contabilitate, cum ziceți dumneavoastră, un casier bun nu mai ia înapoi ceea ce a dat o dată.

— Atunci, domnule, să vedem ce va spune regele, căruia am să-i arăt acest borderou, care dovedeşte că domnul Fouquet nu numai că plăteşte ce nu trebuie, dar nici nu păstrează măcar chitanță asupra celor ce plăteşte.

— Ah, acum înțeleg, înțeleg, domnule Colbert, pentru ce mi-ați înhățat hârtia aceea! strigă d'Artagnan.

Colbert nu simți întreaga amenințare ce plutea în acest fel de a i se pronunța numele.

— Ai să vezi mai târziu la ce poate folosi ea – ripostă el ridicând ordonanța între degete.

— Oh – strigă d'Artagnan, smulgând hârtia cu o mişcare iute – înțeleg prea bine, domnule Colbert, aşa că nu mai e nevoie să aştept ca să văd ce are să se întâmple.

Şi vârî în buzunar hârtia pe care o prinsese din zbor.

— Domnule, domnule! țipă Colbert. Ce înseamnă violența asta?...

— Înseamnă că trebuie să fiți cu băgare de seamă la purtările unui soldat – răspunse muşchetarul. Primiți respectuoase sărutări de mini, domnule Colbert!

Şi ieşi râzând în nasul viitorului ministru.

— Acest om va ajunge să mă adore – murmura el. Păcat numai că mă sileşte să nu-mi fie pe plac!

LXV
FILOZOFIA INIMII ŞI A SPIRITULUI

Pentru un om care trecuse prin împrejurări şi

mai grele, poziția lui d'Artagnan față de Colbert nu putea stârni decât râsul, D'Artagnan nu pierdu deci prilejul de a se distra, râzând pe socoteala domnului intendent tot drumul din strada Neuve-des-Petits-Champs până în strada Lombarzilor. Calea era lungă, aşa că muşchetarul râse până se sătură.

Râdea încă în clipa când Planchet îl întâmpină, râzând şi el, în pragul casei sale. Căci Planchet, de când se întorsese patronul său, de când primise săculeţul cu guinee englezeşti, îşi trecea partea cea mai mare a timpului făcând ceea ce făcuse de unul singur d'Artagnan pe drumul dintre strada Neuve-des-Petits-Champs şi strada Lombarzilor.

— Ai sosit, scumpul meu stăpân? îl primi el pe d'Artagnan.

— Nu, dragă prietene – răspunse muşchetarul. Va trebui să plec foarte curând, adică voi mânca, mă voi culca, voi dormi cinci ceasuri şi în zorii zilei mă voi arunca în şa... I-aţi dat calului meu o raţie şi jumătate pe ziua de azi?

— Eh, dragă stăpâne – răspunse Planchet – ştii foarte bine că acest cal e podoaba casei, că vânzătorii mei îl sărută toată ziua şi-i dau să mănânce zahăr, alune şi pesmeţi din prăvălia mea. Mă întrebi dacă şi-a primit porţia de ovăz? Întreabă-mă mai bine cum de n-a crăpat până acum de zece ori, de atâta mâncare.

— Bine, Planchet, bine. Atunci să trec la ale mele. Masa?

— E gata: o friptură în aburi, un vin alb, raci şi cireşe proaspete. Ceva nou, stăpâne.

— Eşti un om tare bun, Planchet; să mâncăm deci, şi să mă culc.

În timpul cinei, d'Artagnan observă că Planchet îşi freca mereu fruntea, ca pentru a uşura naşterea unei idei cuibărite în fundul creierului său. Îl învălui cu o privire drăgăstoasă pe acest vrednic tovarăş al hoinărelilor lui de odinioară şi, ciocnindu-şi paharul

cu al lui, îi zise:

— Haide, prietene Planchet, haide, dă-i drumul, nu te mai chinui atât! La dracu, spune-mi verde-n față ce-ai de spus, că atunci ai să-mi spui repede.

— Iată! murmură Planchet. Dumneata îmi pari că te pregăteşti să pleci iar în vreo călătorie.

— Nu zic nu.

— Ți s-a mai năzărit iar ceva?

— E cu putință, Planchet.

— Şi e nevoie de un nou capital pentru asta? Eu pun la bătaie cincizeci de mii de livre pentru ideea pe care o coci acum.

Şi, spunând acestea, Planchet îşi frecă mâinile una de alta cu repeziciunea pe care o dă o mare bucurie.

— Planchet – răspunse d'Artagnan – toate bune, de n-ar fi o singură durere.

— Care?

— Ideea nu-i a mea... Aşa că nu pun nimic la bătaie pentru ea.

Aceste vorbe smulseră un oftat adânc din inima lui Planchet. Dârză sfătuitoare e zgârcenia! Ea pune stăpânire pe om aşa cum a făcut Satana cu Isus pe munte, şi după ce i-a arătat o dată unui nenorocit toate bogățiile pământului, poate să se odihnească în linişte, ştiind că şi-a lăsat tovarăşa sa, lăcomia, să-i roadă acestuia inima mai departe.

Planchet gustase bogăția fără trudă, şi acum nu se mai putea opri pe calea poftelor sale; dar cum avea o inimă bună, cu tot nesațul lui, şi cum ținea foarte mult la d'Artagnan, nu se putu împiedica să-i dea mii de povețe, unele mai binevoitoare decât altele. Nu i-ar fi părut rău dacă ar fi putut smulge măcar o fărâmă din taina pe care o ascundea aşa de bine stăpânul său; dar vicleşuguri, prefăcătorii, povețe, curse, totul fu în zadar: d'Artagnan nu lăsă să-i scape nimic.

Şi seara trecu astfel. După cină, d'Artagnan îşi

pregăti bagajul; dădu o raită pe la grajd, îşi mângâie calul, cercetându-i potcoavele şi pipăindu-i picioarele; apoi, după ce-şi mai numără o dată banii, se întinse în pat, unde, întrucât dormea ca la douăzeci de ani, fiindcă n-avea nici griji, nici mustrări de cuget, închise pleoapele la cinci minute dupa ce stinsese lampa.

Multe întâmplări ar fi putut, totuşi, să-l țină treaz. Gândurile i se învârteau în cap, îşi făcea tot felul de planuri, şi d'Artagnan era un om care punea mare preț pe preziceri; dar cu acea neclintită nepăsare care, când e vorba de norocul şi izbânda oamenilor de acțiune, face mai mult decât geniul, el amână pentru a doua zi rânduiala gândurilor, de teamă, îşi spunea, să nu fie prea obosit acum.

Zorile se iviră. Strada Lombarzilor îşi avu partea ei din mângâierile aurorei cu degete trandafirii, şi d'Artagnan se sculă din pat o dată cu aurora. Avu grijă să nu trezească pe nimeni, îşi luă bagajul la subsuoară, coborî scara fără să facă să scârțâie nici o treaptă, fără să tulbure nici una din sforăiturile ce răsunau din pod până în pivniță, apoi, după ce puse şaua pe cal, închise uşa grajdului, ieşi pe poartă şi porni la pas în călătoria sa din Bretania.

Avusese dreptate să nu se gândească în ajun la toate treburile politice şi diplomatice care-i frământau mintea, căci, dimineața, în răcoarea şi lumina dulce a răsăritului, îşi simțea gândurile țâşnindu-i din creier mult mai limpezi şi mai rodnice.

Mai întâi trecu prin fața casei lui Fouquet şi aruncă într-o cutie mare, cu gura căscată, de la poarta intendentului superior, pârlitul de borderou pe care în ajun îl smulsese cu atâta greutate dintre degetele strâmbe ale intendentului. Închis într-un plic cu adresa lui Fouquet, borderoul nu fusese nici măcar bănuit de Planchet, care, în materie de ghicit, îi întrecea chiar şi pe Calchas sau pe Apolo Pitianul.

D'Artagnan îi înapoie deci chitanța lui Fouquet, fără să-şi păteze cinstea şi fără să-şi aducă de aici înainte vreo mustrare de cuget. Şi după ce îndeplini această restituire, fără nici o bătaie de cap, îşi zise:

"Acum, să sorbim din plin aerul dimineții, să fim cu cugetul împăcat, să ne umplem de sănătate, să-l lăsăm şi pe Zefir al nostru să răsufle în voie, să-şi umfle coastele ca şi cum ar vrea să înghită o emisferă şi să ne arătăm foarte dibaci în micile noastre socoteli.

E timpul – urmă d'Artagnan – să ne facem un plan de luptă şi, după metoda domnului de Turenne, al cărui cap mare e plin de tot felul de idei bune, înaintea planului de luptă, e bine să întocmim câte un portret cât mai apropiat de adevăr al generalilor din tabăra adversă, cu care vom avea de furcă.

Înaintea tuturor, ne apare domnul Fouquet. Cine e domnul Fouquet? Domnul Fouquet – îşi răspundea lui însuşi d'Artagnan – e un bărbat chipeş, foarte îndrăgit de femei; un om cu inima largă, foarte iubit de poeți; un om de spirit, foarte clevetit de secături. Eu nu sunt nici femeie, nici poet, nici secătură; aşadar, nici nu-l iubesc, nici nu-l urăsc pe domnul intendent superior; mă aflu exact în aceeaşi poziție în care se afla domnul de Turenne când voia să câştige bătălia Dunelor: nu-i ura pe spanioli, dar i-a snopit în bătăi. Nu, nu. Există o altă pildă şi mai bună, la dracu! Sunt în poziția în care se afla domnul de Turenne când avea de-a face cu prințul de Condé la Jargeau, la Gien şi în cartierul Saint-Antoine: nu-l ura pe domnul prinț de Condé, e adevărat, dar se supunea regelui. Domnul prinț de Condé e un bărbat fermecător, dar regele e rege; Turenne a scos un oftat, i-a spus lui Condé «verişorul meu» şi i-a suflat armata.

Acum ce vrea regele? Asta nu mă priveşte pe mine.

Ce vrea însă domnul Colbert? Oh, asta e cu totul altceva! Domnul Colbert vrea exact ceea ce nu vrea

domnul Fouquet.

Şi-atunci, ce vrea domnul Fouquet? Oh, oh! Aici chestiunea e gravă: domnul Fouquet vrea tocmai ceea ce vrea şi regele."

Acest monolog încheiat, d'Artagnan începu să râdă cu poftă, plesnind voios din biciuşcă. Apucase pe drumul cel mare şi mergea aşa înainte, speriind păsările în tufişuri şi ascultând ludovicii care-i zornăiau în punga de piele la fiecare săltare în şa; căci, să o mărturisim, de câte ori d'Artagnan se afla în astfel de împrejurări, nu duioşia era slăbiciunea care să-l stăpânească cel mai mult.

— Fie! zise el. Expediția nu e din cale-afară de primejdioasă, şi călătoria asta a mea se poate asemui cu acea piesă pe care domnul Monck m-a dus să o văd la Londra şi care se cheamă, dacă nu mă înşel: *Mult zgomot pentru nimic!*

LXVI
CĂLĂTORIE

Era pentru a cincizecea oară poate, din ziua în care am început istorisirea de față, când acest om cu inima de bronz şi muşchii de oțel îşi părăsea casa şi prietenii, totul, în sfârşit pentru a se duce să-şi caute în lume norocul şi moartea. Una, adică moartea, se retrăsese totdeauna din calea lui, ca şi cum i-ar fi fost teamă de el; celălalt, adică norocul, abia de o lună numai se aliase într-adevăr cu dânsul.

Cu toate că nu era un mare filozof, în genul lui Epicur sau în genul lui Socrate, era totuşi un spirit puternic, având practica vieții şi a gândirii. Nimeni nu e viteaz, nimeni nu e îndrăzneț, nimeni nu e îndemânatic, aşa cum era d'Artagnan, fără să fie în acelaşi timp şi puțin visător. Îşi însuşise deci, ici şi

colo, câte o frântură din cugetările domnului de La Rochefoucauld, vrednice de a fi aşternute în latineşte de către domnii de la Port-Royal, şi culesese, la întâmplare, trăind în preajma lui Athos şi a lui Aramis, multe înțelepciuni din Seneca şi din Cicero, tălmăcite de aceştia în franțuzeasca lor şi aplicate la nevoile vieții de toate zilele.

Disprețul față de bogăție pe care gasconul nostru îl socotise ca un articol de crez în timpul primilor treizeci şi cinci de ani ai vieții lui, rămăsese multă vreme pentru el articolul prim al unui cod al bravurii: "Art. I – zicea el: Eşti brav, pentru că nu ai nimic; nu ai nimic, pentru că disprețuieşti bogăția".

Astfel, urmând aceste principii, care, după cum am spus, îndrumaseră primii treizeci şi cinci de ani ai vieții lui, d'Artagnan nu se îmbogățise înainte de vreme, astfel încât să trebuiască să-şi pună întrebarea dacă, în pofida bogăției sale, mai rămăsese încă brav. Întrebarea la care, pentru oricine în afară de d'Artagnan, întâmplările din Piața Grevei i-ar fi putut ține loc de răspuns. Mulți alții s-ar fi declarat mulțumiți cu asta; d'Artagnan însă era atât de brav, încât se întreba cu toată sinceritatea şi cu toată limpezimea de cuget dacă era cu adevărat brav.

Bunăoară, la acestea: "Dar mi se pare că am fost destul de iute şi m-am luptat destul de frumos în Piața Grevei, ca să fiu mulțumit în privința bravurii mele", d'Artagnan îşi răspundea lui însuşi: "Toate bune, căpitane, dar ăsta nu e un răspuns. Am fost brav în ziua aceea numai fiindcă îmi dăduseră foc la casă, şi o sută, ba chiar o mie de oameni sunt gata sa facă rămăşag cu unul singur că, dacă domnii aceia din răscoală n-ar fi avut această nefericită idee, planul lor de atac ar fi izbutit pe de-a-ntregul, sau cel puțin n-aş fi fost eu acela care să mă amestec în treaba lor. Acum ce-ar mai putea născoci împotriva mea? Nu am nici casă de ars în Bretania, nici comoară de care să

mă tem că-mi va fi jefuită. Nu! Însă am pielea mea; această prețioasă piele a domnului d'Artagnan, care face mai mult decât toate casele şi decât toate comorile din lume; această piele la care țin mai mult ca la orice, fiindcă este, orice s-ar zice, învelişul unui trup care închide în el o inimă foarte caldă şi foarte bucuroasă să bată şi, prin urmare, să trăiască. Deci, vreau să trăiesc, şi de fapt trăiesc mai bine, mai din plin, de când sunt un om bogat. Cine dracu spunea I banul îți strică viața? Nu e de loc adevărat, pe sufletul meu! Mi se pare, dimpotrivă, că de astă dată sorb o cantitate îndoită de aer şi de soare. Drace, ce-ar fi oare dacă mi-aş dubla averea pe care o am acum, şi dacă, în loc de această biciuşcă, pe care o țin în mână, aş purta vreodată bastonul de mareşal? Nu ştiu dacă s-ar mai găsi atunci destul aer şi soare pentru unul ca mine!

La urma urmei, ăsta nu-i un vis searbăd; cine dracu s-ar putea împotrivi dacă regele m-ar face duce sau mareşal, aşa cum părintele său, Ludovic al XIII-lea, l-a făcut duce şi general pe Albert de Luynes? Nu sunt oare tot atât de brav şi pe deasupra mai deştept decât neghiobul de Vitry?... Ah, iată, pe drept cuvânt, ce s-ar putea împotrivi la ridicarea mea în rang: sunt prea deştept.

Din fericire, dacă e o dreptate pe lumea asta, norocul ce mă însoțeşte vine să înlocuiască ceea ce nu mi s-a dat încă. El îmi datorează, nu încape vorbă, o răsplătire pentru tot ceea ce am făcut eu pentru Ana de Austria şi o despăgubire pentru tot ce n-a făcut ea pentru mine. Aşadar, în ceasul de față, iată-mă în bune legături cu un rege, şi mai ales cu un rege care pare să vrea să domnească de-adevărat. Ție-l Dumnezeu pe această binecuvântată cale! Căci, dacă vrea să domnească, are nevoie de mine, şi dacă are nevoie de mine, va trebui să-mi dea ceea ce mi-a făgăduit: căldură şi lumină! Dacă ar fi să fac o

asemănare, merg astăzi aşa cum mergeam şi altădată: de la nimic, la tot! Atât doar, că nimicul de azi este totul de altădată; în viaţa mea din prezent nu s-a petrecut decât această mică schimbare.

Şi-acum, hai să-i dăm şi inimii ce i se cuvine, fiindcă am pomenit mai adineauri de ea... Însă, pe legea mea, am pomenit de ea numai ca să n-o uit".

Şi gasconul îşi duse mâna la piept, ca şi cum ar fi căutat cu tot dinadinsul locul inimii.

— Ah, nefericitule! murmură el, zâmbind cu amărăciune. Ah, biată făptură, trăseseşi o clipă nădejde că n-ai inimă, şi iată că ai una, curtean nepriceput ce eşti, şi încă una dintre cele mai primejdioase. Ai o inimă care bate în favoarea domnului Fouquet. Dar ce este domnul Fouquet, totuşi, atunci când e vorba de rege? Un conspirator, un adevărat conspirator, care nu şi-a dat măcar osteneala de a se feri să-ţi arate că urzeşte o conspiraţie; altfel, ce armă bună ai avea tu împotriva lui, dacă bunăvoinţa şi spiritul său n-ar fi vârât această armă într-o teacă de aur!

Răscoală cu mână armată!... Căci, ce mai, asta e, domnul Fouquet a făcut o răscoală cu mână armată. Astfel, în timp ce regele doar îl bănuieşte pe domnul Fouquet de o răzvrătire mută, eu ştiu, eu pot dovedi că domnul Fouquet a pus să se verse sângele oamenilor regelui. Şi acum să vedem: ştiind bine toate astea şi tăinuindu-le, ce mai vrea această inimă atât de miloasă, după purtarea atât de binevoitoare a domnului Fouquet, după un avans de cincisprezece mii de livre, după un diamant de o mie de pistoli şi după un surâs în care se strecurau în egală măsură şi amărăciune, şi bunele gânduri? Tăcând, îi salvez viaţa. Acum sper – continuă muşchetarul – că această pârdalnică de inimă va păstra tăcerea şi că în felul acesta şi-a încheiat socotelile cu domnul Fouquet. Aşadar, de aici încolo regele este soarele meu, şi

întrucât inima mea nu mai are nici o îndatorire față de domnul Fouquet, vai de cel ce se va pune în fața soarelui meu! Înainte, pentru maiestatea sa Ludovic al XIV-lea, înainte!

Aceste gânduri erau singurele piedici ce puteau să încetinească mersul lui d'Artagnan. Odată terminate însă, el îşi îndemnă calul să grăbească pasul.

Dar, oricât de straşnic ar fi fost Zefir, el nu putea să meargă necontenit. A doua zi de la plecarea din Paris, fu lăsat la Chartres, la un hangiu din oraş, care era un vechi prieten al lui d'Artagnan. Apoi, de aici încolo, muşchetarul călători pe cai de poştă. Mulțumită acestui mijloc de drumeție, străbătu toată distanța dintre Chartres şi Chateaubriand. În acest din urmă oraş, încă destul de îndepărtat de coastă pentru ca nimeni să nu-l bănuiască pe d'Artagnan c-ar avea de gând să ajungă la mare, şi destul de depărtat de Paris pentru ca nimănui să nu-i dea prin cap că el ar veni de acolo, mesagerul maiestății sale Ludovic al XIV-lea, pe care d'Artagnan îl numise soarele său, fără a se gândi că acela care nu era deocamdată decât o palidă stea pe cerul regalității îşi va face într-o zi din acest astru emblema sa, mesagerul regelui Ludovic al XIV-lea, spuneam, se lipsi de caii de poştă şi cumpără o mârțoagă la care nu se uita nimeni, una din acele gloabe de care niciodată un ofițer de cavalerie nu şi-ar fi îngăduit să se apropie, de teamă să nu se facă de râs. Cu excepția părului de la coamă şi coadă, această nouă pricopseală îi amintea lui d'Artagnan faimoasa iapă portocalie cu care, sau mai bine zis pe care îşi făcuse el intrarea în lume.

Trebuie să spunem însă că, din clipa când încălecă pe acest nou cal, cel care călărea nu mai era d'Artagnan, ci un om oarecare, îmbrăcat într-un surtuc fumuriu, cu nădragi cafenii, părând să fie ceva

între un preot şi un laic; ceea ce îl apropia îndeosebi de biserică era că îşi pusese pe cap o tichie de catifea roasă, iar peste tichie, o pălărie mare, neagră, cu borurile largi; nici vorbă de spadă; avea însă o scurtătură de lemn agățată cu o sfoară de încheietura mâinii, care-i putea sluji, la nevoie, ca ajutor unui pumnal gros de un lat de mână pe care-l ținea ascuns sub pulpana mantalei. Mârțoaga cumpărată de la Chateaubriant întregea deosebirea. Se numea, sau mai bine zis d'Artagnan o botezase Nevăstuica.

"Dacă din Zefir am făcut Nevăstuică – îşi zise d'Artagnan – atunci şi eu trebuie să-mi schimb numele într-un diminutiv oarecare. Deci, în loc de d'Artagnan, voi fi Agnan, scurt; asta ca să se potrivească mai bine cu surtucul fumuriu, cu pălăria rotundă şi cu tichia răpănoasă."

Domnul Agnan călători deci, fără prea mari zdruncinături, călare pe Nevăstuică; aceasta mergea în buestru, ca un cal cu adevărat sprinten, şi, cu tropăiturile sale mărunte, făcea voiniceşte douăsprezece leghe pe zi, datorită celor patru picioare subțiri ca nişte fuse, cărora priceperea îndelungata a lui d'Artagnan le prețuise vânjoşia şi siguranța sub păru! des ce le acoperea.

Pe drum, călătorul îşi făcea anumite însemnări, cerceta ținutul aspru şi rece pe care-l străbătea, căutând mereu un pretext cât mai demn de crezare de a ajunge la Belle-Isle-en-Mer şi de a vedea totul, fără să stârnească nici o bănuiala. În felul acesta, el se putu încredința de însemnătatea pe care o căpăta evenimentul pe măsură ce se apropia de țintă.

În acest colț depărtat de țară, în acest vechi ducat al Bretaniei, care pe atunci nu era francez, după cum nu este încă nici astăzi, poporul nu ştia de regele Franței. Şi nu numai că nu ştia, dar nici nu voia să ştie. Un fapt, unul singur, era vădit pentru poporul de aici, în ceea ce priveşte valul politic: vechii

duci nu mai guvernau de mult, aşa că tronul era gol; nimic mai mult. În locul ducelui suveran, seniorii în rasă călugărească domneau fără limite. Iar mai presus de aceşti seniori se afla Dumnezeu, care n-a fost niciodată dat uitării în Bretania. Printre aceşti suverani de castel şi clopotniță, cel mai puternic, cel mai bogat şi cu deosebire cel mai popular era domnul Fouquet, seniorul de la Belle-Isle.

Chiar în ținut, chiar în însăşi această insulă misterioasă, legendele şi tradițiile îi întăreau renumele. Nu oricine putea să ajungă acolo. Insula, cu o întindere de şase leghe în lungime şi şase în lărgime, era o proprietate seniorială, de care multă vreme poporul nu se atinsese, apărată fiind de numele de Retz, atât de temut prin partea locului. La puțină vreme după ridicarea acestui senioriat la rangul de marchizat de către Carol al IX-lea, Belle-Isle a trecut în stăpânirea domnului Fouquet.

Faima insulei nu dăinuia însă de ieri; numele ei, sau mai bine zis calificația sa, mergea până în trecutul cel mai îndepărtat; cei vechi o numeau Kalonèse, după două cuvinte greceşti care înseamnă insulă frumoasă. Astfel, cu o mie opt sute de ani mai înainte, ea avusese, într-o altă limbă, acelaşi nume care-l avea şi acum.

Această proprietate a domnului intendent superior însemna deci ceva, lăsând la o parte poziția ei, căci se afla la şase leghe de coastele Franței, poziție ce-o făcea suverană în singurătatea mării, asemenea unei corăbii mărețe care ar disprețui porturile şi şi-ar arunca ancorele, cu mândrie, în largul oceanului.

D'Artagnan află toate acestea, fără să arate nici un semn de mirare; el mai află de asemenea că mijlocul cel mai bun de a intra în vorbă cu cineva era să treacă prin La Roche-Bernard, oraş destul de însemnat, situat la gurile râului Vilaine. Poate că acolo ar găsi şi o barcă. Iar dacă nu, străbătând

mlaştinile sărate, se va duce la Guérande sau la Croisic, unde va aştepta un prilej oarecare ca să treacă la Belle-Isle. Băgase de seamă, de altfel, de când plecase din Châteaubriant, că nimic nu era cu neputință pentru Nevăstuică sub îndrumarea domnului Agnan, şi nimic pentru domnul Agnan la îndemnurile Nevăstuicii. Se pregăti deci să se ospăteze cu o lişiță şi cu o turtă de Bretania într-un han din La Roche-Bernard, şi ceru să i se aducă din pivniță, pentru a stropi aceste două bunătăți bretone, un cidru care, de îndată ce-l puse pe limbă, îl făcu să se simtă mai breton decât un breton de baştină.

LXVII
CUM A FĂCUT D'ARTAGNAN CUNOŞTINȚĂ CU UN POET CARE ÎŞI ÎNJGHEBASE O TIPARNIȚĂ SPRE A-ŞI TIPĂRI VERSURILE

Înainte de a se aşeza la masă, d'Artagnan căută, ca de obicei, să afle câte ceva despre oamenii de pe aici; dar este o lege a curiozității că oricine vrea să descoasă pe alții, trebuie să se lase mai întâi descusut el însuşi. Ca atare, se grăbi, cu dibăcia lui recunoscută, să intre în vorbă cu cineva de la hanul din La Roche-Bernard, care i-ar putea fi de folos în această privință.

Din întâmplare, tocmai se aflau în acea casă, la catul de sus, doi călători ce se pregăteau, ca şi el, să ia masa, dacă nu începuseră cumva să mănânce chiar. D'Artagnan văzuse caii lor la grajd şi şeile în tinda hanului.

Unul era însoțit de un lacheu, vrând să pară un personaj de vază; două iepe de Perche, frumoase şi tinere, îi aduseseră până aici. Celălalt, mai puțin

însemnat, drumeț fără pretenții, cu hainele ponosite şi pline de praf, cu cizmele tocite mai mult de mers pe jos decât din pricina scărilor de la şa, venise din Nantes într-o cărucioară trasă de un cal ce semăna atât de bine la culoare cu Nevăstuica, încât d'Artagnan ar fi putut să colinde o sută de leghe până să găsească o pereche mai bună pentru iapa lui. Cărucioara cu coviltir era încărcată de nişte pachete mari şi grele, înfăşurate în bucăți vechi de pânză.

"Acest călător – îşi zise d'Artagnan – e de teapa mea. Mi se potriveşte, îmi convine. Trebuie ca şi eu să mă potrivesc cu el şi să-i convin. Domnul Agnan, cu surtucul fumuriu şi cu tichia roasă, nu se poate ruşina să stea la masă alături de domnul acesta cu încălțările tocite şi cu o mârțoagă bătrână."

Acestea zise, d'Artagnan îl chemă pe hangiu şi-i spuse să-i aducă sus, în odaia domnului cu înfățişarea modestă, lişița, turta şi cidrul pe care le comandase. El însuşi, după ce urcă, în mână cu o farfurie, scara de lemn ce ducea la odaie, începu să bată încet în uşă.

— Intră! rosti necunoscutul.

D'Artagnan păşi pragul, cu gura larg deschisă de un zâmbet, ținând farfuria sub braț, pălăria într-o mână şi luminarea în cealaltă.

— Domnule – zise el – iartă-mă, sunt, ca şi dumneata, un călător, nu cunosc pe nimeni în acest han şi am răul obicei de a mi se urî când mănânc singur; în aşa fel că mâncarea mi se pare proastă şi nu-mi cade bine. Chipul dumitale, pe care l-am zărit adineauri, când ai coborât să ți se desfacă stridiile, mi-a plăcut mult. Afară de asta, am băgat de seamă că ai un cal ce seamănă cu al meu, şi că hangiul, fără îndoială din pricina acestei asemănări, i-a legat la iesle pe amândoi alături, iar ei par să se simtă foarte bine unul lângă altul. Nu văd, dar, domnule, pentru ce stăpânii ar sta despărțiți, de vreme ce caii lor se

înțeleg aşa de bine. Drept aceea, am venit să-ți cer să-mi faci plăcerea de a îngădui să mă aşez la masa dumitale. Numele meu este Agnan şi sunt, domnule, intendentul nevrednic al unui bogat senior care doreşte să cumpere nişte ocne de sare prin partea locului şi m-a trimis să-i cercetez viitoarele proprietăți. În adevăr, domnule, aş vrea ca înfățişarea mea să-ți fie pe plac, aşa cum îmi este mie a dumitale, căci te țin în mare cinste în inima mea, crede-mă.

Străinul, pe care d'Artagnan îl vedea acum întâia oară, întrucât la început abia dacă-l băgase în seamă, avea nişte ochi negri şi strălucitori, obrazul gălbejit, fruntea puțin încrețită de greutatea celor cincizeci de ani, o anumită naivitate în ansamblul trăsăturilor, dar multă agerime în privire.

"S-ar zice – gândi d'Artagnan – că năzdrăvanul ăsta nu s-a slujit în viața lui decât de partea de sus a capului, adică numai de ochi şi de creier. Trebuie să fie om de ştiință: gura, nasul, bărbia nu spun nimic la el."

— Domnule – răspunse cel a cărui făptură şi gânduri erau cântărite astfel – prezența dumitale îmi face o deosebită cinste; nu că mi s-ar urî; am – adăugă el zâmbind – o tovărăşie ce-mi ține totdeauna de urât; dar, ce-are a face, mă simt fericit să stau cu dumneata.

Spunând însă acestea, omul cu cizmele tocite aruncă o privire neliniştită pe deasupra mesei, de unde stridiile dispăruseră şi unde nu mai rămăsese decât o bucată de slănină sărată.

— Domnule – se grăbi să spună d'Artagnan – gazda îmi va aduce îndată o minunată pasăre friptă şi o straşnică turtă de Bretania.

D'Artagnan citise în privirea tovarăşului său, oricât de fugară ar fi fost ea, teama de a nu cădea pe mâna vreunui pleşcar. Şi nu se înşelase: căci de îndată ce-l auzi spunând ce o să vină, trăsăturile

omului cu înfățișare sărăcăcioasă se înseninară. Într-adevăr, hangiul, ca şi cum ar fi ascultat la uşă, intră numaidecât în odaie cu bucatele anunțate.

Turta şi lişița rumenită fură puse alături de slănina afumată; d'Artagnan şi comeseanul lui se salutară încă o dată, se aşezară față în față şi împărțiră frățeşte şunca şi celelalte mâncăruri lăsate pe masă.

— Domnule – zise d'Artagnan – mărturiseşte că bun lucru e tovărăşia!

— Pentru ce? întrebă străinul cu gura plină.

— Ei bine, am să-ți spun pentru ce – răspunse d'Artagnan.

Străinul îşi opri fălcile din mestecat, ca să poată auzi mai bine.

— Mai întâi – continuă d'Artagnan – în loc de o singură lumânare, pe care am avea-o fiecare, iată că avem două.

— Ai dreptate – zise străinul, uimit de marele adevăr ce sălăşluia în această constatare.

— Apoi, văd că dumitale îți place să mănânci din turta mea, în timp ce mie îmi place să mănânc din slănina dumitale.

— Şi asta e adevărat.

— În sfârşit, deasupra plăcerii de a avea mai multă lumină şi de a mânca fiecare după gustul său, eu pun plăcerea tovărăşiei.

— Într-adevăr, domnule, dumneata eşti un om plin de voioşie – zise cu încântare necunoscutul.

— Aşa-i domnule, sunt voios ca toți aceia care nu au nimic în cap. Oh, nu se poate spune acelaşi lucru despre dumneata – adăugă d'Artagnan – căci citesc în ochii dumitale un noian de gânduri.

— Ah, domnule...

— Haide, mărturiseşte un lucru.

— Ce anume?

— Că eşti un om învățat.

— Eh, domnule...

— Ei?

— Aproape.

— Cum adică?

— Sunt autor.

— Ai văzut? strigă d'Artagnan, bătând din palme de bucurie. Va să zică nu m-am înşelat! Ce minunăție...

— Domnule...

— Ei ce? îl întrerupse d'Artagnan. Voi avea fericirea să petrec această noapte în tovărăşia unui autor, şi încă a unui autor celebru poate?

— Oh – făcu necunoscutul, roşindu-se – celebru, domnule, celebru nu e cuvântul potrivit.

— Modest! exclamă d'Artagnan visător. E modest! Apoi, întorcându-se către străin, îl întrebă cu un accent de bruscă şovăială: Dar spune-mi cel puțin numele operelor dumitale, domnule, căci, dacă ai băgat de seamă, pe-al dumitale nu mi l-ai spus şi m-am văzut silit să caut a-ți ghici îndeletnicirea.

— Mă numesc Jupenet, domnule – răspunse autorul.

— Frumos nume! zise d'Artagnan. Frumos nume, pe cinstea mea, şi nu ştiu de ce, iartă-mi această grosolănie, dacă e vreuna, nu ştiu cum se face, dar mi se pare că am mai auzit rostindu-se acest nume undeva.

— Păi, am făcut versuri – spuse cu modestie poetul.

— Ei, atunci să ştii că mi le-a citit cineva.

— Am scris o tragedie.

— Poate că am şi văzut-o jucată.

Poetul se înroşi mai tare.

— Nu cred, pentru că versurile mele n-au fost încă tipărite.

— Ei bine, îți spun, tragedia mi-a făcut, totuşi, cunoscut numele dumitale.

— Te înşeli şi de data asta, căci domnii comedianți de la palatul Bourgogne n-au vrut să mi-o primească – zise poetul cu un surâs a cărui taina numai anumite mândrii o pot descifra.

D'Artagnan îşi muşcă buzele.

— Aşadar – urmă poetul – vezi, domnule, că eşti greşit în privința mea, întrucât, necunoscându-mă de loc, n-ai avut cum să auzi vorbindu-se de mine.

— Iată ceea ce mă miră. Numele de Jupenet mi se pare cu toate astea un nume frumos şi vrednic de a fi cunoscut, la fel ca şi acelea ale domnilor Corneille, Rotrou sau Garnier. Sper, domnule, că vei avea bunăvoință să-mi povesteşti pe scurt tragedia dumitale, puțin niai târziu, să zicem la sfârşitul mesei. Va fi în loc de plăcintă, la dracu!... Ah, domnule, iertare, e o ocară ce-mi scapă de pe buze fiindcă o rosteşte mereu seniorul şi stăpânul meu. Îmi îngădui deci s-o folosesc uneori şi eu, căci mi se parc plină de duh. Îmi îngădui asta numai în lipsa stăpânului, bineînțeles, căci daca el ar fi de față... Dar nu ți se pare, domnule, că cidrul ăsta e îngrozitor? Şi, poftim, oala are o formă atât de neregulată, că nici nu stă dreaptă pe masă.

— Dacă am sprijini-o?

— Foarte bine, dar cu ce?

— Cu cuțitul.

— Şi lişița cu ce-o vom mai tăia? Sau te gândeşti poate să nu te atingi de lişița mea?

— Ba da.

— Ei bine, atunci...

— Aşteaptă.

Poetul se scotoci în buzunare şi scoase o bucățică de fontă, lunguiață, dreptunghiulară, groasă cât buza castronului şi lungă aproape cât un deget. Dar abia apucă să o arate la lumină, că îndată, ca şi cum ar fi săvârşit o mare nechibzuință, făcu o mişcare iute spre a o vârî din nou în buzunar. D'Artagnan însă

băgă de seamă asta... era un om căruia nu-i scăpa nimic. Întinse deci mâna spre bucățica de fontă.

— Ei, dar frumos lucru ai în mână – zise el. Se poate vedea?

— Cum să nu – răspunse poetul, ce părea să cedeze prea repede după acea intenție de mai înainte – de bună seamă că se poate vedea; numai că, poți să te uiți oricât – adăugă el cu un fel de mândrie – n-ai să ghiceşti la ce foloseşte, până ce nu-ți voi spune eu.

D'Artagnan luă ca o mărturisire şovăielile poetului, ca şi faptul că se grăbise să bage la loc bucățica de fontă pe care, cu o mişcare nechibzuită, o scosese din buzunar. De aceea, după ce atenția îi fu atrasă asupra acestui punct, el îşi luă măsurile de prevedere cuvenite ce-i dădeau în orice situație prilejul de a fi superior celuilalt. De altminteri, orice ar fi vrut să spună domnul Jupenet, de la prima cercetare a obiectului acela, d'Artagnan îi şi înțelese rostul. Era o literă de tipar.

— Ghiceşti ce este? întrebă poetul.

— Nu – răspunse d'Artagnan – pe cinstea mea, nu.

— Ei bine, domnule – zise meşterul Jupenet – această mică bucată de fontă e o literă de tipar.

— Nu mai spune!

— O majusculă.

— Iată, iată! făcu d'Artagnan, căscându-şi ochii a mirare.

— Da, domnule, un J mare, prima literă a numelui meu.

— Şi zici că asta e o literă?

— Da, domnule.

— Ei bine, am să-ți mărturisesc un lucru.

— Ce anume?

— Dar mai bine nu, căci e o prostie ceea ce vreau să-ți spun.

— Ei, hai, spune – insistă meşterul Jupenet cu

un aer ocrotitor.

— Ei bine, nu înțeleg de loc, dacă asta e o literă, cum se poate alcătui un cuvânt?

— Un cuvânt?

— Un cuvânt tipărit, da.

— E foarte uşor.

— Să vedem.

— Te interesează?

— Nespus de mult.

— Ei bine, am să-ți arăt cum. Aşteaptă.

— Aştept.

— Şi uită-te bine la ceea ce am să fac.

— Mă uit.

D'Artagnan părea, într-adevăr, că e numai ochi şi urechi. Jupenet mai scoase din buzunar vreo şapte sau opt bucățele de fontă, însă mai mici.

— Ah, ah! făcu d'Artagnan.

— Ce e?

— Dar dumneata ai o tiparniță întreagă în buzunar. La dracu, e curios, într-adevăr!

— Nu-i aşa?

— Multe mai învață omul când călătoreşte, Doamne!

— În sănătatea dumitale! zise Jupenet încântat.

— Şi într-a dumitale, la dracu, şi într-a dumitale! Dar, stai o clipă, nu cu cidru din ăsta. E o băutură îngrozitoare şi nevrednică de un om care se adapă la Hipocrena; mi se pare că aşa-i spuneți, dumneavoastră, poeții, fântânii la care vă potoliți setea.

— Da, domnule, aşa se numeşte fântâna noastră, e adevărat. Numele vine de la două cuvinte greceşti: *hipos,* care înseamnă cal... şi...

— Domnule – îl întrerupse d'Artagnan – am să-ți dau să bei o licoare care vine de la un singur cuvânt franțuzesc, dar care, pentru asta, nu înseamnă că e mai proastă, şi anume de la cuvântul strugure. Cidrul

ăsta mă leşină şi mă umflă în acelaşi timp. Dă-mi voie să-l întreb pe hangiu dacă n-are niscaiva sticle de Beaugency sau din valea Ceran-ului, pitite printre bârnele din pivnița lui.

Într-adevăr, hangiul, chemat, se ivi numaidecât.

— Domnule – îi spuse atunci poetul lui d'Artagnan – ia seama, nu vom avea timp să bem vinul, afară dacă nu ne vom grăbi, căci eu vreau să mă folosesc de reflux şi să iau corabia.

— Ce corabie? întrebă d'Artagnan.

— Corabia care pleacă spre Belle-Isle.

— A, spre Belle-Isle? făcu muşchetarul. Bun!

— Eh, aveți destul timp, domnule – zise hangiul, destupând sticla – corabia pleacă abia peste un ceas.

— Dar cine mă va înştiința? întrebă poetul.

— Vecinul dumneavoastră – răspunse hangiul.

— Păi, nici nu-l cunosc bine.

— Când îl veți auzi că pleacă, înseamnă că e timpul să porniți şi dumneavoastră.

— Şi el merge tot la Belle-Isle?

— Da.

— Domnul acela însoțit de un lacheu? întrebă d'Artagnan.

— Domnul acela însoțit de un lacheu.

— Vreun gentilom, de bană seamă.

— Asia nu ştiu.

— Cum, nu ştii?

— Da. Tot ce ştiu e că bea acelaşi vin ca şi dumneavoastră.

— Drace! Ce cinste pentru noi! zise d'Artagnan, turnând vin tovarăşului său, în timp ce hangiul ieşea din odaie.

— Prin urmare – reluă poetul, întorcându-se la gândurile lui – n-ai văzut niciodată cum se tipăreşte?

— Niciodată.

— Lite, iei literele care alcătuiesc un cuvânt, să zicem AB, pe urmă să mai punem un A, doi TT şi, în

sfârşit, un U.

Şi aşează literele cu o iuțeală şi cu o uşurință ce nu-i scăpără ochiului isteț al lui d'Artagnan.

— Abătut – pronunță el după ce termină.

— Bun! zise d'Artagnan. Iată toate literele aşezate una lângă alta; dar cum stau ele aşa?

Şi-i mai turnă un pahar de vin comeseanului său.

Domnul Jupenet zâmbi, ca omul care avea răspuns la toate; apoi scoase, tot din buzunar, o mică linie de metal, formată din două părți împreunate la colț, pe care adună şi înşiră literele, ținându-le strâns cu degetul cel mare de la mâna stânga.

— Şi cum se numeşte această mică linie de fier? întrebă d'Artagnan. Căci, de bună seamă, trebuie să aibă un nume.

— Asta se numeşte vingalac – zise Jupenet. Cu ajutorul acestei linii se formează rândurile.

— Bine, bine, rămân la ceea ce am spus: dumneata ai o tiparniță întreagă în buzunar – zise d'Artagnan râzând cu un aer atât ele nerod, încât poetul nu băgă de seamă ca el era cel păcălit.

— Nu – răspunse el – dar fiindcă mi-e lene să scriu, când îmi vine un vers în minte, îl aştern numaidecât în vingalac. Fac astfel două treburi dintr-o dată.

"Drace! îşi zise în sinea lui d'Artagnan. Trebuie să vedem ce-i cu toate astea."

Şi sub un motiv oarecare, ce nu-l stânjeni câtuşi de puțin pe muşchetar, care găsea totdeauna o pricină demnă de crezare ca să facă ce vrea el, se ridică de la masă, coborî scara, se duse sub şopronul unde se afla cărucioara, răscoli cu vârful pumnalului pânza ce învelea unul din pachetele de acolo şi văzu că era plin cu litere de fontă la fel cu acelea pe care poetul zețar le avea în buzunarul său.

"Bun! gândi d'Artagnan. Încă nu ştiu dacă

domnul Fouquet vrea să întărească Belle-Isle cu ziduri de piatra; iată însă, în orice caz, muniții spirituale pentru castel."

Apoi, mulțumit că făcuse această descoperire, se întoarse şi se aşeză din nou la masă.

D'Artagnan ştia acum ceea ce voia să ştie. Rămase însă mai departe în fața comeseanului său, până când în odaia alăturată se auzi o forfotă de om ce se pregăteşte de plecare.

Poetul zețar sări îndată de la masă şi dădu ordin să i se înhame calul. Căruța îl aştepta la poartă. Cel de-al doilea călător se urcă şi el în şa, în curte, împreună cu lacheul său.

D'Artagnan îl însoți pe Jupenet până în port; aici, acesta îşi îmbarcă în corabie şi căruța, şi calul. Cât despre celălalt călător, mai acătării, făcu şi el acelaşi lucru cu cei doi cai şi cu servitorul său. Dar oricât se străduí d'Artagnan să-i cunoască numele, nu putu să afle nimic. Nu izbuti decât să-i zărească fața, în aşa fel, încât chipul lui se întipări pentru totdeauna în minte.

D'Artagnan ar fi vrut să se îmbarce o dată cu cei doi călători, însă o pornire mai puternică decât curiozitatea, aceea a succesului, îl făcu să se depărteze de țărm şi să se reîntoarcă la han. Aici, de cum intră, oftând, în odaie, se aruncă repede în pat, astfel ca să poată fi a doua zi dis-de-dimineață odihnit şi cu gândurile limpezi, după bunele sfaturi ale nopții.

LXVIII
D'ARTAGNAN ÎŞI CONTINUĂ CERCETĂRILE

În revărsatul zorilor, d'Artagnan puse şi el şaua pe Nevăstuica, peste care dăduse norocul în timpul nopții, căci ronțăise singură tot fânul ce rămăsese de

la ceilalți trei tovarăşi de iesle.

Muşchetarul îşi luă toate deslușirile de care avea nevoie de la hangiu, care i se păru un om isteț, bănuitor şi credincios cu trup şi suflet domnului Fouquet. Drept urmare, spre a nu-i stârni acestuia nici o bănuială, îi spuse şi lui povestea despre cumpărarea unor ocne de sare.

Dacă s-ar fi îmbarcat în La Roche-Bernard pentru Belle-Isle, ar fi dat loc la tot felul de comentarii, care poate că şi aşa vor fi fost făcute şi vor fi ajuns până la castel. În plus, i se părea ciudat că drumețul acela cu lacheu continua să fie o taină pentru d'Artagnan, cu toate întrebările pe care i le pusese hangiului, ce părea să-l cunoască foarte bine.

Muşchetarul culese deci informații în legătură cu salinele şi porni pe drumul ce ducea către mlaştini, lăsând marea la dreapta sa şi pătrunzând în acea câmpie tristă şi nemărginită, care semăna cu o mare de nămol, ale cărei creste erau argintate ici şi colo de câte o şuviță de sare.

Nevăstuica păşea foarte bine, cu picioarele ei mici şi nervoase, pe cărările largi cât o călcătură de om ce se strecurau printre smârcurile sărate. D'Artagnan, liniştit în privința vreunei poticneli ce l-ar fi silit să facă o baie rece, îşi lăsă iapa să meargă în voie, el mulțumindu-se să privească în depărtare cele trei stânci ascuțite ce se ridicau asemenea unor vârfuri de lance din sânul câmpiei fără pic de verdeață.

Piriac, târguşorul Batz şi Croisic, ce semănau foarte mult între ele, îi atraseră şi-i țintuiră de la început atenția. Iar când drumețul întorcea capul să se orienteze şi mai bine, vedea în cealaltă parte a zării alte trei vârfuri de clopotnițe, cele de la Guérande, Le Pouliguen şi Saint-Joachim, ce păreau alezate ca nişte popice printre care el şi Nevăstuica se învârteau încoace şi încolo ca o bilă rătăcită.

Piriac era primul port mic, pe dreapta.

D'Artagnan se îndreptă spre el, pe buze cu numele unor cunoscuți negustori de sare. În clipa când ajunse în acest mic port, cinci dube mari, încărcate cu piatră, tocmai se desprindeau de țărm. Lui d'Artagnan i se păru curios că piatra era încărcată şi dusă în altă parte, chiar dintr-un ținut unde se resimțea lipsa de piatră. A trebuit să se folosească de toată dibăcia domnului Agnan pentru a-i trage de limbă pe oamenii din port despre pricina acestui lucru făcut pe dos. Un bătrân pescar îi răspunse domnului Agnan că pietrele nu erau scoase din Piriac, şi nici din mlaştini, bineînțeles.

— Atunci de unde-s scoase? întrebă muşchetarul.

— Domnule, sunt tocmai din Nantes şi Paimboeuf.

— Şi unde sunt duse?

— La Belle-Isle, domnule.

— Aha! făcu d'Artagnan pe acelaşi ton prin care-l arătase zețarului că literele lui îl interesau nespus de mult... Va să zică, se lucrează la Belle-Isle?

— Păi da, domnule. În fiecare an domnul Fouquet pune să se repare zidurile castelului.

— E dărăpănat?

— E vechi.

— Foarte bine. "La urma urmei – îşi zise apoi d'Artagnan – nimic nu-i mai firesc, şi orice proprietar are dreptul să-şi repare casa. E ca şi cum ar veni cineva să-mi spună că fortific "Icoana Maicii Domnului", atunci când m-aş apuca să fac pur şi simplu unele mici reparații. Mă tem că s-au dat veşti lipsite de adevăr maiestății sale şi că asta i-a pricinuit multe necazuri..." Trebuie să recunoşti însă, bunul meu domn – spuse apoi cu glas tare, adresându-se pescarului, căci rolul lui de om bănuitor îi era impus de scopul însuşi al misiunii sale – trebuie să recunoşti că modul cum sunt cărate aceste pietre este destul de

neobişnuit.

— Cum adică? zise pescarul.

— Ele sunt aduse din Nantes sau din Paimboeuf pe Loara, nu-i aşa?

— Apa trece pe la noi, e drept.

— E mai uşor, nimic de zis; dar atunci de ce nu sunt transportate direct de la Saint-Nazaire la Belle-Isle?

— Eh, fiindcă dubele sunt nişte vase proaste şi ţin cu greu piept mării – răspunse pescarul.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Iartă-mă, domnule, dar se vede treaba că dumneata n-ai călătorit niciodată pe apă – adăugă pescarul nu fără oarecare dispreţ.

— Lămureşte-mă şi pe mine, rogu-te, dragă moşule. Mie mi se parc că, să vii de la Paimboeuf la Piriac, pentru a trece de la Piriac la Belle-Isle, e ca şi cum ai pleca din La Roche-Bernard la Nantes, şi de la Nantes la Piriac.

— Pe fluviu ar fi drumul cel mai scurt – răspunse netulburat pescarul.

— Dar fluviul face un cot mare!

Pescarul clătină din cap.

— Drumul cel mai scurt între un punct şi altul este linia dreaptă – adăugă d'Artagnan.

— Dumneata uiţi valurile, domnule.

— Bine; chiar ţinând seama de valuri.

— Şi vântul.

— Hai, fie şi vântul.

— Păi sigur! Curentul Loarei împinge bărcile până aproape de Croisic. Dacă ele au nevoie de vreo reparaţie sau dacă schimbă echipajul, atunci vin la Piriac de-a lungul coastei; apoi de la Piriac dau de alt curent, opus, care le duce până la insula Dumet, la două leghe şi jumătate.

— În regulă.

— Acolo, şuvoiul râului Vilaine le mână pe o altă

insulă, numită insula Hoëdic.

— Înțeleg foarte bine.

— Ei, domnule, şi de la această insulă până la Belle-Isle, calea e dreaptă. Marea, luând-o în jos şi în sus, trece ca apa pe un canal, ca o oglindă printre cele două insule; dubele plutesc atunci pe deasupra ei ca nişte gâşte pe Loara, asta-i tot.

— Oricum – zise încăpățînatul domn Agnan – e cale lungă.

— Ei... dacă aşa vrea domnul Fouquet! răspunse ca încheiere pescarul, scoțându-şi căciula de lână la pronunțarea acestui nume demn de respect.

O privire a lui d'Artagnan, privire ascuțită şi pătrunzătoare ca tăişul unei spade, nu găsi în inima bătrânului decât o încredere nevinovată, iar pe trăsăturile lui nu citi decât mulțumire şi nepăsare. Spunea: "Dacă aşa vrea domnul Fouquet" ca şi cum ar fi spus: "Dacă aşa e vrerea lui Dumnezeu!"

D'Artagnan ajunsese prea departe în această parte a locului; de altminteri, după plecarea dubelor, la Piriac nu mai rămăsese decât o barcă, a bătrânului, şi aceasta nu părea dornică să pornească în largul mării fără anumite migăloase pregătiri. Astfel, d'Artagnan mângâie coama Nevăstuicii, care, ca o nouă dovadă a minunatului ei caracter, porni iarăşi la drum, răscolind cu copitele praful sărat şi ținându-şi nasul ridicat în vântul uscat ce clătina tufele de măceş şi de buruieni ale acestui ținut. Pe la ceasurile cinci, ajunse la Croisic.

Dacă d'Artagnan ar fi fost poet, ar fi fost încântat do priveliştea întinselor prundişuri de aici, ce se lungeau până la o depărtare de mai bine de o leghe, pe care le acoperă de fiecare dată fluxul mării, pentru ca, la reflux, ele să iasă iarăşi la iveală cenuşii, mohorâte, pline de alge şi de ierburi marine şi presărate cu pietre rotunjite de apă, pietre albe şi împrăştiate pretutindeni ca nişte oseminte într-un

vast cimitir. Dar soldatul, omul politic, ambiţiosul nu simt nici măcar nevoia acelei dulci mângâieri de a privi spre cer pentru a descifra acolo o speranţă sau o prevenire. Cerul roşu înseamnă, pentru astfel de oameni, vînt sau furtună; după cum norii albi şi vătuiţi, răsfiraţi în văzduh, arată tot aşa de simplu că marea va fi liniştită şi blândă.

D'Artagnan văzu un cer albastru, simţi vântul încărcat de miresmele sării şi îşi spuse: "Mă voi îmbarca, chiar şi pe o coajă de nucă, îndată ce marea se va retrage".

La Croisic, ca şi la Piriac, observă mari grămezi de pietre înşiruite pe nisip, la marginea apei. Aceste ziduri uriaşe, dărâmate la fiecare reflux de transporturile ce se făceau în Belle-Isle, erau, în ochii muşchetarului, o urmare şi o dovadă a ceea ce el ghicise din capul locului la Piriac. Oare domnul Fouquet reclădea vreun parapet? Înălţa oare o fortificaţie? Ca să ştie asta, trebuia să vadă.

D'Artagnan o lăsă pe Nevăstuică în grajd, mâncă, se culcă, şi a doua zi, în cursul dimineţii, se plimbă prin port, sau mai bine zis prin pietrişul de pe plajă.

Croisic are un port nu mai lung de cincizeci de picioare şi o căsuţă de pază ce seamănă cu o mare gogoaşă crescută pe o tipsie. Plaja întinsă ţine loc de tipsie. O sută de roabe de pământ amestecat cu pietriş şi rotunjit în formă de con, cu cărări cotite pe de lături, sunt gogoaşa şi totodată casa de pază. Aşa se înfăţişează lucrurile astăzi; aşa se înfăţişau şi acum o sută optzeci de ani; atâta doar că gogoaşa era atunci mai mică şi nu se vedeau în jurul ei îngrăditurile de stinghii ce-o împodobesc astăzi şi pe care edilitatea acestui târguşor sărac şi smerit le-a bătut în parmalâci de-a lungul cărărilor ce duc în spirală până la terasa din faţa casei.

Pe pietrişul plăjii, vreo trei-patru pescari vorbeau despre pescuitul de sardele şi crevete. Domnul Agnan,

cu privirea însufleţită de o mare voioşie, cu zâmbetul pe buze, se apropie de ei.

— Vă pregătiţi de pescuit? întrebă el.

— Da, domnule – răspunse un pescar – aşteptăm refluxul.

— Şi unde pescuiţi de obicei, prieteni?

— Pe lângă coaste, domnule.

— Care sunt coastele cele mai bune?

— Eh, depinde; în jurul insulelor, de obicei.

— Dar sunt departe insulele?

— Nu prea; patru leghe.

— Patru leghe! O expediţie întreagă!

Pescarul începu să râdă în nasul domnului Agnan.

— Păi da – reluă acesta cu naiva lui nepricepere – căci la patru leghe nici nu se mai vede ţărmul, nu-i aşa?

— Ei... nu totdeauna.

— Oricum... e departe... chiar prea departe; altfel, v-aş fi rugat să mă luaţi şi pe mine cu dumneavoastră şi să-mi arătaţi ceea ce n-am văzut niciodată.

— Ce anume.?

— Un peşte de mare, viu.

— Se vede treaba că domnul e din altă parte! zise unul dintre pescari.

— Da, sunt din Paris.

Bretonul ridică din umeri, apoi îl întrebă:

— L-ai văzut pe domnul Fouquet la Paris?

— Deseori – răspunse Agnan.

— Deseori? tresăriră pescarii, strângându-se roată în jurul parizianului. Îl cunoaşteţi?

— Un pic; e prieten bun cu stăpânul meu.

— Aha! făcură pescarii.

— Şi – adăugă d'Artagnan – i-am văzut toate castelele, cel de la Saint-Mandé, cel din Vaux, precum şi palatul din Paris.

— E frumos?

— Neîntrecut.

— Dar nu e ca la Belle-Isle – zise un pescar.

— Hm! i-o întoarse domnul Agnan şi izbucni într-un râs aproape disprețuitor, care făcu să se încrunte pe cei din jurul lui.

— Se cunoaşte că dumneata n-ai văzut încă Belle-Isle – rosti cel mai curios dintre pescari. Ştii că are o lungime de şase leghe şi că e plină de copaci ce nu-şi găsesc pereche nici la Nantes, pe promenadă?

— Copaci, în mijlocul mării? se miră d'Artagnan. Tare aş mai vrea s-o văd şi pe-asta!

— Nimic mai simplu; noi pescuim lângă insula Hoëdic; vino cu noi. De acolo, ai să vezi copacii negri din Belle-Isle, înălțându-se spre cer ca într-un paradis; ai să vezi şi coama albă a castelului, care taie ca o spadă dunga albastră a marii.

— O! făcu d'Artagnan. Trebuie să fie tare frumos! Dar castelul domnului Fouquet de la Vaux are o sută de turnuri, asta ştii?

Bretonul îşi ridică fața cu o admirație adâncă, deşi părea a nu da crezare unui asemenea lucru.

— O sută de turnuri? murmură el. Ce-are a face. Belle-Isle e mai frumoasă. Vrei să vezi Belle-Isle?

— Ar fi cu putință? întrebă domnul Agnan.

— Da, cu aprobarea guvernatorului.

— Dar eu nu-l cunosc pe acest guvernator.

— De vreme ce-l cunoşti pe domnul Fouquet, e destul să-i spui cum te cheamă.

— Oh, prieteni, din păcate eu nu sunt un gentilom.

— Oricine poate intra în Belle-Isle – urmă pescarul în graiul lui puternic şi limpede – cu condiția să nu vrea răul nici insulei, nici stăpânului.

Un fior uşor trecu prin trupul muşchetarului.

— Cred şi eu! îşi zise el. Apoi, reculegându-se: Dacă nu m-aş teme că voi suferi de răul de mare...

— În asta? făcu pescarul, arătându-i cu mândrie barca frumoasă, cu fundul rotund.

— Bine, mă îndemnați să merg să văd Belle-Isle – răspunse domnul Agnan – numai că n-o să mă lase să cobor acolo.

— Noi ne ducem când vrem.

— Dumneavoastră? Pentru ce?

— Doamne, ca să vindem peşte corsarilor!

— Cum... corsari! Ce tot spui, omule?

— Spun că domnul Fouquet a pus să se construiască două corăbii înarmate, spre a-i izgoni pe olandezi sau pe englezi, şi noi vindem peşte echipajelor de pe aceste două mici corăbii.

"Poftim! Poftim! gândi d'Artagnan în sinea lui. Din ce în ce mai bine! O tiparniță, bastioane, corăbii înarmate!... La dracu! Domnul Fouquet nu e un duşman oarecare, aşa cum mi-l închipuiam eu. Merită osteneala să te duci să-l vezi de aproape."

— Noi plecăm la ceasurile cinci şi jumătate – adăugă pescarul cu glas apăsat.

— Sunt al dumneavoastră; rămân aici.

Într-adevăr, d'Artagnan privi pescarii, care îşi traseră bărcile, cu nişte frânghii, până la apă; marea se umflă şi domnul Agnan păşi într-una din ele, nu fără a se preface că îi e frică, stârnind râsul micilor ucenici, care îl priveau cu ochii lor mari, plini de înțelepciune. Se culcă pe o pânză împăturită în patru, îi lăsă pe ceilalți să întindă velele şi barca fu luată de vînt şi împinsă în larg timp de două ceasuri fără întrerupere.

Pescarii, care îşi vedeau de treburile lor, trecând dintr-o parte în alta, nu băgară de seamă că oaspetele lor nici nu pălise, nici nu gemuse, nici nu suferise de rău de mare; că, în pofida balansului îngrozitor şi a zguduiturilor nemiloase ale bărcii, pe care acum n-o mai conducea nimeni, călătorul neîncercat îşi păstrase pe de-a întregul prezența de spirit şi pofta de

mâncare. Ei pescuiau şi pescuitul le era îmbelşugat. Spre undițele în care erau înfipte momeli de crevete se repezeau să muşte cu lăcomie barbunii şi lufarii graşi. Două năvoade fuseseră rupte de cambule şi batogi, din pricina greutății lor foarte mari; trei țipari de mare se zbăteau pe fundul bărcii, în încolăcirea lor vâscoasă, trăgând să moară.

D'Artagnan le purta noroc pescarilor; i-o şi spuseră chiar. Soldatul găsea însă că truda lor e atât de înviorătoare, încât puse mâna la treabă, adică la priponul cu undițe, scoțând mugete de bucurie şi răcnind "La dracu!", atât de tare, încât i-ar fi speriat pe muşchetari înşişi, ori de câte ori o zdruncinătură a strunei, provocată de prada ce i se prinsese în vârf, îi încorda muşchii şi-l făcea să-şi pună în joc toată puterea şi toată îndemnarea lui de totdeauna.

Munca asta îi stârnea atâta plăcere, încât uită de misiunea sa diplomatică. Tocmai se lupta cu o cambulă înspăimântătoare, ținându-se cu o mână de marginea bărcii, iar cu cealaltă trăgând spre el căpățâna căscată a rivalului, când stăpânul ambarcațiunii îi strigă:

— Ia seama să nu fii zărit de la Belle-Isle!

Aceste cuvinte avură asupra lui d'Artagnan efectul unui obuz a cărui explozie vesteşte începutul bătăliei: dădu dintr-o dată drumul şi strunei şi cambulei, care, trăgându-se una pe alta, se scufundară în apă. Cam la o jumătate de milă cel mult, el zări ridicându-se din mare umbra albăstruie a stâncilor de la Belle-Isle, în vârful cărora trona linia albă şi impunătoare a castelului. În depărtare se întindeau apoi ogoarele, pădurile, livezile înverzite şi păşunile pline de vite care păşteau. Iată ceea ce atrase la început atenția muşchetarului.

Soarele, coborât la o suliță pe cer, arunca raze de aur asupra mării şi făcea să plutească în jurul acestei insule vrăjite o pulbere strălucitoare. Din pricina

luminii orbitoare, nu se puteau vedea decât culmile mai mari; mici fâşii de umbră tăiau şi împestriţau cu pete întunecate covorul luminos al câmpiei sau pereţii înalţi ai întăriturilor.

— Eh, eh! făcu d'Artagnan privind îngrămădirea de stânci negre. Iată, într-adevăr, fortificaţii care n-au nevoie de nici un inginer ca să zădărnicească orice încercare de pătrundere. Pe unde dracu s-ar putea pune piciorul în această insulă, pe care Dumnezeu a apărat-o cu atâta străşnicie?

— Pe aici – răspunse stăpânul bărcii, schimbând pânza şi întorcând cu putere cârma ce îndreptă luntrea spre un mic port, drăguţ şi cochet, aşezat într-un golfuleţ rotund şi înconjurat de ziduri noi, crenelate.

— La dracu! Ce văd aici? întrebă d'Artagnan.

— Asta e Locmaria – răspunse pescarul.

— Dar dincolo?

— Acolo e Bangos.

— Şi mai departe?

— Saujeu... apoi palatul.

— Drace! O lume întreagă! Ah, iată şi soldaţi!

— Sunt o mie şapte sute de oameni la Belle-Isle, domnule – îi explică pescarul cu mândrie. Ştii oare că cea mai mică garnizoană are douăzeci şi două de companii de infanterie?

— La dracu! făcu d'Artagnan, bătând cu piciorul în scândura de pe fundul bărcii. Maiestatea sa mi se pare că avea dreptate!

Traseră la ţărm.

LXIX
UNDE CITITORUL VA FI DE BUNĂ SEAMĂ TOT ATÂT DE UIMIT CA ŞI D'ARTAGNAN, REGĂSIND O VECHE CUNOŞTINŢĂ

La orice debarcare, fie şi din cea mai mică barcă ce pluteşte pe mare, se întâmplă să fii totdeauna cuprins de o tulburare şi de o amețeală uşoară, ce nu-i îngăduie spiritului să se bucure de întreaga libertate de care ar avea nevoie pentru a cuprinde de la prima aruncătură de ochi noua privelişte ce ți se deschide în față. Podul mişcător, matelotul care se zoreşte, clipocitul apei ce se rostogoleşte printre pietre, strigătele şi nerăbdarea celor care aşteaptă la țărm sunt amănunte multiple ale acestei senzații, care se rezumă într-un singur rezultat – şovăirea.

Aşa încât, abia după ce debarcă şi stătu câteva minute pe țărm, d'Artagnan observă că în port, şi mai cu seamă în cuprinsul insulei, se mişca o mulțime de oameni care munceau de zor.

La picioarele lui recunoscu numaidecât cele cinci dube încărcate cu piatră, pe care le văzuse plecând din portul de la Piriac. Lespezile erau cărate la țărm cu ajutorul unui lanț format din douăzeci sau treizeci de țărani. Steiurile mai mari erau încărcate în nişte căruțe şi erau duse în aceeaşi direcție ca şi celelalte blocuri de piatra, adică spre lucrările ale căror însemnătate şi mărime d'Artagnan n-o putea încă stabili. Pretutindeni domnea o forfotă asemănătoare cu aceea pe care o văzuse Telemac în clipa când debarcase la Salente.

D'Artagnan era nerăbdător să pătrundă cât mai mult în interiorul insulei; dar nu putea să-şi dea frâu liber curiozității, fără a stârni bănuieli şi fără a fi supravegheat din scurt. De aceea, nu înainta decât încetul cu încetul, în jurul liniei pe care o formau pescarii pe plajă, trăgând însă cu ochiul peste tot, fără a scoate o vorbă, şi căutând să înlăture orice iscodire la care l-ar putea expune o întrebare nechibzuită sau un salut mai binevoitor.

Cu toate acestea, în timp ce tovarăşii lui îşi

făceau negoțul lor, dăruind sau vânzând peştele lucrătorilor sau locuitorilor din oraş, d'Artagnan câştigase puțin câte puțin din teren şi, liniştit în privința neînsemnatei atenții ce i se dădea, începu să-şi arunce privirea isteață şi sigură asupra oamenilor şi lucrurilor ce-i apăreau înaintea ochilor. De altfel, cele dintâi priviri ale lui întâlniră fapte şi constatări asupra cărora ochiul unui soldat nu se putea înşela.

La cele două margini ale portului, în aşa fel încât focarele să se poată încrucişa pe marea axă a elipsei formată de bazinul cu apă, fuseseră ridicate mai întâi două baterii menite, fără îndoială, să adăpostească tunuri de coastă, întrucât d'Artagnan văzu lucrătorii terminând zidirea platformelor şi încheierea podelelor de scânduri, semicirculare, pe care tunurile se puteau roti cu uşurință în toate părțile, deasupra meterezelor. Alături de fiecare din aceste baterii, alți lucrători umpleau gropile cu pământ şi pregăteau noi platforme, pesemne pentru alte baterii. Acestea aveau nişte firide, şi un vătaf al lucrătorilor striga rând pe rând la oamenii care legau faşinele, sau la cei care tăiau brazde de iarbă pentru a fi puse să susțină împletitura firidelor.

După munca ce se desfăşura la aceste lucrări înaintate, s-ar fi putut spune că ele erau pe terminate; tunurile nu fuseseră încă aduse, dar platformele îşi aveau culcuşurile şi grinzile aşezate la locul lor; pământul, bătătorit bine, le întărise cu totul, şi, presupunând că artileria s-ar fi aflat în insulă, în mai puțin de două sau trei zile portul putea fi înarmat în întregime.

Ceea ce-l surprinse pe d'Artagnan, când îşi întoarse privirile de la bateriile de coastă spre fortificațiile oraşului, fu să vadă că Belle-Isle era apărată de un sistem întru totul nou, despre care contele de la Fère îi vorbise, mai mult decât o dată, ca despre un mare progres, dar a cărui aplicare n-o

văzuse niciodată până acum. Aceste fortificații nu țineau nici de metoda olandeză a lui Marollais, nici de metoda franceză a cavalerului Antoine de Ville, ci de sistemul lui Manesson Mallet, un inginer priceput care, de şase sau aproape opt ani, părăsise serviciul Portugaliei, ca să intre în serviciul Franței. Aceste lucrări se deosebeau prin aceea că în loc să se înalțe deasupra pământului, ca toate vechile întărituri menite să apere oraşul împotriva năvălitorilor cu scări, ele se adânceau, dimpotrivă, la pământ, astfel încât, în loc de ziduri mari, apăreau acum şanțuri cât mai adânci. Lui d'Artagnan nu-i trebui prea mult timp ca să-şi dea seama de superioritatea acestui sistem, față de care bătaia tunurilor nu mai însemna nici o primejdie. Afară de asta, şanțurile fiind sub nivelul mării, ele puteau fi oricând umplute cu apă prin nişte deschizături subterane.

În rest, lucrările erau aproape pe sfârşite, şi un grup de lucrători, primind ordine de la un om ce părea a fi conducătorul acestor treburi, tocmai punea cele din urmă pietre. Un podeț de scânduri, întins pe deasupra şanțului, pentru ca roabele cu materiale să treacă mai uşor, făcea legătura între partea dinăuntru şi partea din afară.

D'Artagnan întrebă cu o curiozitate plină de nevinovăție dacă îi era îngăduit să treacă peste pod, şi i se răspunse că nici un ordin nu se împotrivea la asta. În consecință, d'Artagnan trecu podul şi înaintă spre grupul de lucrători. Acest grup era condus de omul acela pe care-l observase d'Artagnan de la început şi care părea să fie inginerul-şef. Un plan era întins pe o piatră largă, ținând loc de masă, iar la câțiva paşi de acolo funcționa un scripete pentru ridicarea greutăților mai mari.

Acest inginer, care, dată fiind însemnătatea lui, îi atrase în primul rând atenția lui d'Artagnan, avea pe el o haină lungă până la genunchi, haină ce, prin

lungimea ei, nu se potrivea de loc cu munca pe care o făcea, întrucât aici ar fi fost nevoie mai curând de un costum de zidar, decât de unul de senior. Altfel, era un bărbat înalt, cu umerii largi şi pătraţi, pe cap cu o pălărie acoperită în întregime cu pene. Dădea din mâini într-un chip cum nu se poate mai impunător şi se părea, căci nu se vedea decât din spate, că-şi certa lucrătorii pentru încetineala sau pentru nevolnicia lor.

D'Artagnan se apropia tot mai mult.

După un răstimp, bărbatul cu pene la pălărie încetă să mai dea din mâini şi, cu palmele sprijinite pe genunchi, urmărea, pe jumătate aplecat înainte, strădania a şase salahori care încercau să salte de la pământ un bloc de piatră şi să-l aşeze pe o bucată de lemn, în aşa felea să poată fi vârâtă pe sub piatră funia scripetelui. Cei şase oameni, împingând piatra dintr-o singură parte, îşi adunau puterile ca s-o ridice cam la o palmă de pământ, asudând şi răsuflând din greu, în timp ce al şaptelea se pregătea să vâre sub ea, de îndată ce se va face destul loc, bucata de lemn ce urma s-o susţină. Dar piatra le scăpă de două ori din mâini, înainte de a fi ridicată la înălţimea necesară ca să poată fi vârâtă sub ea acea bucată de lemn. E de la sine înţeles că, de câte ori piatra le scăpa din mâini, ei săreau repede la o parte, ferindu-şi picioarele, ca să nu fie prinse şi strivite sub marginea pietrei. De fiecare dată când această piatră recădea, se înfunda tot mai mult în pământul moale, ceea ce făcea şi mai anevoioasă munca la care năduşeau din răsputeri lucrătorii aceia. O a treia încercare nu avu nici ea un rezultat mai bun, în schimb sfârşi printr-o descurajare mai mare. Totuşi, când cei şase oameni se încovoiaseră sub piatră, bărbatul cu penaş strigase el însuşi, cu un glas puternic, comanda: "Gata!" ce însoţeşte orice strădanie grea. Apoi îşi azvârli cu năduf braţele în sus.

— Of, of – se văicări el – ce înseamnă asta? Parc-aş avea de-a face cu nişte oameni de paie!... Lăsați-o dracului, dați-vă la o parte şi uitați-vă cum se face treaba.

— Haidade! murmură d'Artagnan. Nu cumva vrea să ridice el singur stânca aceea? Asta ar fi nemaipomenit, într-adevăr!

Lucrătorii pe care-i luase la rost inginerul se traseră într-o parte, pleoştiți şi clătinând din capete, în afară de cel care ținea bucata de lemn şi care se pregătea să-şi îndeplinească sarcina lui.

Bărbatul cu pălăria plină de pene se apropie de piatră, se aplecă, îşi vârî palmele sub colțul ce se sprijinea de pământ, îşi încordă muşchii herculeeni şi, fără nici o opintire, cu o mişcare înceată ca a unei maşini, ridică stânca la o palmă de pământ. Lucrătorul care pândea cu bârna în mână nu pierdu prilejul ce i se oferi şi vârî lemnul sub piatră.

— Iată! zise uriaşul, fără a lăsa blocul de piatră să cadă la voia întâmplării, ci aşezându-l pe sprijinul de sub el.

— La dracu! strigă d'Artagnan. Dar nu cunosc decât un singur om în stare să facă o asemenea ispravă!

— Ce-ai spus? rosti matahala, întorcând capul.

— Porthos! exclamă d'Artagnan, cuprins de uimire. Iată-l pe Porthos la Belle-Isle!

La rândul lui, bărbatul cu panaşul mare îşi îndreptă privirea către falsul intendent şi, cu toată travestirea sa, îl recunoscu din prima clipă.

— D'Artagnan! strigă el.

Dar obrajii i se făcură deodată stacojii.

— Sst! ştistui el către d'Artagnan.

— Sst! ştistui muşchetarul către el.

Într-adevăr, dacă Porthos fusese descoperit de d'Artagnan, d'Artagnan fusese descoperit de Porthos. Gândul de a-şi păstra fiecare taina sa îi stăpâni pe

amândoi deodată. Totuşi, prima mişcare a celor doi bărbaţi fu să se arunce unul în braţele celuilalt. Ceea ce voiau ei să ascundă faţă de ceilalţi nu era prietenia lor, ci numele lor. Dar, după îmbrăţişare, urmă numaidecât întrebarea:

"Ce dracu o fi căutând Porthos la Belle-Isle, unde ridică blocuri de piatră?" îşi spuse d'Artagnan în sinea lui, fără a fi auzit de nimeni.

Mai puţin tare în diplomaţie, în comparaţie cu prietenul său, Porthos gândi cu glas tare.

— Dar ce dracu te-a adus la Belle-Isle? îl întrebă el pe d'Artagnan. Ce-ai venit să faci aici?

Trebuia să-i răspundă fără şovăială. A sta în cumpănă dacă să-i răspundă sau nu lui Porthos ar fi însemnat să se dea bătut în faţa prietenului său, şi amorul propriu al lui d'Artagnan nu şi-ar fi iertat niciodată asta.

— La dracu, prietene, am venit la Belle-Isle întrucât am aflat că eşti tu aici.

— Ei, asta-i! făcu Porthos, vădit încurcat de acest răspuns şi căutând să-şi dea seama dacă celălalt spune adevărul, cu acea prepuelnică ascuţime de minte pe care i-o cunoaştem mai de mult.

— De bună seamă – adăugă d'Artagnan, care nu voia să-i dea prietenului său răgazul de a se dezmetici. Am fost să te caut la Pierrefonds.

— Adevărat?

— Adevărat.

— Şi nu m-ai găsit?

— Nu, în schimb am dat acolo de Mouston.

— E sănătos?

— Tun!

— Dar, oricum, nu cred să-ţi fi spus Mouston ca sunt aici.

— De ce să nu-mi fi spus? Nu sunt eu vrednic de încrederea lui Mouston?

— Nu pentru asta; dar nici el nu ştia unde sunt.

— Oh, iată un motiv care n-are nimic jignitor, cel puțin pentru amorul meu propriu.

— Dar cum ai făcut de m-ai găsit?

— Ei, dragul meu, un mare senior ca tine lasă totdeauna urme pe unde trece, şi eu m-aş socoti cel mai neghiob dintre oameni dacă n-aş fi în stare să calc pe urmele prietenilor mei.

Această explicație, oricât ar fi ea de măgulitoare, nu-l mulțumi întru totul pe Porthos.

— Numai că n-am putut să las urme, întrucât am umblat deghizat – zise Porthos.

— Ah, ai venit aici travestit? întrebă d'Artagnan.

— Da.

— Şi sub ce chip anume erai travestit?

— Sub acela de morar.

— Crezi oare că un mare senior ca tine, Porthos, îşi poate însuşi apucăturile unor oameni de rând în aşa fel încât să-i înşele pe semenii lui?

— Ei bine, ți-o jur, prietene, că toată lumea s-a păcălit, atât de bine mi-am jucat rolul.

— Oricum, nu atât de bine încât eu să nu te fi găsit şi să nu te fi întâlnit, precum vezi.

— Ai dreptate. Spune-mi, cum de m-ai găsit şi ai dat de mine?

— Aşteaptă. Am să-ți povestesc totul. Închipuieşte-ți că Mouston...

— Ah, caraghiosul acela de Mouston – zise Porthos, încrețindu-şi cele două arcuri de triumf ce-i slujeau de sprâncene.

— Aşteaptă, aşteaptă puțin. Mouston n-are nici o vină, pentru că nici el nu ştia încotro ai pornit.

— Fără îndoială. Iată de ce vreau să te ascult şi să aflu cât mai repede.

— Ah, cât eşti de nerăbdător, Porthos!

— Când nu înțeleg ceva, sunt groaznic.

— Ai să înțelegi îndată totul. Aramis ți-a trimis o scrisoare la Pierrefonds, este?

— Este.

— Te vestea să vii înainte de echinox, da?

— Aşa-i.

— Ei bine, asta-i! făcu d'Artagnan, sperând că o astfel de explicaţie îi va fi de ajuns lui Porthos.

Dar acesta păru a fi căzut pradă unei mari frământări a minţii.

— Ah, da, pricep! zise el. Fiindcă Aramis mă vestea să vin înainte de echinox, tu ai dedus că e vorba de o întâlnire cu el. Şi te-ai interesat unde se găseşte Aramis, spunându-ţi: "Unde va fi Aramis, va fi şi Porthos". Ai aflat apoi că Aramis e în Bretania, şi ţi-ai spus: "Porthos e în Bretania".

— Ei, chiar aşa e. Zău, Porthos, nu ştiu de ce nu te-ai făcut ghicitor. Aşadar, înţelegi: sosind la Roche-Bernard, am auzit despre marile lucrări de fortificaţii care se fac în Belle-Isle. Felul cum mi s-a povestit despre asta mi-a aţâţat curiozitatea. M-am urcat într-o barcă de pescari, fără să ştiu câtuşi de puţin că tu eşti aici. Am venit şi am văzut un voinic ridicând o piatră pe care nici Ajax n-ar fi fost în stare s-o mişte din loc. Atunci nu m-am putut opri sa strig: "Numai baronul de Bracieux poate să facă o asemenea isprava". Tu m-ai auzit, ai întors capul, m-ai recunoscut, ne-am îmbrăţişat şi, pe legea mea, dacă vrei, prietene drag, ne mai putem îmbrăţişa o dată.

— Iată cum se lămuresc toate, în adevăr – rosti Porthos.

Şi-l îmbrăţişă pe d'Artagnan cu atâta prietenie, încât muşchetarul îşi pierdu răsuflarea timp de cinci minute.

— Bravo, bravo, mai tare ca niciodată – bâigui d'Artagnan – şi mai ales în puterea braţelor, din fericire!

Porthos îi răspunse prietenului său cu un zâmbet măgulit.

În timpul celor cinci minute cât îi trebuiră lui

d'Artagnan ca să-şi recapete răsuflarea, se gândi că de-aici încolo avea de jucat un rol nu tocmai uşor. Era vorba, anume, de a pune mereu întrebări, dar de a nu răspunde niciodată la nimic. Când îşi recăpătă răsuflarea, planul lui de bătaie era întocmit.

LXX
UNDE IDEILE LUI D'ARTAGNAN, MAI ÎNTÂI FOARTE TULBURI ÎNCEP SĂ SE LIMPEZEASCĂ PUȚIN

D'Artagnan porni numaidecât la atac.

— Acum, că ți-am spus totul, dragă prietene, sau mai bine zis că ai ghicit totul, lămureşte-mă ce faci aici, plin de praf şi de noroi?

Porthos îşi şterse fruntea de sudoare şi, privind în jurul lui cu mândrie, răspunse:

— Dar mi se pare că vezi tu singur ce fac aici!

— Fără îndoială, fără îndoială: ridici pietre.

— Oh, asta ca să le arăt puturoşilor ăstora ce înseamnă un bărbat! zise Porthos cu mult dispreț. Înțelegi însă că...

— Da, nu ăsta-i rostul tău, să ridici pietre, cu toate că mulți sunt puşi să o facă, dar puțini pot să le ridice ca tine. De aceea, te-am întrebat adineauri: ce faci aici, baroane?

— Studiez topografia, cavalere.

— Studiezi topografia?

— Da; dar tu, tu ce cauți aici, sub acest veşmânt de burghez?

D'Artagnan recunoscu în sinea lui că făcuse o greşeală lăsându-se pradă uimirii. Porthos se folosise de slăbiciunea sa, pentru a-i arunca o întrebare. Din fericire, d'Artagnan se aştepta la această întrebare.

— Află – zise el – că sunt burghez de-a binelea;

hainele n-au de ce să te mire, fiindcă sunt pe măsura rosturilor mele de-acum.

— Lasă gluma, tu eşti un muşchetar!

— Nici tu nu mai eşti, bunul meu prieten; mi-am dat demisia.

— Fugi de-aici!

— Pe Dumnezeul meu, da!

— Şi ai renunțat la serviciu?

— L-am părăsit.

— L-ai părăsit şi pe rege?

— Pentru totdeauna.

Porthos îşi ridică brațele spre cer, aşa cum face un om când află o veste de necrezut.

— Oh, la naiba, una ca asta nu-mi intră în cap! zise el.

— Şi, totuşi, e adevărat.

Dar cine te-a îndemnat să iei o asemenea hotărâre?

— Regele nu mi-a plăcut; Mazarin mă râcâia pe nervi de multă vreme, cum prea bine ştii; şi atunci am lăsat uniforma baltă.

— Dar Mazarin a murit.

— La dracu, ştiu asta; numai că, atunci când a murit el, demisia mea era dată şi primită de două luni de zile. Aşa că, văzându-mă liber, am tras o fugă până la Pierrefonds să-l văd pe scumpul meu Porthos. Aflasem despre fericitul chip în care ştii tu să-ți împarți vremea şi voiam să fac şi eu la fel, alături de tine, măcar vreo cincisprezece zile.

— Dragă prietene, ştii foarte bine că uşa casei mele îți stă deschisă nu pentru cincisprezece zile, ci pentru un an, pentru zece ani, pentru toată viața dacă vrei.

— Îți mulțumesc, Porthos.

— Ah, da, ai pesemne nevoie de bani! îl întrebă Porthos, făcând să sune cei vreo cincizeci de ludovici pe care-i avea în buzunarul de la brâu. Nu te ruşina,

cere.

— N-am nevoie de nimic; economiile mele le-am investit în afacerea lui Planchet, care îmi plăteşte dobânzile.

— Economiile tale?

— Fireşte – zise d'Artagnan. De ce-ai crede că nu mi-am strâns şi eu economiile mele, ca oricare altul, Porthos?

— Eu? N-am spus niciodată asta; dimpotrivă, te-am bănuit mai de mult... adică Aramis te-a bănuit că ai avea ceva economii. Eu, vezi tu, nu mă amestec în treburile altora; atât doar că, după cât pot să-mi dau seama, agoniseala unui muşchetar trebuie să fie destul de mică.

— Fără îndoială că da, în comparație cu tine, Porthos, care eşti milionar; totuşi, stai şi judecă: aveam strânse de la început douăzeci şi cinci de mii de livre.

— Frumos! făcu Porthos cu un aer încântat.

— Apoi – continuă d'Artagnan – la această sumă am adăugat, în ziua de 28 a lunii trecute, încă două sute de mii de livre.

Porthos căscă ochii mari, ca şi cum l-ar fi întrebat pe muşchetar: "De unde naiba ai furat o asemenea sumă, prietene?"

— Două sute de mii de livre! exclamă el în cele din urmă.

— Da, care, împreună cu cele douăzeci şi cinci de mii de la început şi cu douăzeci de mii de livre pe care le am la mine, întregesc suma de două sute patruzeci şi cinci de de mii de livre.

— Dar, rogu-te, de unde ți-a picat această avere?

— Da, aşa e. Am să-ți povestesc despre asta mai târziu, dragă prietene; acum, fiindcă tu ai să-mi povesteşti mie mai multe despre tine, să le lăsăm pe ale mele la urmă.

— Bravo! exclamă Porthos. Iată-ne pe toți bogați.

Dar ce-aş putea să-ți povestesc eu?

— Spune-mi, bunăoară, cum a fost numit Aramis...

— Ah, da, episcop de Vannes.

— Tocmai – zise d'Artagnan – episcop de Vannes. Dragul de Aramis! Ştii că şi-a găsit drumul?

— Da, da, da! Fără să mai punem la socoteală că nu se va opri aici.

— Cum, crezi oare că nu se va mulțumi cu ciorapii violeți şi că va râvni şi la pălăria roşie?

— Sst! Asta i s-a şi făgăduit.

— Ce spui! De către rege?

— De cineva care e mai puternic decât regele.

— Ei, drace! Porthos, dar îmi vesteşti nişte lucruri de necrezut, prietene.

— Pentru ce de necrezut? Nu se găseşte oare totdeauna în Franța cineva care să fie mai puternic decât regele?

— Oh, ba da! Pe vremea lui Ludovic al XIII-lea era ducele de Richelieu; în timpul regenței a fost cardinalul Mazarin; acum, în zilele lui Ludovic al XIV-lea este...

— Ei, cine?

— Domnul Fouquet.

— Straşnic! L-ai ghicit dintr-o dată.

— Aşadar, domnul Fouquet i-a făgăduit lui Aramis pălăria de cardinal?

Porthos luă un aer rezervat.

— Dragă prietene – zise el – Dumnezeu să mă ferească de a mă ocupa de treburile altora şi mai ales să dezvălui taine pe care ei ar avea poate interesul să le țină ascunse. Când îl vei vedea pe Aramis, el are să-ți spună tot ce va crede de cuviință să-ți spună.

— Ai dreptate, Porthos. Eşti un lacăt cu şapte chei. Sa ne întoarcem atunci la ale tale.

— Da – murmură Porthos.

— Mi-ai spus, deci, că ai venit aici pentru a

studia topografia.

— Întocmai.

— Doamne, prietene, frumoase lucruri îți mai ies din mână!

— Ce vrei să spui?

— Dar fortificațiile astea sunt minunate.

— E părerea ta?

— De bună seamă. Într-adevăr, lăsând la o parte un asediu în toată regula, Belle-Isle e de necucerit.

Porthos îşi frecă mâinile bucuros.

— Aşa zic şi eu – rosti el.

— Dar cine dracu a fortificat astfel această paragină?

Porthos se umflă în pene.

— Nu ți-am spus?

— Nu.

— Şi nu bănuieşti cine?

— Nu; tot ce pot să spun este că trebuie să fie un om care a studiat toate sistemele şi care pare a se fi oprit la cel mai bun.

— Taci! făcu Porthos. Cruță-mi modestia, dragul meu d'Artagnan.

— Adevărat? răspunse muşchetarul. Tu eşti acela care...? Oh!

— Îndură-te, prietene!

— Tu eşti acela care ai născocit, ai întocmit şi ai legat între ele aceste bastioane, aceste ziduri, aceste metereze, aceste creneluri, şi care pregăteşti drumul acesta ascuns?

— Te rog, d'Artagnan.

— Tu ai zidit această ferestruie prevăzută cu unghiuri vârâte înăuntru şi cu altele ieşite în afară?

— Prietene...

— Tu ai dat firidelor această deschizătură cu ajutorul căreia pui la adăpost aşa de bine pe cei ce trag dinăuntru?

— Ei, Doamne, da!

— Oh, Porthos, Porthos, trebuie să ne înclinăm în fața ta, trebuie să te admirăm. Dar tu ne-ai ascuns totdeauna acest minunat geniu! Sper, prietene, că-mi vei arăta totul cu de-amănuntul.

— Nimic mai uşor. Iată planul meu.

— Arată-mi-l.

Porthos îl conduse pe d'Artagnan spre piatra care ținea loc de masă şi pe care era întins planul. În partea de jos a planului erau scrise, cu slovele acelea mari ale lui Porthos, de care am mai avut prilejul să vorbim, următoarele:

"În loc să vă slujiți de pătrat sau de dreptunghi, aşa cum se făcea până acum, veți presupune că lucrarea are forma unui hexagon, acest poligon având avantajul de a oferi mai multe unghiuri decât patrulaterul. Fiecare latură a hexagonului, a cărei lungime o veți determina ținând seama de dimensiunile luate pe teren, va fi împărțită în două părți egale, iar din punctul de la mijloc veți ridica o perpendiculară spre centrul poligonului, care va fi egală în lungime cu a şasea parte a laturii. Prin extremități, de fiecare parte a poligonului, veți trage două diagonale care vor tăia perpendiculara. Aceste două drepte vor forma liniile de apărare".

— Drace! rosti d'Artagnan, oprindu-se la acest punct al demonstrației. Dar e un sistem întreg aici, Porthos!

— Absolut întreg – zise Porthos. Vrei să continuăm?

— Nu, am citit destul; dar, întrucât tu eşti acela, dragă Porthos, care conduci lucrările, ce nevoie mai ai să-ți întocmeşti sistemul în scris?

— Eh, dragul meu, moartea!

— Cum adică moartea?

— Ei da, toți suntem muritori.

— Ai dreptate – răspunse d'Artagnan. Găseşti răspunsul la toate, prietene.

Şi puse planul la loc, pe piatră.

Dar în puținul timp cât ținuse acest plan în mâinile sale, d'Artagnan putu să observe, sub scrisul lăbărțat al lui Porthos, un scris mult mai fin, care-i amintea unele răvaşe ale Mariei Michon, despre care luase cunoştință în tinerețea lui. Guma trecuse însă de mai multe ori peste aceste slove, care ar fi putut scăpa unui ochi mai puțin pătrunzător decât acela al muşchetarului nostru.

— Bravo, prietene, bravo! strigă d'Artagnan.

— Ei, acum ai aflat tot ceea ce voiai să afli, nu-i aşa? zise Porthos, plin de el însuşi.

— O, Doamne, da; totuşi, fă-mi un ultim hatâr, prietene.

— Vorbeşte; eu sunt stăpân aici.

— Fă-mi plăcerea şi spune-mi cum se numeşte domnul acela care se plimbă pe-acolo?

— Unde, pe-acolo?

— În spatele soldaților.

— Urmat de un lacheu?

— Exact.

— Şi însoțit de o secătură îmbrăcată în negru?

— Că bine spui!

— Acela e domnul Gétard.

— Şi cine-i acest domn Gétard, prietene?

— E arhitectul casei.

— Al cărei case?

— Al casei domnului Fouquet.

— Aha, aha! făcu d'Artagnan. Atunci şi tu, Porthos, aparții tot casei domnului Fouquet?

— Eu? De unde şi până unde? se lepădă topograful, înroşindu-se până în vârful urechilor.

— Dar spui *casa,* vorbind de Belle-Isle, ca şi cum ai vorbi de castelul de la Pierrefonds.

Porthos îşi muşcă buzele.

— Dragul meu – zise el – Belle-Isle e a domnului Fouquet, aşa-i?

— Da.

— Aşa după cum Pierrefonds îmi aparţine mie.

— De bună seamă.

— Ai fost la Pierrefonds?

— Ţi-am spus că am trecut pe-acolo, nu-s nici două luni de-atunci.

— Şi n-ai văzut acolo un domn care are obiceiul să se plimbe cu o linie în mână?

— Nu; dar aş fi putut să-l văd, dacă s-ar fi plimbat într-adevăr.

— Ei bine, domnul acela e domnul Boulingrin.

— Cine-i acest domn Boulingrin?

— Tocmai asta vreau să-ţi spun. Dacă, atunci când acest domn se plimbă cu o riglă în mână, cineva mă întreabă: "Cine-i domnul Boulingrin?" eu răspund: "E arhitectul casei". Ei bine, domnul Gétard e un Boulingrin al domnului Fouquet. Numai că el n-are nici un amestec în fortificaţiile acestea, care mă privesc numai pe mine, înţelegi? Absolut nici unul.

— Ah, Porthos – exclamă d'Artagnan, lăsându-şi braţele în jos ca un învins ce-şi depune spada – ah, prietene dragă, nu eşti numai un topograf herculean, dar şi un dialectician de prima clasă.

— Nu-i aşa – răspunse Porthos – că e o judecată bine ticluită?

Şi răsuflă adânc, ca peştele acela mare pe care d'Artagnan îl scăpase din mână, în cursul dimineţii.

— Şi acum, spune-mi – reluă d'Artagnan – calicul acela care se plimbă cu domnul Gétard aparţine şi el casei domnului Fouquet?

— Oh – făcu Porthos cu dispreţ – ăsta e un domn Jupenet, sau Juponet, un fel de poet.

— Care a venit să se statornicească aici?

— Aşa cred, că da.

— Gândeam că domnul Fouquet are destui poeţi dincolo: Scudéry, Loret, Pellisson, La Fontaine. Dacă e să-ţi spun adevărul, Porthos, acest poet nu vă face

cinste.

— Ei, prietene, ceea ce ne salvează e că nu se află aici ca poet.

— Atunci cum, ce face?

— E tipograf şi, iată, mi-ai adus aminte că tocmai aveam să-i spun o vorbă nemernicului.

— Spune-i.

Porthos îi făcu un semn lui Jupenet, care-l recunoscuse pe d'Artagnan şi nu se grăbea să se apropie, ceea ce-l determină pe Porthos, în mod foarte firesc, să-i mai facă încă un semn. Acest al doilea semn era atât de poruncitor, încât celălalt trebui să se supună. Deci se apropie.

— Aşa, va să zică – t se adresă Porthos – abia ai debarcat aici ieri, şi-ai şi început să-ți faci de cap!

— Cum aşa, domnule baron? întrebă Jupenet tremurând.

— Tiparnița dumitale a gemut toată noaptea, domnule – îl muştrului Porthos – şi mi-a stricat somnul, la dracu!

— Domnule... – dădu să spună cu sfială Jupenet.

— N-ai încă nimic de tras la tipar; prin urmare, nu trebuie să dai drumul la teasc. Ce-ai tipărit astă-noapte?

— Domnule, o poezie uşoară, compusă de mine.

— Uşoară! Haidade, domnule, teascul se văita de îți făcea mai mare mila. Aşa ceva să nu se mai întâmple, m-ai înțeles?

— Da, domnule.

— Îmi făgăduieşti?

— Făgăduiesc.

— Prea bine. De astă dată te iert. Adio!

Poetul se retrase cu aceeaşi umilință pe care o arătase şi la venire.

— Ei bine, acum, după ce i-am tras un perdaf acestui caraghios, să mergem la masă – zise Porthos.

— Da – răspunse d'Artagnan – să mergem la

masă.

— Înainte de asta, vreau să-ți spun însă, prietene, că n-avem decât două ceasuri pentru asta.

— Ce să facem! Vom încerca să ne mulțumim cu atât. Dar de ce n-avem decât două ceasuri?

— Fiindcă fluxul începe la ceasurile unu, şi eu vreau să plec la Vannes o dată cu venirea fluxului. Dar, întrucât mă reîntorc mâine, tu rămâi la mine, prietene, te vei simți ca la tine acasă. Am un bucătar bun şi o pivniță grozavă.

— Dar nu – îl întrerupse d'Artagnan. Am altceva mai bun de făcut.

— Ce?

— Te duci la Vannes, zici?

— Fără nici o îndoială.

— Ca să te întâlneşti cu Aramis?

— Da.

— Ei bine, eu care am venit de la Paris anume ca să-l văd pe Aramis...

— Aşa e.

— Am să merg cu tine.

— Bine, s-a făcut.

— De fapt, trebuia să mă întâlnesc mai întâi cu Aramis şi pe urmă cu tine. Dar omul propune şi Dumnezeu dispune. Să zicem că am început cu tine, şi voi sfârşi cu Aramis.

— E în regulă.

— Şi în câte ceasuri ajungi de aici la Vannes?

— Oh, Doamne, în şase ceasuri. Trei ceasuri pe mare, de aici până la Sarzeau, trei ceasuri pe drum, de la Sarzeau până la Vannes.

— Nu e tocmai peste mână. Şi te duci deseori la Vannes, aflându-te atât de aproape de episcopie?

— Da, o dată pe săptămână. Dar aşteaptă puțin să-mi iau planul.

Porthos îşi strânse planul, îl împături cu grijă şi îl vârî în buzunarul său larg.

"Bun! îşi zise în sinea lui d'Artagnan. Acum cred că ştiu cine este adevăratul inginer care construieşte fortificațiile de la Belle-Isle!"

Două ceasuri după aceea, când marea începu să se umfle, Porthos şi d'Artagnan porneau împreună spre Sarzeau.

{1} Pumnal cu lamă subțire